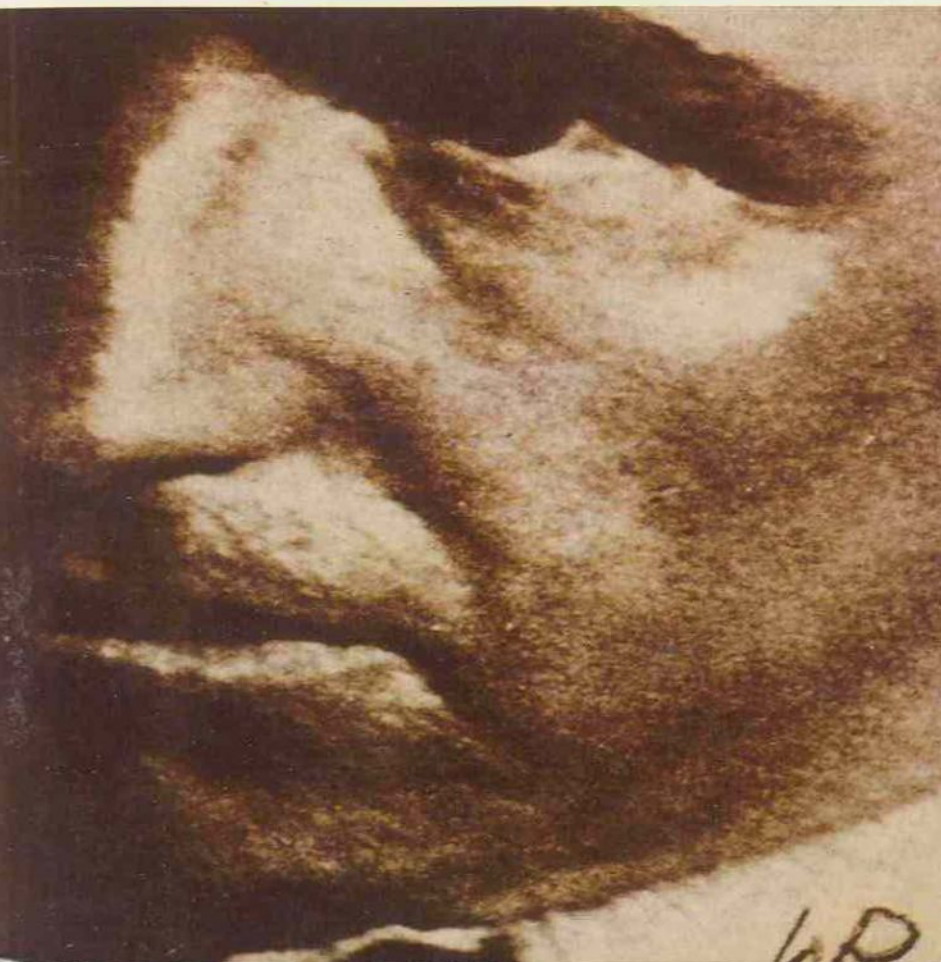
payel

REICH'IN DÜŞÜNSEL YAŞAMI

Çeviren: Bertan Onaran

LUIGI DE MARCHI

LUİGİ DE MARCHI

REICH'IN DÜŞÜNSEL YAŞAMI

ÇEVİREN: BERTAN ONARAN

PAYEL YAYINLARI : 109
Bilim Kitapları : 39

ISBN: 975-388-063-4.

Dizgi : Payel
Dizgi operatörü : Gülcan Zengin
Baskı : Teknografik Matbaası
Kapak filmleri : Ebru Grafik
Kapak baskısı : Grafbas Matbaası
Cilt : Esra Mücellithanesi

İtalya, bilincin derinliklerini inceleyen ruhbilimdeki kazanımların bilimsel ve toplumsal uyarlamalarına ayrılmış ilk yapıtları Luigi de Marchi'ye borçludur (*Sexe et Civilisation*, 1959 ve *Sociologie du sexe*, 1963). Ruhbilim ve bilim dünyasının Wilhelm Reich çevresinde ördüğü sessizlik duvarını ilk yıkan ve yapıtlarından bir derlemeyi İtalyanca ilk bastıran O'dur (1960). Daha sonra, (*Repressione sessuale e Oppressione sociale:* Cinsel Bastırma ve Toplumsal Baskı) adlı yapıtında, Reich'ın ruhbilimsel-siyasal düşünlerini işleyip irdeledi: bu kitap, 60-70 arasında İtalyan gençliği üzerinde derin etkiler yarattı.

Yapıtın İtalyanca özgün adı: Wilhelm Reich, Biografia di Un'Idea

•

İtalyanca ilk basım: Kasım 1970

•

Türkçe ilk basım: Kasım 1994

LUİGİ DE MARCHİ

REICH'IN DÜŞÜNSEL YAŞAMI

ÇEVİREN:
BERTAN ONARAN

payel
PAYEL YAYINEVİ
İstanbul

ÖNSÖZ

YAKLAŞIK yarım yüzyıl adı sanı bilinmeden kalan Wilhelm Reich yeniden başarı yolunda. Bununla birlikte, ünü çağdaş toplumsal ruhbilimin öbür temsilcilerinkinin, özellikle de en tanınmışların, Freud'un düşüncesiyle Marx'ınkini bağdaştırmaya çalışmış Erich Fromm'la Herbert Marcuse'nin ulaştıkları ünün çok çok gerisindedir.

Bana gelince, elinizdeki yapıtın göstereceği gibi, Reich'la ilgili kanım hiç değişmedi: ben onu çağımızın en derin, en devrimci üstünyeteneği saymayı sürdürüyorum. Ayrıca şunu da belirteyim ki, yapıtını derinlemesine tanıdıkça, bu inancım sağlamlaştı: dolayısıyla Reich'ı karalayanların ve can düşmanlarına hayranlık duyanların yanında yeralmaya hiç hazır değilim. Şimdi artık Wilhelm Reich'ın onca uzun süre dışlanışıyla ondan çok daha "devrimci" oldukları ileri sürülen öbür düşünürlerin elde ettiği parlak başarının dile dökülmemiş tinsel ve siyasal nedenlerini daha iyi anlıyorum.

Bu kitapta, Reich'ın yapıtının ana çizgilerini gözler önüne sermek isterken, sözünü ettiğim öbür yazarların Reich'ın düşünlerini dizgeli olarak aşırıp kötüye kullanmalarını ayrıntılarıyla tartışacak yerim yoktu. Ama burada, şu önsözde, en azından kısaca bu ödünç almaların en belirginlerine değinmek bana gerekli göründü; çünkü kabul edilmesi olanaksız bu aşırmalar, hep şöyle ya da böyle özgün düşünü çarpıtır ve onu günün beğenisinin sağladığı üstünlüklerden yararlanan günoğlucu (ya da karşıt) anlayış için daha "benimsenebilir" kılar. Dolayısıyla, istendiği kadar çoğaltılabilecek bu örneklerin yalnız birkaçını anacağım.

Örneğin, Karen Horney'de en çok göze çarpan, Reich'ın temel olarak "hastalık belirtileri yığınağı" sayılan sinircelere Reich'ın bakımevi yaklaşımını benimsemesidir. Karen Horney, biraz daha ileri giderek (*New Ways in Psychoanalysis*, s. 152-153'te; *Our Inner Conflicts*, s. 11-13'te; *What is a Neurosis*, s. 427'de) Reich'ın on beş yirmi yıl önce öne sürdüğü

şeyi dile getirir: bir sinircede hiçbir hastalık belirtisi bulunmayabilir, hele bu sinirce "asal olarak bir kişilik bozukluğuna dayanıyorsa." Aynı Karen Horney, *Our Inner Conflicts*'te (s. 189) Reich'ın sağlık ve iyilik kavramı ("kendinden uzak, dünyaya dönük" olma) ile kaygı kavramını ("dünyadan kaçış, kendi içine kapanma") benimser, ama yalnız bireyler arasındaki ilintilere uygular. Ve iki durumda da, tinsel hastalık biliminin bu iki temel kavramının yaratıcısına en küçük bir gönderme yoktur.

Çağdaş tinsel-bedensel hekimlik alanında Amerikan Okulu'nun kurucusu Franz Alexander'da, tinsel kökenlerinin ötesinde, sinircenin "sinirsel-bitkisel kök salması" kavramını anabiliriz; bu kavram, hiç kuşkusuz, Reich'ın 1926'da *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nde dile getirdiği gözlem ve sonuçlara dayanmaktaydı. Aynı biçimde Alexander'ın, sinircelerin iyileştirilmesini, hastanın sunduğu düşsel gereçlerin sıradan yorumlanması değil, bütün kişiliğin yeniden düzene konması biçiminde algılamak gerektiğine parmak basmasını da anabiliriz (bunun için özellikle *Psychoanalysis of The Total Personality*'ye bakın). Bu yazar da, dizgeli olarak, Reich'ın bu konuda çok daha önce söylediklerini görmezden gelir.

Abram Kardiner'e bakarsak, şöyle üstünkörü bir okuma bile, onun "temel kişilik" kavramı ile (*basic personality*: "bir birey kümesinde bulunan ortak kişilik özelliklerinin hepsi") Reich'ın, Kardiner'in *The Individual and His Society* (1946) adlı "öncü" yapıtının yayımlanmasından en az on beş yıl önce geliştirdiği "ortalama kişilik yapısı" kavramı arasındaki öz benzerliğini ortaya çıkarır. Reich'ın toplumsal yapıyla kişilik yapısı arasında ilinti bulunduğu savıyla Kardiner'in toplumsal kurumların "temel kişilik"in oluşumu üzerindeki bilinçli/bilinçdışı etkisini göstermek için harcadığı amansız çaba arasındaki karşılıklılıksa daha az belirgin değildir: Kardiner'e göre sözkonusu etki öylesine başattır ki, kişilik yapısı "kendisini oluşturmuş bulunan toplumsal kurumların yönettiği bir işlevdir." Reich daha 1931'de "ailenin gericiliğin beşiği" olduğunu yazacak, Kardiner de 1946 ve 1953'te, "ailenin yerleşik değerlerin aktarımında en güçlü araç olduğunu" söyleyecektir.

Harry Stack Sullivan'a gelince, sinircenin bireylerarası, başka bir deyişle çevresel kökenine ayırdığı sayfaları okumak Wilhelm Reich'a hem genel, hem de özel olarak borçlu bulunduklarını anlamaya yeter: katı Freud'cuların tersine, sinircenin nedenlerini "dirimbilime sokmaya" çalışan ilk insan Reich olmuştur. Ama Sullivan'da bunun dışında da daha özel ödünç almalara rastlarız, örneğin (*Conceptions of Modern Psychiatry*, 1947, s. 40) her canlı varlığın başlıca özelliği olan "öne doğru itiliş" ve "dirim"le "büyüme" arasındaki köklü özdeşlik üzerinde ısrarla duruşu

bunlardandır: buysa bize, elinizdeki yapıtın ilerki sayfalarında göreceğimiz gibi, canı "dışa yayılma", canlı varlığın büyümesini de dirimsel enerjinin sürekli ve asal "öne itilme"sinin bedende dile gelişi sayan Reich kavramlarını anımsatacaktır.

Ancak, bu açıdan en şaşırtıcı kişi hiç kuşkusuz Erich Fromm'dur, çünkü Reich'la kişisel ilişkileri çok köklü, yeterince uzun süreli olmuştur, ve herkes bunu bilir.

Fromm'un kendisi de birçok yerde ruhçözümlemesine Marx'çılığın katılmasının bütün düşüncesinin ağırlık merkezini, "toplumsal nitelik" kavramının da bütün siyasal görüşlerinin temelini oluşturduğunu; ailenin sözkonusu "toplumsal nitelik"in aktarılmasında asal araç olduğunu; "toplumsal nitelik"in başlangıçta tutumbilimsel (iktisadi) yapıya bağlı olduğunu, ama aile dolayısıyla özerk kılındığını kabul eder; ayrıca, dirimin her şeyden önce, bir zorlamayla karşılaştığı zaman kolayca yıkıcı güdüye dönüşebilecek bir "yayılma güdüsü" olduğunu söyler. Elinizdeki incelemeyi okuyacak herhangi bir okur *bütün* bu yönelişlerin, eleştirel kavramların aslında Wilhelm Reich tarafından geliştirildiğini kolayca saptayacaktır.

Fromm, 1931'de, Marx'çılıkla Freud'culuğu bağdaştırmaya çalıştığı, oldukça genel anlamda kaleme alınmış ilk yazısını yayımladığında (*Politique et Psychoanalyse*), Reich, bir sürü yazının dışında, salt bu soruna adanmış üç yapıt yayımlamıştı bile (*Dialektischer Materialismus und Psychoanalyse*, 1929; *Geschlechtsteife, Enthaltsamkeit, Ehemoral*, 1930, *Der Einbruch der Sexualmoral*, 1931); hele bu sonuncu çalışma, insan toplumunun buyurganlık ve "uçkur düşkünlüğü" yönünde yozlaşmasına Marx'çı bir yorum getirmek için girişilmiş dizgeli bir çabaydı. Oysa Fromm, ne o sırada, ne ondan sonra, Reich'ın araştırmalarının önceliğini belirtme gereğini duymuştur...

Fromm'un "toplumsal kişilik", Kardiner'in "temel kişilik" kavramına gelince, o da, Reich'ın 1928-1932 arasında ruhçözümlemesi dergilerindeki uygulayımsal yazılarında bütün ayrıntılarıyla gözler önüne serdiği "kişilik yapısı" kavramını yansıtmaktadır açıkça; sözkonusu kavram, ayrıca, 1933'te *Kişilik Çözümlemesi* adlı yapıtta örgensel olarak dile getirilmiş, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nda (1933) dizgeli biçimde toplumsal-siyasal gerçekliğe uyarlanmıştır; ve Fromm sözü geçen yapıtları biliyordu, Reich'la bunlar üzerinde tartışmıştı.

Kişilik yapısının toplumsal yapıdan bağımsız oluşu da aynı biçimde Reich'ın düşünce dizisinden ödünç alınmıştır: Fromm'un *Escape from Freedom*'da (s. 289-284), *Özgürlükten Kaçış*) kendisinin özgün ve özgül

bir düşünü gibi gösterdiği bu kavram da en az on yıl önce Reich tarafından, yirmili yılların sonuyla otuzlu yılların başlarında Almanya'da gericiliğin gelişmesiyle ilgili olarak ortaya atılıp işlenmişti.

Bu temel düşünlerin birbirine eklenmesi de, çoğu kez, yine Reich'tan ödünç alınmıştır. Nitekim yukarda andığımız *Özgürlükten Kaçış*'ta, Fromm'un 1942'de Birleşik Devletler'de basılan bu ilk kitabında, dirimin yayılma enerjisinin, dile gelişi engellendiği zaman, yıkıcı enerjiye dönüşmesi ve hem özezer hem elezer, buyurgan kişiliği doğuruşu ayrıntılı biçimde tartışılır. Fromm'un daha sonraki yapıtlarında da aynı türden sert buyurganlık eleştirilerine rastlarız: *Sağlıklı Toplum*, 1955; *Man for Himself*, 1947; *Sigmund Freud's Mission*, 1959, vb. Ama hiçbir yerde bu temel ruhsal devindirici güç süreçlerinin herkes tarafından itilip kakılan, ilk, yalnız bulucusuna gönül borcunu dile getiren küçücük bir tümceye rastlanmaz.

Ayrıca, Fromm'u Reich'ın 1931'den beri savunduğu çizgiye getiren ünlü "dönüş" konusunda da ufacık bir gönderme ya da saygıyla anmaya rastlayamayız; oysa bu dönüş Fromm'u, otuzlu yılların başlarında —Kardiner'le birlikte, "insan doğası" diye bir şey bulunmadığını, bu özgün ve olumlu doğanın sonradan, doğal canlılığının bastırılmasıyla, yolundan sapıp olumsuzlaşmadığını savunduğu— dönemdeki tinsel görecelikten aktöresel doğalcılığa geçirmiştir; *Özgürlükten Kaçış*'ta (s. 141-144), insanda ilkelden bir yıkıcılığın bulunduğu düşüncesine kökten biçimde karşıçıkar, insan doğasında dirimsel, yokedilmez bir çekirdeğin, buna bağlı olarak da "doğal aktöre"nin bulunduğunu öne sürer.

Ayrıntılara bakınca da benzerlikler açık seçik görülür: Fromm, Reich'ın insan etkinlik ve başarılarının kaynağı saydığı ünlü Sevi-Çalışma-Bilgi üçlemesinin yerine Sevgi-Çalışma-Doğru'yu geçirir. Fromm, onca insanın kafasını kurcalayan yaşamın imleminin "yaşama edimi"nde yattığını söylerken, Reich'ın şu sözünü hemen hemen olduğu gibi yinelemektedir: "Yaşamın imlemi, yaşama işlevindedir." Ve Fromm, *Özgürlükten Kaçış*'ın ikinci basımında kitabın adını *Fear of Freedom* (Özgürlük Korkusu) olarak değiştirmiş, başka bir deyişle Reich'ın *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nda tanımladığı bir kavramı ve deyişi olduğu gibi almıştır. Fromm Reich'a yanılgılarıyla bile öykünür, örneğin onunla birlikte, "ailenin, toplumsal kişiliğin aktarılmasında temel etken" olduğunu ileri sürer: ama (ilerki sayfalarda tartışacağım) Reich'ın bu savını gözler önüne sermeye gelince, Reich yine büyük bir inatla bilinmezden gelinir.

Reich'ın çevresine örülen bu suskunluk duvarının, ileride göreceğiz,

belki kişisel çıkarlardan çok daha derin gerekçeleri olmuştur. Ancak, yeni-Freud'cu denen kümeye, o arada özellikle Fromm'a yadsınmaz yararlar sağladığı da su götürmez. Yeni Freud'cu okulun uzmanlarından birinin, Martin Birnbach'ın yazdığı gibi: "Yeni-Freud'cu yapıtların gittikçe artan baskı sayısı yeni-Freud'cu düşüncenin kazandığı başarının çarpıcı bir kanıtı sayılabilir." Fromm'a gelince, bu usta suskunluklardan ötürü, en önemli yorumculardan biri, Armando Catemario tarafından, "çağdaş toplumsal ruhbilimin kurucusu ve ruhçözümlemesini tarihsel maddeciliğe katan en etkili kişi" olarak selamlanabilmiştir.

Ancak, Reich'ın eleştirel ve kuramsal başarılarına böyle sessizce elkoyma onların halk arasında yayılmasına yarasaydı, aktöresel açıdan kınansa bile, tarihsel açıdan doğrulanmış sayılabilirdi. Oysa tam tersi olmuştur: kavramsal biçimlerin (ilk elden saldırganlığın yadsınması, elezerliğin ve özezerliğin [sadizmin ve mazoşizmin], sürü gibi davranmanın toplum tarafından belirlendiğinin gözler önüne serilmesi, dirimin yayılma eğiliminin vurgulanması, tutumbilimsel, düşünsel ve siyasal yapılar karşısında tinsel yapıların öneminin belirtilmesi falan) aşırılması, yeni-Freud'culara, sözkonusu kavramların devrimci bilimsel içeriklerinin de aynı ölçüde dizgeli biçimde çarpıtılmasıyla atbaşı gitmiştir.

Kişilik yapısının oluşumunda (ya da çarpılmasında) toplumsal-ekinsel (kültürel) etken ve koşullanmaların ağır basması, toplumun bugünkü hastalık yaratan yapılarının kökten yadsınmasına değil, bireyin sözkonusu yapılara daha eksiksiz *uyumunu* sağlama denemesine yolaçmıştır. Sullivan'ın *Conceptions of Modern Psychiatry* adlı yapıtından aldığımız şu bölüm değindiğimiz günoğlucu (conformiste) tutuma açık bir örnektir:

"Eski bağlarından bilinçli olarak kurtulduğunu ve özgür bir seçimle yeni dogmalar benimsediğini sanan kişi (...), hiç kuşkusuz, ciddi bir güvensizlik duygusu içindedir. Bu durumda karşımızda çoğu kez kişiliği kin ve horgörüyle dolu bir insan vardır. Yeni akım ona, eski düşmanlıklarını üyesi olduğu toplumsal kümeye çevirerek dile getirebilme olanağını sağlar. Yeni öğreti yıkıcı etkinliklerini öylesine us çerçevesine oturtur ki, neredeyse yapıcı bir akım gibi gözükür, kimi zaman da gerçekten öyle olur. Bu yeni öğreti, günümüz dünyasının ilkin indirgenmesi gereken şeyden, yani yıkıntılardan doğacak daha iyi dünyayı haber veren ışıklı umuduyla, iç çatışkıların yatıştırıcısı gibidir. Bu Düşülkede (Ütopya'da) birey ve savaşım arkadaşları iyi yürekli, çelebi, ve buna bağlı bütün nitelikleri taşıyan insanlar olacaktır (...). Köktenci kümelerden birinde yeralıyorsa, kurduğu gelecek düşlemleriyle uyanık gördüğü düşler kuramsal çerçevelere sıkı sıkıya oturacaktır (...)."

Uyumsuzlarla ilericiler arasında böyle insanların bulunduğunu kimse yadsımıyor elbet: dahası, Reich'ın damgasını taşıyan her kitle ruhbilimi

özellikle en devrimci öğreti maskelerinin ardında gizlenebilen gerici tinsel gerçeklikleri gün ışığına çıkarmaya uğraşmıştır. Ama Sullivan'ınki gibi genellemelere girişmek, tarih boyunca insan özgürleşmesinin öncüsü olmuş gerçekten devrimci, eleştirici ve günoğlucu-olmayan anlayışı kökünden yıkmanın ta kendisidir; tutuculuğun ve babacılığın ekmeğine yağ sürmektir; günoğlucu-olmayışı kaçıklıkla, toplum düşmanlığıyla, kötülükle bir tutmaktır; nitekim, buyurganlık yanlıları ile bütün baskıcıların en gözde kanıtı bu olagelmiştir.

Reich'ın kurduğu tinsel-toplumbilimin öbür ana kavramları da aynı yolla çarpıtılmıştır: her şeyden önce, koşullanma ve bireysel tin dünyasının devindirici güçleri asal cinsel içeriğinden arıtılmıştır. Freud'un ortaya attığı ölüm içgüdüsü kuramının yadsınmasına kısa sürede cinsel enerji kuramının yadsınması katılmıştır; cinsel gelişmenin ve doğal cinsel yaşamın bastırılmasının yarattığı yıkımların kınanmasının yerini "genel kişilik"in gelişmesinin savunulması çağrısı almıştır. Kişiliğin elezerlik ve özezerlik yönünde yozlaşması, aynı adı taşımayı sürdürse de, "genel kişilik"in, (duruma göre varoluşun kendisinden gelen ya da toplum tarafından yaratılmış) yalnızlık ve yüzüstü bırakılma kaygısına gösterdiği tepkiye dönüştürülmüş, ilk içeriği boşaltılmıştır; bu açıdan, Reich'ın "özgürlük korkusu" kavramının, Fromm'un aynı adı taşıyan yapıtında her türlü "cinsellikten arındırılışı" son derece ilginçtir.

Aynı biçimde, Reich'ın özellikle birinci terimin cinsel içeriğinden, ikinci terimin yaratıcı ve devrimci yükünden, üçüncünün de hem acunsal, hem insansal anlamından ötürü değer taşıyan Sevi-Çalışma-Bilgi üçlemesi yürürlükteki dizgeyle pek güzel uyuşabilecek, boş bir laf ebeliğine dönüştürülmüştür; nitekim, bütün yerleşik erkler, yüzyıllardan beri *cinsellikten uzak* sevgiden, *topluma uydurulmuş* çalışmadan, *dinsel ya da öğretisel açıdan koşullandırılmış* bilgiden sözetmektedir, hem de gözünüzün önünde duran parlak sonuçlarıyla.

Bu düpedüz günoğlucu (eyyamcı-conformiste), ya da en azından terimin kötü anlamında düzeltimci (réformiste) anlayış karşısında, Amerika'daki yeni-Freud'cu akımın ayrılmaz bir parçası olan tutum karşısında, Herbert Marcuse, ellili yılların başında haklı olarak tepki göstermiştir.

Bugün artık ünlü bir yapıt olan *Eros et Civilisation*'da (Sevi ve Uygarlık) daha başka şeyler yanında şunları söyler:

"Freud, Batı uygarlığının, tinsel acının ve özgürlükten yoksunluğun sürdürülmesini daha başından gerekli sayan en yüce değerlerinde baskının gördüğü işi saptamıştır. Yeni-Freud'cu okullar, tam bir terslikle, aynı değerleri özgürlük yokluğunu ve tinsel

acıyı ortadan kaldıracak, başka bir deyişle toplumsal baskıyı yenilgiye uğratacak bir sağaltım saymışlardır. Bu zihinsel başyapıt içgüdüyü sakıncalı bileşenlerinden arıtıp bunların zihinsel yaşam üzerindeki etkisini azaltarak elde edilmiştir. Böylece arıtılan tin, ülkücü aktöre anlayışının ve kurumsal dinin araçlarıyla doğru yola getirilebilir. (...) Bu süreçte, Freud'un en devrimci kavramlarının birkaçı (Ben'le Hani Şu Şey arasındaki ilinti, bilinçaltının işlevi ve cinselliğin dış dünyaya uzatılması) en sarsıcı yanları ayıklanarak yeniden tanımlanmıştır. (...) Fromm ve öbür düzeltimciler sağaltımın en yüce amacını şöyle tanımlar: 'Her insanın gizilgücünün olabildiğince geliştirilmesi ve bireyselliğinin gerçekleştirilmesi.' Oysa bu, ruhçözümlemesi uygulayımındaki yetersizliklerden değil, yerleşik uygarlığın, kendi özyapısıyla buna engel oluşundan ötürü, ulaşılamayacak bir amaçtır (...). Bu toplumda, kişiliğin kendi kendini gerçekleştirmesi ancak ikili bir baskıyla olabilir: ilkin, haz ilkesinin 'arıtılması'; ikinci olarak da, mutluluğun ve özgürlüğün, onları, ortalığı kasıp kavuran mutluluk ve özgürlük yokluğuyla bağdaşabilecekleri noktaya dek sınırlandırmak. Böylece yaratıcılık, çalışma, sorumluluk ancak zorunlu ve akılcı boyuneğmeyi yansıttıkları, toplumsal açıdan yararlı etkinliklerle (başka bir deyişle, uygun bastırıcı yüceltmeden sonra) uygulandıkları zaman birer 'değer' sayılırlar."

Bunlar, hepimizin seve seve katılacağı yargılardır: ama çok yazık ki, onları Marcuse'nin düşüncesinin geçirdiği evrimle —daha doğrusu geriye çevrimle— karşılaştırdığımız zaman, şöyle bağırmaktan kendimizi alamayız: "Tamam, tamam..., peki ama, hangi kürsüden okunuyor bu aktöre (ahlâk) öğütleri!"

Marcuse, yeni-Freud'cular konusunda yukarıda değindiğimiz yargılara varırken, herhalde çoktan "iyi" yakayı seçmişti. *Eros et Civilisation*'da (1955), cinsel devrim olmadan toplumsal devrim olamayacağını, cinsel gelişmenin ve cinsel yaşamın özgürlüğe kavuşturulmasının insan mutluluğunun temeli olduğunu, sözkonusu özgürleşmenin onu baltalamak şöyle dursun, uygarlığın açılıp çiçeklenmesine, incelmesine katkıda bulunacağını savunuyor, dizgeli bir biçimde kanıtlamaya çalışıyordu: üstelik bütün öbürleri gibi, sözkonusu ilkeleri ilk ortaya atanın adını anmasa bile, Marcuse burada Reich'ın belli başlı savlarının birkaçını savunuyordu.

Kuşkusuz, *Eros et Civilisation*'dan sonra Marcuse kimi asal yanlarıyla Reich'tan ayrılmıştır.

Kuramsal açıdan, Freud'un —hiçbir zaman tanıtlanmamış, giderek yalanlanmış bulunan— birinci elden özezerlik varsayımına katılmasıyla Reich'tan ayrılır (bunun nedenini ilerde göreceğiz).

Yöntem açısındansa, benimsediğini öne sürdüğü tarihselcilikle ondan ayrılır. Toplumsal baskı —der *Eros et Civilisation*'da ve sonraki yapıtlarında— insan uygarlığının geçirdiği yoksulluk yüzyıllarında, bugüne dek zorunluydu (ve bunu derken, bastırmanın tutumbilimsel ve ekinsel

(kültürel) işlevi konusunda Freud'un ortaya attığı beylik savlara katılır: tutumbilimsel yayılmayı ve anamal birikimini elden geldiğince büyük ölçüde sağlayabilmek için, cinsel enerjileri her ne pahasına olursa olsun üretime (ya da çileci bir tutumla cinsel yaşamdan vazgeçmeye) yöneltmek gerekliydi.

Bu "tarihsel doğrulama" bana epeyce su götürür gözüküyor, çünkü (Marcuse'nin terimini kullanarak söylersek) çok ciddi yoksulluk içinde yaşayan, bununla birlikte bizden çok daha az baskıcı toplumlar vardır yeryüzünde (örneğin Polinezya toplumları ya da Bastar'daki Yerli Devleti'nde yaşayan Muria toplumu); ayrıca, bizimkinden çok daha fazla "cinsellik yanlısı" bir aktöre anlayışına sahip birtakım ilkel, yoksul toplumlar da vardır, ve bunun onlara tutumbilimsel evrim ve gelişmeleri açısından en küçük bir yararı olmamıştır.

Bununla birlikte, bizimki gibi tarih tapınmacılığının baskın olduğu bir dönemde, Marcuse'nin kuramı, Tarih Hazretleri'ne eskiden Allah Baba'ya bakıldığı gibi bakan ve bir düşünü ancak Tarih kendilerinden yanaysa ve onları kutsuyorsa benimsemeye (en azından baltalamamaya) hazır aydınları sevisel yaşamın özgürleştirilmesinin gerekliliğine inandırmak gibi bir üstünlüğü vardı.

Kısacası, (ilerde derindeki imlerini ortaya çıkarmaya çalışacağım) bu önemli ayrımların ötesinde, Marcuse, *Eros et Civilisation*'da buyurganlığın sürdürülmesinde cinsel baskının büyük önemine, buna karşılık da, devrimci süreçte Sevi'nin özgür kılınmasının aynı derecede büyük ağırlığına açık seçik parmak basmıştır.

Ancak Marcuse, daha sonraki yapıtlarında, genel olarak toplumsal düzen içersinde cinsel düzenin tuttuğu başat yerin vurgulanmasını (iyice kaldırıp atmasa bile) iyice gölgede bırakır. *Eros et Civilisation*'u izleyen en ünlü yapıtlarına, *L'Homme unidimensionnel* (1964), *La Fin de l'utopie* (1966), ve *l'Essai sur la libération*'a (1969) bakacak olursak, hepsi değilse bile, çoğunun anamalcılığın, özellikle de ilerlemiş anamalcılığın kötülüklerine yöneltilmiş cansıkıcı, durmadan yinelenen ve tekyanlı acı eleştirilerle ve aynı zamanda gençlik ile üçüncü dünyanın "devrimci" akımlarına yapılan en az birinciler kadar sıkıcı, yinelemeli ve tekyanlı övgülerle doludur. Sözünü ettiğimiz yapıtlarda cinsel soruna hiç rastlanmaz, çektiğimiz toplumsal ağlatı yalnız anamalcı yapıya, özgürlüğe kavuşma umudu da üçüncü dünyanın "buyuruculuğa karşıt" güçleri ile öğrenci akımlarına bağlanır.

Bu tutum, az önce sözünü ettiğimiz *l'Essai sur la libération* ile UNESCO'nun "Devrim kavramının gözden geçirilmesi" konulu bilimsel

toplantısına sunulmuş, ama ne yazık ki hâlâ basılmamış bulunan bir durum bildirisinde son sınırına varmıştır. Marcuse, bu iki yapıtında, çağımızın biricik gerçek devrimci güçleri olarak gençlik devinimlerini, Amerikan *Black Power* akımıyla üçüncü dünyadaki gençlik akımlarını selamlar. Bu sonucun boşluğu bence, öğrenci kümelerinin kendilerini büyük ölçüde Maocu kümelerin, başka bir deyişle, tarihin tanıdığı en bağnaz, en dar kafalı, en büyük "cinsellik düşmanı" zorba yönetimlerinden birinin sözcülerinin egemenliğine bırakışları karşısında tabak gibi ortaya çıkmaktadır; aynı biçimde, *Kara Güç*'ün çoğu kez kan dökücü, ırkçı sinirceli davranışlarına bakıldığında da. "Bakın küçük güvercinlerim, bu kentin havaya uçma, kül olma vakti gelip çatmıştır. Yokedin beyaz adamı. Öldüresiye dövün. Alın tüfeği omuzunuza... Yakında, yavrularım, yıkıp yakmaya başlayacağız. Bu, bizim bağımsızlık bildirgemizdir ve onu molotof kokteyleriyle, kurşun yağmurlarıyla pekiştireceğiz." Bu, *Black Power*'ın önderlerinden birinin, Rap Brown'ın Cambridge'teki Karalara geçende söyledikleridir. Akımın kutsal putlarından başka biri, LeRoi Jones da Newark ayaklanmalarının arifesinde şöyle diyordu: "Biz gelip el koyduğumuz zaman Newark'ın düşeceği durum, Hiroşima ile Nagasaki'nin yanında yazar gezintisi gibi kalacaktır." LeRoi Jones, çatışma ve yakıp yıkmalar sırasında, bir arabanın kapısından rastgele ateş ederken yakalandığı ve yönettiği, yılda topu topu on beş bin dolarcık hükümet yardımı alan tiyatroda geniş bir makinalı tüfek ve kurşun ambarı bulunduğu zaman, bunların öyle sıradan gözdağları olmadığı görülmüştür.

Üçüncü dünyanın yeniden değerlendirilmesine gelince, (elinizdeki yapıtın 9. bölümünde anımsatacağım gibi, Reich'ın bunu *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nda çok daha önceleri denediğini görmezden gelerek ya da bildiği halde söylemeyerek) Marcuse bunu şu kanıtlamayla doğrulamaya çalışır: ona göre, elde edilecek rahatlık Batılı ülkelerde ve Sovyet egemenliğindeki ülkelerde işçi sınıfını yazgısına boyuneğmeye ve uslu uslu oturmaya iterken, açlık ve umutsuzluk Afrika, Asya ve Latin Amerika Devletleri'nin halklarını devrimci konumlara getirecektir. Oysa bu, geçmiş tarihin de, bugünün de dizgeli biçimde yalanladığı, son derece kaba bir kanıtlamadır. Marcuse'nin umut bağladığı bu ülkelerde alabildiğine ulusçu, gizemci mi gizemci, toplumculuğun yalnız boş gevezeliğini benimsemiş, buyurgan yönetimin birçok niteliğini taşıyan zorba yönetimlerin açılıp çiçeklenişiyle karşılaşınız. Ve bu da son derece mantıksaldır: gerçekten devrimci ruhbilimin siyasal bilimlere ve sahici sola katkısı, tinsel koşullanmaların tutumbilimsel koşullanmalara göre

yeniden değerlendirilmesinde özetlenir. Siyasal ruhbilimin getirdiği ışık altında, üçüncü dünyadaki halk yığınları ve yöneticiler arasında pek yaygın olan cinsel yoksunluğa dayalı, buyurgan, sürücül kişilik yapısının (bütün bunların nedeni alabildiğine ataerkil ekinlerdir), salt epey aç, epey kötü beslenen, hemen hiç okumamış, epey sınıf ya da ırk nefretiyle dolu bir canlı varlığa bağlandığı zaman hemencecik devrimci olamayışına kimse şaşmaz.

Ve Marcuse, ruhbilimsel eleştirilerinin büründüğü gülünç gerilemeler pahasına, anahtar kavramdan, kişilik yapısından ve bunun cinsel belirleyenlerinden adım adım uzaklaşacaktır. Marcuse'nin uygulayımbilim (teknoloji) karşısındaki çelişkili tutumunu da bu gerilemelere ilginç bir örnek sayabiliriz. Marcuse, *Tekboyutlu İnsan*'da, uygulayımbilimi (hep yeni-anamalcılıkla özdeş saydığı) çağdaş baskıcı "dizge"nin her türlü karşıçıkışı kırmak ve yerleşik düzene katmak için kullandığı öldürücü araç sayıp kınıyordu.

"Toplumumuz, kendisinden önceki toplumlardan, diyordu, merkezkaç güçleri yıldırma yoluyla değil, uygulayımbilimle, ezici bir etkililikle gittikçe daha çok yükselen bir yaşam düzeyine dayanarak denetlemeyi başarmasıyla ayrılır."

Ama *La Fin de l'utopie*'de, tam tersine çevrilir:

"Bugün, der, özgür bir toplum gerçekleştirmek için gerekli bütün *özdeksel ve zihinsel güçlerin* varolduğu su götürmez. (...) Böyle bir toplumun gerçekleştirilememiş olması yapısında sınırsız bir özgürleştirme gizilgücü bulunduğu için uygulayımbilimden değil, onun çağdaş toplumdaki güncelleşme biçimindendir."

Uygulayımbilimi bu türlü kullanmayı da, "anamalcı dizgenin, kendi bağrındaki gizli olumsuzluğa karşı özsavunmasını yapışı" getirir diye ekler.

Oysa, bence, bu sav çok kaba bir biçimde cinli perilidir. Anamalcı dizge burada, XIX. yüzyıl toplumculuğunun eskimiş kalıplarına göre, bir tür doğaötesi iblis sayılmaktadır; bu iblis, şeytansı bir anlakla, kendi egemenliğini tehlikeye atabilecek güçleri, ne olurlarsa olsunlar, yakalayıp ortadan kaldırmaktadır. Oysa işler bu kadar yalın değil ki! Ve her şeyden önce, uygulayımbilimin çağdaş toplumda —Marcuse'nin deyişiyle— neden baskıcı ve bastırıcı bir biçimde güncelleştiğini sormalıyız kendimize. İkinci olarak, uygulayımbilimin bu baskıcı ve bastırıcı uygulamasının neden sırf anamalcı dizgeye özgü olmadığının; üretkenlik söylencesinin bizdekinden daha saplantılı bir biçimde egemen olduğu, yalnız sözkonusu üretkenliği özellikle, tüketim alanına girmeyen, ağır işleyime yöneltildiği

için) insanları meyvelerinden yoksun bıraktığı ortaklaşmacı ülkelerin kamulaştırılmış tutumbiliminde çok daha ağır ve tiksindirici olarak kendini gösterdiğinin de açıklanması gerekir.

Bir iblis olduğunu varsaysak bile, anamalcı dizgenin "toplumcu" ülkelerde çok daha şeytansı kardeşlerinin bulunduğunu kabul etmek zorundayız. Demek ki tutumbilimsel açıdan birbirine karşıt toplumlar arasındaki bu benzerliklerin açıklanmasını artık —Marcuse'nin inatla sürdürdüğü gibi— parasal tutumbilim dünyasmda değil, anamalcı ülkelerle "toplumcu" ülkeleri, tutumbilimsel ve düşünsel ayrımların ötesinde, birbirine yakın kılan tinsel dünyada aramak gerekmektedir. Başka bir deyişle, uygulayımbilimin çağdaş dünyada kullanılışı (Marcuse'nin savunduğu gibi) *anamalcı dizgeye* değil, Reich'ın herkesten önce gözler önüne serdiği, sonra *ilk siyasal etken* olarak tanımladığı *kişilik yapısına* dayanmaktadır.

Tinsel yapılara gittikçe daha az, tutumbilimsel yapılaraysa daha çok önem verme, ne Marcuse'de, ne de başkalarında, rastlantının yarattığı bir üründür.

Marcuse, dikkatleri cinsellikten tutumbilimsel yaşama, tinsel devinimbilimden anamalcı devinimbilimę kaydırarak geniş okur-yazar kümelerinin, o arada özellikle gençlerin coşkulu desteğini kazanmıştır ve bugün de sürdürmektedir; bu gençlerin, bütün o başkaldırıcı tutumlarına karşın, sürücül-buyurgan bir kişilik yapıları vardır ve iç yapılarını gün ışığına çıkaracak çözümlemeler karşısında tutumları olumsuzdur. Bu açıdan bakıldığında, Marcuse'nin yapıtları (*Eros et Civilisation*'dan tutun da *Réexamen du concept de révolution*'a dek) çağımızın ekinsel (kültürel) modalarına gittikçe artan oranda boyuneğişi yansıtmaktadır; çağımızdaysa, solun umutları, yirmi otuz yıl toplumcu demokrasiye ya da Sovyet türü komünizme yöneldikten sonra, tam bir durgunluk içindedir[1]; ve bu umutlar şimdi, —şu eski halk yağcılığından çok daha azgın bir anamalcılık karşıtı cinkovma çerçevesinde— öğrenciler arasında ve üçüncü dünyada gelişen akımlara sarılmaya çalışmaktadır.

Keskin tartışmalarını bir yana bırakıp Marcuse'nin, Fromm'un ve öbür yeni-Freud'cuların düşüncesini tek bir bakışla kavrarsak, —kuramsal ve öğretisel ayrılıkların ötesinde— bütün bu yazarlarda asal bir verinin ortak olduğunu görürüz: bireysel ya da toplumsal hastalıkları yaratan güçler arasından cinsel etkenlerin daha başından ya da adım adım kaldırılıp atılması.

---

[1]Zorba ve savurgan Devlet anamalcılığının Sovyetlerdeki acıklı çöküşünden sonraysa, bütünüyle itilmiş, *gericilik, tutuculuk* baştacı edilmiştir. (*B.O.*)

Bu dışlamanın altında yatan günoğluculuk çok açık seçiktir. Toplumsal süreçlerde cinselliğin çok asal bir yer tuttuğunu tutarlı biçimde söyleyip savunmak insana pahalıya, çok pahalıya patlar. Nitekim, Freud da bunu çok pahalıya ödemiş, ve kendini ekinsel, bilimsel dünyaya ancak 1920'den sonra, cinsel güdüleri bastırmanın, "uygarlığın bu asal aracı"nın gerekliliğini onayladıktan sonra benimsetebilmiştir. Bu görüşü savunmaktan bir an bile vazgeçmeyen ve (ilerde göreceğimiz gibi, sırayla öne sürülmüş başka nedenlerden ötürü değil) bu yüzden önce ruhçözümlemesi derneğinden, sonra ortaklaşmacı partiden atılmış, yaşamının en son, acıklı Amerika dönemine dek, altı değişik ülkenin (Avusturya, Almanya, Danimarka, İsveç, Norveç ve Amerika Birleşik Devletleri) güvenlik güçlerince izlenip rahatsız edilmiştir.

İster istemez sınırlı kendi kişisel yaşantım sırasında bile, toplumu devindiren güçler ve bireysel mutluluk açısından seviyi bastırmanın ya da özgür kılmanın taşıdığı belirleyici öneme tutarlı olarak değindiğimiz zaman karşımıza çıkan ayırımcı tutumların, köstekleme yöntemlerinin, giderek öldürülme tehlikesinin somut olarak ayrımına vardım, bunları hesaba katmak zorunda kaldım; öte yandan, doğruyu aramaktan çok başarı ardında koşan yazarlarca dile getirilmiş, bu önemi yadsıyan ya da sulandıran sözlerin nasıl iyi karşılandığını da saptadım. Nitekim, daha 1913'te, Jung, sonradan çok ünlenen bir mektupta Reich'a şunları yazmıştı: "Şu cinsellik sorunu biraz arka düzleme çekildiği zaman ruhçözümlemesine başarı yolu açılmış olacak."

Bu "sorun"u "arka düzleme çekme"nin ve yan yollarda ortaya çıkan değişik ekinsel tapınmaların güneşinde esmerleşmenin bir sürü yöntemi var elbet. Bunlardan en çarpıcısı, Fromm'un ve yeni-Freud'cularınkidir: tutumbilimsel ve siyasal, az çok köklü bir düzeltimcilik adına, cinselliği bir köşeye atmak. Daha doğrusu, yerleşik düzenin ya da sakınımlı düzeltimcilerin desteğini elde etmek üzere, cinselliği harcamak. Öbür yol Marcuse'ninkidir: "kurumlaşmış devrim"in, başka bir deyişle geleneksel düzeni şiddet ve kanla sarsmayı amaçlayan bütün akımların desteğini kazanmak için, cinselliği kaldırıp atmak; oysa sözkonusu akımlar, geçmişte de bugün de anamalcılığınkilerden çok daha buyurgan ve baskıcı yeni yerleşik güçlerin oluşmasına yolaçmıştır, açmaktadır.

Şöyle ya da böyle, günoğluculuk, (belli bir ülküye sahici tutkuyla bağlanamayan her okur-yazarın başlıca niteliği olan) halkın hoşuna gitmeyen doğrulara ömür boyu bağlı kalamama da burada önemli bir yer tutmaktadır; ancak her şeyi sıradan bir günoğlucu hesaba indirgemek haksız ve çırpıştırmacı olur. Gerçekte, bu iki tutuma konuyu ele alan

değişik yazarların kişilik yapılarındaki köklü öğeler karışıyordur belki. Örneğin *Eros et Civilisation*'u yakından incelersek, Marcuse'nin cinsel sapkınlıklara yönelttiği aşırı övgü karşısında şaşırırız. Marcuse, bir bakıma, gerçek cinsel özgürlük "türeyimsel etkinliğin", başka bir deyişle doğal cinselliğin "öne alınması"nı aksatacak, buna karşılık türeyim öncesi etkinliğin yeniden önemsenmesine yolaçacaktır, der: eşcinsellik, bedenin belli bir kesimini, birtakım nesnelere tapınmayı öne çıkaran cinsellik. Yerimiz olsaydı, Marcuse'nin sapık cinselliği nitelendirmek üzere kullandığı coşkulu deyimleri burada yinelemek zahmete değerdi. Ancak, önemli olan şunu vurgulamaktır: üreme örgenleriyle gerçekleştirilen cinsel etkinliğin gözden düşürülmesi, sapık cinselliğin göklere çıkarılması Marcuse'nin düşünsel ve siyasal "seçimleri"nin altında yatan köklü eğilimlerin anlaşılmasına yardım eder. Gerçekten de, ağız ya da dışkılık yoluyla cinsel etkinliğin çağrılarına duyarlı bir kişiliğin mülk edinme ve tüketim sorunlarını abartması, şiddet ve kanın büyüsüne kapılması, dolayısıyla toplumsal sorunların tutumbilimle yorumlanmasına ve yıldırmacı (terörist) siyasal akımlara eğilim duyması mantıksaldır.

Ayrıca, bireyin coşkusal yapısı ne kadar "üretkenlik öncesi"nde kalmışsa, başka bir deyişle ne kadar olgunlaşmamışsa, tutumbilimsel yorumlarla kanlı çözümlerin o kadar kolay benimsenebildiği de açıktır. (Ve bu, daha başka şeylerin yanında, toplumsal erki tekellerinde toplayan yöneticilerin cinsel sorunlara öylesine karşıt, salt tutumbilimsel ve/ya da bağnaz görüşlere öylesine tutkun oluşlarını da açıklar.)

Demek ki, Marcuse'nin tutumunu ele alırken, gösterdiği az ya da çok sakınımı, günoğluculuğu ve ödlekliği yargılamak yerine, kişiliğinin bu özel yapısının etkisini, üretkenlik öncesi cinselliğe duyduğu özel bağlılığı, ve bu saplantının doğurduğu tutumbilimsel olguları, özezer ve elezer etkenleri, yani saldırgan etkenleri göklere çıkarışını hep gözönünde bulundurmak gerekir.

Zaten Marcuse'nin üretken cinselliğin köklü imlemini kavrayamadığı, bence, "üretken cinsel etkinliğe ağırlık verilmesi"nin aslında cinselliğe köstek olduğu, buna karşılık üretkenlik öncesi, başka bir deyişle sapkın cinselliğin, küçük çocuğun bedeninde görüldüğü üzere, cinsel etkinliğin verdiği hazzı "bütün bedene yaydığı"nı savunduğu bölümde açıkça görülmektedir.

Marcuse, bu tür sözleriyle üretken (genital) cinsel etkinliğin sahici coşkusunu hiç tatmadığını kanıtlamaktadır; çünkü, yeryüzünde örgensel boşalmanın yarattığı istençdışı kasılmayla bütün canlı varlığın hazza katılmasını sağlayan tek cinsellik türü, erişkin insanın cinselliğidir, üreme örgeniyle gerçekleştirilen cinsel etkinliktir. Bedenin cinsellikdışı sayılan

bölgelerinin uyarılmasıyla doyuma erme düşünü, doyum yeteneklerinin cinsellikdışı bölgelere saplanıp kalmasını, dolayısıyla cinsel etkinlik açısından eksik bir deneyimi yansıtır. Bence, Marcuse'nin şiddet söylence ve akımlarına saplanıp kalmasını da, toplumsal gerçeklik yorumlarını tüketim ve sahiplenme terimleriyle yapmasını da, en azından belli bir oranda, işte bu tamamlanmamış coşkusal olgunlaşmaya vermek gerekir.

Fromm'daysa, öğretinin düşünsel türeyimi çok daha başka gözükmektedir, ama en az bunun kadar ilginçtir.

Bireyin içinde bulunduğu koşulların hep şiddet, güvensizlik, toplumsal yarış, yalnızlık ve yabancılaşma tarafından allak bullak edilmiş, çoğu kez de bunların yarattığı gözdağı altında gözüktüğü, (otuzlu yılların Almanya'sındaki ve son otuz yıldır da Birleşik Devletler'deki) toplumsal durum ve devindirici güçlerin tanığı olan Fromm, kişisel ve bireylerarası duygu yaşamımızın zehirlenmesinin doğurduğu acıklı olaylara, alabildiğine köklü duygusal titreşimlerle tepki göstermiş gibidir. Ve nasıl Marcuse, Freud'un izinden giderek, çağdaş dünyanın acımasızlığının karşısında, el-özezerliği (sado-mazoşizmi) "dirimbilimselleştirdi" ise, Fromm'da kaygı ile güvensizliği "mutlaklaştırmıştır": giderek, sinirceli durumun ilk (dolayısıyla, bir bakıma ortadan kaldırılmaz) kökeninin küçük çocuğun gelişmesi sırasında duyumsadığı güvensizliğe, insanoğlunun yaşamsal yalnızlığına dayandığını bile savunmuştur; bu durumda, yukarıda gördüğümüz gibi, el-özezerlik bireyin bu yalnızlığa gösterdiği yıkıcı tepkiden başka bir şey olamaz. Kısacası, burada da, insan soyunun büyük sorunlarına önerilen günoğlucu, ya da cinsellikten arıtılmış yanıt yazarın coşkusal yapısında verimli bir toprak bulmuştur.

Fromm'la Marcuse'nin, çağdaş bilimlerde, özellikle de solun eleştirel yöntembiliminde ruhbilimin boygöstermesinin yarattığı büyük soruna önerdikleri çözümün temel gerekçeleri ne olursa olsun, hastalıklı olgu, —aralarındaki ayrıma karşın— her iki çözümün de cinselliği küçümsemesinde kendini gösterir. Bu küçümseme adım adım gelişmiş, ama ömür boyu sürmüştür; Fromm'da, beylik Marx'çılığın her şeyden değerli sayılmasına ve ılımlı kurumsal sola "açılma"ya yönelik bir istemle atbaşı gitmiştir; Marcuse'de ise, şöyle belli belirsiz Sorel'cilik izi taşıyan bir aktöresel köktencilik ile Marx'çı aşırı solculuğa ve ona bağlanan sapkın kümeciklere "açılma"ya yönelik bir istemle.

Şöyle ya da böyle, bu iki evrim yaratıcılarına geniş bir ün ve az çok tartışılan bir bilimsel yetke kazandırmıştır: bireysel ve toplumsal devindirici güçlerin tinsel-cinsel çekirdeğine bağlı kalmaksa Reich'a yalnız acı ve yalnızlık getirmiştir. Ama ben, işte bu yüzden, her gerçek aydının Fromm'la Marcuse'ye köklü bir kuşkuyla, Reich'a ise büyük bir saygıyla bakması gerektiğine inanırım.

BİRİNCİ KESİM

Ruhçözümlemesi Dönemi (1919-1927)

Bölüm 1

ÖNSÖZDE, Reich'ı çağımızın en devrimci kafalarından biri saydığımı söylemiştim. Kuşkusuz bununla, Reich'ın insanoğlunun düşünce tarihinde dingin gökyüzünde ansızın patlakveren bir gökgürültüsü, bilinmeyenden gelip bilinmeye giden bir kuyruklu yıldız gibi ortaya çıktığını anlatmak istemedim. Böyle bir düşün, açıkça tarihe karşıt olurdu.

Elinizdeki yapıtta düşüncesinin gelişmesinde iki asal dönemi —anlatım kolaylığı için bunları sırayla ruhçözümlemesi (ya da "Freud'cu") ve toplumsal-siyasal (ya da "Marx'çı") diye nitelendireceğim— birbirinden ayırışım, bence Reich'ın Freud'un ve Marx'ın yapıtlarına çok şey borçlu olduğunu açıkça göstermektedir; zaten Reich'ın kendisi de bunu kabul etmekte hiçbir güçlük çıkarmazdı sanırım.

Toplumsal bilimler alanında, Marx'çılıkla Freud'culuğu, daha genel bir deyişle, ruhbilimle toplumbilimi bütünleştirme gerekliliği yirmili yıllar boyunca tartışma götürmez biçimde "havada dolaşmaktaydı"; daha başka nedenlerin yanında, sözkonusu yıllar bir partinin, Marx'ı kılavuz seçtiği açıkça görülen Bolşevik Partisi'nin yengisiyle bir ruhbilim okulunun, Freud'un izinden gittiği açık seçik belli ruhçözümcü okulun ekinsel utkusuna tanıklık etmişti. Buna şu özel olguyu da eklemek gerekir: İnsanla ilgili bu iki büyük anlayışın zamansal çakışması, Reich'ın ekinsel oluşumunu tamamladığı Avusturya'da, uzamsal bir çakışmayla atbaşı gidiyordu: aynı kentte, Viyana Ruhçözümlemesi Derneği ile, siyasal açıdan etkin ve saygın iki Marx'çı partinin (Toplumcu Demokrat Parti ile Komünist Parti'nin) birarada bulunması. Ernest Jones'un Freud'un yaşamöyküsünde anlattığı gibi, Freud'un öğrencileri[1] o yıllarda ruhçözümlemesi öğretilerinin toplumsal yansımaları üzerinde uzun ve ateşli

[1] E. JONES, *Sigmund Freud, His Life and Work*, c. 3, Londra, 1958, s. 153-154.

tartışmalar yapmaları bir rastlantı değildi elbet. Başta Freud[2] ve Abraham[3] olmak üzere, birtakım ruhçözümcülerin cinsel gelişmenin kişilik yapısının oluşmasındaki etkilerini araştırmaya başlamış olmaları da öyle. Reich'ın ilk ruhbilimsel-siyasal yapıtlarının yayımlandığı günlerde Kohn ve Lasswell[4] gibi araştırmacıların kişilik yapısı ile kimi kişilerin "siyasal yönelim"leri ve düşünsel tutumları arasındaki ilintilere eğilmeleri de. Ve son olarak, Reich'ın çalışmalarıyla eşzamanlı, ama onlardan bağımsız olarak, Frankfurt'ta, Weber'le Sombart'ın Marx'çılığın her şeyi tutumbilim çerçevesine sokmaya çalışan kimi yanlarına karşı başlattıkları verimli tartışma içersinde, Toplumsal Araştırma Derneği'nin kurulup işlemeye başlaması da bir rastlantı değildi; Max Horkheimer'in yönettiği bu dernek, Adorno, Marcuse, Löwenthal ve Fromm'un da katkılarıyla, Freud düşüncesiyle Marx'ınkini kaynaştırmayı açıkça amaç edinmişti. Önsözde,[5] bu yazarların kimisiyle Reich arasındaki ilintiyi ortaya çıkarmaya (ve sözkonusu ilintinin, Reich'la öbür ortamlar, çağının ekinini (kültürünü) temsil eden öbür kişiler arasındaki bütün ilişkilere damgasını vuran genel "ortadan kaldırma" kuralının dışında kalmadığını kanıtlamaya) çalışmıştık. Sözünü ettiğimiz yazarların, Reich'ın "Marx'çı" döneminden sonra ortaya çıkmamış bulunan bu etkinliğinin, henüz çekirdek aşamasında olsa da, Freud'un getirdiği ruhbilim ve Freud-sonrası ruhbilimle toplumsal bilimler arasında bir kaynaştırma gerçekleştirmeye yönelik güçlü bir arayışını yansıttığını vurgulamak yeterlidir.

Reich araştırmasının üç büyük anını —ruhbilim, toplumbilim ve dirimbilimsel-bedensel anını (başka bir deyişle, her türlü bireysel, toplumsal ve doğal görüngüyü *bir enerji süreci* sayan anını)— düşünsel açıdan birbirine bağlayan "kırmızı iplik"in de birtakım öncüleri olmuştur elbet. Hem insanda hem dünyada, tinsel, dirimsel, dirimsel-bedensel ve somut düzeyde işgören özdeş bir gücün ya da enerjinin varlığına ilişkin sezgi Reich'tan çok öncesine dayanır. Bunun için canlıcılığı ve bütün gerçekliği "canlı" sayma anlayışını; Anaksimandros'tan Herakleitos ve Demokritos'a

---

[2]S. FREUD, "Le caractère et l'érotisme anal", *Psychiatrisch-Neurologische Wochenschrift*, Viyana, 1908; ve daha başka yazılar.

[3]K. ABRAHAM, "Contributions to the Theory of the Anal Caracter" ya da "The Influence of Oral Erotism on Character Formation", *Selected Papers*, Londra, 1927.

[4]H. LASSWELL, *The Study of the Ill as a Method of Research into Political Personalities*, American Political Science Review, XXIII, 1929, s. 996-1001; ve Encyclopaedia of the Social Sciences'ın çeşitli maddeleri (New York, 1930) ve o arada, "Chauvinism."

[5]Önsöze bakın.

dek Sokrates öncesi düşünbilimi ve kendine özgü bir *dirimsel enerji*'yle donatılmış ilk özdeğe beslenen inancı; insanoğlunun tinsel yaşamını, ölümle dağılıp gidecek, yeniden acunsal *dirim soluğu*'na karışacak *dirim soluğu*'nun bireysel, geçici belirtisi sayan Stoacıları anımsatmak yeterlidir. Çağımızdaysa, Kepler, gezegenlerin deviniminin, kısa bir süre sonra Galileo'nun ileri süreceği gibi kıpırtısızlık ve yerçekimi yasalarından değil, gezegenlerin içinde gizli bir *vis animalis*'ten (dirimsel güç'ten) geldiğini ortaya atmıştır; o arada, XVII. yüzyıldan beri, Alman hekim, kimyacı ve doğabilimcisi Georg Ernst Stahl (1660-1734), alevciliğin savunucularından biri olarak, canlı varlığı bir "makina" sayan Descartes'çı görüşü yadsıyor, insan bedenindeki hiçbir şeyin devinim terimleriyle açıklanamayacağını, tersine, her zaman yalnız "dirimsel güç" terimleriyle anlatılması gerektiğini ileri sürüyordu: tinsel hastalıklar bile —diyordu Stahl, Reich'ın tinsel hastalıkların sağaltımı anlayışından çok önce şaşırtıcı biçimde ortaya atılmış bir görüşle— "*dirimsel güç*'ün doğal işleyişi kösteklendiği zaman kendilerini gösterirler."

Son olarak da Luigi Galvani'nin XVIII. yüzyılda verdiği yiğit, ama talihsiz kavgayı, canlı varlıklarda etkinlik gösteren, daha o çağda "hayvansal elektrik gücü" diye adlandırdığı "dirimsel güç"ün varlığını savunuşunu anımsatmak gerekir. Reich kuramlarının Galvani'de böyle şaşırtıcı biçimde çok daha önce belirişi, geçenlerde, bir İtalyan araştırmacı, Bruno Bizzi tarafından, *Minerva Medica* dergisindeki bir yazıda gözler önüne serilmiştir (c. 59, nr. 70).

Zaten Reich'ın kendisi de, birçok kez[6], düşün alanında kimi düşünür ve bilimadamlarına borcunu dile getirmiştir: ömrünün son yıllarında güzel bir denemeyi adadığı Giordano Bruno[7]; XIX. yüzyılın devinimci olguculuğuyla savaşmış olan "dirimsel atılım"ın savunucusu düşünbilimci Bergson; ve daha yirmili yıllarda, yazılarında yürek daralmasının, kaygının pek çok yönden kimi bitkisel-sinirsel uyarım aşırılıklarını andıran belirtiler gösterdiğini kanıtlayan ve bakımevinde yardımcı hekimlik yapan Reich'a kaygıyla duygulanımsal-gerginlik ve hazla duygulanımdışı-gerilim arasındaki işlev birliği konusunda çok değerli gözlemler sunan, Viyana Üniversitesi ruhhekimliği kürsüsü öğretim üyelerinden Paul Schilder bunlar arasındadır; bu işlev birliği, ilerde, Reich'ın hastalık ve dirimbilim kuramının can damarını oluşturacaktır.

---

[6]BBİ, s. 5-8. (Bu yapıtta adı geçen kitapların sayfa numaraları özgün basımlarına göredir.—*Ed.*)

7"Mocenigo", *Dirimin Öldürülüşü*, s. 104 ve sonrası.

Ama ilerde göreceğimiz gibi, Reich'ın başlıca özelliği ve benzersiz özgünlüğü, onu Batı düşünce tarihi (daha genel bir deyişle, insan düşünce tarihi) içersinde gerçekten eşsiz bir konuma getirip orada tutan şey, bilimin en değişik alanlarında (hekimlikten toplumbilime, ruhbilimden dirimbilime, dirimsel-doğabilimden gök-doğabilimine) rahatça gezinmesine izin veren olağanüstü zihinsel esnekliğinin yanında, Freud'la Marx'ın, bulgularının daha sonra da kendi araştırmasının getirdiği önsezilerin yüklediği korkunç toplumsal ve aktöresel (ahlâkî) sorumlulukların çok erkenden bilincine varmış olmasıdır; bu sorumlulukları yüklenmek (hele yirmili yıllarda Avrupa'da yaşayan bir Yahudi, kesin bir uğraşsal ve okulsal başarı kazanmak üzere olan bir bilgin için) sıradışı bir yürekliliktir; son olarak, araştırmanın iki büyük akımını (toplumsal bilimler akımıyla doğal bilimler akımını) tek bir temel dirimselci anlayışta birleştirmek güçlü bir istenç ve yetenektir; bu anlayış, sayısız hekimsel, dirimbilimsel, dirimsel-doğabilimsel, doğabilimsel, ruhbilimsel, toplumsal ve siyasal sorunun birleştirici çözümünü dirimin enerji süreçlerinin incelenmesinde bulmuştur. Doğal olarak, işte bu sınırsız bilimsel ve eleştirel birleştirme çabası Reich'ı çoğu kez henüz uygun deneysel doğrulaması yapılamamış, belki hiçbir zaman da yapılamayacak varsayımlar ortaya atmaya itmiştir. Ama göreceğimiz gibi, Reich'ın kendisi yorumlarının varsayımsal niteliğini herkesten önce vurgulamış, bunların dizgeli olarak doğrulanmaları gerektiğini belirtmiş; dünkü ve bugünkü karşıtlarıysa, en küçük bir deneysel doğrulamaya girişmeksizin, ve çoğu kez birinci elden tanıma zahmetine de girmeksizin, Reich'ın düşüncesini "garip", "düşlemci" ya da "bilime aykırı" diye nitelendirip dışlarken asıl kendilerinin "bilime aykırı" olduklarını kanıtlamakta; bu ivecen yargılamayla, önceden tasarlanmış, usdışı düşmanlıklarını gözler önüne sermekte, ve ne gariptir ki çağımızın bilim ve okur-yazar çevrelerinde genel olarak ortalığı kaplayan şu kaygı verici "coşku vebası" konusunda Reich'ın savlarının ne kadar yerinde olduğunu göstermektedir.

Mantıksal yapı gereksinmelerinden ötürü, bu incelemeyi üç bölüme ayırdım: *ruhçözümlemesi* dönemi, *toplumsal-siyasal* dönem ve *acunsal yaşam enerjisi* dönemi, ancak, yalnız toplumsal ve doğal bilimlerle ilgili sezgi ve gözlemlerin "ruhçözümlemesi" döneminde eksik olmayışından (ve bu üç dönem arasında her zaman karşılıklı geçişimler bulunuşundan) dolayı değil, daha önce de belirttiğim gibi, çokyönlü araştırmacı etkinliğinin en değişik evrelerinde bile her sorunu *enerji* terimleriyle yorumlama

eğiliminden ötürü, bunun çok yaklaşık bir yalınlaştırma olduğunun açıkça bilinmesini isterim: 1927'de yayımlanmış *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nde[8] en canalıcı sorunu ortaya atış biçimini, bir bakıma, bu temel birliğin simgesi sayabiliriz; *Bedensel Boşalmanın İşlevi*, zihinsel hastalıkların, ona bağlı olarak da toplumsal çatışkı ve gerilimleri asal bir dirimsel işlevin örgensel boşalma işlevinin sağlıklı ve özgür akışının aksamasına dayandırır; böylece Reich, bireysel ve toplumsal dengelerle örgensel ve hücresel dengeleri, bir enerji süreci içersinde, sıkıca biraraya getirip birbirine bağlıyordu.

Freud'la İlk Karşılaşma

Wilhelm Reich'ın bilimsel ve ekinsel (kültürel) oluşumuyla ilgili bir soruşturmaya girişen kişinin gözüne çarpan ilk nitelikler anlağın (intellect) esnekliği ve doymak bilmeyen merakıdır. Reich, bir yandan değişik hazırlık dallarında özel dersler vererek geçimini sağlayıp öğrenim parasını karşılarken, Viyana Üniversitesi'nin hekimlik fakültesine yazılır.[9] Eski bir savaş gazisi olarak (onu 1915-1918 arasında İtalyan cephesine göndermişlerdi) tıp öğrenimini dört yılda bitirme izni aldığından, 1922'de tamı tamına dört yılın sonunda, bütün sınavlarını vermeyi ve yargıcılar kurulunun kutlamalarıyla çıkış belgesini almayı başarır. Üniversite öğreniminin son yılında, Viyana Üniversitesi bakımevlerinde yardımcı hekimlik yapar. Ve okulu bitirdikten sonraki iki yıl boyunca, Viyana Üniversitesi'nin Wagner-Jauregg yönetimindeki ruhhekimliği ve sinir cerrahlığı bakımevinde sinirsel-ruhhekimliği üzerinde uzmanlaşır; Paul Schilder'in (yukarıda gördüğümüz gibi, düşüncesi üzerinde derin bir iz bırakacak olan bu ustanın) yönetiminde, zihni karışmış hastalar bölümünde bir yıl çalışır. O arada uyutma, telkin yoluyla sağaltım ve dirimbilim derslerine girer; 1920'den sonra, Viyana Ruhçözümlemesi Derneği'ne üye olur. 1922'de, özel olarak ruhçözümlemesi uygulamasına başlar; Viyana'da, Freud'un kurduğu, Edward Hitschmann'ın yönettiği[10] Ruhçözümlemesi Hastanesi'nde çözümleme uygulayımı toplu çalışmasında önce başyardımcılığa, 1924'te de başkan yardımcılığına getirilir.

---

[8] *Bedensel Boşalmanın İşlevi*, Intern. Psychoan. Verlag, Viyana, 1927.

[9] *A.g.y.*, s. 41.

[10] *A.g.y.*, s. 42-43.

Çok büyük bir çalışma yeteneğine sahip bulunsa bile, bütün bu etkinliklerin herhangi bir insan için yaratacağı son derece ağır bağlanmaları anlamak kolaydır. Ama bunlar Reich'ın, ömrünün son yıllarına dek kişiliğinin en değişmez niteliklerinden biri olarak kalacak olağanüstü özümleme gücüyle, düşünsel eğitimini çok değişik yönlerde geliştirmesini engellemiyordu.

Sonradan kendisinin de yazacağı gibi,[11] genç Reich, daha Viyana Ruhçözümlemesi Derneği'ne üye olmadan, 1920'de, cinselbilim, ruhbilim, doğal bilimler ve düşünbilim alanında geniş bir bilgi edinmişti. Siperlerde geçirdiği dört zorunlu aylak yıl, hem kurbanı hem de oyuncusu olduğu insanlık ağlatısının saçmalığı konusundaki aralıksız düşünmeyle el ele verince, yüreğini kanmak bilmez bir bilgi susuzluğuyla, çılgın bir anlama gereksinmesiyle doldurmuş, bu da zaten doğuştan hatırı sayılır düzeyde bulunan zihinsel kavrama yeteneklerini geliştirmişti. Gerektiğinde uykusundan, cicili bicili toplantı ve konuşmalardan tek bir dakikayı bile çalarak, büyük bir açlıkla, eline geçen her yapıta saldırıyordu.

Özellikle, o günlerde pek gözde olan kimi cinselbilim yapıtlarını okuyunca çarpıldı (İwan Bloch'un *La Vie sexuelle de notre époque*'u; Gustave Forel'in *La Question sexuelle*'i; Back'ın *Les Altérations sexuelles*'i; Taruffi'nin *L'Hermaphroditisme et les Erreurs de la nature*'ü; Moll'ün *le Manuel de sexologie*'si bunlar arasındaydı); ayrıca, Semon'un ve makinacı görüşe karşı çıkan, dirimsel görüşü benimseyen daha başka dirimbilimci ve düşünürlerin yapıtlarına da eğildi: bunlar, Hans A. Driesch'ten (*Philosophie des organes* ve *L'Ordre des ordres*) Paul Kammerer'e (*L'Hérédité des caractères acquis*), gençleşme deneylerinin öncüsü Eugen Steinach'a ve Henri Bergson'a uzanan yazarlardı (*Essai sur les données immédiates de la conscience, L'Evolution créatrice, Matière et Mémoire*). Öyle ki, Reich Fakülte'deki arkadaşları tarafından, bir süre, biraz da küçümseyici bir adla "çılgın Bergson'cu" diye çağrıldı.[12]

Reich'ın başından beri bütün bu yazar ve bilginlerde kendi duyarlılığına köklü biçimde uygun olarak duyumsadığı şey, olgucu resmi bilimin yapmaya çalıştığı gibi, canlı varlıklara geleneksel doğabilimin ve devinimbilimin yasa ve kavramlarını uyarlamaya yanaşmayışlarıydı. Ancak, bu "sapkın" bilgin ve düşünürlerin çoğunda, yine de doğaya birta-

[11] *A.g.y.*, s. 3.

[12] *A.g.y.*, s. 4-6.

kım "niyetler" ya da "izlenceler" yakıştırmaya çalışan temelden doğaötesi bir erekçilik buluyordu; ve Reich'ın tepeden tırnağa özdekçi (maddeci) oluşumu bu erekçiliğe karşı çıkmadan duramazdı elbet. (İlerde göreceğimiz gibi, Reich bu çatışkıya her türlü doğaötesi anlayışa karşıçıkarak ve gerçekliği çok arı bir devinimbilimle, *işlevci* bir anlayışla ele alarak çözüm bulmaya çalışacaktır: bu dizgede, arı ve yalın *canlı özdeğin etkinliği* sayılan, hiçbir "niyet", hiçbir gizli "dirimsel güç" barındırmayan *işlev* özdeğin biçimleniş ya da dönüşümünün kaynağıdır.)

Reich, aynı araştırma susuzluğu ve yorulmak bilmezlikle yaklaştı ruhçözümlemesine. 1919 Ocak'ında, tıp fakültesinde bir dersi izlerken, cinselbilim topluçalışmasının başlatılmasını isteyen bir tür ilkel önerge sıradan sıraya dolaştı. Reich bu önergeyi imzaladı ve sözkonusu topluçalışmanın örgütlenmesini amaçlayan toplantıya katıldı. Topu topu on beş öğrenci katılmıştı bu toplantıya: hepsi, üniversitenin cinselbilimin konusunu görmezden geldiği, bu konuda birtakım durumbildirilerinin yazılmasını, tartışmaların yapılmasını sağlamanın öğrencilere düştüğü görüşünde birleşti. Reich topluçalışmaya (seminere) düzenli olarak katıldı, ama başlangıçta, ünlü bir ruhçözümcü ders vermek üzere çağrıldığı zaman bile, tartışmalara girmedi. Sonradan[13] kendisinin de itiraf edeceği gibi, bu konuda büyük bir güvensizlik ve uyuşmazlık içindeydi. Güncesinin 1 Mart 1919 tarihli sayfasında şunları yazar:

"Belki de aktöre duygum karşıçıkıyor bütün bu söylemlere: oysa, kendiminkine ve başkalarının deneyimlerine dayanarak biliyorum ki, cinsel yaşam yalnız bireyin iç yaşamının değil, bütün toplumsal yaşamın çevresinde döndüğü merkezdir."

O günlerde tasarlanış biçimiyle cinselbilime ve ruhçözümlemesine karşı içinde beliren bu direnmelerin benliğindeki geleneksel aktöre kalıntısına yakıştırılması su götürmez olsa bile, asıl neden —sonradan da sürüp gideceği üzere— cinselbilimin ve ruhçözümlemesinin hastalıklı biçimde ele alınışıydı. O günlerin —ayrıca şimdiki— ruhçözümcü ve cinselbilimcilerin kaleme aldıkları durumbildirileriyle verdikleri derslerde cinsellik yalnız hastalıklı ve sapık yanlarıyla var gibiydi. Özellikle ya da öncelikle hastalıklı cinselliğe duyulan bu ilgi geleneksel "cinsellik düşmanı" aktörenin açık ya da gizli onayıyla atbaşı gidiyordu: buysa epey mantıklıydı, çünkü cinsel etkinlik uzmanların üzerinde kalem oynattıkları

[13] *A.g.y.*, s. 3-4.

şu yıkıcı, sapık, toplumakarşıt güdüler dalgasıysa, her uygar toplumun kaçınılmaz biçimde ona dizgin vurması, bastırması gerekirdi.

Ancak, Freud'un yapıtlarıyla karşılaşmak Reich'ın düşünce ve yaşamında belirleyici bir dönemeç oldu. Neden? Bunun ilk yanıtı, Reich'ın 1919 yazı sonunda cinselbilim topluçalışmasında okumaya ve 1921'de Magnus Hirschfeld'in yönettiği *Revue de sexologie*'de yayımlamaya karar verdiği bir denemede, *Le Concept de libido de Forel à Jung*'ta[14] (Forel'den Jung'a Cinsel Enerji Kavramı'nda) bulunabilir. Onu Freud'da etkileyen şey, Forel'den Bloch'a ve Moll'a dek bütün önemli cinselbilimcilerin yaptıkları gibi, cinsel güdüyü üreme güdüsüyle özdeş saymaya yanaşmayış olmuştur. Saydığımız cinselbilimciler için, cinsellik gencin yaşamına, türün sürüp gitmesini sağlama "ereği ile" güm diye tepeden iniyordu. Ve bu üreme içgüdüsü insan bedenine katılan bütün öbür güdüler (beslenme, kendini, başkalarını gözetme içgüdüsü, sürü içgüdüsü, toplum içgüdüsü ve doğal olarak aktöre içgüdüsü) gibi *bir* güdüydü yalnız: temizlikten tutun da emzirmeye dek, her insan davranışının bir içgüdüsü vardı. Bu epey rahatlık sağlayan bir anlayıştı, çünkü topluma ya da geleneksel aktöreye aykırı güdülerle karşılaşırsanız, onları kolayca "aktöre (ahlâk) içgüdüsünün yozlaşması" sayabilirdiniz.

Freud, içgüdüsel yaşamı bir birlik içinde tasarlayışıyla, çocuk cinselliğinin, başka bir deyişle, üremeden bağımsız cinselliğin varlığını açıkça sahiplenişiyle bütün bu karışıklığı kaldırıp atıyordu. Ayrıca, cinsel enerji kavramı, doğal ve dirimsel bilimlere tutkulu bir ilgi duyan Reich'ı, Freud bunun bilinçli cinsel arzuyla ya da salt bedensel bir gerçeklikle özdeşleştirilmesine göz yummadığı için yakından ilgilendirecekti. Gerçekten de, Freud cinsel enerjinin, özü gereği bedenin derin dirimsel köklerinde yatan içgüdünün bilinçli (ya da bilinçsiz) bir türevi, tinsel bir belirtisi olduğunu öne sürüyordu.

Reich, yukarda andığımız denemede, işi Freud'un cinsel enerji kavramıyla elektrik enerjisi arasında kıyaslama yapmaya dek vardırıyordu. O günkü bilim (ayrıca bugünkü de) elektriğin *ne olduğunu* söyleyemiyordu. Ama insan, onun akımın yarattığı sarsıntı ya da ışık gibi kimi belirtilerini algılayabiliyordu. Aynı biçimde, içgüdünün dirimsel özü pek iyi bilinemese de, insan bunun coşkusal belirtilerini yakalayabilirdi. Reich içgüdüyle elektrik enerjisi arasındaki bu benzetmeyi hemen hemen rastlantıyla

[14] *Zeitschrift für Sexualwissenchaft*, 1921.

yapmıştı; ama yirmi beş yıl sonra[15] parmak basmak zorunda kalacağı üzere, bu düşün benliğine yerleşip kalacaktı: 1935'te Oslo'da başladığı beden üzerindeki yeni araştırmalar özellikle cinsel enerji ile dirimsel-elektrik arasındaki ilintilere yönelik olacaktır.

Denemesi büyük başarı kazandı, çünkü ruhçözümlemesinin tinsel belirtiler konusunda ortaya attığı karmaşık yorumlarla kafaları dolu öğrenciler Freud'un bulgu ve düşüncesiyle tıp öğrenimlerinin dirimbilimsel temelleri arasında sonunda bir eşgüdüm sağlama olasılığı görmeye başlamışlardı. Reich, 1919 sonbaharında "topluçalışma"ya "yönetici" seçildi ve çalışmaları örgütlemeye girişti. Cinselbilimin değişik dalları için iki küme oluşturuldu: içsalgıbilimi, dirimbilim, işlevbilim ve cinsel ruhbilim (bu sonuncu, ruhçözümlemesine özel bir yer ayırıyordu).

Genç Reich, topluçalışma başkanı olarak, okuduğu ya da okumaya hazırlandığı kitapların yazarlarıyla ilişki kurmak zorundaydı: Kammerer, Seinbach, Stekel, dirimbilimci Bucura, Adler ve Freud. Freud'la buluşması Reich'ın ruhçözümlemesine duyduğu gittikçe derinleşen ilgiyi pekiştirdi. Görüşme olanağı bulduğu öbür "büyük profesör" ya da "anlaşılmamış üstünyetenek"lerinkiyle taban tabana çelişen Freud'un tutumunun yalınlığı ve kendiliğindenliği özellikle ilgisini çekti.

"Kammerer, diyecektir Reich daha sonraları, zeki ve sevimliydi, ama çabalarımıza en küçük bir ilgi göstermiyordu. Steinbach, kendi karşılaştığı güçlükleri anlatmakla yetiniyordu; Stekel özellikle sevimli gözükmeye çalışıyordu. Adler beni büyük düşkırıklığına uğrattı; durmadan Freud'a saldırıyordu: doğruyu yalnız kendisi. Adler görmüştü. Oidipus karmaşası çılgınlığın ta kendisiydi; iğdiş edilme karmaşası saçma bir düşlemdi, ayrıca Adler'in 'erkek karşıçıkması' kuramında çok daha uygun biçimde dile geliyordu. Adler'in 'erekçi ruhbilimi'nin kısa sürede düzeltimci bir küçük-kentsoylu küme oluşturması rastlantı değildi...

"Üzerimde en güçlü, en kalıcı izlenimi bırakan Freud'un kişiliği oldu.

"Freud, sıradan bir insan gibi konuşuyordu. İnsanın içine işleyen, zeki bakışları vardı, ama peygamber tavırları takınarak karşısındakini büyülemek için kullanmıyordu onları. Bunlar, dünyaya bakan dik ve dürüst gözlerdi. Topluçalışmamız konusunda bana sorular sordu ve çalışmayı epey bağlanmış buldu. Haklı olduğumuzu söyledi. Cinselbilime genel olarak böylesine az ilgi gösterilmesi yazıktı; ilgi gösterildiği zamansa, bu, hastalıklı bir ilgi oluyordu. Yayınlarından birkaçını bize vererek yardım etmekten mutluluk duyacaktı (...). Gidip kitaplığının önünde eğildi ve kitaplarıyla ince yapıtlarından birkaçını çekti (...). Hızlı, kesin ve canlı bir konuşması vardı. El kol devinimleri doğaldı. Yaptığı, söylediği her şeyde aksoylu sınıfa özgü ince bir alay göze çarpıyordu.

[15]BBİ, s. 11.

Evine yüreğim daralarak gitmiştim: dostça, hoş bir havada oradan ayrıldım. Bu, ruhçözümlemesi akımı içersinde, ruhçözümlemesi için yapılacak on dört yıllık çalışmanın başlangıcı oldu."[16]

Ama o sırada Reich, bunun böyle olacağını henüz bilmiyordu. Onun özümleme çalışması sürüyordu; ruhbilimin çok ötesine taşan bu çalışma ona ilerde o sıradışı bireşim yeteneğini kazandıracaktı.

Peer Gynt ya da Günoğluculuğa Karşıtlık

Gökbilim, elektrikli aygıtlar bilimi, Planck'ın nicem kuramı, Bohr'un ve Heisenberg'in atom doğabilimi, Einstein'ın görecelik kuramı — Reich'ın zihni, yıllar içersinde, bir tür yorulmak bilmez, ateşli araştırmayla, bütün bunları özümsüyordu. Daha sonraki bir özyaşamsal itirafta —tam anlamıyla ödünç almaksızın— İbsen'in *Peer Gynt*'inde bulduğu zihinsel durumdur bu.[17] Bu oyun, üzerinde öyle büyük, öyle güçlü bir izlenim bırakmıştır ki, *Peer Gynt*'in aktarmaya çahşıp bir türlü başaramadığı iletiyi yakalamak istercesine birkaç kez okumuştur.[18]

Bence, Reich'ın kişiliğindeki çok özgün yanları anlayabilmek için, Peer Gynt'le kurulan bu özdeşleşme çok ilginçtir. Bir yerde şunları yazacaktır:

"Peer Gynt gibi, kendimi *yabancı* duyumsuyordum. Peer Gynt'in yazgısı bana, yerleşik bilim ve gelenekten ayrılmaya yönelik her girişimin hemen hemen kaçınılmaz sonucu gibi gözüküyordu (...). Daha sonraları, İbsen'in burada yalnız herkese benzememenin acısını betimlediğini anladım. Her şeyden önce, kafası düşlemle doludur, bir tür gücün etkisindedir. Günlük yaşamda, sıradışı bir insandır, bir düşçü, bir aylaktır. Öbür çocuklar okula, büyükler gibi işe gider ve bu düşçüyle alay ederler. Bunlar, Peer Gynt'in olumsuz örnekleridir. Peer Gynt, dirimin en ele avuca sığmaz, sağlıklı biçimiyle içinde küt küt attığını duyumsar. Şurada Peer Gynt'in düşlemi, ötede gerçek dünya. Kılgıcı insan, sonsuzluğun verdiği korkuyla, kendini belli bir yere kapatır, güvenlik içinde yaşamaya uğraşır. Bilgin, ömür boyu *alçakgönüllü* bir sorun üzerinde çalışır; tecimen, *alçakgönüllü* bir işi yürütür. İnsan yaşamı üzerinde düşünmemelidir: yazıhaneye, tarlaya, okula gidilir, hastalar ziyaret edilir. Yapılması gereken iş yerine getirilir, susup oturulur. Her birimizin içindeki Peer Gynt çoktan etkisiz kılınmıştır. Yoksa, yaşam çok zor

[16] *A.g.y.*, s. 14-15.

[17] *A.g.y.*, s. 19.

[18] *A.g.y.*, s. 18.

ve tehlikeli olurdu. Peer Gynt'ler zihin erinci için bir tehlikedir: hepimiz onlar gibi yaşamaya kalksak, baştan çıkma eğilimleri çok güçlenirdi. Ve doğrusunu isterseniz, böyle yaşayarak, insan kendini kurutur; buna karşılık hiç üretimde bulunmayan, alabildiğine 'eleştirici' bir kafa, bir sürü düşünsel öğreti, ve kimbilir, bir tür buyurgan saldırganlık geliştirebilir. Peer Gynt, o doymak bilmez merakıyla, sonunda boynunu kıracaktır sanırım: 'Biz sana söylemiştik.' Ve dünya da zaten, boynunu kırması için elinden geleni ardına koymayacaktır (...). Umutkırıklığına uğramış, yıpranmış olarak yaşlanıp eski köylü kulübesine, artık anasının yerini almış bulunan Solveig'e dönecektir. Yanılsama hastalığından kurtulmuştur: onun gibi dirime dokunmaya, onu duyumsamaya kalkan birine yaşamın verdiği dersi öğrenmiştir. Ve yazgısı, sesini kesip uslu uslu oturmayan insanlarınkinin aynısıdır. Öbürleri birer oyuncak haline getirilme tehlikesine bile atılmazlar: sizden üstün ve kumazdırlar.

"İbsen'in ve *Peer Gynt*'inin imlemi budur işte: son çözümlemede, asıl Peer Gynt'lerin haklı olduğu gösterilene dek aşılamayacak bir ağlatı. O güne dek, 'dosdoğru' yürüyenlere, 'iyi düşünenler'e kimse kulak asmayacaktır."[19]

Bu *Peer Gynt* yorumunda Reich'ın İbsen'in oyun kişisine duyduğu gençlik coşkusunun yankısını açıkça görüyoruz: bu coşku, Reich'ın son derece köklü güne göre davranmama ve bireye önem verme eğilimini de, aynı zamanda *Peer Gynt*'in açıkça "cinsellik düşmanı" yanları karşısındaki körlüğünü de ortaya koymaktadır (örneğin, bütün o sirk arslanı gibi kükremelerine karşın, kadınların geleneksel bakışla melekler —analar, eşler, kızkardeşler— ve yosmalar —koynumuza aldığımız ve gizli gizli küçümsediğimiz bütün öbür kadınlar— diye iki kümeye ayrılması).

Ama kendini Peer Gynt'le özdeşleştirmesinde, Reich'ı bütün düşünürlük ve özgür insanlık yaşamı boyunca tedirgin edecek korkunç coşkusal ve zihinsel kaygı duyumsanmaktadır.

"Ben *Peer Gynt*'i okuyup anladığım ve Freud'la karşılaşıp düşüncesinin imlemini kavradığımda dünya bir geçiş ve kararsızlık dönemindeydi, diye yazacaktır (...). Freud'un bilinçaltı kuramı doğruysa —ki bundan şu kadar kuşkum yoktu—, o zaman iç sonsuzluğu anlayabilme olasılığı doğuyor demekti. Bizler, kendi duygulanımlarımızın dalgalarında yüzen birer kurtçuğa dönüşüyorduk. Kuşkusuz, bütün bunları 'bilimsel' olarak kavrayamıyor, şöyle belli belirsiz duyumsuyordum. Bilimsel kuram, kılgısal biçimiyle ele alınan yaşam açısından bakıldığında, bize yalnız görüngülerin görgül kargaşasında tutunacak yapay bir dal sunar. Ama bu da yine tinsel bir savunmadır. Sözünü ettiğimiz kargaşanın altında kalma tehlikesi, belirtileri bin bir parçaya bölündüğünde, açık seçik algılanıp betimlendiğinde, özellikle de bunları anladığımızı sandığımızda, artık o kadar büyük değildir. Böylece, bir bakıma, belli ölçüde, bu kargaşayı denetim altına almayı başarırız...

---

[19] *A.g.y.*, s. 21-23.

"Bütün çalışmalarımın gerisinde, hep şu evrende yüzen küçük bir kurtçuk olma duygulanımı varolmuştur. Bin, iki bin metre yükseklikten otoyolunu gören bir uçağa bindiğiniz zaman, aşağıdaki arabalar, ıkına sıkına bir yokuşu çıkıyor gibi gözükür...

"Elektron dünyasını çekip çeviren yasalarla gezegen dizgesini yöneten yasalar arasındaki benzerlik sonunda kuramsalın ötesinde bir imlem kazandı...

"Ancak bilimsel görüşler de bizi evrenin uçsuz bucaksızlığı duyumundan bir an bile kurtaramaz. Evrenin ortasına tek başına asılmış olma düşlemi, ana bağrına dönmeye yönelik düşlemin ötesinde bir şeydir (...). O zaman, aşağıda inleye inleye yokuşu tırmanan arabalar ve elektronlarla ilgili allı pullu incelemeler gerçekten önemsiz gözükür.

"O zaman, kaçıkların deneyimlerinin işte bu türden olduğunu anladım. Ruhçözümlemesi kuramı, kaçıklarda, bilinçaltı dünyasının bilinç yüzeyine çıktığını savunuyordu. O zaman hasta kendisini öz bilincinin kargaşasından koruyan korkuluğu da, dış dünyayı duyumsama yeteneğini de yitiriyordu. Usu yarılmış kişide (şizofrende), zihinsel çöküş dünyanın sonu düşlemiyle atbaşı gider (...).[20]

Reich'ın burada kendi zihinsel durumunu bir akıl hastasınınkiyle karşılaştırması rastlantı değildir: bu kıyaslamada, yaşamak zorunda kaldığı toplumsal dünyanın saçmalığı, acımasızlığı ve ikiyüzlülüğü karşısında, yolunu şaşırmasına neden olan bilimsel ve düşünsel bilinmeyenlerin çokluğu, üzerinde en küçük bir etki yaratamadığı acunsal sürecin kafası karışık ve güçsüz bir izleyicisi olan insanoğluna varoluşun getirdiği acıklı sınırlandırma karşısında her özgür kafanın zaman zaman düştüğü çıldırma, korkunç yıkımın kıyısına gelme duyumunun yankısını buluruz.

Reich'ın gerek düşüncesini, gerek çağdaş dünyadaki yazgısını anlamak istiyorsak, özgür ve canlı insanın bu toplumsal ve yaşamsal ağlatısını (trajedisini) hiç usumuzdan çıkarmamalıyız. Onun dev boyutlu kuramsal bireşim çabası (kendisinin de kabul ettiği bütün yalınlaştırma ve çırpıştırmalarla birlikte), Aristoteles çağından beri insanlığa ilk birleştirici gerçeklik kuramını kazandıran göz kamaştırıcı zihinsel serüveni kafasının olağanüstü yaratıcılığı kadar, işte bu ağlatının yarattığı gerginlikten doğmuştur. Bu düşüncenin bir zamanlar karşılaştığı, bugün karşılaşmayı sürdürdüğü çok özel tepkiyi de (çağdaş kargaşanın ağırlaşmasıyla gittikçe bunaltıcı hale gelen) ağlatının gerginliği körüklemiştir, körüklemektedir: sözkonusu tepkinin başlıca özelliği (Reich'ın görüşlerinin o küçücük bahçelerinin tutumbilimsel, toplumsal, öğretisel ve coşkusal dinginliğini çok ciddi olarak tehlikeye düşürdüğünü duyumsayan) bütün ortamlardaki Babbit'leri, açık ya da gizli "tutup parçalama" niyeti olmuştur: pek ender

[20] *A.g.y.*, s. 18-19.

görülmekle birlikte, özgür düşünceli kişilerde bu tepki, eleştirel yanı da eksik olmayan köklü bir coşkusal katılımla dile gelmiş; sinirceli kişilerdeyse Reich'ın dünya görüşüne katılma, eski dinsel inanışların açık seçik tortusu olan bir inancılık ve dogmacılığa dönüşmüştür.

İlk Ruhbilimsel Yazılar

Bununla birlikte 1919'da, *Peer Gynt*'in bu henüz açığa vurulmamış, gizli yorumu henüz Reich'ın zihninde olgunlaşmamıştı. Bu oyun kişisine beslediği içgüdüsel duygudaşlığın yanında, o günlerin gözde tutumu uyarınca, bütün davranış ve tutumları ruhçözümlemesi terimleriyle açıklama eğilimi de vardı. Dolayısıyla Reich bu kişiye, daha sonraları alaycı bir yaklaşımla "uzun ve öğretici" diye nitelendireceği bir deneme ayıracaktır: *Peer Gynt'te cinsel enerji çatışkısı ve büyüklük çılgınlığı*. Ve 1920 yazında, daha yirmi iki yaşındayken, Viyana Ruhçözümlemesi Derneği'nin çağrılı üyesi olacaktır.

Kısa bir süre sonra, La Haye'de, Freud'un başkanlığında, uluslararası ruhçözümlemesi kurultayı toplanır. Reich ruhçözümlemesi ortamındaki bu ilk dayanışma yıllarını, ilerde, biraz da özlemle betimleyecektir.

"Kurultaya sunulan durumbildirileri özellikle bakımevi sorunlarına adanmıştı ve tartışma yüksek düzeyli, nesneldi. Her zamanki gibi, Freud her durumbildirisi konusunda, kendi kişisel görüşünü bildirmezden önce, kısa ve kesin bir özet sunuyordu. Onu dinlemek hepimiz için sıradışı bir deneyim oluyordu. Olağanüstü bir konuşmacıydı: serinkanlı, ama parlak, çoğu kez de iğneleyici bir alayla yüklü. Verimsiz onca yıldan sonra, sonunda başarısının keyfini sürüyordu. O günlerde, ruhçözümlemesi Demeğinde henüz tek bir ruhhekimi yoktu. Orada boygöstermiş bulunan biricik ruhhekimi, Tausk, bu üstünyetenekli adam, bir süre önce canına kıymıştı. *Über den Beeinflussungs-apparatus bei der Schizophrenie* (Usyanlımında Etkileme Aygıtları Üstüne) başlıklı durumbildirisi bana son derece önemli gözüktü. Tausk bu çalışmasında (usuyarılmış kişinin gözlediği) "etkilerin tümü"nün nasıl hastanın bedeninin, özellikle de üreme örgenlerinin yansısı olduğunu gösteriyordu (...). Tausk haklıydı: usuyarılmış kişinin bir işkence gibi algıladığı şey, gerçekte kendi öz benliğiydi (...)."[21]

O yıllarda ruhçözümlemesinin yürütüldüğü ortam, gerçek bir kuşatmaydı. Hiç değilse bilim dünyasında, akıma dört bir yandan saldırılıyor, ona katılanlar da karşıtlarla başedebilmek için, kendi iç çelişkilerini dile

[21] *A.g.y.*, s. 23-24.

dökmeyip susuyorlardı. Reich'ın Freud'a uzun yıllar sürecek saygılı bir bağlılık göstermesine, hem de iki insan arasındaki öğretisel ve bilimsel görüş ayrılıkları saklanmaz duruma geldikten sonra bile sürmesine işte bu eziyetçi ortamın —özellikle de onun "cinselliğe düşman" kökenlerinin— yolaçtığını söyleyebiliriz.

13 Ekim 1920'de Reich, Peer Gynt'le ilgili "uzun ve öğretici deneme"sini okuyarak Viyana Ruhçözümlemesi Derneği'ne "adımını attı." Bekleneceği üzere, (bırakın böyle gözüpek bir genç "çaylağı") birbirlerine karşı bile iyiniyetin dışında her türlü duyguyu besleyen tıp ve ruhçözümlemesi dünyasının saçı sakalı ağarmış ünlüleri arasına oturan, topu topu yirmi üç yaşındaki bir doktor adayı için bu adımlar epey güç oldu. (Zavallı dinleyicilerin, bir yarış arabasına rahatça kurulmuş konuşmacının ardından koşma eziyetine sokulduğunu söyleyen) Freud konuşmacıların yazdıkları durumbildirisini okumalarını sevmediğinden, Reich elindeki metni, bir bakıma bir tiyatro oyunu gibi, ezbere anlatmaya girişti. Ama daha üçüncü tümcede ipin ucunu kaçırmıştı: neyse ki, metin elinin altındaydı, akışı kolayca yakaladı. Ayrıca, bu ilk olumsuz deneyim Reich'ın umudunu kırmadı: giderek, bunu savaşçı mizacının bir özelliği bile sayabiliriz; nitekim, sonraları, bir konuşma yapacağı zaman, kendini ezbere konuşmaya, "suya balıklama dalmaya" zorlamak üzere, elyazması metni bile bile yanına almaktan vazgeçmiştir: ve zamanla, değerli bir konuşmacı olmayı başarmıştır.[22]

Böylece, daha baştan Reich'ın "ruhçözümlemesi" ya da "Freud" dönemi diye adlandırmayı kararlaştırdığımız evre başlamış oldu. Bu dönemin, özellikle ilk yıllarda (başka bir deyişle, Reich'ın, herhangi bir sinir bozukluğunun hep ruhçözümlemesi terimleriyle açıklanmasının gittikçe karmaşıklaşan ağına düşmesinden önce) başlıca niteliği içgüdü ve cinsellikle ilgili sorunları işleyen metinlere ayrılmış olmasıdır: başka bir deyişle, Reich'ı bütün cinsel görüngüleri *enerji* gözlüğüyle görmeye götürecek izleklerin işlenmesidir. İlk yazılarının çoğunun ruhçözümlemesi akımının dergisi (*Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse*'de) değil, Magnus Hirschfeld'in yönettiği *Cinselbilim Dergisi*'nde (*Zeitschrift für Sexualwissenschaft*'ta) yayımlanmış olması da bir rastlantı sayılamaz. Daha önce saptadığımız, kendisinin de özyaşamıyla ilgili bölümlerde

[22] *A.g.y.*, s. 24.

altını çizdiği gibi,[23] Reich cinselliğe ruhçözümlemesi aracılığıyla gelmemiş, cinselliğin incelenmesiyle ruhçözümlemesine ulaşmıştır.

Daha 1921'de, Reich'ın Viyana Ruhçözümlemesi Derneği'nin (çağrılı üyeliğinden) etkin üyeliğine geçmesinden bir yıl önce, *Zeitschrift für Sexualwissenschaft* Reich'ın kısa bir yazısını basıyordu; Reich burada, Forel'le Jung'da içtepi (impulsion) kavramını tartışıyordu; bunun arkasında, "Çiftleşme ve iki cins"[24] başlıklı ikinci bir metin vardı. Reich'ın ellili yılların başında yazdığı yapıtlarından birinde belirttiği üzere,[25] Hirschfeld'in dergisi daha 1923'te, onun bir denemesini yayımlıyordu; yazının başlığı (birtakım olumsal araştırma ve kavgalar bunu çoğu kez örtse, giderek silse bile) düşüncesinin ilerdeki evriminin *anabeziği* (laytmotif) olacak şeyi çağrıştırıyordu: *Zur Triebenenergetik* (İçtepinin Enerjiye Dayalı Kuramına Doğru).

Reich'ın, asal olarak ruhbilimin damgasını taşıyan bu ilk döneminin başlıca düşünsel özelliklerinden biri de, *kişilik*'le ilgili sorunlara duyduğu erken ve sürekli ilgidir. Bu, iki yönden çok şey anlatan bir ilgidir: önce uygulayım açısından, çünkü o Reich'ı, birkaç yılda, ilk kez *Über Charakteranalyse*[26] adlı denemede, daha sonra adlı adınca *Kişilik Çözümlemesi* başlığını taşıyacak yapıtın ilk (*Charakteranalyse*, Sexpolverlag, Oslo, 1933) ve üçüncü (genişletilmiş) basımında dile gelecek olan kişilik çözümlemesi kuram ve uygulayımına götürecektir (*Character Analysis*, Orgone Institute Press, 1949); bu yapıtların ikisi de bugün geleneğe bağlı ruhçözümcülerce çözümsel sağaltıma Reich'ın yaptığı değerli bir katkı sayılmaktadır; sözkonusu ilgi düşünsel açıdan da anlamlıdır, çünkü Reich'ın ruh hastalıklarının kişilikteki belirtilerine duyduğu bu erken ilgi, bence, aynı zamanda (kişilik yapısına katılmış, us çerçevesine oturtulmuş olsalar bile) Freud'un kuramlarına (genel olarak da, akıl hastalığını ve toplumsal rahatsızlığı "cinselliği merkez sayan" yorumlarla açıklama girişimlerine) gösterilen bireysel ve toplumsal dirençlerdeki sinirce kalıntılarını benimsemeye yanaşmayışı ve sözkonusu direnmeleri kırmak üzere gerek bireysel sağaltımda, gerek toplumun iyileştirilmesi için verilen kavgada kullanılacak etkili bir "saldırı uygulayımı"nın aranmasını

---

[23] *A.g.y.*, s. 4.

[24] ZSW, 1921, BO'da anılmış, s. 18.

[25] BO'nun, giriş notuna bak. s. 1.

[26] IZP, XIII, 1927.

yansıtmaktadır. Kanımca, kişilikle ilgili sorunlara yönelik bu duyarlılık Reich'ın düzeltimci dünya görüşünün ayrılmaz bir parçasıydı. Yerleşik dizgenin toplumsal-cinsel devrime gösterdiği direnişlere hoşgörüyle bakamazdı; bu direnişlerin bireysel (kişiliksel) belirtilerine göz yumamazdı. Reich, daha sonraları, bireysel kişilik direnmelerini gözleyerek, baskıcı toplumsal kurumların yolaçtığı yaygın ürünü, kişilik *yapısı* ve *zırhı* kavramını geliştirecek; böylece, sözü geçen baskıcı kurumların eğitim ve devrimci eylem yoluyla ortadan kaldırılması için gerekli eleştiri ve dolaysız eylemi oluşturacaktır.

Reich'ın o dönemde (yerleşik Freud geleneğiyle tam bir uyum içersinde) sinir hastalıklarının doğuşunda cinsel etkenlerin büyük önemine sürekli parmak basması bir sürü küçük yazıyla belgelenmiştir: *Über einen Fall von Durchbruch der Inzestschranke* ("Bir Kandaşıyla Cinsel İlişki Yasağını Çiğneme Olayı Üstüne")[27]'den tutun da, daha önce andığımız *"Der Koitus und die Geschlechter"* Çiftleşme ve İki Cins)[28] başlıklı yazı, *Über Spezifizität der Onanieformen* ("Kendini Doyurma Biçimlerinin Özgüllüğü")[29] başlıklı deneme bunlar arasındadır; kimi sinirce türlerinde kendi kendini okşama biçimini alan üretkenlik öncesi cinsel etkinlik tartışılmıştır burada; Reich, *Über Genitalität*'ta ("Cinsellik Üstüne")[30] zihinsel dengede cinsel olgunluk ve işlevin önemini vurgular; *Weitere Bemerkungen über die therapeutische Bedeutung der Genitallibido*'da ("Türeyimsel Cinsel Enerjinin Önemi Konusunda Yeni Gözlemler")[31] kendi kendini doyurmanın kösteklenmesinin cinsel dengenin gelişmesi üzerinde yarattığı örselenmeler gözler önüne serilmiş, ayrıca Reich, bu tutumu benimseyen kişideki baskıcı tutumun taşıdığı sinirceli imleme parmak basmıştır; son olarak, *Über die cronische hypocondrische Neurasthenie mit genitaler Asthenie* ("Hastalık Hastalığı İzi Taşıyan, Türeyimsel Güç Yitimiyle Birlikte Görülen, Sürüp Giden Sinir Argınlığı Üstüne")yi anabiliriz: başlığın da gösterdiği gibi, Reich burada hastalık hastalığı izi taşıyan sinir argınlığı ile cinsel güç yitimi arasındaki kimi

[27]ZSW, VII, 1920.
[28]ZSW, VIII, 1921.
[29]IZP, VIII, 1922.
[30]IZP, IX, 1923.
[31]IZP, IX, 1925.

ilintileri gün ışığına çıkarmaktadır.[32] Bu açıdan ele alındığında, sözkonusu dönemin en anlamlı yapıtı, kuşkusuz, *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'dir; bu yapıt, Reich kuramının başlıca denektaşlarından biri olacak görüşü ortaya atar: örgensel boşalma işlevinin kilitlendiği, dolayısıyla, "üreme bölgesiyle cinsel etkinliğin öne geçirilmesi"nin olanaksızlaştığı kişide gelişmenin, yaşamanın, kendini dile getirmenin, dolu dolu sevmenin olanaksızlığı. Bu yapıtı ilerde ayrıntılı olarak ele alacağız.

Öte yandan, aynı dönemin daha başka çalışmalarını da Reich'ın kişilik bilimine gösterdiği ilgiye yakıştırabiliriz: *Zwei narzistische Typen* ("İki Özünehayran Kişi")[33]; kitap olarak basılmış ilk yapıtı *Der triebhafte Charakter* ("İçtepili Kişilik")[34]; *Zur technik des Deutung und der Widerstandsanalyse* ("Direnmelerin Yorum ve Çözümlenmesiyle İlgili Uygulayımsal Sorunlar")[35]; daha önce andığımız *Über Charakteranalyse* ("Kişilik Çözümlemesi Üstüne") ve *Der Genitale und der neurotische Charakter* ("Üretken Kişilik ile Sinirceli Kişilik")[36]; bir de, *Die charakterologische Überwindung des Oidipus complexes* ("Oidipus Karmaşasına Karşı Kazanılan Kişilikbilimsel Yengi")[37] ile *Der masochistische Charakter* ("Özezer Kişilik")[38] gibi birkaç yazı; bunlar, salt tarih sıralaması açısından, Reich'ın düşüncesindeki toplumsal-siyasal döneme girmekte, kuramsal açıdan, ruhçözümlemesiyle köklü bir ayrılmayı dile getirmektedirler.

Bu açıdan, *İçtepili Kişilik* daha geniş bir yorumu haketmektedir. Bu, karşıkonmaz içtepilerin egemenliği altına girmiş sinirceli kişiye ayrılmış tekkonulu bir incelemedir. Çözümsel yapıtlarda, içtepili sinirceler kimi hastalık görüntülerine dayanılarak incelenmişti: kaçma içtepisi,[39] bir şeyler yürütme içtepisi,[40] ateşle oynama saplantısı[41] ve şans oyunları düş-

---

[32]IZP, XII, 1926.

[33]IZP, VIII, 1925.

[34]Int. Psch. Verlag, Viyana, 1925.

[35]IZP, XIII, 1927.

[36]IZP, XV, 1929.

[37]IZP, XIII, 1931.

[38]IZP, XVIII, 1932.

[39]KARL ABRAHAM, *Klinische Beitrage zur Psychoanalyse*, Int. Psych. Verlag, Viyana, 1921.

[40]MARY CHADWISK, "A Case of Cleptomania in a Girl of Ten Years", *Interna-*

külnlüğü.[42] Ancak, Reich, kişisel eğilimi uyarınca, bu gençlik kitabında içtepili sinircenin *kişiliğe dayalı türü*'nü inceler: daha doğru deyişle bu, öyle yalnız bir tek eylem ya da işlemle değil, çok değişik işlem ve eylemlerle dile gelen içtepilerin *türeyimsel* karşıkonulmazlığını vurgular.

Reich bu yapıtında, içtepili kişiliklerin Üstben'den yoksun, başka bir deyişle başkalarının tepkilerini gözönüne almaksızın bütün arzularını doyurabilen bir kişilik yapısı bulunmadığı zaman oluşamayacaklarına ilişkin, kuramsal açıdan yerinde varsayımı çözümlemenin doğrulamadığına parmak basar. Çocukluğun ilk yıllarında sürekli nesnel ilişkilerin bulunmamasının ya da kimi örseleyici deneyimlerin Üstben'in kesin ve eksiksiz oluşumunu engellemesi tehlikesi elbet vardır. Ama o durumda bile hiç Üstben yok değildir. Yalnız eksik ve hastalıklıdır, kişilerin ilk sevi nesneleriyle ilişkilerinde karşılaştıkları çelişkileri yansıtır. Çözümleme, Üstben'le kurulan bu çarpık ilişkilerin gençlerin çeşitli suçlara yönelmesinin kaynağını oluşturduğunu ortaya çıkarmıştır. Pek ciddi olmayan durumlarda, sürüp giden bir doyumsuzluğa rastlarız. Bunlar, aşırı duyarlı kişilerdir, kimi zaman da "aşırı cinsel eğilimli"dirler; nedeniyse, içgüdülerin sürekli bastırılmasıdır. Kimi daha ciddi durumlardaysa, cinselliğin ağız ya da deri evrelerine çakılıp kalma, sevi nesneleri karşısında aşırı bir iki yönlü tutum takınma, sevisel gereksinmelerle özsever gereksinmelerin özdeşleştirilmesi, başkaldırıyla doyumsuzluk arasında çatışkılar görülür.

Çocukluklarındaki olayları yeterince kesinlikle biliyorsak, bu kişilerin çarpıklıklarını anlamak kolaylaşır: o zaman, hastanın özellikle yaşamının ilk yıllarında kaba ya da soğuk bir ortamda yaşadığını, sevgiden yoksun kaldığını, sık sık durum değişikliğine uğradığını, duygusal bağlar kurduğu kişilerin sürekli başkalarıyla yer değiştirdiğini, birbirine bütünüyle karşıt ve çelişik etkiler altında kaldığını bulgularız. Bunun sonucunda Oidipus karmaşasının pek doyurucu olmayan, eksik bir biçimde çözüme kavuştu-

---

tional Journal of Psychoanalysis, VI, 1925. WILLIAM HEALY, *The Individual Delinquent*, Little, Brown an Co., Boston, 1915. ARTHUR KEILHOLZ, "Symbolische Diebsthäle", *Zeitschrift für die gesamte Neurologie und Psychiatrie*, IV, 1920.

[41]OSCAR PFISTER, "Ist die Brandstiftung ein archaischer Sublimierungsversuch," IZP, III, 1915. GUSTAV BYCHOWSKY, "Zur Psychopathologie der Brandstiftung *Schweizer Archiv für Neurologie und Psychiatrie*, V, 1922.

[42]ERNST SIMMEL, "Zur Psychoanalyse des Spielers", ZSP, X, 1924.

rulduğunu ya da hiç ortaya çıkmadığını, başkalarıyla nesnel sevi ilintilerinin kurulamadığını saptarız.

Reich, kitabında içtepili kişilerin Üstben'lerinin gözetim ve buyruklarından kurtulmalarını, toplumun kınadığı eylemlere yönelmelerini sağlayan genel düzeneği betimler. Genel olarak Ben'in Üstben'in isteklerini yerine getirmeye ya da birtakım kanıtlamalar ve usavurmalar yoluyla kendini bunlardan korumaya çalışmasına karşılık, içtepili kişide anlık bir Üstben "kapatılma ve yalıtılması" görüngüsü ortaya çıkar; Ben, böylece Üstben'i kesin ve akılcı bir biçimde bilinç küresinin dışında tutar. Üstben'in yaratılmasına yolaçan, başkalarıyla yaşanmış deneyimlerin süreksizliğinden ya da çelişkili yapısından ötürü, Ben, Üstben'in verdiği buyrukları ancak düzensiz ve çarpıtılmış olarak "duyumsar"; kimi durum ve koşullardaysa, geçici bir süre, her türlü ketvurucu etkiden uzak kalır; bu, özellikle, çok yoğun bir içgüdüsel doyum arzusunun etkisinde kaldığı ya da yürek daralmasından kurtulmak üzere özkınama ve pişmanlığın tasalarından kurtulmaya çalıştığı zaman kendini gösterir. Ama bu pişmanlık, ancak Ben kendini içtepiye ve içgüdünün doyurulmasına bıraktıktan belli bir süre sonra ortaya çıkar.

Bu garip "Üstben'in kapatılıp yalıtılması" süreci, hastanın çocukluğunda yoğun arzuların hemen ardından şiddetli düşkırıklıkları yaşadığı, ağır cezalara çaptırıldığı durumlarda çok daha kolay kendini gösterir. O zaman, içgüdüsel doyum fırsatı doğduğunda, Üstben (ya da Üstben'i simgeleyen kişi ya da koşullar) istenen doyumu yasaklamadan önce "havada kapma", "çalma" eğiliminin doğması öyle pek ender değildir. En büyük eliaçıklıkla hoşgörünün ardından en sert cezaları yağdıran kimi kaçık ana-babalar çocuklarında kolayca bu sürekli kaygıyı yaratabilir, kişiliğin içtepisel yozlaşmasına yolaçabilirler.

Reich'ın bütün tinsel belirtilerin altında yatan enerji görüngülerine duyduğu doğal ilgiye aynı dönemde yayımlanmış üçüncü bir inceleme dizisini katabiliriz. Bu açıdan, içtepinin enerjiyle açıklandığı *(Zur Triebenergetik)* adlı denemenin dışında, 1923 tarihli *Der Tic als Onanieequivalent* ("Kendini Doyurmanın Eşdeğeri Olarak Tik")[43]i anabiliriz; Reich burada, açığa çıkarılmamış cinsel enerjilerin sağaltımda kullanılmasına, daha o zamandan parmak basar; ama özellikle *Über die Quellen der neurotischen Angst* ("Sinirceli Kaygının Kökenleri")[44]ne değinmek

[43]ZSW, XI, 1925.

[44]IZP, X, 1924.

gerekir; burada, Reich'ın hastalığa tanı koyma ve sağaltım yönteminde temel olacak bir bakımevi kavramı açık seçik kendini göstermektedir: toplumsal baskı sonucu, kaygının kaynağını cinsel güdülerin biriktirilmesine bağlayan "cinsel durgunluk kaygısı" ya da "durağan kaygı" kavramı; ve bu, bir bakıma, bütün akıl hastalıklarının ortak paydasını oluşturur. Bu kavram, artık daha ayrıntılı tartışmamız kaçınılmaz hale gelen *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nde en yetkin anlatımına kavuşacaktır.

Freud'la Çatışkı

Daha önce de belirttiğimiz gibi, *Bedensel Boşalmanın İşlevi* en önemli yapıtıdır, ve bir bakıma, Reich'ın düşüncesinin geçirdiği evrimin "ruhçözümsel" diye nitelendirdiğimiz döneminin sonunu simgeler. Bu, —günümüzde sık sık yapıldığı gibi— Reich düşüncesinin "toplamı"nı yansıtmak üzere 1945'te Amerika Birleşik Devletleri'nde, aynı adla, ama İngilizce'ye çevrilmiş olarak yayımlanan *The Function of the Orgasm*[44bis] ile karıştırılmaması gereken, öncelikle bakımevi deneyimlerine dayanan bir yapıttır. Doğrudan doğruya bir hekimlik kitabı olmasına karşın, *Die Funktion des Orgasmus* (Almanca bs.1927), "düşünsel-özyaşamsal" diyebileceğimiz düzlemde son derece ilginç bir kitaptır, çünkü burada yalnız Reich'ı kaygelenekçi ruhçözümlemesinin hastalık ve bakımeviyle ilgili kuramlarına karşıçıkmaya iten çatışkının nedenlerini değil, aynı zamanda Reich düşüncesinin ilerde toplumsal-siyasal, dirimbilimsel ve doğabilimsel düzlemlerdeki gelişmelerinin çekirdeğini de buluruz.

Ruhçözümlemesi Derneği'nce yayımlanmış olmasının da gösterdiği üzere, bu yapıt hazırlanıp onaylandığı zaman, Freud okulunda ortaya çıkacak yönelişlere özünden karşıt oluşu hemencecik yakalanamamıştır. Gerçekten de, Reich'ın bütün çalışması "üretken çinsellik" (başka bir deyişle, hastanın sağlıklı ve doyurucu bir cinsel yaşam sürebilmesi olasılığı) ile sağaltım uzmanının eylemine göstereceği olumlu tepki arasında kesin bir ilinti bulunduğunun saptanmasına dayanıyordu. Reich, 1922'deki ilk

[44bis] Fransızca basım: *La Fonction de l'orgasme*, L'arche, 1952. Aynı adı taşıyan Almanca deneme hiçbir zaman Fransızca'ya çevrilmemiştir.

tekkonulu incelemeleriyle daha sonra birbirini izleyen çalışmalarında,[45] gerek hastalığa tanı koymada, gerek sağaltımda üretken cinsel etkinliğin büyük önemini vurgulamıştı.

Bu üsteleme son derece tehlikeliydi ve Freud'un yaşamının ilk yarısında karşılaştığı şiddetli karşıtlığın kaynağını oluşturuyordu. Ama aynı zamanda gerekliydi de, çünkü daha o zamandan, ilerki yıllarda önce Avrupa'da, ardından çok daha geniş çaplı olarak Birleşik Devletler'de, Cizvit'lere özgü gülünç bir gösteriye dönüşen ruhçözümlemesinin "evcilleştirildiği" görülüyordu; ve bu "evcilleştirme"ye Freud'un bile pek öyle dur deme niyetinde olmadığı seziliyordu. Viyana Belediye Yarkurulu'ndan Başkan Yardımcısı ve çocuk hekimi olan Prof. Karl Friedjung, Freud'un çocuk cinselliğini bulgulamasının önemini belirterek, Başkent Sağlık Kurulu'ndaki hekimler arasında ruhçözümlemesini yaymak için büyük bir savaşıma girişmişti. Ancak, Freud öğretisine verilen bütün bu "devrimci ödünler"in ereği çelişikti: amaç, cinselliğin bastırılmasını daha iyi örgütlemekti. Friedjung'la arkadaşlarının bıkmadan yinelediklerı üzere, —örneğin Kanada Konsolosu gibi önemli kişilere bağışlanan "onursal kentaşlık" nitemini kazanamamış, bununla birlikte yine de Viyana "kentdaşı" olabilmiş— "Profesör Freud'un tarihsel bulguları"nın yardımıyla şimdi artık, "evliliköncesi cinsel yaşamın taşıdığı tehlikeleri önceden kestiren ve bunlara parmak basan sağlıklı cinsel eğitim"le[46] cinselliğin denetimdışı patlayışına karşı bilimsel olarak, başarıyla savaşılabilirdi.

Reich'ın hastanın gerçek ya da "güncel" cinsel yaşamına parmak basması ruhçözümlemesi kuramının ilk dile getirilişinin ana öğelerinden birine dayanıyordu: Freud'a göre, sözkonusu sinircelere kaçınılmaz bir biçimde eşlik eden "güncel" kaygı ile "güncel sinirceler" kuramı. Bilindiği gibi, Freud, hastaların çocukluktan kalma çatışkı ve bozukluklarıyla değil, doğrudan doğruya cinsel yaşamlarıyla ilgili bütün tinsel bozukluklara "güncel sinirce" adını vermişti. Ergin kişinin cinsel yaşamında ortaya çıkan bu bozukluklar, Freud'a göre, sinirceli hastalık belirtilerinin temelini oluşturmak üzere, belli bir "güncel kaygı" birikimine yolaçıyordu.

---

[45]Özellikle, ZSW, VII, 1920'deki "Über ein Fall von Durchbruch der Inzestschranke"ye; ZSW, VIII, 1921'deki "Der Koitus und die Geschlechter"e; ve IZP, IX, 1923'teki "Über Genitalität"a, IZP, XII, 1926'daki "Weitere Bemerkungen über die therapeutische Bedeutung der Genitallibido"ya bk.

[46]BBI, s. 5.

Bununla birlikte Freud, sinircelerin en azından belli bir türünün "güncel" zorluklardan kaynaklandığı savını açıkça ve bütünüyle bir yana atmasa da, araştırmalarını sinircelerle ruhsal-sinircelerin çocukluk döneminden kalma, "içkökenli" kaynaklarına yöneltmiş, etkili bir sağaltım elde edebilmek için bu ilk çatışkıların saptanıp giderilmesinin önemini gittikçe daha çok vurgulamıştır. Reich'sa, tersine, bütün hekimsel ve kuramsal çabalarını "güncel sinirce ve kaygı" kavramının dile getirilmemiş belirtileri üzerinde yoğunlaştırmış, bu kavramın uygulamasını bütün sinirce biçimlerine yaymaya çalışmıştır. 1926 sonbaharında, *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nin ilk taslağı basıma hazırlanırken, Sigmund Freud'un *Inhibition, Symptôme et Angoisse*'ı (Ketvurma, Hastalık Belirtisi ve Kaygı) yayımlanır; Freud burada sinirce sürecinde kaygının işleviyle ilgili olarak geçmişte söylediklerini az çok değiştirerek kuramsal düşüncesinde kesin bir evrimi başlatır. Güncel sinircelerin düzeneğini "açıklarken", kaygının belli cinsel güdülerin bastırılmasının ya da doyumsuz bırakılmasının sonucu olduğunu söylemişti. Yeni yapıtındaysa, sinirceyi (nevrozu) "içkökenli" bir olgu sayan yeni eğilimi uyarınca, şu sonuca varıyordu: "Eskiden sandığım gibi, bastırma kaygıyı değil, kaygı bastırmayı yaratır."

Reich, *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'ni basıma verirken —ilerde göreceğimiz üzere— kendi düşüncesiyle Freud'unki arasındaki çatışkının temel nedeninin bu yeni kanıtlanışını abartmamaya çalışmıştır; ve *Inhibition, Symptôme et Angoisse*'ta dile getirilen sav çok yeni olduğundan, Reich'ın yapıtı büyük saldırılara uğramadan, aforoz edilmeden karşılandı. Ancak, yalnız Freud düşüncesinin bütün ruhüçözümlemesi akımı üzerindeki etkisinin çok açık seçik oluşundan ve böylesine asal konularda ustayla çelişkiye düşmeyi göze almak herhangi bir kişi için kolay ve rahat olmadığı için değil ama özellikle Reich'la Freud'un hekimsel ve kuramsal "seçim"lerinin gerisinde birbirinden ayrı iki düşünsel ve kişisel yöneliş bulunduğu için, sözkonusu çatışkı zamanla daha belirginleşecekti. Freud'un seçimi, bu sonuncudan birkaç yıl önce *Au-delà du principe de plaisir*'de (Haz İlkesinin Ötesinde) dile getirdiği, çok daha canalıcı şu görüşe dayanıyordu: insanoğlunda "ilk elden bir özezerlik" vardı, dolayısıyla bireysel ve toplumsal yaşamda yıkıcılıkla özyıkıcılığın niteliği dirimbilimseldi ve aşılamazdı. Bu yeni kuramsal yönelişin, cinsel baskıyı ortadan kaldırarak insanın içinde bulunduğu koşulları düzeltme umudunu kılgısal olarak bir yanılsama; bireysel ve toplumsal coşkusal yaşamın

evrimini özgür kılmaya yönelik her türlü toplumsal eylemi de işe yaramaz kıldığı açıktı. Ve doğal olarak, —iyimser, devrimci ve özgürlükçü— kişiliğinden ötürü Reich'ın, zaten Freud'un alabildiğine buyurgan, karamsar ve tutucu kişiliğinden gelen bu yaklaşımı benimsemesi beklenemezdi.

Ancak, bütün bu düşünsel ve kişisel sorunlar *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nde henüz açık seçik, giderek bilinçli bile değildir. Bu kitapta, en azından görünüşte, yerleşik ruhçözümlemesiyle bağdaşabilen bir sinirce kuramıyla karşılaşırız.

Yapıtın başında şu adama tümcesi vardır: "Ustam Sigmund Freud'a, en derin saygılarımla." Ama bir sonraki sayfada yeralan tanımlık, yine Freud'un bir düşüncesinden ödünç alınmış olsa da, Reich'ın yapıtını eleştirecek kişiler ve ustasıyla nasıl yılmadan tartışacağını bir bakıma önceden duyurup haber vermektedir:

"Ama şuna güvence veririz: doğruya yönelik eğitimi kendisine karşı başarıyla özümlemiş kişi, aktöre (ahlâk) ölçütü toplumunkinden ayrılsa bile, aktöresizlik tehlikesinden hep korunacaktır."

Bize göre, Freud'un bu sözlerini kitabının başına koymakla, Reich ustasının, kendisine yöneltilen okulsal ve toplumsal karaçalma ve dışlamaya karşın, sinircelerin cinsel nedenlerini savunduğu dönemde gösterdiği yiğitliğe saygı borcunu ödüyordu; ama ayrıca, sinir hastalıklarına yolaçan yuvanın yalnız genel olarak cinsellikte (dolayısıyla çocuk cinselliğinde) değil, özellikle de cinsel gelişme ve etkinliğin özgürce ve doğal olarak yaşanmasını engelleyen toplumun yapı ve aktöresinde bulunduğunu öne sürmekle kendisine yöneltilecek çok daha korkunç karalama ve dışlamayı önceden seziyor gibiydi.

Evet, Wilhelm Reich da Freud gibi aktöresizlikle suçlanacaktı; ama "kendine karşı doğruyu arama eğitimi"ni özümlediği için, aydınlıktan ötürü, aydınlık adına aşağılanmaya katlanmayı öğrendiği için, hiçbir toplumsal dışlanma onu yolundan alıkoyamayacaktır.

Reich, kısa önsözde, kitabında ortaya atılan sinirce kuramının Viyana Ruhçözümlemesi Kurumu'nda yardımcı öğretim görevlisi olarak çalışırken edindiği bakımevi deneyiminin ürünü olduğunu belirtir. Bu deneyim sırasında, diye sürdürür:

"Hastaların olumlu ya da olumsuz sağaltım tepkileriyle üretken cinsel yaşamları arasında birtakım ilintiler saptadım (...). Sonraları uygulayımsal sorunların incelenmesini geliştirerek, sinirce süreçleriyle cinsel işlev bozuklukları arasında bir neden-sonuç

ilintisi gözlemledim: bu ilinti, sözkonusu sağaltım tepkilerini açıklıyor, cinsel güçsüzlük ya da soğukluğun neden düzenli olarak sinirceyle atbaşı gittiğini anlatıyordu."[47]

Şu birkaç satır, Reich'ın gelenekçi ruhbilimle düşeceği çatışkının başlıca nedenlerinden birini içermektedir. Daha önce gördüğümüz gibi, Reich sinircenin *her zaman* bir cinsel işlev bozukluğunu belirlediğini, özel olarak da, cinsel güçsüzlükle soğukluğun *kaçınılmaz biçimde* herhangi bir sinir bozukluğunun sonucu olduğunu öne sürmektedir. Ve bunu öne sürerken, "bakımevi deneyimine" dayanmaktadır. Ancak Reich'ın uğraşdaşları da, savını çürütmek üzere aynı "bakımevi deneyimi"ne sarılıyorlardı, ilerde daha canla başla sarılacaklardı: bakımevi deneyimine dayanarak, *bütün* sinir hastalarının cinsel açıdan güçsüz (*bütün* sinirceli kadınların da soğuk) olduklarını öne süremeyeceğimiz gibi, diyeceklerdir, bakımevi bize, tam tersine, özellikle erkek hastalar arasında, olağan, giderek olağandışı bir cinsel güç ve etkinliğe sahip birçok sinirceli örnek sunar. Ve buna karşılık, bütün öbür açılardan sağlıklı oldukları halde, tümel ya da bölümsel güçsüzlük ve soğukluk belirtileri gösteren, azımsanmayacak sayıda insan vardır.

Örgensel Boşalma Güçsüzlüğü

Reich buna, karşıtlarının kuramını az ya da çok bilinçli olarak kötü yorumladıklarını, çarpıttıklarını söyleyerek kolayca yanıt verebilirdi. Gerçekten de insanların bir bölümünün, çok ciddi sinir bozuklukları çekmelerine karşın, *birtakım cinsel güç belirtileri* (örneğin erkeklik örgeninin dikilmesi ve tohum fışkırtma gibi şeyler) gösterebileceklerini hiçbir zaman yadsımamıştı; o yalnız, sözkonusu hastaların kendisinin "örgensel boşalma gücü" adını verdiği şeyden, başka bir deyişle örgensel boşalmanın coşku ve enerji deneyimine kendilerini bütünüyle bırakabilme yeteneğinden yoksun olduklarını öne sürmüştü: bu bireylerde, örgensel boşalma yalnız "devinimsel olarak" gerçekleşiyordu. Kanıtı, gösterdikleri tepkiler konusunda sorguya çekildiklerinde, bu bireylerin, insan bedeninin yaşayabileceği en köklü, en coşkun deneyim olan örgensel boşalmayı son derece sönük, doğruluktan uzak terimlerle betimlemeleriydi. Dolayısıyla, diyordu Reich, bütün bu hastalar ancak görünüşte cinsel açıdan güçlüdür. Gerçekte, tıpkı terimin geleneksel anlamında güçsüz sayılan,

[47] *Bedensel Boşalmanın İşlevi*, s. VIII.

başka bir deyişle dikilme ve fışkırma bozuklukları çeken kişiler gibi, bunlar da *örgensel boşalma gücü*'nden yoksundular.

Reich böylece, daha o zamandan kendisiyle yerleşik ruhçözümlemesi arasında varolan çatışkının köklü nedenlerini değerlendirmiyor ya da değerlendirmek istemediğini gösteriyordu.

"Bu çalışmada, diye yazar, bütünüyle Freud'un cinsel kuramına ve sinircelerin cinsel nedenleri öğretisine dayanmış olsam da, vardığım sonuçların Freud okulunca benemsendiğini söyleyemem (...). Bununla birlikte, bu sonuçların temel ruhçözümsel kuramlar doğrultusunda geliştikleri inancındayım."

Bu satırlara bakarak, daha 1916 sonlarında Reich'ın, henüz Freud okulunun çoğunca benimsenmese de, araştırmalarının yönüne yakın bir gelecekte herkesin katılacağına inandığı sonucunu çıkarabiliriz. Ama bu, belki de direngen bir çocuksuluk değil, sayıları gittikçe artan karşıtlarının kendisini oturtmaya çalıştıkları çılgınlık koltuğundan kaçmanın ustaca bir yoluydu.

Reich, ruhçözümlemesinin "en yakın gelişmeleri"yle arasında beliren, artık açık seçik görülen kimi görüş ayrılıklarını gizlemiyordu kuşkusuz:

"Ruhçözümlemesinin sinircelerin ruhsal nedenlerinin araştırılmasında geçirdiği hızlı ilerlemelerden ötürü, diye yazar, başlangıçta dokusal bir görüngü sayılan cinsel enerjinin birikimi sorunu belli oranda bir köşeye atıldı. Freud'un tanımıyla 'cinsel enerji' (libido) tinsel gerilimlere yolaçan ve cinsel doyuma yönelik içgüdüsel eğilimler biçiminde dile gelen bedensel-kimyasal özdeklerin birikmesi demekti (bunun için, *Trois essais sur la théorie de la sexualité*'ye bakın) (...)."[48]

Başka bir yerde:

"Gün geçtikçe 'cinsel enerji' terimine ruhsal enerji anlamı verildi, ama bu imiem sinircenin güncel-sinircesel (dokusal) çekirdeğine duyulan ilgiyi gevşetmiş, ve son yıllarda, ondan artık hiç sözedilmez olmuştur. Ancak Freud, cinsel enerjinin niteliği sorununa bilimsel olarak yeniden eğilmeye karar vermemiş olsa da, güncel sinirceleri cinsel doyumsuzluğun ürünü sayan kuramını savunmaktan vazgeçmemiştir."

Reich, kısa önsözünü, güncel sinircelerle ilgili Freud öğretisinin taşıdığına inandığı büyük umutları överek, bu öğretiyi her türlü kuramsal ve hekimsel araştırma için "çalışma görüngesi" olarak sunarak bitirir.

---

[48] *A.g.y.*, s. 32.

Yukardaki alıntılara bakarak, Reich'ın daha o zamandan, bedensel nitelik taşıyan belli yüklerin birikmesi sayılan sinircenin "enerji" yanına ağırlık verişini görebiliriz (bu yaklaşımda, ilerki acunsal yaşam enerjisi kuramının ilkbiçimini sezebiliriz): bu anlayışın, Freud'un güncel sinircelerle ilgili (çok yerinde olarak erişkin kişinin cinsel yaşamındaki güçlükler tarafından boğazlanmış cinsel enerjinin "birikmesi"nden, daha doğrusu, Reich'ın önerdiği terimle "durgunluk"undan gelen sinircelerle ilgili) öğretisiyle daha kolay uyuştuğunu, buna karşılık sinir bozukluğunun temel nedenini çocukluktaki şu ya da bu "saplanıp kalma"da, ya da insan içgüdülerini çekip çeviren güçlerin bir iç çatışkısında arayan öğretiyle hiç bağdaşmadığını gizlemiyordu.

Daha önce parmak bastığımız gibi, yerleşik ruhçözümlemesiyle sürdürülen bu tartışma salt kuramsal değildi: tersine, sinirce çatışkısının kaynağı sayılsın ya da sayılmasınlar, cinsel etkinliği bastıran toplumsal kurumlar karşısında takınılacak tutum sorununa varıyordu bu tartışma — ya da ondan çıkıyordu. Ancak Reich, *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nin gerek önsözünde, gerek bütününde, sinir hastalıklarının doğuşu sorununu iki değişik biçimde ele alışın yarattığı toplumsal-siyasal uzantılara değinmekten kaçınır gibidir; kendi savlarını düpedüz uygulayımsal düzlemde gözler önüne sermekle yetinir.

Dolayısıyla, *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'ni okudukça, hemen hemen yalnız hekimsel ve ruhçözümsel sorun ve izleklerin anıldığını görürüz: sinirce çatışkısı; örgensel boşalma gücü; örgensel boşalma gücünün azalması (kendi kendini okşama ya da özdoyuma dayalı çifteleşme); örgensel boşalmanın yarıda kesilmesi (şiddetli sinir argınlığı,) mutlak örgensel boşalma güçsüzlüğü (hypoesthésie ve anesthésie); cinsel uyarılma ve erkek düşkünlüğü; cinsel enerjinin "durgunluğu" ve içtepisel kaygı; sinirce belirtilerinin genel imlemi, eğilimi ve kökeni konusundaki gözlemler; kaygı ve sinirsel-damar dizgesi; cinsel uyarılma ve özerk sinir dizgesi; güncel sinircelerin cinsel nedenleri; hastalık hastalığı izleri de taşıyan bir kaygılı dönüşümce (histeri) olayı; üretken cinsel enerjinin sinirceli kilitlenmesi; saplantılı cinsel güçsüzlük; sürüp giden hastalık hastalığı katkılı sinir argınlığında üreme örgeni uyuşukluğu; hastalık hastalığı katkılı bir sinirargınlığı (nevrasteni) olayının çözümlenmesi; üreme örgeni uyuşukluğu (iki erken boşalma olayı); ruhçözümlemesinin üretken cinsel etkinliğe dayandırılması kuramı; vb.

Toplumsal Uzantılara İlk Değinmeler

Ancak kitabın sonlarına doğru ortaya çıkmaya başlar toplumsal içerikli yakıcı izlekler (temalar): yıkıcı güdülerin cinsel enerji durgunluğuna bağımlılığı; üretken cinsel eğilimlerin toplumsal önemi; üretken cinsel eğilimlerin toplumda parçalanması; cinselliğin birkaç parçaya bölünmesinin ana-baba yaşamında yarattığı sonuçlar; üretken cinselliğin tekeşeli evlilikte eskimesi sorunu; sevisel (erotik) ve toplumsal gerçekliğin anlamı.

"Yıkıcı güdülerin cinsel enerji durgunluğuna bağımlılığı" konusundaki açıklama görünüşe göre salt bakımevi deneyimine bağlı gözlemlerle başlar. Reich burada Paul Bourget'nin bir romanına, *Le Disciple*'e (Çırak) değinir; yapıt, tutkuya bakışları birbirinin tam tersi iki sevgilinin öyküsünü anlatır. İki sevgili, bu sevgiyi uzun süre düşünsel düzlemde tuttuktan sonra, tam bir coşumculukla, ilk ve son kez cinsel ilişki kurmaya, sonra canlarına kıymaya karar verirler. Ama çiftleşmeden büyük bir cinsel doyum elde eden erkek, sevişmeden sonra, hiç de kendini öldürmek istemez. Kadınsa, tersine, cinsel edim boyunca buz gibi durmuştur, canakıyma "tasarı"sını uygulamaya koyar, ve sevgilisi onun için, onunla yaşama kararını duyurmaya koştuğunda kızı ölmüş bulur.

Burada şiirsel bir düşlemle mi karşı karşıyayız acaba? pek de değil, diye karşılık verir Reich, ve sonra, gerek kendisinin, gerek başka ruhçözümcülerin saldırganlık ve kıpır kıpırlıkla cinsel doyum azlığı ya da yokluğu arasındaki kesin bağımlılık konusunda edindikleri sayısız gözlemi anar.

"Kıpır kıpırlık, cinsel uyarı kas aygıtında yankılandığı, orada cinsel bir görüngü olarak değil, yakıp yıkma eğilimi olarak kendini gösterdiği için ortaya çıkar, diye sürdürür Reich sözünü. Buna dayanarak, bastırılmış ya da doyumsuz kalmış cinsel uyarılmanın herhangi bir sinirce belirtisinde ya da 'cinsel durgunluğun' yarattığı kaygıda dile gelmediği zaman, yıkıcılık biçiminde dışavurduğu sonucuna varmak zorundayız."[49]

Reich, savını doğrulamak üzere, kolay kolay yadsınamayacak bir sürü gözlem sıralar: elezerlerin cinsel perhiz dönemlerinde çok daha tehlikeli oluşu; sütçocuklarının memeden kesilme döneminde, başka bir deyişle sevi nesnelerinden yoksun kaldıkları zaman annelerinin göğüslerini ısır-

[49] *A.g.y.*, s. 35.

maya başlamaları; küçük oğlanın Oidipus karmaşasının ortaya çıkmaya başladığı (yaklaşık beş yaşına doğru) günlerde müthiş acımasızlaşması; saldırganlığın delikanlılık döneminde başka bir deyişle cinsel güdünün patladığı, ama toplumun da bunu en açık biçimde bastırdığı günlerde artışı; iğdiş edilmiş, yani saldırganlığın enerji kaynağından yoksun bırakılmış hayvanların hiçbir zaman saldırgan olmayışı; boğanın, dişinin üstüne çıktıktan sonra, göze çarpacak kadar uysallaşması; köpeklerin yalnız bağlandıkları (başka bir deyişle, devinme güdüleri kösteklendiği) ve dişi köpeklerden uzak tutuldukları (yani cinsel güdüleri zorla bastırıldığı) zaman gerçekten tehlikeli oluşları. Ve Reich, ilerde saldırganlık sorununu ele alış biçiminin temellerini atan birkaç tümceyle bitirir bu bölümü:

"Cinsel güdü doyurulmazsa, yıkım güdüsü artar (...). Nefret, sevginin yadsınma derecesine, yıkıcılık da cinsel enerji durgunluğunun yoğunluğuna bağlıdır (...).

"Üretken cinsel etkinliğin, özellikle de üreme örgeniyle ulaşılan doyumun bastırılması elezer (sadist) güdüleri azdırdığına göre, cinselliği genel olarak toplumca yadsınmasının ve onu baskı altında tutma, parçalara bölme eğiliminin insan eziyetçiliğinin böylesine artışında belirleyici bir yer tuttuğu sonucuna varmamız gerekir. (...) Gördüğüm kadarıyla, tarihte yıkıcılığın ortaya çıkışını üretken cinsel eğilimlerin bastırılmasının kamçıladığı görüşü bugüne dek tam anlamıyla değerlendirilmemiştir. Yıkıcılık önce elezerliğe, o da dinsel özezerliğe dönüşmüştür. Orta Çağ'daki özezer içkili şölenler, Engizisyon'un görülmemiş acımasızlığı bastırılmış cinsel enerjilerin dışavurma ve ortalığa dökülmesinden başka bir şey değildi (...)."[50]

Weimar Cumhuriyeti'nde Elezerlik ve Ulusçuluk

Reich, incelemesinin bu noktasında, kısa bir süre önce yaşanmış, ve yakın gelecekte Weimar Cumhuriyeti'nin yönettiği Almanya'da çok acıklı olaylara yolaçacak toplumsal-siyasal olguları gözden geçirir: Naziliğe hiç de azımsanmayacak katkılarda bulunan kimi öğrenci derneklerinin azgın elezerliği ve ulusçuluğu.

"Ayrıca kendimize, kimi öğrenci derneklerinin başvurdukları yöntemlerle dernek üyelerinin cinsel yaşamları arasındaki ilintilerin ne olduğu sorusunu da yöneltmeliyiz, diyordu Reich. Böyle bir incelemeden şu açık seçik olgu çıkar:

"1. Öncelikle *erkek üyelerden oluşmuş* derneğin kuruluş ilkesinde kendini gösteren bastırılmış eşcinsellik:

---

[50] *A.g.y.*, s. 36.

"2. Sözü geçen örgütlerde egemen olan, birinciye göre çok daha az bastırılmış elezerlik (sadizm).

"Kimi düşünsel sonuçlarını benimsemesek bile, erkek demeklerinin yapısındaki eşcinselliğin önemini vurgulama onuru Blüher'indir (*Erkek örgütlerinde sevisel yaşamın işlevi*, Iéna, 1919). Öte yandan Boehm de (*Internationale Zeitschrift für Psychonalyse*'de VIII 1922, yayımlanan "Eşcinselliğin Ruhbilimine Katkı" başlıklı incelemesiyle) yosmalarla kurulan cinsel ilişkilerin bastırılmış eşcinselliği dile getirmeye yaradığını göstermiştir: gerçekten de, arzularına ketvurmuş eşcinsel, yosma aracılığıyla, onun daha önce tanıdığı başka erkeklerle ilişki kurmaktadır. Nitekim, erkek topluluklarındaki insanlar (askerlerden tutun da öğrenci demeklerinin üyelerine dek), doyumsuz kalmış eşcinselliklerinin itkisiyle, genelevlere takım halinde gitme alışkanlığını edinmişlerdir. Askere yeni alınmış eri 'kıdemli'ye bağlayan sıkı dostluk da işte bu ruhsal bölüğe girer."[51]

Reich, Alman öğrenci eziyetçiliğinin en belirgin örneklerini — karşısındakinin bedeninde silinmez izler bırakmayı amaçlayan ünlü kavgaları ele aldıktan sonra şöyle sürdürür:

"Bütün bunlara bakarak, yalnız bireyde değil, toplulukta da sevi güdüsünün bastırılıp başka yola saptırılmasının acımasızlığın gelişmesinde asal bir yer tuttuğu sonucuna varmamız gerekir. Son savaştaki, belki savaşın kendisindeki sertlik, kimi önderlerin siyasal güç susuzluğu halk yığınlarının gizli acımasızlığıyla desteklenmese, olanaksızlaşırdı. Freud, çok daha iyi tanınıp değerlendirilmesi gerekirken pek az bilinen 'Savaş ve ölüm üzerine güncel gözlemler' başlıklı yazısında, halk yığınlarının çatışmanın başlangıcında ve sürüp gidişi sırasında savaşa karşı gösterdikleri coşkuyu açıklamıştır: savaş, der Freud, ülküleştirilmiş, kurtarıcı baba'nın izniyle, ketvurmanın, özellikle de yıkıcı güdüleri bastırmanın topluca ortadan kaldırılması demektir. Sonunda, hiçbir suçluluk duygusuna kapılmaksızın, birilerini öldürebilirsiniz. Savaş sırasında, karşı cinsle güçlü cinsel ilintiler kurabilen ya da geçerli yüceltmeler yapabilenlerin savaşa da, iğrençliklerine de karşıçıktıklarını; buna karşılık, kadını ayakyolu sayan ve açıkça ya da gizliden gizliye eşcinsel olanlarınsa en acımasız, kavgacı, bağnaz kişiler olduklarını gözledim. Savaşa katılmış her insan, çarpık cinselliğin iki temel yükleminin (dışkılıkla ilgili şaklabanlık ve sözcüklerin) genelevde, içkievinde ve kışlada ne kadar egemen olduğunu yakından bilir."[52]

İşçi Yanlısı Yanılsamalar

Bunlar, alabildiğine sivri gözlemlerdir, ama ilerki yıllarda toplumsal-siyasal düzlemde gelişecek sağlam yapıyla kavramsal tutarlılıktan henüz yoksundurlar. Reich düşüncesinin yetersiz olgunluğunun kanıtı birkaç

[51] *A.g.y.*, s. 37.

[52] *A.g.y.*, s. 38.

tümce ötede karşımıza çıkar; yazar burada egemen sınıfların müthiş baskısı altında yaşayan halk yığınlarının başkaldırma fırsatını kırk yılda bir, devrimci tutumlarını sürdürme olanağınıysa çok daha ender buluşlarını açıklamaya girişir.

Sözkonusu açıklama, Reich tarafından, garip bir biçimde, toplumculukla ortaklaşmacılığın damgasını taşıyan bir söylencede aranır: kentsoylu sınıfla karşılaştırıldığında, işçi sınıfının sahip olduğu öne sürülen "aktöresel ve tinsel sağlık" söylencesi.

"İşçi sınıfının üretken cinselliği, tutumbilimsel çıkarlarla mal sahipliğinin getirdiği sınırlandırmaların ağır yükü altında bunalmamıştır. Ve geçim koşulları kötüleştiği oranda cinsel etkinliğe daha az ketvurulduğundan, sinir hastalıkları işçi sınıfında görece daha ender görülür.

"Toplumbilim bugüne dek halk yığınlarının neden bireylerin boyunduruğuna girdiğini bize açıklayamadı. Şimdiye dek içinde yaşadıkları koşullara bakılacak olursa, egemenlik altındaki sınıfların bireyleri cinsel açıdan egemen sınıf bireyleri kadar baskı altına alınmış olsalardı, bir dizi karşıkonmaz, dünyayı alt üst edecek devrimin saptanması gerekirdi; oysa böyle bir şey olmamıştır. Konu üzerinde düşünen bir anamalcı için anlaşılmaz olması gerekirken halk yığınlarının bu görece usluluğu belki de görece özgür cinsel yaşamın sonucudur."[53]

Bu gerçekten garip bir sonuçtur, ve daha başka şeyler yanında, yukarıda değindiğimiz, Orta Çağ'daki halk yığınlarının cinsel baskıyı özezer biçimde üstlenişlerini gösteren ince gözlemlerle çelişmektedir.

Bu özellikle Reich'ın, çok yerinde bir buluşla "buyurgan-sürücül yapı" adını vereceği, toplumsal ruhbiliminin anahtarını oluşturacak kavramı henüz dillendiremediğini gözler önüne sermektedir. Ancak burada, işçi sınıfında asal bir "aktöresel sağlık" bulunduğunu varsayan toplumculuk ve işçi yanlısı söylencelere dayanarak, asıl açıklamanın tam tersi yönde aranması gerektiğini usuna bile getirmeden, halk yığınlarının acıklı edilginliğini daha yoğun cinsel etkinlikleriyle, daha büyük cinsel özgürlük ve sağlıklarıyla açıklamaya girişmektedir: oysa, cinsel baskı ve bastırmanın sertliği özellikle halk yığınlarını sürü gibi davranmaya itmekte (bu da kimi zaman tam bir edilginlik ve her şeye boşvermeyle, kimi zaman korkunç bir bağnazlıkla sonuçlanmaktadır).

Ama birkaç yıl sonra, Reich'ın önce Viyana, sonra Berlin'de kurup yöneteceği "cinsel sağlık merkezleri"nde yaşanan sarsıcı deneyim onu,

---

[53] *A.g.y.*, s. 39.

kaçınılmaz yoldaşı sinirceyle birlikte cinsel baskının ürkütücü yaygınlığıyla dolaysız olarak yüz yüze getirecektir; hem de, özellikle kentsoylu bir kaynağa dayanan toplumcu bakış içersinde tam bir çocuksulukla "sağlıklı" sayılan ve ülküleştirilen halk yığınları arasında. O zaman Reich, bu gerçeklikten daha önceki düşünlerinin eleştirel gözden geçirilmesine ve yeni kavramsal yengilere yönelmesine yarayacak verileri çıkaracaktır elbet.

Tekeşli Evliliğe Yöneltilen İlk Eleştiriler

Reich'ın *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nde başka bir tinsel-toplumsal sorun konusunda düşündükleri de yine pek doyurucu değildir: bu, "tekeşli evlilikte arzunun ve cinsel etkinliğin gittikçe körelmesi" sorunudur.

"Yürürlükteki cinsel aktöre (ahlâk) evlilikte tekeşliliği zorunlu kılar: bunun doğru mu, yanlış mı olduğuna karar vermek bize düşmez. Aktöresel zorunluluklar, bilim alanına girmeyen değerlere dayandıklarından, ne kanıtlanabilir, ne de çürütülebilir (...). Bilim ancak onları inceleyebilir ve kimi aktöre ölçütlerine uyulduğu ya da uyulmadığı zaman elde edilen sonuçları denetleyebilir."[54]

Görüldüğü gibi, Reich'ın ancak birkaç yıl sonra "kentsoylu cinselbilim" karşısında benimseyeceği çok daha yürekli ve tutarlı tutumla kıyaslandığında, pek suya sabuna dokunmayan bir konumdur bu. (Bunun için özellikle *Psychnalyse et Matérialisme dialectique*'e (1929), *Adolescence, Chasteté et Morale matrimoniale*'e (1930), *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'na (1933), *La Sexualité dans la lutte sociale*'e (1935) bakabilirsiniz.) Demek ki burada, Reich'ın ilerde kentsoylu bilimin siyasetten kopukluğuna yönelteceği temel karşıçıkışa henüz rastlamıyoruz: yerleşik cinselbilim, suskunluk ve yalanlarıyla gerçekte yürürlükteki cinsel ve toplumsal bastırma dizgesinin uslu bir aracından başka bir şey değildi. Daha sonra *Cinsel Devrim*'de dile getireceği üzere, gerçekten bilimsel bir cinsellbilim ancak devrimci olabilirdi. Ve bu devrimcilik iki anlamda olacaktır: içinde yaşadığımız toplumun cinsel verilerinden nesnel bir araştırma ve gözlem sonucu açıkça şu ortaya çıkmaktadır ki, bastırmanın yarattığı toplumsal yıkımlar son derece ciddidir; ayrıca, sözkonusu yıkımların bilincine varan bu ada lâyık bilgin kendini toplumsal durumun kaçınılmaz iyileştirilmesine katkıda bulunmakla yükümlü duyumsamaktan kaçınamaz.

[54] *A.g.y.*, s. 41.

Bununla birlikte Reich, daha o zamandan, kimi "olgular"a parmak basmadan edemez. Örneğin:

"Uzun süren tekeşli evlilik, ancak kırk yılda bir uslu uslu yazgıya boyun eğişle bir cinsel çekim körelmesine varır. Bu, çoğu kez, eşler arasında keskin, giderek şiddetli çatışkılara yolaçar. Evliliğin bu temel gerçekliği (...) öteden beri birtakım beldenaşağı şakalara ve Balzac, Strinberg gibi üstünyeteneklerin ilgisine konu olmuştur (...). Eşler, birbirlerinde eskiden gözlerine çarpmayan, ya da önemsemedikleri kusurlar görmeye başlarlar. 'Artık birbirlerini anlamaz olurlar.' Ama bu değişikliğin gerçek nedenleri kırk yılda bir anlaşılır ya da kabul edilir (...)."

Ancak Reich, değindiği bu "olgular"a henüz açık seçik bir yanıt vermekten uzaktır:

"İnsanoğlunun tekeşli mi yoksa çokeşli mi olduğu çok tartışılmıştır: ve kişisel çıkarlara, öğretisel eğilimlere göre, şu ya da bu görüş benimsenmiştir (...). Cinsel evrimin çözümlenmesi bu iki eğilimin —tekeşlilik ya da çokeşlilik'in— de eşit oranlarda varolduğunu gösterir. Tekeşlilik eğilimi, öteden beri ana ya da babanın arzulanmasından gelmektedir. Beri yandan, bunun kadar evrensel olan kandaşıyla ilişki kurma yasağı, her bireyin yasaklanmış cinsel nesneyi ulaşamadan sürekli aramasından ya da ondan kaçmaya çalışmasından ötürü, çokeşlilik eğilimini güçlendirmektedir.

"İnsanın evlilikte çokeşlilik eğilimlerini bastırabilmesinin ölçüsü, Oidipus karmaşasından kurtulabilme oranına bağlıdır (...). Bu dediğimiz kadın için de geçerlidir (...). Dolayısıyla, çokeşlilik arzuları eşler birbirlerinin sevisel eğilimlerini anlayıp doyurmayı başardıkları oranda daha az kendini gösterir (...).[55]

Görüldüğü gibi, burada epey ikianlamlı bir söylemle karşı karşıyayız; Reich'ın ilerde çok haklı olarak saldıracağı kentsoylu cinselbilim ile katı ilkeci ruhçözünlemesine özgü tutucu eğilim uyarınca, bu söylem gizli ya da açık bir biçimde, kadınla erkeğin ömür boyu ya da daha sık olarak, belli bir anda tek bir sevi nesnesinin dışına taşma doğal eğilimini Oidipus bağlarının yetersiz çözülmesine —başka bir deyişle, "olgunlaşmamışlığa"— yorma eğilimi vardır.

Evlilikte arzu körelmesini bu tür gerekçelerle nasıl "açıklayabileceğimiz" sorusu, sözü geçen körelmenin hayvan dünyasında da gözlendiği anımsandığında yanıtsız kalmaktadır: yerlerine yenileri konulduğu sürece, horoz gittikçe daha çok sayıda tavukla çiftleşmektedir; aynı gözlemi bütün öbür evcil hayvanlar, giderek tutsak edilmiş yaban hayvanlar

[55] *A.g.y.*, s. 43.

üzerinde de yapabilmekteyiz. Buna bakarak, horozların çokeşlilik eğilimini "Oidipus karmaşası"na mı yoracağız?

Şöyle ya da böyle, Reich o günlerde sorunu ortaya atmak zorundaydı, çünkü biraz ilerde (cinselbilimci Van de Velde gibi), arzunun körelmesini önleyecek "çiftleşme türleri" (örneğin, erkeksi eğilimli kadınlar ya da kadınsı eğilimli erkekler için "ters çiftleşme" ya da dışkılık bölgesi içtepileri güçlü kadınlarla erkekler için "arkadan çiftleşme") konusunda bir dizi öğüt verdikten sonra, sözünü şöyle sürdürür:

"Arzunun körelmesinden kaçınamayız. 'Cinsel enerji, demiştir Freud, yapışkan olduğu kadar da değişkendir. Doyumun özünde arzu körelmesi vardır.' Bunu erteleyebilir, ama ortadan kaldıramazsınız. Bununla birlikte, bu işlevsel körelme sinirceli körelmeden ayrılır, çünkü bu sonuncu doygunluğa değil de içgüdünün bastırılmasına dayandığından, kaygıyla algılanır."

Ancak, tekeşli evliliği "kurtarma" düşüncesi yine de karşımıza çıkar. Van de Velde'nin önerdiği "uygulayımların" eşler arasında cinsel ilgiyi uzatmaya yaradığını anımsattıktan sonra, Reich şunları ekler:

"İşlevsel doygunluğun kendini göstermesi ne denli geciktirilirse, cinsel yeteneklerin doğal inişiyle bunun çakışması kolaylaşacaktır. Böylece, tehlikeli cinsel enerji durgunluklarından kaçınılmış olacaktır (...) Evlilik içersinde geçici bir cinsel perhiz uygulamak üzere, eşlerin aşırı cinsel ilişkinin getireceği tehlikelerin bilincinde olmaları gerekir (...). Kan koca yaşamında aşırı bedensel iç içelik bu gerekli perhizin uygulanmasını zorlaştırır, arzu körelmesini kolaylaştırıp sıklaştırır."[56]

Reich'ın bireyin sinir hastalıklarına yakalanmasının ve toplumsal baskının kaynağı saydığı evliliğe karşı birkaç yıl sonra girişeceği duyarlı eleştiri ile şu evlilik örneği arasındaki uzaklığı herkes kolayca saptayabilir.

Ancak, Reich'ın otuzlu yıllardaki tutarlı düşünlere götürecek devrimci görüşler daha o zamandan olgunlaşmaktaydı. Toplumsal yaşamla cinsel yaşamın kaçınılmaz biçimde birbirine karşıt olduğunu ve toplumsal yaşamın cinsel yaşamın enerji açısından denetim altında tutulmasını zorunlu kıldığını savunan Freud görüşünü dolaylı olarak yadsıyarak şunları yazar:

---

[56] *A.g.y.*, s. 44.

"(...) Toplumsal katılımın gerçek anlamı cinselliğe olumlu bakan tutumla ve sağlıklı, etkin cinsel yaşamla pekâlâ uyuşur (...). Bunu kolayca kanıtlayabiliriz. Tinsel alanda kanıtlayabiliriz, çünkü cinsel açıdan güçsüz kişide cinsel alanın çok ötesine taşan ve onun toplumsal açıdan yararlı gözükmesini olanaksız kılan keskin bir aşağılık duygusu vardır; işlevsel olarak kanıtlayabiliriz, çünkü üretken cinsel doyum cinsel enerjinin yarattığı dokusal gerilimin örgensel boşalmayla giderilmesini güvence altına alır, böylece tinsel dengenin sürdürülmesinin en temel koşullarından biri yerine getirilmiş olur; toplumsal açıdan kanıtlayabiliriz, çünkü bizim kafamızdaki üretken cinsel etkinlik bir cinsel *eş* gerektirir ve bir ortakyaşamın, en azından iki kişinin ortakyaşamının temelini oluşturur (...); son olarak da, dirimbilimsel açıdan kanıtlayabiliriz, çünkü bütün içgüdüler arasında yalnız cinsel içgüdü insan türünün sürüp gitmesini sağlar. Ayrıca, cinsel açıdan karşısındakini sevebilen insan üretken cinsel etkinliğini cinsel ereklere, saldırgan ve üretkenlik öncesi içtepilerini de toplumsal ve ekinsel ereklere yöneltebilir. Hasta kişideyse, bunun tam tersi olur."[57]

Yüceltme Masalının Çürütülmesi

Reich gibi genç bir ruhçözümcünün Freud'un ortaya attığı biçimiyle yüceltmeye yöneltilen eleştirel tartışma da aynı derecede yüreklidir: buradaki yüceltme hem bir tür ruhsalsağaltım mucizesi, hem de cinsel bastırmanın olumlu sonucudur.

"Yüceltmeyle cinsel doyum hiç de bağdaşmaz değildir, der Reich. Tersine, yüceltme ancak doyumsuz bir cinsel etkinlikle bağdaşamaz (...). Cinsel doyum yüceltmeyi tehlikeye atabilir mi? (...). Bu soruya olumsuz yanıt vermek gerekir, çünkü kolayca gözlenebileceği gibi, cinsel açıdan doyumlu kişiler kalıcı olarak yaratıcı bir çalışma yapabilirler (...).

"Öte yandan, şunu da görmezlikten gelemeyiz ki, sinircenin çözümünde yüceltmenin genellikle sanıldığı kadar önemi yoktur. Eylemsizlik genelleştirilemeyecek, anlık bir çözülmdür. Ayrıca, yüceltme yalnız az sayıda örseleyici dönüşümce olayında (hystéries traumatiques) sağaltıcı etken olarak kullanılabilir. Bilinçaltında yatan çatışkıların bilincine varma iyileşmenin ancak ilk adımıdır, ve sözkonusu çatışkıların zihinsel çözümü, hiç eksiksiz olsa bile, içgüdülerin doyurucu biçimde yeniden düzene konmasına yetmez. Bu son ereğe ulaşabilmek için, sinircenin dayandığı kişilik tepkisi temelini ortadan kaldırmak gerekir. Oysa, bu tür tepkinin belli bir bölümü, belki de en önemli kesimi güncel sinirceye dayanır (...)."[58]

Reich, yüceltme ve sağaltım "etkileri" konusundaki bu gerçekçi gözlemlerden sonra, ruhçözümlemesinin tinsel-toplumsal alanda elde ettiği

---

[57] *A.g.y.*, s. 45.

[58] *A.g.y.*, s. 46.

sonuçlar ya da kendisinden beklenecek iyileştirmelerle ilgili en az bunlar kadar gerçekçi başka değerlendirmelere geçer:

"Geriye dönüp baktığımızda, çağımızın çektiği dertlere oranla somut kılgısal sonuçların pek az sayıda olduklarını ve çok sınırlı kaldıklarını kabul etmek zorunda kalırız. Cinsel doyum ve yüceltme —sinircenin önündeki bu iki çözüm yolu— de toplumsal-tutumbilimsel ortama bağlı bulunduğundan, sağaltım çalışması *daha başından* çok sınırlıdır.

"Çözümleme işinin ikinci bölümünü oluşturan depreşmeyen çatışkılara dayanabilme gücünün kazandırılması (...) cinsel ketvurmaların çözümleme yoluyla iyileştirilmesi ve içgüdülerin bağlarından kurtarılmasıyla ancak çekirdek olarak gerçekleştirilebilir (...). Genellikle, yaşamın doyumsuzlukları karşısında çok daha büyük bir direnç ortaya çıkarılır (...). Ancak, bağışıklılık kazandırma çalışmasının geri kalan yanını ortam, kılgısal cinsel doyum aracılığıyla güvence altına almalıdır (...)"[59]

Bu tür bir cinsel yaşamın geleneksel toplumsal ortamla bağdaşamayacağını ve yerleşik ruhçözümlemesinin toplumsal sorumluluklarıyla yüz yüze bulunduğunu göstermek için bu iyileşme ve tinsel sağlık anlayışını doyurucu bir cinsel yaşamın sonuçları saymak yeterliydi. Ancak bu yapıtta Reich henüz bu tutumların ne birine, ne de öbürüne hazır ve yatkındır.

Zaten tutumu, yerleşik ruhçözümlemesiyle daha başka çatışkılar yaratmaya aday başka bir sorun konusunda da aynıdır: örgensel boşalma işlevinin bedensel ve dirimbilimsel uzantıları.

"Sinirceyle ilişkileri açısından örgensel boşalma işlevini incelerken, bunun özünde varolan başka büyük bir sorunu gölgede bırakıyorduk. Bu sorun şudur: sinircenin çekirdeği bedensel bir olguysa, hastalık belirtisinin ve sinirceli kişiliğin enerji açısından kökeni tinsel uyarılmadaki hastalıklı süreçse —daha açık deyişle, cinsel enerji durgunluğuysa— ve sinircenin ruhçözümlemesiyle geçirilmesi sonuç olarak bu bedensel temelin ortadan kaldırılmasına bağlıysa, sağaltıma hemen, ruhçözümlemesinin derinlere inen, uzun ve karmaşık süreciyle değil de, kökeni örgensel olan şeyi örgensel açıdan ele alarak başlamak daha doğru olmaz mı? Ve bu durumda, ruhçözümlemesini tekyanlı diye nitelendirenler haklı değil midir (...)?"[60]

Reich, 1926'da, bu soruya olumsuz yanıt verir. Ve ruhçözümlemesinin sıradan çekiştiricileri, sinir hastalıklarını dağ havasıyla ya da "eksik giderici ilaçlar"la geçirdiklerini öne süren örgenci hekimler bu soruyu ortaya

[59] *A.g.y.*, s. 47.

[60] *A.g.y.*, s. 48.

attığı sürece, Reich'ın düşüncesinde, yanıt hep olumsuz kalacaktır. Aynı yanıt, Reich'ın düşüncesini kabaca yorumlayan kişiler, cinsel doyuma engel olan kas ve kişilik kilitlenmelerini ortadan kaldırmakla işe başlayacak yerde, yalnız hastaları daha sık cinsel etkinlikte bulunmaya iteleyerek sinirceleri "geçirdikleri"ni öne sürdükçe de olumsuz kalacaktır.

Ama bu soruda, Reich'ın kendisi açısından da belli bir kuşku sezer gibi oluruz; bu kuşku ilerde, gerek hastalığa tanı koyma, gerek sağaltım uygulayımı alanında verimli gelişmelere yolaçacaktır. Burada, özellikle, (daha sonraları, çok yerinde bir adlandırmayla "dirimsel hastalık: biopathie" diye nitelendireceği bütün öbür bozukluklar gibi) sinirceyi *hem bedensel, hem tinsel bir enerji olgusu* olarak bütünsel bir yaklaşımla ele almaya ve artık Freud'un geleneksel uygulayımıyla ya da başka herhangi bir tinsel-sağaltımla değil, Reich'ın birkaç yıl sonra önerip başarıyla uygulayacağı bedensel-tinsel sağaltımla iyileştirmeye yönelik gizli bir anıştırma sezmekteyiz (o bu sağaltıma ilkin "kişilik çözümlemesine dayalı bitkisel sağaltım", acunsal yaşam enerjisinin bulgulanmasından sonraysa, "dirimsel enerjiyle sağaltım" adını verecektir).

Görüldüğü gibi *Bedensel Boşalmanın İşlevi* Reich'ın Freud'cu dönemini, hem yazarının katı ilkeciliğini kurtarmaya, hem çözümsel sağaltımın kusursuz geçerliliğini savunmaya çalışarak, en iyi biçimde kapatmaktadır; ama yapıt, Reich'ın hem ruhçözümlemesiyle, hem de onun doğurduğu bütün öbür tinsel-sağaltım okullarıyla bağlarını koparmasına yolaçacak, Reich düşüncesinin sonraki iki "dönemi"nin temelini oluşturacak iki dizi *soruna* parmak basar: 1) Freud'un cinsel bastırma ile sinirce arasındaki ilintiyi bulgulamasının yarattığı *toplumsal* (dolayısıyla siyasal) sorunlar; 2) Freud'un cinsel enerjinin boğazlanması (ya da Reich'ın verdiği adla "durgunluğu") ile hastalık belirtilerini birbirine bağlayan varsayımının bakımevinde doğrulanmasının ortaya çıkardığı *enerji* sorunları.

Toplumsal sorunların yiğitçe derinleştirilmesi Reich'ı kişilik yapılarının, ona bağlı olarak da toplumsal yapıların gerçek ve kesin iyileştirilmesinin ilk adımlarının temelini atacak bir *siyasal* eylemi önce kuramsal olarak benimsemeye, sonra da buna kılgısal olarak girişmeye götürecektir. Bu kuramsal ve kılgısal çalışma Reich'ın, *kabaca* 1927-1938 arasındaki on yılı kapsayan ve salt anlatım kolaylığından ötürü "Marx'çı" diye adlandıracağımız döneminin başlıca özelliği olacaktır.

Bedensel Boşalmanın İşlevi'nin son sayfalarında az çok açıkça dile

getirilen enerji varsayımlarının araştırılması 1930-1940 arasının son yıllarında Reich'ın tüm ilgisini kendinde toplayacak, ve yaşamının geri kalan bölümü üçüncü dönemin gözlem, deney ve kuramlarına ayrılacaktır: bu dönemde, daha önceki etkileri birleştirip aşacak, kesinlikle özgün çizgilerde geliştirecektir; dolayısıyla, "Reich dönemi" adını bütünüyle hakedecektir.

İKİNCİ KESİM

Marx'çı Dönem (1927-1938)

Bölüm 2

DOĞAL olarak, Reich'ın ruhçözümlemesi akımıyla işbirliği *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nin yayımından sonra biraz daha sürdü: ilerde göreceğimiz gibi, kesin kopma 1934'de gerçekleşti. Buna karşılık, çatışkı gerekçeleri kitabın basımından çok önceye dayanıyordu:[1] Reich, *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nin yayımlanmasından (1927) birkaç yıl önce o günlerde Freud okulunda ya da ondan kopmuş bulunan sapkın okullarda da yürürlükte bulunan (dahası, günümüzde bile geçerli) uygulayımsal ve kuramsal ilkelere ayakuydurmakta güçlük çektiğini saptamıştı.

Peki neden öyleyse Reich düşüncesinin Freud döneminden (ya da ruhçözümlemesi evresinden) Marx'çı (ya da toplumsal-siyasal) evreye geçişi açık seçik yakaladığımı sandığım 1927'yi, salt gösterge ve çizem açısından da olsa, kesin tarih diye aldım? Bu saptama, bir bakıma, epey keyfi gözükebilir, çünkü Reich'in kendisi bile, hem de birkaç kez, (1927'den çok sonra) ruhçözümlemesi akımı içinde onun adına çalıştığını öne sürecektir; ve göreceğimiz üzere, 1934'te, Freud kurmaylarının hakkında verdikleri demekten atılma kararına, son ana dek kurtulmaya çalışarak, *ister istemez katlanacaktır*.

Schattendorf Kıyımı

Ruhçözümlemesi akımıyla arasındaki kılgısal kopmadan çok önce gerçekleşen düşünsel kopmaya önceden değinmeyi kendime görev bildim; hem de, Reich'ın kendi sözlerine ve (kitaplarını daha uzun süre ruhçözümlemesi akımı yayınları arasında gösterecek) kitap tarihlerine karşın yaptım bunu, çünkü Reich'ın yaşamöyküsündeki temel deneyim

[1]Elinizdeki yapıtın 245. sayfasına ve sonrasına bakın.

1927'ye doğru yaşandı: doğrudan gözlem küresinde Avusturya'daki siyasal dramın boygöstermesi.

"Olaylar, toplumbilimin kılgısal akışına hiç beklemediğim, kuramsal açıdan hazır olmadığım bir hız kazandırdıklarında, budun ve toplumbilimsel yazınların incelenmesinde birtakım küçük gezintilere yeni çıkmıştım (Cunow, Mehring, Kautsky, Engels vb.), diyecektir Reich."[2]

Reich, toplumsal olayların bu "hızlı akışı" konusunda geniş bir betimleme bırakmıştır bize.

30 Ocak 1927'de, öğleden sonra dörtte, Schattendorf'ta toplumcuların bir toplantısı vardı. Avusturya'nın Burgenland bölgesinin bu küçük taşra ilinde, Toplumcu Demokrat Parti mutlak çoğunluğa sahipti (oyların üçte ikisinden çoğu). Toplantının başlamasından kısa bir süre önce, Kaiser yanlısı bir savaş gazisi kümesi, yakınlardaki bir handan, büyük bir soğukkanlılıkla kalabalığa ateş açtı, sekiz yaşında bir çocuğu öldürdü, altı yaşında bir çocukla eski bir toplumcu savaşçıyı ağır, ve toplumcu-demokrat örgütün yarı asker kolunun (*Schutzbund*) dört üyesini de hafifçe yaraladı. İşlenen suçun ağırlığına, büyük çoğunlukla toplumcu bir kentte bulunmalarına karşın, katiller kıllarını bile kıpırdatmadan gözden yitip gitti, halk da bu kanlı olayın hesabını yargı yetkesine bıraktı.

Reich hemen kendi kendine, böylesine acımasız biçimde kışkırtılan kalabalığın neden katilleri gizlendikleri delikten çıkarmadığı, etkisiz kılmadığı sorusunu yöneltti. Böyle hemen hemen silme toplumcu bir yerleşim merkezinden bir avuç suçlu nasıl hiçbir ceza görmeden kaçıp gidebilmişti?

Birkaç büyük fabrikanın işçileri ertesi gün işbırakımıyla olayı kınadılar. Toplumcu Parti'nin Yürütme Kurulu ile Sendika Federasyon Yönetimi ancak ondan sonra, halkoylamasıyla onaylanan, on beş dakikalık bir kınama işbırakımı yapılması buyruğunu verdi. Ancak Toplumcu Parti, kralcı kümenin kışkırtmasına geniş bir halk devinimiyle karşılık verebilmek için elinde her türlü olanak bulunmasına karşın, hiçbir toplu gösteri düzenlemedi. Toplumcu yöneticilerin bu kıpırtısızlığı yetkili ağızlardan "kentsoylu sınıfa yönelik kışkırtmaları körüklememe ve işçilerin öfkesini arttırmama" arzusuyla açıklandı. (Reich sonradan, 1927'deki ilk kışkırtmalarını hiçbir cezaya çarptırılmadan düzenleyebilmiş bu kralcı ve yarı-

[2]BDİ, s. 7.

buyurgan kümelerin eylemiyle Avusturya'da toplumcu demokrasinin çöküşünü işte bu yazgıya boyuneğme eğiliminin doğurduğunu söyleyecektir.)[3]

"Olay" konusunda 3 Şubat 1927'de yapılan Meclis tartışmasında, toplumcular Katoliklerin yönetimindeki hükümetten, ezile büzüle, Schattendorf katillerini kararlıca izlemek, savaş gazilerinin tutucu örgütlerini dağıtmak niyetinde olup olmadığını sormakla yetindiler. Ancak bu alçakgönüllü sorular bile yanıtsız kaldı ve tartışma hiçbir somut sonuç elde edilemeden kapandı. Aynı yılın 14 Temmuz'unda, bir küme gerici yargıç yanlılığı kör kör parmağım gözüne ortada bir yargılama sonucu katilleri akladı.

Bu karar emekçi yığınlarında anlaşılır bir tepkiye yolaçtı. 15 Temmuz günü, Reich'ın bir hastası, ruhçözümlemesine geldiğinde, Viyanalı işçilerin büyük çoğunluğunun işi bıraktıklarını haber verdi. Göstericilerle güvenlik güçleri arasında çatışmalar oldu: güvenlik güçleri ateş açtı, birkaç göstericiyi öldürdü. Yetkililer asker birliklerinden yardım isterken, işçiler de kent merkezini ele geçirdi.

Reich (Viyana'nın ünlü "surları"ndaki caddelerden) Schottenring'e koştu: az ilerde, yan sokaklardan birinde, güvenlik güçlerinin yönetim yapısı vardı. Yapının önünde polis birlikleri yeralmıştı, bunlara, özel kamyonlarla getirilen tüfek ve flintalar dağıtılıyordu. Schottenring'de, işçi yığınları çoğu kez uygun adım, ama silâhsız olarak üniversiteye doğru yürüyordu. "Yüzlerindeki dinginlik, yürüyüşlerindeki büyük ciddilik beni çok etkiledi", diyecektir Reich.[4]

Üniversite yakınlarında, *Schutzbund*, yani toplumcu partinin güvenlik örgütü üyeleriyle karşılaştılar, bunlar tam ters yönde yürüyorlardı. Yürüyüşe katılanlar *Schutzbund*'lulara nereye gittiklerini sordular: "Kışlaya!" diye yanıtladı berikiler. Olay bütün saçmalığıyla belirdi Reich'ın gözünün önünde. Nasıl olurdu? Güvenlik güçleriyle işçiler arasındaki kanlı çatışma her saat yaklaşıyordu, ve toplumcu partinin güvenlik birimleri, yıllar önce işçileri polisten korumak üzere kuruldukları halde, kışlaya dön buyruğu almışlardı!

"Bir hafta sonra, herkes ya da hemen herkes, *Schutzbund* güvenlik güçleriyle işçiler arasına yerleşseydi, kan dökülmesi önlenebilirdi diye düşünüyordu" diyecektir Reich.

[3]Aynı yapıt.

[4]BDI, s. 8.

Ama o anda, *Schutzbund*'u yönetenler tek bir şey düşünüyorlardı: "kışkırtmalar"dan kaçınmak, daha doğrusu, "yasal" yetkililere kafatutmak niyetinde olmadıklarını göstermek.

Viyana'nın elinde, toplumcu demokrat yönetiminden dolayı, asker eğitimi görmüş, hükümetin güvenlik güçlerinin karşısına rahatça dikilebilecek en az elli bin *Schutzbund* üyesi vardı. Açık bir çatışmadan kaçınmak istese bile, diye düşünüyordu Reich, toplumcu parti yönetiminin görevi en azından işçileri güvenlik güçlerinin şiddetinden korumak olmalıydı. Oysa hiç de öyle yapılmadı: toplumcu güvenlik birimleri, korunmasız işçilerle yurttaşları kırıp geçirirken, kışlalarına kapatıldı!

Bu Reich'ta büyük bir sarsıntı yarattı; ve sözkonusu sarsıntı, hiç kuşkusuz onu Komünist Parti'ye yaklaştırdı. Toplumcu demokrat partinin ödleklik ve yeteneksizliğinin onun yapısındaki bir adamı sarsmaması olanaksızdı elbet. O günlerin başka bir yansıması daha oldu; Reich'ın kafasında, Freud ruhbiliminin canalıcı savına duyduğu güveni yıktı: bu, bireyin ve yığınların davranışlarına yön veren doğuştan gelme elezerliğe duyulan inançtı.

Reich, Schattendorf'a giderken, Adalet Sarayı'na doğru ilerleyen bir küme silahlı güvenlik gücüne rastladı; Saray alevler içindeydi. Güvenlik görevlilerinin çoğu (tıpkı Viyanalıların büyük çoğunluğu gibi) toplumcu demokrattı; yaptıklarından utanıyormuşçasına, istemeye istemeye gider gibiydiler. O arada, halk —her toplumsal katmandan kadınlar, erkekler, gençler, yaşlılar— güvenlik görevlilerine sövüp bağırıyordu: "Ateş etmeyin! Sersemce işler yapmayın! Neden ateş ediyorsunuz, neden?" Bir bankada görevli bir küme insan bunlara: "Emekçi katilleri!" diye, başka bir küme de: "Neden ateş ediyorsunuz? Siz de emekçisiniz!" diye bağırıyordu. Güvenlik görevlileri, her şeye karşın, başlarını biraz daha öne eğip yürüyordu. Zaten birçok yurttaş öldürülmüştü. Kalabalığın duyguları iyice ayağa kalkmıştı, ama büyük çoğunluk olup biteni edilgin bir biçimde izlemekle yetiniyordu. Adalet Sarayı'nın önünde kimse yürüyemiyordu: itiş kakış o kerteyi bulmuştu ki, güvenlik görevlileri bile kalabalığı yarıp geçemiyorlardı. Birkaç görevlinin giysileri çıkarıldı, adamlar donla kaçarken, giysiler sopalara takılıp havaya kaldırıldı.

"Halkın bağışlayıcılığı karşısında ağzım bir karış açık kaldı, der Reich.[5] Kalabalık öyle büyüktü ki, bir avuç güvenlik görevlisini sözün gerçek anlamında parçalayabilirdi. Oysa ortalıkta barışçıl, giderek neşeli bir hava vardı. İki adım ötede kentdaşlar tavşan

[5] *A.g.y.*, s. 10.

gibi öldürüldüğü halde, güvenlik görevlileri halkın arasında silâhsız dolaşabiliyorlardı. Bu da bana anlaşılmaz gözüküyordu. Kalabalık, bu kanlı kıyımı durdurmak için neden hiç, ama hiçbir şey yapmıyordu? Nereye gitmişti *yığınların elezerliği*? Herkes durmuş, Adalet Sarayı yangınını coşkuyla yorumluyordu: yalnız varlıklılara ve efendilere yarayan şu adaleti bitirmenin tam zamanıydı! deniyordu."

Adalet Sarayı, kutsal mı kutsal bir öfkeyle camlardan dosya fırlatan genç işçiler tarafından ele geçirilmişti. *Schutzbund* görevlileri yine ortalıkta yoktu ve güvenlik güçleri sağda solda, rastgele adam dövmeyi sürdürüyordu. Zaman zaman, içlerinden biri ya da birkaçı silâhını doğrultup tam önüne, kalabalığa doğru ateş ediyordu.

Reich, olup biteni eşi Annie'ye aktarmak üzere evine döndü, sonra birlikte üniversite yakınlarına gittiler. Orada, üniversite ile Arcaden Kahvesi arasında durup birkaç yüz kişiyle birlikte Adalet Sarayı yangınını izlediler. Herkes bu yangını Schattendorf kıyımına katılmış iki krallık yanlısı sağcının aklanmasına verilmiş haklı bir yanıt sayıyordu. Yaklaşık iki yüz metre ilerdeki Belediye'nin önünde güvenlik güçlerinin oluşturduğu bir halka kıpırdamadan duruyordu. Birden, ağır ağır ilerlemeye başladılar, meraklı kalabalığının elli adım ötesine gelince, komutanları sıradan ayrıldı ve adamlarına ateş buyruğu verdi. Birkaçı havaya ateş etti, ama bunlar azınlıktaydı: büyük çoğunluğu, tüfeklerini doğrultup kalabalığa kurşun yağdırdı. İnsanlar çılgın gibi kaçışmaya başladı, bir düzineye yakını yerde kaldı: ölü mü, yaralı mı oldukları, yoksa salt korunmak için yere mi uzandıkları bilinmiyordu.

"Eşimin koluna yapışıp hızla bir ağacın altına, iyi kötü korunan bir yere götürdüm, diye anlatır Reich.[6] Az sonra, güvenlik güçlerinin oluşturduğu çember iki yüz metre ileriye, ilk taramanın olduğu Schottenring'e doğru çekildi. Artık ateş etmiyorlardı. "Alık makinalar!" diye düşündüm yeniden: birtakım devinimsel içtepilerin çekip çevirdiği, zaman zaman işleyen, sonra kıpırdamadan duran, beyinsiz, bilinçsiz, ahmak makinalar. *Robotlar!* birden aklıma geldi bu düşün ve kendimi ondan kurtaramadım. Savaş sırasında, ben de böyle bir çarkın dişlisi olmuştum. Ben de, hiç düşünmeden, körlemesine ateş etmiştim... Freud, *Küme Ruhbilimi* ve *Ben'in Çözümlenmesi* başlıklı denemesinde halk örgütlerinde sürü davranışını benimsemiş kişinin kendi bireysel kişiliğini bir yana bıraktığını, bir önder ya da düşünle özdeşleştiğini kanıtlamaya çalışır. O anda birey, bir bakıma, kendisi olmaktan çıkar ve sözünü ettiğimiz özdeşleşmeyi gerçekleştirebilmek için gelişmesinin çocukluk evresine döner (...). Freud'un öne sürdükleri doğruydu. Önderle özdeşleşmeyi burada dolaysız olarak gözleyebilirdiniz, kişilik yitimi de çok

[6] *A.g.y.*, s. 11.

açıktı (...). Bununla birlikte, bununla birlikte... bütün bunlar doyurucu değildi: çünkü bu söylenen görüngüyü ölümsüz kılıyor, bir dirimbilim yasasına bağlıyordu."

Avusturya Komünist Partisi'ne Katılma

Bir yanda siyasal ve toplumsal ağlatmın ciddilik ve ivediliği, öte yanda toplumcu demokrasinin günoğlucu, bozguna yolaçan yöntemleri, beri yanda da bilimsel temel eksikliği ve ruhçözümlemesinin kimi varsayımlarının gerici niteliği: Reich'ın 15-16 Temmuz 1927 olaylarından çıkardığı, o an için epey karışık, yakıcı dersler bunlar oldu. Böyle bir deneyimden sonra, herhangi bir ülküye bağlanmaya böylesine susamış, herhangi bir insan olgu ya da davranışını öyle uzaktan, serinkanlılıkla izlemeye temel yapısı aykırı düşen birinin hemen kıyımın ertesi günü, ortaklaşmacı bir hekim aracılığıyla, Avusturya Ortaklaşmacı Partisi'nin işçiye yardım örgütünün (*Arbeiterhilfe*) sağlık bölümüne üye olmasına şaşmamak gerekir.[7] Ortaklaşmacı akımla yakınlaşmadan çok daha önemli olansa (ilerde göreceğimiz gibi, sözkonusu yakınlaşma on yıla kalmadan sona erecektir), Temmuz 1927'nin acıklı günlerinin yarattığı, henüz karanlık, başka bir sezgidir: toplumsal örgütlenmenin köklü saçmalığı. Tedirgin, meraklı ve günü gün etmeye karşıt bir kafa taşıyan Reich, o güne dek, Freud gibi yurttaşlık yönetimi açısından bakıldığında toplumun kusurlu, ama özünde mantıklı bir şey olduğuna inanırdı.

"1927'den önce, biri gelip de bana binlerce yıldır varolan kimi toplumsal kurumların usa aykırı ve 'dirimsel yönden hastalıklı' (Reich'ın bu dirimsel hastalık kavramını nasıl tasarladığım ilerde göreceğiz) olduklarını söylese, hiç kuşkusuz en kararlı karşıtları arasında yeralırdım", diyecektir.[8]

Reich üyesi ve duygudaşı olduğu Toplumcu Parti'yle ilintilerini hemen kesmedi, ama toplumcu demokratların düzene teslim olmaları sürdükçe bunların açık tartışmaya dönüşmesi kaçınılmazdı. Reich, 1927'nin o canalıcı günleri boyunca, toplumcu demokratların kesin etkisizliği karşısında büyük şaşkınlık duyduğunu anlatır; oysa bunlar yalnız *Schutzbund*'da değil, genel olarak halk arasında da, işçi sınıfında da, giderek güvenlik görevlileri arasında bile çoğunluktaydılar. O yıllarda Alman ve

[7] *A.g.y.*, s. 13.

[8] *A.g.y.*, s. xv, giriş.

Avusturya toplumcu demokratlarının izledikleri siyasetin başlıca niteliği olan saçma kavga ve bağlanmadan kaçınma sözkonusu günlerde Avusturya Toplumcu Parti Başkanı Otto Bauer'in davranışında son derece simgesel biçimde dile geldi: Bauer, güvenlik güçlerinin Temmuz ayındaki rahatsız edici davranışlarına nasıl bir tepki gösterilmesini tartışan Viyanalı işçiler arasında paltosunun yakasını kaldırmış, omuz silkmiş ve: "Ne yaparsanız yapın!"[9] deyip gitmişti.

Avusturya olaylarının evrimi Reich'ın gönlünde Temmuz'un acılı günleri içersinde doğmuş bulunan devrimci bir ülküye bağlanma istemini pekiştirmeye yaradı. O günlerin ardından, "düzen yerli yerine kondu"ğunda, güvenlik görevlilerinin gözü kapalı ateşi sonunda yaralanmış bine yakın kişi hastanelerde yatıyordu.

"Bütün bu çatışmalar yüze yakın ölüye ve onca yaralıya patlamıştı, çünkü *Schutzbund*'daki adamlar evlerine gönderilmiş ya da kışlaya kapatılmıştı, diye yorumlayacaktır sonradan. 1927'de kimse, 1934'te bunun tam tersinin olacağını önceden kestiremezdi: *Schutzbund*'luların yüzlercesi yollara dikilmiş engellerin gerisinde dökülürken, 1927'de bu örgüte bütün güvenini yitirmiş olan halk kavgadan uzak duracaktı."

Çatışmalar kentin dış mahallelerinde sürer ve güvenlik güçleri gelişigüzel ateş ederek sokaklarda devriye gezerken, Reich eşi Annie'yle birlikte, babası ve kardeşi toplumcu demokrat örgütün önemli yöneticileri olan bir dostunu görmeye gider.

"İçeri girdik, ve ağzımız bir karış açık kaldı, diye anlatır Reich.[10] Masa kurulmuş, ortasında çiçekler oturtulmuştu. İyi bir yemek için her şey hazırdı. Ben gömleksiz, boyunbağsızdım. Oysa dışardaki kanlı olaylar bu yuvanın dinginliğini bozmuşa benzemiyordu. Olayların verdiği coşku ve sarsıntıyla, kendimi bu soğuk ve ölçülü odada gülünç, bir bakıma aykırı duyumsuyordum. Hemen oradan uzaklaşmak, çok daha hoşuma giderdi, ama alıkoydular. Sonra başka çağrılılar geldi ve alabildiğine ince, Viyana'ya özgü bir havada, olaylar üzerinde çok 'aydınca' bir konuşmaya girişildi. Dışarda olup bitenler konusunda en küçük bir düşünleri bulunmadığını anladım. İnsanların sapır sapır vurulmasından ele aldıkları Goethe'ymiş gibi sözediyorlardı. İzin isteyip ayrıldık. O ana dek kendimizi tutmuştuk, oysa en azından masayı evsahiplerimin başına geçirmek isterdim. Ama ben de 'gerektiği gibi' davranacak biçimde yetiştirilmiştim: ruhçözümlemesi bakımevinin başyardımcı uzmanı olarak, benim toplumcu demokrat uğraşdaşımın 'üstü'ydüm."

---

[9] *A.g.y.*, s. 13.

[10] *A.g.y.*, s. 16.

Görüldüğü gibi, genç Reich, toplumcu demokrat yöneticilerin aksoylu, kayıtsız davranışı karşısında tiksinti duymaktan kendini alamıyordu.

"1927'de, diye yazacaktır,[11] toplumcu demokratların güttüğü ödüncü siyasetin özgürlük davasına 'döneklik' etmek olduğunu, toplumcu demokratların gerçekte gericiliği pekiştirdiğini ve tutumlarının sonunda işçi savaşımı için genel bir bozguna yolaçacağını söyleyen ortaklaşmacılar bir tür önsezisel bilinci dile getiriyorlardı."

Reich'ın ortaklaşmacılara beslediği yakınlık kuşkusuz yalnız duygu alanında kalmayacaktır. 1927 Temmuz'unun o önemli günlerinden hemen sonra, Marx'çılığın yerleşik yapıtlarını okumaya girişir: Marx'tan Engels'e, Kautsky'den Lenin'e uzanan bir yelpaze. Ayrıca, onun gibi bir ruhçözümcünün ilgisinin öncelikle Friedrich Engels'in *Ailenin Kökeni*'ne, Bachofen'in *Ataerkil Düzen*'ine ve Morgan'ın *İlkel Toplum*'una yönelmesi de son derece mantıklıydı. Böylece, Reich'ın belli başlı insanbilim yapıtlarını yuttuğu ve "budunbilimin engin kargaşası içinde yitip gittiği"[12] dört yılın sonunda bu ruhsal-insanbilimsel araştırma akımı ilerde değineceğimiz özgün cinsel katkıyı doğuracaktı: *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*.

Öte yandan, Reich'ın coşkulu mizacı onu kişiliğinin derinlerdeki çekirdekle pek bağdaşmayan birtakım siyasal savları ve siyasal seçimleri büyük bir ustalıkla benimsemeye itse de, ortaklaşmacılığa yakınlık salt edilgin olarak kalmayacaktır. Partiye katılması, daha başından, iki temel etkinlikte kendini gösterdi: işçi savaşımının toplumsal eylemine somut katılım ve hem ruhçözümlemesinin, hem de genel olarak ruhbilimin sağladığı eleştirel araçlarla Marx'çılığın bütünleştirilmesine kılgısal olarak katkıda bulunma.

Toplumcu Cinsel Danışma ve Araştırma Örgütü

Reich'ın işçi savaşımına kılgısal katkısı en çok önemsediği, uzmanlığının etkili bir yardıma olanak verdiği alanda somutlaştı mantık gereği. 1928'de, Viyanalı daha başka birkaç ilerici hekimle birlikte, Toplumcu (Sosyalist) Cinsel Danışma ve Araştırma Derneği'ni kurdu; bu demek, Avusturya Ortaklaşmacı Parti'sinin de işbirliğiyle, "cinsel tutumbilim"e

[11] *A.g.y.*, s. 21.
[12] *A.g.y.*, s. 76.

dayalı ilk ruhbilimsel danışma merkezlerini örgütledi; bu merkezler, (Freud'un örgütünün yaptığı gibi) varlıklı kişilere değil, işçilere ve kamugörevlilerine yönelik olacaktı. Reich, bu toplumsal girişime cebinden epey para yatırdı, birkaç ayını bu çalışmaya ayırdı, ve sonunda dört ruhçözümcü, üç kadın-doğum uzmanı hekim arkadaşının desteğiyle, Dernek kuruldu. Bu, şu ünlü "emek demokrasisi"ne uyan bir girişimdi; başka bir deyişle, Reich'ın toplumsal dünya görüşünün yön verici ilkelerinden biri olarak kalacak, ortak bir çıkar çevresinde birleşmiş kişilerin yürüttüğü *etkili* işbirliğiydi. Kimi hekimler, Viyana'nın değişik mahallelerinde, isteyen yurttaşlara parasız cinsel yardım ve bilgi sunmak üzere derneğe katılmıştı. Belli başlı mahallelerin birinde, her ay, duygusal çatışkıların nedenlerini ve ortadan kaldırılma yollarını konuşmak üzere bir tartışma düzenleniyordu.[13]

Girişimi başlatanlar ele alınan sorunların çözümünde aşırı yanılsamaya kapılmıyorlardı: ama onların karamsarlığı, sinirceli çatışkıları ortak yaşamın vazgeçilmez öğeleri, giderek kaçınılmaz koşulu sayan gelenekçi Freud'cuların kuramsal karamsarlığından gelmiyordu. Tersine —burada, Reich'ın özellikle uygulayımsal sorunlara eğilerek geçindiği "ruhçözümcü" dönemde düşüncesinin çevresinde dolandığı toplumsal-siyasal çekirdeğin ilk izlerini buluruz—, dernektekiler, yeni danışma merkezlerinin açılışına ekledikleri bir tür bildirgeyle, sinircelerin ve öbür akıl hastalıklarının belli bir toplumsal düzenin —buyurgan, anamalcı düzenin— ürünü olduğunu; ancak onun ortadan kaldırılıp toplumcu bir yapının kurulmasıyla bunların da kökünün kazınacağını açıkça öne sürüyorlardı. Bununla birlikte, yeni merkezler en azından belli bir bireysel hekimlik danışma ve yardım çalışmasıyla sinir hastalığının daha çok yayılmasını *azaltabilirdi.*

Merkezlerin bilimsel yönetimini Reich kendisi üstlenmişti: her biri bir hekimce yönetilen, Viyana'nın altı mahallesinde aynı zamanda açılmış altı merkez vardı. Birkaç haftada danışma merkezleri öyle bir hasta saldırısına uğradı ki, Reich'la arkadaşlarının sorunun canalıcı önemi ve bunun ortadan kaldırılması için giriştikleri çabanın gerekliliği konusunda en küçük bir kuşkuları kalmadı. Reich, başlangıçta, bu ruhsal-cinsel danışmaya her gün bir saat ayırmayı kararlaştırmışlı, ama hasta kalabalığı öylesine arttı ki, öbür hekimler gibi, iki saatını bu işe vermek zorunda kaldı. Ocak 1929'da Viyana'daki belli başlı gazeteler halka sağlıkocak-

[13] *A.g.y.*, s. 77.

larının açıldığını duyurunca işler acıklı hale geldi; buralarda da söyleşi ve tartışmalara başlamak gerekiyordu.

Her danışma en az yarım saat gerektiriyordu: bu son derece gülünç zaman dilimi içersinde gittikçe artan sayıdaki yardım bekleyen kimseyi nasıl dinleyecektiniz?

Derken başka bir ciddi sorun ortaya çıktı: istenmeyen gebelikler. Bilmem ne kadar genç kız ve kadın ağlayarak sağlıkocaklarına başvuruyordu: önemsemezlik ya da bilgisizlik yüzünden gebe kalmışlardı. Ancak çocukaldırma konusunda yürürlükte bulunan yasadan ötürü bu kadınlar için hiçbir şey yapılamıyordu.

"Bu kadınlar arasında gebeliği sürdürüp çocuğu dünyaya getirmesini önermenin aşağılık, tiksinç, insanlıkdışı ve yanlış bir davranış olmayacağı birine kırk yılda bir rastladım, diyecektir Reich yirmi beş yıl sonra.[14] Bu kadınlarla genç kızların bir, kesinlikle bir teki bile çocuk doğurmamalıydı. Bu gerçeklik karşısında, (gebeliğin yarıda kesilmesi için) insan soyunu iyileştirme ve hekimlik konusunda girişilecek tartışmalarla işin toplumsal yanı hakkında sürdürülen kesin suskunluk tam bir çılgınlık gibi gözüküyordu. Gebeliğin durdurulması için insan soyunu iyileştirme kaygılarının dışındaki hekimlik gerekçeleri konusunda yirmi otuz yıldır boşu boşuna tartışılıyordu(...). Oysa hekim adına yakışır hiçbir insan yoksul ya da hasta bir kadının çocuğunu aldırma 'gerekliliği'ne hayır diyemezdi. 'Nüfus artışındaki gelişmelerden sorumlu' hekimlerin hiçbiri, 'aktöre' ve 'nüfus artışı' gerekçeleriyle 'halk'a zorla uygulatılan özverilerin en küçüğüne bile katlanamazdı (...). Asıl sorun bence, yasal çocuk aldırmanın 'haklı gerekçeleri'nin belirlenmesinde değil, böylesine acımasız yasaları benimseyen ve onları halka aynı acımasızlıkla uygulayan düşünce türünün anlaşılıp kınanmasındaydı... Sorun, benim her Tanrı'nın günü gördüğüm şeyleri kınamayan, düzmece bir 'aktöre'nin temsilcileriyle şu ya da bu ayrıntıyı tartışan bu gibi düzeltimcilerde kendini gösteren *düşünce türü*'nü yakalayıp ortaya çıkarmaktı (...). Anaların önemi yoktu; yeni doğmuş çocukların çektikleri acıların da öyle. Önemli olan tek şey, birkaç yıl sonra, 'doğumların düzene konması' zorunluluğu bütün dünyaca benimsendiği zaman yıkılıp gidecek öldürücü aktörecilikti. Salt bu alanda, ne kadar insanın canı boşu boşuna harcandı!.. Kökten düzeltimciler bir yandan 'kadının bedenini istediği gibi kullanma hakkı'ndan sözediyor, öte yandan da 'geçim sıkıntıları'ndan kurtulacakları için anaların çocuk *istemeyi* sürdüreceklerini, halkın eskisi kadar artacağını, kadınların büyük bir sevinçle yavrulayacaklarını öne süren savlarını savunuyorlardı. Bu söylenenlerin hepsi doğruydu belki, ama sorunun ancak *çok küçük* bir yanını vurguluyordu. Sorunun en önemli yanıysa bir anda benim danışma çalışmama yön veriyordu. Geçim koşulları son derece elverişli olsa bile —buysa sağlıkocağına gelen kadınların ancak birkaçı için geçerliydi— ciddi sinir bozuklukları çeken bu kadınların, en azından şimdi içinde bulundukları durumda hiç çocuklarının olmaması gerekiyordu. Bütün öbür hekimsel ve tutumbilimsel değerlendirmelere eklenen bu sorun karşıma çok yeni bir bakışaçısıyla çıkıyordu: gebe kadının

[14] Aynı yapıt.

kişilik yapısı. Terimin beylik anlamında çocukaldırma gerekliliğini haklı çıkaracak bir gerekçe kırk yılda bir kendini gösteriyordu. Böyle bir gereklilik aramak, onun ardına gizlenmek, asıl soruna karşı gözlerini yummak, analarla çocuklar karşısında ahmakça, suçlu bir tutum takınmak demekti (...). *Bu kadınlarla genç kızlar gerçekte bir çocuğu sevmekten, onunla ilgilenmekten, onu anlayıp yetiştirmekten, açılıp çiçeklenmesini engellemekten bütünüyle uzaktılar*. Bütün bu kadınlar, tek bir ayrık olmaksızın, duygusal açıdan ciddi olarak hastaydı. Hepsinin kendilerini gebe bırakan erkekle ilişkileri çarpıktı (ya da hiç yoktu). Cinsel açıdan soğuktular, yorgunluktan bitkindiler, içten içe ezezer ya da açıkça özezerdiler, kişilikleri alttan alta ikiye bölünmüştü ya da ruhsal çöküntü geçiren saplantılı insanlardı, boş kendini beğenmişlikle yoğrulmuş birer taş bebek ya da kolu kanadı kırık yük hayvanlarıydılar(...) zaten üç ya da altı çocukları vardı, ya da başkalarının çocuklarını yetiştiriyorlardı. Yavrularından daha doğmadan nefret ediyorlardı. Ayyaş kocaları tarafından sık sık dövülüyorlardı. Kendilerine yalnız kaygı ve yorgunluk getirdikleri için, daha önceki çocuklarından nefret ediyorlardı. Bunca suç yüklü acı karşısında 'kutsal ana sevgisi'nden sözetmek bana düpedüz çılgınlık gibi gözüküyordu. Bu kadınların hemen hepsi dönüşümceli (histerik) ya da saplantılıydı. Çocukları ya iyi kurulmuş birer oyuncak ya da alabildiğine hırpalanmış köpek yavrularıydı. Bu tür kadınların hiçbir zaman çocuk doğurmaması gerekirdi."[15]

Sağlıkocaklarında edinilmiş bir deneyimi yansıtan durumbildirisinden uzun bir alıntı yaptım, çünkü bence o, Reich'ın daha sonraki düşünce ve çalışmasına iki güç kaynağı sağlamıştır: ilkin, eğer Reich'ın içinde, işin köküne, başka bir deyişle akıl hastalığının (ya da genel olarak hastalığın) *toplumsal nedenleri*'ne elatmadan yürütülecek salt bakımevi sağaltımının saçmalığı konusunda hala küçük bir kuşku var idiyse, sinir hastalıklarıyla kişilik bozukluklarının yaygınlığını her gün gözlerinin önüne seren bu deneyim o kuşkuyu dağıtmıştır; ayrıca, Reich sağlıkocakları deneyiminde öteden beri hiç ödünsüz savunduğu bir düşünün doğrulanmasını buluyordu: akılsağlığının çekirdeği cinseldir; ve içinde yeni yeni uyanan bir sezgi: cinsel yaşamın dengeleriyle bütün öbür bireysel ve toplumsal çatışkı ve dengeleri birbirine bağlayan köklü ve belirleyici ilintiler.

Reich bu temel deneyimi yalnız doğuştan taşıdığı düz, tutarlı düşünce sevgisine ve zihinsel, kılgısal yürekliliğine değil, ayrıca bir işçi dostunun yararlı etkisine borçluydu. Bu, Reich'ın Viyana'nın XX. bölgesindeki işçi çevrelerinde dolaşırken tanıştığı Zadniker adında bir tornacıydı. Reich onun için "insanların en değerlilerinden biri"ydi diyecek, kimi işçilerin özel verilerini onda tanıyıp değerlendirmeyi öğrendiğini söyleyecektir. Zadniker,

---

[15] *A.g.y.*, s. 72-73.

"Düzmece çelebilik ya da ikiyüzlülük gösteremeyen, yalın, dolaysız bir insandı. Bir şey söylüyorsa, onu gerçekten düşünürdü. Öfkelendiği zaman, bunu açık seçik gösterirdi: ve az sonra, yeniden dost olurduk. Her türlü yapaylıktan uzak, doğal bir saygınlığı vardı."

Bu insanın (yalnız işçilerinkilerden değil) bütün insanların cinsel sorunlarından en küçük bir köpeksilik göstermeden, nefret gülücükleri dağıtmadan, yan tutmaksızın, tam bir dinginlikle sözetmeyi bilişi rastlantı değildi elbet. Freud'un ne adını duymuş, ne bir kitabını okumuştu, ama küçük çocukların cinsel arzu beslediklerini, nefret içtepilerine sahip bulunduklarını eksiksiz biliyordu.

"Cinsel tutumbilimle ilgili kuramımda karşılaştıklarım arasında, Zadniker'in kendiliğinden, içgüdüyle, 'yürekten' anlamadığı tek bir sorun yoktu. Onun aracılığıyla, gittikçe çoğalan yalın insan kümeleriyle daha derin ilintiye giriyordum; onlar bana, toplumun alçakgönüllü, çalışkan, suskun katmanlarında cinsel tutumbilimin süreç ve yasalarıyla ilgili bilgilerin ne denli yaygın ve kendiliğinden olduğunu gösteriyorlardı."[16]

Zadniker'le söyleşmek Reich için büyük bir hazdı. Tornacıyla bilimadamı arasında kolay ve dolaysız bir anlaşma kurulmuştu: tornacı, bir üniversite öğretmeninin davranışlarında böylesine somut ve dolambaçsız, herhangi bir sorunun özüne inmekte böylesine hızlı olmasına, emekçilerin sorunlarıyla böylesine içten ilgilenmesine şaşırıyor; bilimadamıysa, işçinin "yirmi otuz yıllık tartışmanın, binlerce denemenin ruhçözümcülere ve 'ekin temsilcileri'ne öğretemediği şeyi" kavrayabilmesine hayranlık duyuyordu.

Sözünü ettiğimiz "ekin temsilcileri" çoğu kez böyle dostluklarla alay ederler; bu gibi dostlukları, "Saint-Vincent'lı hanımlar" ile "yardım ettikleri oğlanlar" arasında kurulan karışık ilişkilere benzeterek gözden düşürmeye çalışırlar. Buradaki acı alay kimi durumlar için geçerli olsa bile, çoğunlukla "ekin temsilcileri"nin herhangi bir dolaysız insan ilişkisi kurmaktaki yapısal yeteneksizliklerini ve bunu gizlemek için okur-yazarlığın sis bulutlarına sığınma eğilimlerini dile getirir yalnız. Bu arada şunu da belirtelim, değişik sınıflar arasındaki ilişkiye yönelik iğneli alay, hâlâ en dar kafalı kilise etkisi altında yaşayan Güneyli ülkelerin işçi ya da altişçi sınıfı ile Avrupa'nın güçlü bir toplumcu geleneğe sahip bölgelerindeki dışadönük, günoğluculuğa karşıt işçi sınıfını ivecen bir davranışla birbirine karıştırmaktan kaynaklanmaktadır.

---

[16] *A.g.y.*, s. 74.

Reich, Zadniker aracılığıyla, ortaklaşmacı örgütlere daha düzenli girip çıkmaya başladı. Hemen konuşmalar yapmaya, akıl hastalığı konusunda tartışmalar düzenlemeye ve ardından cinsellikle ilgili açıkoturumlara katılmaya çağrıldı. Ve işte bu konuları tartışırken hem katı ilkeci ruhbilim ve ruhçözümlemesi dilinin soyutluğunu, hem de kimi Freud kuramlarının saçmalığını algıladı. Yorgunluktan bitmiş, kendi özel sorunlarını çözmeye susamış kadınlı erkekli dinleyici topluluğu için "ailenin yalnız belli açılarından dirimbilimsel bir kurum olduğunu" ya da "uygarlığın cinselliğin bastırılmasına dayandığını" dinlemenin yararı neydi? (O dönemde, Reich hala umutsuzca geleneksel ruhçözümlemesi savlarına bağlı kalmaya çalışıyordu.)

"Güçlü kuvvetli bir freze ya da duvar işçisine 'uygar olmak' istiyorsa, 'cinsel etkinliğini yüceltmesi' gerektiğini söylediğim zaman kendi kendime bile gülünç gözüküyordum. Adam sağlıklıysa, hiç kafası karışmadan, sevgiyle eşine sarılıyordu. Hastaysa, aynı koşullardaki başka herhangi bir sinirceli gibi davranıyordu."[17]

Ayrıca, işçinin makinamsı çalışması, doğası gereği, her türlü yüceltme sürecine aykırıydı.

"Kısa sürede, Freud'un yüceltme kavramının örneğin bir hekim ya da mühendise uygulanabileceğini, ama kamugörevlisi ya da uygulayımcıya pek uymadığını, milyonlarca kol işçisi içinse hiç mi hiç geçerli olmadığını gördüm", diyecektir Reich.[18]

İşçi dünyasıyla, onun içtenliği, kalabalığı ve acılarıyla yüz yüze gelmek Reich'ta 1927 Temmuz'unun yolaçtığından çok daha devrimci bir atılım yarattı. Kentsoylu aydınlarda sıkça görüldüğü üzere, Reich da belli bir süre çeşitli ayakoyunlarına, okulcu öğretiye ve önemsenen siyasetin soyut dünyasına gömülme tehlikesi geçirmişti. Ama burada da Zadniker'in etkisi kurtarıcı oldu: tornacı ona, devrimci davaya yapabileceği en iyi katkının "arı siyaset" alanında değil (üstelik bu siyaset yalnız sözde "arı"ydı), toplum hekimliğinin somut alanında olacağını gösterdi: birinci görevi gençlere yardım etmek, kadınlarla erkeklerin korkunç kişisel sorunlarını çözmek, ruhbilimsel devindirici güçlerle toplumsal-siyasal devindirici güçleri birleştiren köklü, belirleyici ilintileri aydınlatmaktı.

---

[17] Aynı yapıt.

[18] *A.g.y.*, s. 76.

Reich,[19] Zadniker'in öğüdü üzerine gerçekten bilimsel, dolayısıyla devrimci temellere dayalı cinsel sağlıkocakları kurmaya karar verdiğini itiraf eder. Başlıca niteliği olan gönlü yücelikle, elindeki bütün parayı ve tüm enerjisini (ne yazık ki düzenli olarak günümüze dek sürdürülememiş) bu benzersiz girişimin gerçekleştirilmesine yatırdı.

Ortaklaşmacı Savaşeri (militan)

Reich'm ortaklaşmacı (komünist) savaşıma katılması, sonradan ileri süreceği gibi, Zadniker'in 'devrimci eyleme en değerli katkı saydığı', toplumsal ve ruhbilimsel iyileşmeyi sağlama yönünde olmadı yalnız. Reich'ın yaşamındaki bütün edimler gibi, bu da köklü bir tinsel ve kılgısal bağlanma içeriyordu: ortaklaşmacı savaşımın niteliğinden ötürü bu karar bir yandan gerçek bir siyasal savaşımı, öte yandan da Reich'ın eleştirel özerkliğine çoğu kez katı sınırlar getiriyordu.

Kılgısal açıdan, Reich, çok ciddi tehlikeleri göze alarak, Parti'nin o yıllarda düzenlediği siyasal gösterilere kişisel olarak katıldı.

Daha 1928'de, 1927 Temmuz'undaki olayların meraklı gözlemcisi savaşçı bir eylemci olup çıkmıştı. Sonradan Amerikan Ruhçözümlemesi Derneği'nin başkanı olacak Ralph Kauffmann. —daha o zamandan ruhçözümlemesi uygulayımının ustası sayılan— Reich'la öğretici ruhçözümlemesi yapmaya Viyana'ya geldiğinde, bir gün çözümcü ustasının bir işsizler yürüyüşünde düzen kolu içersinde görevli olarak yürüdüğünü gördü. Bu siyasal etkinliğin Reich'ı birtakım ciddi tehlikelere atmaması olanaksızdı: çünkü, her şeyden önce, güvenlik güçlerinin böyle gösterileri bastırması bugünkünden çok daha kanlı ve beklenmedikti; ayrıca, Reich'ın aralarında yetiştiği ve hala yaşadığı "iyi insanlar", "bilim çevreleri" ve (bilim dünyasında "sapık" öncü durumundaki) Ruhçözümlemesi Derneği salon konuşması sınırlarını aşan her türlü devrimci tutumu açık ya da sessizce kınıyordu.

Öteden beri olduğu ve bundan sonra da olacağı gibi, işçi devinimi savaşımcıları toplumculuğun "iki akımı" arasında sıkışıp kalmışlardı: toplumcu demokratların simgelediği düzeltimci akımla ortaklaşmacılığın simgelediği devrimci akım. Reich, kuramsaldan önce, duygusal bir seçim yapmıştı: 1927 Temmuz'unun korkunç günlerinden sonra, ortaklaşmacı

[19] *A.g.y.*, s. 80.

yolu seçmişti. 1928'den sonra, ödleklikleri kendi eliyle canına kıymaya, daha da kötüsü, tutucu güçlerle yapılan sözsüz suçortaklığına dönüşen toplumcu demokrat güçleri tutumlarını bırakmaya razı etmek için gece gündüz çalışır oldu.

Avusturya Hıristiyan Toplumcu hükümeti, asker yanlısı sağın da yardımıyla, işçi akımlarıyla toplumcu demokratların savunma yeteneğini ve örgütünü ortadan kaldıracak "olağanüstü yasalar" çıkartmaya başlamıştı; toplumcu demokrat partinin önderleri ısrarla edilgin ve kıpırtısız duruyorlardı. Viyana'da. *Schutzbund*'a bağlı çeşitli birlikler kıpır kıpırdı. Reich, genç toplumcu demokratlar aracılığıyla, Ottakring mahallesindeki *Schutzbund* takımının başıyla ilişki kurdu: adam ortaklaşmacıların yönetime yönelttiği eleştirileri doğru buluyor, ama işçilerin ortaklaşmacı eylemcilere sevgiyle bakmadıklarını, giderek onlardan kaçtıklarını, açıkça alay ettiklerini söylüyordu. Ortaklaşmacılar —diyordu *Schutzbund* komutanı— çok bağırıyor, somut hiçbir şey yapmıyor, yalnız işçi önderlerine kara çalmakta başarı gösteriyorlar.

Reich umudunu kesmedi. Kendi cebinden, Hernals mahallesinde büyük bir sinema salonu kiraladı: toplantı akşamı, iki bini aşkın kişi alan salon tıka basa doluydu. Toplantının ana konuşmasını Reich yaptı; dinleyicilerin büyük bölümü *Schutzbund* üyeleriyle işini yitirmemiş toplumcu demokrat işçilerdi. Reich, toplumcu demokrat yöneticilerin geçmiş yıllarda birbirini izleyen umut kırıcı teslim oluşlarını gözler önüne serdi ve bu siyasetin toplumu doğruca yıkıma götürdüğünü söyledi: bu önbilici ne yazık ki, birkaç yıl sonra acıklı biçimde doğrulanacaktı! Dinleyiciler Reich'ın sözlerini dikkatle dinledi ve onayladı, ama —sonradan kendisinin de itiraf edeceği gibi—[20] ortaklaşmacı partinin şiddete dayalı, dolaysız eylem çizgisini açıklamaya giriştiğinde ortalığı bir utanıp sıkılma kapladı ve gittikçe arttı.

Bir ara —daha doğrusu, son derece özenle seçilmiş bir anda—, parti yönetimince yollanmış bir toplumcu demokrat eylemci "artık bu ortaklaşmacı kışkırtmalarına bir son vermek gerektiğini, haykırdı. Ortaklaşmacılar zaten işçi savaşımı içersinde bölünmeye yolaçmaktan başka bir şey düşünmüyorlardı. Herkesi birbirine düşürmek istiyorlardı. Bütün toplumcu demokratlar dışarı çıkmalıydı!"

Bu çığlık, bu buyruk üzerine, o ana dek Reich'ın sözlerini duygu-

[20] *A.g.y.*, s. 55 ve s.

daşlıkla izlemiş bulunan dinleyicilerin büyük çoğunluğu topluca salondan ayrıldı: içlerindeki ünlü "parti yurtseverliği" depreşmişti; aslında bu, her türlü doğruyu tekelinde bulunduran ve bağımsız düşünüp davranmaktan (insanın bugün "kendi kendini yönetmekten" diyesi geliyor) korkan çekingen insanları koruyan yetke (burada, bu yetke Parti'ydi) karşısında duyulan köklü korkuyu gizliyordu.

Reich, 1928 sonunda, başka bir acı savaşımcılık denemesine girişecekti. 1927 Temmuz'undaki kanlı kışkırtmanın ardından, Avusturya'daki ulusçu ve asker yanlısı çevreler güçlerini biraraya toplamaya başlamışlardı. Tyrol'de, Steidel açıkça buyurganlık yanlısı yarı-asker bir örgüt, *Heimwehr*'i kurmuştu. Her zamanki gibi, toplumcu demokrat yöneticiler tehlikeyi küçümsemişlerdi. Oysa, *Heimwehr* savaşçıları 1927 yaz ve sonbaharı boyunca, temmuz ayındaki kıyım ve kışkırtmalara benzer davranışları yineleyebilecek bir silâhlı gücün kurulması düşüncesine öfkeyle karşıçıkan halk tarafından düzenli olarak hırpalandıkları işçi mahallelerinde dolaşamanışlardı. Ama toplumcu demokratların kıpırtısızlığından ötürü, *Heimwehr*'in gözüpekliği arttı, bu yarı-asker birlikler öyle güçlendi ki, Steidel 7 Ekim 1928'de Wiener-Neustadt'ta bir ulusal geçit töreni düzenleyebildi. Toplumcu demokrat yöneticiler, bu açık tehlike karşısında, sonunda eyleme geçmeyi kararlaştırdılar ve aynı gün, aynı yerde toplumcu bir karşı-gösteri için çağrı yaptılar. Ancak bundan böyle Hıristiyan demokratların kendilerini düzen savunucusu gibi göstermeleri ve hem parti üyelerine, hem ordu ve güvenlik güçlerinin kendilerinden yana birliklerine Wiener-Neustadt'a gelmelerini buyurmaları kolaylaşmış oluyordu.

Kestirilebileceği gibi, ortaklaşmacı yöneticiler de "kendilerini" göstermek istediler ve birliklerine Wiener-Neustadt'a gelmelerini buyurdular. Ama bu buyruk epey gülünç kaçıyordu. Avusturya Ortaklaşmacı Partisi, 21 Aralık 1927'de, Alman örgütü örnek alarak, kendi yarı-asker örgütünü, Kızıl Cephe Savaşçıları Birliği'ni kurmuştu. Ancak 27 Nisan 1928'de, Hıristiyan demokrat hükümet Birliği yasadışı ilan etmiş; dolayısıyla örgüt yeni bir ad benimseyerek yaşamını sürdürebilmişti: "İşçi Savunma Örgütü"; ama bu artık yalnız kâğıt üstünde bir örgüttü. Ortaklaşmacı Parti'nin, o dönemde, topu topu üç bin kayıtlı üyesi vardı; İşçi Savunma Örgütü'neyse, 1928 sonbaharında, 130'u Viyana'da, yalnız 250 kişi üyeydi. Avusturya ortaklaşmacı *Politbüro*'su işte bu bir avuç insana, "üç düşman örgütün yürüyüş ve gösterilerini bozmak etmek üzere" Wiener-

Neustadt'a gitmelerini buyuruyordu: faşistler, toplumcular ve Hıristiyan-demokratlar — oysa bunların 40.000'den fazla adamı vardı!

Pottendorf Tuzağı

Komünist Parti'nin "ulu komutanları" bu çılgın eylem için bir yol buldular: İşçi Savunma Örgütü üyeleri, "dikkat çekmemek için", Wiener-Neustadt'a ayrı ayrı gideceklerdi; "eylem yeri"ne varınca, hemen saldırıya geçecek, *Schutzbund*'un 15.000 adamını toplumcu demokrat yöneticilerin buyruğundan koparacaklardı. İki hekim arkadaşıyla Örgüt'ün "sağlık takımı"nı oluşturan Reich, savaşçılara eldengelen yardımı yapma buyruğunu almıştı. Bunun üzerine, başlıca nitelikleri olan ciddilik ve gözüpeklikle sırt çantasına sargı bezleri, mikrop öldürücü ve kankesiciler doldurdu; eşi ve çocuklarıyla vedalaştı, "dikkat çekmemek üzere" dağcı kılığında, "göze batmamak için" kendisi gibi giyinmiş hanım arkadaşlarından biriyle gara gitti.

"'Buyurgan kışkırtması' karşısında öylesine öfkeli, toplumcu demokrat yöneticilerin kapıda bekleyen yeni dönekliği karşısında da öylesine tiksinme duygularıyla doluyduk ki, somut olarak yerine getireceğimiz şeyi tartışmaktan kaçınmamız hiç de güç değildi, diye yazacaktır sonradan kendine yönelik ince bir alayla.[21] Yalnız, 'ortaklaşmacıların sınıf kavgasının en önünde bulunduklarını göstermeleri gerektiğini' biliyorduk; dolayısıyla 'içsavaş patlak verdiği zaman, işçi sınıfının başına geçmeliydiler.' Ve o pazar, Wiener-Neustadt'ta yaklaşık 15.000 'işçi sınıfı savaşçısı' olacaktı: *Schutzbund* üyeleri. Nasıl bu adamların 'öncüsü' olacağımızı da merak etmiyorduk: yeterince yürekli davranırsak, her şey istenenden daha yolunda giderdi nasılsa... O günlerde kendisine eğitsel ruhçözümlemesi uyguladığım Örgüt hekimi de, başka bir kümenin başında Wiener-Neustadt'ı 'ele geçirmek'le görevlendirilmişti.

"Hanım arkadaşımla benim, Viyana Güney Garı'nın bekleme salonunda hiç göze batmayan bir görünüşümüz vardı. Sırt çantaları kimsenin dikkatini çekmiyordu. Büyük bekleme salonu ordu karargahı gibiydi. Güvenlik güçlerinin gelip silâh taşıyıp taşımadıklarını denetlemesini bekleyen yüzlerce *Schutzbund* üyesi üç aşağı beş yukarı gidip geliyordu. Benzersiz yüzlerinden tanınan, gar içinde bir aşağı bir yukarı gidip gelen (ve tıpkı bizim gibi, "kimsenin dikkatini çekmeden") 'düzeni bozabilecek kişileri' gözleyen, herkes gibi giyinmiş bir sürü güvenlik görevlisi vardı. Onlar bizi, biz de onları bir bakışta tanıyorduk. Görülmemek elimizde değildi: öylesine az dikkat çekiyorduk! İşçi Savunma Örgütü'nden elliye yakın 'zararsız' kişi çevremizde dolanıyor, ve birbiri-

[21] *A.g.y.*, s. 57-58.

mize hiç bakmadığımız için, herkes gibi giyinmiş herhangi bir güvenlik görevlisi aynı kümenin insanları olduğumuzu hemen anlayabiliyordu. İlkin yüzer yüzer güvenlik görevlileriyle jandarmalar yola çıktı (...). Onları, az sonra, *Schutzbund* üyeleri izledi.

"Bize, 'işçi sınıfının devrimci önderlerine' gelince, ertesi gün *Schutzbund*'un 15.000 adamını ardımıza takıp götüreceğimize yürekten inanarak kimsenin dikkatini çekmeden, Wiener-Neustadt'tan az önceki küçük durak Pottendorf'a birer üçüncü sınıf bileti aldık. Oradan, yine kimsenin dikkatini çekmeden, yürüyerek Wiener-Neustadt'a gidecektik... Birkaç düzine yoldaşla birlikte yerlerimize oturduğumuzda ağzımız kulaklarımızdaydı. Kimse tek bir kuşku uyandırıcı sözcük söylemedi."

Pottendorf'ta onları, dikkat çekmemek için işçi kılığına bürünmüş bir parti görevlisi karşıladı, alıp geceyi geçirecekleri büyük bir spor salonuna götürdü. Uykusuz, ama güzel bir gece geçirdiler, çünkü hepsi, ertesi gün, "her ortaklaşmacının binlerce kişiyi ardına takıp götüreceği"ne, onları gerici güçlerin karşısına dikeceğine ve Avusturya toprağını bir kerede baskıcıların elinden kurtaracağına emindiler.

"Günün ağarmasını bekliyorduk: ağardı. Saat yediye doğru, içimizden biri pencereden dışarı baktı: yapı, süngü takmış güvenlik güçlerince çevrilmişti. 'Peki şimdi? —Biz de tepelerine bineriz!' diye bağırdı biri. Başka biriyse: "Önce ne istediklerini anlayalım", dedi. Az sonra, yanında iki adamla bir üst rütbeli güvenlik görevlisi salona girdi. Viyana ağzıyla: 'Çocuklarım, hemen toparlanın, Viyana treni sizleri bekliyor' dedi tam bir dinginlik içinde. —Biz canımız nereye isterse oraya gideriz!' diye bağırdı onuru kırılan birkaç arkadaşımız. Güvenlik görevlisi bunun onu hiç ilgilendirmediğini söyledi: o bir buyruk almıştı, yerine getirmekle yükümlüydü. Gidip konuşmakla görevlendirildim. Görevliye, ilkin kendi aramızda tartışmamız gerektiğini söyledim; adam çıktı, biz de kısa bir görüşme yaptık. Kimisi boyuneğme yanlısıydı; kimisiyse böyle kuzu kuzu tutuklanmaya göz yummanın alçaklık olduğunu öne sürüyordu. En iyisi çarpışmaktı. İyi ama neyle? Her iki görüşün de birer konuşmacı tarafından savunulmasını kararlaştırdık. Ondan sonra oylayacaktık. 'Usu başındakiler'in temsilcisi, şu an herhangi bir şeye girişmenin çılgınlık olduğunu belirtti; bir tuzağa düşmüştük, o kadar. Eve dönmek, sonra, başka yollardan Wiener-Neustadt'a gitmeyi denemek gerekiyordu. Öbür konuşmacı, böyle davranmanın hiç de 'devrimci' olmadığını söyledi... Ne diyecekti insanlar? Güleceklerdi; ve hiç de haksız olmayacaklardı! Kimse oylama sonucunun ne olacağını kestiremiyordu. Bense, belki de kapı önünde bizi bekleyen kıyımı düşündükçe soğuk terler döküyordum; 15 Temmuz yılgısının yumruğu hala miğdemdeydi. Böyle tepeden tırnağa silahlı güvenlik görevlileriyle çıplak elle savaşmak! Bize kurulan tuzağı düşündükçe öfkeden kan beynime sıçrıyordu. Ben oy vermeye yanaşmadım; büyük çoğunluk teslim olmayı seçti, zaten başka türlü bir karar kesinlikle usdışı olurdu(...). Sırt çantalarımızı toparladık, avluya indik. Bizi dörderli sıraya dizdiler. 'Hiç değilse şarkı söyleyelim!' dedi içimizden biri. Ve avaz avaz *Internationale*'e başladık. İşçi mahallesinin pencerelerinde uykulu, kayıtsız yüzler belirdi. 'Komünistleri kapı dışarı ediyorlar' dendiğini işittik."[22]

[22] *A.g.y.*, s. 71.

Bu acı deneyimler Reich'ı Avusturya'dan ayrılıp ortaklaşmacı akımın çok daha iyi örgütlendiği Almanya'ya gitmeye itelediyse de, o sırada, sonradan kaleme alınmış şu ince alaylı anlatının gösterdiği biçimde yorumlanmadılar elbet. Tam tersine, görünüşe göre yaşananlar onun devrimci savaşım istencini, ortaklaşmacı akıma duyduğu inancı ve ruhçözümsel bulgularla onu zenginleştirme niyetini pekiştirdi. Ve bu kuramsal katkı, yine soyut ve okulcu bir kılığa bürünmedi, cinsel sağlık danışma merkezlerinde somutlaştı.

1928 başlarında, Viyana Üniversitelileri Federasyonu tarafından çağrıldığında, konuşmasını (ruhçözümlemesinin en gözde izleği olan) bireysel ruh dünyasının karmaşık sorunlarına değil, geleneksel cinsel dizgenin toplumsal sorunlarına ayırdı. Reich konuşmasına: *Halk yığınlarının cinsel acısı* başlığını koydu. Konuşma hatırı sayılır bir başarı elde etti. Yine 1928'de, büyük bir üniversite öğrencisi kalabalığı önündeki ikinci konuşmasında bakımevinde edindiği deneyimleri bir yandan ruhçözümcü düşüncenin cinsel bastırmayla ilgili kimi bulgularına, öte yandan da Marx'çı düşüncenin toplumsal baskıyla ilgili buluşlarına bağlama denemesine girişti. Bu konuşmaya da şu başlığı verdi: *Ruhçözümlemesi ile Marx'çı toplumbilim arasındaki ilinti.* Ama bu kez işler o kadar iyi gitmedi, çünkü konuşmayı düzenleyenler —büyük çoğunluğu gelenekçi ortaklaşmacılar olduğundan— Moskova'dan bir ruhhekimi getirtmişlerdi; besbelli ki niyetleri (o günlerde ortaklaşmacı akımın gözünde "şaşmaz birer uzman" sayılan) Sovyet yetkililerinden hem ruhçözümlemesi, hem de Reich'ın Freud'la Marx'ı bağdaştırma girişimleri konusunda "yetkili bir görüş" almaktı.

Bu Reich'in, belli bir tür ortaklaşmacılığın dogmacı, "cinsellikten ürken" anlayışıyla ilk karşılaşmasıydı; bu anlayış Lenin zamanında filizlenmişti ve Stalin onu gittikçe artan bir uzlaşmazlıkla bütün topluma benimsetmekteydi. "Moskovalı profesör" bütün ruhçözümlemesi kuramını sert bir dille eleştirdi, "Oidipus karmaşası"nın "Marx'çılığa karşıt bir düşlem" olduğunu, devrimci savaşımda ruhbilime yer olmadığını, olamayacağını öne sürdü.[23]

O dönemde bütün coşkusuyla siyasal etkinliğe girişmiş bulunan

---

[23] "Überlick über das Forschungsgebiet der Sexualökonomie". ZPPS. c. 2. nr. 1, 1935, s. 5-13.

Reich'ın devrimci maya taşıdıklarını yakından bildiği Freud'un bulgularının böyle yerden yere çalınması karşısında düştüğü büyük şaşkınlığı kolayca gözümüzün önüne getirebiliriz. Reich, karşısındaki konuşmacının kestirip atıcı savına hemen savaş açmak gerektiğini çok iyi biliyordu elbet. Moskovalı profesöre bakılacak olursa, ruhbilim olsa olsa kimi bireysel sinirceleri anlamaya yarardı, Marx'la Engels'in "kesin bir biçimde aydınlığa kavuşturdukları" tutumbilimsel yasaların çekip çevirdiği toplumsal süreçlere gelince, hiçbiri yararlı olamazdı; hele sözkonusu süreçleri etkileyecek, bütün dünyada toplumculuğun egemen olmasını hızlandıracak devrimci eyleme yön vermeye kalkması olacak şey değildi. Ancak Reich, öğrenci kalabalığının cinselliğin önemini vurgulama konusunda gösterdiği yiğitliğe duyduğu yakınlığı sezmesine ve ruhçözümlemesinin kimi kazanımlarının devrimci yükünü algılamasına karşın, şöyle basmakalıp da olsa, Freud öğretisiyle Marx'çılık arasına köprü kurabilecek, ruhbilimle toplumbilimi, bireysel devindirici güçlerle toplumsal güçleri birbirine bağlayabilecek bir kurama ulaşamadığını duyumsuyordu.

Belki de, bundan sonra ana çizgilerini inceleyeceğimiz Reich'ın Marx'çı döneminin ilk önemli yapıtı olan *Matérialisme dialectique et Psychanalyse*'in (Eytişimsel Maddecilik ve Ruhçözümlemesi) kaynağında hem Moskovalı ruhhekimiyle karşılaşması, hem de Toplumcu Cinsel Danışma Merkezleri'nde edindiği acıklı deneyimler yatmaktadır.

Bölüm 3

Eytişimsel Özdekçilik ve Ruhçözümlemesi

EYTİŞİMSEL Özdekçilik ve Ruhçözümlemesi[1] hiç kuşkusuz Reich'ın düşünsel evriminde asal bir yapıttır, çünkü bu çağının toplumsal-siyasal olaylarını dizgeli bir biçimde ele aldığı, özellikle de, bunların çözümüne Freud kaynaklı bilincin derinlikleri ruhbiliminin yapabileceği katkıyı belirlemeye çalıştığı ilk kitabıdır. Reich, bu son derece özlü, daha o zamandan eleştirel anıştırma ve yaratıcı içtepilerle dolu yapıtında daha sonraki on yıl boyunca sürdüreceği tutumu ilk kez açıkça benimsiyordu: bu, ruhçözümlemesini Marx'ın tarihsel ve toplumsal gelişmeyle ilgili tutumbilimsel görüşlerine ve eytişimsel özdekçiliğin eleştiri yöntemine katmaya kararlı inançlı, gelenekçi bir Marx yandaşının tutumudur. Reich'ın Avusturya Toplumcu Demokrat Partisi'yle bağlarını koparmasından ve Viyana'nın halk mahallelerindeki cinsel danışma merkezlerini açmasından hemen sonra kaleme alınmış *Eytişimsel Özdekçilik ve Ruhçözümlemesi* bu yüzden tarihsel ve yayın-dizinsel açıdan, bizim salt sınıflandırma kolaylığı yüzünden Reich düşüncesinin "Marx'çı dönemi" adını verdiğimiz zaman diliminin ilk yapıtı sayılabilir.

Kitabın kuramsal, ama aynı zamanda gizli siyasal amacı daha ilk satırlarda açıkça dile getirilmiştir:

"Freud'un ruhçözümlemesi ile Marx ve Engels'in eytişimsel özdekçiliği arasında herhangi bir bağ var mı acaba? İlerki sayfalardaki ereğimiz bu soruyu yanıtlamak ve olası bağları ortaya çıkarmaktır. Vereceğimiz yanıt aynı zamanda ruhçözümlemesiyle

[1] *Matérialisme dialectique et Psychanalyse*, Moskova, 1929. Bu metnin kimi bölümleri 1936'da Paris'te, *La Crise Sexuelle* adlı ciltte, Fransızca yayınlandı. Yapıtın tam Fransızcası 1970'te, La Pensée Molle Yayınları'nda basıldı.

işçi sınıfı devrimi ve sınıf kavgası arasındaki ilintiler konusunda bir tartışma açıp açamayacağımızı söylemeye de izin verecektir."

Böylesine açık seçik sözlere baktıktan sonra, birkaç yıl sonra Reich'ın bilimsel görüşlerine "gerçekte öyle olmadıkları ve böyle bir niyet taşımadıkları halde, Marx'la Freud'u bağdaştırma girişimi"[1bis] olarak bakılmasına duyduğu şaşkınlığa şaşmamak elde değildir. Kuşkusuz bilimsel görüşlerinin özlerinde Freud'la Marx arasında bir uzlaştırma, bağdaştırma ya da kaynaştırma girişimi olduklarını yadsıdığı zaman Reich haklı olacaktır; aynı biçimde, ilerde göreceğimiz gibi, insan ve toplum gerçekliğine yaklaşımının Freud ve Marx'ınkilerden köklü biçimde ayrıldığını söylerken de haklıdır. Ama uzun yıllar yazılarında bu yorumu kendisi öne sürdüğünden, kimi zaman yeni Freud'cu, kimi zaman da yeni-Marx'çı sayılmasına şaşmaya hakkı olmayacaktır.

Ele alacağımız, hepsi de yazarlarını Marx'çı partilerin eylemine katmayı amaçlayan uzun bir toplumbilimsel yazı dizisinin başlangıcıdır (sözkonusu yapıtların Alman Komünist Partisi yayınları arasında basılmış olması rastlantı değildir); nitekim, Reich daha önce de düşüncesini Sigmund Freud'un kuramsal ve sağaltımsal görüşlerinin yarattığı büyük akıma katmaya çalışmıştır.

Sonunda Marx'çılıkta ve ortaklaşmacı eylemde bilimsel araştırması ile toplumsal çalışmasını geliştirebileceği bir alan bulduğuna inanan Reich, ruhçözümlemesinin toplumbilimsel kararsızlıklarına tam bir Marx'çı gibi küçümseyerek bakar:

"Ruhçözümlemesinin kendine özgü alanı bir yana bırakılınca, özellikle de ruhçözümlemesi toplumsal sorunlara uygulamaya kalkışılınca, bir anda onu bir *Weltanschauung*, bir dünya görüşü, bir tür düşünbilim haline getiririz (...). Oysa ruhçözümlemesi, kurucusunun verdiği tanımla, yalnızca bir ruhbilim yöntemidir; bilimsel yollardan giderek, doğanın özel bir küresi sayılan tinsel gerçekliği açıklamaya çalışır. Ve düşünsel bir dizge olmadığına ve böyle bir dizge doğuramayacağına göre, ruhçözümlemesi tarihin özdekçi tasarımının yerini alamaz, onu tamamlayamaz da (...). Toplumbilimin yerini de tutamaz. Bununla birlikte, toplumbilim karşısında, yardımcı bir bilim, örneğin bir toplumsal ruhbilim olabilir."

Görüldüğü üzere, Reich'ın buradaki yaklaşımı son derece sakınımlıdır: Freud kaynaklı ruhbilime yalnızca bir "yardımcı işlev", devrimci savaşımın "büyük ve tek öğretisi"ne oranla ikinci dereceden bir görev istemek-

---

1bis *Überlick über das Forschungsgebiet der Sexualökonomie*, ZPPS, c. 2, nr. 1, 1935, s. 5-13.

tedir. Ayrıca, o günkü inancıyla, ve daha birkaç yıl boyunca, tutumbilimsel devrimin Rusya'da toplumsal bir devrim yarattığına da güvendiği için, Marx'çı öğretinin başat değerini sorun konusu edemezdi.

Reich bundan sonra, Marx'çı ekinin ruhçözümlemesine o günlerde —ve günümüzde— yönelttiği iki eleştiriyi tartışıp ortadan kaldırmaya girişir. İlk eleştiri, ruhçözümlemesinin olsa olsa çürüyen kentsoylu sınıfın yozlaşmasının bir görüngüsü oluşuydu: büyük bir sakınımsızlıkla, kısa sürede yeryüzünden silinip gideceğini haber veren Lenin'in tanımıyla, kentsoylu salonlarda yaşayan "gözde bir heves".

"Bu karşıçıkış ruhçözümlemesinin eytişimsel kökeninin yeterince anlaşılamadığını göstermektedir. Marx'ın toplumsal öğretisi de 'kentsoylu sınıfın yozlaşmasını belgeleyen bir görüngü' değil midir? Üretici güçlerle anamalcılığın üretim ilintileri arasındaki çelişkiler olmasa hiçbir zaman ortaya çıkamayacak bir görüngüdür bu; ama ayrıca, eskinin bağrında gelişen yeni tutumbilimsel düzenin düşünsel filizi ve algılanması olmuştur.

"Ruhçözümlemesinin toplumsal bakışaçısına ilerde yeniden döneceğiz; şimdilik, bu karşıçıkışı bizden çok daha iyi tartışan Mark'çı Wittfogel'e bırakacağız sözü. Şöyle diyor:

'Kimi Marx'çı eleştirmenler —putatapıcılar— güncel bilimi yargılarken hiçbir sıkıntı duymuyorlar. Kestirip atıcı bir sesle, yargılayıcı el kol devinimleriyle: kentsoylu bilim! deyip çıkıyorlar. Ve onlara bakılırsa, bu iki sözcük, bütün sorunu çözüyor.'

"Bu yöntem, (deyim yerindeyse) barbarlığın araçlarını kullanmaktadır. Marx'tan ve eytişimsel düşüncesinden, ne yazık ki, yalnız adını almıştır! Eytişim yanlısı, ekinin tekbiçimli bir yığın olmadığını bilir. Her toplumsal düzende birtakım çelişkiler bulunduğunu, yeni toplumsal çağların tohumlarını bağrında taşıdığını bilir; bundan ötürü, kentsoylu ellerin kentsoylu çağda yarattığı değerleri geleceğin toplumunda işe yaramaz, önemsiz şeyler sayarak elinin tersiyle itmez."[2]

İkinci eleştiriye göre, ruhçözümlemesi düşçü bir bilimdi. Reich buna ilkin "bir kuramın oluşum aşamasında, görgücülükten (empirisme'den) azıcık uzaklaşır uzaklaşmaz düşçü sapmayla suçlandığını, yeni bilimin gerçek niteliğininse önceden kestirilemeyeceğini" söyleyerek karşıçıkar. Ruhçözümlemesinin gerçek imlemi, der, kimi düzeltimci toplumcu akımların güne göre şöyle ya da böyle kullanmalarıyla çarpıtılmıştır; bu durumda, birtakım düzeltimci yorumlarla düşçülük yönünde çarpıtıldığına göre, Marx'çılığa da düşçü öğreti damgasını yapıştırabiliriz.

Öte yandan Reich, ruhçözümlemesine yöneltilen düşçülük suçlamasını daha dizgeli olarak da yanıtlamaya çalışır ve bunu şöyle yapar: 1) ruh-

[2]MDP, s. 15.

çözümlemesi kuramının son derece somut temelleri vardır; 2) tinsel dünyayı devindiren güçlerle ilgili tasarım hem eytişimci, hem özdekçidir, dolayısıyla Marx'çılığın *eytişimsel özdekçilik* anlayışının ilkeleri içersinde yeralabilir; 3) ruhçözümlemesi Marx'çı *tutumbilim*'e eksiksiz katılabilir ve onun gelişmesine çok verimli katkılarda bulunabilir.

Ruhçözümlemesi Düşçü Bir Bilim Değildir

Reich, kendisinden önceki soyut, biçimci ruhbilime oranla ruhçözümlemesinin nasıl somut bir ilerlemeyi simgelediğini kanıtlamazdan önce, tinsel yaşam konusunda Marx'çı çevrelerde pek gözde olan yanlış "özdekçi" anlayışın bütünüyle kaldırılıp atılması gerektiğini belirtir. Bu, öncülüğünü XVIII. yüzyıldaki Fransız düşünürlerin yaptığı, özdekçiliğin tasarlanışında sürüp giden makinacı (devinimci) maddeciliktir.

Bu anlayışa göre, tinsel süreçlerin kendi başlarına hiçbir gerçeklikleri yoktur; tutarlı özdekçinin somut dünyada yalnız somut görüngüler bulması gerekir. Kimi özdekçilere göre, "tin" kavramı bile düşçü (idealist) bir yanılgıdır; buysa, kentsoylu dünya görüşüne yansıtıldığı biçimiyle, Platon düşüncülüğüne gösterilen aşırı tepkinin sonucudur.

Bu özdekçiler, gerçek ve somut olan tin değil, onu dile getiren tinsel verilerdir, derler, buysa öznel değil, nesnel, ölçülebilen, tartılabilen veriler demektir. *"Devinimci yanılgı, ölçülüp tartılabileni, başka bir deyişle elle tutulabileni maddeyle özdeş saymaktır."*[3]

Buraya alırken bile bile altını çizdiğimiz şu tümcede, daha o zamandan, Reich'ı eldeki geleneksel doğabilim aygıtlarıyla yeterince ölçülemediği için acımsal yaşam enerjisinin varlığını yadsıyanların karşısına dikecek tartışmanın ilk tohumları yatmaktadır. Ama burada bütün dikkati, henüz eytişimsel özdekçilikle ruhçözümlemesinin, ya da en azından ruhçözümlemesinin belli bir yorumunun kesin bağdaşabilirliğini kanıtlamaya yöneliktir.

Marx hiçbir yerde düşünsel etkinliğin somut gerçekliğini yadsımaktan sözetmez, diye sürdürür Reich akılyürütmesini. İnsanın ruh dünyasındaki görüngülerin somut olduklarını kabul ediyorsak, sözkonusu düşünsel etkinliği örgensel (organik) süreçler aracılığıyla açıklayamasa da, somut bir ruhbilimin kuramsal olarak varolabileceğini *ister istemez* benimsememiz

[3] *A.g.y.*, s. 18.

gerekir. Bu görüş açısını benimsememek, yüzde yüz ruhbilimsel bir yöntemi Marx'çı terimlerle tartışmaktan kaçınma anlamına gelir. Oysa, mantıklı olabilmek için, o zaman artık sınıf bilincinden, devrimci istençten, dinci öğretiden falan sözetmemek gerekir; kimyanın, ele alınan bütün tinsel görüngüleri değişmez denklemlerle dile getirmesini, tepkebiliminin sözkonusu bütün tepkeleri bulup ortaya çıkarmasını beklemek yeter.

Düşünlerin, duyguların kılgısal içeriğine el atamadan nedensel bir biçimciliğin dar sınırları içinde kalmaya yazgılı böyle bir ruhbilimse hazzın, acının, sınıf bilincinin anlaşılmasında hiçbir iyileşme sağlayamaz. Bu değerlendirmeler sorunu çözer: Marx'çı dizgede, tinsel görüngüleri örgenci değil, ruhbilimsel yöntemle çözümleyecek bir ruhbilimin bulunması kaçınılmazdır.

Bir ruhbilimin özdekçi sayılabilmesi için, düşünsel yaşamın somut verileriyle ilgilenmesi yeterli olmayacaktır elbet. Onun ayrıca, tinsel etkinliği doğaötesi, başka bir deyişle örgensel yaşamın dışında kalan bir veri mi, yoksa tinsel örgenleşmeye eklenen, onun varlığına bağlı ikincil bir işlev mi saydığını açıkça söylemelidir. Engels'e göre, düşüncülükle özdekçilik birbirinden, birincinin tin'e öncelik vermesine karşılık ikincinin önceliği (örgensel) özdeğe, doğaya tanımasıyla ayrılmaktadır; ve Engels, bu iki kavramı değişik anlamda kullanmadığının altını çizer.

Lenin, *Matérialisme et Empiriocriticisme*'de (Maddecilik ve Görgüleştiri Anlayışı) eleştirel incelemelerine konu olarak ikinci bir ayrımı almıştır: bilgi kuramı karşısındaki tutum. Dünya gerçek midir, düşüncemizin dışında, ondan bağımsız olarak var mıdır (özdekçilik); yoksa, bir tasarım, duygulanım ve algılama olarak yalnız bizim zihnimizde mi varolmaktadır (düşüncülük)?

Bu ikisine bağlı üçüncü bir ayrım şu soruda yatar: düşünsel dünyayı kuran örgensel yapı mıdır, yoksa bunun tersi mi?

Bütün bu sorular ruhçözümlemesine de yöneltilmiştir elbet. Reich, bunlara genel bir yanıt verecek yerde, işe ruhçözümlemesinin asal kuramlarını açıklayarak başlar.[4]

Bu, Reich düşüncesinin ilerde geçireceği evrim ve Reich'ın sözkonusu yapıtta geliştirdiği toplumsal-siyasal söylem açısından özellikle ilginç yanlarıyla alıntı yapılması gereken bir açıklamadır.

---

[4] *A.g.y.*, s. 19.

Reich, çok yerinde bir deyişle "ruhçözümlemesi öğretilerinin belkemiği" adını verdiği Freud'un içgüdü kuramına giriş olarak, Freud düşüncesinin birinci döneminin başlıca kavramı olan somut cinsel enerjiye (libidoya) bağlılığını bir kez daha belirtir; ruhçözümlemesini kuran adam sonradan bu kavramı bir yana atmış, Sevi ile Ölüm ikilisine dayanan doğaötesi varsayımı benimsemiştir.

Freud, libido derken cinsel güdüyü dile getiriyordu, der Reich. Ona göre, cinsel enerjinin "bedende, özellikle de cinsel aygıtta oluşumu", "cinsel açıdan duyarlı" bölgelerde, başka bir deyişle cinsel uyarılara özellikle açık, bu uyarılmanın yoğunlaştığı kesimlerde oluşması "pek iyi bilinemeyen bir süreçtir."[5] Cinsel güdünün tinsel işlevlerinin güçlü üstyapısı işte bu temel üzerine oturur: ancak sözkonusu yapı da temele bağlıdır, gerek nitel, gerek nicel açıdan, onunla birlikte değişir —örneğin erginlik çağında—, ve yine örneğin yaşdönümünden sonra, onunla birlikte sönmeye başlar. Cinsel güdü bilince tinsel ve bedensel bir cinsel doyum eğilimi biçiminde yansır.

Freud, ruhçözümlemesinin günün birinde örgensel bir temele oturtulduğunu görme umudunu dile getirmiştir; ve cinsel kimyacılık düşünü, yardımcı bir kavram olarak, cinsel güdü kuramının önemli bir yanını simgeler.[6] Ancak şöyle ya da böyle, ruhçözümlemesi somut örgensel görüngüleri yöntemli bir biçimde ele alamaz: bu inceleme işlevbilimin görevi olarak kalır.

Reich'a göre, Freud'un cinsel güdü kavramının somut imlemi, çocuk cinselliğiyle ilgili kuramının, şimdiye dek, işlevbilimciler tarafından bütünüyle doğrulanmış olmasıyla açıkça ortaya çıkmaktadır; işlevbilimciler, daha yeni doğmuş çocukların cinsel aygıtında bile, evrim geçiren süreçler bulunduğunu saptamışlardır.

Reich'un bu gözlemlerine bakınca, ilerki acunsal yaşam enerjisi kuramlarının bilinçdışı ilk adımlarını görür gibiyiz. "Bedende, özellikle cinsel aygıtta gelişen pek iyi bilmediğimiz süreç", dirimsel enerji biliminin *gerilim-dolma-boşalma-gevşeme* denkleminde yeterli aydınlığa ve yalınlığa kavuşacaktır.

Reich bu yapıtla, daha o zaman, Freud'un ilk sözlerine bağlılığının yanında, özel olarak ölüm içgüdüsü kuramına, genel olarak da Freud'un ilk kez *Au-delà du principe de plaisir*'de (Haz İlkesinin Ötesinde) ortaya

---

[5] *A.g.y.*, s. 24-25.

[6] *A.g.y.*, s. 30.

attığı bütün varsayımlara yönelttiği tartışmayı başlatmaktadır; *Die Funktion des Orgasmus*'da bu tartışmaya girmekten kaçınmış, çekincelerini yalnız bir dipnotunda dile getirmekle yetinmişti.

Daha sonraları Freud cinsel güdünün karşısına yıkım içgüdüsünü dikti, beslenme içgüdüsünü de Ben'in sevi işlevi olan (Ben'in varlığını sürdürmeye yönelik özseverliği) Sevi'ye bağladı, der Reich.

Yeni içgüdüler kuramıyla eskisi arasındaki ilintiler yeterince açık seçik belirlenmemiştir. İçgüdüler kuramının yeni kavramları —Sevi içgüdüsü ile ölüm içgüdüsü (cinsel içgüdü ile yıkım içgüdüsü)— örgensel özdeğin asal işlevleri yardımıyla tanımlanmıştır: özümleme (yapım) ve ayrıştırma (yıkım); Sevi tinsel örgen dizgesinin yapı kuran, biriktiren, uyaran bütün eğilimlerini; yıkım içgüdüsüyse, tersine, yıkan, dağıtan, ilk haline getiren bütün eğilimleri kendinde toplar. Dolayısıyla, tinsel gelişme iki karşıt eğilim arasındaki kavganın sonucudur; demek ki bu, gelişmeye asal olarak eytişimsel açıdan bakan bir anlayıştır.

Ölüm İçgüdüsü Konusundaki Tartışma

Ama der, Reich, güçlük buradan kaynaklanmıyor. Cinsel içgüdüyle beslenme içgüdüsünün bedensel temeli açıkça ortadayken, *ölüm içgüdüsü kavramında böylesine açık seçik bir temel yoktur:* ayrıştırmanın örgensel sürecine yapılan gönderme biçimsel bir benzerlikten çok, duygusal içerikli bir yakınlığı dile getirmektedir:

"'Ölüm içgüdüsü', ancak gerçek bir ilinti onu bedenin özyıkım süreçlerine bağlıyorsa maddesel olabilir; buna karşılık, belirsiz içeriği ile —örneğin cinsel güdü konusunda yapabildiğimiz gibi— onu somut içeriği açısından ele alamayışım bu kavramı tinsel yaşam konusundaki düşüncü ve doğaöteci akılyürütmelerin kolay barınağına dönüştürmektedir. O, ruhbilimde şimdiye dek bir sürü yanlış anlamaya yolaçmış, insanları erekçi kuramlara, ruhçözümlemesinin düşüncü sapmaları saydığımız tinsel işlevlerin abartılmasına götürmüştür.

"Freud'un kendisine göre de 'ölüm içgüdüsü' bakımevinde kanıtlanmamış bir varsayımdır; ama ona böyle kolayca sarılınması, üzerinde bu kadar çok oynanması, ruhçözümlemesinde işe yaramaz akılyürütmelere giden kapıyı açmış olması rastlantı değildir. Bu yeni içgüdü kuramıyla ruhçözümlemesinde gelişen düşüncü akımla savaşabilmek için, yıkım içgüdüsünü cinsel enerjiye bağlamaya, dolayısıyla onu somut cinsel enerji kuramına sokmaya çalıştım.

"Bu girişim, bakımevinde yapılmış gözleme dayanmaktadır: bir bireyin düşmanca tutumları ve suçluluk duyguları, en azından yoğunlukları açısından, cinsel enerjinin durumuna bağlıdır; cinsel doyumsuzluk saldırganlığı arttırmakta, doyumsa azaltmaktadır.

"Bu anlayışa göre, yıkım içgüdüsü ruhsal alanda cinsel doyum eksikliğine gösterilen bir tepkidir ve somut temeli cinsel uyarının kas dizgesine kaydırılmasıdır.

"Ama saldırı içgüdüsünün ayrıca beslenme içgüdüsünün bir aracı olduğu ve besin gereksinmesi yeterince karşılanmadığı zaman özellikle güçlendiği de yadsınamaz. Kanımızca, yıkım içgüdüsü canlı varlığın çok sonraları ortaya çıkmış, ikincil bir oluşumudur, beslenme ve cinsellik içgüdülerinin doyurulma koşullarına bağımlıdır."[7]

Bu düşünceler, gerek tarihsel açıdan (başka bir deyişle, Reich'ın Freud'un ölüm içgüdüsü kuramına açtığı kalem savaşının ve özezerliği, bedenin "aşırı enerji gerilimi"nin ikinci elden oluşumu diye yorumlamasının tarihsel öğeleri olarak), gerek yalnız kuramsal açıdan bana son derece ilginç gözüküyor. Tarihsel açıdan bunlar Reich'ın, doğuştan getirilmiş yıkıcılığın varlığını yadsıyan bütün ruhbilimsel ve toplumbilimsel eğilimlerin öncüsü olduğunu sugötürmez biçimde göstermektedir; onlar ayrıca Reich'ın, Freud'culuğun "yeni yorumlarının" cinsel etkinliğin önemini azaltmaya, baskıcı eğitim ve toplum karşısında, yazgıya boyuneğmeyi biricik uygar varolma biçimi gibi sunma eğilimine nasıl bir duyarlılıkla, anında tepki gösterdiğini gözler önüne sermektedir. Kuramsal açıdan, genel olarak saldırgan içtepinin, özel olarak cinsel saldırganlığın birinci mi, yoksa ikinci elden bir oluşum mu olduğu konusundaki eski sorunun açıklamasını sağlayacak bir yol gibi gözükmektedir —Reich da içlerinde olmak üzere, kimse bu sorunu bütünüyle aydınlatamamıştır. "Yıkım içgüdüsü, beslenme ve cinsellik içgüdülerinin doyurulma koşullarının belirlediği, bedenin çok sonraları, ikinci elden oluşturduğu bir yapıdır" sözü, bence, örgenli bir varlığın onunla beslenen başka bir canlı varlık tarafından ortadan kaldırılmasıyla giderilebilen beslenme içgüdüsünün ayrılmaz etkenidir demektedir; buna karşılık, cinsel alanda, aynı ışıklandırmayla yıkım, kuşkusuz, ikinci elden bir etken gibi gözükmektedir; bu etken, cinsel içgüdünün *cinsel etkinliğin doğal koşullarında değil,* doyumdan yoksun kalma koşullarında edimde bulunmasından doğmaktadır; *cinsel etkinliğin doğal koşullarında doyum, aranan başlıca ölçüttür ve cinsel edime katılan iki varlığın içgüdüleri birbirini tamamlar;* buna karşılık, beslenme ediminde çatışan iki varlığın yaşamını sürdürme içgüdüleri birbirine karşıttır. *Kısacası, beslenme ediminde iki varlığın karşılaşması hep bir yutanla yutulanın, dolayısıyla doğa tarafından yıkıcı saldırganlıkla donatılmış bir işlevle edilgin bir işlevin buluşmasıdır; oysa, içine hiçbir yoksun kalma ya da ketvurmanın karışmadığı cinsel edimin*

[7] *A.g.y.*, s. 54.

oyuncularının buluşması kutuplaşmış bir çekim sürecidir, ve burada yıkımın hiçbir dirimsel işlevi yoktur.

Reich, daha sonra, Freud kuramının başka bir ortadireğine, "gerçeklik ilkesi"ne saldırır; sözkonusu ilkenin içeriğini değil, Freud'un onu kullanış biçimini, katıgelenekçi ruhçözümlemesinin hâlâ sürdürdüğü gerici uygulamayı eleştirir.

"Freud'a göre, haz ilkesi içgüdüsel yaşamın düzenleyicisidir. İçgüdü hazzı arar, acıdan kaçar (...). Haz veren her şey çeker, acı verenlerse iter: demek ki haz ilkesi var-olan nesnelerin bulundukları halin dönüşümünü, devinimini belirler (...). Asal insan gereksinmelerinin işleyişi ancak bireyin toplumsal yaşamında kesin bir biçime kavuşur: gerçekten de, toplumsal yaşam içgüdülerin doyurulmasını sınırlandırır. Freud, gereksinmelerin sınırlandırılmasını ya da giderilmelerinin ertelenmesini amaçlayan bütün sınırlandırma ve zorlamaları gerçeklik ilkesinin tanımlanmasına yerleştirmiştir (...).

"Ancak, *bugün bizim için büründüğü kılıkla, güncel toplumun dayandığı ilke olduğu* açık seçik ortaya konmazsa, toplumun isteği olarak benimsenen gerçeklik ilkesi salt biçimsel kalır. Gerçeklik ilkesini tasarlama konusunda ruhçözümlemesinin düştüğü sapmalar çoktur. Nitekim, genellikle sözkonusu ilke mutlak bir veri olarak gösterilir. Gerçekliğe uyum derken, topluma ayakuydurma anlatılır; buysa, sinirce öğretim ve sağaltımında, tartışma götürmez biçimde gerici bir sözdür. Anamalcı çağda gerçeklik ilkesi, somut olarak, dinin getirdiği alçakgönüllülük ve gösterişsizlik zorunluluklarına da yaslanarak, işçi sınıfının gereksinmelerine amansız bir sınırlandırma koyar. Cinsel yaşamda tekeşliliği ve daha bir sürü şeyi zorla benimsetir. *Bunların hepsi tutumbilimsel koşullara dayanır*: egemen sınıf, kendi egemenliğini sürdürmeye yarayan bir gerçeklik ilkesi benimsemiştir. Bu ilkeyi işçi sınıfına aşılamak, ekin adına onu zorla kabulettirmek emekçi sınıfını içinde bulunduğu yoksunluğa kapatmak, onun anamalcı toplumu onaylamasını sağlamak demektir. Bugün birçok ruhçözümcü tarafından benimsenen biçimiyle gerçeklik ilkesinin (bilinçsiz de olsa) tutuculuğu yansıttığını ve ruhçözümlemesinin nesnel açıdan devrimci niteliğiyle çeliştiğini açıkça görmek gerekir. Gerçeklik ilkesinin, başlangıçta, başka bir içeriği vardı. Bu içerik, toplumsal düzen değiştikçe, başka bir kılığa bürünecektir."[8]

Baskıcı ve bastırıcı toplumun temel niteliklerinden biri olan "gerçeklik ilkesi"ni evrenselleştirme ve öncelikle sinir hastalarını, genel olarak da ruhçözümlemesinin etkilediği kamuoyunu bu yanlış gerçekçilik adına edilgin bir biçimde topluma ve çarpıklıklarına boyuneğmeye razı etmeyi amaçlayan ruhçözümlemesinin içerdiği gerici tehlikeye böylesine yüreklilikle parmak basmaya katılmamak, konan tanıyı benimsememek elde değildir. Bununla birlikte, bütün öbür katılkeci Marx'çılar gibi, Reich'ın "anamalcı toplum"la emekçi yığınlarına "gereksinmeler konu-

[8] *A.g.y.*, s. 56.

sunda amansız sınırlar" koyan toplumsal dizgeyi, "tekeşli cinsel düzen"i ve "gerçeklik ilkesi"ni özdeş saymasını benimsemek olanaksızdır ve söylenecek çok şey vardır. Sovyet deneyimi, daha şimdiden (1973), tutumbilimsel yaşamı kamulaştırılmış bütün öbür ülkelerinkiyle birlikte, bu ivecen özdeşleştirmenin ne kadar keyfi olduğunu göstermiştir.

Ancak, Reich'ın söylemi, her şeye tutumbilimsel açıdan bakmanın getirdiği sınırlamalara karşın, zengin anıştırmalar taşımaktadır: örneğin, dışkılama işlevlerinin *çok erken ve katı bir biçimde* düzene konmasının, genel olarak da, kentsoylu eğitimin belli başlı niteliklerinden birini oluşturan saplantılı temizlik tutkusunun kentsoylu sınıfın başlıca özelliklerini, öncelikle de mülk edinme ve parayı baştacı edişini, bunlarınsa eğitimle belirlenen dışkılık bölgesine "saplanıp kalma"nın simgeleri olduklarını vurgulayışı. Nitekim, sorunu böyle ortaya koymak bile bir ara yalnız kentsoylu sınıfın uyguladığı eğitimin genelleştirilmesinin, işçi sınıfının tinsel açıdan kentsoylulaşmasında *belli ölçüde* etkili olup olmadığı sorusunu usa getirir hemen.

Reich bundan sonra, toplumca belirlenmiş, göreceli niteliğini durmadan vurgulayarak, Freud'un bilinçaltı ve bilinçaltına itme kuramını örneklemeye girişir.

Bilinçaltına itmenin devindirici gücü, Ben'in sürdürülmesi içgüdüsüdür, der. Bu, cinsel içgüdüyü egemenliği altında tutar; bu iki içgüdünün çatışmasından tinsel gelişme doğar. Düzeneği ve etkileri bir yana bırakılacak olursa, bilinçaltına itme toplumsal bir sorundur, çünkü içerikleri ve aldığı biçimler bireyin toplumsal yaşamına bağlıdır. Öğretisel açıdan, Üstben'de, bir dizi dillendirme, yönerge ve yasakta toplanmıştır. Zaten bunların büyük bir bölümü bilinçdışıdır.

Ruhçözümlemesi insanın aktöre anlayışını eğitimin etkilerine indirger ve aktöreye, Kant'ın kesin buyrultusu türünde doğaötesi bir yüklem vermeye yanaşmaz. Deneyimle, varlığını sürdürme içgüdüsüyle ve cezalandırılma korkusuyla bağlantı kurarak, aktöreyi özdekçi anlayışla çözümler. Aktöre çocukta, ya cezalandırılma korkusu ya da eğiticiye duyulan sevgi biçiminde ortaya çıkar. Freud, "bilinçdışı aktöre"den ve "bilinçdışı suçluluk duyguları"ndan sözederken, yasak arzularla birlikte kimi suçluluk duygularının da bilinçaltına itildiğini anlatmak istemektedir: kandaşıyla cinsel ilişki kurma yasağında durum böyledir örneğin:

"Ben'de özgün bir aktöresel öz, bir tür doğaötesi günah bulunduğunu düşünen Jurinetz bilinçdışı suçluluk duygusu kavramından hiçbir şey anlamamıştır, der Reich. Kimi

uzmanlar, ruhçözümlemesine karşın (...), insanın kökensel tanrıcılığına ve aktöresine inanabilirler, ancak bu inancı ruhçözümlemesinden almamaktadırlar. Tersine, ruhçözümlemesi bu inancı bilimsel olarak kökünden yıkmakta, aktöreyi tartışma hakkını düşünbilimin (felsefenin) elinden almaktadır. Dolayısıyla, doğaötesi bir aktöreyle Tanrı inancı ve ruhçözümsel görüşleri arasındaki çatışkıyı kendine göre çözmeyi her çözümcünün kendisine bırakalım. Doğaötesi akılyürütmelere savrulmadıkça ruhçözümlemesine kızmaya gerek yoktur. Dolayısıyla, bilinçdışı suçluluk duygusu kuramı, Jurinetz'in korktuğu gibi, bilinçdışı kuramını ortadan kaldırmaz: tam tersine, aktörenin ortaya çıkışını özdeksel temellere dayandırır.

"Hani Şu Şey ile Üstben'in birer doğaötesi yapı olmaktan çok çok uzak bulunduklarını, içeriklerinin dış dünyanın gerçek gereksinme ve etkinliklerine indirgenebileceğini gösterdik."[9]

Daha sonraki gerici yozlaştırmalara bulaşmamış ruhçözümlemesi öğretisinde, Ben'in özyapısı da Hani Şu Şey ile Üstben'inkilerden daha az somut ve toplumca belirlenmiş değildir.

Reich, duyu örgenleri algılama dizgesine bağlı bulunduğuna göre, Freud'un Ben'in özdeksel niteliği kavramından kuşkulanamayacağımızı anımsatır. Ayrıca, Freud'a göre, Ben içgüdü aygıtı üzerindeki özdeksel uyarılardan doğar. Onun gözünde, Ben, Hani Şu Şey'in ancak bölümsel olarak değişime uğramış bir parçasıdır. Bilinçaltı Dünya ile gerçek dünya arasındaki koruyucu örgendir, bir sarsıntı önleyicidir. Ben, dilediği gibi davranmakta özgür değildir; Bilinçaltı'na ve Üstben'e, başka bir deyişle dirimbilimsel ve toplumsal dünyaya bağlıdır. Demek ki ruhçözümlemesi özgür istencin tam karşısında yeralır ve düzen anlayışı Engels'inkiyle çakışır: "Özgür istenç, nedeni bilerek yargıya varabilme yeteneğinden başka bir şey değildir." Buradaki çakışma öylesine tamdır ki, sinircelerin çözümsel sağaltımıyla ilgili temel anlayışta bile dile gelir: bilinçaltına itilmiş olanın bilincine vararak, bilinçaltındakini bilinç yüzeyine çıkararak hasta, asal eğilimleri bilinçdışı iken elinde bulunandan çok daha yüksek bir "nedeni bilerek seçimi yapma" olanağına kavuşur. Kuşkusuz bu, doğaötesine inananların verdiği anlamda bir özgür istenç değildir; hep doğal gereksinmelerle sınırlıdır. Örneğin cinsel arzular bilinçli hale geldiklerinde, hasta artık onları bastırmaya karar veremez; sürekli bir cinsel perhize de giremez; ancak, belli bir süre uçkuru bağlı yaşamayı seçebilir. Başarılı bir çözümlemeden sonra Ben, onu Bilinçaltı'na ve topluma

[9] *A.g.y.*, s. 62.

bağlayan bağlardan kurtulmamış, yalnız çatışkılarını daha iyi çözmeyi öğrenmiştir.

"Oluşumlarından önceki koşulların etkisiyle, Ben (bölümsel olarak), ve Üstben (bütünüyle) toplumsal yaşamın kimi somut izlerini taşırlar. Dinsel ve aktöresel yönergeler toplumsal düzene bağlı olarak değişir. Platon'un zamanındaki dişi Üstben'i anamalcı toplumunkinden yüzde yüz ayrıydı; ve doğal olarak Üstben'in içerikleri, herhangi bir toplumda, kendisinden sonraki toplum düşünsel açıdan hazırlanmaktaysa, kendiliğinden değişir. Bu süreç hem cinsel aktöre, hem de şu kutsal mı kutsal mülk edinme öğretisi için geçerlidir. Üstben, bireyin üretim sürecindeki yerine bağlı olarak da değişime uğrar."[10]

Reich, bu noktada hem her türlü aktörenin, hem öğretinin gerekirci ve ruhbilimsel yorumuyla önümüzde açılan büyük toplumsal eleştiri görüngelerini kuşatmak istercesine, o güne dek ailenin öğretilerin aktarma öğesi, tutumbilimsel yapının da kökeni (*fons et origo*'su) olduğunu belirtir.

Dolayısıyla Reich, toplumsal öğretinin bireyi etkileyip etkilemediğini merak eder. Marx'çı öğreti, kendi uzmanlığının dışında sayarak, bu soruyu bir yana bırakmıştır. Ruhçözümlemesiyse, onu yanıtlayabilir: "Toplumsal öğretiyi emmiş bulunan ve toplumun asal öğreti çekirdeğini oluşturan aile, üretim sürecine katılmadığı zaman çocuğun gözünde toplumun kendisini simgeler. Oidipus karmaşası yalnız içgüdüsel davranışları içermez; çocuğun Oidipus karmaşasına tepki gösteriş ve onu aşma biçimi, gerçekte, ana babanın üretimde bulundukları yer ve benimsedikleri öğreti tarafından dolaylı olarak koşullanır; *öyle ki, Oidipus karmaşasının yazgısı da, bireyin tüm yazgısı da, son çözümlemede, toplumun tutumbilimsel yapısına bağlı olur.* Ama dahası var: Oidipus karmaşasının ortaya çıkışı bile, ailenin, toplum tarafından belirlenen özel yapısıyla ilişkilidir."[11] (Sözcüklerin altını biz çizdik. L.d.M.)

Bu, kuşkusuz, çok ivedi çıkarılmış bir sonuçtur; Reich, daha o dönemde, gerek (daha değişik bir yapıları olmasına ve her türlü özel mülkten yoksun bulunmalarına karşın, geleneksel aileden çok daha buyurgan ve "cinsellik düşmanı") dinsel topluluklara bakarak, gerek S.S.C.B. halkının ve yöneticilerinin toplumsal, siyasal ve bireylerarası ilişkilerinde çoktan kendini göstermiş bulunan Sovyet tutumbilim devriminin umutkırıcı etkilerini saptayarak bundan kaçınabilirdi.

---

[10] *A.g.y.*, s. 71 ve s.

[11] A.g.y., *s. 83-86.*

Ruhçözümlemesinin Eytişimsel Niteliği

Yapıtın ilerki sayfaları, "aşırı tutumbilimci katılkeciliğin damgasını taşıyan bu sözler"den daha inandırıcıdır: Reich burada —bence başarıyla—, ruhçözümlemesinin betimlediği devindirici tinsel güçlerin eytişimci-özdekçi (dialektik-maddeci) niteliğini gözler önüne sermeye çalışır. Ve bu amaçla, Marx'la Engels'in geliştirdikleri, öğretilerini benimseyenlerin uyguladıkları eytişimsel yöntemin ana çizgilerini şöyle özetler:

1) eytişim (dialektik) yalnız bir düşünme biçimi değildir, düşünceden bağımsız olarak özdeğin (maddenin) içinde vardır;

2) yalnız toplumun değil, doğaları da içinde olmak üzere bütün görüngülerin gelişimi tüm nesnelerin içerdiği bir "evrim ilkesi"nden ya da "gelişme eğilimi"nden değil, gerçekliğin ve özdeğin barındırdığı iç çelişkilerden doğar;

3) nesnel açıdan, eytişimsel gelişmenin doğurduğu şey ne iyi ne kötüdür, kaçınılmaz ve gereklidir;

4) çelişkilerin yarattığı eytişimsel gelişme hiçbir şeyin kalıcı olmamasına yolaçar: varolan her şey kendi sonunu özünde taşır;

5) her gelişme, ikili bir yadsımanın anlatımı ve sonucudur: yadsımanın yadsınması;

6) çelişkiler mutlak değildir, birbirinin içine geçer. Herhangi bir etkinin nedeni, aynı zamanda, bir neden yerine geçen bu etkinin etkisidir;

7) eytişimsel gelişme süreklidir, ama zaman zaman sıçramalarla ilerler: buysa, herhangi bir değişikliğin pat diye gökten inmediğini, gelişmesinin eytişimsel olarak, adım adım hazırlandığını, sonunda bir "seğirtme" evresine vardığını gösterir. Eytişim, böylece, evrim-devrim çelişkisini ortadan kaldırmadan çözüme kavuşturur.

Reich, —belki de ele aldığımız yapıtın en parlak sayfalarında— özdekçi eytişimin kimi asal öğelerini böyle ana çizgileriyle özetledikten sonra, sözkonusu ilkelerin, ruhçözümlemesinin ortaya koyduğu biçimiyle, düşünsel yaşamın devinimbilimine uygulanabileceğini kanıtlamaya girişir.

Tarihte ilk kez Freud tarafından betimlenmiş olan sinirce *belirtisinin eytişimsel oluşumu* göze çarpar, der. Freud'a göre, sinirce belirtisi kaynağını şu olgudan alır: toplumsal açıdan bağımlı Ben, herhangi bir içtepiye karşı önce kendini savunur, sonra onu bastırır. Ancak içgüdüsel bir içtepinin bastırılması tek başına hastalık belirtisi oluşturmaz; belirtinin ortaya çıkabilmesi için, bastırılan içgüdünün herhangi bir kılıkta yeniden

saldırıya geçmeyi denemesi gerekir: işte o zaman hastalık belirtisine dönüşür. Freud'a göre, sinirce belirtisi aynı zamanda hem öznenin kendini koruduğu güdü, hem de savunmanın kendisidir; hastalık belirtisi, iki karşıt eğilimi içerir.

Peki, sinirce belirtisinin oluşum türünün eytişimi nerede? Bireyin Ben'i "tinsel çatışkı"nın baskısı altındadır. İçgüdüsel içtepiyle güdünün doyurulmasını elinin tersiyle iten ve cezalandıran gerçeklik arasındaki çelişkinin ortadan kaldırılması gerekir. Ben, gerçekliğe kafa tutamayacak, içgüdüyü de bastıramayacak kadar zayıftır.

Demek ki, daha önceki bir evrimin sonucu olan, sinirce belirtisinin de belli bir evresini simgelediği bu zayıflık, tinsel çatışkının yeşerdiği topraktır. Sözkonusu çatışkı şöyle ortadan kaldırılır: Ben, toplumsal isteklere ayakuydurarak, gerçekte yokolmamak ya da cezalandırılmamak için, başka bir deyişle varlığını sürdürme içgüdüsüyle, baskı yapan içgüdüyü bilinçaltına iter (bu *birinci evredir).* Demek ki bastırma, bilincin çözemediği bir çelişkinin sonucudur. İçgüdü bilinçaltına itildiğine göre, çatışkı geçici olarak, ama aslında hastalıklı bir biçimde çözülmüştür. *İkinci evre:* Ben'in hem yadsıyıp hem olumladığı arzunun bilinçaltına itilmesinden sonra, Ben değişime uğrar: bilinci bir öğeden (içgüdüden) yoksun kalmış, başka bir öğeyle (geçici dinginlikle) zenginleşmiştir. Ancak, ister bilinçaltına itilmiş, ister bilinçli olsun, içgüdü doyumsuz kalamaz, hele bilinçaltına itildiği zaman hiç kalamaz, çünkü o zaman bilincin denetiminde değildir. Böylece, bastırma kendi sonuna doğru yolalır; gerçekten de, büyük bir içgüdüsel enerji birikimine yolaçar, bu da bastırmayı parampara eder. Nasıl bastırma içgüdüsel arzuyla (Ben'in zayıf döneminde) dış dünyaya karşı kendini savunması arasındaki çelişkinin sonucuysa, bu yeni süreç de bilinçaltına itmeyle enerji birikimi arasındaki çelişkinin ürünüdür.

"Demek ki sinirce belirtisinin oluşum 'eğilimi' yoktur: daha önce gördüğümüz gibi, gelişme tinsel çatışkının içerdiği çelişkilerin sonucudur. Arzunun bastırılmasıyla birlikte, elimizin altında bu bastırmanın kırılmasından önceki koşul da var: doyurulmamış güdünün yarattığı enerji birikimi. İkinci evrede bastırmanın kırılması bizi ilk duruma döndürür mü? Hem evet, hem hayır. Evet, içgüdünün Ben'e yeniden egemen olabildiği oranda döndürür; bilinçte başka bir kılıkta, sinirce belirtisi biçiminde, gizlenmiş olarak yeraldığı oranda, hayır. Sinirce belirtisi eski öğe, içgüdü ile karşıtını, Ben'in direncini içerir. *Üçüncü evre*'de (belirti evresinde) başlangıçtaki karşıt öğeler tek bir görüngüde toplanır. Bu, yadsımanın (bastırmanın) yadsınmasıdır (kırılmasıdır)."[12]

[12] *A.g.y.*, s. 91.

Reich bu noktada sinirce belirtisinin oluşumundaki eytişimsel niteliği somut bir örnekle gösterir. Belli bir sinirce belirtisi gösteren bir hastayı örnek verir: kadın bir odada yalnız kalır kalmaz ortaya çıkan bıçaklı adamların saldırısına uğrama korkusu.

Yürürlükteki aktöre uyarınca, evlilik öncesi ya da dışı seviyi günah ve kusur saydığından, kollarına atılmadığı bir erkeği sevmiş, sonra başka biriyle evlenmişti. Evlilikten sonra düşlerindeki erkekle yeniden karşılaşınca, kendini tutkusunun akışına bırakmaya umutsuz bir çabayla yine direnmiş, büyük çabalar harcayarak adamı unutmayı başarmıştı: oysa bu, kendi istencine karşı değil, arzusunun bastırılmasına karşı kazanılmış bir utkuydu.

Kocasının kendisini aldattığını anlayınca, bilincine varmaksızın, bir zamanlar sevdiği ve geri çevirdiği erkeği düşünmüş, kocasının dönekliği karşısında, kendisinin de evlilikdışı bir ilişkiye hakkı bulunduğuna inanmıştı. Ancak, aktöresel açıdan onaylanamayacağı için, bu düşünü bir kez daha bastırmıştı. Ama geceleri, ırzına geçmek isteyen bir yabancının saldırısına uğrama duygusuna kapılır olmuştu. Güdü, tam tersi bir görünüşle bilinç yüzeyine çıkmıştı, diyor Reich: düşlenen adam artık onca sevilmiş olan erkek değil, tehlikeli, ürkütücü biriydi. Bu kılık değiştirmenin altında sinirce belirtisinin oluşumu yatıyordu: bilinmeyen saldırgan, daha sonraları, eli bıçaklı bir haydut sürüsüne dönüşmüştü. Sinirce belirtisinin kendisini çözümlersek, diye bağlıyor Reich, tensel saldırıya uğrama düşleminde bastırılmış arzunun gerçekleştirilmesini görürüz; ama hastalık belirtisi, aynı zamanda, direnci de içerir; cinsel güdünün verdiği korku erkek korkusu biçiminde ortaya çıkar. Son olarak da, tensel saldırıya uğrama düşleminin içeriği çok saydam olduğundan, onun yerine öldürülme düşlemi konmuştu.

"Bu örnek bize, başlangıçta birbirinden ayrı iki çelişkinin tek bir görüngü içerisinde eriyişinin yanında, herhangi bir görüngünün kendi karşıtına dönüşmesini de gösterir, der Reich: arzunun kaygıya dönüşmesi. Freud'un temel bulgularından biri olan bu cinsel enerjinin kaygıya dönüşmesi, belli koşullarda, aynı enerjinin başka koşullarda yaratacağının tam tersi bir sonuç doğurabileceğini daha başından varsayar.

"Bu örnekte, ayrıca, eytişimsel deneyimin başka bir ilkesi de dile gelir. Yeni görüngü (hastalık belirtisi) eskiyi (cinsel enerjiyi) de bağrında taşır; bununla birlikte, eski görüngü artık eski kılığında değildir; aynı zamanda yepyeni bir şey, kaygı olup çıkmıştır. Ancak, cinsel enerjiyle kaygı arasındaki eytişimsel çelişki de, Ben'le ortam arasındaki çelişkiden yola çıkarak, başka türlü çözülür."[13]

[13] *A.g.y.*, s. 92.

Reich, bu konuya değinmezden önce, ruhsal dünyanın eytişimini daha iyi örneklendirmek üzere, birkaç küçük olguya parmak basar. Özellikle niceliğin niteliğe dönüşmesini anımsatır: herhangi bir içgüdüsel güdünün bilinçaltına itilmesi ya da yalnızca örtbas edilmesi, belli ölçüde Ben'in hoşuna gider, çünkü çatışkıyı ortadan kaldırır; ama belli bir kerteden sonra, haz tatsızlığa dönüşür. Son doyumu sağlamadan, bir cinsel haz bölgesinin şöyle hafifçe uyarılması hoştur; uyarılma sürerse, haz tatsızlaşır.

Gerilim ve gevşeme eytişimsel kavram ve görüngülerdir. Hiçbir şey bunu cinsel güdü kadar iyi anlatmaz. Bir cinsel uyarılmanın yarattığı gerilim arzuyu arttırır, uyarılma sırasında kolayca ulaşılan doyumsa, aynı zamanda gevşeme demek olan bu gerilimi azaltır. Herhangi bir çabanın gerilimi kendi gevşemesini hazırlar.

Buna karşılık, yeni bir gerilimin başlangıç noktası olan gevşeme —cinsel edimde ya da tiyatroda, düğümün çözülüşünü hazırlayan sahnelerde— gerilimle orantılı olarak kendini gösterir.

Karşıtların özdeşliği ilkesi özüne dönük cinsel enerji ile başka bir nesneye yönelik cinsel enerji kavramında da ortaya çıkar. Freud'a göre, kendine duyulan sevgi ile başka bir nesneye duyulan sevgi çelişik değildir: nesne sevgisi özsevisel cinsel enerjiden gelir ve her an başlangıç noktasına dönebilir. Ancak, sevi eğilimlerini dile getirişleriyle özdeştirler; çoğu kez, aynı kaynaktan çıkarlar: dokusal cinsel aygıt ve "birincil özseverlik". Reich daha sonra, "bilinçli" ve "bilinçdışı" kavramlarını ele alır. Bunlar çelişiktir; ama saplantılı sinircede, hem çelişik, hem özdeş olabilecekleri kanıtlanır.

Büyük bir sarsıntı geçiren hastalar tasarımlarını şöyle bastırırlar: dikkatlerini bu tasarımlardan uzaklaştırmakla, bunların duygusal yüklemlerini yoketmekle yetinirler; "bilinçaltına itilmiş" tasarım hem bilinçli, hem bilinçdışıdır; buysa, hastanın onu zihninde canlandırabileceğini, ama imleminden habersiz olduğunu gösterir. Ben ve Hani Şu Şey kavramları da özdeş karşıtları dile getirir: Ben, Bilinçaltı'nın özellikle değişime uğramış bir kesiminden başka şey değildir; ama kimi belli koşullarda, onun hasmı, işlevsel karşıtı olup çıkar.

Özdeşlik kavramı yalnız eytişimsel bir görüngüyü değil, aynı zamanda karşıtların özdeşliğini dile getirir. Freud'a göre özdeşleşme, öznenin eğitmenine "sahip çıkması"nda (ya da onunla "özdeşleşmesi"nde) kendini gösterir; sözkonusu eğitici hem sevilir, hem nefret edilir, özne eğiticinin ilke ve niteliklerini benimser. Genellikle, nesne ilişkisi bu evrede ortadan

kalkar. Gerçekten de, özdeşleşme nesne ilişkisine son verir. Demek ki özneyle nesne arasındaki ilişki hem kendi karşıtı, hem de yadsımasıdır; bununla birlikte, sözü geçen ilişkiyi başka bir biçimde sürdürür, dolayısıyla aynı zamanda bir olumlamadır.

Reich, bu durumun temelinde şu çatışkıyı gözleyebileceğimizi belirtir:

"Eğiticimi severim; bana bir sürü şeyi yasaklar, bundan ötürü ondan nefret ederim, ortadan kaldırmak; ama aynı zamanda sevdiğim için yaşatmak da isterim."

Karşıt güdüler belli bir yoğunluğa ulaştıktan sonra artık eskisi gibi süremeyen bu çelişik durum şöyle çözülebilir:

"Onu yutarım, onunla özdeşleşirim, onu ortadan kaldırırım (başka bir deyişle: onunla ilintilerimi keserim), ama başka bir kılıkta, içimde saklarım; böylece onu hem ortadan kaldırmış, hem varlığını sürdürmüş olurum."

Ruhçözümlemesinin ikianlamlılık, eşanlılık ya da eşanszlık kavramında Reich'ın burada yalnız en çarpıcılarına değindiği bir sürü eytişimsel görüngüye rastlarız: sevginin nefrete, nefretin sevgiye dönüşmesi.

Nefret gerçekte sevgiyi, sevgi de nefreti dile getirebilir. Bunlar, başka biriyle kurulan yoğun ilintileri olanaklı kılışlarıyla özdeş iki eğilimdir. Karşıtına dönüşme, Freud'un genel olarak içgüdülere yakıştırdığı bir özelliktir. Ancak, sözkonusu dönüşüm sırasında, önceki eğilim bütünüyle yokolmaz: karşıtında bütünüyle saklanır.

Aynı biçimde, —Freud'un "birbirinin olumsuzu" saydığı— sapkınlık ve sinirce de, her sinircenin bir sapma, her sapmanın da bir sinirce oluşuyla, eytişimsel olarak çözülür.

Geleneksel cinsel bastırma eytişimsel gelişmeye iyi bir örnektir. İlk insanlarda, kızkardeşle (ya da anayla) cinsel ilişki kurma yasağı ve öbür kadınlar karşısındaki cinsel özgürlük arasında şiddetli bir karşıtlık vardır. Ama cinsel sınırlama gittikçe yayılır: önce kız yeğenlere, sonra aynı soptan bütün kadınlara, ve daha da genişleyerek, genel olarak cinsellik karşısında yeni bir tutum ortaya çıkararak nitelik değiştirir: bu, örneğin, ataerkil düzenin kurulmasında, özel olarak da Hıristiyanlığın kuruluşunda görülür. Ve genel cinsel etkinliğin böyle aşırı bastırılması da kendi karşıtına yolaçar, özellikle, ilk topluluklardaki kardeşler arasındaki cinsel ilişkileri yasaklayan tabuya kılgısal olarak aykırı davranıldığında. Aşırı cinsel bastırmadan ötürü, yetişkinler çocuk cinselliği konusunda artık

hiçbir şey bilmez. kız ve erkek kardeşler arasındaki cinsel oyunlar gerçekten cinsel sayılmaz, en "seçkin" ailelerde son derece doğal kabul edilir.

İlk çağ insanının kızkardeşine bakmaya hakkı yoktur; gerisi içinse, cinsel açıdan bütünüyle özgürdür; uygar insan, çocuk cinselliğini kızkardeşinde doyurur, geri kalanlara karşıysa, çok sert aktöre ilkeleriyle kösteklenir.[14]

Marx'çı İndirgeme

Reich, başlangıçta tasarladığı gibi, bir dizi ruhsal sürecin eytişimsel niteliğiyle ilgili bu örneklerden sonra, Marx'çı eytişimsel özdekçiliğin Ben'le yaşanan ortam arasındaki ilintileri de çekip çevirdiğini kanıtlamaya girişir. Ama burada kendini ortaklaşmacı öğretiye ve Marx'ın toplumsal ilişkilere bakışına bağlılığını göstermeye daha da yükümlü duyumsadığından, inandırıcılığı azalır.

Bireyin, ruhsal açıdan, bir gereksinmeler ağı ve bunların karşılığı olan içgüdü yumağı halinde dünyaya geldiğine inanan Freud'un anlayışına göndermede bulunduktan ve "aile yaşamının tutumbilimsel gereksinmeleri aracılığıyla" en geniş anlamda topluma nasıl katıldığını vurguladıktan sonra, şöyle der:

"En yalın anlatımına indirgenmiş bulunan toplumun tutumbilimsel yapısı (...) yeni doğmuş yavrunun Ben'inin içgüdüsünü etkiler. Yeni doğmuş Ben'in ortamı değiştirmesine karşılık, ortam da onun üzerinde etkili olur. İçgüdüler görece doyuma kavuşturulursa belli bir uyum sağlanır, ama çoğu kez, daha önce belirttiğimiz gibi, önce ailenin, sonra da okulun simgelediği toplumsal düzenle içgüdüsel gereksinmeler arasında bir çelişki belirir. Bu çelişki, değişimlerin başlangıç noktası olan bir çatışkıya yolaçar: bu çatışkıda en zayıf öğe birey olduğundan, sözkonusu değişimler ruhsal yapısında kendini gösterir."[15]

Daha önce ele alıp eleştirdiğimiz bu baskı dünyasıyla anamalcılık ve aile dünyasını özdeşleştirme eğiliminin dışında, gerçekliğin Marx'çı tasarlanışının uzun yıllar Reich düşüncesine getirdiği başka bir kusur da şudur: kavgayı, çelişkiyi, giderek baskı ve bastırmayı "tarihin devindirici gücü"

[14] *A.g.y.*, s. 95.

[15] Aynı yapıt.

sayma eğilimi —ben bunu, şimdi artık pek çok yerde kanıtlanmış bulunan,[16] Karl Marx'ın, özellikle de Hegel'in elezer-buyurgan kişilik yapısına vereceğim. Bu, buyurganlık ve elezerliğe gırtlağına dek gömülmüş ülkede, XIX. yüzyıl Almanya'sında tarihsel-ruhçözümsel açıdan müthiş bir gelişme gösteren, kendileri de gerçek birer buyurgan olan Hegel'le Marx'ta en ünlü kuramcılarını bulmuş bir eğilimdir. Ama Reich'ın bunu tam bir edilginlikle benimsemesi şaşırtıcıdır, çünkü yalnız eğitimin ve "ülküsel toplum"un tasarlanışında değil, aynı zamanda temel olarak "uyumlu" saydığı, ancak arzuları bastırılmış insanın hastalıklı araya girmeleriyle dinginliğini yitiren dirimbilimsel, dini-doğabilimsel ve doğal süreçlere bakışında dile gelen uyumlu gerçeklik görüngüsüyle taban tabana çelişir bu eğilim.

"Ruhbilimde 'yatkınlık'tan, 'evrim eğilimi'nden falan sözedilir, oysa şimdiye dek ilk çocukluk yıllarında yapılmış gözlemlerin ortaya çıkardığı olgular yukarıda betimlediğimiz eytişimsel gelişme, başka bir deyişle çelişkiler içersinde, adım adım gelişme yararına sonuç vermiştir. Cinsel enerjinin gelişmesinde birtakım evreler saptanır, cinsel güdünün şu şu evrelerden geçtiği söylenir: oysa gözlem, içgüdünün doyurulmasının yadsınmasının dışında, hiçbir evrenin ardından başka bir evrenin gelmediğini kanıtlamıştır. *Demek ki, içgüdünün doyurulmasının engellenmesi, çocuğun iç dünyasında yarattığı çatışkıyla, gelişmesinin devindirici gücü olmaktadır.*"[17]

Başka bir yerde de:

"Dış dünyanın etkisiyle tinsel aygıtta dengeleyici bir öğe gelişmeye başlar: *Üstben.* Başlangıçta cezalandırılma korkusu olan şey aktöresel yasağa dönüşür. Böylece içgüdüyle dış dünya arasındaki çatışkı Ben'le Üstben arasındaki iç çatışkıya dönüşür(...). Varlığını sürdürme içgüdüsü (özseverlik) cinsel güdü ve saldırganlığı sınırlandırır. Dolayısıyla, başlangıçta —süt çocuğunda ve daha sonra bir sürü durumda— bir birlik oluşturan iki temel gereksinme karşı karşıya gelir ve *çatışkıdan çatışkıya, bir gelişmeye yolaçar*: bu da öyle rasgele değil, birtakım toplumsal zorlamalar sonunda oluşur."[18]

---

[16]Hegel konusunda, olgunluk döneminin ulusalcı ve eğitsel yazılarını anımsatmak yeter. Karl Marx içinse, özellikle İsviçre'li tarihçi Arnold Kunzli'nin *Karl Marx, Eine Psychographie* adlı kitabındaki çarpıcı verilere bakın, Europa Verlag, Viyana, 1967.

[17]MDP, s. 97.

[18]Aynı yapıt.

Bu sözlerin önemi ve bedelsizliği bence açıkça ortadadır. Bunların benimsenmesi, bireyin, onun aracılığıyla da toplumun "gelişmesinin devindirici güçleri" sayılan buyurgan eğitimin ve cinsel bastırmanın onaylanması anlamına gelir. Böyle bir benimseme, ayrıca, dirimbilimsel gelişmenin tartışılmaz "öztüretken" özerkliğini görmezden gelmek demektir; dirimsel gelişmeyse, türeyimbilimde kanıtlandığı ve herkesin her alanda gözleyebileceği üzere, çevre koşulları kökten değişse bile, temelde tekbiçimli yasalara ayakuydurur. Reich, Marx'çılıktan ödünç alınmış "çelişkili" bir gelişmenin hastalıklı, keyfi görüşlerine duyduğu sevgiyle "içgüdünün doyurulması engellenmese, (cinsel gelişmenin) bir evresi gerçekten öbürünü izleyemezdi" derken, önemli bir sorunu gözardı ediyordu: cinsel gelişme evrelerini öteden beri eksiksiz tamamlayan, en azından geniş bir doyum olanağı bulan hayvanlar ile anaerkil düzende yaşayan insan toplulukları nasıl olup da, cinsel doyumu engellemenin sağladığı "üstünlükler"den cinsel güdünün gelişmesinin her evresinde bol bol yararlanan şu bizim "cinsellikten ödü kopan" toplumların kadınlarıyla erkeklerinden çok daha sağlıklı ve uyumlu bir cinsel gelişme geçirmektedir acaba?

Bununla birlikte, Marx'çılığa özgü saplantılı biçimde karşıt görüşlerin ve tutumbilimsel içeriklerin güvenliksiz toprağını bir yana bırakıp ruhsal süreçlerin ikianlamlılıklarının çözümlemesine giriştiği zaman, Reich'ın söylemi yeniden eski parlaklık ve inandırıcılığına kavuşur.

Tinsel Eytişim

Tinsel gelişmenin eytişimi, der, yalnız o anki çelişkilerin taşıdıkları güçlere bağlı olarak bir çatışkının karşıt sonuçlar doğurmasına değil, bakımevinde saptanmış bir olguyla orantılı olarak kendini gösterir: kişiliğin ana çizgileri, herhangi bir çatışkıda, sözkonusu çatışkının çözüme kavuşturulmasında filiz halinde bulunan tam karşıtına dönüşebilir. Acımasız bir çocuk, çözümleme duyarlılığının altındaki eski acımasızlığın kalıntılarını ortaya çıkarsa bile, son derece duyarlı bir yetişkin olabilir. Pis bir çocuk, büyüdükten sonra, bir temizlik hastasına dönüşebilir; meraklı, ölçülünün en titizi olabilir. Tensel haz düşkünlüğü kolayca çileciliğe dönüşür. Yoğunluk açısından bakıldığında, herhangi bir nitelik belli koşullarda karşıtına dönüşürse çok daha kolaylıkla ortaya çıkar.

Ancak, eski nitelik, gelişme ve kılık değiştirmeyle büsbütün ortadan

kalkmaz. Bu niteliğin bir bölümü karşıtına yolaçmak üzere değişime uğrarken, bir bölümü olduğu gibi kalır, yalnız kişiliğin bütünsel değişimlerine bağlı olarak birtakım biçimsel değişiklikler geçirir. Yakından incelendiğinde, Freud'un *yineleme* kavramı zihinsel gelişme ruhbiliminin önemli bir parçasını oluşturur ve tam anlamıyla eytişimseldir. Yinelenende, hem eskiyi, hem yeniyi birarada buluruz; eski yeninin içinde gelişmesini sürdürmüş, başka bir işlev kazanmıştır. Bunu, daha önce, sinirce belirtisinde görmüştük. Aynı şey *yüceltme*'de kendini gösterir.

"Dışkısıyla oynayan bir çocuğu alalım, der Reich; bu çocuk daha sonra ıslak kumdan şatolar yaparak eğlensin, yetişkin olunca da, mimarlığa ciddi bir eğilim duysun; bu üçünde de ilk evreyi buluruz, ama her seferinde değişik bir biçim ve işlevle. Başka bir örnek de cerrahla kadın-doğum uzmanıdır: bunlardan birincisi elezerliğini (kesme), ikincisiyse çocukluk dönemindeki görsel-dokunsal hazzını yüceltmektedir."[19]

Reich, "uğraş seçimi"nin bu ruhçözümsel yorumuna karşı çıkabilecek aşırı Marx'çılarla bilgisizlerin yönelteceği aşırı ruhbilim yanlısı olma suçlamasına karşı kendini, hem de çok güzel savunmaktadır.

Yöntembilim açısından, der, ciddi karşıt görüşler öne sürülebilir: örneğin, insan etkinliğinin yaşamın tutumbilimsel koşullarına bağlı olduğu. Ancak ruhçözümlemesi, uğraşsal etkinlikte, belli bir yüceltilmiş güdü bulunabileceğini savunuyor. Bu öznel güdünün yanında, belirtmeye bile gerek yok, yüceltmenin alacağı biçimi bütünüyle tutumbilimsel koşullar belirler; gerçekte, bir bireyi kasap, cerrah ya da güvenlik görevlisi olarak elezerliğini yüceltmeye itecek olan özellikle içinde bulunduğu tutumbilimsel konumdur. Toplumsal nedenlerle bu yüceltme olanaksızlaşabilir de: toplumsal koşulların kendilerine zorla benimsettiği durumdan kimilerinin hoşnut olmayışı bundandır. Yöntembilim açısından, etkinliğin tartışılmaz biçimde usa uygun yanının, aynı derecede yadsınmaz usa aykırı imlemiyle nasıl bağdaştığını araştırmak gerekir. Boyacı, mühendis, cerrah ve kadın-doğum uzmanı geçinebilmek için, başka bir deyişle son derece usa uygun tutumbilimsel nedenlerden ötürü evi boyamakta, yapılar kurmakta, hastaları kesip biçmekte, kadın hastalıklarına bakmaktadırlar. Üstelik, çalışma toplumsal bir etkendir, dolayısıyla yüzde yüz usa uygundur. Peki bu olguyu, bireyin çalışırken, herhangi bir içgüdüyü dolaylı

[19]MDP, s. 105.

yoldan doyurduğunu öne süren ruhçözümsel açıklamayla nasıl bağdaştıralım?

Reich, yeri gelmişken, katı gelenekçi ruhçözümlemesi çevrelerinde, çok yaygın bir eğilimin insan etkinliğinin usa uygun önemini azımsadığını, çalışmayı içgüdünün şu ya da bu itkisinin, az çok simgesel dışavurumu ve doyurulması saydığını belirtir.

Ussal ile usa aykırı arasındaki ilinti sorunu başka bir olgu dizisinde de karşımıza çıkar. İster sürme, ister tohum ekme olsun, toprağın işlenmesi gerek toplum gerek birey açısından bir besin üretimi gibi gözükür. Ama bu edimlerin ayrıca simgesel açıdan anayla ("doğurup besleyen toprak ana"yla) yasak ilişki kurma anlamı da vardır. Ussal simgeseli çeker, onun simgesel imlemiyle dolar. Usa uygun etkinlikle içerdiği usa aykırı, simgesel imlem arasındaki ilinti bu iki işlevin tartımında kendini gösterir: herhangi bir aletin herhangi bir özdeğe girmesi; bu yolla işlenen özdeğin tohumlanması ve meyve vermesi. Böylece simgesellik doğrulanmış olmaktadır. Ananın, tıpkı toprak gibi bir aletle (erkeklik örgeninin simgesiyle) işlendikten sonra meyvelerini bağrında taşıması, anlamsız gözüken bir anlam taşıdığını, her simgeciliğin belli bir gerçekliğe dayandığını göstermektedir. İlkçağ topluluklarının çoğunun sürdükleri tarlaların üstüne —verimliliğin simgesi olarak— bir kamış oturttuklarını biliyoruz; ve nesnel açıdan yararsız bir sihirli edim usa uygunla usdışı arasındaki ilintilerin belli bir yanını gözler önüne serer: bu, belli bir amaca ulaşmak için usdışı araçları eyleme geçirerek daha başarılı olma ereğini güden sihirli bir girişimdir. Hem de usa uygun edimi —toprağı sürmeyi, tohum ekmeyi— atlamadan.

Ama Reich usa aykırı gibi gözüken edimlerde bile birtakım usa uygun bileşenlerin bulunduğunu vurgulayıp göstermekle yetinmez: bence başarıyla, hem düşüncesinin daha sonra geçireceği kuramsal evrim, hem de doğal düzende temel bir uyum ve kavranabilirlik görenler açısından kuramsal olarak son derece önemli bir olguyu gözler önüne sermeye girişir: *ruh dünyasının ve davranışın en usdışı ilk bileşeni bile "usa uygun" bir bileşendir, başka bir deyişle, temel olarak "doğru" ve "mantıklı" dirimin ortamdan gelen bütün gözdağı ve saldırılara karşın, kendini dile getirme ve savunma girişimidir.*

"Usa uygun'da usa aykırı'nın ya da ikincide birincinin bulunması, bu eytişimsel olgu çok daha yakından incelenmelidir. Ruhçözümsel deneyim bu tartışmayı bir çözüme kavuşturma olanağını sağlar. Sözkonusu deneyim, yalnız toplumsal açıdan yararlı etkin-

liklerin simgesel bir imlem taşıyabildiklerini, ama ille de taşımadıklarını gösterir. Örneğin, düşte bir bıçak ya da ağaç imgesi belirdiği zaman: bu, erkeklik örgeninin simgesi olabilir, ama ille de öyle değildir, çünkü düşü gören kişi gerçek bir bıçak ya da ağaç da düşünmüş olabilir. Ve simge düşte gözüktüğü zaman, usa uygun anlam dışlanmaz: çözümleme yoluyla kamışın neden bir sopa ya da başka bir nesneyle değil de bıçak ya da ağaçla simgelendiğini araştırmaya kalktığımızda; çoğu kez usa uygun bir açıklama buluruz. Nitekim bir erkek düşkünü, hiç kuşkusuz kamışı simgeleyen bir bıçakla kendini doyururdu. Ama bıçağın seçimi, anasının günün birinde ona bir bıçak atıp yaralamasıyla belirlenmişti. Kendi kendini doyurma edimine bedenini yaralayıp bereleme düşünü egemen olmuştu. Sonradan bütünüyle usa aykırı bir görünüş alan bu davranış biçimi, başlangıçta yüzde yüz usa uygundu ve cinsel doyuma yanyordu.

"Sonsuza dek çoğaltabileceğimiz bu örneklere bakılacak olursa, inceleme sırasında usa aykırı gözüken bütün edimlerin, belli bir anda usa uygun birer imlem taşıdıklarını görürüz. Eğer çözümleme onu kökenine bağlamayı becerebiliyorsa, kendi başına usa aykırı gözüken her hastalık belirtisinin bir anlamı vardır. Bu anlayışın sonucu şudur: hazza yönelik bir eğilimi dile getiren her çocukluk dönemi içgüdüsel eylemi, *bilinçaltına itilmiş ya da buna benzer bir şey geçirmişse, usdışı eyleme dönüşür. Demek ki ilk öge usa uygun ögedir.*"[19bis]

Reich, savını pekiştirmek için, erişkin yaşamında hekimlik uğraşını seçecek bir oğlanın cinsel güdülerinde görülen sapmaları örnek verir. *Birinci evre*'de, usa uygun bilgi edinme içgüdüsü usa uygun olarak sözkonusu oğlanın kendi cinsel örgenlerini ya da başkalarınınkini gözlemeye yöneliktir. *İkinci evre*'de, toplumsal ortamdan gelen baskılar, cezalar ve gözdağları içgüdünün doğrudan doyurulmasını engeller ve içgüdü bilinçaltına itilir, orada usa aykırı bir renge bürünür. *Üçüncü evre*'de, ilk güdü, birinci evrenin içeriğiyle benzerlikler gösteren bir anlatım kazanır. Özne hekimlik okur, dolayısıyla, çocukluğunda arzuladığı gibi, insan bedenlerini ve cinsel örgenleri yeniden inceleyebilir. Etkinliği, çocukluktan kalma bir saplantının türevi oluşuyla yararsızdır, usa aykırıdır; ama aynı zamanda, toplumsal açıdan yararlı bir işlevle gerçekleştirildiğinden, usa uygundur.

Öyleyse, der Reich, herhangi bir etkinliğin usa uygun ya da aykırı oluşunu toplumsal işlev belirler; aynı biçimde, herhangi bir etkinliğin niteliğinin usa uygunluktan aykırılığa, aykırılıktan uygunluğa dönüşümü de bireyin belli bir andaki toplumsal konumuna bağlıdır. Hekimin bakımevinde anlam taşımayan bir davranış biçimi, özel yaşamında, örneğin

---

[19Bis] *A.g.y.*, s. 108.

sevişirken anlam kazanır; bakımevinde anlam taşıyansa özel yaşamında anlamsızlaşır.

"Bu değerlendirmeler, —bireyin insanca etkinliğinin içgüdüsel köklerini ortaya çıkarmaya izin veren— yöntemiyle ve içgüdüler konusundaki eylişimsel kuramıyla ruhbilimin toplumsal üretim ilişkilerinin ruh dünyasına yansımalarını ayrıntılarıyla aydınlatmaya ya da 'insanoğlunun kafasında' öğretilerin oluşumunu açıklamaya elverişli olduğunu öne sürmemize izin verir.

"Şu iki aşırı uç: toplumun tutumbilimsel yapısıyla tarihe özdekçi bakışın karmaşık nedensel ilintilerini belirlediği öğretisel üstyapı arasına insanın ruhbilimine çözümleme yoluyla yaklaşım bir sürü ara halka ekler.

"O, toplumun tutumbilimsel yapısının 'insanoğlunun kafasında' doğrudan öğretilere dönüşmediğini gösterebilir. Gerçekten de —dile geliş biçimleri tutumbilimsel koşullara bağlı— beslenme gereksinmesi, çok daha esnek olan cinsel enerji işlevlerini değişime uğratabilir ve cinsel gereksinmeler karşısında gösterilen toplumsal tepki, yüceltilmiş cinsel enerji biçiminde, çalışma sürecinde sürekli olarak yeni üretici güçler doğurur; bu, işgücü biçiminde, bir yandan dolaysız olarak; öte yandan da din, genel olarak aktöre, özel olarak cinsel aktöre, bilim vb. kılığında cinsel yüceltmenin daha gelişmiş sonuçları olarak gerçekleşir. Böylece, ruhçözümlemesi belli ve belirli bir noktada tarihe özdekçi bakış içersinde usa uygun biçimde yerini alır: *ruhsal sorunlar ortaya çıkmaya başladıkları anda, Marx'ın, dirimin özdeksel biçiminin insan beyninde düşünlere dönüştüğünü söylediği noktada olur bu. Dolayısıyla, toplumsal gelişmede cinsel enerjinin süreci ikincildir;* sözkonusu süreç, yüceltilmiş cinsel enerji içgücüne ve üretici güce dönüştüğüne göre, onu kalıcı biçimde etkilese de, toplumsal gelişmeye bağlıdır."[20] (İtalikler benim.)

Burada bir kez daha, Reich'ın toplumun yorumlanmasını, dolayısıyla değiştirilmesini her şeye tutumbilim açısından bakan Marx'çı yaklaşıma bağışlamaktaki kolaylık karşısında bir kez daha şaşkın ve kararsız kalıyor insan. Ruhbilime ancak tutumbilimsel yapıyla düşünsel üstyapı arasına "bir dizi ara halka ekleme" hakkını istiyor; Marx'çılıksa bunların "bütün karmaşıklığıyla nedensel ilintilerini" belirleyecektir (ve artık açıkça ortadadır, tutumbilimsel yapıya aşırı bir önem vermektedir). Cinsel güdü süreçlerine gelince, başka bir deyişle ruhsal süreçler için toplumsal gelişmede düpedüz "ikincil" bir işlev öngörür.

Bununla birlikte Reich, "tarihsel" bir çatışmanın ilk kalem vuruşlarını başlatarak her şeye tutumbilim penceresinden bakan Marx'çı görüşten şöyle azıcık uzaklaşır: bu, sonraki yıllarda Freud'un Oidipus karmaşasını "dirimselleştirme" ve genelleştirme savına karşı girişeceği savaşımdır.

---

[20] *A.g.y.*, s. 128.

Jones'la Malinowski'nin bu konudaki karşıt konumlarını özetler ve açıkça Malinowski'yi tutar. Ancak, yine Oidipus karmaşasının yalnız tutumbilimsel yorumunu benimser ("toplumsal, başka bir deyişle, tutumbilimsel koşullarca belirlenen bir olgu") ve hiçbir temele dayanmadan, geleneksel ailenin ortadan kalkacağı, çocukların eğitiminin toplulukça yürütüleceği toplumcu düzende bastırıcı aktörenin yürürlükten kalkacağı sonucuna varır.

Cinsel arzuyu bilinçaltına itmenin kökenlerinin de tutumbilimsel olduğu görüşüne gelince, yine belli bir sakınım gösterir: gerçekten de, "kavimbilimcilerin görüş ayrılıkları hesaba katılırsa, bugün için cinsel bastırma sorununu çözmek olanaksız gözüküyor" der. Oysa birkaç yıl sonra, önemli insanbilimsel yapıtında[*] bu sakınımı da bir yana bırakacak, *Weltanschauung*'unu (dünya görüşünü) bütünüyle "Marx'çı" kılacaktır.

Reich, *Matérialisme dialectique et Psychanalyse*'in son bölümünde ruhçözümlemesinin (daha doğrusu, ruhçözümlemesinin Reich yorumunun) toplumsal, başka bir deyişle siyasal konumunu tartışmaya girişir. Şu üç asal soruya yanıt vermek istediğini söyler: 1) Ruhçözümlemesinin toplumbilimsel kökeni ve toplumsal imlemi nedir? 2) O günün toplumundaki yeri nedir? 3) Toplumculukta hangi görevi üstlenmiştir?

Bütün öbür toplumsal görüngüler gibi, der, ruhçözümlemesi de toplumsal gelişmenin belli bir evresine bağlıdır; o da üretim ilintilerinin belli bir aşamasında ortaya çıkar. Marx'çılık gibi, anamalcı çağın ürünüdür, ama Marx'çı dünya görüşü gibi, toplumun tutumbilimsel yapısına doğrudan bağlı değildir.

Bununla birlikte, onu Marx'çılığa bağlayan dolaylı bağlar kolayca gözler önüne serilebilir: o da düşünsel üstyapıya, toplum içinde yaşayan insanın bulunduğu ortamı oluşturan ekinsel ve aktöresel koşullara gösterilen bir tepkidir. Burada, yürürlükteki dinsel öğretilerin yarattığı cinsel koşullar sözkonusudur. XIX. yüzyıldaki kentsoylu devrim derebeylik dönemi üretimini belli ölçüde ortadan kaldırmış, dinin ve aktöresel yasaların karşısına kendi özgürlükçü düşünlerini dikmiştir. Zaten, dinsel aktöreyle bağların koparılması (örneğin Fransa'da), Fransız Devrimi'nden beri hazırlanmaktaydı: *kentsoylu sınıf Kilise'ninkine karşıt bir aktörenin, özellikle cinsel aktörenin tohumunu bağrında taşır gibiydi.*

(*) *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi.*

Ancak, kentsoylu sınıf da hem kendi siyasal erkini, hem anamalcı tutumbilimi sağlamlaştırdıktan sonra tutuculaştı ve siyasal sahnede boygösteren işçi sınıfını baskı altında tutabilmek için gereksinme duyduğu dinle yeniden barıştı: dolayısıyla, biraz değiştirilmiş olarak, Kilise'nin cinsel aktöresini benimsedi. Cinselliğin dışlanması, tekeşlilik, evlilik öncesi iffet ve bunların doğal sonucu olan erkek cinselliğinin ayrı bir yere konması böylece yeni bir tutumbilimsel imlem, anamalcı imlem kazandı.

Ama cinsel arzunun bilinçaltına itilmesi, sürekli cinsel aşağılanma, eytişimsel açıdan, aile kurumunun ve cinsel öğretinin yıkıcı öğeleri oldular.

Bu, ilk olarak, kentsoylu aktörenin yıkımıyla başladı: akıl hastalıkları çoğaldı. Önyargılarla dolu kentsoylu bilim bir araştırma konusu olarak cinselliği küçümsüyor, gittikçe alevlenen bir ilgiyle bu yakıcı konuya eğilen yazarlara aşağılayıcı gözle bakıyordu. Kentsoylu bilim akıl hastalıklarını, dönüşümce ile gelen sinirliliği düpedüz aşırı çalışmanın sonuçları sayıyordu. Bakın bu konuda Reich ne yazıyor:

"XIX. yüzyılın sonunda, aktöresel (ahlâkî) önyargılarla dolu bilime karşı bir ayaklanma başgösterir, ve bu kentsoylu aktörenin çöküşünün ikinci, bilimsel evresidir. Kentsoylu sınıftan çıkmış bir bilgin, sinir hastalıklarının toplumun cinsel aktöresinin sonuçları olduğunu ve sinircelerin, özgül niteliklerine bakılacak olursa, kökenleri aşırı cinsel baskıya dayanan cinsel hastalıklar olduklarını öne sürer. Bu bilgin, Freud, hemen aşağılanır, bilimin dışına itilir, bir üfürükçü olduğu ileri sürülür.

"Ama Freud görüşlerini savunur, ve uzun yıllar yalnız kalır. Tam o günlerde, yalnız bilim çevrelerinin değil, bütün kentsoyluların gözünde bir tiksinti ve ürküntü konusu olan ruhçözümlemesi doğar; bu yeni bilim dalı, bir sürü tutucu öğretinin (dinin, aktörenin, vb.) orta direklerinden biri olan cinsel bastırmanın köklerini sallamaktadır. O, toplumsal yaşamda, giderek kentsoylu sınıfın içinde, bu öğretilere karşı devrimci bir akımın ilk kıpırtılarının belirdiği çağda ortaya çıkar. Kentsoylu gençlik baba ocağına başkaldırır ve kendi akımını, gizli anlamı cinsel özgürlüğe duyulan eğilim olan "gençlik akımı"nı başlatır. *Ama bu akım, işçi sınıfına yaklaşmadığı için,* amaçlarına belli ölçüde ulaştıktan sonra, *anlamını yitirip yokolur.* Özgürlükçü kentsoylu gazeteler öteden beri dinsel önyargılara şiddetle saldırmıştır. Kentsoylu yazın, aktöresel sorunlar karşısında gittikçe daha geniş görüş açıları benimsemeye başlamıştır. Ruhçözümlemesinin doğuşundan önce ya da doğuşu sırasında ortaya çıkan bütün bu görüngüler belirginleşir. *Ancak, işler ciddileşince, kimse sorunun özüne elatma ve kaçınılmaz sonuçları çıkarma yürekliliğini gösteremez. Parasal çıkar ağırbasar, giderek özgürlükçü görüşle Kilise arasında bir bağlaşıklığa bile yolaçar.*"[21] (İtalikler benim.)

"Toplumbilimsel açıdan, Marx'çılık insanoğlunun tutumbilimsel yasaların, küçük bir azınlığın çoğunluğu sömürmesinin bilincine vardığını gösteriyordu; ruhçözümle-

[21] *A.g.y.*, s. 138.

mesiyse toplumsal alanda cinsel arzunun bastırılmasının bilincine vardığını. Ve toplumsal açıdan, Freud'un kurduğu ruhçözümlemesinin temel anlamı budur. Ancak, burada asal bir ayrım var. Tutumbilimsel alanda bir sınıf sömürüden yararlanıp öbürü bundan yoksun kalırken, cinsel bastırma iki sınıfı da kapsayan bir görüngüdür.

"Cinselliğin işçi sınıfında büründüğü biçim (bugün aynı şey alt-işçi sınıfı için de söylenebilir) içinde bulunduğu acıklı toplumsal durumun damga ve etkisini taşıyordu. Ama anamalcı evrim sırasında, egemen sınıf çıkarları uyarınca birtakım toplumsal önlemler almaya başlayınca, işçi sınıfının sürekli kentsoylulaşması da başladı. O zaman, küçük kentsoylu sınıftaki boyutlara ulaşmasa bile, cinsel arzuyu bilinçaltına itme emekçi sınıfını da kırıp geçirir oldu: Kral'dan daha kralcı olan küçük kentsoylu sınıf, örnek aldığı sınıfın (büyük kentsoylu sınıfın) aktöresine işçilerden çok daha büyük titizlikle uymaya çalışıyordu; emekçi sınıf, bilincinin derinliklerinde, sözkonusu aktöreyi çoktan yadsımıştı."[22]

Bu satırlarda, bir kez daha, yapıtın geleneksel gölge ve ışıklarıyla karşılaşıyoruz: gölgeler, Reich'ı basmakalıp konuşmaya, tarihsel sürece usa aykırı sapmalar yaptırmaya iten katı gelenekçi Marx'çı dünya görüşünün kalıplarına uyma çabasından gelmektedir. Kentsoylu sınıf eskiden cinsel açıdan gerçek anlamda ilerici olsaydı, siyasal erki eline geçirdikten sonra neden "tutucu, gerici olacak"tı acaba? Tam tersine, XVIII. ve XIX. yüzyıl töreleriyle ilgili araştırmalar cinsel bastırmanın ve katı ilkeci aktörenin kentsoylu sınıfta çok daha belirgin olduğunu, XIX. yüzyıl aktöresinde görülen "cinsellik düşmanlığı" yozlaşmasının bu sınıfın işbaşına gelmesiyle başladığını saptamakta görüş birliği içindedir. Kentsoylu sınıfı cinsel düzeltimdeki tutarlı evrimden vazgeçirenin "parasal nedenler" olduğunu ya da ruhçözümlemesinin "işçi sınıfına yaklaşmadığı" için yozlaştığını Reich'a düşündürten okulcu Marx'çılıktır. Gerçekte, kentsoylu sınıfın cinsel devrimin tutarlı evrimine karşı çıkmasının doğrudan doğruya ruhsal nedenlere dayandığını, oysa sahiplense, bu evrimden hatırı sayılır tecimsel yararlar sağlayabileceğini söyleyebiliriz. (Örneğin, cinsel baskı altında inlemeyen birey ve kümelerin "tutumbilimsel işlevselliği"ni ve sevisel yazının sağlayacağı geniş pazarı düşünün.) Öte yandan, yalanlanma tehlikesine düşmeden, "işçi sınıfına yaklaşma"nın, uluslararası ortaklaşmacı akımı toplumsal sınıflar arasında ayrımcılık yapacak ve sonunda işçi sınıfından gelmeyen yöneticilerini örgütten uzaklaştıracak kadar aşırı katı ilkeci, gerici davranışlardan koruyamadığını da söyleyebiliriz.

---

[22] *A.g.y.*, s. 145.

Yukarki açıklama yazısının aydınlık yanlarına gelince, bunlar özellikle Reich'a özgü sezgilerdir: örneğin, sınıflardan birinin çıkarı uğruna öbür sınıfı ezen geçim sıkıntısıyla ayrım gözetmeksizin bütün, ya da hemen hemen bütün toplumsal sınıfları etkileyen, dolayısıyla —kanımca— *toplumsal devrimin yavaşlamasında tutumbilimsel baskıdan çok daha büyük ağırlık taşıyan* cinsel baskıyı kesinlikle birbirinden ayırma.

Reich, daha sonra ikinci sorunun (Günümüz toplumunda ruhçözümlemesinin yeri nedir?) tartışmasına geçip bu bilimin kentsoylu sınıf içersindeki yazgısı konusunda her zamanki gerçekçiliğine yeni bir örnek vermektedir; ama aynı zamanda, daha önceki gibi, ruhçözümlemesinin "toplumculuğun anayurdu"nda ve tutumbilimsel yaşamı kamulaştırılan öbür ülkelerde karşılaşacağı tehlikeleri azımsamaktadır.

Karşımıza çıkan sorun şudur, der: kentsoylu sınıf, zarara uğramaksızın ruhçözümlemesine katlanabilir mi, yoksa zamanla bütün ruhçözümsel kavram ve sözlerin imlemlerini alıp götürecek bir sulandırmaya mı girişir?

Ruhçözümlemesindeki İçyozlaşmanın Gösterilişi

"Ruhçözümlemesinin yaratıcısı bu bilimin geleceği konusunda hiç de iyi şeyler söylemedi. Dünyanın, dayanamayacağı için, bulgularının etki alanını şöyle ya da böyle azaltacağını söyledi. Bunu derken toplumun belli bir kesimine, kentsoylu sınıfa anıştırmada bulunduğu açıktır; işçi sınıfının ruhçözümlemesinden haberi bile yoktur; henüz onu tanımayı öğrenmedi. Ruhçözümlemesi karşısında nasıl bir tutum takınacağını bugün bilmesek de, daha şimdiden, eldeki yeterli sayıda belirti kentsoylu dünyanın tutumunu incelemeye izin verir.

"Cinsel arzunun bilinçaltına itilmesinin imlemi ruhçözümlemesinin neden benimsenmediğini açıklar. Peki, kentsoylu dünya, bütünüyle karalamadığı zaman, ne yapar ruhçözümlemesini?

"İki kesime bakılması gerekir: bunlardan biri bilim, özellikle de ruhbilim ve ruhhekimliği çevreleridir; öbürüyse, konuyu hiç bilmeyen halk. Freud'un günün birinde acı bir alayla dile getirdiği kuşku bu iki kesim için de geçerlidir: ruhçözümlemesi, ancak bulgularını aşırmak ya da yıkmak için benimsenecektir, derdi Freud.

"Onu gerçekten tanımayanların elden geçirdiği ruhçözümlemesini incelersek, Freud'un yapıtını bulamayız. 'Hadi cinselliğe göz yumalım, der bu insanlar, ama aşırılıklara dikkat... Peki insan aktöresini ne yapıyorsunuz? Çözümleme mi dediniz? Tamam, çok doğru, ama... bireşim de çözümleme kadar gerekli.' Ve Freud Ben öğretisini cinsel kuramına oturtmaya giriştiğinde, bilim dünyası şöyle bir oh çekti: işte sonunda Freud saçmalıklarına son vermeye başlıyordu; sonunda söylemi insanın 'en yüce' yanına ve

özellikle de aktöreye dönüyordu... Ve çok geçmeden, cinsel etkinlik 'doğal olarak anıştırılmış' sayılarak, yalnız düşünsel Ben'den sözedildiğini işitir olduk. Çözümlemenin yeni bir evresinden, bir Yeniden Doğuş'tan dem vuruluyordu artık... Kısacası, ruhçözümlemesi toplumca benimsenebilir oluyordu.

"Büyük halk yığınlarının durumuysa daha az üzücü değildir, ve çok daha tiksindiricidir. Kentsoylu cinsel aktörenin baskısıyla, halk ruhçözümlemesini tensel haz düşkünlüğünü doyurmaya yarayan bir moda gibi benimsemiştir. İnsanlar aşağılık duygularını karşılıklı çözümler; oturma odalarında, çay saatında, düşlerin simgeselliğinden sözedilir. En küçük bir uzmanlık olmadan tartışılır. Ruhçözümlemesine karşıt ya da yandaş olunur. Adamın biri 'varsayım'ın büyüklüğü karşısında kendinden geçerken, en az onun kadar bilgisiz başka biri, Freud'un bir üfürükçü, kuramının da düpedüz sabun köpüğü olduğuna inanır. 'Zaten, der eleştirmen, yeryüzünde daha yüce başka bir şey yokmuş gibi, nedir bu cinselliğin aşırı şişirilmesi?'

"Üstelik kendisi de cinselliğin dışında bir şeyden sözetmeyi bilmez.

"Amerika'da ruhçözümlemesini tartışmak üzere demek ve kulüpler kurulur: tam zamanıdır, bundan çıkar sağlanmalıdır; ruhçözümlemesi iyi bir iş olup çıkmıştır."[23]

Bunlar, günümüzde de geçerli tümcelerdir. Üstelik daha işin başıdır. Gerçekten de, Reich bundan sonra ruhçözümlemesi akımının *iç durumunun* incelenmesine geçer ve kanımca, tutumbilimi baş köşeye oturtan kimi görüşlerin çocuksuluğu bir yana, bu konuda peygamberimsi açıkgörüşlülüğünü kanıtlayan birkaç sayfa yazar.

"İşlerin ruhçözümlemesinin dışında nasıl olduğunu gördük. Peki ruhçözümlemesi akımının kendi içinde neler oluyor acaba? Döneklik üstüne döneklik. Araştırmacılar cinsel arzuyu bilinçaltına itmenin baskısına dayanamaz. Jung, o ana dek sağlamca ayaklarının üstünde duran ruhçözümsel kuramı alt üst eder, içinde cinselliğe yer kalmayan bir dine dönüştürür.

"Ve cinsel arzunun bilinçaltına itilmesi Adler'i, cinselliğin aslında güç içgüdüsünün bir parçası olduğu savına götürür ve bunu ileri sürmekle ruhçözümlemesinden kopar. Freud'un en parlak öğrencilerinden biri olan Rank cinsel enerji kavramını Ben ruhbiliminde sulandırır, ana bedeni ve doğumun yarattığı örselenme kuramına varır. Sonunda da ruhçözümlemesinin temel kavramlarını bütünüyle yadsır. Ruhçözümcülerin, ödün verme ereğiyle asıl öğretiyi yumuşatıp sivriliklerini gidermeye çalışmaları onların toplumsal ve tutumbilimsel açıdan ne kadar köle olduklarını gösterir. Freud'un *Ben ve Hani Şu Şey* adlı yapıtının yayımlanışından sonra artık cinsel enerjiden pek sözedilmez olur, bütün sinirce kuramı Ben'e indirgenmeye çalışılır; suçluluk duygusunun bulgulanmasının Freud'un ilk gerçek utkusu olduğu, konunun can ahcı noktasına ancak şimdi değinmeye başladığı söylenir."[24]

---

[23] *A.g.y.*, s. 151-152.

[24] *A.g.y.*, s. 160.

Reich'ın 1929'da parmak bastığı içyozlaşmanın yalnız kuramdan açıkça sapmış izleyicilerde değil, Freud'un öğretisini yaşattıklarını öne süren ardıllarda bile nasıl yaygınlaşıp belirginleştiğini anlayabilmek için Amerika'daki yeni-Freud'cu denen okullarda ustanın kuramlarının cinsellikten arıtılmasına bakmak yetişir.

"Öğretiden ödün verme ve kentsoylu cinsel aktöreye teslim olma eğilimi alabildiğine devrimci bir kuramı, anamalcı toplumda yaşayan bireye uygulaması gereken sinircelerin sağaltımında açıkça kendini gösterir, diye sürdürür Reich. Ruhçözümlemesinin toplumsal durumu bugünkü cinsel aktörenin, evliliğin, kentsoylu ailenin ve kentsoylu eğitimin sinir hastalıklarının kökten sağaltımıyla bağdaşamayacağını açık seçik söylemesine engel olur. Aile içi koşulların acıklı, hastanın yaşadığı ortamın genellikle iyileşmesini köstekleyen başlıca engel olduğunu söylemek boşunadır: bu saptamalardan —anlaşılması kolay nedenlerle— zorunlu sonuçlan çıkarmakta kararsızlık geçirilir. Ayrıca, sinirceyi doğuran toplumsal zorunluluklara yüzde yüz boyuneğme sayılan gerçekliğe uyumla gerçeklik ilkesinin anlamı da yozlaştırılır.

"Demek ki ruhçözümlemesinin bugün yaşayan, açıkça anamalcı biçimi bu bilimi içerden dışardan boğmaktadır.

"Freud haklıdır: kurduğu bilim inişe geçmiştir. Ama biz buna bir tümce ekliyoruz: yalnız kentsoylu sınıfta.

"Ruhçözümlemesi kentsoylu topluma ayakuydurmazsa, hiçbir zarara uğramayacaktır; uydurursa, düzeltimci toplumların elinde Marx'çılığın başına gelenler onu da bekleyecektir: özellikle cinsel enerji kuramının bir yana bırakılmasından ötürü, yozlaşa yozlaşa can verme.

Toplumsal köleliği sözkonusu kuramı benimsemesine engel olduğundan, benimsese de benimsemese de, yerleşik bilim cinsel enerjiinin adını bile duymak istemeyecektir. *Ruhçözümlemesinin yaygınlaşmasının iyimser kıldığı ruhçözümcüler alabildiğine yanılmaktadır: sözkonusu yayılma onun çöküşünün başlangıcıdır çünkü.*

Hiçbir sulandırmaya uğramadan uygulanan ruhçözümlemesi kentsoylu öğretinin temellerini sarstığından, toplumcu tutumbilimse anlağın ve cinsel etkinliğin özgür gelişmesinin temelini oluşturacağından, ruhçözümlemesi ancak toplumculukta açılıp çiçeklenebilir."[25]

Eğer Reich'la birlikte, "ruhçözümlemesi" derken Freud'un ilk buluşlarında varolan cinsel özgürlük isteklerinin bireysel ve toplumsal alanda sinir hastalıklarının önlenmesi ve sağaltılmasına uygulanması anlatılmak isteniyorsa, onun ancak toplumcu düzende açılıp çiçekleneceği görüşüne bütünüyle katılırız elbet. Ancak Reich'ın gerek bu, gerek "Marx'çı dönem"deki bütün öbür yapıtlarında ivecen davranarak kamulaştırılmış tutumbilime dayanan toplumla özdeşleştirdiği "toplumculuk" terimi üzerinde de anlaşmamız gerekir.

[25] *A.g.y.*, s. 162.

Ruhçözümlemesinin bu toplumdaki "geleceği" konusunda, Freud'un düşüncesine ve onun uzantılarına yöneltilen dizgeli baskı çok acıklı bir örnek oluşturur; bu baskı hem S.S.C.B.'nde, hem bütün öbür ortaklaşmacı dünya Devletleri'nde uygulanır.

Reich'ın eleştirel düşüncesinin bu temel kusuru çözümlemesinin toplumcu düzende üstleneceği görevlere değindiği *Matérialisme dialectique et Psychanalyse*'in son sayfalarında daha da belirginleşir.

"(...) Ruhçözümlemesi kendi içinden bir dünya görüşü çıkaramaz, dolayısıyla varolanlardan hiçbirinin yerini alamaz; ama değerlerin yeniden gözden geçirilmesini sağlar; dini, kentsoylu cinsel öğretiyi yıkar ve cinsel etkinliği özgürlüğe kavuşturur. Bunlarsa Marx'çılığın düşünsel işlevleridir. Marx'çı dünya görüşü, getirdiği tutumbilimsel devrim ve özdekçi dünya görüşüyle, eski değerleri tepe taklak eder; ruhçözümlemesi de ruhsal alanda aynı şeyi yapar ya da yapabilir. *Ancak, kentsoylu toplumda toplumsal açıdan etkisiz kalmaya yazgılı olduğundan, yalnız toplumsal devrimin tamamlanmasından sonra etkili olabilir.* Birçok çözümcü, ruhçözümlemesinin evrim aracılığıyla dünyayı değiştirebileceğine, böylece toplumsal devrimin yerini alabileceğine inanmaktadır. Bu, tutumbilimsel ve siyasal öğelerin (ayrıca toplumun içgüdüsel yaşam üzerindeki etkisinin) hiç bilinmeyişine dayanan boş bir düştür.

"Ruhçözümlemesinin ilerki önemi şu üç alanda kendini gösterir:

"1.- Tarihsel özdekçilik çerçevesinde, yardımcı bir bilim olarak, ilk insanlık tarihinin araştırılmasında. Bugün yaşayan ilkel insan topluluklarının söylencelerinde, halk sanatı alışkanlıklarında ve törelerinde dile gelen ilk çağlar tarihi, yöntembilim açısından, Marx'ın toplumbilimsel öğretisiyle irdelenemez. Böyle bir çalışma ancak ruhçözümcüler çok sağlam bir toplum ve tutumbilimsel eğitim görebilirler ve tarihsel gelişmeye bireysel, düşüncü anlayışlarla bakmaktan vazgeçerlerse verimli olabilir.

"2.- Ancak toplumcu tutumbilime dayanarak gelişebilecek akıl sağlığı alanında. Düzene konmuş tutumbilimsel yaşamda, düzenli bir cinsel tutumbilime ulaşmayı umabiliriz; bu, kentsoylu yaşam biçimlerinde halk yığınları için bütünüyle olanaksızdır, ancak birkaç bireyin başına konabilir. Sinircelerin bireysel sağaltımı yalnız toplumculukta uygun bir eylem alanı bulabilir.

"3.- Toplumcu eğitimin ruhsal temelini oluşturacak eğitim alanında Ruhçözümlemesi, çocuğun zihinsel gelişmesini bildiği için, vazgeçilmez sayılmalıdır. Kentsoylu toplumda, eğitimbilimin yardımcısı olarak, en azından kısır kalmaya yazgılıdır. Sözkonusu toplumda, çocuk ancak toplum için eğitilebilir; toplumu gözeterek eğitmek, yerleşik düzen sürdükçe, yanılsamaya dayanan bir değişime girişmek demektir; *dolayısıyla, devrimden önce, ruhçözümsel eğitimbilim ancak kentsoylu sınıfın gösterdiği doğrultuda uygulanabilir.* Ve bu toplumu değiştirmeye kalkışan eğitimcileri, şu papazın yazgısı bekler: dinadamı, tanıtanımaz bir sigorta görevlisine ölüm döşeğinde hizmete gelmiş, onu tanrıyı tanımaya razı edememiş, ama kendisi bir güvence belgesi imzalamış. Toplum, şuraya buraya dağılmış birkaç üyesinin özlemlerinden çok daha güçlüdür."[26]

[26] *A.g.y.*, s. 164.

Gerek Reich'ın düşünsel tarihinde, gerek toplumsal bilimlerde, siyasal olgulara çağdaş bakışıyla taşıdığı büyük önemi bir kez daha vurgulamak istediğim *Matérialisme dialectique et Psychanalyse* işte böyle bitiyor. Reich'in düşünce tarihinde, bu kısa, ama güçlü yapıt, daha önce de söylediğim gibi, "toplumsal-siyasal" ya da "Marx'çı dönem" adını verdiğim evrenin ilk kitabıdır (bu dönem, kabaca, 1927-1938 arasındaki on yılı kapsar); ayrıca, bu on yılın ötesine taşacak bir siyasal bağlanmanın da ilk yapıtıdır. İnsan bilimleri tarihinde, bilincin derinliklerini inceleyen ruhbilimi bir toplumbilimsel kuramla (başka bir deyişle, Marx'çılıkla) bütünleştirme yönündeki ilk girişimdir. Ve son olarak siyasal düşünce tarihinde, önemli bir aşamayı simgeler: belli bir toplumun siyasal gerçekliğinin yorumunda ve değiştirilmesinde bilincin derinliklerini irdeleyen ruhbilimin kullanılmasının ilk denemesidir.

1929 tarihini taşıyan bu yapıta ve hemen ardından gelenlere bakıldığında, çağdaş ruhbilimin "öncüler"inden hiçbiri —ne Horkheimer, ne Adorno, ne Fromm, ne Karen Horney, ne Lasswell, ne Kardiner, ne Marcuse— kendilerinin öne sürdüğü ya da başlarınca sanıldığı gibi "öncü"dür. Ve bu, belki de Wilhelm Reich'ın adı ve yapıtları üstüne, sanki ortada sözsüz bir anlaşma varmış gibi, neden onca uzun süre kalın bir suskunluk perdesi çekildiğini açıklar.

Reich'ın şaşırtıcı öncülüğü bu yapıta birtakım olumlu ve olumsuz imleri birlikte doldurmuştur. Olumlu öğeler için, orada henüz Sovyet toplumuna yönelik sakınımsız coşkuların hiçbirini göremeyiz; bu övgüler, bir sonraki yıl S.S.C.B.'ne yapacağı ivecen gezinin sonuçları olacaktır; öte yandan, Sovyet dizgesinin onaylanması, otuzlu yılların başında ortaya çıkacak Stalin'ci yozlaşmayla çürütülmemişti.

Olumsuz öğeler açısındansa, Reich'ın Freud dönemi ve sonrası ruhbiliminden toplumbilimsel, siyasal ve düşünbilimsel bir dünya görüşü çıkarılamayacağı konusunda vardığı çırpıştırma yargıyı belirtmek gerekir. Bu sözün gerisinde büyük bir olasılıkla hem Marx'çı ekin ve partiler tarafından "kentsoylu ruhbilimcilik"le suçlanma korkusu, hem de büyük toplumsal süreçlerin gerisindeki ruhsal devindirici güçlerle ilgili temel düşüncelerinin kimisinin yeterince olgunlaşmamış olması yatmaktadır.

Bu eleştirel olgunlaşmamışlığa önsözün şu bölümünde çok daha açık seçik rastlıyoruz; Reich burada, ruhçözümlemesinin düşünsel bir dizge olmadığını ve "bir dünya görüşü doğuramayacağını, tarihe özdekçi anlayışla bakışın yerini alamayacağı gibi onu tamamlayamayacağını da" öne

sürdükten sonra, ruhçözümlemesinin "gerçek konusu"nun bireyin ruhsal yaşamı olduğunu, halk yığınlarının ruh dünyasında olsa olsa "korku, aşırı korku, yetkeye boyuneğme falan gibi belirtileri" açıklayabileceğini yazar; sınıf bilinci, devrimci akımlar, işbırakımı, siyasal etkinlik gibi görüngüler ruhçözümlemesinin dışında kalır, toplumbilim alanına girer.

Reich bu satırlarda, bilincin derinliklerini irdeleyen ruhbilimin, özellikle de ilerde kendisinin geliştireceği kitle ruhbiliminin korku, aşırı korku, ve *yazgıya, yetkeye boyuneğme* gibi görüngüleri açıklayabildiğini, böylece Marx'çılığın ve ruhbilim öncesi bütün öbür toplumbilimlerin en köklü, en eksiksiz görüngülerine inebileceğini görememektedir: dolayısıyla, ruhçözümlemesi kendi tutumbilimsel ve (neden olmasın?) düşünbilimsel dünya görüşünü geliştirmeye elverişlidir (doğal olarak bu okulcu ve ülkücü değil, terimin somut ve çağdaş anlamında bir dünya görüşü olacaktır). Halk yığınlarının kendi yaşam ve mutluluk isteklerine böylesine aykırı ölçüt ve buyruklara neden boyuneğdiklerini açıklamak, bu ölçüt ve buyrukların herhangi bir tutumbilimsel ve siyasal ortamda neden sürüp gidebildiklerini ve (*belli bir toplumsal, siyasal ve tutumbilimsel örgütün değil de) işte bu usdışı boyuneğmenin insanın insanı ezip sömürmesinin çekirdeğini oluşturduğunun* da açıklanması demekti; ve bu, kısaca, şimdiye dek gerçekleştirilmiş bütün toplumsal devrim girişimlerinin başarısızlığa uğramasının nedeninin, halk yığınlarının kişilik yapılarının değiştirilmesi yerine, hep yönetsel (ve her şeyden önce tutumbilimsel) yapıların değiştirilmesinin amaçlanmasında aranılması anlamına gelir.

Reich, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın[27] Amerika basımında, daha 1929'da Sovyet dizgesinin Stalin buyurganlığı altındaki kaçınılmaz içyozlaşmasını asal olarak sezdiğini, ama bu sonucu dile getirmemeyi yeğlediğini söyler: gerçekten de, o günkü Avrupa ortaklaşmacı partilerinde Sovyet deneyimine açıkça karşıçıkmak hemen devrimci akımdan dışlanmayı, dolayısıyla halk yığınlarıyla her türlü bağı yitirmeyi göze almak demekti. Bana kalırsa, Reich'ın bu sözünün, o günkü tutumunu *sonradan* us çerçevesine oturtma girişimi saymaktan yanayım. Her şeyden önce, bu tür bir suskunluk kişiliğiyle hiç bağdaşmaz: Reich'ın yaşamının başlıca özelliği, bunların seslendikleri ortamlarda nasıl karşılanacaklarına hiç aldırmadan, kendi eleştirel görüşlerini insanlığa aktarma

[27]M.D.P., Alm. bs., s. 184-186.

konusundaki karşıkonmaz (hayranlık verici) gereksinmesiydi. Bu, güncel toplumsal-siyasal sorunların acıklı ivediliğinin bilincine varmaktan ve özgürlükle yaşamın (dirimin) özyapılarındaki güce duyduğu inanılmaz inançtan ötürü aralıksız benimsediği tutumdur.

Üstelik, Reich'ın Marx'çı dönem yapıtları okunduğunda, Sovyetler birliği konusunda gerçekten çok sık aşırı övgülü sözlere rastlarız, bu da onların "günlük çözümler" olduklarını düşünmemize yolaçar: bu küçük kurnazlık, gerçekten de (Reich gibi) dürüst bir aydını içersinde yeralıp çalıştığı akımın belli kusurlarını görmezlikten gelmeye iteleyebilirdi, ama özellikle devrimci akımın ve onu doğuran toplumsal dizgenin canalıcı noktalarıyla ilgili aşırı yapay övgüler düzmeye götürmemeliydi. Dolayısıyla, kendi payıma, en azından "toplumsal-siyasal dönemi"n ilk yarısında, 1934'e dek, tasarlanan yapıtlardaki eksikliklerin hem Marx'çılığın sınırları, hem ruhçözümlemesindeki bulguların toplumsal-siyasal gizilgücü, özellikle de bunlara Reich'ın getirdiği bakışaçısının gücü konusunda yeterli değerlendirmenin yapılmamış olmasına verilmesinden yanayım.

Reich'ın eleştiri duygusuna vardığı bu kette, tam 1929 yazının sonlarında, o ülkedeki ruhçözümlemesi incelemelerinin durumunu saptamak üzere Sovyetler Birliği'ne yaptığı gezinin de kuşkusuz payı vardır: nitekim, Viyana'da altı ayda bir yayınlanan *Die Psychoanalytische Bewegung*[28] (Ruhçözümsel Devinim) dergisinin Kasım-Aralık sayısında bu gezinin yeterince ayrıntılı bir anlatısını basmıştır.

---

[28] *Die Psychoanalytische Bewegung*, yıl I, nr. 4, Kasım-Aralık 1919.

Bölüm 4

Berlin'e Taşınma

HIZLANDIRICI etken ya da etkenler ne olursa olsun, 1929'dan sonra Reich'ın ortaklaşmacı akım içersindeki düşünsel ve siyasal bağlanışı gittikçe belirginleşecekti. Siyasal düzlemde, Avusturya ortaklaşmacı partisinin getirdiği acı yeteneksizlik ve yıkıcı zayıflık deneyimi (bütün ülkedeki yazılı üye sayısı üç bindi!), *Matérialisme dialectique et Psychanalyse*'in Alman ortaklaşmacı partisi ile uluslararası ortaklaşmacı devinim çerçevesinde yayımlanmasının yarattığı şaşkınlık ve Freud'cu çevrelerin gittikçe artan soğukluğu Reich'ın Berlin'e taşınmasına yardım etti. Alman başkentinde, gerek Alman Ortaklaşmacı Partisi'nin daha geniş bir işçi tabana ve yaygın bir yönetim ağına dayanmasından, gerek Almanya'da Helen Stocker, Magnus Hirschfeld gibi cinsel düzeltim öncülerinin halka dönük bilimsel çalışmaları sonucu önceki yıllarda cinsel sağlıkla ilgili geniş bir danışma merkez ve dernek ağının bulunmasından ötürü, düşünleri daha büyük bir ilgiyle karşılanacaktır.

Reich başlangıçta birçok ortaklaşmacı gençlik örgütünü görmeye gitmekle yetindi, konuşma yapmaya yanaşmadı: önce havayı "koklamak" istedi. Ama kısa sürede, cinsel yaşamla siyaset, cinsel ve toplumsal düzen arasındaki köklü ilintilere değinen savlarının o güne dek böylesine alışılmamış bir dil işitmemiş gençlerde yarattığı büyük ilgiyi yakaladı. Bu aylarda Reich Freud'un bulgularında yatan söze dökülmemiş cinsel özgürleştirme ile, ortaklaşmacı devinimin giriştiği toplumsal-tutumbilimsel özgürleşmeyi kılgısal alanda bütünleştirme çalışmasına girişmeyi tasarladı: aslında, tutumbilim alanındaki devrimci eylemle ruhsal-cinsel düzlemdeki devrimci eylemi örgensel olarak birbirine bağlamayı denemek sözkonusuydu. Birkaç yıl sonra gerçek bir öğretisel örgütte, Sex-

pol'da somutlaşacak bu izlence, Cinsel Siyaset yayınları (*Sexpol Verlag*) ile yayınevinin 1938'e dek üç ayda bir yayımladığı cinsel ve siyasal tutumbilimin ruhbilim Dergisi (*Zeitschrift für Politische Psychologie und Sexual-Oekonomie*) çevresinde kümelenecek, kuramsal açıdan iki şeyi amaçlayan bir dizi metnin yazım ve yayımıyla dile gelecektir: Alman Ortaklaşmacı Partisi'yle el ele vererek, onun siyasal yönergeleri doğrultusunda, siyasal eylemde örgensel işbirliği yapmak.

Gerek yarattıkları ilgi dolayısıyla, gerek o günlerde Sovyet yanlısı dogmacılığa bağlılığından ötürü eli kolu bağlı olan Reich'ın ilerki özgürleşmesine izin verecekleri için, bu metinlerin başlıcalarından sözetmek yerinde olur.

O yıllarda yayımlanan başlıca yapıtlardan ikisi çağdaş Avrupa toplumundaki cinsel düzenin incelenmesine ayrılmıştır [*Geschlechtsreife, Enthaltsamkeit, Ehemoral*[1] (Gençlik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Kuramı) ve *Der Sexuelle Kampf der Jugend*[2] (Gençliğin Cinsel Kavgası)]; üçüncüsü, *Der Einbruch der Sexualmoral*[3] (Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi), Malinowski'nin kavimbilimsel araştırmalarıyla tanınmış ilkel anaerkil toplulukların cinsel düzeninin çözümlenmesini yapar: Trobriand Adaları'nda yaşayan yerliler. İlk iki yapıtın amacı açıkça siyasaldır elbet, üçüncü kavimbilimsel yapıtınsa daha kuramsal bir niteliği vardır. Bununla birlikte, üç yapıtın da ortak bir paydası vardır ve bir bakıma bir bütün oluştururlar; çünkü bunlar, Reich'ın Viyana ve Berlin'deki cinsel sağlıkevlerinde yaptığı hekimlik gözlemlerine ve Malinowski'nin Trobriand Adaları'nda gerçekleştirdiği kavimbilimsel gözlemlere dayanarak, cinsel baskının asal toplumsal işlevinin her zaman ve her yerde gençleri yerleşik düzene saygılı, uslu insanlar kılmak olduğunu kanıtlamaya yardım eder; Avrupa'da sözkonusu baskı hiçbir ayrım gözetmeksizin, dizgeli olarak uygulanırken, Trobriand Adaları'nda yalnız kimi özel durumlarda yürürlüğe girmektedir.

Yeniyetmelik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Aktöresi

Şimdiye dek gözettiğimiz tarih sıralamasının azıcık dışına çıkarak önce, biri 1931, öbürü 1932'de basılan, daha açık seçik toplumsal-siyasal

[1]GEEA, Münsterverlag, Viyana, 1930.

[2]SKJ, Verlag für Sexualpolitik, Berlin, 1932.

[3]GCK, Verlag für Sexualpolitik, Berlin, 1931.

izler taşıyan iki yapıttan. *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'ndense (1931) daha sonra sözedeceğiz. Alt-başlığının da gösterdiği gibi *Yeniyetmelik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Aktöresi*, ciddi bir yadsımaya girişmeksizin, "cinsel eğitim" adı verilen alana bugün de egemen olan günoğlucu düzeltimciliğin öğüt verici, kaçak sözleri uyarınca, yirmili yıllar Avrupa'sında görülen cinsel düzeltime yöneltilmiş bir eleştiriydi. Bu eleştiri bir yandan çok değişik ve gerçekten özgür bir cinsel eğitimin —(1926-1929 yıllarında yayımlanan) Malinowski'nin yapıtlarının gözler önüne serdiği eğitimin— bulgulanmasına; öte yandan da, Reich'ın 1929 yazıyla sonbaharı arasında, daha önce değindiğimiz, Sovyetler Birliği'ne yaptığı geziden getirdiği "yüreklendirici ve güç verici" izlenimlere dayanıyordu.

O günlerde, Avrupa'daki usubaşında basın S.S.C.B.'de yaşanan "ekin çöküşü" ile "cinsel başıbozukluklar"a ateş püskürüyordu; ayrıca, ortaklaşmacı devrimin aktöre alanında "yarattığı yıkıcı sonuçlar"ı da gözler önüne sererek kamuoyunu öğretisel açıdan yönlendiriyordu. Bu tehlike çığlığı, Lenin döneminde Sovyet yasalarında yapılmış değişikliklere dayanıyordu: çocuk aldırma yasası, gebeliği önleyici araç gerecin tanıtılması, okulda verilen cinsel eğitim, yasal ve yasadışı çocuklar arasındaki hukuksal ve benzeri ayrımların, giderek yasadışı çocuk kavramının bile yürürlükten kaldırılması, şiddet ya da gözdağına dayanmıyorsa kandaşıyla cinsel ilişki kurmaya, yosmalığa verilen cezaların yokedilmesi, kadının uğraş alanında özgürlüğe kavuşturulması, genç kızın geleneksel aile zorlamalarına karşı korunması.

Reich, olup biteni "gidip kendi gözüyle görme"ye karar verdi, ve 1929 sonbaharında Moskova'ya gitti. O yıllarda solcu aydınların başına geldiği üzere, yeni toplumsal Sovyet gerçekliği karşısında kendinden geçti. Daha sonra yazacağı gibi,[4] "daha ilk bakışta", bir aktöre çöküşü olmadığının, tam tersine, çok garip bir biçimde, Sovyet başkentinde insana çileci gibi gelen bir havanın egemen olduğunun görüldüğünü belirtecektir. Sokaklarda, kadınları rahatsız eden "zamparalar"a rastlanmıyordu. Gençlerin davranışı ciddi ve ölçülüydü. Yosmalık hâlâ vardı elbet, ama Batı'dakinden çok daha az göze batıcı biçimde. Akşamları, şurada burada, sıralar üzerinde birkaç sevdalı çift görülüyordu kuşkusuz, ama Viyana, Berlin ya da Londra parklarındaki gibi herkesin gözü önünde birbirini mıncıklamaya, çiftleşmeye rastlanmıyordu. Kibar toplantılarda, batılı gece kulüplerinin başlıca özelliği olan sürekli cinsel anıştırmalar ya da açık saçıklık hiç görülmüyordu.

---

[4] *Die Psychonalystische Bewegung*, a.g.y., ayrıca ESM, Giriş, s. xı ve sonrası.

Bu konuda, çarpıcı öyküler anlatılıyordu: bir genç kızın kalçasını, giderek yanağını okşamaya kalkan erkeğin başı derde giriyordu: bunu yapan sıradan bir yurttaşsa, mahalle mahkemesine veriliyordu; Parti'ye kayıtlı bir ortaklaşmacıysa, örgüt içinde cezalandırılıyordu. Beri yandan, bir erkeğin (ya da kadının) arzuladığı kimseye kendisiyle cinsel ilişki kurmak isteyip istemediğini sorması son derece olağan karşılanıyordu. Reich, gebeliğinin sekizinci ayına gelmiş, evli olmayan bir hanımla karşılaşmıştı; kadın ona, kimsenin kendisine çocuğun kimden olduğunu sormadığını söylemiş. Bir keresinde, bir aile onu gece evlerine çağırmıştı; evde yedek yatak yokmuş; bunun üzerine, on altı yaşındaki kız, hiç istifini bozmadan ana babasına: "Üzülmeyin, ben gidip Pedro'da (erkek arkadaşı) yatarım." demiş. Son olarak da Reich'a Komsomol'lu (Ortaklaşmacı Gençlik Birliği) iki gencin öyküsünü anlatmışlardı; gençler Ana-Çocuk Yardım Merkezi'ne gitmiş, yakında doğacak çocuğun bakımını birlikte üstlenmek istediklerini bildirmişler, hangisinin baba olduğunu bilmiyorlarmış.

Reich, Ekin Parkı'nda, kendi gözleriyle, dişi ve erkek üreme örgenlerini, gebe kalma süreçlerini, gebeliği önleme yöntemlerini, cinsel hastalıkların yayılma biçimini ve bunlardan korunmak için alınacak önlemleri anlatan bir cinsel eğitim ve gebelikten korunma sergisi görmüştü.

Bunlar, kuşkusuz, Sovyet toplumunun öncü kesiminin gösterileriydi. Bunun yanında, eski görüşler de sürüp gidiyordu: durmuş oturmuş hekimlerde cinsel etkinlik karşısındaki eski, alışılmış gerici anlayışa rastlanıyordu. Cinselbilim, büyük ölçüde, aktöreci işlevbilimcilerle idrar yolları uzmanlarına bırakılmıştı. Ancak Reich, bu direnmelerin gerçek boyutunu, özellikle de, ortaklaşmacı yöneticilerin onlara karşı ciddi bir savaş açmadıklarını, giderek, Stalin'ci "yeni çizgi"de açık seçik bir yüreklendirme bulduklarını göremeyecek kadar coşkuluydu ortaklaşmacı dava karşısında; oysa Stalin'ci çizgi, Bolşevik dünya görüşünün özgürlükçü öğelerini, eğitimbilim de içinde olmak üzere, bütün alanlarda boğmaya girişmişti bile.

Rusya'dan büyük bir coşkuyla dönen Reich *Yeniyetmelik, Eldegmemişlik ve Evlilik Aktöresi*'nde, sayısız uzlaşmalarını, günoğlucu suskunluklarını ve bilimsel yansızlık kılığına bürünmüş aktöreci anlayışlarını kınayarak "kentsoylu" düzeltimcilere karşı genel bir saldırıya geçti. O günlerde (ayrıca günümüzde de) cinsel düzeltim adı altında "bir bardak suda koparılan fırtına"nın en önemli simgelerinin çelişkilerini olanca çıplaklığıyla gözler önüne serdi.

Bununla birlikte, daha sonra kendisinin de belirteceği gibi Reich —yüzde yüz haklı— bu genel kılıçtan geçirmede Meng ve Mehnert gibi Marx'çı düzeltimcileri esirgiyor, (aslında "kentsoylu düzeltimciler"inkilerden hiç de daha soylu olmayan) ödünlerini bir suskunluk perdesiyle örtüyordu. Gerek Reich'ta, gerek daha başkalarında, "parti yurtseverliği" tatsız etkilerini göstermeye başlıyordu.

Ve bu tatsız etkilerin en kötüsü kimi Marx yanlısı kişilere gösterilen kayırma değil, aşırı tutumbilimci görüşün gittikçe daha az eleştirel gözle bakılan kuramsal kalıplarının benimsenmesiydi. Gerçekten de, kentsoylu sınıfın düzmece cinsel düzeltimini eleştirdikten ve geleneksel toplumda egemen olan baskıcı düzeni inceledikten sonra, Reich yapıtının temel sorusunu ortaya atıyordu: gençliğin eldeğmemiş olarak kalmasının ve geleneksel cinsel aktörenin zorla benimsettiği tekeşliliğin toplumsal işlevi neydi? Ve bu soruyu, tam anlamıyla Marx'çı bir yaklaşımla, baskıcı cinsel aktörenin amacının anamalcı düzeni, öncelikle de özel mülk sahipliğini pekiştirmek olduğunu söyleyerek yanıtlıyordu.

"Kentsoylu sınıf bilimi"nin gençliğin uçkuru bağlı yaşaması ve tekeşlilik konusunda akıllı uslu aktörenin pek sevdiği savı, evlilik öncesi eldeğmemişliğin ve (ilke olarak bozulmaz) tekeşli evliliğin, gençlerde "kişilik oluşumu"nu, yetişkinlerdeyse "özveri anlayışı"nı kamçılayışıyla ekin ve uygarlığın vazgeçilmez temelleri oluşunu desteklediğini ortaya koyan Reich çok yerinde olarak her ciddi Marx'çının bu sorunu tarihdışı, soyut terimlerle ortaya atmaktan kaçınması gerektiğine parmak basıyordu; genel anlamda uygarlığın değil, *belirli* bir uygarlığın —başka bir deyişle kentsoylu ve anamalcı uygarlığın, belki de özel mülk sahipliğine dayalı her uygarlığın— gençleri uçkuru bağlı, yetişkinleri de en azından tekeşli yaşamaya zorlama gereksinmesi duyduğunu görmeliydi. Peki neden?

Tekeşlilik, özellikle de evli kadının cinsel bağlılığı konusunda soruyu yanıtlamak görece kolaydı: daha önce Morgan'la Engels'in de gözledikleri gibi, evlilik içinde eşine bağlı kalma zorunluluğu kalıt hakkını atanın soyuna verme; babaya, konan kesin cinsel ayrımcılık dolayısıyla, yalnız kendisinden olma çocuklara mallarını bırakma ayrıcalığını sağlama ereğini güdüyordu. Ayrıca, tekeşli evliliğin, çatıkkaşlı ama haktanır baba, "yuvanın meleği" ana, bütün öbür yerleşik yetkelerin öncülü baba yetkesine tartışmasız boyuneğme kavramlarıyla kentsoylu öğretinin oluşum ve sürdürülmesine sıkı sıkıya bağlı bulunduğu da kolayca kanıtlanabilirdi.

Ama bu değerlendirmeler, diyordu Reich büyük bir açıkgörüşlülükle (ve *Yeniyetmelik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Aktöresi*'nin en yeni, en özgün yanı buydu) gençlere öylesine büyük bir titizlikle evlilik öncesi uçkuru bağlı yaşamanın zorla benimsetilmesinin nedenleri konusunda en küçük bir ipucu vermiyordu. Peki, hadi diyelim ki yetişkinler evlilikte tekeşlilikle ilgili yönergelere tamı tamına uysunlar (ve böylece kalıtın babanın soyu içersinde sürüp gitmesini her türlü tehlikeden korusunlar), ya gençleri kurulu dizgenin isteği uyarınca evlilik öncesinde her türlü cinsel deneyimden vazgeçmeye hangi gerekçe iteleyecekti acaba?

Ruhsal-siyasal düşüncenin gelişmesinde tarihsel önem taşıyan bir eleştirel kazanımı dile getiren Reich, cinsel danışma merkezlerinde edinilen deneyimin yan tutmayan her gözlemciyi şuna inandırdığını söylüyordu: *çocuk ve gençlerin cinsel etkinliğinin bastırılmasının birinci işlevi, çocukların ana baba yetkesine boyuneğmelerini kolaylaştırmaktır.* Ataerkil dönemin başlarında, gençlerle çocukların cinsel etkinliğinin üreme örgenlerine uygulanan değişik iğdişetme yöntemleriyle bedensel olarak örselendiğini belirtiyordu. Sonradan, kafasına cinsel suçluluk ve kaygı duyguları yerleştirerek, çocuğu "tinsel olarak iğdişetme" dizgesi ağırbasmıştı. Ancak, ister bedensel, ister tinsel olsun, iki örseleme uygulayımının da ereği, gerek o gün, gerek bugün, *tıpkı aygırlarla boğaların iğdişedilmesinin uslu iş hayvanları elde etmeyi amaçlayışı gibi, insanları uslu birer koyun haline getirmekti.*[5] Ruhçözümlemesinin yakın geçmişteki buluşlarına dek, diye bağlıyordu Reich, bu "tinsel kısırlaştırma"nın birey ve toplulukların duygusal ve düşünsel yaşamında yarattığı yıkıcı etkilerin ayrımına kimsecikler varmamıştır.

Reich, büyük bir açıklıkla gözler önüne serdiği bu yaygın sürüleştirmenin dışında, yine çocuk ve gençlerin cinsel baskı altında tutulmasına bağlı, çok daha özgül başka bir ereğe de değinir.

Burada kendi bakımevi deneyimlerinden edindiği kimi sonuçları aktarır. Bunlar arasında özellikle, talihli kişisel koşullar sonucu, ya da başarılı bir ruhçözümlemesi sağaltımıyla üretken cinsel etkinliklerini dolu dolu geliştirebilen insanların "özel mülk sahipliğinin 'ömür boyu, tek bir eş' biçiminde dile getirilen buyruklarına uyamaz" olduklarını öne sürüyordu.

Reich, bu kişisel gözlemlerine, Sovyet cinselbilimcisi Baraş'ın 1926

[5]GEEA, s. 31.

tarihli *Cinsel Sağlık Gazetesi*'nde,[6] yine Sovyet sağlıkbilimcisi Gregor Batkis'in 1928'de yapılan Dünya Cinsel Düzeltim Birliği Kurultayı'nda[7] sağladıkları verileri ekler. Sözkonusu veriler, sonradan (Kinsey'inkinden Chesser'inkine, Fransız Kamuoyu Kurumu'nun yayımladığı durum bildirisine dek) cinsel alanda gerçekleştirilecek bütün soruşturmaların doğrulayacağı bir olguyu daha o zamandan duyuruyordu: yaşadıkları ortamdaki güçlüklerle olgunluk, ya da en azından gençliğin ileri yaşlarına dek cinsel etkinlikleri kösteklenen gençler eşe bağlılık zorunluluğunu kırk yılda bir çiğniyorlardı.

Baraş, Moskova işçileri arasında yaptığı öncü araştırmasında, cinsel yaşama yirmi birinden sonra başlayanların ilerde ancak %17.2'sinin evlilikdışı ilişki kurduğunu; 17-21 yaş arasında cinsel etkinliğe girişenlerde bu oranın %47.6'ya yükseldiğini; son olarak, ilk cinsel deneyimlerini 16 yaşından önce yaşayanlardaysa %61 oranında evlilikdışı cinsel ilişkiye rastlandığını açıklamıştı.

Reich sözünü, zaten kilise ve gerici çevrelerce yayımlanan yazılar çocuğun, ergenlik ve gençlik çağındaki kişilerin cinsel etkinliğinin bastırılmasının eşine bağlı karı-kocaların yetiştirilmesi için zorunlu olduğunu açıkça söylüyor, dolayısıyla cinsel etkinliği bastırmanın ilk işlevinin tekeşli evlilik kurumunu yerleştirmek olduğunu itiraf ediyordu, diyerek sürdürür. Peki ama, tekeşlilik kurumunun yaşatılmasında en büyük çıkarı olan kimdi?

O dönemde benimsediği her şeye tutumbilimci gözle bakan kalıp uyarınca, ivecen bir davranışla, *evlilik ve aile kurumunun olduğu gibi yaşatılmasından çıkar sağlayanların başında anamalcı dizgenin ve özel mülk sahipliğinin destekçi ve yararlanıcıların*[8] geldiğini söylüyordu. Tekeşli evlilik, yapısı uyarınca, çok şiddetli bir çocuk, ergen ve genç iffeti gerektiriyordu; çünkü ancak cinsel baskı altında yetiştirilmiş bireyler zorlama tekeşli evliliğe çaba harcamadan ayakuydurabiliyordu. "Kent-soylu bilimin öne sürdüğü gibi, evlilik öncesi cinsel perhizde yaşama

---

[6]A. BARASH, "The Sex Life of the Workers of Moscow", *The Journal of Social Hygiene*, Moskova, c. XII, nr. 5, Mayıs 1926.

[7]DR GREGOR BATKIS ve DR LEO GURMITSCH, "Einiges Material über die Sexualreform in der Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken", *Proceedings of the 2nd Congress of the World League for Sexual Reform*, Georg Thieme Verlag, Leipzig, 1929, s. 37-63.

[8]GEEA, s. 76.

zorunluluğunun gerçek nedeni ekinin, uygarlığın ve güzel törelerin savunulması değil, işte budur", diyordu Reich.

Evlilik öncesi uçkuru bağlı yaşamada böyle bir nedenin de payı bulunduğuna kuşku yoktur; ama sözkonusu zorunluluğun biricik gerekçesinin bu olduğu tartışma götürür: bu ivecen sonuca varmaktan kaçınabilmek için, Reich'ın, korunacak hiçbir ataerkil kalıt hakkı ya da körüklenecek bir tekeşliliğe yatkınlık bulunmadığı halde, çocuklara, ergenlere, gençlere ailedekinden çok daha sıkı bir cinsel baskının uygulandığı din okullarına bakması yeterdi. Üstelik birkaç yıl sonra, özel mülk sahipliğinin bütünüyle ortadan kaldırıldığı ülkelerde Stalin'ciliğin gençlere uygulayacağı katı baskı, *cinsel güdüyü bastırmanın asal işlevinin tutumbilimsel değil, ruhsal-siyasal bir erek güttüğünü kanıtlıyordu: bireyleri (ister Kilise, ister Parti, ister Devlet olsun) yerleşik yetkeye boyunegen uslu kişiler kılmak.*

Ancak, Marx'çı kalıpçılığın doğurduğu bu eleştirel çarpıtmaların ötesinde, *Yeniyetmelik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Aktöresi*, her kılık ve çağdaki düzmece "cinsel düzeltimcilerin" verdiği sözümona "cinsel eğitim"in ardında gizlenen tiksinç baskıların çok değerli, herkesten önce girişilmiş çürütülmesi, aynı zamanda gençlerin özgür gelişme ve sevisel yaşamlarında özgürce doyuma erme haklarının yürekli savunmasıdır.

Gençlerin Cinsel Kavgası

Ancak bu savunma, gerek Almanya'da, gerek bütün Avrupa devrimci akımında büyük yankılar uyandıran, o dönemde yazılmış öbür toplumsal coşturma yapıtında (*Gençliğin Cinsel Kavgası*) çok daha yüreklice geliştirilmişti.

Gençliğin Cinsel Kavgası, belki Reich'ın Marx'çı dünya görüşünün etkisini en çok duyduğu yapıttır. Bu da bir rastlantı değildir elbet, çünkü yapıt 1931'de, Reich'ın artık Ortaklaşmacı Parti'nin savaşımcı bir üyesi olarak, ortaklaşmacı akım çerçevesinde çalışan bir dizi cinsel sağlık merkezi kurup yönetmeye ve cinsel konuları topluca Alman Komünist Partisi'nin siyasal eylem ve izlencelerine katmaya çalıştığı dönemde yazılmıştır. Kitabın elyazması Parti Merkez Yönetim Kurulu'na sunuldu, o da alıp onaylanmak üzere Moskova'ya gönderdi. Moskova basımına izin

verdi, ama doğrudan Parti tarafından değil, ekinsel örgütünün yayınevince basılmasını önerdi.[9]

Dolayısıyla, bu kitabın Amerika döneminde en açık dille yadsınan yapıt olmasına ve 1953'te *Orgone Institute Press*'çe yayımlanan genel yayın dizininin "bu kitabın siyasal yanlarının zamanaşımına uğramış, aşılmış, başka bir deyişle değer taşımayan şeyler oldukları" konusunda okuru uyaran bir dipyazısı içermesine şaşmamak gerekir.

Ama hem Reich'ın Marx'çılığa ve ortaklaşmacı akıma böylesine bağlanışını, hem daha sonraki yıllarda düşüncesinde ortaya çıkan dönüşümü daha iyi anlayabilmek (ve Parti'nin "yönergeleri"ne ve "izlediği savaşım yöntemine" aykırı olduklarını söylediği zaman bile doğruyu dile getirmekten çekinmeyişimdeki eleştirel katkı özgüllüğünü ve yürekliliğini azaltmadığını bir kez daha saptamak) üzere, *Gençliğin Cinsel Kavgası*'nda şöyle üstünkörü göz atmanın ötesinde eğilmek yerinde olur.

İlk bakışta göze çarpan şey, "ergin olmayanların baştan çıkarılması"na ilişkin ceza yasasına ve öngörülen cezalara karşın, Reich'ın —yürürlükteki aktöreyi yıkmayı amaçlayan— kitabını "alttan üstten sınır koymaksızın gençliğe" adarken gösterdiği yürekliliktir. Ve önsözün bütünü açıklık konusundaki isteğini, "dizge"ye ve açık kapalı bütün savunucularına duyduğu güvensizliği en kesin biçimde doğrular. "Bu kitap, yeniyetmelik dönemindeki cinsel ilişkileri kapsayan canalıcı sorunu konudışı bırakan alışılmış 'cinsel eğitim' yapıtlarından biri olmaya hiç niyetli değildir" der daha işin başında. (Bu arada Reich'ın ikianlamlı "gençlik" değil, daha bağlayıcı olan "yeniyetmelik" terimini yeğlediğini belirtelim.)[10]

"Peki nedir doğru? Doğru, bir yandan ha bire aktöre söylevleri çekenlerin, öte yandan bayağı cinsel yayınların genç insanları toplum açısından aynı derecede zararlı biçimde zehirlediğidir (...) Aktöresel gözdağı, gençliğin içinde bulunduğu tutumbilimsel koşullarla bayağı cinsel yayınlarla aynı hastalıklı etkiyi yapar."

Reich, başkalarının tutumlarının ikiyanlılığına değindikten sonra, kendi tutumunu açıklar:

"Gençlerle yeniyetmelerin yalnız cinsel bilgiye değil, aynı zamanda, doyurucu bir cinsel yaşama eksiksiz hakları vardır. Ve bu haklardan yoksun bırakılmışlardır. (...)

---

[9]BDİ, s. 117-118.

[10]GCK. Giriş, s.v.

Dolayısıyla, kendi davalarına el atmaları gerekir. Bize gelince, bir hakkın yalvarıp yakarmayla değil, savaşımla ele geçirileceğine onları inandırmaya kararlıyız.[11]

Reich, yazdıklarının hem gençler arasında, hem genel olarak toplum içersinde karşılaşacağı güçlükleri de yadsımaz, ama onlara göğüs germeyi kararlaştırır.

"On üçle on yedi yaş arasındaki gençlerin çoğu bu yapıtı son derece doğal bulacaktır, ama kimisi onu tiksintiyle karşılayacak, kimisi de bütünüyle itecektir. (...) Gençlik sorunu patlayıcıdır. Bizim yaptığımız gibi ortaya konunca, büyük bir tepki yaratacaktır. Ama başka seçenek yok: ya şimdiki yıkımı, yasadışı doğumları ve kendi canına kıymaları sessizce sürdüreceğiz; ya da bugün çok sert gözüken, ama sorunun örgensel olarak çözümüne giden yolu açan doğruyu benimseyeceğiz. Dolayısıyla insanlardan bu sayfaları eli kolu bağlı okumamalarını, tutumlarını bize bildirmelerini istiyorum. (...) Gençlikle ilgili bir cinsel siyaset gençlerin kendilerince oluşturulmalıdır."

Bu noktada üreme aygıtı ve döllenmeyle ilgili yalın bir açıklama başlıyor: ama orada bile, her satır, yazarın genç insanlarla dürüstçe konuşma, onlara aynı konudaki geleneksel anlatıların köpeksiliğini gösterme niyetine tanıklık eder. Özellikle, cinsel etkinliğin "üremenin hizmetinde" olması gerektiğini savunan geleneksel cinsel eğitime saldırır.

"Üreme aygıtı, ilk çocukluk yıllarından yaşlılığa dek, gerek kadın gerek erkekte, *haz* ve *cinsel doyum* işlevini yerine getirmeye yarar. Ergenlikten yaşdönümü adı verilen çağa dek, *ayrıca* üremeye de yarar. (...) Buna bakarak, cinsel yaşamda, doyumun üremeden daha önemli olduğu sonucuna varabiliriz. Oysa, genel olarak, bu olguya gençlerin yanında değinmekten özenle kaçınılır ve yalnız üreme işlevinden sözedilir. İlerde bunun siyasal nedenlerini göreceğiz (...) Gençlere üremeden de sözetmek gerekir, çünkü üreme açısından olgunlaşmış her birey bunun süreçlerini tanımalıdır, ama ayrıca ve özellikle, kentsoylu sınıfta rastlanan istenmeyen çocuklar üretmenin tehlikelerinin de gençlere gösterilmesi gerekir. Ancak bu tehlikelere parmak basmamız gençlerin gözünü korkutmak değil, onları aşmalarına yardım etmek içindir. Ereğimiz, *bir genç kızın, gebe kalırsa, anamalcı dizgede, sağlığı, cam ve toplumsal yaşamı açısından nasıl bîtyük bir tehlikeye atıldığını* açıkça göstermektir (...). Kendi payımıza, üremenin kölesi olmadan, cinsel doyumun herkese açık bulunmasından yanayız.[12] (Burada italikler Reich'a değil, bana ait.)

Görüldüğü gibi Reich, cinsel baskı ve bunun yarattığı acılar sorununu, daha işin başında, kentsoylu toplumun ve anamalcı örgütlenmenin ürünü

---

[11] Aynı yapıt, s. vii.

[12] GCK, s. 1.

olarak sunmaktadır: yalnız kentsoylu, anamalcı toplumda evlilikten önce çocuk edinen gençler için "tehlikeler" görmektedir (*yukarki metindeki italiklere bakın).*

Daha sonra, Almanya'da yürürlükte bulunan çocuk aldırmayla ilgili bastırıcı yasaya gelince, özellikle şunları söylerken, katı Marx'çı ilkeciliği iyice belirginleşir:

"Anamalcı toplumda, istenmeyen gebelik milyonlarca kişinin kafasını kurcalayan korkunç bir sorun olmuştur (...). Doğumların sınırlandırılması ve çocuk aldırmayla gebeliği önleme yollarının tanıtımını engelleyen yasalarla savaşım gibi karmaşık bir sorunu anlayabilmek için, anamalcı dizgede kadının neden her gebeliği sona erdirmekle yükümlü tutulduğunu kısaca açıklamamız gerekir (...)."

Anamalcıların tutumbilimsel dizgesi, büyük çoğunluğun, bütün üretim araçlarını ellerinde bulunduran anamalcılar tarafından sömürülmesine dayanır, diye sürdürür Reich. İşçi, ürettiği malların karşılığını değil, yalnız iyi kötü yaşamasına izin veren parayı kazanır... Çok işsiz varsa, anamalcı işçi ücretini kolayca düşürebilir. Demek ki anamalcıların, kullandıkları emekçilerin ücretlerini düşük tutabilmek ve tutumbilimsel yayılma dönemlerinde, çok uygun koşullarda, hemen yeni işgüçleri bulabilmek için, sürekli bir işsiz ordusuna gereksinmesi vardır. Dolayısıyla, nüfusun artması onların çıkarınadır.

"Ayrıca, yeni pazarlar edinmek, buyurucu savaşları yürütebilmek için, çıkardıkları uluslararası çatışkılarda anamalcının topun önüne konacak ete gereksinmesi vardır... Bundan ötürü, bütün anamalcı ülkeler gebeliğin yarıda kesilmesini yasaklayan yasalar çıkarmıştır... Nitekim, bir siyasal toplantıda, sözümona toplum sağlığı uzmanı olan toplumcu-demokrat Grotjahn, çocuk aldırmayı engelleyen yasanın yürürlükten kaldırılmasına karşı olduğunu, çünkü bunun 'nişanlılar arasındaki ilişkilerde korkunç sonuçlar yaratabileceğini' söylemiştir. Demek ki Grotjahn sözkonusu yasaların milyonlarca kadın için yarattığı korkunç sonuçlarla değil, yalnız 'nişanlıların aktöresi'yle ilgiliydi... Oysa Almanya'da, her yıl, onla yirmi milyon arasındaki kadının ölümüne, altı sekiz milyonunun da hapse atılmasına yolaçan bir milyon gizli çocuk aldırma gerçekleştirilmektedir. (...). 1931'de, toplumcu-demokratlar, çocuk aldırmayla ilgili yasanın yürürlükten kaldırılmasını isteyen ortaklaşmacı öneriye karşı oy verecek duruma gelmişlerdir (...). Dolayısıyla, solun ortak oylarıyla geçebilecek bu önerge geri çevrilmiştir. Bu 'utkulu' eylem toplumcu-demokratların bir sürü seçmenin oyunu yitirmesine neden olmuştur, ama Toplumcu-Demokrat Parti'nin burada gerçekten nasıl bir dolap çevirdiğini anlayan pek enderdir: anamalcı düzenin destekçiliği (...).

"Sovyetler Birliği'ndeyse, işçiler, köylüler, kamu görevlileri anamalcıları kovmuş, sömürü dizgesine son verip üretim araçlarına el koymuş, siyasal erki ele geçirmiş olduklarından, artık büyük bir işsiz ve topun önüne atılacak et ordusu bulundurmaya

gerek kalmadığından, her kadının gebeliğine üçüncü aya dek son verdirmeye hakkı vardır (...) ve gebeliği önleme araç gereçleri için etkin bir yaymaca yapılmaktadır (...)."[13]

İnsan bu satırları okurken, üç yıl sonra, Sovyetler Birliği'nin de anamalcı ülkelere benzer yasaklar getiren yasaları benimsediğini öğrenince Reich'ın geçirdiği sarsıntıyı kolayca düşleyebiliyor. Ancak, anamalcılığa ve toplumcu-demokratlara karşı açtığı tartışmada kullandığı çocuk aldırmayı önleyen yasayla ilgili yasanın içeriği konusundaki yürek temizliği göz önünde bulundurulursa, Reich'ın daha o günden, gebeliği önleme araç gereçlerinden yana tutum takınmasını ve (biraz ivecen davranarak yalnız anamalcı güçlerle özdeş kıldığı *egemen kümeler*'in) emeğin değerini düşürerek ve sürekli işsizlik gözdağıyla içerden baskı yapmak ve yönettikleri bölgelerin uluslararası düzeyde yayılmasını sağlamak için belli bir nüfus çoğalmasını sürdürmekteki çıkarlarını gözler önüne sermesini övmek gerekir; oysa, (gebeliği önleme araç gereçlerinin tanıtımını ve bu konuda yardım yapılmasını kentsoylu sınıfın, işçilerin sayısını azaltarak, devrimci güçleri zayıflatma çabası sayan bir sürü aşırılık yanlısının da içinde bulunduğu) işçi devinimi gebeliği önleyici araç gereç konusunda amansız bir tartışmaya girmişti.

Düzeltimcilikle Savaş

Gebeliği önleyici bilgi konusunda Reich çok açık ve dürüst sözler etmiştir. Ne yazık ki bütün dünyaya egemen olan, gebeliği önleme bilgi ve yardımını evli yetişkinlerle sınırlandıran ve niyetini gizlemek üzere bilinçli çoğalmayı aile planlaması (İngilizcesi: *planned parenthood)* adı verilen doğum ve aile anlayışını kınayıp gözler önüne serer. İngiltere'de, *Family Planning Association*'ın (Aile Planlaması Derneği'nin) bugün bile (1973) evlenmemiş gençlere hizmet etmekten kaçındığını düşünün! Bu davranış, diyordu Reich otuz kırk yıl önce, siyasal gericiliğin en azgın temsilcileriyle suçortaklığı demektir, çünkü Felix Halle'nin *Sexualitat und Strafrech* (Cinsellik ve Ceza Yasası) adlı yapıtında belirttiği gibi, çocuk aldırma ve gebeliği önleme yöntemleri alanındaki baskıcı yasalar sınıf baskısının en belirgin örneğidir. Reichstag'daki (Alman Millet Meclisi'ndeki) Nazi temsilcilerin daha 12 Mart 1930'da, gebeliği önleyici araç

[13] *A.g.y.*, s. 12-14.

gereci dağıtanlara, kuramsal bile olsa, doğumların düzene konmasını savunanlara, Yahudilerle ya da ari soydan gelmeyenlerle evlenenlere hapis cezası verilmesini önermeleri rastlantı değildir. (Naziler işbaşına gelir gelmez bu öneriler yürürlüğe konmuştur.)

Dolayısıyla, diyordu Reich, "gerçek seçeneğin gebelikle cinsel perhiz arasında değil, gizli çocuk aldırmanın yaratacağı sağlık tehlikeleri ve acılar ile yararlı gebelik önleyiciler arasında olduğunu" yüksek sesle söylemek ivedi ve gerekli bir görevdir.

Daha sonra cinsel doyumsuzluk ve doyum sorununu ele alan Reich, cinsel işlevi yalnız bir üreme işlevi gibi gösteren bütün gericilere karşı önsözde giriştiği tartışmaya döner ve konuyu genişletir.

Bu insanlara kulak verecek olursak, der acı bir alayla, "doğa" kadınla erkeği yalnız gerektiği zaman çiftleşmeye yöneltecek birer üreme örgeniyle değil, haftada iki üç kez, yaşam boyuysa, içlerinden ancak bir ikisi hani şu "doğal erek"le sonuçlanacak, bilmem kaç bin sevişmeye iteleyen örgenlerle donatarak yanılgıya düşmüştür. Üstelik, bu işlevin hep çok yüce bir *haz* duygusuyla birarada anılmasıysa çok daha şaşırtıcıdır.

(Bu son gözlemin geliştirilmesi yerinde olur. Kimi dinci ve erekçi görüşlerin varsaydığı şu "tanrısal" düzene neden acaba bireyleri çiftleşmeye iten o büyük haz yükü karışıyordu? Daha düşük düzeydeki bir haz, damakla alınan tat, insanları beslenmeye itelemekte yeterli değil mi? Bu karşıçıkış öylesine geçerlidir ki, doğal halde, hayvanların ve ilk insanların *cinsel birleşme ile üreme arasındaki bağ hakkında en küçük bir düşünleri yoktur*, dolayısıyla onlarda doğacak yavruların getireceği sorumluluk ve özverilerin bilincinde uygar insanların çocuk yapma konusunda gösterdikleri "dirençler"in kırılması gerekmez. Örgensel boşalma sırasındaki istençdışı çırpınmaya eşlik eden hazla şu düzmece dölleme ereği arasında, birinciyi ikincinin sıradan bir başlangıcı ya da yalın bir işlevi saymaya izin vermeyecek kadar büyük bir orantısızlık vardır.)

Reich bundan sonra, toplumumuzda, cinsel etkinliğin uygulanış biçimlerinin somut tartışmasına geçer. Gerek o dönemde, gerek bugün "cinsel eğitim" elkitaplarına egemen olan aktöreci eğilime karşıçıkarak gençlere kendi kendini doyurmanın ve ona eşlik eden sarılma, öpüşme, çiftleşme ve ince sevisel oyun düşlemlerinin hiçbir dokuncası olmadığı konusunda güvence verir. Sözkonusu düşlemler el ya da özezer bir nitelik kazandığı ya da kendi kendini doyurma ciddi bir suçluluk duygusu yarattığı zaman delikanlı ya da genç kızın gidip bir ruhbilimciden yardım

istemesi yerinde olur. "Olağan" kendini doyurma etkinliğinin süresine gelince, Reich büyük bir bilgelikle, bu konuda "en uygun süre"yi belirtemeyeceğimizi söyler: kimi gençler yıllarca kendi kendilerini doyurur, giderek, erginlik çağına geldikten sonra bile, hiçbir dokuncasını görmeden, zaman zaman kendilerini okşarlar: kimileriyse, artık özdoyumla yetinemedikleri, tam bir cinsel ilişki kurmaya karşıkonmaz bir arzu duydukları evreye hızla ulaşır. Dolayısıyla, karşı cinsle ilişki kurmanın en uygun yaşını söylemek saçmalıktır. Yalnız, genç kız ya da delikanlı yoğun bir istek duydukları an, engel çıkarmak şöyle dursun, toplumun desteği ve onayıyla cinsel ilişki kurmalıdır denebilir.

Gerçekten de, gençlerin cinsel yaşamın daha olgun biçimlerine doğru ilerlemeleri engellenirse, gerek iç gerek dış nedenlerden ötürü, böyle bir gerilemenin getireceği hastalıklı düşlem ve sapmalarla, kolayca cinsel etkinliğin türetken evresinin gerisine düşebilirler. O zaman, (özellikle kız ya da erkek öğretim kurumlarında bolca görülen) eşcinsellik, aynı cinsten gençlerin topluca kendilerini doyurmaları, dikizcilik, oğlancılık, el ve özezerlik gibi sapık güdüler güçlenebilir. Gençlerin gözünü korkutmak, akıllı uslu kişilerin yaydıkları doğal cinsel etkinlik yılgısına zorlama eldeğmemişlik gözdağını eklemek usumuzun köşesinden geçmez, der Reich. Biz yalnız, kimi durumlarda, olağan cinsel yaşamın kurulmasının karşısına dikilen engellerin işte bu tür bozukluklara yolaçabileceğini anımsatmak istiyoruz.

Reich, özellikle betimsel bölümde, çizimlerle değişik çiftleşme konumlarını göstererek, ilk uyarılmadan başlayıp örgensel boşalmaya ve yeniden küçülmeye dek, cinsel birleşmenin yalın çizemini verip gençlere yönelik bu yayında Alman ceza yasalarına bir kez daha açıkça meydan okur.

Reich, öte yandan, yetişkinlere ve eğitimcilere seslenerek çağında benzeri bulunmayan bir serinkanlılık ve düşünsel denge gösterir:

"Gençlerin isteklerini siyasal görevleriyle bağdaştırmak istiyorsak, (...) onlara doyurucu, düzenli bir cinsel yaşam önermeliyiz. Buysa ömürboyu eşine bağlılıkla da, şu ünlü 'bir bardak su'(*) kuramıyla da sağlanamaz. Gençlere yönelik tek bir dürüst söylem tanıyoruz: 'Güçlerinin aynı zamanda hepimizin yerine getirmesi gereken büyük görevler, özellikle de insanın sömürü ve baskıdan kurtarılması için gerekli olduğunu unutma (...).'

(*)Lenin'in Clara Zetkin'le yaptığı ve Sovyet gençlerinin "bir bardak su" içmek ya da içmemek sözkonusuymuş gibi sorumsuz davrandıklarından yakındığı konuşmaya açık anıştırma.

"Ancak, kimi arkadaşlarımızın tersine, gençlik zaman zaman bir bardak suya el atarsa, öfkeden kıpkırmızı kesilmenin, korkudan sararmanın, basmakalıp suçlamalara yönelmenin gereği olmadığı gibi, ömürboyu eşine bağlı yaşamak isteyen ya da bunu öneren hiç kimseyi kınamayacağımızı belirtiyoruz."[15]

Ama öncelikle, der Reich, korkularımızın ve gençliğin kapıldığı aşırılıkların çoğunun yaşadığımız ortam ve bilinçlerimizde hala etkili olan baskıdan geldiğini unutmamalıyız. Akıllı uslu kişilerle aynı yanılgıya düşmemek gerekir. Taşıdığı yafta ne olursa olsun, kentsoylu sınıf her gün yeni aktöre ve cinsel baskı reçeteleri ortaya atar, ve şu açık seçik gerçekliği görmez: şimdiki toplumsal düzen cinsel yoksulluk ve baskısıyla sürdükçe, cinsel acı ve suçlar ortadan kalkmayacaktır.

"Tıpkı aç insanın ezilen, anamalcılığı yıkmaya kararlı halk yığınlarına katılmazsa katil oluşu gibi, cinsel açlık da, akıllarını kaçırmadıkları ya da canlarına kıymadıkları zaman insanları yırtıcı hayvana, giderek birer cinsel katile dönüştürür. Karnı doyan hırsızlık yapmaz. İlk ortaklaşmacılık düzeninde yaşayan halklarda, eylemin kendisi bulunmadığı için 'hırsızlık' sözcüğü de yoktur. Hırsızlık ve çalmak için adam öldürme açlıkla birlikte başlar. Bu, cinsel suçlar için de geçerlidir. İnsan ve ruhbilim, ancak doyumsuz, arzularını bastırmış, sinirceli insanın, aktöresel ketvurma hastalığına yakalanmış kişinin cinsel ve toplumsal davranışında tehlikeli olabildiğini, cinsel açıdan sağlıklı, doyumlu kişinin toplum için hiçbir zaman tehlike yaratmadığını çoktan göstermiştir."[16]

Büyük Okyanus'ta yaşayan anaerkil toplumlar üzerinde araştırma yapan herkesin ortaklaşa değindiği, Malinowski'nin de Trobriand Adaları'nda yaşayan insanlarla ilgili incelemesinde şu keskin sözlerle çözümlediği cinsel ve toplumsal ilişkiler arasındaki uyuma kısaca değinir:

"Ancak — yanlarında içki düşkünlüğünü, firengiyi ve suç işlemeyi getiren(*) anamalcı hırsızlarla Kilise'nin gelişinden sonra bu topluluklarda bizdeki cinsel acı ve toplumsal rahatsızlık başgöstermiştir."

Peki, diye sorar Reich, ilk anaerkil toplumlarda öylesine güzel işleyen cinsel özdüzenleme çağdaş toplumda da gerçekleştirilebilir mi? Verdiği yanıt olumsuzdur.

---

[15] *A.g.y.*, s. 51-52.

[16] *A.g.y.*, s. 61 ve s.

(*) *Bunlara günümüzde atom bombası denemelerini de katabiliriz.*

"Gerçekleştirilemez, çünkü anamalcı dizgenin düzmece cinsel eğitimle insanlara zorla benimsettiği cinsel yozlaşma cinsel doyumu dizgeli biçimde yıkar; anamalcı üretim, korkunç sömürü, saplantılı üretime yöneltme insanların bedensel ve tinsel güçlerini tüketir (...).

"Gençler yaşadıkları binlerce mutsuz ve acıklı olayı saptamamıza yardım ederlerse, sağladıkları gereci hekimlik ve siyaset alanında dizgeli olarak kullanmaya kararlıyız. *O zaman, bütün şu çilecilik ve aktörenin ardında (...) anamalcılığın acımasız yüzü görülecektir.*"[17] (İtalikler Reich'a değil, bana ait.)

Reich'ın her şeye tutumbilimci gözlükle bakan Marx'çı dünya görüşünden ödünç aldığı bu tanının kestirmeciliğini anlayabilmek için bir zamanlar Stalin'ci, bugün de Mao'cu toplumun başlıca niteliği olan Victoria dönemine özgü aktörecilik ve çileciliğe şöyle bir göz atmak yeter. Ama bu, günümüzde de doğrulanan baskıcı aktöreye yönelttiği eleştirinin değerini düşürmez.

Örneğin, "cinsellik düşmanı" aktörenin temel ilkelerinden birine açtığı kalem savaşına bakalım: uçkuru bağlı yaşamanın yaratıcılık ve verimi arttırdığını öne süren ilke.

Gerçekte, der Reich, gençliğin karşısına en büyük güçlükleri diken cinsel ilişkilere konan engellerdir. Bastırmada çok ileri giderseniz, bilimsel ilgilere ve çalışmaya verilen üstünlük sakıncaya dönüşür. Çünkü kendini önemli bir işe verebilmeyi başardığı belli süre cinsel perhizde yaşadıktan sonra, bireylerin çoğunda, özellikle gençlerde cinsel enerjiyi yüceltme süreci gittikçe zayıflar. İster bilinçli ister bilinçsiz, cinsel düşlemlerin baskısı artar. Bu düşlemler ne denli bilinçdışıysa, çalışma etkinliğinde görülen bozukluklar o denli çoğalır. İlk belirtiler, gittikçe artan sinirlilik ve kaygılılığın izlediği dikkat bozukluklarıdır.

"Sağlıkları açısından gençleri, pek çoğunun cinsel içtepilerini yıllar boyu çalışmada yüceltemeyecekleri konusunda uyarmamız gerekir. Akıllı uslu bir sürü aktöreci çözüm olarak sporu önerir (...). Gerçekten de, spor belli süre gençlerin cinsel etkinliğe duyduğu ilgiyi başka yöne çevirebilir (...). Ama cinsel sağlık merkezlerini bizim gibi bir kez görmüş, yakalandıkları sinirceleri, karşılaştıkları cinsel bozuklukları aşmak için yardım istemeye gelen sporcu alayına tanık olmuş kişi uçkuru bağlı yaşamının yıllar geçtikçe çok büyük tehlikeler yarattığını bilir. Uzun süreli, zorlama cinsel perhiz öncelikle hekimlik açısından kınanmalıdır, çünkü bu sağlık açısından zararlı bir uygulamadır."[18]

---

[17] *A.g.y.*, s. 64.

[18] *A.g.y.*, s. 67.

Düzmece töre düzeltimcilerinin karışık kalması için ellerinden geleni yapmış oldukları (hala da yaptıkları) bir konuda edilen açık seçik sözler. Sorunun ortaya atılış biçimi hala yeterince kestirmecidir elbet: Reich, özet olarak, "kanatlı yüceltme atı"na çok fazla cinsel etkinlikten kaçınma ve oruç yükü vurulmamalıdır, yoksa havalanamaz diyen Freud'un konumunu benimsemektedir. Oysa Reich'ın daha sonra yapıtlarında açıkça ortaya koyacağı üzere, "kanatlı yüceltme atı"na vurulacak "en doğru yük"ü saptamaya kalkışmak saçmadır. İlk çağ toplulukları üzerinde yapılan birçok araştırmanın gözler önüne serdiği gibi, çocukluk yıllarından beri özdüzenlemeye alışmış bir bedende eksiksiz cinsel özgürlük ne sanatsal yaratıcılığı, ne işe yatkınlığı tehlikeye düşürür. Tam tersine: delikanlıların kendi yaşlarındaki genç kızlarla tam bir cinsel özgürlük içinde yaşadıkları "gençler evi"nde, bütün Muria köyünü kapsayan bir sanatsal etkinlik çiçeklenmesine tanık oluruz, ve gençler kendi çalışma ve özyönetim sorumluluklarına sahip çıkarlar.[19]

Başka bir deyişle, cinsel açıdan doyumlu genç kız ya da erkeği çalışmada, sanatta ya da toplumsal ilintilerde de kendini dile getirmeye iten şey özdüzenlemenin ta kendisidir. Ancak, Reich'ın yüceltmeyle ilgili bu "nicel" ölçüt anıştırmasını bir yana bırakırsak —sözkonusu ölçüt hâlâ açıkça Freud izi taşır, belli belirsiz aktörecidir— "yüceltmenin üstünlükleri" konusunda öteden beri söylenen yalanları yıkarken gençlere yönelik yapıtında gösterdiği yürekliliği alkışlamak gerekir.

Buna karşılık, gençlerin cinsel perhiz karşısında takınacakları tutumu anlatış biçimi (Marx'çı-Lenin'ci dünya görüşüne kılı kılına uyan bu yaklaşım) epey su götürür.

"Bu noktada, sınıflar arasında çok kesin bir ayırım gözleriz. Ortaklaşmacı Parti'nin gençlik örgütlerine yazılmış olanlar cinsel perhizi ellerinin tersiyle iter, sağlıklı ve özgür bir cinsel yaşamı benimserler. Toplumcu-demokrat örgütlerdeki gençlerin büyük çoğunluğu gerek cinsel gerek siyasal alanda pek aydınlık olmayan düşünlere sahiptir. Bu gençler küçük kentsoylu önderlerinin etkisindedir; onlarsa, toplumcu maskenin ardında, gerçekte toplumsal devrime karşıçıkıp onu baltaladıkları için çok daha tehlikeledirler."[20]

Tanrı tanığımızdır, bu satırları okuduktan sonra, işlerin bu denli yalın ve açık olmasını kim istemezdi acaba! Bütün "cinsellik düşmanları" toplumcu-demokrat kesimde, "cinsellik yandaşları"nın hepsi de ortaklaş-

[19]Bu konuda VERRIER ELFIN'in *Les Coustumes sexuelles des Muria*'sına bakın.

[20]GCK, s. 69.

macı parti ve örgütlerde! Ancak, birkaç yıl sonra Reich Alman Ortaklaşmacı Partisi'nden, üstelik "zehirli ve aktöredışı" düşünlerinden ötürü çıkarılacak ve bu önceden hazırlanmış tümcelerin yanlışlığını kendi deneyimiyle görecekti. Öte yandan, siyasal söyleminin ikinci kesimi de bize daha az yanlış gelmiyor:

"Sağa doğru gittikçe, eldeğmemişlik öğretisinin çok daha güçlü biçimde savunulduğunu görürüz. Hıristiyan Demokrat Partisi'nin, Alman Ulusçu Partisi'nin ve Ulusçu-Toplumcu Parti'nin gençlik örgütleri cinsel temizlik savaşımını ulusal bir amaç olarak benimsemiştir."

Nazilerin iffeti korumakta Katolik Parti'den çok daha kararlı olduklarını böyle açıkça, kestirmeden ileri sürmek en azından dayanaksız gözüküyor insana. Gerçekte Naziler, birtakım sözümona ırkı arıtma erekleri uğruna, belli bireylerin evlilik dışında çiftleşmesini savunacak kadar ileri gitmişlerdir. Onlarda ("Führer ve yurt için koşulsuz özveri" öğretisinde çileci yan çok açıkça görülse de) bastırıcı aktörenin çileci olmaktan çok ırkçı ve saldırgan bir ereği vardı.

Reich bundan sonra, gençler konusunda benimsenecek somut tutumun ve evlilik öncesi cinsel ilişkileri açıkça desteklemenin göreceği olumsuz tepki karşısında ne yapılması gerektiği sorusunu ele alır, her türlü töresel, başka bir deyişle siyasal düzeltimin yarattığı canalıcı sorunun tartışılmasına girişir: cinsel güdülerin bastırılmasının uluslararası düzlemde irdelenmesini, daha verimli sonuçlar elde ederek, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı* ve *Toplumsal Kavgada Cinsellik*'te sürdürecektir (bu sonuncu yapıt sonradan *Cinsel Devrim* adını alacaktır).

Eşcinsellik Sorunu

Bir delikanlı açsa, der Reich, acıktığını bilir ve beslenme içgüdüsü bilinçaltına itilmediği için, açlığının bilincine varmaktan kaçınmaz. Cinsellik konusundaysa, ne yazık ki işler aynı değildir. Aktöreci eğitimin korkmayı, nefret etmeyi ve küçümsemeyi öğrettiği güdülerin boygöstermesini önlemek için genç insan anamalcı aktöre düzenini benimser ve destekler. Bu dediğimiz özellikle çok dindar gençler için geçerlidir.[21]

Bu durumda, verimli bir ruhsal iyileştirme ve toplumsal özgürlük

[21] *A.g.y.*, s. 71.

getirme çalışmasına girişmek isteyen kişinin gençlerin karşısına yanlış anlayacakları bir dille çıkmaması gerekir: çok sakınımlı davranmak, cinsel etkinliğin hiçbir öldürücü ve aşağılayıcı yanı bulunmadığını, doğal olarak (başka bir deyişle bastırılmadan) dile gelişindeki şiir ve coşkuyu sürekli vurgulamak yerinde olur.

Reich, bundan sonra o ana dek ele aldığı evrensel "büyük izlekler"den küçük bir sapma yapar, gerek kendi çağında, gerek çağımızda bütün toplumsal devindirici güçleri etkileyen, dar sınırlı bir soruna yanaşır: eşcinsellik.

"Eşcinselliğin doğal olup olmadığı, neden cezalandırıldığı, eşcinsel ilişkiler kumanın gerçekten söylendiği kadar dokuncalı olup olmadığı sorulur sık sık... Bu soruyu yanıtlayabilmek için, son yıllarda cinselbilim ile geleneksel baskıcı yasaları savunanlar arasında çıkan tartışmayı yeniden gözler önüne sermek yerinde olur." (Burada, yirmili yılların Almanya'sında, özellikle Magnus Hirschfeld tarafından eşcinsellerin hakları konusunda verilen kalem kavgasına açık bir anıştırma var.)

Yakın zamanlarda yapılan araştırmaların da gösterdiği gibi, diyerek sürdürür Reich, her insanda bedensel ve tinsel olarak iki cinsin de özellikleri vardır. Bilindiği üzere, döllenmenin üçüncü ayına dek, cinsel özellikler belirmediği için, erkek dölüt dişi dölütten ayrılmaz. Hiçbir işlevi yerine getirmeseler de, karşı cinsin körelmiş örgenleri hepimizde vardır. Ama kimi kişilerde bu örgenler gelişmelerini sürdür, değişik bireşimler halinde ortaya çıkar (erdişilik). Erdişiler, genellikle, az çok karşı cinsin duyarlılığını taşırlar.

"Doğrudan doğruya eşcinsellere gelince, örgensel açıdan eşcinsel olanlar (başka bir deyişle, birincil ve ikincil cinsel nitelikler açısından doğaya aykırılık taşıyanlar) çok küçük bir azınlıktır. Eşcinsellerin büyük çoğunluğu, örgensel yapılarında son derece olağandırlar. Yürüme, konuşma, devinme biçimlerinde karşı cinsin kimi özellikleri görülse bile, titiz bir çözümleme bu kişilerin hep böyle davranmadıklarını ortaya koyabilir; tam tersine, bu tutumları tinsel-cinsel yaşamlarının belli durum ve koşullarından sonra takınmışlardır. Bundan ötürü, özdeşleştikleri cinse dıştan benzerler. Ayrıca, bedensel ve tinsel açıdan erkek görünüşlü, kadını gençleri arzulayan, onlara karşı gerçek bir kadınmışlar gibi davranan erkekler de vardır. Beri yanda da, bütünüyle kadın görünüşlü, sert kişilikli ve erkeksi kadınlar karşısında tıpkı bir erkeğin yanında davrandıkları gibi davranan kadınlara da rastlarız. Bütün bu eşcinseller ille de ruhsal nedenlerle değil, çocukluğun ilk yıllarında başlayan kusurlu bir cinsel gelişme sonucu böyle olmuş, karşı cinsle yaşanan büyük bir düşkırıklığıyla sözkonusu kusurlu gelişme somutlaşmıştır. Örneğin, oğlanlar katı ve acımasız bir anadan ötürü çok büyük duygusal düşkırıklıkları yaşamışlarsa, açıkça eşcinsel olabilirler. Aynı biçimde, küçükken babaları onları büyük

düşkınlığına uğratmışsa, kızlar da kolayca eşcinselliğe kayabilir. Bu çocuklar kolaylıkla karşı cinse sırt çevirip kendi cinslerine yönelebilir."[22]

Bu eşcinsellik betimlemesi doğal olarak örnek diye verilmiştir ve sözkonusu olağandışı durumun daha başka bir sürü tinsel nedenini dile getirmez. Ama bize ilginç gelen şey, eşcinselliğin asal nedenleri konusunda vardığı sonuçtur: *eşcinselliğin temel nedenini doğal cinsel etkinliğin bastırılmasına veren kökten ekinci sonuç;* Reich bu anlayışı ilerki yıllarda da hiç değiştirmeyecektir.

Bütün bu eşcinsellik türleri, der, sık sık görüldüğü üzere, kişi bundan ötürü gerçekten acı çekiyorsa, tam anlamıyla hastalık sayılması gereken olağandışı gelişmelerdir. Çekilen acıların yalnız eşcinsellerin uğradıkları yasal kovalanmadan, aktöresel kınama ve ayırımdan geldiğini sanmak yanlıştır. Pek çok eşcinsel, ortamın baskısının dışında, tinsel ve cinsel açıdan üzüntü içindedir: başka bir deyişle, belirtili bir sinircenin, ya da kişilik sinircesinin bütün belirtilerini gösterirler. Pek çok eşcinsel de, eğilimlerine uygun yaşamayı becerdikleri ve kendilerini iyi duyumsadıkları için, eşcinselliği bir hastalık ya da olağandışı bir gelişme sayan sava karşıçıkar: onlar bu savı eğilimlerinin gözden düşürülmesi olarak görür, kendilerini yalnız üçüncü "cins" sayarlar. Oysa bu, aktöresel nedenlerle değil, bilimsel temellere dayanarak tartışılması gereken bir savdır.

"Gençliğin eşcinselliğe yönelmesiyle aktöresel değil, cinsel-tutumbilimsel nedenlerden ötürü savaşmak gerekir. Örneğin, karşı cinse ilgi duyan sağlıklı bir insanın cinsel doyumunun aynı biçimde 'sağlıklı' bir eşcinselinkinden çok daha yoğun olduğu gösterilebilir. Buysa, ruhsal tutumbilim açısından son derece önemli bir olgudur. Kendilerinin hasta değil, yalnızca özel bir cins olduklarını öne süren kimi eşcinsellerin savına karşı, etkili bir ruhçözümsel sağaltımla, her eşcinselin bu alışkanlığı bırakabildiğini, bir karşıcinselinse böyle bir sağaltımdan sonra eşcinsel olmayışını örnek verebiliriz.

"Eşcinsellik çok eski değilse ve karşı cinsle ilişkiler bütünüyle kesilmemişse, ayrıca kadın ya da erkek eşcinsel kendini rahat duyumsamıyorsa, eşcinselliğinden kurtulmak istiyorsa, çocukluktaki olağandışı gelişmeyi tersine çevirebilen ruhçözümlemesi genellikle eşcinsel sapmayı düzeltir.

"Bu söylediklerimiz kanıtlanmış bilimsel olgulara dayanır; sözkonusu olgular, cinsel baskı altında yaşamayan ilk topluluklarda eşcinselliğin ancak dostluğun düşünsel biçimi olarak varoluşunun saptanmasıyla da pekiştirilmiştir. Malinowski'nin son bulgularına göre, eşcinsellik ancak özel din görevlilerinin (anamal pezevenklerinin) doğal cinsel yaşama Hıristiyan aktöresini getirmesinden ve cinsleri birbirinden ayırmaya kalkmasından sonra ortaya çıkmaktadır. Bu, kadınla erkek arasındaki ilişkilerin kös-

[22] *A.g.y.*, s. 72-73.

teklendiği yerlerde (yatılı okullarda, orduda, kışlalarda) hemen eşcinselliğin boygöstermesini de doğrulamaktadır.

"Andığımız olgulardan çıkarmamız gereken sonuç, eşcinselliğin, kimi ender örgensel kökenli olaylar dışında, düpedüz toplumsal bir görüngü; karşı cinsle kurulacak ilişkilerin az ya da çok kolay oluşuna bağlı, iki cinsin eğitimiyle ilgili bir iş olduğudur."[23]

Gerek bu, gerek daha başka noktalarda, pek çok çağdaş düzeltimci ve bilginle arasındaki ayrımı vurgulamak üzere Reich'ın eşcinsellikle ilgili savları üzerinde yeterince durduk. Birçok yanı hala karanlık bu sorun hakkında bir yargıya varmak kolay değildir. Bununla birlikte, kendi payıma, bir yandan genç bir bilginin[24] şu karşıçıkışını yerinde buluyorum: Trobriand Adaları'nda yaşayanlar arasında eşcinselliğin bulunmayışı, sözkonusu halk eşcinselliği kınadığı için, bir toplumsal baskının sonucu olabilir; öte yandan, kimi Alman ve Skandinav ruhbilimcilerin "kanıtları" da alışılmış ekinci karşıçıkışın dışında kalamamaktadır; bizim toplumda yetiştirilmiş bireylerin, üstelik çok küçük yaşlarda ortaya çıkan eşcinsel eğilimleri aacaba neyi "kanıtlayabilir"? Bu koşullarda, bilimsel olarak denetlenebilecek ölçüt, hayvan dünyasının, memelilerle maymunların gözlenmesi olabilir kanısındayım. Bu gözlem, büyük ölçüde, Reich'la Malinowski'nin savları doğrultusunda gelişmektedir: evcil olmayan, özgür yaşayan hayvanlarda, tanım gereği hiçbir ekinsel baskı bulunmadığından, eşcinsellik tartışmasız son derece ender rastlanan bir görüngüdür.

Bununla birlikte, Reich'ın eşcinselliğin hastalıklı niteliğiyle ilgili sözlerine herhangi bir aktöresel suçlama ya da ayırım eklediğini sanmamak gerekir:

"Yukarıda söylediklerimizden, eşcinsellerin zulme uğratılmaları, küçümseme ya da kuşkuyla karşılanmaları gerektiği yargısını çıkarmak son derece saçma olur. Kentsoylu sınıfın bilinçdışı etkisiyle, eşcinselliği işçi sınıfına aykırı bir davranış saymak da büyük yanılgıdır (...). Cinsel eğitim insanları eşcinselliğe iten nitelik taşıdıkça, *yaşamlarını başkalarına zarar vermeksizin, diledikleri gibi düzene koyan ve bundan da hoşnut olan bu insanların işine karışmaya kimsenin hakkı yoktur.* Eşcinselliğin doğaya aykırı bir gelişme olduğunun saptanması kimseye birilerini cezalandırma, yargılama ya da ayırımcılık yapma hakkını vermez. *Koşullarından yakınan eşcinselleri iyileştirmeye çalışmalıyız, ama kimse kendisine onları sağaltıma iteleme ya da zorlama görevinin verildiğini sanmamalıdır (...).* Ancak, eşcinselliğe bağlı kimi olumsuz toplumsal yanları da azımsa-

---

[23] *A.g.y.*, s. 74.

[24] DOMENICO DEMMA, *Il funzionalismo di Malinowski*, Doktorluk savı, Palermo Üniversitesi, Yazın ve Düşünbilim Fakültesi, 1965.

mamak gerekir. Eşcinsellik özellikle gerici siyasal ortamlarda, ulusçu öğrenci çevrelerinde, silahlı güçlerdeki subaylar arasında önemli bir yer tutar... Bu özellikle, doğal cinsel etkinliğin bastırılmasının sözkonusu çevrelerde gördüğü önemli işlevden gelir."[25]

Bu ilginç konudışına çıkmanın vardığı sonuç da, yine katı bir tutumbilimci yaklaşımdır.

"Şöyle ya da böyle, anamalcılığın doğurduğu, belli başlı kurumlarıyla (Kilise, parasal sömürü, cinsel baskı ve buyurgan eğitimle) beslediği eşcinsellik, halkın kafasının zorlayıcı dinsel eğitimle, dinsel dogmaların yayılmasıyla sersemletilmesinin yarattığı kadar büyük yıkıma yolaçmaz elbet. İşte bu noktada anamalcılıkla toplumculuk arasındaki ayrımı görüyoruz: anamalcı dünyada, kafaları köreltmekle görevli, dinsel aygıt adı verilen çark en büyük onurlara ve avuç dolusu paraya sahipken, eşcinsellik acımasızca kovalanıp ezilir. Buna karşılık, S.S.C.B.'de, eşcinsel etkinlik özgürdür, on sekiz yaşına kadarki gençlerin kafalarına dinsel öğretilerin doldurulmasıysa şiddetle cezalandırılır."[26]

Birkaç yıl sonra Sovyetler Birliği tarafından eşcinselliği boğan yasaların yeniden yürürlüğe konuşunun Reich'ın Sovyetlere duyduğu coşkulu sevgiyi sarsan başlıca öğelerden biri olmasına hiç şaşmamak gerekir: bu ülkenin tutumbilimsel dönüşüm ve yapılarının üstünlüğünü gösteren "kamıtlar"ın hepsi, gözünün önünde, birer birer yıkılıyordu çünkü.

"Cinsel Arkadaşlık"ın İçyüzü

İncelediğimiz yapıtı kaleme alırken Marx'çı öğretiyle ortaklaşmacı devinimin Reich üzerinde yaptığı köklü etki, kitabın sonundaki ekte "cinsel arkadaşlık"a övgüler düzdüğü zaman daha açıkça kendini gösterir. Bu tatsız terim gerek kentsoylular, gerekse "devrimciler" tarafından, gençler arasındaki yeni töreleri çekip çevirmek üzere, anlamlı biçimde benimsenmişti. Reich'ın parmak bastığı gibi, kentsoylular böylece kadınla erkek arasındaki eski baskıcı ilişkilerin yerine daha "çağcıl" bir ilişki türünü geçirmek istiyorlar, başta Ortaklaşmacı Parti olmak üzere, solcu akım yöneticileri da aynı şeyi yapmaya hazırlanıyor ya da yapıyorlardı. Gelişmeleri ve cinsel yaşamları açısından gerçekten özgür gençler arasındaki şiir ve tutku yüklü ilişkiyi dile getirmekten böylesine uzak, soğuk,

[25] GCK, s. 74-76.

[26] *A.g.y.*, s. 77.

askerce terimin benimsenmesi bile (bu noktada yine Güney Denizlerindeki adalarda yaşayan gençleri düşünün). Reich kadar kılı kırk yaran bir ruhbilimcinin kuşkularını çekecekti elbet; ancak o dönemde, Marx'çılığa ve onun siyasal alandaki dışavuruşlarına bağlılığı henüz eleştirel kafasının her an uyanık kalmasına izin vermeyecek kadar güçlüydü.

"'Arkadaşlık' bugün pek gözde bir yönergedir. Ama az sonra aynı sözcüklerin bir kentsoyluyla bir emekçinin ağzında bambaşka anlamlar taşıdıklarını göreceğiz... Kentsoylu cinsel arkadaşlık denen şeyi zihninde canlandıramaz bile, çünkü sevecenlikle cinsellik arasına kesin bir sınır çekildiğinden, onun gözünde ancak iki tür kadın olabilir: 'iyi' kızlar ve 'sokak kızları'. Kendi sınıfından kızlara saygı duyar, bedensel gereksinmelerini bir alt sınıftan kızlarla giderir: yosmalar, hizmetçiler ya da işçi kızlar."

Şu değerlendirmelere önyargısız bir göz atmak, burada işçi sınıfını masallaştırma konusunda Marx'çı düşünceye özgü eğilimi yakalamaya yeter. Kadınları "iyi aile" kızları ile "yosmalar" diye ayırmak için kendininkinden daha aşağı bir sınıfın bulunması gerekmediğini anlayabilmek üzere Avrupa'nın güney ülkelerine (özellikle İtalya'ya) bakmak da yeterlidir. Latin ülkeleri erkekleri, en arı halk geleneğiyle, anaları, kızları, kardeşleri, eşleri olmayan kadınların hepsini, başka bir deyişle, "dolaylı adlandırmayla dürüst kadın" tanımına girmeyenleri "yosma" sayarlar. Üstelik bu yalnız güney illerinde böyle değildir: bunun için, Fransa'da ve Kuzey İtalya'da, "dürüst kadınların erdeminin koruyucusu"(!)[27] genelevlerin ortadan kaldırılması karşısında duyulan üzüntüyü anımsatmak yeter.

Reich, cinsellik konusunda solcu partilerde pek yaygın olan, belli bir tutumu bekleyen başka bir tuzağın pek bilincinde değil gibidir. Kentsoylular için "cinsel arkadaşlık" deyiminin eski iffet kavramına yeni urba giydirmeye yaradığı doğrudur elbet. Ancak, işçi sınıfı partilerinde de "cinsel arkadaşlık teriminin cinselliğin gözden düşürülmesinin başka bir türüne yaradığı da doğrudur (burada, yukarıda değindiğimiz "bir bardak su"yu anımsayalım): işin içine hiçbir duygu, hiçbir şiirsel coşku katmaksızın, cinselliğin salt devinimsel öğelere indirgenmesi. Kısacası Reich, düşünsel seviyle devinimsel cinselliği birbirinden ayıran eski kentsoylu tutumun hani şu "solcu" adı verilen ortamların çoğunda sürdüğünün (bugün de sürdüğünün) bilincinde değil gibidir. Aradaki biricik ayrım, solcu partilerde düşünsel sevi ülküsünün artık kadın değil, partinin kendisi oluşudur; o arada kadın ve erkek yoldaşlar —bir zamanlar paralı sevgide

[27] Bu konuda, G. PARCA'nın *I Sultani* adlı yapıtına bakın, Rizzoli, Milano, 1966.

kentsoylu ile yosmanın yaptıkları gibi— cinselliğin devinime indirgenmesiyle buzlaştırılmış bedenlerini birbirlerine sunmaktadır. Burada, varsayım olarak, düşünsel sevi ile devinimsel cinsellik arasındaki kopmanın, cinsel baskının kökeninin ataerkil tutumbilimin ve kalıtım ata soyuna geçmesinin yürürlüğe konmasıyla ortaya çıktığını öne sürebiliriz elbet; ama bu varsayımın doğruluğu hiçbir zaman bütünüyle gösterilemeyecektir; o arada, geçerli çağdaş eleştiri ve toplumsal eylem için, Marx'çı önyargılar —gerek burada gerek başka alanlarda—, Reich'ın da görmekte gecikmeyeceği üzere, devrimci davaya ancak zarar verir.

Bununla birlikte, belki Reich'ın Marx'çı dünya görüşünden en belirgin biçimde etkilenmiş bu sayfalarını, onun bilgiyi masaldan arındırmakta gösterdiği titizliğe içten hayranlık duymadan okuyamayız.

Tinsel sevgiyi tensel sevinin "günahını bağışlatacak" biricik yol sayan kentsoylu önyargı ile işçi sınıfının "bir bardak su" önyargısı arasındaki sırat köprüsünde yeraldıkları için daha da gözüpek saymamız gereken şu satırları okuyalım:

"Ancak birtakım tinsel çıkarlar birleştiği zaman cinsel ilişki kurulması gerektiğine inanmak yanlış olur. *Özellikle gençlik yıllarında, cinsel dostluk çoğu kez tinsel arkadaşlığa yolaçar.* Gençlerimiz cinsel arkadaşlıklarını siyasal arkadaşlıklarıyla birlikte geliştirebilselerdi, işçi sınıfının gençlik etkinliği çok daha güçlü ve ilerlemiş olurdu."[28] (İtalikler Reich'a değil, bana ait.)

Bu arada, gençler arasındaki ilişkilerle ilgili kimi sözlerin açık düşçü nitelikleri de insanı şaşırtıyor: örneğin bir delikanlının, "olası bir ayrılığa ruh çöküntüsü ve umutsuzluğa kapılmadan dayanabileceğine emin olmadan" hiçbir genç kızı cinsel ilişkiye zorlamaması gerektiğini söylediği bölüm. İyi ama, bunu yapmaya, başka bir deyişle önüne çıkan ender mutluluk fırsatlarından birini boşa harcamaya hazır olduğunu varsaysak bile, hangi delikanlı sevgilisini yitirmeyi "seve seve kabul edebilir" acaba?

"Oysa, diye sürdürüyor Reich tam bir öğretmen gibi, Sovyetler Birliği'ndeki gençlere baktığımızda, toplumcu devrimin bu tür öğütleri gereksiz kıldığını görebiliriz. Halk yığınlarının yaşama ve ekin düzeylerini sürekli yükseltmenin sonunda elde edilen her gün iyileşen, sıklaşan cinsel doyum fırsatları, gençler arasında işsizliğin azalması, çalışma saatlerinin düşürülmesi, barınmanın iyileştirilmesi, cinsel danışma merkezlerinin varlığı Sovyet gençlerinde cinsel açlık ve kabalığı azaltmakta, dolayısıyla, onlara her geçen gün daha büyük sorumluluk duygusu kazandırmaktadır."

---

[28] GCK, s. 83.

Reich, otuzlu yıllardaki Alman gençlerinin cinsel sorunlarını betimledikten sonra (bu betimleme 60'h yılların gençlerine de tıpatıp uyar), şöyle sürdürüyor:

"Bütün bunların temeli anamalcı düzen ve eğitimdedir (...). Bir cinsel oyun arkadaşı bulma güçlüğü anamalcı düzenin özündeki olgulara bağlıdır (...). Gençler, olgunlaşırken, cinsel etkinlikleri anamalcı düzenle çatıştığı için acı çekmektedir (...). Kadının toplumdaki düşük yeri, özel mülk sahipliğinin özündeki erkeğe verilen önemden gelir (...). Demek ki, diye sözünü bağlayacaktır Reich, hem de ömür boyu ateş püskürteceği o öğretmen tutumuyla, aktöre dersleri veren anamalın suçortağı olur! Bu insanla acımasızca savaşmak gerekir, çünkü sınıf düşmanına karşı gençliğin birliğini bozar."

Reich, o günlerde dillerden düşmeyen bir olayı ayrıntılarıyla aktardıktan sonra (eğitimci hanımların öğrencileriyle eşcinsel ilişki kurdukları bir kız okulundaki utanç verici olay ortaya çıkarılmıştı), haklı olarak, "yöneticileri, bir yandan ekin ve rahatlık konusunda maymun gibi cakırdayıp, öte yandan sağlıklı genç kızları topluca sapıklığa iten, cinsel etkinliği baskı altında tutarak, eğitici hanımları birer hayvan yetiştiricisine dönüştüren şu körolası dizgemiz"in sorumluluğuna parmak basmakta, ve şunları yazmaktadır:

"SSCB'de gerçekleştirildiği üzere, çözüm çok yalındır: anamalcılığın ortadan kaldırılması ve insanlığı bu suçlardan kurtarma girişimine karşıçıkanların etkisiz kılınması."[29]

Cinsellikle toplum arasındaki ilintiler açısından son derece temel kavramların kimisini filiz halinde barındırdığı için birçok yönden asal olan şu bölüm bile Sovyet yanlısı aşırı tutumbilimci görüşün izlerini taşır.

Anamalcı düzende gençlerin cinsel baskı altında tutulmasının imlemi nedir diye sorar Reich. Anamalcılığın toplumsal düzeniyle cinsel düzeni arasındaki bağlar nelerdir?

Kentsoylu sınıfta babanın oğlundan beklediği boyuneğip söz dinlemeyi Devlet de yurttaşlarından bekler, diyor Reich. İşçi ailesiyse, sınıf bilincini geliştirdiği oranda ana babanın çocuklara karşı tutumunu değiştirir. Cinsel güdülerin bastırılması epey tinsel enerjinin eyleme geçirilmesini gerektirir. Cinsel yaşam ne denli sağlıklıysa, bireyin düşünce ve davranışı

[29] *A.g.y.*, s. 97. İtalikler Reich'ın değil De Marchi'nin.

o denli özgür ve eleştirici olur. Oysa anamalcı düzen işte bu düşünce ve davranış özgürlüğünü istemez. Cinsel baskı aracılığıyla düşünsel, eleştirel özgürlüğün bastırılması böylece kentsoylu cinsel düzenin başlıca amaçlarından biri olup çıkar. Gençler o dönemde sıkıdüzene başkaldırmaya başladıklarından, özellikle ergenlik çağında uçkuru bağlı yaşamaya zorlanır.[30]

Görüldüğü gibi, baskının asal toplumsal nedenleri daha şimdiden kabaca ortaya konmuştur, ama sorunun kavramsal dizgeye oturtulması henüz oluşmamıştır; bunlar, Amerika dönemi yapıtlarında, baskının yarattığı el-özezer cinsel yapının yansısı olan "buyurgan-sürücül kişilik yapısı" kavramında eksiksiz anlatımına kavuşacaktır. Reich hâlâ, özellikle ekinsel düzeyde geçerli Freud'cu anlayışın az çok etkisindedir; bu anlayışa göre, çocukluk ve gençliğinde erkekten daha büyük bir cinsel baskı altında tutulduğu için, kadın eleştiri kafasından ve düşünsel meraktan yoksundur.

Sözünü ettiğimiz bölüm, baskıcı aktörenin çekirdeği sayılan geleneksel aileye yöneltilmiş uzun ve acı eleştiriyle son bulur. Cinsel baskının ve yarattığı zararlı sonuçların ortadan kalkması için aileyi ortadan kaldırmak, ya da en azından başını kimi asal tutumbilimsel yüklemlerinden yoksun bırakmak yetecektir, der Reich. Bütün yerleşik Marx'çılar gibi (Marx'çılığın çağdaş artçıları aileye karşıt tartışmayı yürürlükten kaldırmış ve düşünsel açıdan, tıpkı özel yaşamlarındaki gibi, XIX. yüzyıl ustaları tarafından tu kaka edilmiş bu kurumun en sağlam destekçileri haline gelmişlerdir), Reich da kendine baskıcı aktörenin binlerce yıldır, ailenin en küçük bir izinin bulunmadığı topluluklarda (yatılı okullarda, liselerde, din okullarında, kışlalarda, denizcilikte falan) neden öylesine açılıp çiçeklendiği sorusunu yöneltmemektedir. Oysa bu soruyu sormuş olsa, birçok siyasal düşkırıklığından ve tarihin yargılarına getireceği yalanlamadan kurtulurdu: örneğin, 1968'de, Mao'nun Çin'inde, "kızıl muhafızlar", "kentsoylu aile düzeni"ne yönelttikleri küfürler arasında, hem başkalarına, hem kendilerine, kaskatı bir cinsel baskı uygulayacaktır. Ancak Reich, bu kolay genellemelerden uzaklaşır uzaklaşmaz, *geleneksel toplumda gençliğin gerçek koşullarını* incelemeye başlar, ve çok daha inandırıcı olur.

"Büyük bir siyasal ağırlık taşıyabilecek geniş işçi sınıfı katmanları, gerici ana babalara bağlılıklarından ötürü, gizil sınıf güçlerini bütünüyle geliştiremez, der (hem de bu dediğinin, emekçi 'cinsel özgürlüğü' ve aktöresi, işçinin cinsel törelerinin özgürlükçü

[30] *A.g.y.*, s. 98.

gelişmesi kuramlarıyla çeliştiğinin bilincine varmaksızın). Bu etken küçük-kentsoylu sınıf gençliğinde daha da önemlidir. Oysa, *kuzu kuzu boyunegmeyi sağlayacak biricik araç cinsel konulardan korkmayı öğretmek olduğundan*, gençlere doğruyu söylemeden, ana babanın yetkesinin, dolayısıyla sınıf devletinin toplumsal düzende gördüğü işlevin bilincine varması olanaksızdır: cinsel etkinlik son derece güzel ve doğal bir şeydir, gençlerin bu etkinliği bastırmak, gözden düşürmek isteyen herkese karşı onu etkin bir biçimde, kararlıca savunması gerekir."[31]

Reich'ın, çağdaş laik anlayışın ve solun siyasal ve düşünsel çekimserliği karşısında, kilise yandaşlığıyla sürekli ve köklü biçimde savaşmasını da alkışlamamak olanaksızdır:

"Okulun buyurgan düşünsel baskıyı aileden devralmasının yanında, Kilise de her şeyden önce, cinsel baskıyı sürdürür; bu (ne kadar vurgulasak azdır) bireysel eleştiri ve anlama yetilerimizin köreltilmesinin temelini oluşturur. Katoliklerde, gençlerin kutsanmasının ergenliğin başlangıcıyla çakışması rastlantı değildir. Burada, dinsel gerekleri yerine getirmenin milyonlarca gençte yarattığı acıya ayrıntılarıyla değinecek değiliz (...). Yalnız, gençlerin cinsel yaşamı üzerindeki olumsuz etkisinden ötürü, Kilise'nin sağlığa en zararlı kurumlardan biri olduğunu; çoğu kez tam bir bilinçle, çocuklarla gençlerin özgürlüğüne, saygınlığına ve sağlığına karşı, cezalandırılmak şöyle dursun, bin türlü ayrıcalık ve onurla ödüllendirilerek, anlatılmaz suçlar işleyen kişilere kırk katır da, kırk satır da az gelir demekle yetineceğiz."[32]

Reich, bu sözlerin yöneltildiği hedefin karanlıkta kalmaması için, Papa XI. Pie'nin *Casti Connubi* genelgesini ve her türlü gebeliği önleyici araç gerecin kullanımını sorumsuzca yasaklayışını anar; ve bu sonuncu önlemi, "Kilise tarafından gericilik oyununa bağışlanmış yeni bir araç" diye nitelendirir.

Ama bunlar küçük ayraçlardır: yapıtın bütünü açıkça siyasal söylev havasındadır.

"Zayıf bir sınıf bilincine sahip gençler (örneğin toplumcu-demokratlar), gençliğin bugün elde etmekte olduğu cinsel özgürlüğü benimser, gençliğin devrime gerek kalmadan, anamalcı düzende cinsel özgürlüğe kavuşabileceğini öne sürerler (...). Evet, bugün gençliğin otuz yıl öncesine oranla başka türlü yaşadığı doğrudur, Kilise'nin gençler üzerindeki etkisinin bir bölümünü yitirdiği de öyle, ama bütün bunlar devrimci eğitim çalışmasının sonunda elde edilmiştir (...)."[33]

---

[31] *A.g.y.*, s. 105-106.

[32] *A.g.y.*, s. 107.

[33] *A.g.y.*, s. 112.

Onca küçümsenen toplumsal-demokrasinin eğitim ve törelerde girişti̇ği (kuşkusuz çekingen, bölümsel) özgürleştirmelere karşılık ortaklaşmacı partilerdeki ustalarının Victoria dönemine özgü katı ilkecilik ve baskı yöntemlerine gerilemesine tanık olduğu zaman Reich'ın geçireceği sarsıntıyı kestirmek son derece kolaydır.

"Hiç araya girmesek de, anamalcı aktörenin geri dönülmez biçimde adım adım çöküşünün güvencesi, anamalcı düzenin halkın isteklerini karşılama ve toplumsal-tutumbilimsel gelişmeyi sağlama konusundaki güçsüzlüğüdür. Sözkonusu aktörenin temelini oyan, tutumbilimsel bunalımları yaratan, aileyi yıkan biz değiliz: anamalcılığın kendisi yapıyor bunları. Biz yalnız, yeni düzeni kurmak üzere, karşılaştığımız her yerde, 'can çekişeni geberterek' bu süreci hızlandıracak, devrimci görevimizi yerine getireceğiz."

Sovyet Yanlısı Bağlanma

Reich, Marx'çı evrimciliğe her noktada uygun davranarak, beylik sözü yineler: devrim "Tarih'i doğuran ana" olacak, onun "yasaları" kaçınılmaz biçimde insanlığı adım adım "kusursuz toplum"a, "sürekli mutluluk"a götürecektir. Devrimlerinin yarattığı toplumlarla ilgili olarak "Tarih'i doğuran ana"lık umutlarını hiçbir zaman yitirmeyen öbür Marx'çıların tersine, Reich bu doğurma uygulayımlarında yeni doğan yavruların sağlığına son derece zararlı, çok yanlış bir şeyler bulunduğunu zamanında görebilmiştir. Ancak, şu an ele aldığımız sayfaları yayımlarken, olup biteni görmesi olanaksızdı, bunu görmek de istemiyordu zaten; oysa bunlar, Stalin'in dört yıldır zorbaca egemen olduğu Sovyetler Birliği'nde karşıtlarını birer birer temizlemeye giriştiği yıllarda basılan yapıtlardı:

"Gençlere, yalnız toplumculuğun cinsel sorunu çözebileceğini göstermeliyiz (ve bu genel tümce konusunda ona hak verebiliriz elbet). Bunu kanıtlamak zor değildir. Hangi ülke gençlere SSCB'nin verdiklerini verebilmiştir? S.S.C.B.'nin dışında, hangi ülke cinsel yaşamı gerçekten özgür kılmaya girişmiştir? Buna karşılık, hangi ülkelerde siyasal partiler yalnız gevezelik etmekle yetinmemiştir? Sovyetler Birliği gençleri cinsel baskıdan kurtarmış, buyurgan İtalya ise gençlerin ve bütün halkın baskı altında tutulmasını ağırlaştırmıştır(*). Bunlar birer olgudur. Peki neden S.S.C.B. cinselliği özgür

(*)Büyük olasılıkla, Mussolini yönetiminin, 1926-1931'de yaptığı, "iyi töreler"in çiğnenmesine ya da gebeliği önleyici araç gereçlerin tanıtılmasına verilen cezaları ağırlaştıran yasa düzeltimlerine anıştırma.

kılabilmiştir? Çünkü, anamalcı tutumbilimsel düzeni yürürlükten kaldırdığı için, Sovyet toplumunun cinsel baskıdan çıkarı yoktur (...). S.S.C.B.'nde halk yığınlarını tutumbilimsel açıdan sömürerek çıkar sağlayan sınıf yoktur: emekçi sınıf devrimin çıkarı uğruna, anamalcı dünya tarafından kuşatılmasını göğüslemek üzere, birtakım yoksunlukları kendi isteğiyle kabul etmiştir (...). Anamalcı ülkeler silahları bıraksalar, S.S.C.B. bütün halka en ince besinlerin, en üstün nitelikli tüketim ürünlerinin sağlanmasında onları kat kat geçecektir (...). *Gençlere S.S.C.B.'ndeki durumu bildirmek gerekir(...). O zaman pek çok genç Rusya'da insanların açlıktan öldüğü, Stalin'in emekçi sınıfını kırbaç altında, köle gibi yaşattığı masallarına inanmaktan vazgeçecektir; Bolşeviklerin ağzı bıçaklı adamlar oldukları masalı da (...).*"[34]

Gerek bu sayfaları, gerek o çağın ortaklaşmacı yaymacasını büyük bir bağlılıkla yansıtan birörnek sözleri yineleyenleri okurken, Avrupa'lı —daha sonra kimi Amerika'lı— çevrelerin kendisini ortaklaşmacı olmakla suçladıkları zaman Reich'ın gösterdiği aşırı tepki karşısında insanın ağzı açık kalıyor. Bugün ya da geçmişte ortaklaşmacı olduğumuz için karşıt görüşlü yetkililerce suçlanmak kuşkusuz saçma bir şeydir. Ama Reich'ın, Parti'den atıldıktan sonra kendisine yöneltilmiş bir yargıyı öylesine büyük bir inatla yalanlaması çok gariptir. Ve kanımızca, ruhbilimsel terimlerle açıklanması gerekmektedir. 1932'de, Sovyet halkının "demokrat önderi" olarak sunduğu Stalin'in, daha sonraları yine Reich tarafından, *Mocu* adıyla "coşku vebasının" canlı simgesi sayılmasını düşünün (*Mocu*, Giordano Bruno'yu din mahkemesine gammazlayıp ölümüne neden olan Mocenigo'nun adından alınmış ilk hece ile Stalin'in günlük adı Cugaşvili'nin ilk hecesinin birleştirilmesiyle elde edilmiştir). Reich'ın, yaşamının bundan sonraki döneminde ortaklaşmacılığa yönelttiği öfkeli savaşımda, bu yıllarda gösterdiği gözü kör bağlılığın izine rastlayamayız: zaten bu tepki, "eski put"un eski hayranlarının pek çoğunda görülür.

Bununla birlikte, siyasal göklere çıkarma bittikten sonra, Reich eski eleştiri ve özeleştiri yeteneklerine yeniden kavuşur:

"Alman ortaklaşmacı gençlik akımı (KJV) toplumcu devrim yönünde çalıştığına göre, gençliğe cinsel alanda da kılavuzluk etmesi gerekir. Ve kendisiyle bu duyarlı konuyu doğru ve açık seçik konuşursak, gençlik bu kılavuzu kabuledecektir (...). Dolayısıyla, yürekli bir özeleştiriye girişmeli, bu konuda, şimdiye dek neden çoğunlukla eli kolu bağlı durduğumuzu araştırmalıyız (...). Devrimci örgütler öteden beri, 'cinsel sorunun devrimci kavgayı aksatıp kösteklediği'ni saptamışlardır. Ve öteden beri, bu

[34] *A.g.y.*, s. 115-121. Reich'ın değil De Marchi'nin altını çizdiği bölüm.

sorunun bir köşeye bırakılması gerektiği söylenmiştir: 'Şimdi bununla uğraşacak zaman değil; çok daha önemli şeyler var.' Oysa tam tersine, cinsel sorun hep daha açık ve yakıcı bir önem kazandığına, örgütler çoğu kez gençlerin cinsel sorunlarından ötürü dağıldığına göre (bu birçok kez durum bildirileriyle saptanmıştır), *neden* olduğunu araştırmamız gerekir. O zaman, gençliğin kafasını bunca kurcaladığına, devrimci kavgayı aksatabildiğine göre, cinsel yaşamın özel bir şey olmadığı sonucuna varmamız gerekir (...). Bunca güçlük çıkaran başka hangi soruna böylesine kaçamak bir yanıt vermeyi düşünürdük acaba? Bu özel sorun karşısında neden daha tutarlı değiliz? Nedir bunun nedenleri?

"Yüzeysel neden, cinsel sorunu dışarda bırakarak, kendimizi bütünüyle devrimci çalışmaya verebilme, böylece cinsellik konusunda gevezelik etmekten başka bir şey bilmeyen kentsoyludan kendimizi ayırma umududur. Oysa bu tutum tepeden tırnağa yanlıştır. Pek çok kişi cinselliği kentsoylulara özgü, önemsiz bir şey sayıp geçmek istedi. Yanılıyorlardı: gerçeklik bunu kanıtlıyor. *Açık seçik bir cinsel siyaset kuramı oluşturmalı; buna dayanarak, ikisini de genel işçi devinimi içersinde tutarak, devrimci bir cinsel uygulamaya varmalıyız. Bizce doğru yol budur.* (İtalikler W. Reich'a değil, bana ait.)

"Pek çok arkadaş, cinsel sorunu bir yana itmeyi doğrulamak üzere, Lenin'le Clara Zetkin arasında geçen tartışmayı anımsatır; bu tartışma sırasında Lenin, 'cinsel sorundan çok daha önemli şeyler' bulunduğunu söylemiştir. O gün Lenin'in ortaya koyduğu bakış açısını bütünüyle destekliyoruz, çünkü Lenin gibi, biz de sonuç vermeyen, boş gevezeliklere karşıyız. Cinsellikle ilgili tartışmalar genellikle cinsel etkinliğin yerini tutar: bir tür düşünsel kendini doyurma.

"Peki ama, cinsel sorunun dışlanmasının başka bir nedeni yok mu acaba? Nerede ve nasıl yetiştirildik? (...) Özel mülk sahipliği öğretisinden kurtulabildik mi? Evet, büyük ölçüde. Dinden kurtulabildik mi? Burada yanıt deminki kadar yalın ve tekparçalı değil. Peki kentsoylu cinsel aktöreyle ilişkimiz ne durumda? Bu aktöre kentsoylu aile kurumunun yapısına kök salmadı mı?

"Cinsellik korkusu biz ortaklaşmacıların içine sandığımızdan çok daha fazla kök salmıştır (...). *Sorunu ele almayışımızın asıl nedeni budur.* İçimizden hiç kimse devrimci akımın yerleşik yaymacasına cinsel özgürlükle ilgili sözcükler katılmasını onaylama yürekliliğini gösterememektedir."[35]

Ortaklaşmacıların "pusuya yatmış gizli gericilik yanlısı toplumcu demokratlar"a oranla üstünlükleri ya da "kentsoyluların kaçınılmaz yavanlığı" karşısında "işçi sınıfının temel cinsel sağlığı" konusunda çekilen uzun, okulcu söylevlerden sonra bu tümceleri okuyunca, işte sahici Reich'la yüz yüze geldik diyoruz.

Bir sonraki somut öğüt bile bugün solcu partilerde olumlu sonuçlar verecek nitelikte gözüküyor:

---

[35] *A.g.y.*, s. 123-127.

"Bu sorunları, açıkhava toplantılarında ve görüşmelerde açıkça tartışalım. Zamanla, ana babalar evde takındıkları tutumu halkın önünde savunamayacak, gençler bir yengi kazanacak, böylece gençlik devinimi için epey enerji kazanacaklardır. Ana babalar da devrimci akımla ilinti kurma olanağını bulacak, ve ömürlerinde ilk kez, kendi iç dünyalarını ve düşünlerini açıkça göreceklerdir."

Solcu partilerin "gençlik bunalımı"ndan, başka bir deyişle gençlerin Parti etkinliğine ilgi ve katılımının azalmasından yakındıkları günümüzde, Reich'ın öğütleri bana son derece güncel gözüküyor.

"Genç kızlar neden Parti'nin bilmem hangi kolunun çalışmalarına katılmak yerine dansa gitmeyi yeğliyor? Sorunu 'kentsoylu kafa yapısı'ndan sözederek çözmeye kalkarsak, yalnız çok temel bir olguyu anlamadığımızı gösteririz: gençlik için, en temel sorunlar cinsel konuyla ilgili olanlardır (...). Genç kızların siyasete gösterdikleri sınırlı ilgi (bundan boşu boşuna yakınıyoruz) zaten korkunç bir cinsel baskı altında kalmalarından gelmektedir; dolayısıyla, cinsel baskının kendisinin son derece önemli bir siyasal sorun olduğu sonucuna varmalıyız. Öte yandan, oğlanlar bile gençlik örgütlerine bir genç kızla tanışma gizli umuduyla girmektedir, başka bir deyişle, geliş gerekçeleri onları dans salonlarına götürenlerle aynıdır. Ve çoğunlukla Parti'den uzaklaşmakta, dans salonlarına dönmektedirler, çünkü Parti'nin yerel örgütünde cinsel sorunlarına hiçbir çözüm bulamamışlardır (...).

"Kızlarla oğlanların sayısı eşit olsa, örgüt bundan ancak yarar sağlardı. Gençlik örgütlerinde cinsel yaşama izin verilmesi (başka bir deyişle, bu alanda hâlâ görülen işe karışmalar ortadan kaldırılsa) de örgüte yararlı olurdu. Ekinsel çalışmamızda, gençleri ilgilendiren kişisel sorunlardan yola çıkıp büyük siyasete geçmek üzere cinsel siyasetle ilgili konuşmalara da yer vermeliyiz. Böylece gençlerin çoğunun can sıkıntısına kapılmasını ve toplantılara salt görev için katılmasını önlemiş oluruz.

"Ayrıca, kitle örgütlerinde cinsel sağlık danışma merkezleri kurarak, daha sağlıklı ve özgür bir ortam yaratarak, cinsel özgürlükle toplumsal özgürlük arasındaki yakın bağı vurgulayarak gençlere elden geldiğince yardım etmeliyiz. O zaman gençlerin akın akın örgütümüze koştuğunu görür, yeni bir sorunla karşılaşırız: gençleri kendilerine uygun bir örgütü yaratacak olanaklara kavuşturma ve onlara arzuladıkları siyasal ve cinsel bilgileri verme (...).

"Örgütlerimizi geneleve çevirmek'le suçlayacak küçük kentsoylu sınıftan ve toplumcu-demokrat önderlerden korkmamalıyız. Kentsoylu sınıfa 'dürüst insanlar' olduğumuzu göstermekten vazgeçmeliyiz: tam tersine, elimizdeki bütün olanaklarla bu 'dürüstlük'le savaşmalı, onu şimdiki haliyle, yani gerçek bir genelev yaşamı olarak kınamalı, ve onun yerine, daha önce belirttiğimiz, düzenli ve doyumlu cinsel yaşama izin veren yeni aktöreyi geçirmeliyiz."[36]

---

[36] *A.g.y.*, s. 132-141.

Bu tartışmanın büyük güncelliğini ve kırk elli yıl önce böylesine açık seçik ortaya konan bu sözlerin karşılaşmış olduğu direnmeleri tartabilmek için Reich'ın gözüpek sözlerini solcu partilerin bugünkü tutumuyla karşılaştırmak yeterlidir. Solcular bugün bile töre alanında düştükleri yanılgıların bilincine çekine çekine vardıklarına, Reich'ın kullandığı terimler günümüzde bile gözüpeklikleriyle insanları ürküttüğüne göre, Stalin'in zorba yönetiminin boygösterdiği günlerde hangi küfürlerle karşılaşmış olacaklarını kestirmek kolaydır: Reich'ın toplumcu devinimi içerden yaralayan hastalığa böylesine zamansız parmak basmayı Parti'den atılmakla ömür boyu uğradığı karalama ve kovalamayla ödemiş olmasını anlamak da öyle.

Son yıllarda solcu ortamlarda, cinsel düzeltim yöntemleri ve iyediliği konusundaki bir sürü tartışmaya katılma fırsatını bulmuş benim gibi birine şu tümceler kuşkusuz ekine karşıt bir öfkeyle kaleme alınmış gelemez:

"Gençlerin ve yeniyetmelerin görüşleri konusunda daha derinlemesine araştırma yapmış olsaydık, bir sürü aydın arkadaşın karmaşık zırvalarına daha az önem verseydik, gençliğin cinsel sorunuyla ilgili çok daha uygun çözümü nicedir bulurduk. Bunu derken, aydınların görüşlerinin değerini düşürmek istemiyoruz. Ama hekim, avukat arkadaşların kentsoylu sınıftan geldiklerini, uğraşsal alanda bile inançlarının bütünüyle aldıkları eğitimin etkisinde kaldığını unutmamaları gerekir."

Cinsellik ve Aydınlar

Kendi payıma, şu bizim baskıcı toplumda, ekinin cinsel arzularına özellikle ketvurmuş, ruhları çatışkılar içinde kıvranan bireyler için bir sığınak, bir avuntu ya da gizlenme olduğunu eklemek isterdim; öyle ki, Reich'ın o dönemde benimsediği işçi yanlısı önyargı uyarınca değil, özellikle ekin alanında etkili olan "ters ayıklama"yla, "cinsel öğreti açısından aydınların genellikle sıradan işçiden çok daha ketvurulmuş olduğu" tartışma götürmez.

Reich, ortaklaşmacı çevrelerin bu konudaki eleştirel yetersizliğine değindikten sonra, o günlerde Alman Komünist Partisi çevrelerinde büyük yankı uyandırmış (ve bu hiç de rastlantı değildi) bir Sovyet romanını anar.

"Bu roman Rus gençliğinin gericiliğin yenilip toplumculuğun kurulması için verdiği savaşımın hayranlık verici betimlemesidir: bu bile onu okumayı her genç kız ve erkeğe salık vermeye yeter. Ama roman ayrıca cinsel sorunu da ele alıyor. Ortaklaşmacı

hücrenin canlılığının, kitaba adını veren 'ilk genç kız'ın üyeler arasına katılmasıyla çok büyük ölçüde arttığını açıkça gösteriyor. Romanın her satırı bu canlanmanın sözkonusu genç kızın erkek arkadaşları üzerinde yarattığı cinsel çekimden geldiğini sezdirse de, yazar bunu açıkça dile getirmiyor. Bunnla birlikte biz, Sonya kadar etkin, ama onun kadar sevimli olmayan bir genç kızın bu denli etkili olmayacağına kalıbımızı basabiliriz. Ancak, şu beylik sorunla da yüz yüze geliyoruz: yedi oğlana karşılık bir genç kız. Başlangıçta hücre açılıp çiçekleniyor, ama genç kız oğlanlarla daha yakın ilişki kurdukça, bu sayısal orantısızlık dert yaratıyor. Genç kız, hani şu ünlü deyişle, cennet yaşamı sürüyor. Bunu somut olarak gösteremeyiz, ama deneyimlerimiz bize böyle sürekli eş değiştirmenin, ayrım gözetmeden bütün erkeklerle cinsel ilişki kurmanın genç kızın cinselliğindeki bir sapmadan geldiğini sezdirmektedir. Kızı özellikle seven oğlanlardan biri kıskanmaya başlıyor: burada kıskançlığı görmezlikten gelmek büyük bir yanılgı olur. Kızı, en çok sevenin öldürmesi rastlantı değildir. Öbür oğlanlar kümenin onuruna önem veriyordu, ama içlerinden biri çıkıp tüfeği kaptı ve kızı öldürdü. Peki, neden böyle acılı bitiyor öykü? Hücredeki oğlanlar bulaşıcı üreme örgeni hastalığının utanç verici bir şey olduğu ve gizli tutulması gerektiği inancındaydılar. Ama hücrenin yıkımına asıl *tek bir kız* bulunmasının ve bu yakıcı sorunu tartışmayı göze alamayışlarının neden olduğunu anlayamadılar; Sonya'ya ateş eden oğlanın kıskançlığı bile bilinçdışıydı.

"Özünde doğru da olsa, en önemli şeyin sınıf kavgası olduğunu söyleyerek başka bir gerçekliği çürütmek Marx'çı-Lenin'ci dünya görüşüne uygun değildir elbet. Kıskançlığın insana özgü bir gerçeklik olduğunu, ortaklaşmacıların ortak bir devrimci niyet çevresinde kurdukları bağların yanında onun da varolduğunu kabuletmek gerekir. Sorunu hücrede açıkça ele alabilselerdi, oğlanlar ve özellikle Sonya coşkusal açıdan rahatsız olmasalardı, üreme örgeni hastalıklarından korunmayı bilebilselerdi, Parti çalışması böyle aksamayacaktı."[37]

Bu uzun açıklamada, Reich'ın kimi eleştirel kararsızlıklarını yakalar gibi oluyorum. Bunların en göze çarpanı, kuşkusuz, Reich'ın roman örgüsünün gerçekliğini "kabul ederken" gösterdiği edilginlik; oysa ruhsal ve yazınsal açıdan dikkatli bir gözle bakınca, bir "ortaklaşmacı gençlik hücresi"ne aktarılmış olsa da, bu örgünün gecikmiş bir coşumculuğun (romantizmin) ürünü olduğu kolayca görülüyor. Bütün yapıt bir "yazgı kaçınılmazlığı" havasındadır, önlenmez bir ağlatının, vıcık vıcık tutkuların etkisindedir; bu havaysa, coşumcu yazının özgül kalıtıdır. Başlangıçta, başka bir deyişle cinsellik bütün o "şeytansı dolambaçları"yla sahneye çıkmazdan önce, her yan sevinç, bayram, ülkücülük coşkusu içindedir: taşıdığı öldürücü gözdağının bilincinde olmayan Sonya'nın alevinin çevresinde bilinçsiz kelebekler gibi dönen genç roman kahramanları, bu

[37] *A.g.y.*, s. 144-146.

çağdaş Béatrice'in verdiği esinle, "harikalar yaratmakta"dır. Ama işin içine cinsellik karışınca, her şey yozlaşıp bozulur. Genç kız, iffetin görkemli yolundan ayrıldıktan sonra, Hıristiyanlığa özgü "cinsellik korkusu"nun beylik kalıpları uyarınca, ister istemez iğrençliğin dibine savrulur. Ve aktöresel yozlaşma, yine Victoria çağına özgü eğitimin kalıplar uyarınca, üreme yolu hastalığıyla, o tiksinç hastalıkla atbaşı gider. İşler bu noktaya gelince, (ataerkil geleneğin "cinselliğe düşman", sahip çıkıcı, ülkücü temiz sevi anlayışına uygun olarak) genç kızı en çok severin öldürmesi "gerekir": yerleşik aileden ortaklaşmacı gençlik hücresinin oluşturduğu "aile"ye aktarılmış bulunan beylik "onur suçu" kalıbı içindeyiz işte. Kısacası, kanımca, bu roman üzerinde durmaya değmez, zavallı bir "ilerici çizgi roman"dır: asıl çözümlenmesi gereken, eğer gerçekten ilgiliysek, içeriğinin düzmece gerçekçiliği değil, böylesine gerçeğe aykırı bir serüvenin solcu çevrelerde neden bu kadar ilgi ve gürültü yarattığı olmalıydı.

Bununla birlikte Reich, yazınsal sıradanlığa verdiği geçici ödünlere karşın, işi ilkelerini gözden çıkarma noktasına vardırmamıştır. Nitekim, romanın bütünü konusundaki eleştirisini özetledikten ve devrimci eyleme cinsel alanda birtakım yargı ölçütleri önerdikten sonra, şunları yazar:

"Bizim için asıl önemlisi, biriyle kurulacak cinsel ilişkilerin sayısı ya da ilişki kurulanın kimliği değil, yalnız sözkonusu ilişkilerin siyasal çalışmaya zarar verip vermemesidir (...). Bir gün bir delikanlıyla öbür gün başkasıyla sevişmek kimi zaman zararlı, kimi zaman yararlı olabilir (...). Her şeyden önce, cinsel konuyla ilgili tartışmalarda utangaçlığı gizlemeye yarayan deyimlerin bir dizelgesini çıkarmak yerinde olur. İşte bunlara birkaç örnek: 'cinsel sevi', 'gençlerarası arkadaşlık', 'iki cinsin tanışması', 'cinsel sevinin cinsel seviye dönüşmesi', 'karşılıklı anlayış', vb. Bir insanın bal çanağının çevresinde bu gibi sözlerle dönendiğini, gençler arasındaki cinsel ilişkilere değindiğimiz zaman eveleyip gevelediğini işittiğimiz zaman, ona ya düşüncesini açıkça söylemesini ya da susmasını salık vermeliyiz."[38]

Yapıt yavaş yavaş sona yaklaşıyor. O günlerde, belki de Reich'ın yazdıklarının en çok tanınıp en iyi karşılananı olan bu kitapçığın hem değerini, hem sınırlarını gösterdiği için son sayfalar anılmaya değer:

"Devrim sırasında, eski çürümüş, sömürücü ve acımasız toplumun yıkıntıları üzerinde dansederken, ilk ağızda gençliğin cinsel çelişkileri artarsa, hemen aktöre dersi vermeye kalkışmak yerinde olmaz: devrimi, tarihsel değişimlerle ilişkileri içersinde

[38] *A.g.y.*, s. 146.

anlamak, gençlikten yana çıkmak, ona elden geldiğince yardım etmek gerekir. Bunun yalnız bir geçiş dönemi olduğunu bilmeliyiz. Buysa (...), o dönemin düzensizliğinden korkup, 'çıldırmış gençlik'ten ürküp toplumsal devrime karşıçıkmak, yeniden kentsoylu öğretilere gömülmek, çileciliğe ve aktöreciliğe savrulmak olur (...).

"Devrimden sonra, halk toplumculuğu kurmaya, tutumbilimsel yaşamı toplumcu yönde değiştirmeye ve anamalcılığın çürümüş kalıtını bütün alanlarda ortadan kaldırmaya başladığında, sorun karşımıza şimdikinden çok başka biçimde dikilecektir. O zaman toplum cinsel yaşamın gelecekteki örgütlenmesini düşünmek ve bunu hazırlamakla yükümlü olacaktır. Geleceğin örgütlenmesi, Lenin'in dediği gibi, yalnız ve yalnız 'dolu dolu sevi yaşamı' olacaktır. Bu 'dolu dolu sevi yaşamı'nın ayrıntılarını günümüzde kestirebildiğimiz kadarıyla, ortaklaşmacı toplumda cinsel gereksinmeler doğru bilgiye kavuşacaktır.

"Burada bir düşülkeyi anlatmıyoruz. Tam tersine, şu anda, işçi devriminden on beş yıl sonra, S.S.C.B.'de, bu yönde bir evrimin sürmekte olduğunu açıkça görüyoruz. Böylece şurası kesinlikle kanıtlanmıştır: cinsel özgürlük ancak toplumcu düzende gerçekleşebilir! Cinsel sorunların yarattığı acıyı, kendi acını ve başkalarınınkini ortadan kaldırmak mı istiyorsun? Öyleyse, gel, sen de toplumculuk savaşımına katıl!"[39]

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu sonuç *Gençliğin Cinsel Kavgası*'nın üstünlüklerini ve eksikliklerini çok güzel yansıtıyor. Yapıt ilk tümcelerıyle, otuzlu yılların devrimcilerini, gerek cinsel gerek öbür alanlarda, baskıcı ortamda yetişmiş bireylerin davranışlarına işlemiş, geleneksel aktöre ile kurumların yıkılmasını izleyen dönemde ister istemez belirecek aşırılıklar konusunda uyarır; devrimci akımı bu aşırılıkların ya da yarattıkları korkunun "cinsellik düşmanı" aktörenin geri gelmesi tehlikesini yaratmasına karşı uyarır. Son tümcelerdeyse, varılan sonuç inanılmaz bir gerçekçilik ve siyasal bilgi eksikliğine tanıklık eder. Nazilik Almanya'nın kapısını çalarken, Reich, ortaklaşmacı devrim hemen yarın başlayacakmış gibi konuşmayı sürdürür. Stalin'ciliğin S.S.C.B.'ne sağlamca yerleştiği, özgürlükçü eğitimcilerin Makarenko'nun buyurgan, "cinselliğe düşman" eğitim görüşünce birer birer elendiği günlerde Reich, "S.S.C.B.'de bir evrimin sürüp gittiğini açık seçik gördüğü"nü söyler; hem de yanında getireceği bütün uyum ve toplumsal özgürlüklerle birlikte, cinselliğin tam özgürlüğe kavuşturulması yönünde!

Bu umutsuz inanç belirtilerini gördükten sonra, Reich'ın Amerika dönemindeki çılgınca öfkeli ortaklaşmacılık karşıtlığı gerçek aydınlığına kavuşuyor: ömrünün en yakıcı düşkırıklığına gösterilen tepki. Freud öğretisi karşısında duyduğu düşkırıklığı bile bununla kıyaslanmaz: ger-

[39] *A.g.y.*, s. 149. İtalikler Reich'ın değil, De Marchi'nin.

çekten de Reich daha ilk yıllarından başlayarak, Freud'un ve başlıca çalışma arkadaşlarının kişiliklerindeki tutucu sınırları tartışma götürmez biçimde duyumsamıştır. Buna karşılık, Alman devrimci devinimine büyük bir inançla bağlanmış, ve birkaç yıl, onun içinde belirleyici biçimde yeralmış, onu dünya devrimci akımının öncüsü yapmıştır. İnsanın yana yakıla istediği şeye inanmasından daha güzel, daha kolay bir şey yoktur; buna karşılık, en değerli umutlarının yıkıldığını görmekten daha acımasız, daha güç bir şey de: bu açıdan, siyasette de sevide de durum aynıdır.

Bölüm 5

Reich'ın İnsanbilimsel Düşüncesi

REİCH, bu coşkulu ve etkin siyasal bağlanma döneminde, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'nin çarpıcı sayfalarının da kanıtladığı üzere, kuramsal sorunları bir yana bırakmış değildi. Bu yapıt Reich'ın kuşkusuz hem insanbilime (antropolojiye) en önemli katkısını, hem de toplumsal bilimlerdeki kuramsal yapısının temel direklerinden birini oluşturmaktadır.

"Freud dönemi"nin ruhbilimsel yapıtlarında, özellikle de *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nde katı ilkeci ruhçözümlemesinin kuramsal sapmalarıyla kılgısal tutuculuğunu benimsemesini engelleyen bakımevi deneyimleriyle coşkusal tutumları gözler önüne sermişti. Marx'çı döneminin ilk yapıtlarında (özellikle *Dialektische Materialismus und Psychonalyse* ve *Geschlechsreife, Enthaltsamkeit, Ehemoral*'de) ruhçözümlemesinin gerçek bir toplumsal devrime hangi katkıyı yapabileceğini, yapması gerektiğini gözler önüne sermişti. Ama Reich'ın düşüncesinin ilk kalıbı —Freud öğretisi— ile yeni Marx'çı kalıbı arasında büyük bir boşluk, hem katı gelenekçi ruhçözümlemesinin hem de buyurgan Marx'çı dünya görüşünün eleştirilerinin kolayca sızabileceği bir çatlak kalmıştı: insanoğlunun doğuştan gelen yıkıcılığı (ünlü "Ölüm İçgüdüsü"); toplumsal yaşamın, kurulacak uygar yapının kaçınılmaz biçimde cinselliğin en sert biçimde bastırılmasına bağlı oluşuyla ilgili Freud'cu (ve gelenekçi) savlar doğruysa, bunun getireceği bütün bireysel ve toplumsal zehirlenmelerle birlikte, (toplumcu bile olsa) eğitim ve törelerin amansızca baskı altında tutulmayacağı bir toplum tasarlamak olanaksızlaşacaktı.

Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi'nin asıl imlemi buradadır işte: insanbilimsel halka aracılığıyla, (o gün de, günümüzde de girişilmiş en ciddi, en

dizgeli) Freud ruhbilimine Marx'çı kuramı bağlama denemesidir bu. Ama hangi insanbilim? Kuşkusuz, bilmem kaç yıldır, şu ya da bu ilk kavimlerin "garip alışkıları"yla ilgili veri ve bilgileri derlemekle yetinmiş, bunların ruhbilimsel kişilik yönünden çözümleme ya da yorumuna girişmeyen, ya da olsa olsa, o günlerde beyaz ırk tarafından kendisininkinden başka bütün ırk ya da uygulayımsal gelişmelere karşı duyulan, Kipling'e özgü üstünlük duygusuyla yoğrulmuş "açıklamalar" yapan geleneksel insanbilim değil (örneğin, Frazer'in o ünlü *Altın Dal*'ını[1] düşünün).

Reich, her zamanki açıkgörüşlülüğüyle, Polonya asıllı insanbilimci Bronislav Kasper Malinowski"nin araştırmalarının, özellikle de yazarına Londra Tutumbilim Okulu'nda bir kürsü kazandıran *Sex and Repression in Savage Society*'in (Yabanıl Toplumda Cinsellik ve Bastırma'nın, 1927) devrimci değerini hemen yakalamıştı. Bu yapıtta, Trobriand Adaları'ndaki insanların (Malinezya'da yaşayan anaerkil halkın) cinsel alışkıları incelenmiş, bir yandan insanbilimsel gözlemleri yorumlamak üzere ruhçözümlemesinin bulguları kullanılırken, öte yandan da, yapılan gözlemler ruhçözümlemesinin asal kuramlarından kimisinin, özellikle de en gözde kuramının: "Oidipus karmaşası"nın çürütülmesinde işe yaramıştır. Malinowski, Trobriand Adaları'nda yaşayan yerlileri inceleyerek onlarda, beylik ruhçözümlemesinin savlarına karşı oğulun babaya duyması gereken köklü nefretten en küçük bir kırıntının bulunmadığını; buna karşılık, baba-oğul ilişkisinin, Trobriand'lıların düş ve söylencelerinin çözümlenmesinin açıkça gösterdiği üzere, hiçbir ikianlamlılığa yer bırakmayacak biçimde dostça ve sevecen olduğunu saptamıştı. Malinowski, keskin bir bakışla, bu köklü ruhsal ayrımla Trobriand Adaları'ndaki toplumsal örgütlenme arasında dolaysız bir ilinti bulunduğunu görmüştü: gerçekten de, bu toplumda baba her türlü buyurgan, "cinselliğe düşman" yüklemlerden (davranışın denetlenmesi, tutumbilimsel gözdağı ya da baskı, karşı cinse ya da kendine yönelik sevisel etkinliğin yasaklanması gibi işlerden) yoksundu; bunlar, bizim toplumda (bütün öbür ataerkil toplumlardaki gibi) haklı olarak oğulun babadan nefret etmesine yolaçmaktadır.

Malinowski'nin araştırmalarının bilimsel yararı gözden ırak kalmamıştı elbet ruhçözümlemesi çevrelerinde, çünkü onlar, Freud'un önce *Imago*'da basılan, sonra 1913'te *Totem ve Tabu* adlı kitapta toplanan dört

[1]Beyaz adamın (özellikle de uygulayımsal açıdan gelişmiş insanın) ilk insanlar karşısındaki şu gülünç "yükseklik duygusu" belki de en çarpıcı biçimde *L'Homme et l'Invisible* (İnsan ve Görünmeyen) adlı kitabında JEAN SERVIER tarafından gözler önüne serilmiştir.

denemesinde kuramsal bir temele oturtmaya çalıştığı "Oidipus karmaşası"nın zaman ve uzam açısından evrenselliği varsayımına öldürücü bir darbe indiriyordu. Daha 1925'te, Ernest Jones, Malinowski'nin Malinezya ekiniyle ilgili bir önçalışmasına[2] tepki olarak, *International Journal of Psychoanalysis*'te ilginç bir deneme yayımlamış;[3] burada, Malinowski'nin ilk insanbilimsel çözümlemelerinin Freud'un bizim toplumdaki Oidipus karmaşasıyla kişilik yapısından gelen yıkıcılığı dirimbilimsel temele oturtma çabası üzerinde yarattığı büyük tehlikeyi "savuşturmaya" çalışmıştır.

Jones daha o zamandan, Trobriand Adaları'nda gözlediği duygusal bağlanmanın (anayla babaya duyulan sevginin, anaerkil hukuk düzeninde, bizim babaya tanıdığımız yetkilerle donatılmış bulunan dayıya düşmanlığın), babaya beklenen kökensel ve evrensel nefretle ilgili Freud savlarını yalanlamak şöyle dursun, bunların yeni bir doğrulaması olduklarını ve anaerkillik kurumunun köklü ruhbilimsel nedenlerini açıklamaya yarayacak birtakım öğeler sağladığını söyleyerek Malinowski'ye karşı-çıkmıştı. Jones'a göre, Trobriand yerlilerinin ve daha başka ilkel kavimlerin üreme düzenekleri ve babanın bu süreçte gördüğü belirleyici işlevi hiç bilmeyişlerinin tam bir yürek temizliğiyle küçümsenmemesi, tersine hakettiği gibi değerlendirilmesi gerekirdi. Jones'a göre, bunun kanıtı, Trobriand yerlilerinin üremeyle ilgili düşünlerini betimlerken, "en azından doğrunun bilinçdışı algılanması"nı gösteren son derece anıştırıcı bir simgeciliğe başvurmalarıydı; oysa bilinçaltına itilmiş bu babalık algılaması anaerkil düzenin yapısal nitelikleri ve duygusal bağlanmalarıyla sıkı sıkıya ilintiliydi; bunların ikisinin de niyeti, oğulun babaya duyduğu nefreti başka yöne çevirmekti. Demek ki Trobriand Adaları'nda yaşayanlar, "babanın çiftleşme ve çocuk doğurtmaktaki işlevinden sözetmekten vazgeçerek" oğulun babasına duyduğu "temel evrensel" nefreti başka yöne çevirmeye çalışıyorlardı. Ama üremede babanın işlevinin gizlenmesi babayı nefretten kurtarsa bile, diye sürdürür Jones, "baba imgesinin yarattığı düşünden ayrılmayan korku, çekinme, saygı ve düşmanlık duygularının" yerdeğiştirmesi ve şu ya da bu biçimde birine yüklenmesi gerekmektedir; o zaman, ruhçözümlemesinin çok bilinen bir süreciyle, "yerdeğiştirme" ya da "aktarma" süreciyle bu duygular dayı

[2]B. MALINOWSKI, "Psychoanalysis and Anthropology", *Psyche*, Londra, IV, 1924.

[3]E. JONES, "Mother Right and Sexual Ignorance of Savages", *The International Journal of Psychoanalysis*, 1925, c. VI, s. 109-130.

üzerinde yoğunlaşmakta, böylece dayı, gerek toplumsal gerek duygusal düzlemde, bunlara verilen düşmanlık dolu bütün duygusal ve toplumsal yetke ve ikianlamlılık yüklemleriyle birlikte, bizim babanın eşdeğerlisi olup çıkar. Kısacası, Jones'a göre, anaerkil toplumlarda, "ilk babanın sevecen ve yumuşak bir imgeye dönüştürülmesi ve öte yandan çatık kaşlı, sert dayı imgesinin yaratılmasıyla", hem baba, hem oğul karşılıklı düşmanlık duygularından kurtarılmış olmaktadır. Demek ki, Jones'un anlayışına bakılırsa, Oidipus karmaşası temel ve evrensel bir olguydu, ve "anaerkil dizge, dayı karmaşasıyla", bu duygunun evrenselliğini çürütmek şöyle dursun, "temel Oidipus eğilimlerine karşı ortaya çıkmış bir savunma oluşuyla" toplumsal yapı halinde onun kanıtlanması gibi gözüküyordu.

Jones'un bu kuşkusuz ustaca "çürütmesi"ne Malinowski, bizce, son derece kökten ve belirleyici birtakım eleştiriler yöneltmişti. Jones'un varsayımı doğru olsaydı, der Malinowski, doğadan getirilen ve yeri değiştirilen Oidipus karmaşasının, ruhçözümlemesinin bulguladığı ve her türlü karmaşık duyguda bulunduğunu öne sürdüğü üzere, Trobriand Adaları'ndaki saplantılarda, söylencelerde ve halk sanatında birkaç iz bırakmış olması gerekirdi: oysa, Malinowski'nin düşler, simgesel anlatım ve söylence alanında giriştiği köklü çözümleme yalnızca öbür "karmaşa"nın, kızkardeşe duyulan bastırılmış sevgi ile dayıya beslenen nefretin karışmasıyla oluşan anaerkil karmaşanın az çok dolaylı anlatımlarını ortaya çıkarmıştır.

Dolayısıyla Malinowski, içindeki temel çelişkiyi gözler önüne sererek, Freud'un kökensel baba katilliği kuramının sıkı bir eleştirisine girişir. Freud'a göre, diye anımsatır Malinowski, oymakbaşı babanın gençler çetesi, oğulları ya da yerine göz dikenler tarafından kadınları ele geçirmek için öldürülmesi ekinin en uzak kökenlerine uzanıyor olmalıdır.

"Buysa, suçun ve sonuçlarının bugün de doğal halleriyle doğrulanmış bulunduklarını kabuletmemiz anlamına gelir: ama bu varsayım birçok çelişkiye düşer. Gerçekten de, babayı öldürme gerekçelerinin hiç bulunmadığını saptıyoruz, çünkü hayvanlar dünyasında içgüdünün eylemi bireyi (...) kimi düşünleri bastırmaya yolaçmaz; ayrıca, kısaca söylemek gerekirse, sürüden ayrıldıktan sonra, oğulların babalarından korkacak bir şeyleri kalmaz."

Sonuç olarak, diyordu Malinowski hayvanlar üzerinde yapılmış gözlemlere dayanarak, suçluluk duygularının, dolayısıyla bilinçaltına itilmiş ruhsal çatışkıların bulunmadığı kanıtlanabildiğine (dolayısıyla, ister istemez kabuledilmeleri) gerektiğine göre, nasıl olur da kalkıp ekinin ve

aktörenin hayvan gibi yaşayan varlıkların gerçekleştirdikleri bir edimin yarattığı suçluluk duygularından doğmuş olabileceklerini öne sürebiliriz? İki şeyden biri: ya —yüzde yüz kuramsal bir varsayımla— hayvanda suçluluk duygusu vardır (o zaman da ekinin ve aktörenin ortaya çıkışını "açıklamak" için ilk baba öldürülmesinin varsayılması gerekmez) ya da suçluluk duyguları yoktur, o vakit de hayvanlık dönemindeki insanlığın bunları baskıcı bir zorbanın öldürülmesiyle üretmesi saçmadır. (Ayrıca, belki Malinowski'nin savlarına dayanarak, insansı maymunların davranışlarının pek çok araştırmacı tarafından büyük bir titizlikle gözlenmesi yetişkin erkeğin zorbalığının evrenselliğini de, gençlerin el ele verip onu öldürmesini de doğrulamadığını anımsatabiliriz: tersine, genç erkeklerin, yaşlı erkek kıskançlık gösterdiği zaman bile, görece rahat bir cinsel doyuma kavuşabildikleri, her durum ve koşulda cinsel kavgaların, Freud'un varsaydığı gibi,[4] kan dökülmesine dek uzamadığı kanıtlanmıştır.)

Güney Denizlerinden Otuzlu Yılların Avrupa'sına

Şimdiye dek söylediklerimize bakınca, Malinowski'nin yapıtıyla ilgili tartışmaların insanbilimin oldukça soyut ortamlarına, başka bir deyişle, uygarlığın ilk kökeniyle ilgili alabildiğine su götürür kuramlara, daha doğrusu varsayımlara bırakıldığı sonucu çıkarılmalıdır. Bu durumda Reich'ın, özellikle şimdi incelemeye başlayacağımız yapıtın insanbilime katkısının hem o, hem bugünkü önemi, Malinowski'nin bulgularını toplumsal gerçeklik ve çağdaş siyasetle ilgili tartışmaya, aynı zamanda sözkonusu gerçekliği devrimci yaklaşımla değiştirme tasarısına katmakta kendini gösterir. Reich, araştırmasının bu asal "gerekçesi"ni hiç gizlemez: bu gerekçe, Trobriand Adaları'nda yaşayan toplumla bizimkinin karşılıklı gözlenmesinden elde edilen verilerin ışığında (katı gelenekçi Freud'cu kuramlardan tutun da Malinowski'nin ve Marx'çı dünya görüşünün kuramlarına varana dek) değişik savları süzgeçten geçirir; sözkonusu niyet, *Der Einbruch der Sexualmoral*'in ilk basımının güzelim önsözünün ilk sayfalarında da kendini gösterir (s. I, XIV).

---

[4]Örneğin, şu yapıtlara bakın: C. R. CARPENTER, "Behaviour and Social Relations of free Ranging Primates", *The Scientific Monthly*, 1939, nr. 47., s. 319-325; "Sexual Behaviour of Free Ranging Rhesus Monkeys", *Journal of Comparative Psychology*, 1942, nr. 33, s. 113-142; A. SOKOLOWSKY, "The Sexual Life of the Antropoid Apes", *Review of Urology*, 1923, nr. 27, s. 612-616; R. M. YERKES, *The Great Apes*, New Haven, Yale Üni. Yay., 1929.

"Bu araştırma (...), amaçlarının bilincinde bir cinsel siyasetin temellerinin atılmasına katkıda bulunmak istemektedir."

Reich bundan sonra, çalışmasını doğuran sorunları büyük bir açıkgörüşlülükle gözler önüne seriyordu:

"Ruhçözümlemesine cinselbilimle ruhhekimliğinden gelirken, özellikle ruhçözümlemesinin yöneldiği (kuramsal olarak sağlam temellere dayalı) nedensel sağaltımın yarattığı büyük olanakların etkisindeydim."

Reich bundan sonra, katı ilkeci ruhçözümlemesinin beylik sağaltımıyla arasındaki derin görüş ayrılıklarına değinerek, ruhçözümcülerin çok sayıda çarpıcı sağaltım başarısızlığına uğramasına yolaçan çözümsel sağaltımın sinirce kuramının çok çok berisinde kalmasına karşılık, ruhçözümlemesinin başarıları arasında şunun sayılması gerektiğini açıklıyordu: "bir sinirceyi iyileştirebilmek için onun tanınması gerektiği"ni bulmuş olmak.

Ayrıca, "çözümsel sağaltım sırasında ruhsal düzeneklerde ortaya çıkan somut ve canlı değişim sürecinin gözlenmesi hep şu soruyla atbaşı gidiyordu: 'Ruhsal açıdan sağlıklıyla hasta arasındaki ayrım nedir?'" (Ve bu arada şunu da belirtelim, işte bu soru Reich'ı Fromm'un ve sağlık kavramını toplumsal uyum denen günoğlucu (oportünist) göreceliğe bağlama girişimlerinin önüne çıkarır.)

Sinirceyi başarısız cinsel bastırmanın ürünü sayan, dolayısıyla iyileştirilmesini de bu bastırmanın ortadan kaldırılmasına ve bilinçaltına itilmiş cinsel güdülerin özgür bırakılmasına bağlayan Freud'un ilk anlatımı bizi şu soruya getirir: "Özgür bırakılan güdüler ne olur?"

Ruhçözümsel yapıtlarda, diye sürdürür Reich, bu soruya iki yanıt bulabiliriz. Birincisi, bilinçüstüne çıkmayı başaran bastırılmış arzular bilinç tarafından "bilinçli olarak" denetim altına alınır ya da itilir, der. İkinci yanıta göre, bastırılmış arzular yüceltme aracılığıyla simgesel olarak dile gelir. "Dolaysız cinsel doyum gerekliliğindense kimsecikler sözetmez", der Reich acı acı. İlk Freud'da (burada, 1907'de yazılmış *Çağdaş Sinirlilik* denemesini düşünün), bütün içgüdülerin yüceltilmesinin olanaksızlığını, dolayısıyla, en azından güdülerin bir bölümünün doğrudan doyuma ulaştırılmasının gerekliliğini tanıma eğilimi görülse bile, Reich temelde haklıydı.

Reich, cinsel danışma merkezlerindeki çalışmasına, oralarda Viyana ve Berlin'li işçiler üzerinde yaptığı gözlemlere dayanarak, hekimlik dene-

yiminin yüceltmenin pek az durumda gerçekleşebildiğini, sağaltım ve yaşanan ortam doyurucu ve düzenli cinsel yaşama izin vermezse, çocukluk döneminden kalma arzuların (Oidipus içtepilerinin, sapıklıkların falan) bilinçüstüne çıktıktan sonra denetim altına alınıp kınanmasının boş istekler olarak kalacağını gösterdiğini söyleyerek bu görüşe karşıçıkar. Katı gelenekçi ruhçözümlemesi kuram ve yöntemiyle bağlarını koparmasının asal nedenlerinden birini yineleyerek, "türeyimsel cinsel bozukluk ve açık seçik durgunluk belirtileri göstermeyen sinirce yoktur", der. Buna karşılık, "üretken cinsel doyumun, tek başına, cinsel durgunluğu gidermeye, böylece sinirce belirtilerini enerji kaynaklarından yoksun bırakmaya yettiği"ni, "eksiksiz üretken cinsel doyumun düzene konup geri getirilmesinin iyileşmenin vazgeçilmez, asal etkeni olduğu"nu kanıtlar.

Yukarda, katı gelenekçi ruhçözümlemesi tarafından Reich'ın sinirce kuramına yöneltilen eleştirilerin neler olduklarını ve ne kadar tutarsız kaldıklarını belirtmiştik; dolayısıyla, bu konuya yeniden dönmeyeceğiz. Burada önemli olan, Malinowski'nin insanbilimsel bulgularının yardımıyla, ruhçözümlemesinden onun toplumsal-siyasal gerçekliğe uymayışının eleştirisine, kararlı bir devrimci istencin ortaya konmasına ve sonunda devrimci umutların gerçekleştirilmesine uzanan Reich düşüncesinin mantıksal evrimini izlemektir.

Bu noktaya gelince, diye sürdürür Reich, cinsel tutumbilimin, ona bağlı olarak da sinircelerin iyileştirilmesinin anahtarını elimize geçirdiğimizi düşündük. Oysa daha sonraki deneyimler, kimi son derece ciddi olaylar cinsel enerjinin üreme örgenlerinde düzene konması başarılsa bile, kişinin yaşadığı ve hastalığını iyileştirmeye çalıştığı ortamın cinsel isteklerine, dolayısıyla iyileşmesine dizgeli olarak karşıçıktığını gösterdi.[5]

Sözün kısası, sinircelerin tutarlı sağaltımı hastaların kendilerine zorla benimsetilmiş "aktöre"yi aşmalarını gerektiriyordu: oysa işte bundan korkuluyordu ve "ruhçözümcü uğraşdaşlar tarafından (Reich'ın) üretken cinsel doyumla ilgili kuramına yöneltilen eleştiriler toplumsal ve düşünsel bir engelin varlığını ortaya koyuyordu."

Ayrıca, ortamın hasta edici etkisine karşın çözümsel sağaltımın sinirceyi iyileştirmeyi başarıp sürdürdüğünü varsaysak bile, temel sorun el sürülmemiş olarak kalıyordu; daha önce gördüğümüz gibi, Reich bu soruna tam zamanında değinmiş ve kendi ruhsal-cinsel danışma merkezleri

[5]CAB, Giriş, s. vı.

aracılığıyla bölümsel de olsa çözmeyi denemişti: açıkgörüşlü bir inceleme toplumumuzu oluşturan bireylerin çoğunluğunun hatırı sayılır sinirsel ve cinsel bozukluklar taşıdığını gösterdiği, nedensel sağaltım —ruhçözümlemesi— daha başından uzun olan ve bakımevi deneyimi arttıkça daha da uzayan bir sağaltım süresi gerektirdiği için, sinirce sorununa *sağaltımsal* bir çözüm bulmak açıkça olanaksız gözüküyordu; öte yandan, *önleyici* bir çözüm bulunmasının ivediliği de görülüyordu. Sinir hastalıklarını yığınsal olarak sağaltmak elden gelmediğine göre (üstelik sağaltımın sonuçlarını ortamın karşı saldırılarından da korumak gerektiğinden), yalnız sinirceyi doğuran *nedenlerin ortadan kaldırılması* belli bir umut yaratabilirdi.

Yığınsal Sinirceyi Nasıl Önlemeli?

"Sinirceyi nasıl önlemeli?" Her uzmanın, ayrıca sorunun ciddiliğini gören her insanın ilk ağızda kendine sorması gereken canalıcı soru buydu; ama, diye sürdürür Reich,

"Bu temel soruya hiçbir zaman ciddi biçimde eğilinmediğini, değinildiği zamansa, birkaç genel sözcükle geçiştirildiğini saptayınca çok şaşırdım."

Öte yandan geleneksel ruhhekimliğinin de soruna en küçük bir yardımda bulunmadığı, ışık getirmediği de açıktı. O, sinircelerin kalıtsal kökenlerine bağlı kalmayı sürdürüyor, bunu yaparken de: "kentsoylu dirimbilimin buyruğunu dinleyip bilginlerin ve halkın dikkatini çevresel koşullardan başka yönlere çeviriyor", bu koşulların hastalık yaratıcı etkisini gizliyordu.

Bu noktada, Reich'ın söylemi önsözün başlarındaki siyasal havayı yeniden kazanır.

"Bütün bunların(*) yanlış olduğu, Marx'çı toplumbilimin incelenmesiyle açıkça ortaya çıkmıştır. *Gerçekten de, Marx'a göre,* sinircelerin ortaya çıkışında çocukluktaki *çevresel koşulların temel nedenler oldukları* ve ilerde, sinir hastasının iyileşmesini güçleştirenin de bunlar oldukları *bütünüyle anlaşıldığı vakit,* amaca ulaşılır."[6]

(*)Bunlar, özellikle geleneksel ruhhekimliğinin yapısal ve kalıtsal kuramlarıdır. (L. de M.)

[6]Aynı yapıt, s. VII-VIII.

Bizi Marx'la Engels'e götüren yalnız geleneksel ruhhekimliğinin yapısal savlarının çürütülmesi değildir, der Reich, "cinsel arzuların bilinçaltına itilmesinin toplumun ekinsel gelişmesinin vazgeçilmez bir parçası olduğunu" öne süren Ferud'cu savın da yadsınmasıdır. Katı gelenekçi Freud'culuğun bu tutucu ve gerici anlayışının yadsınmasında atılacak ilk adım, toplumumuzun şöyle bir gözlenmesidir. Çünkü,

"Freud uygarlığın bastırılmış cinselliğe dayandığını öne sürerken... cinsel arzularını bastırmış kişinin, sinirceli insanın, salt toplumsal yaratıcılık açısından alsak bile, cinsel alanda özgür ve sağlıklı kişinin çok çok gerisinde kaldığını sonsuza dek görmezlikten gelemezdik."

Freud'un savının tersine, cinsel arzuları bastırmanın uygarlığı yaratmadığı, tersine, uygarlığın cinsel bastırmayı doğurduğu konusundaki kuşkular belirir belirmez, şu canalıcı soruyu sormak kaçınılmazdı: "Toplum, cinselliğin bastırılmasından ne gibi bir çıkar sağlamaktadır?"

Geleneksel toplumbilim bu soruya hiçbir usa uygun yanıt getirmezken, "Marx ve Engels'le sonunda bir sürü görünge açılmaktadır": bu konuda, herhangi bir topluluğun töresel davranışlarını belirleyenin *tutumbilimsel yaşama koşulları* olduğunu öne süren *Marx'çı anlayış* ve Engels'in *Ailenin, Özel Mülk Sahipliğinin ve Devlet'in Kökeni*'nde ortaya koyduğu *budunbilimsel bilgi* son derece önemlidir.

"Freud haklıysa, der Reich, cinsel bastırma uygarlığın gelişmesinin ayrılmaz parçasıysa, sözkonusu baskı, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde, halk yığınları içersindeki sinirceleri başlatıp sürdürdüğüne göre, toplumun sinir hastalıklarına yakalanmaktan kurtarılması sorununun hiçbir anlamı kalmaz, bütün umutlar yitip gider. Ama eğer Marx'çı toplumbilim haklıysa, Morgan'la Engels ailenin tarihçesini güzel betimledilerse, aktöre değiştirilebilir, dolayısıyla yığınsal sinir hastalıkları kolayca önlenebilir."[7]

Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi'nin getirdiği budunbilimsel katkının Marx'çı ve devrimci görüşten esinlenişi bundan daha açık seçik anlatılamaz. İlk insan topluluklarının gerçek cinsel yaşamını öğrenebilmek için sapıklıkları, sinir bozukluklarını, cinsel kökenli kötü toplumsal uygulamayı irdeleyen toplumbilim konusunda bilgi edinmemiz gerekir, diye sürdürür Reich.

Ne yazık ki,

[7]Aynı yapıt, s. x.

"Bilimsel yazın öykünmeciydi, hem birbiriyle çelişen çalışmalar sözkonusu olduğu, hem de her sayfada aktöresel yargılar kaynadığı için, bunlardan kesin sonuç çıkarılamıyordu."

dolayısıyla önyargı doluydu, bilime köklü biçimde karşıtlı.

R. Schmidt'in *Ars Amandi Indiana*'sı gibi yapıtlara dayanılacaksa, hemen bu işten vazgeçmek gerekirdi, çünkü bu yapıtlarda yazar incelenen toplulukların cinsel yaşamlarıyla tutumbilimsel toplumsal yapıları arasında hiçbir bağ kurmaya çalışmıyordu. Öte yandan, en "usu başında" budunbilimsel yapıtlar (özellikle Cunow, Müller, Lyer ve benzerlerinin çalışmaları), halkların gerçek cinsel deneyimini yakından, ayrıntılı bir biçimde ele almıyor, cinsel yaşamın dış biçimleriyle (alışkılarla, evlilik törenleriyle falan) yetiniyordu.

"Bu durumda Malinowski'nin araştırmaları, ilerki yüzyılların cinsel ve tutumbilimsel düzeltimi ile ilk anaerkil toplulukların cinsel yaşamı arasında kesin ilintiler saptamama yolaçarak dikkatimi çekti, diye bağlar Reich. Bu araştırmalar, ilk insan topluluklarının cinsel deneyimleri ve özellikle de halk yığınları arasında görülen sinirceler sorununa nicedir beklenen, aranan belgeleri sağlıyordu. Malinowski'nin bulguları giderek beklenenin de ötesindeydi (...). Daha ilk bakışta Morgan'la Engels'in kuramlarının dolaysız uzantısı gibi gözüken bu bulgulara dayanarak cinsel tutumbilim sorununun budunbilimsel yanıyla ciddi olarak ilgilenmeye başlayabilirdik. Elinizdeki deneme bu çabanın sonuçlarını içermektedir."[8]

Böylece Reich, 1931 Eylül'ünde temel insanbilimsel yapıtının ilk basımını okurlara sunuyordu.Üç yıl sonra, Kasım 1934'te, ikinci basıma kısa bir önsöz ekliyor; burada, ilk basımdan bu yana, zamanın kitabında dile getirilen görüşlere iki önemli doğrulama sağladığını söylüyordu.

"Birinci doğrulama, ulusçu-toplumculuğun Almanya'da yürürlüğe koyduğu aile hukuku düzeltimlerinden geldi; bunlar, buyurgan yönetimin ataerkil öğretisi ve toplumsal alanda kendini çoğaltma biçimiyle kusursuz biçimde çakışmaktadır (...). İkinci doğrulamaysa, Roheim'ın(*) yaptığı gezinin sonuçları tarafından sağlandı; bu sonuçlar benim ilk ekinlerde cinsel aktörenin boygöstermesi kuramımı, üstelik Roheim'ın istenci dışında, giderek temel kuramsal konumuyla taban tabana çelişerek, o güne dek elde bulunandan çok daha geniş bir temele oturtmaktadır."[9]

---

[8]Aynı yapıt, s. xv.

(*)Freud öğretisini benimsemiş ünlü insanbilimci.

[9]Aynı yapıt, s. xvı.

"Eldeki metin, geri kalan yanıyla pek az değiştirildi", der Reich. Bu kısa tümcede, kuşkusuz, yazarın ilk basımda yeni Sovyet gerçekliği, ve 1931'de bütün yapıtı saran, 1934'te de yansıtmayı sürdürdüğü kesin Marx'çı esinle ilgili coşkulu yargılar konusundaki çekincesini yakalayabiliriz. Ama bu öncelikle siyasal bir sorundur, ve tartışılmasını, Reich'la ortaklaşmacı devinim arasındaki ilintilerin bunalıma girmesinin incelendiği bir sonraki bölüme bırakmak yerinde olur.

Trobriand Adaları Toplumu

Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi, büyük ölçüde, Malinowski'nin Trobriand Adaları'ndaki yerliler üzerinde yaptığı araştırmaların yinelenmesine dayanır. Ama bu sıradan bir yeniden yazma değildir: Malinowski'nin topladığı veriler, gerek ruhbilimsel yorumlarının ışığında, gerek toplumumuzda ve onu çekip çeviren aktöreye-aykırı aktörede gözleyebildiğimiz benzer ya da karşıt görüngüler içinde kazanabilecekleri imleme göre sürekli olarak seçilip sunulmaktadır. Demek ki hiçbir şey sıradan insanbilimsel gözlem düzeyinde kalmamakta, böyle bir tutumun bilimsel açıdan getireceği bütün tehlikelerle, bir siyasal ve ekinsel tartışma değeri kazanmaktadır.

Nitekim Reich, Trobriand Adaları'ndaki küçük çocukların cinsel yaşamını betimlerken, ana babaları sevişirken uyanırlarsa azarlandıklarını, "başlarını yorganlarının altına çekmeleri"nin söylendiğini belirttikten sonra, büyük bir yürek temizliğiyle şu yorumu yapar:

> "(...) bu azarlamanın cinselliğin yadsınmasıyla ilgisi yoktur, amacı yalnız sevişen yetişkinin rahatsız edilmesini önlemektir."

O arada, tam bir açıkgörüşlülükle, sözkonusu yasaklamanın çocukta (Trobriand Adaları'nda izine rastlanmayan bütün öbür sapıklıklar gibi) dikizciliğe yolaçmamasının çocuğun cinsel özgürlüğüne getirilen kimi sınırlandırmaların ancak *cinselliğin genel olarak baskı altına alınıp yadsınmasıyla hastalık doğurucu bir nitelik kazandığını* belirtir.

Aynı "nicel" anlayış Reich tarafından Trobriand Adaları'nda benimsenmiş kardeşiyle cinsel ilişki kurma yasağına da uygulanır.

Cinsel etkinlik özgür olduğuna göre, der, kandaşıyla ilişki kurma yasağını cinsel tutumbilimin verdiği anlamda cinselliği kaskatı sınırlandırma olarak yorumlayamayız. Gerçekten de, yerlilerin elinde çok geniş

doyum olanakları kalmaktadır. Başka herhangi bir besini yiyebilmesine zin verdiğimiz zaman, bir insanın örneğin kuzu etiyle pişirilmiş fasulye yemesini yasaklarsak beslenme yasağından sözedemeyiz. Dolayısıyla, Trobriand Adaları'nda cinsel yaşamın özgür oluşunu birtakım sınırlı yasaklar var diye yadsımaya kalkan ya kötüniyetlidir ya da kalın kafalı. Trobriand Adaları'nda yaşayan yerlilere konan sınırlandırmaların tutumbi-imsel ya da devinimsel bir önemi yoktur. Kandaşıyla cinsel ilişki kurma çtepisinin abartılması *genel olarak cinsel içtepinin bastırılması*'nın sonu-udur. Bu değerlendirmeler —der Reich, bundan böyle Oidipus karmaşası arşısındaki kesin tutumunu dile getirerek— toplumumuzdaki küçük ocuklarda kandaşıyla cinsel ilişki kurma güdüsünün gerçek değerini nlamakta önem taşır. Bu güdü, büyük ölçüde, bütün öbür cinsel ilişki ürlerinin başarısızlığa uğramasının ya da olanaksızlığının, aynı zamanda, rişkinlerin cinsel yaşamlarının başlıca özelliği olan doyumsuzluktan ötürü, ana babaların kendi çocuklarıyla cinsel ilişki kurmalarının sonucu-dur.[10]

Reich, Trobriand'lı küçük yerlilerin cinsel oyunların daha sonraki yetişkin cinsel yaşamı üzerinde en küçük bir zararlı etki yaratmayışına da parmak basar. Kentsoylu cinselbilim yapıtları, der alaylı bir dille, ço-ukların cinsel oyunları konusunda çığlıklar atar, hop oturup hop kalkar-en, doğacak tehlikelerin yalnız yetişkinlerin (öncelikle de ana babaların) u oyunlar karşısında takındıkları duygusal tutumla yarattıkları suçluluk ve korku havasından doğduğunu unutmaktadır. Trobriand Adaları'n-daysa, analar babalar çocuklarının cinsel oyunlarını yasaklamak şöyle dursun, ormanda küçüklerin sevi oyunları oynayacakları küçük kulü-belerin yapımına yardım ederek, iyilikçi bakışla bunları desteklemektedir: ıpkı bizde, "kendi üstün uygarlıkları"ndan emin ana babaların, çocuk-larının savaş oyunlarını destekleyişi gibi.

Yalnız cinsel işlevin ruhçözümsel gözlenişi, sevişmenin kendisini ona eşlik eden bilinçli bilinçsiz yaklaşımdan daha az önemli saymayı öğretir, der Reich.[11]

Ve işte bu noktada, 1934 tarihli bir dipnotu, Reich'ın her geçen gün bilimsel gözlemin en güncel imlemlerinin bilincine vardığını gösterir.

"İkincil gözükse de, çocuğun ve yeniyetmenin cinsel yaşamının eksiksiz kabuledil-mesiyle yalnız gözyumma arasındaki ayrım öğrencinin ruhsal yapısının oluşumunda son

[10] CAB, s. 6.

[11] Aynı yer.

derece belirleyicidir. Dolayısıyla, bugün kimi dar çevrelerdeki 'aydın kafalı' eğitimciler arasında yaygın olan hoşgörüyü aslında cinselliğin bütünüyle yadsınması saymalıyız. Gerçekten de, çocuğun bu hoşgörüyü 'cezalandırmanın ertelenmesi' gibi duyumsaması bir yana, yalnız cinsel oyuna izin vermek cinselliği yadsıyan ve cezalandıran ortamın korkunç baskısına oranla yüzde yüz yetersiz bir önlemdir."[12]

Yıllardan beri, öncelikle bir hoşgörü tutumu biçiminde dile gelen İsveç türü cinsel eğitimin sınır ve ikirciklerine parmak basan benim için,[13] Reich'ın bu "hoşgörü aktöresi" eleştirisi hem giriştiğim tartışmanın, hem de Reich'ın düşüncesinin olağanüstü öncülüğünün doğrulanmasıdır. Bu öncülük, bir bakıma, yukarıda andığımız dipnotun geri kalan kesiminde de kendini göstermektedir; sözkonusu not, ayrıca: "toplumsal ortam devrime uğramadıkça kişisel düzeyde hiçbir şey yapılamaz" diyenlerin kısır aşırıcılığına kapılmama uyarısıdır; o, aynı zamanda, sözde ilerici olsalar bile, çocuğun ve delikanlının aktöresel davranış ve sorunlarıyla karşılaştıkları an bir sürü ruhçözümcünün, eğitimcinin ve toplumsal yardım görevlisinin kendilerini bıraktıkları günoğluculuğun da kınanmasıdır.

"Bununla birlikte, toplumsal etkileri yoketmese de, eğitimcinin çocuk ve yeniyetmenin cinsel yaşamını ikianlama yer bırakmayacak biçimde, özel olarak onaylaması Ben'in yapısındaki son derece değerli bileşenlere temel oluşturabilir. Bu söz, hoşgörüden onaylamaya geçirecek adımı bir türlü atamayan ruhçözümcülerin tutumunu eleştirmek üzere edilmiştir. 'Çocukları bildiklerini yapmaya bırakma biçimindeki yaygın tutum aslında belli kişisel sorumluluklardan kaçınmanın bir yoludur. Çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin çözümlenmesinde toplumsal baskıları dengeleyecek bir karşı ağırlık yaratılmazsa, cinsel baskının ortadan kaldırılması düpedüz kuramsal kalır. Arzulanmayan bir şeyi zorla benimsetmemenin yanında, hastanın ve çocuğun cinsel tutumbilim yönündeki eğilimlerini güçlendirmek gerekir."[14]

Reich bundan sonra Trobriand Adaları'ndaki gençlerin cinsel yaşamını incelemeye girişir ve Malinowski'nin çalışmalarının ürünü olan budunbilimsel bilgilere katkıda bulunurken, aynı zamanda geleneksel gerici bilim ile katı ilkeci ruhçözümlemesinin kuramlarına bir darbe indirir. Malinowski, Trobriand Adaları'nda iğdiş edici, acımasız ergenlik törenlerinin bulunmadığını belirtmişti.

---

[12]Aynı yer.

[13]Bu konuda, L. DE MARCHI'nin *Sesso e civilta* (Laterza, Bari, 1959) ve *Sociologia del sesso* (Laterza, Bari, 1963, s. 295-260) yapıtlarına bakın.

[14]CAB, s. 6.

Oysa, der Reich, ruhçözümcü budunbilimciler, kimi ilkel halk topluluklarının acımasız ergenlik törenlerine bakıp onlarda da tıpkı bizdeki gibi cinsel etkinliğin cezalandırıldığı, yalnız onlarda bunun cinsel yaşamın başlarında yapıldığı sonucunu çıkarmaya kalkışmışlardır. Ve bu söz, çoğu kez, insanoğlunda cinselliğini cezalandırma yolunda içgüdüsel bir eğilim (ilk özezerlik) bulunduğunu "gösterme"ye yaramıştır. Reich'sa buna haklı olarak karşıçıkar:

"Cinselliğin bu yoldan cezalandırılmasının insanoğlunun doğuştan getirdiği içgüdüsel yapıda bulunması (...), cinsel tutumbilim sorunlarına tarihsel açıdan bakıldığında, bize bütünüyle olasılıkdışı gelmektedir. Gerçekten de, Trobriand Adaları'ndaki gibi cezalandırmak şöyle dursun, gençlerin cinsel etkinliğinin özellikle desteklendiği toplumsal örgütlenmeler varsa, cinsel baskının dirimbilimsel-ruhbilimsel bir birlik gösterdiğini öne süren kuramı savunanların her şeyden önce Trobriand Adaları'nda hem şu sözümona evrensel cinsel baskının, hem de onlara sorulacak olursa, insan cinselliğinin ayrılmaz parçası sayılması gereken cinsel sahiplenme içtepisinin ve daha başka olumsuz, baskıcı niteliklerin bulunmayışını açıklamaları gerekirdi. *Biz*, der Reich, elimizdeki yapıtın Marx'çı esinlenişini bir kez daha doğrulayan bir tümceyle, *bu görüngülerin son derece doğal cinsel doyum sürecine tutumbilimsel çıkarların karışmasının sonucu olduğunu savunuyoruz: ve bunu kanıtlayacağız.*"[15] (İtalikler W. R.'a değil, kitabın yazarına aittir.)

Burada okurun dikkatini, siyasal bağlanma ve savaşımcılığının en ateşli olduğu yıllarda bile, Reich Marx'çılığının bir özelliğine çekmek istiyoruz. Onun bu öğretiye saygısı hiçbir zaman körü körüne, kalıpçı değildir. Reich, Marx'çı tutumları savunurken, hep bir sürü somut kanıt ve olguya dayandırmaya çalışır. İncelemekte olduğumuz yapıt, gerçekte, *insanbilimsel olgulara dayanarak*, bir yandan tutumbilimsel yapının kişilik yapısının gelişmesini; öte yandan da, kişilik yapısı oluştuktan sonra onunla tutumbilimsel yapı arasındaki karşılıklı etkileşimi gözler önüne serme yönündeki dizgeli bir girişim sayılabilir. Reich Marx'çılığının bu temel *yaratıcılığı*, incelediğimiz yapıtta özellikle çeyiz düzeneğinin ve aktöresel-ruhbilimsel uzantılarının soruşturulmasında dile gelir (bu yaratıcılık onu, önünde sonunda, devrimcilik ve bilginlik deneyiminin şiddetle çürüteceği geleneksel Marx'çı düşünceyle bağlarını koparmaya götürecektir.) Bu konuya yeniden döneceğiz.

Şimdilik, Reich'la birlikte Trobriand toplumunun öbür yanlarını, özellikle de cinsel şenliklerini incelemeyi sürdürelim. Reich her zamanki

[15] *A.g.y.*, s. 10.

gibi onları saptamakla yetinmiyor, tersine, bu şenliklere katılanların davranışlarıyla bizim toplumumuzdaki insanların davranışları arasında gözlenen köklü ayrımlara parmak basıyor.

Bu şenlikler bizimkilerden ayrılır, diyor; her şeyden önce, sevi ve sevişme fırsatı yaratma ereklerini gizlemeyişleriyle; ikinci olarak, son cinsel doyuma karşı insanların gerek iç dünyalarında, gerek dışarda hiçbir yadsıma ve engelin bulunmayışıyla; üçüncü olarak da, son cinsel doyuma ulaşabilseler bile, gençliğimizin yaşamını allak bullak eden cinsellik korkusu ile suçluluk duygusundan yoksun oluşlarıyla.

Yine Trobriand Adaları'ndaki "yabanıllar"a üstünlük sağlayan başka bir temel ayrım: bizim cinsel yaşamımızın çok önemli bir bölümünü oluşturan soğuk makinamsılığa indirgenmeden, sevisel ilişkilerde vıcık vıcık duygusallığa yer verilmeyişi. Tam tersine: genç Trobriand'lıların cinsel yaşamı coşumculukla doludur.

"Ama gönülçelme oyunları dolambaçlı değildir (...). Çağrısı kabuledilmeyen Trobriand delikanlısı pek umutsuzluğa kapılmaz, demişti Malinowski, çünkü küçük yaştan beri bu gibi acılı durumlarda en iyi ilacın başka bir sevda olduğunu öğrenmiştir."

Vé Reich hemen yorumlar:

"Dolayısıyla, uzun mutsuz sevilere gömülüp kalma eğiliminin dolu dolu bir üretken cinsel yaşamın bulunduğu yerde yeşeremediğini; bu eğilimin, ortamın yarattığı güçlüklerden ötürü sevilen ilk nesnenin zihinde sürüp gidişinin sonucu olduğunu görüyoruz."[16]

Trobriand'lıların cinsel şenlikleriyle ilgili bu değerlendirmeler de Reich'ın öteden beri "cinselliğe düşman" aktöre ve bunun bilerek bilmeyerek kölesi olmuş sözde bilimadamlarının boş gevezelikleri karşısındaki "eleştirel uyanıklığı"nı kanıtlar. Gerek eski çağlardan kalma (Malinowski araştırmasını yaptığı sırada yürürlükten kalkmış bulunan yemeli içmeli) *kaiasa*'yı, gerek Malinowski'nin kendi gözleriyle gördüğü yemesi içmesi daha az ama cinsel açıdan daha özgür öbür şenlikleri betimledikten sonra Reich şu sonuca varır: *kaiasa*'nın yürürlükten kalkmasının nedeni Trobriand'lıların öbür cinsel alışkılarını toplumumuza getirme olasılığı ne kadar olursa olsun,

[16] *A.g.y.*, s.12.

"bu konuda geleneksel aktöre yanlıları ne söylerse söylesin, *kaiasa* düzenli bir toplumsal yaşamla bal gibi uyuşuyordu ve bayramlarımız Trobriand Adaları'ndaki şenliklerden, bizimkilerin, şöyle azıcık yemeli içmeli şölen niteliğine bürünür bürünmez içimizde bir tiksinti yaratmasıyla ayrılır."

Dolayısıyla cinsel baskı, toplumsal düzenin vazgeçilmez yapıcı etkeni olmak şöyle dursun, sevisel yaşamın *nesnel ve öznel açıdan yozlaşmasına* yolaçmaktadır.

Peki, toplumumuzda böylesine yaygın olan sevinin aşağılanması nasıl açıklanıyor acaba? Bu noktada Reich'ın en küçük bir kuşkusu yoktur: doğal cinselliğin bastırılması kadınla erkeği bir yandan cinsel etkinliğin sapık yozlaşmalarına (dolayısıyla, cinsel yaşamın bayağı biçimde algılanıp dile getirilmesine) götürmekte, öte yandan da onları örgensel boşalmanın sarsıntı ve coşkusunu dolu dolu duyamaz duruma getirmektedir: kısacası, "uygulayım açısından", başka bir deyişle devinim ve fışkırma açısından örgensel boşalmanın kimi dış görünüşlerini yerine getirebilseler bile, *örgensel doyum açısından* iğdiş etmektedir.

Reich bu varsayımın doğrulanmasını da yine Malinowski'nin derlediği verilerde bulur:

"Malinowski'nin en büyük başarısı, başka hiçbir insanbilimsel yapıtta gözler önüne serilmemiş iki olguyu ortaya çıkarmış olmaktır: İlkin, Trobriand'lıların beyaz adamın sevişmeyi bilip gerçekleştiremediğine, onun keyfini çıkaramadığına inanmalarıdır; ikinci olarak da, beyaz adamın çok çabuk örgensel doyuma erdiğini düşünmeleridir.

"Demek ki: 1) Trobriand'lıların gerçek cinsel doyumun ne olduğunu bildiklerini; 2) Beyazların vaktinden önce boşaldıklarını görüyoruz. Trobriandlılar, aktöresel gerekçelerle cinsel arzularını bastırmış insana özgü benim "erken işlevsel boşalma" adını verdiğim bozukluğu Beyazlarda hemen yakalamışlardır."[17]

Reich, törelerle ilgili bu ilk değerlendirmelerden sonra, yapıtının canalıcı kesimine geçer: Trobriand Adaları'ndaki toplumsal-tutumbilimsel örgütlenmenin ve bunun cinsel aktöre evriminde (daha doğrusu körelmesinde) yarattığı etkilerin incelenmesi.

Trobriand Adaları'ndaki anaerkil örgütlenme, cinselliği yadsıyan aktörenin karanlık kökenine ışık tutmaya ve onun sınıflara bölünmenin başlangıcıyla ilişkilerini aydınlatmaya son derece uygundur, der. (Malinowski'nin kendisi de, Trobriand Adaları'nda anasoyuna geçen kalıt hakkı ve oymağın ana yönünden soplara ayrılmasıyla —ananın kardeşi ve koca

[17] *A.g.y.*, s.15.

olarak— erkeğin bu toplumdaki yeri arasında *garip çelişkiler* bulunduğuna parmak basar.)

Reich bundan sonra, Engels'in ve Marx'çı düşüncenin daha başka temsilcilerinin "erken ortaklaşmacılık" *(Urkomünismus)* adını verdikleri asal niteliklerin açıkça görüldüğünü kanıtlamak üzere Trobriand toplumunun tutumbilimsel örgütlenmesini çözümlemeye girişir. Ancak, bunu başarabilmek için epey cambazlık yapmak zorundadır; dolayısıyla, yapıtlarında Trobriand'lıların tutumbilimsel örgütlenmesinin "ortaklaşmacı" ya da "erken-ortaklaşmacı" diye nitelendirilmeyi haklı çıkaracak öğeler taşıdığını açıkça yadsıyan Malinowski'yle çelişkiye düşer. Burada sözkonusu çelişkiyi ayrıntılarıyla aktaracak yerimiz yok, ama edinilen izlenim, Trobriand toplumunda şu "ortak mülk sahipliği"ni, "emeğin toplumsallaştırılması"nı ve "ürünlerin emeğe göre dağıtılması"nı, yani erken-ortaklaşmacılığın ayırıcı nitelikleri saydığı şeyleri her ne pahasına olursa olsun bulgulamak üzere Reich'ın giriştiği inatçı (ve oldukça çocuksu) çabadır (oysa, ortaklaşmacılığın kuramcı ve babalarına göre, ürünler "verilen emeğe" değil, "gereksinmelere" bakılarak dağıtılacaktır!).

"Bu anaerkil-ortaklaşmacı yapının yanında, diye sürdürür Reich, toplumsal özellikleriyle ataerkil diyebileceğimiz bir yapı daha vardır. Onun toplumsal kurumları şunlardır: evlilik "atayurdunda yapılır"; başka bir deyişle, kadın, kocasının köyüne gider. İlerde göreceğimiz özel tutumbilimsel nedenlerle, yalnız oymakbaşı "anayurdunda" evlenir. Öte yandan, erkeğin mülk sahipliğine belli bir ilgisi vardı, ananın soyunda elden ele geçse bile, gerçek erkin kullanılması da onun elindedir. Bu noktada, ilk anaerkil hukuk doğmakta olan ataerkil hukukla çatışır. Malinowski "gerek anasoyunun isteklerine, gerek baba sevisinin haklarına yer veren kurumlar"dan sözetse de, "baba sevisi"nin daha şimdiden başlangıç dönemindeki ataerkil tutumbilim hakkını açıkça dile getirmektedir. Köyde yaşayan topluluğun bir başı, biraraya gelmiş toplulukların da bir sürü ayrıcalıktan yararlanan daha yüce bir başı vardır; buna karşılık kadın siyasal erkin, toprak sahipliğinin ve daha başka birçok kamu hakkının dışında bırakılmıştır; dolayısıyla, oymak toplantılarında yeri, halk kurullarında oyu yoktur.

"Burada ataerkil hukukun öylesine açık belirtilerini görürüz ki, der Reich, Malinowski'nin bu toplumda artık 'baba sevisi'nin isteklerinin ağır bastığı savını paylaşmamazlık edemeyiz."[18]

Ben kendi payıma, Malinowski'nin çocuksu savının epey tartışılır olduğu kanısındayım. Reich'ın savınaysa, Trobriand'lıların toplumsal örgütlenmesinde yadsınmaz ataerkil öğelerin varlığının pek bir şey "göstermediğini" söyleyerek karşıçıkacağım. Üstelik, bu gibi öğelerin öbür anaerkil öğelerle, özellikle de, sözel olarak iyilikçi ve eliaçık bir

[18] *A.g.y.*, s. 30.

kişilik yapısıyla, her türlü yetkeden uzak bir eğitimle uyum içinde bulunmaları tutumbilimsel etkenlerin eğitsel etken ve törelere oranla açıkça ikincil durumda olduklarını; cinsel açıdan özgür bir kişilik yapısının *topluma aykırı, baskıcı yorum ve açıklamaların her tutumbilimsel yapıya uygulanamayacağını* gösterdiğini bile söyleyebiliriz. Zaten Reich'ın kendi savlarına göre, anaerkil düzenin ataerkil düzene geçişi son derece yavaştı, binlerce yıl sürmüştü, ve bu binlerce yıl boyunca, tutumbilimsel değişimler kişilik yapısını da değiştirmiş, toplumsal havayı zehirlemişti. Bu evrimci anlayış benimsendikten sonra, Reich'ın (ve öbür katı gelenekçi Marx'çıların) kişilik yapısını köklü bir değişime uğratmak üzere tutumbilimsel yaşamın neden böylesine *öncelik ve ivedilikle, hemen ve bütünüyle* kamulaştırılması görüşünü benimsediklerini anlayamıyoruz doğrusu. Eğer özgürlükçü kişilik yapısı *binlerce yıl* gittikçe ataerkil nitelikler kazanan mülkiyete dayalı tutumbilimle birarada yaşayabildiyse, neden ilerde, diyelim *şöyle birkaç on yıl* boyunca yeniden birlikte yaşamasındı? Burada, kimi öğretici Marx'çıların daha şimdiden kafalarında canlandırdıkları gibi, tanrıbilimsel bir tartışma da, anamalcılığın övgüsü de yok, yalnız —"ortaklaşmacı" dünyadaki deneyimlerin verdiği bulantıyla yapılmış— bir saptama; toplumcu bir tutumbilimin, her düzeyde "cinselliğe düşman", "buyurgan-sürücül" kişilik yapılarıyla yönetiliyorsa, işleyemeyeceğinin, kötü işleyeceğinin, ya da ancak saplantılı bir "üretim" havasında işleyeceğinin saptanması var.

Reich burada uygarlığın doğuşuyla ilgili iki temel kuramı anımsatır: anaerkil düzende toplumun ilk yapısını gören ve her türlü tarihsel-ekinsel evrimde ortamın birincil öneminin altını çizen kuram; bir de ailenin, güçlü ve zorba bir erkeğin yönetimi altındaki çokeşli bir sürü biçiminde dile gelen ataerkil örgütlenmenin insanlığın kökenine uzandığını savunan, bütün insanlık tarih ve örgütlenmesinde dirimsel-ruhsal etkenin ağır bastığını savunan kuram. Reich, Trobriand'lılarda her iki toplumsal yapının da izlerine rastlandığını, ancak tutumbilimsel, toplumsal ve düşünsel koşulların yavaş yavaş ataerkil düzene doğru gelişmiş olduğunu, hâlâ geliştiğini vurgular. Bu adım adım ilerlemenin gözlenebilir kanıtları şunlardır:

1) Toplumsal erkin kullanılmasının kadından erkeğe geçişi. Bu geçiş, der Reich, eşlerin toplumsal basamaklanmadaki sırasıyla dikey olarak artar. Bundan ötürü, başkan oymaktaki öbür insanlara oranla en büyük siyasal erke sahiptir ve kadınların hakkı en düşük düzeydedir.

2) Evlilik öncesinin özgür cinsel yaşamından evlilikte eşine bağlı kalma zorunluluğuna geçiş.

3) Cinselliğin onaylanmasından yadsınmasına, özellikle de, evlilik öncesi cinsel yaşamın onaylanmasından bu dönemde uçkuru bağlı yaşama zorunluluğuna geçiş.

4) Son ve en önemlisi de, toplumun yavaş yavaş sömürücü üst kümeler ile sömürülen alt kümelere ayrılışı.

Reich'a göre, anaerkil düzenin özgürlük ve mutluluğundan ataerkil düzenin kölelik ve acılarına nasıl geçildi acaba? Burada, insanbilime yaptığı katkının en canalıcı noktasına geliyoruz:

"Toplumsal erkin kadından erkeğe geçişinin ana düzeneği, çeyiz alışkısındadır,"[19] der.

Ve bir sonraki bölümün başlığı şöyledir: "Anaerkil düzene dayalı toplumu yıkan çeyiz."

Bu bölüm, evliliğin cinselliğe bakışa getirdiği değişimlerin incelenmesiyle başlar. Eşler, çok zayıf da olsa, karşılıklı cinsel bağlılık zorunluluğu içindedirler. Ve Reich bunu şöyle yorumlar:

"Bu olgu kuşkusuz insanoğlunda 'doğuştan gelme' bir evlilik aktöresinin varlığını göstermez: Katolik Kilisesi'nin ve Amerikan katı ilkeciliğinin benzer yasaklarıyla karşılaştırdığımız zaman, nitelik açısından hemen hemen aynı gerekçelere rastlarız."

Yavaş yavaş başgösteren cinsellik yadsınmasının başka bir belirtisi: eşlerin cinsel yaşamına ve daha önceki sevisel yaşamlarına en küçük bir araştırmanın yasaklanmasının ötesinde, evlilikten hemen sonrasında belli bir süre uçkuru bağlı yaşama zorunluluğu. Çok garip biçimde, bir Trobriand'lıya yapılacak en büyük saygısızlık ona: "Hadi git karınla yat!" demektir. Bunun sonucunda insanlar ya bu sözü söyleyeni, ya kendilerini öldürür, ya da en azından gidip hemen bir büyü yaptırırlar. Reich, haklı olarak şu gözlemde bulunuyor:

"Evlilik öncesi yaşanan özgür cinsellikle düğünden sonra kesilen cinsel etkinlik arasındaki çelişki insanı evlilikte birtakım belirli çıkarların işe karıştığını, bunların cinsel özgürlüğü kısıtladığını, kendilerinden yana kimi tutumlar ortaya çıkardığını düşünmeye götürüyor; bu, daha şimdiden cinsel arzuların bilinçaltına itilmesi anlamına gelir."[20]

---

[19] *A.g.y.*, s. 33.

[20] *A.g.y.*, s. 34.

Ve sürdürüyor:

"Malinowski bize Trobriand evliliğini 'dingin ve uyumlu' göstermeye çalışıyor, ama kimi kendi canına kıymalara baktığımızda, orada da, bizdeki gibi belirli bir süreyle sınırlandırılan cinsel çıkarlarla bunların çözümsüz kalmasına yolaçan tutumbilimsel çıkarlar arasında çelişkilerin yavaş yavaş gelişmekte olduğunu anlıyoruz";

ancak burada, Reich'ın kanıtlamasına bütünüyle katılmak olanaksızdır, çünkü Trobriand'lılarda evlilik bağı kolayca çözülmektedir (belki kadının ailesinin evliliği bozmakta çıkarı oluşundan); dolayısıyla, boşanmalar böylesine kolay olduğuna ve toplumca onaylandığına göre, bir evliliğin tutumbilimsel nedenlerle ve baskı gerekçesiyle kendi canına kıymaya yolaçacak bir gerilim yaratmasını düşünmek zordur! Öte yandan, kendi canına kıymaların enderliğine Malinowski de birkaç kez değinir ve Reich'ın kendi savını destekleyen bir "kanıt" bulduğunu gösteren hiçbir belirti yoktur.

Malinowski, diye sürdürür Reich, özgür bir düzenden hiç değilse biçimsel bağımlılık gerektiren yeni bir düzene geçtiklerine göre, Trobriand'lıların *neden* evlendiklerini merak eder. Bunun için birkaç neden gösterir:

1) Ancak evlenince "tam anlamıyla yurttaş" olurlar;

2) alışkının baskısı;

3) artık pek genç olmayan insanlarda beliren kendi evine kavuşma arzusu;

4) kadınların birtakım tutumbilimsel üstünlüklere değil, yasal çocuklara kavuşma isteği.

Reich'a göre, bu nedenlerin hiçbiri evliliğin *kurumlaşması*'nı açıklamaz. Gerçekten de, bütün sayılanlar evlilik denen toplumsal kurumun *yarattığı* ruhsal ve töresel tutumlardır. Önemli olan, sözkonusu kurumun bireylerin ruhsal yapısına *demir atması*'dır. Başka bir dizgede, evlilik olmadan da, eksiksiz bir toplumsal *konum*'un hakları tanınabilirdi. "Alışkı"nın toplumbilimsel açıklamalara gereksinmesi var. Reich, Malinowski'nin yaptığı gibi, erkeğin mal mülk çıkarlarının öbür etkenlerle aynı düzeye konabileceği kanısında değildir. Dolayısıyla, yalnız evlilik andının içilmesinde değil, evliliğin bir kuruma dönüştürülüp sürdürülmesinde de belirleyici temel nedeni bu çıkarlarda aramak gerekir.

"Malinowski 'kadının ailesinin belli bir yıllık besin yardımı'yla yükümlü olduğunu haber verdiğine göre, bu zorunluluk Trobriand Adaları'ndaki toplumsal devindirici

güçlerin en önemli etkeni haline gelmektedir: çokeşlilik hakkından dolayı, oymakbaşının yetkesi de, birtakım dinsel törenlerin giderini karşılayabilme gücü de buna dayanır... Toplumsal düzeneğin bu canalıcı etkenini yakından izlemeyi sürdürürsek, bize yalnız Trobriand toplumundaki değil, ayrıca insanlık tarihindeki cinsel aktörenin ve tarih boyunca sınıflara ayrılma sürecinin birçok bilinmeyenini açıklayacaktır."[21]

Trobriand Adaları'nda Evlilik

Demek ki Malinowski bize, Trobriand toplumunda, kocanın evlilikle erkek akrabalarından birtakım özel yardımlar ve tutumbilimsel haklar elde ettiğini öğretiyor; ve erkek akrabalar, getirdikleri armağanlar dolayısıyla, karısı ve çocukları üzerinde yasal bir yetkeye kavuşuyorlar.

Şimdi, diyor Reich, olguları birleştirelim.

Genç kızın ailesi, evliliğe dek, onun cinsel etkinliğiyle ilgilenmez, çünkü bunun tutumbilimsel açıdan sağladığı bir üstünlük, yarattığı bir sakınca yoktur. Dolayısıyla, genç kız canının çektiğini yapabilir. Sevgililik sırasında karşılıklı verilen küçük armağanların yerini, evlilikten sonra, kadının erkek kardeşlerince kocaya yapılması gereken yıllık yardımlar alır; buna karşılık, kocanın ailesinin verdiği armağanlar simgesel düzeye iner. Çeyiz yardımını özellikle sebze ve meyveler oluşturur. Çeyizin tutarı eşlerin toplumsal konumuna göre değişir; genel olarak, orta gelirli bir ailenin tüketiminin yarısı. Düşünsel açıdan, bu yoldan örnek bir yetiştirici olduğunu göstermek isteyen ve gösterebilen bir Trobriand'lı için çeyiz yardımı en büyük övünç kaynağıdır. Bunun için, elden geldiğince geniş bir meyve-sebze bahçesi işlemek ister.

Bu koşullarda, her erkeğin kendine eş seçerken, yıllık çeyiz yardımına ilişkin değerlendirmelerin etkisinde kalacağı açıktır. Çeyiz düşkünü bir erkek, bir sürü oğulları bulunan bir ailenin biricik kızının gönlünü çelmeye çalışacaktır... Ve bir erkeğin erkek çocukları olursa, ilerde çeyiz yükümlülüğü altına girecek akrabalar elde ediyor demektir, çünkü oğulları evlenince, kadının erkek kardeşlerinin birinci görevleri kızkardeşlerinin kocalarının geçimini sağlamak olacaktır.

"Burada olgular çok yalın; kadının bütün ailesi kocanın geçimiyle yükümlü olunca, kadının oymağındaki bütün ortak mal mülkün kocaya geçme eğilimi belirir; ancak koca da evlenen bir kızkardeşin erkek kardeşi, dolayısıyla onun ailesine karşı çeyiz yüküm-

[21] *A.g.y.*, s. 35

lüsü olacağından bir sop'un ürünlerinin sürekli olarak başka bir sop'a geçişi başlar. Kocanın sopundan kadınlar hep kocanın sopundaki erkeklerle evlenseydi bu pek önem taşımayabilirdi. O zaman, çeyiz vergileri hemen hemen eşit ölçülerde bir aileden öbürüne gider gelirdi. Ama soplar değişik toplumsal düzeylerde yeraldığı, oymakbaşı hep en yüksek düzeyli soptan geldiği ve çok eş almaya hakkı bulunduğu için, işler karışır. Dolayısıyla, karşılıklı evliliklerle etkisi yokolabilecek çeyiz vergisi akışı, tekyönlü olarak, hep üst basamaklardaki soplarda, özellikle de oymakbaşının sopunda toplanma eğilimi gösterir. Öte yandan, sop içersinde de, armağan akışının sopbaşının ve ailesinin elinde toplanma eğilimi vardır.

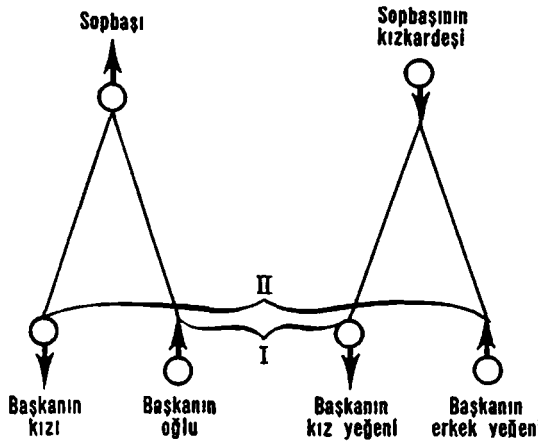
"Toplumun sömürenler ve sömürülenler diye iki sınıfa ayrılmasının başlangıcını oluşturan bu süreci bütünüyle anlayabilmek için, kimi evliliklerin sağladıkları üstünlük ve yarattıkları sakıncalardan bunların 'aktöresel-toplumsal geleneğe uygunluğu'na ilişkin geleneksel görüşlerin nereden geldiklerini aydınlığa kavuşturmamız gerekir. 'Gerçekten doğru' biricik evliliğin, 'yeğenler arasındaki evlilik', başka bir deyişle *'erkek kardeşin oğluyla kızkardeşin kızı arasındaki'* evlilik sayılması rastlantı değildir. Malinowski'nin izinden gidecek, bunun gerekçelerinin açıkça ortaya çıktığı sopbaşına bakarak bu değerlendirmenin nedenlerini açıklayacağız."[22]

Reich bundan sonra, Malinowski'nin verdiği bilgilere dayanarak oluşturduğu kimi yalın çizimler sunar. Bu çizemler, bizce, Reich'a insanbilimsel araştırmada sıradışı bir yer sağlayacak ve —ille de gerekliyse— kafasının olağanüstü açıkgörüşlülük ve inceliğinin yeni bir çarpıcı kanıtı olacaktır. Bu yalın çizimlerin birincisi, "kardeş çocukları arasındaki evliliği", başka bir deyişle, Trobriand toplumunun "gerçekten doğru" saydığı tek evliliği açıklayan çizemdir. Sözkonusu çizem, sorunun ilk terimlerini aydınlatmaya yarar (*Çizem 1*).

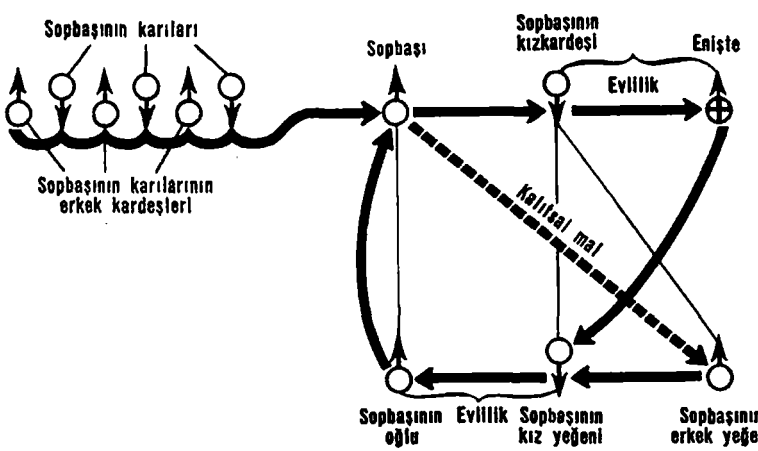
İkinci çizemse (*Çizem 2*) Reich'ın kanıtlamasının canalıcı noktasını oluşturur: kardeş çocukları arasındaki evlilik sopbaşına sürekli sebze meyve getirir. Gerçekten de, der Reich, eşlerinin erkek kardeşlerinden, töre gereği kendi kızkardeşinin kocasına aktarması gereken çeyiz vergileri alır. Ama tam bu sırada kızkardeşinin kızı oğluyla evlenirse, çeyiz vergisi geri gelir, çünkü yalnız (kızkardeşinin oğlu, kız yeğeninin kardeşi) erkek yeğeni değil, kız yeğeninin akrabaları (özellikle kız yeğeninin babası, sopbaşının kızkardeşinin kocası) da bütün evlilikleri boyunca sopbaşına önemli geçim yardımları yapmak zorunda kalır. Ve oğlu da ana evinin gereksinmelerini ya da bir bölümünü karşılamakla yükümlü olduğundan, bu ailenin üyesi olan ve gelirlerinden yararlanan babası, sopbaşkanı-baba sonuçta karısı aracılığıyla oğlunun zenginliğinden yararlanır.

---

[22] *A.g.y.*, s. 37.

Çizem 1: Malinowski'ye göre "yasal" (I) evlilik ve "yasadışı" (II) evlilik. I = yeğenlerarası evlilik.

Çizem 2: Sopbaşının "yeğenlerarası evlilik"ten elde ettiği üstünlükler: böyle bir evlenme ona, eniştesine yapmak zorunda olduğu geçim yardımını geri getirmekte, mal mülk biriktirmesine izin vermektedir.

"Sopbaşının gerçek kalıtçısı, kızkardeşinin oğludur, ölümünden sonra mallar ve onurlar ona gider. Daha önce gördüğümüz gibi, babayla oğul arasında yalnız dostluk vardır. Sopbaşı (bütün öbür Trobriand babaları gibi), baba olarak, oğluna birtakım üstünlükler sağlama hakkına sahiptir, ama yalnız yaşarken. Dolayısıyla, oğluna köyde sürekli zenginlik sağlamanın, ömür boyu önemli tutumbilimsel üstünlükler kazandırmanın *bir tek yolu* vardır: kızkardeşinin kızıyla evlendirmek. Böylece, oğlu köy içinde ayrıcalıklı yaşama, sopun varlık ve büyüsüne katılma hakkını elde eder. Ve sopbaşının ölümünden sonra, yasal hak sahibinin kızkardeşiyle evlenmemiş olsaydı vazgeçmek zorunda kalacağı ayrıcalıklı konumdan yararlanmayı sürdürür. Gördüğümüz gibi, çok katı bir tabuyla, kızkardeşinin evlilik işlerine hiçbir türlü karışamaz, dolayısıyla kendisi için son derece önemli bu olayı etkileyemez. Malinowski, 'böylece sopbaşının oğluyla erkek yeğeni, başka bir deyişle yasal kalıtçısı arasında, önceden varolan çekişmeyi ortadan kaldıran bir bağ' oluştuğunu söylerken büyük bir yanılgıya düşmektedir, çünkü yasal kalıtçı, bu evlilikle, sopbaşının oğluna karşı çeyiz yardımı yükümlülüğü altına girer. 'Biricik doğru evlilik', Malinowski'nin sık sık belirttiği gibi, anaerkil düzenle baba sevgisinin çelişen ilkeleri arasındaki bir uzlaşma değil, tersine, yavaş yavaş ataerkil öğeleri pekiştiren bir kurumlaşmadır. Gerçekten de, sopbaşı gittikçe artan bir toplumsal güç biriktirdiğinden, eksiksiz ataerkil düzen oldubittisine geçiş için tek bir adım —kalıtın ana soyundan baba soyuna aktarılması— kalmıştır. Hâlâ ana soyuna göre örgütlenmiş Trobriand'lılarda, daha şimdiden, sopbaşının yaşadığı sürece oğluna hangi üstünlükleri sağlayabildiğini ve mallarla toplumsal erklerin kendi soyuna geçebilmesi için neler yaptığını görebiliriz."[23]

Reich bunun üzerine, Trobriand'lıların belli bir duyarlılıkla kınadıkları evlilik türünü yansıtan üçüncü bir çizem sunar (*Çizem 3*): sopbaşının kızkardeşinin kızıyla başka soptan bir erkeğin evliliği. Bu çizem, sözkonusu kınamanın tutumbilimsel gerekçesini açıkça gösterir. Karılarından ötürü sopbaşına akan çeyiz vergilerinin sağladığı zenginliğin bir bölümünü kızkardeşine, sonra da *in toto* (kalıt olarak) erkek yeğenine bırakması gerekir; bu yeğen de, aldığı zenginlikleri, kızkardeşinin evlendiği başka soptan erkeğe aktarmak zorundadır: dolayısıyla, önce sopbaşının kızkardeşinin kocasına, ardından sopbaşının erkek yeğeninin (yasal kalıtçısının) kendi kızkardeşinin kocasına yapmakla yükümlü bulunduğu yıllık geçim yardımlarından ötürü, zenginlik yabancı soplara akmaktadır.

Ama Trobriand toplumu, asıl, başka bir evlilik türünü, sopbaşının kızıyla yasal kalıtçısını (erkek yeğenini) birleştiren evliliği *gerçekten aykırı ve zararlı* saymaktadır. *Neden acaba?* Reich'ın başka bir çizemi bunun tutumbilimsel gerekçelerini açıklar (*Çizem 4*). Gerçekten de, bu tür evlilikte, sopbaşının elindeki zenginlikler kızkardeşinin kocasıyla oğluna doğru akmakla kalmaz, ayrıca bu sonuncu, sopbaşının oğullarının kızkar-

[23] *A.g.y.*, s. 40.

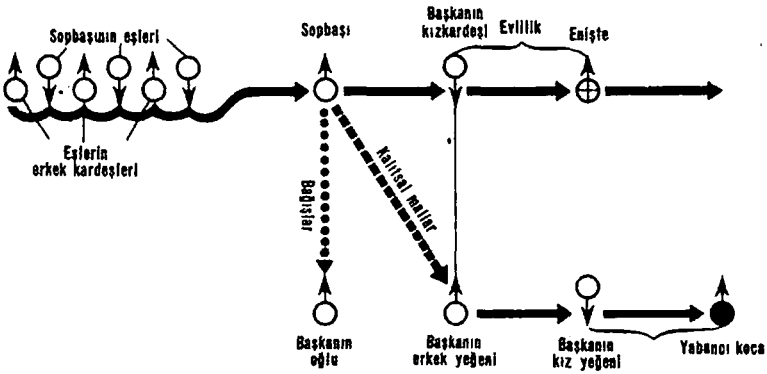
deşlerinin kocası olduğu için kendisine borçlu oldukları geçim yardımlarından hatırı sayılır bir zenginlik elde eder. Böylece sopbaşı, daha yaşarken, hiçbir şey bırakamadığı oğulları aracılığıyla (ölünce her şeyini bırakacağı) erkek yeğeninin "palazlandığını" görür. Oysa kendisi yasal kalıtçısının zenginliğinden hiçbir yarar sağlayamaz, çünkü Trobriand Adaları'ndaki geleneklere göre, onun dayısına hiçbir *çeyiz vergisi* borcu yoktur. Bu durumda, Trobriand toplumunda zaten başından beri epey yüksek olan dayıyla kızkardeşinin oğlu arasındaki gerilimin daha da artmasına şaşılabilir mi? diye soruyor Reich.

Buraya dek, o güzelim anlama yeteneğini gün ışığına çıkarmak üzere, başka bir yorum yapmaksızın Reich'ın akılyürütmesini gözler önüne sermekle yetindik. Şimdi, Reich'ın savlarını çürütmeye kalkmaksızın, koşulsuz değerlerine birkaç çekince getiren kimi eleştiriler eklemek istiyoruz.

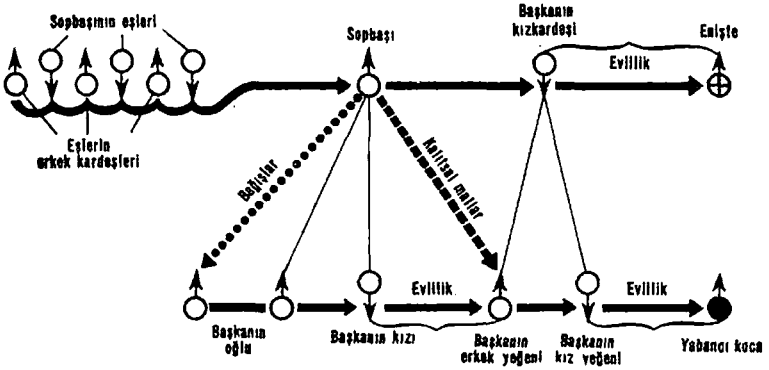
Bu eleştirilerin birincisi genel: Reich'ın ruhbilimsel savlarıyla tutumbilimsel savları arasındaki temel çelişkiye parmak basmak istiyoruz. Reich, Malinowski'nin betimlemeleri uyarınca, bu yapıtta ve daha sonraki yazılarında, Trobriand'lıların alabildiğine eliaçık oluşlarına, zenginlik ve mülk edinmeye verdikleri önemin azlığına değinir. Dolayısıyla, yine Reich'ın bu toplumdaki en köklü işlevsel çarkın tutumbilimsel etkenler olduğunu öne sürmesi insana epey garip gözüküyor.

Ayrıca, ona yöneltilecek daha özel bir eleştiri de var. Malinowski yapıtında, Trobriand'lıların çocuk doğurmada erkeğin tensel işlevini uzun süre hiç bilmediklerini aktarır ve Jones'la tartışmasında, sözkonusu insanların düşleriyle söylencelerinde bu işlevle ilgili en küçük bir izin bulunmayacağını savunacak kadar ileri gider. Reich, işin başında, Malinowski'nin savını bütünüyle benimsediğini gösterir. Peki öyleyse, neden oymakbaşı (ve genel olarak baba) oğluna (aslında karısının oğluna) toplum içinde saygın bir yer ve herhangi bir kalıt bırakmayı böylesine yana yakıla isteyecek acaba? Ve Reich Trobriand Adaları'ndaki toplumun bütün devindirici güçlerini ruhsal açıdan böylesine az olası bir duygu varsayımına nasıl oturtabilir?

Son olarak da, boşanmanın aşırı kolaylığı (ya da aşırı sıklığı), eşlerden birinin (dolayısıyla kendini günün birinde zarara uğramış duyumsayabilecek kişinin) isteğiyle her an bozulabilecek bir evlilik seçimine böylesine önem vermesini ve oğlunun geleceğini evlilik süresiyle sınırlı, eşlerden birinin ölümüyle kesilecek çeyiz yardımlarına bağlamasını pek inandırıcı kılmıyor.

Çizem 3: Kız yeğeni bir yabancıyla evlendiği zaman sopbaşının uğradığı ekonomik zararlar (oklar, geçim kaynaklarının gittiği yolu gösteriyor).

Çizem 4: "Kötü" evlilik (sopbaşının kızının kızkardeşinin oğluyla evlenmesi): sopbaşının oğlunun malları artık başka soptan kişilere kalır.

Bu değerlendirmelerin ışığında, Reich'ın vardığı sonuçlar bize biraz ivecen gözüküyor:

"Çeyiz kurumunun toplumsal güç ilintilerini oymakbaşı ve baba yararına değiştirdiğini, ve anaerkil ilk ortaklaşmacılıkla kandaş soplardan önce ataerkil hukukun, ona bağlı olarak da ataerkil düzenin doğduğunu gördük.

"Trobriand toplumu gibi anaerkil hukuk düzeninde bile, oymakbaşının birtakım özel olanak ve üstünlükleri vardır (...) ayrıca, kadının kendisine çeyiz vergileri ve şölenler borçlu erkek kardeşleriyle öbür yakınları üzerinde kuracağı derebeylik erkinin ön belirtilerine de rastlarız (...).

"Bu durumun kaçınılmaz sonucu, kalıtın ana soyundan baba soyuna geçmesidir. Bu da anaerkil hukukun sona ermesine yolaçar (...) dolayısıyla, toplumsal örgütlenmenin köleci derebeylik dizgesine doğru yozlaşması artık önlenemez. Zenginlikler oymakbaşının ve ailesinin ellerinde toplandıktan sonra, Marx'ın toplumun sınıflara bölünmesinin başlangıcı saydığı duruma gelebilmek için üretim araçlarının azıcık gelişmesi yeter (...). Gerçekten de, üretim araçlarının başkanla ailesinin ellerinde toplanması, halkın üretim aracı sahipleriyle yalnız kendi emeklerinin sahipleri diye ikiye ayrılmasının belirleyici niteliğidir (...).

"Trobriand adaları toplumunda, bu kesin sınıflara ayrılmanın dölüt aşamasını gözleyebiliriz (...). Bu toplumda, daha o zamandan, iki temel sömürü ilintisi saptayabiliriz: karının erkek kardeşlerini koca yararına soyan yatay ilinti, ve zenginliği toplumun üst katmanlarındaki soplarda toplayan dikey ilinti; bu zenginlik, ancak kendisine tanınan (ve ona eşlerinin erkek kardeşlerinden çeyiz yardımları sağlayan) çokeşli evlilik ve kendi soyundan gelenlerin 'toplumca onaylanan' evlilikleri dolayısıyla oymakbaşının bir sürü erkeği sömürmesi sonucu birikir."[24]

Malinowski onların, tutku, onur, aktöresel görev falan gibi dürtülerle daha çok çalıştıklarını, salt yaşamak için üretimde bulunmakla yetinmediklerini belirtmişti. Ancak Reich, iyi bir Marx'çı olarak, elindeki verilerle, bu fazladan etkinliğin temel dayanağının anaerkil düzenin getirdiği ilk sömürü ilintisinde yattığını üsteleyerek vurgular. "Tutku, onur falan gibi kavramlar, der Reich, sömürü dizgesinin Trobriand'lıların kişilik yapısına kök salmasından başka bir şey değildir." Ve savını destekleyen ruhbilimsel kanıtlar gösterir:

"Koca öldüğünde, demişti Malinowski, yalnız kandaşları değil, *karısının yakınları, özellikle de erkek kardeşleri* yas tutmakla yükümlüdür."

Bütün bunlar, ölene öncelikle kadının erkek kardeşlerinin ağır çeyiz yardımı yapmaları gerektiğine göre, görünüşte son derece gariptir, diye

[24] *A.g.y.*, s. 43.

yorumlar Reich. Ruhçözümsel açıdansa, son derece kolay açıklanabilir ve gelişi önceden kestirilebilir: çünkü, sözkonusu zorunlulukların yarattığı ve yürürlükteki aktörenin baskısıyla bilinçaltına itilmiş düşmanlık kadının erkek kardeşlerinde, ölüm acısı gösterilerinin ardında gizlenmek istenen bir suçluluk duygusu doğurur. Üstelik, toplumsal düzlemde, hem sopta, hem oymakta bu köklü ve gizli doğruyla ilgili kuşkuları ortadan kaldırma konusunda kaçınılmaz bir gereklilik gözlenir: öbür dünyaya göçen adamın karısının erkek kardeşlerinde beliren, yaşarken kendilerine ağır özveriler yükleyen kişinin ortadan kalkmasından ancak yarar sağlayabilecekleri, hoşnut olacakları kuşkusu.

"Burada üretim ilişkilerinin yarattığı aktöresel alışkılar görüyoruz, der Reich: ama ayrıca sorunun başka bir asal yanını da. Bu alışkılar, kendilerini doğuran, sağlamlaştırdıkları tutumbilimsel duruma düşünsel olarak kök salmaktadır."

Gerçekten de, eniştenin ölümüne gösterilen bu aşırı üzüntünün, insanların bilincinde, oymakbaşının Trobriand Adaları toplumunda erkek bireyler karşısında elde ettiği ayrıcalıklı sömürgen konumu pekiştirmekten başka bir işlevi olamazdı.

Reich, Marx'çı kurama ruhbilimsel katkısını işte bu temele dayandırır. Marx'çı öğretiye sıkı sıkı bağlı bulunduğu yıllarda yazıldığı için, Reich'ın her şeye tutumbilimci gözlüklerle bakma kabalığına karşıçıkmayı bildiğini, Freud sonrası ruhbilimin bulgularını Marx'çılığa yaratıcı biçimde katmaya çalıştığını gösterdiğinden, sözkonusu açıklamanın geniş olarak buraya alınması yerinde olacaktır.

"İlgili kişi, hem ezilenin ruhsal yapısına içgüdüsel yaşamının çarpıtılmasıyla kök salmış öğretinin tutumbilimsel durum üzerindeki etkisini, hem de ezilenin sırtındaki tutumbilimsel baskının sürdürülmesi biçiminde dışavuran bu etkinin doğurduğu gerici toplumsal işlevi hiç göremez (...).

"Dolayısıyla öğretinin bu işlevini tam bir sömürü ilintisine dönüştüğü yerde aramamız gerekir.

"(...) Anaerkil toplumun gelişmesinin bu noktasında tutumbilimsel sömürü düzeneğinin candamarı olan evlilik kurumuna duyulan toplumsal ilgi yeterince güçlü olduğundan, dul kalan kadının uzun süre kendini en ağır özverilere zorlaması gerekir. Yas alışkılarını ne kadar süre uygulaması gerektiğine karar veren kocanın yakınlarınca kuşkuyla izlenir. Bunu kolayca anlıyoruz elbet: cinsel etkinliği, göçen koca yararına, geniş ölçüde kısıtlanmıştır, dolayısıyla sonunda ondan nefret bile eder. Dulluğun özgürlüğünden bütünüyle yararlanmazdan önce, çok acı çektiğini, kocasını çok sevdiğini, ona karşı karabüyü yapmadığını kanıtlaması gerekir. *Tıpkı bizdeki gibi*."[25(*)]

---

[25] *A.g.y.*, s. 46.

[(*)] Reich'ın metninde bu tümce Fransızca'dır.

Reich, Malinowski'nin topladığı bilgilere dayanarak, anaerkil düzenin ataerkil yapıya doğru içerden yönelişinin tutumbilimsel temelini gözler önüne sermeye çalıştı. Adını yapıta da veren bölümde ("Cinselliği Yadsıyan Aktörenin Boygöstermesi"), bir kez daha, çok parlak biçimde, gençlere evlilik öncesi uçkuru bağlı yaşama zorunluluğunu getirip genelleştirenin de yine tutumbilimsel gereklilikler olduğunu kanıtlamaya girişir. Bu amaçla, *Yeniyetmelik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Aktöresi* adlı yapıtında açıkladığı savlarını anımsatır; özellikle, (o günlerde bilim çevrelerince şiddetle yadsınan, sonra Kinsey'in durum bildirileriyle[26] tepeden tırnağa doğrulanan) ruhçözümcü gözlemini, "üretken cinsel etkinliklerini bütünüyle geliştiren kişilerin tekeşliliğin *boyunduruğu*'na giremedikleri"ni anımsatır: *"ömür boyu, tek bir cinsel eş"*: demek ki, diye bağırır Reich, çocukluk ve gençlikte cinsel etkinliğin baskı altına alınmasının amacı, üretken cinsel etkinliğin kösteklenmesini, bireyin tekeşli evliliğe ve cinsel yoksunluklara daha kolay ayakuydurabilmesini sağlamaktır.

Reich, Malinowski'nin yapıtlarında, epeyce sevinerek, toplumumuzdaki cinsel alışkılar konusunda bir ruhçözümcü ve toplumbilimci olarak kendi gözlemlerinin insanbilimsel doğrulanmasını bulmuştur. Gerçekten de, Malinowski'nin yapıtlarında, dayının hep kızkardeşinin kızıyla kendi oğlunu evlendirmeye çalıştığı söylenir. Dolayısıyla, bir oğlu olur olmaz, kızkardeşinden kızlarından birini ona eş olarak vermesini ister. Kızkardeş buna hayır diyebilir; ama evet derse ve evlilik karara bağlanırsa, oğlanla kızın, kuramsal olarak, düğüne dek eldeğmemiş olarak kalmaları gerekir. Malinowski bu zorunluluğun gizlice çiğnendiğini üsteleyerek belirtir, ama Reich hemen yorumunu yapar:

"Gördüğümüz gibi, baskıyla birlikte gizleme başlar. Böylece, çocukları dövmenin utanç verici bir eylem sayıldığı Trobriand toplumunda, geç kızda sevisel ilişkilerinden ötürü dövülme korkusu yaratılır, analar da aşağı yukarı bizimkiler gibi davranmaya başlar (...).

"Genç kızın babasının oğlanın yakınlarına hatırı sayılır bir sebze meyve yardımında bulunması son derece ilginçtir, çünkü bu, bir önceki kuşakta yaşananların tersine çevrilmesidir. Gerçekten de, aynı zamanda genç kızın dayısı olan oğlan babası, eskiden her yıl kızın babasına anasına, ürün devşirme zamanında, belli bir çeyiz vergisi verirdi. Bu yardım dizisi kendi kızkardeşinin evlenmesiyle başlamıştı. Şimdi, kızkardeşinin kocasından bir çeyiz vergisi alır; kızkardeşinin kocası, onun oğullarının temsilcisi olarak davranır; kızkardeşinin oğullarıysa, başka bir deyişle yeni gelinin erkek kardeş-

[26] A. C. KINSEY, W. B. POMEROY ve C. E. MARTIN, *Sexual Behaviour in the Human Male*, W. B. SAUNDERS, 1948, Filadelfiya.

leri, onun evlenmesinden sonra, bu evlilik sürdükçe, kızkardeşlerinin kocasına, yani dayılarının oğluna, yıllık geçim yardımında bulunmak zorundadırlar. Oğullar ayrıca analarına da bakmakla yükümlü olduklarından, bizim sopbaşının, oğlu ve ona ayarladığı kazançlı evlilik aracılığıyla, kızkardeşine yaptığı, yapacağı geçim yardımlarını dengelediği açıkça ortaya çıkar. Böylece, cinsel baskıya uygun ortam yaratılmış olur."[27]

Ergenlik Törenlerinin Acımasızlığı

Reich, ataerkil örgütlenmenin cinselliğin özgürce dile gelmesine ve genel olarak da insan saygınlığına verdiği zararlarla ilgili açıklamasını sürdürür, ergenliğin başındaki acımasız törenlere gelir. Daha önce Freud (en belirgin örneklerinin sünnet adı verilen erkeklik örgeninin ucundaki derinin kesilmesiyle dişilik örgeninden de bızırın kesilip alınmasında gördüğümüz) bu törenlerin erişkin insanın cinsel etkinliğinin baskıcı (ataerkil) toplumsal örgütlenme tarafından "başından cezalandırılması" olduğunu belirtmişti. Krische[28] ise bu acımasız başlangıç törenlerinin ataerkil toplumlara özgü olduklarını; dolayısıyla, Freud'un, haklı olarak, cinselliği yadsıyan uygarlığın gelişmesinde temel, ama yanlış bir yaklaşımla, her türlü uygarlığın gelişmesi için de gerekli gördüğü baskıcı, cezacı cinsellik anlayışının simgesi sayılmalarını kabul etmemişti Krische, bu törenlerin Kamçatka ve Malinezya'daki anaerkil halklarda da gözlenebildiğini, Bachofen'in de bunlara anaerkil düzene eğilimli eski Mısırlılarda rastlandığını belirttiğini söylemişti.

Reich, Krische'nin karşısına usauygun, inandırıcı kanıtlamasıyla çıkar.

Bu gibi törenler, der, cinsel yaşam doğadaki, anaerkil toplumun ilk evrelerindeki gibi özgür olduğu zaman hiç gerekli değildir. Oysa Krische'nin gözlemlerinden, bunların kimi anaerkil toplumlarda da varolduğu anlaşılmaktadır. Peki, anaerkil toplumun cinselliğe yandaş örgütlenmesiyle bu gerçekliği nasıl bağdaştıracağız?

Burada iki olguya bakmak gerekir, diyor Reich:

1) bu acımasız ergenlik törenlerinin anaerkil toplumlarda ataerkil toplumlara oranla çok daha az görülüşü ve Mısırlılar gibi toplumların, Bachofen'in de belirttiği gibi, tam anlamıyla anaerkil değil, "anaerkil eğilimli" toplumlar oluşu;

---

[27]CAB, s. 49-50.

[28]H. KRISCHE, *Das Ratsel der Mutterrechtsgesellschaft*, Münih, 1927, s. 231.

2) anaerkil düzenle ataerkil dizgenin birbirinden kesin çizgilerle ayrı iki tarihsel dönemde ortaya çıkmayışları: bütün tarihsel süreçler gibi, bir toplumsal örgütlenmeden öbürüne geçişin çok uzun ara dönemleri kapsaması; bu sırada kurumlarla alışkıların birbiriyle çelişen hem anaerkil, hem de ataerkil öğeler içermesi. Reich, akılyürütmesini şöyle sürdürür:

"(...) dolayısıyla, ilkel, bastırıcı bir yöntem olan ergenlik çağındaki cinsel sakatlamanın cinselliğin onaylanmasıyla yadsınması arasındaki geçiş döneminde ortaya çıkmış; ve uzun süre anaerkil geleneğin kimi kalıntılarıyla birarada yaşamış olması gerekir. Bu alışkının geliştiği tarihsel-ekinsel çağ ve bağlama gelince, cinsel aktörenin boygöstermesiyle ilgili açıklamamıza ve cinsellik konusundaki ruhçözümsel bilgilere pek güzel uyan bir varsayım ileri sürebiliriz.

"Sağladığı tutumbilimsel yarar çok büyük olan kardeş çocukları arasındaki evlilik gelişmediği ve gençlerden evlilik öncesi uçkuru bağlı yaşamaları(*) istenmediği sürece, ailelerin aktöresel baskısı yeterliydi. Eldeğmemişlik zorunluluğunun genişleyip katılaşmasıyla, gençler daha sık başkaldırmış, kendilerine uygulanan baskı düzenini tehlikeye düşürmüş olabilir. Evlilik öncesi eldeğmemişliğin, bütün o yasal evlilik dizgesini tehlikeye atmamak için, her ne pahasına olursa olsun gözetilmesi gerektiğinden, köklü önlemler kaçınılmaz olmuştur. Dişilik örgeninden bızırın kesilip alınması, açıkça, cinsel duyarlılık ve uyarılmanın enerji kaynağının azaltılması amacına yöneliktir. Sünnetse, erkeğin cinselliği üzerinde iğdiş edici bir etki yapar. Dolayısıyla iki sakatlamanın ereği de tutumbilimseldir: bu işlev, alışkı ve gelenek biçiminde kök salmakta, ama aynı zamanda onu yerine getirenin bilincinde aydınlığını yitirmektedir. Gençlere uygulanan işlemler, Freud'un savunduğu gibi, 'erken cezalar', 'öçalıcı eylemler' değildir; tersine, ergenlik çağındaki cinselliği bastırmak üzere, egemen küme tarafından alınmış, mantığa uygun önlemlerdir.

"Karma toplumsal örgütlenme biçimlerinden sonra gelişen anaerkil düzen böyle sakatlayıcı işlemlere gerek kalmadan, çok daha ince yollardan çalışır. O, cinsellikle savaşmaya çocukluk döneminde başlar, dengesizliklerin, sinircelerin, sapıklıkların ve cinsel baskının ister istemez yaratacağı bütün cinsel suçların yükünü taşımak zorunda kalsa bile, örgensel boşalma güçsüzlüğünün yarattığı çatışkılar aracılığıyla kişilik yapısını cinselliği yadsıma yönünde koşullandırmayı başarır. Demek ki Freud'un çağdaş kentsoylu insanda bulguladığı iğdiş edilme korkusunun kökü ataerkil düzenin tutumbilimsel çıkarlarındadır."[29]

Anıştırma gücünü gözler önüne sermek için, Reich'ın söylemini bir kez daha geniş biçimde aktarmak istedim. Ama yine birkaç yorum sözcüğü gerekli görünüyor. Özellikle Reich'ın, Freud'un görüşleriyle ilgili tartışmasının yararsızlığına değinmek isterim. Ruhbilimsel açıdan, ergen-

(*)Bu, gençlerin ana babalarınca seçilen evliliği benimseyebilmeleri ve uzun süre tekeşli yaşamanın gerekliliklerine uslu uslu katlanabilmeleri için zorunludur. (*Yazar.*)

[29]CAB, s. 52-53.

lik çağının başındaki dinsel törenlerin kaynağının, Reich'ın ileri sürdüğü gibi üreme örgenlerinin sakatlanmasıyla ilgili iğdiş edici, "sürüleştirici" işlevin "mantıklı" bilincinden çok, (Reich'ın değindiği nedenlerle uygulanan baskıcı eğitimden ötürü tekeşli yaşamaya zorlanmış, büyük olasılıkla sinirceli) sopbaşlarının "öçalma" isteğinde olabileceğini sanıyorum. Nitekim, bugün bile, kimi dinadamlarıyla aktörecilerin us çerçevesine oturtmaya çalışmalarına karşın, "cinselliğe düşman" olarak yetiştirilmiş, kendi içlerindeki ketvurmalardan ve dış cezalandırmalardan ötürü cinsel doyumdan yoksun yaşamaya zorlanmış yaşlı kişilerin davranışının temel ruhsal dayanağının gençlerin cinsel etkinliğinin bastırılmasının yetişkinlerin tekeşli evliliğine yaradığının bilincinde oluşlarında değil (tersine, gençlerin evlilikten önce "kurtlarını döktüleri" için, yetişkin çağa gelip evlendikten sonra "uslandıkları"nı söyleyenler bile vardır), Freud'un öne sürdüğü gözü kör "öç alma duygusu"nda, birçok yetişkinin gençlerin canlılığı karşısında duyduğu cezacı kıskançlıkta, gençliklerinde kendilerine yasaklanan sevda sevinçlerinden o günkü gençlerin özgürce yararlanmasını engelleme gereksinmesinde yattığı açıkça görülmektedir.

Hiç mi hiç mantıklı olmayan bu gözü kör baskı içtepilerinin sonradan yüzde yüz işlevselleşmeleri, toplumun bastırıcı koşullandırma düzeneğine, ona bağlı olarak da tutumbilimsel etkenlerine uygun düşmeleri için hiçbir engel yoktur elbet.

Başlangıçta Anaerkil Düzen Vardı

Reich yapıtın IV. bölümünde anaerkil toplumla ataerkil toplum arasındaki tarihsel-evrimsel ilinti sorununu ele alır; "başlangıçta anaerkil düzen vardı" diyen yerleşik toplumcu savı kanıtlamaya girişir. Bu, bence, yapıtın en zayıf bölümüdür, çünkü ekinsel insanbilimle kazıbilim, son bulgularıyla, insan toplumunun "ilk ve evrensel" biçimini saptamaya kalkışan bütün kuramlara öldürücü bir yumruk indirmiştir.

Reich, kökensel anaerkil düzen kuramının "beylik" yapıtları olan Morgan, Engels ve Bachofen'in incelemelerine başvurur ve bu kuramı savunmaya çalışır. Kanımca, bu savunmanın, özellikle "temel ataerkil" düzeni savunan karşıt kurama, o arada bu düzeni doğuran sürü kuramına yönelttiği eleştirilere değinmek gerekir.

"Bu varsayımı dile getirirken, genellikle yetişkin erkeğin herkesten üstün gücüne, daha genç erkekler karşısında duyduğu kıskançlığa dayanılır ve ergin bir erkeğin

yönetiminde yaşayan memelilerin varlığı örnek gösterilir. Ama işte güçlükler bu noktada başlar (...).

(...) Toplulukdışına sürülen ve yaşlı erkekle savaşmak zorunda kalan erkeklerin tutumbilime hiçbir zaman katkıda bulunmamaları gerekirdi, çünkü böyle bir şey onları dişilerle yüzyüze getirirdi: peki zaman da, nasıl olur da herhangi bir üretici örgüt kurulabilirdi? (...) Ayrıca, ilk babanın kendisinden şöyle azıcık güçsüz bir küme erkeği sürekli olarak dişilerden uzak tutabilmesi de saçma gözükmektedir (...). Kimi ender kümelenmelere dayalı "hayvanbilimsel" kanıtlamalar, yavrularını yetiştirmek için kurdukları kısa süreli birliklerin dışında, tam anlamıyla özgür bir cinsel yaşam süren milyonlarca başka türün varlığıyla çelişmektedir."

Reich, anaerkil örgütlenmenin önceliğini benimseyip usa uygun biçimde kanıtladıktan sonra, çeyiz vergisi ve onun doğurduğu tutumbilimsel denge düzeneğini sınıflara ayrılmanın, dolayısıyla anaerkil düzenden ataerkil düzene geçişin evrensel süreci gibi sunmaya girişir.

"Çeyizle, ilk ağızda, zenginliklerin bir ailede (sopbaşının ailesinde) birikmesi, buna bağlı olarak da, tüketim tutumbilimine geçiş kendini gösterir. Çeyiz düzeneğinin bundan sonraki sonucu, Morgan, Engels ve Kunow'un betimledikleri, geniş ataerkil ailenin gelişmesidir."[30]

Geniş ataerkil aileden, gelcneksel sınıflara ayrılmış buyurgan topluma geçiş artık kaçınılmazdır:

"Daha açıkçası, geniş ataerkil aile gelişip yapılaştıkça, totemlere ve *ırmk*'a (gens'e) dayalı topluluğa karşıçıkar, demişti Kunow. *Sürübaşları* (patres), eskiden soyluların elinde bulunan işlevleri birer birer kendinde toplar (...). Toprağın topluluğun malı oluşundan (...) genişlemiş ailenin özel mülk sahipliği doğar."[30bis]

Buna koşut olarak, hukuksal işlevlerin *pater*'de ve *patres*'te toplanması, soylu sınıfın oluşumu, köleliğe dayalı çalışma, emeğin uzmanlaşması ve ücretlendirilmesi, dolayısıyla özel uğraşların belirmesi ve toplumun varlıklı-yoksul diye ikiye bölünmesi kendini gösterir.

Ama, der Reich, "zenginliğin böyle bir ya da birkaç aileye yönelmesi" hangi düzenekle olur? "Büyük" yazarlar bunu belirtmez, ya da pek inandırıcı olmayan açıklamalar ileri sürerler. Morgan bile, "zenginliğin bir yerde toplanması ve onu anasoyu yerine babasoyuna bırakma isteğiyle

---

[30] *A.g.y.*, s. 55.

[30bis] HEINRICH KUNOW, "Zur Urgeschichte der Ehe und Familie", *Neue Zeit*, Dietz, nr. 14, 1912-1913.

ataerkil düzenin özdeksel temeli yaratıldı" derken zenginliğin neden ve nasıl şu değil de bu ailede biriktiğini, niçin kimi insanların kafasında zenginliklerini çocuklarına aktarma arzusunun doğduğunu açıklamaz.

Oysa diye sürdürür Reich, bu istek sopbaşı babanın, kardeş çocukları arasında yapılan evlilik ve bunun doğuracağı çeyiz vergileri aracılığıyla, kızkardeşinin kocasına karşı yükümlü bulunduğu ağır giderleri geri almaya gösterdiği dolaysız, kişisel ilgiyle açıklanır. Dolayısıyla, Morgan tekeşlilik kurumunun temel dayanağının zenginliğini çocuklarına aktarma arzusu olduğunu söylerken haklıdır, ama ancak bu isteğin de sopbaşının varlığının tarihsel sonucu olduğunu akılda tutma koşuluyla; sopbaşı, çokeşlilik hakkı ve kardeş çocukları arasındaki evlilik aracılığıyla, sözkonusu varlığı durmadan artırabilmiştir.(*) Böylece, tutumbilimsel açıdan daha zayıf durumdaki kümelerin köleleştirilmesine yolaçacak evrim başgösterir.

Budunbilimcilerin savunduğu gibi, zenginliğin genel artışı üretim uygulayımlarının yavaş evrimiyle açıklanabilse de, sözkonusu evrim iki sınıfın ortaya çıkışını açıklayamaz: biri gittikçe zenginleşen, öbürüyse yoksullaşan iki sınıf (biri sopbaşının ailesinin bulunduğu, öbürüyse ana sopundan ailelerin toplandığı sınıf). Dışardan evlenme ve çeyiz vergisi düzeneğini bir an için unutursak, ortaklaşmacılığın ilk biçiminin, zenginliğin sopbaşının elinde toplanmasına değil, genel olarak artmasına yolaçması gerekirdi.

Reich şu sonuca varır:

"Yalnız çeyiz vergisi düzeneği doğurur bu bölünmeyi. Ama öyle birdenbire değil (...). Bu, ancak üretim ilişkilerinde beliren çok çeşitli değişimlerden sonra ortaya çıkar (...) ve üretim uygulayımı belli bir düzeye gelince. Marx'ın terimlerini yinelersek, 'tüketim nesnesi sahibinin anlık gereksinmelerini aşarsa, alışveriş nesnesine, mal'a dönüşür'. Ve Trobriand'lılarda, bütün erkek kardeşlerin kendi yaşamsal gereksinmelerine yetecek olandan fazlasını üretmek zorunda kalışlarına karşılık, sopbaşının bu artı ürünün büyükçe kesimini elinde topladığını görürüz. Demek ki, herkesten önce sopbaşı kendini özel mülk sahibi gibi duyumsar ve öyle davranır.

"Daha şimdiden Engels'in, sınıflara bölünmenin kaynağının erkek-kadın çatışkısı olduğunu söylerken ne kadar doğru bir sezgiye sahip bulunduğunu görmekteyiz.

(*)Reich'ın bu "açıklaması" sopbaşının zenginleşme isteğini doğrulayabilir, ama bakın bir kez daha belirtiyoruz, mallarını oğluna bırakmaya duyduğu yakıcı arzuyu, hayır; oysa gerek Morgan, gerek Reich, ataerkil düzenin doğuşunu işte bu özleme dayandırmaktadır. Gerçekten de, gördüğümüz gibi, Trobriand toplumunda, çocuk doğurtmada babanın işlevi bilinmiyor, oğul yalnız anasının oğlu sayılıyordu: peki, doğurtucu işlevi konusunda "bilinçsiz bir bilincin" varlığı kabul edilmedikçe (Reich'sa işte bunu yadsır), baba neden oğlunu zenginleştirme gereksinimi duysun? *(Yazar.)*

Doğrudur: kadın sömürülen soptandır, erkekse sömüren soptan. Ve çeyiz vergisi, bütün bu süreçleri başlatan, kadını ve ailesini sopbaşının sömürüsüne açan öğenin ta kendisidir (...).

"Demek ki, dikey olarak, bir yanda bütün ana soplan, öte yanda da sopbaşının aileleri sınıflı toplumun temelini oluşturur."[31]

Bundan böyle Reich'a *deus ex machina*'sının (maymuncuğunun) çeyiz vergisinin serüvenlerini izlemek kalır. Gördüğümüz gibi, der, anaerkil düzenin geçiş evresi erkeğe, bu evrenin belirleyici etkeni olan çeyiz vergisi ayrıcalığını sağlar. Ataerkil düzen iyice geliştikten, bütün ayrıcalıklar ve kalıtın sürüp gidişi erkeğe geçtikten sonra, kadının ailesinin yapacağı geçim yardımlarının erkeğin ailesine akışı imlemini yitirir, akışın yönü tersine döner. O zaman, evlenecek erkek eşini babasından emeğiyle ya da emeğinin ürünleriyle satınalmak zorunda kalır... Ve ataerkil düzenin bugün de yürürlükte olan daha sonraki evresinde, geçiş döneminin çeyizi, kılık değiştirmiş biçimde ve genellikle *olabildiği kadar çok* kadının ailesinden erkeğinkine doğru akmaya başlar.

Çeyiz Vergisi

Bundan sonraki beşinci bölümün bütünü Reich tarafından, Trobriand'lılardaki durumun açıkça gözler önüne serdiği bir sürecin, sınıfların ve ataerkil yapılanmanın oluşum sürecinin evrensel geçerliliğinin gösterilmesine ayrılmıştır. Bunun üzerine, daha işin başında, büyük güçlüklerle karşılaşır. Özellikle, çok sevdiği iki insanbilimcinin, Engels'le Morgan'ın çeşitli halkların evlenme alışkılarında hiç çeyiz vergisine değinmeyişlerini gözönünde bulundurmak zorundadır. Aynı biçimde, bu anmayışın iki nedeni olabileceğini saptaması gerekir: ya kayınbiraderin enişteşine ödediği çeyiz vergisi salt Trobriand toplumuna özgü bir alışkanlıktır; ya da bu kimsenin gözüne çarpmamış bir alışkıdır. Bu konudaki kuşkunun yokedilmesi son derece asaldır elbet, çünkü çeyiz eğer gerçekten sınıfların oluşmasına ve "cinselik düşmanı" aktörenin ortaya çıkmasına yolaçan süreci başlatan ilk ilişki filiziyse, insanlığın başlangıcının tarihini yeni bir biçimde anlama olasılığı ve anaerkil düzenin önceliği kuramının kesin doğrulanması ile karşı karşıyayız demektir.

Bu görüngede, Reich'ın çeyiz vergisinin kökenini de açıklayan bir kuram oluşturmaya çalışması mantığa uygundur, çünkü kendisinin de

[31]CAB s. 61-63.

belirttiği gibi, "ilk ortaklaşmacı düzende yaşayan bir sopta, hangi kılıkta olursa olsun, verginin anlamı ve yeri yoktur". Oysa, diye kabul eder Reich, her sopu öbürüne borçlu kılan, sonunda bütün sopları sopbaşının ailesi karşısında yükümlendiren bir yıllık çeyiz vergisi buluruz. Nedir bu garip kurumun imlemi ve kökeni? Şimdilik, çeyiz vergisinin dışardan evlenmeye dayalı bir düzenin bir parçası olduğunu, başka bir deyişle, her sopun üyelerinin başka bir soptan kişilerle evlenmesi zorunluluğunu getirdiğini söyleyebiliriz. Peki ama, dışardan evlenmenin kökeni nedir? Şimdiye dek hiçbir insanbilimsel araştırmanın doyurucu bir yanıt bulamadığı bu soruya, Reich alabildiğine ruhçözümsel bir açıklama önerir. Ona göre dışardan evlenme ancak aynı ananın çocuklarıyla cinsel ilişki kurma yasağından doğmuş olabilir. Peki, kandaşıyla cinsel ilişki kurma yasağı nasıl doğdu ve dışardan evlenme düzenini doğurdu acaba?

Reich bu noktada —genellikle ortaya koyduğu aydın ustalık ve açık görüşlülüğün tersine— yapıtının en tehlikeli girişimi saydığım şeye kalkışmaktan kendini alamaz: uygarlığın kökenleri konusunda yepyeni bir kuramın yaratılması.

İşin başında haklı olarak, tarihçilerle insanbilimcilerin çoğu, soplara ayrılma ile aynı sop içinde kandaşıyla cinsel ilişki kurma yasağının insan uygarlığının gelişmesinde canalıcı sorunlar olduklarını kabuletmiştir, der.Bu sorunlara, az çok benimsenen birtakım çözümler önerilmiştir, bunlar ya tutumbilimsel süreç ve ilişkilerle, ya da tersine, insanoğlunun gerçek ya da kurmaca içgüdüsel yapısıyla bağlantılıdır.

Reich, sonradan kendisine bile tatsız tutsuz gelecek Marx'çı bir bölekçilikle, kandaşıyla cinsel ilişki kurma yasağı varsayımının özdekçi olması, başka bir deyişle sözkonusu yasağı tutumbilimsel yaşamın isterlerinden çıkarması gerekir, diyerek sözünü sürdürür; ilk bakışta yasakla ilgisi bulunmayan bir dizi soruna doyurucu bir çözüm getirmesi gerekir; ayrıca, hem ilk toplumun güncel örgütlenmesiyle çelişkiye düşmemesi, hem de bir önceki evreyi belli başlı çizgileriyle yerli yerine oturtmaya izin vermesi gereklidir: kısacası, bu varsayımın temel öğelerinin çağdaş durumda gözlenebilmesi zorunludur.

Reich, kuramını dayandırdığı verileri sıralar:

1) Trobriand Adaları'nda, eşin erkek kardeşi onun somut bakıcısı ve çocuklarının velisidir. Her yönden koca sayılabilmesi için, geriye yalnız kızkardeşiyle kuracağı cinsel ilişkiler kalır. Bütün öbür soplu toplumlardaki gibi, bu kardeş kızkardeşiyle aynı soptandır.

2) Erkek kardeşin, kendisine her yönden yabancı, ama kızkardeşiyle cinsel ilişkide bulunan kocaya ağır bir çeyiz vergisi ödemesi gerekir.

3) Koca, karısının sopuna yabancıdır ve sömürdüğü adamın kızkardeşiyle kurduğu cinsel ilişki ona yalnız birtakım ayrıcalıklar sağlar.

4) Trobriand toplumu, az çok soylu birtakım basamakları bulunan dört ana sopa ayrılır, bunların hepsi dışardan evlenir.

5) Halk arasındaki bir söylenceye göre, "ilk ana" bir delikten çıkmış, biri erkek öbürü kız iki kardeş doğurmuş, bunlar birbirleriyle cinsel ilişkiye girmiştir. Öte yandan, sopun kökeniyle ilgili de bir söylence vardır:

"Başlangıçta, her delikten biri kız öbürü oğlan, bir çift çıkmıştır: kız yeni yavrular doğurmuş, erkek de bunları koruyup beslemiştir."

"Kural şudur, der gözlemlerini özetleyen Malinowski: tek bir sop; tek bir köy; tek bir toprak parçası; sebzecilik ve balıçılıkla ilgili tek bir büyü dizgesi; tek bir toplumsal sıra; tek bir akrabalık zinciri."

Bu söylence, der Reich, kızla erkek kardeşin oluşturduğu çiftten gelen, kandaşlar arasındaki cinsel ilişkiye dayalı, ilk ortaklaşmacı toplumun çerçevesini çizer. Oysa bu küme sonradan güncel sopa dönüşmüştür, yalnız o güne dek Trobriand'lılarda, cinsel ilişkinin dışında, kızkardeşinin gerçek kocası durumunda bulunan erkek kardeş, şimdi artık kızkardeşinin ("yasal" ve "cinsel") eşine, bir yabancıya ağır tutumbilimsel yükümlülüklerle bağlıdır. Peki nerden geliyor bu iki yönlü yük: 1) kızkardeşle cinsel ilişki kurmaktan vazgeçmekten mi? 2) kızkardeşinin kocasına vergi ödemekten mi?[32]

Göçebe Topluluk Varsayımı

Burada bir noktaya değinmek isterim. Kandaşıyla cinsel ilişki kurma yasağının altında, doğaya çok yakın yaşarken doyurulan yasak cinsel ilişki arzusunun bulunması bana epey mantıklı gözüküyor. Zaten bu varsayım Freud'un bulguladığı Oidipus karmaşasının bilinçaltına itilmesinin temel imleminin çizdiği beylik yolu izler. Ama Reich, bu noktadan sonra, en azından bana göre, okurundan bir sürü belirsiz ödün istemeye başlar.

"Varsayımlarımızın izini sürelim. Az önce gördüğümüz gibi, koca yabancı bir soptan gelir; bu, tıpkı erkek kardeşinki gibi, başlangıçta anaerkil düzende örgütlenmiş bağımsız bir topluluğun bütün belirtilerini taşır.

---

[32] *A.g.y.*, s. 78.

"Buraya, varsayımımızın birinci öğesini yerleştireceğiz: bu sop, dışardan evlenme kuralına göre, ilk topluluğun ansızın bölünmesiyle oluşmaz (...). Tersine, bir sop'un, yani başlangıçta kandaşıyla cinsel ilişkiye dayalı, kapalı bir topluluğun, aynı biçimde kapalı başka bir topluluğa kendi içinde çiftleşmeyi yasakladığını, kandaşıyla cinsel ilişki kurma yasağını zorla benimsettiğini kabuledeceğiz. Demek ki sonradan birleşen soplar, başlangıçta birbirinden ayrı, kapalı topluluklardı.[33]

"Peki, neden bir sop öbürüne böyle bir yasak koysun? Varsayımımızı sürdürelim. İlk topluluklar yerleşik değildi, avcılık yapıyorlardı, ve doğal yıkımlardan ötürü, göçebe yaşamak zorundaydılar. Bu durumda, genç göçmenler kanlarından haftalarca, belki aylarca ayrı kalıp cinsel perhizde yaşamak zorunda kalıyorlardı. Bu avcı gençler dinginlik içinde yaşayan yabancı bir sopla karşılaşınca, iki olasılık ortaya çıkıyordu: 1) ya yabancı erkekler karşılarına çıkan sopun avlarına elkoyuyor, belki erkeklerin büyük bir bölümünü öldürüyor, ve uzun sürmüş cinsel perhizin etkisiyle, sevişmek üzere onların kadınlarını (yani kızkardeşlerini) kaçırıyorlardı; 2) ya da, bütün sopla savaşa tutuşuyor ve yenerlerse, yenilen rakiplerini kolayca köleleştiriyor, onlara kardeş-eşleriyle cinsel ilişkiyi yasaklıyor, şu ya da bu biçimde vergi ödemeye zorluyorlardı.

"Yüzyıllar, binyıllar boyunca, insanlar çoğaldıkça ve göçler arttıkça, bu tür yıkımların çok daha sık yinelendiğini, kadınların kaçırılmasının, eski kardeş-kocalarına daha ağır vergilerin konmasının gerçek ve yerleşik bir alışkıya dönüştüğünü varsayabiliriz.

"Karşılaşan topluluklar arasındaki kavganın tek bir çözümü olamazdı elbet. *Kendi* kadınlarını, *kendi* köylerini bırakıp gittikleri zaman yenilenlerin yenenlerden öçalması (barbarlık çağındaki *faida* alışkısını düşünün) ya da yengi kazanmış topluluğa üçüncü bir topluluğun saldırması, başlangıçta tam bir "dinginlik içinde yaşayan" topluluklarda büyük bir korku yaratmış olması, bunların tek bir oymakta toplanmış bulunması, burada ilk anaerkil akrabalık zincirinin (sopun ana soyundan soplara ayrılmasının) sürdürülmüş ve bir zamanlar zorla kabulettirilen şeyin, köken olarak birbirine yabancı kişilerin cinsel ilişki kurması alışkısının (*dışardan evlenmenin*) kendiliğinden benimsenmiş olması olasıdır. O zaman, eskiden yenenin zorla uygulattığı sop içinde cinsel ilişki kurma yasağı, aynı sop içersinde alışkıya dönüşür. Aynı zamanda, kocanın sopuna hatırı sayılır ayrıcalıklar sağladığından, eşlerin erkek kardeşlerinin (eski kocalarının) kızkardeşin kocasına çeyiz vergisi ödemesi alışkısı da oluşmuştur.

"Sop-toplulukların tek bir oymakta birleşmesi, soptan sopa evliliklerin getirilmesi ve kızkardeşlerin kocalarına bakması alışkısının sürdürülmesiyle insan topluluğu yeniden dinginliğe kavuşmuştur. Kızkardeşlerin kocalarına geçimi yardımı yapılması karşılıklı olduğundan, belli bir eşitlik ve kararlılık da yaratılmış olabilir. Ancak, yine de soplardan biri yenen, öbürüyse yenilen olarak kalıyordu. Bu durumda, yenen sopun ayrıcalıklı konumunu belli biçimde sürdürmüş bulunması olasıdır. Örneğin, kendini 'daha üst sıradaki' sop diye kabul ettirmiş, bundan ötürü birtakım ayrıcalıklar istemiştir: kendi sopbaşının, eskiden çatışan iki (ya da daha çok sayıdaki) sopun başı olmasını ve birkaç kadın, buna bağlı olarak da bir sürü çeyiz vergisi hakkı kazanmasını istemiş olabilir. Daha önce gördüğümüz gibi, bu hak ancak sopbaşıyla ailesinin birden zenginleşmesine yolaçabilirdi. Dolayısıysa, yenenlerle yenilenler arasındaki ilk ilişkilere ba-

[33]Aynı yer.

kıldığında, oymakbaşılık kurumunun gelişi ve soyların toplumda sıralanması kendiliğinden çıkıvermektedir."[34]

Reich'ın varsayımını olduğu gibi aktardım, çünkü çok keskin bile olsa, insanlık tarihine uygulanan, toplumcu düşünceyi uzun süre tehlikeli biçimde etkileyen belli bir evrimci geleneğin bir zihni nasıl kırılgan yapabildiğine, onu hangi insanbilimsel düşlemlere sürükleyebildiğine güzel bir örnektir.

Reich'ın uygarlığın kökenleriyle ilgili gözüpek kuramına (ayrıca, bütün insan örgütlenmelerini geçmişin en karanlık uçurumlarında kalmış tek bir toplumsal süreçle açıklamaya kalkışan bütün kuramlara) yöneltilebilecek eleştiriler, hepsini teker teker ele alamayacağımız kadar çok ve açıktır. Dolayısıyla, kuramın birkaç iç-çelişkisine değinmekle yetineceğiz.

Birinci çelişki, son derece dar sınırlı bir bölgede yaşayan Trobriand'lılara (ve Büyük Okyanus'taki adalarda yaşayan anaerkil halk topluluklarına), göçebe erkek avcıları kadınlarından haftalarca, aylarca ayrı kalmaya zorlayan bir göç kuramını uygulamaya kalkışmaktan geliyor. Ayrıca, Güney denizlerini dolaşan herkes bu bölgede yaşayan halkların alabildiğine elverişli konaklama yerlerini, keyfini sürdükleri besin bolluğunu görünce şaşırmaktan kendini alamamıştır. Bu koşullarda, neden Trobriand'lıların ataları bir vurgun için sağa sola koşsundu, gereksindikleri meyve ya da balıkları bulmak üzere ellerini ormandaki ağaçlara ya da denizin dalgalarına uzatmaları yetiyordu.

Reich gittikçe artan nüfus artışına değiniyor. Ama Malthus (ve ondan sonra pek çok kişi) Polinezya halklarının pek az doğurgan bir cinsel özgürlük içinde yaşadıklarını ve hiçbir nüfus artışı sorunuyla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir: kendi payıma, ben de geçenlerde bir yapıtımda, ruhbilimsel-dokubilimsel verilere dayanarak, bu garip görüngüyü açıklamaya çalıştım.[35]

Öte yandan bu avcıların kadınlarını ille de evde bırakmaları gerekli miydi? Ve Reich'ın varsaydığı üzere, neden cinsel açıdan özgür topluluklardan oluşmuş bir dünyada şu topluluğun erkekleri, uzun bir sefer yüzünden cinsel perhize girmiş yiğit gençlerin karılarıyla azıcık sevişmelerine karşıçıkacaktı acaba?

---

[34] *A.g.y.*, s. 79.

[35] L. DE MARCHI, *Repressione sesuale e oppressione sociale*, Sugar, Milano, 1965, s. 79-110. ("Per uno teoria sessualistica dello sviluppo strocio e demografico").

Burada Reich'ın varsayımının en ciddi, en aşılmaz iç-çelişkisine geliyoruz. Eğer öne sürdüğü, önceden uyarılmamış gözlemcinin katılmak zorunda kalacağı gibi cinsel baskı, Hamlet'in deyişiyle "tenin atadan getirdiği bin türlü geleneksel acının" (bizse bugün, baskıcı toplumun yarattığı acıların derdik), insanın insan tarafından sömürülmesinin, yıkıcılığın, baskının kaynağıysa, cinsel açıdan özgür, ortaklaşmacı ilk topluluğun insan ve barışsever bireylerinin, aynı sıradaşı hamurdan yoğrulmuş insanlardan oluşan başka bir toplulukla savaşıp mallarına elkoymakla, kadınlarının bir bölümünü kaçırmakla yetinmeyip yenilenlere geri kalan ve ilerde yetişecek kadınlarla sevişmeyi sürekli olarak yasaklamalarını, bu zavallı aşağılanmış insanların sırtına ağır vergi yükü bindirmelerini nasıl açıklayacağız acaba?

Ancak çok, ama çok kötü insanlar (çok, ama çok aşırı "cinsellik düşmanı" ve zorba kişiler) böyle bir izlenceyi tasarlayıp uygulamaya koyabilirdi. İyi ama, uygarlığın kökenleriyle ilgili Reich varsayımını desteklemek üzere insanoğlunun kökensel kötülüğünü kabuletmek zorunda kalırsak, kötülüğün tarih içersinde belirişini açıklamaya yönelik özenli yapı gereksizleşir: cinsel baskıdan tutun da insanın insanı sömürmesine, bireyler ve topluluklar arasındaki kanlı kavgaya dek uzanan yapı çöker.

Reich'ın bu çekici insanbilimsel yapıtının savlarını *toptan* kaldırıp atmak niyetinde değilim elbet. Tam tersine: Trobriand toplumu (ve özellikle de çeyiz düzeneği) ile ilgili değerlendirmelerinin çoğu bana son derece inandırıcı ve ilginç gözüküyor. Ancak, Reich'ın *bizim* topluma yönelttiği bir dizi çıkarım ve eleştiri için yeterlinin ötesinde olsalar bile, öbürlerinden daha sağlam ve gerekli durmayan yeni bir uygarlık kökeni kuramı oluşturma konusunda kesinlikle yetersiz buluyorum onları.

Kandaşıyla Cinsel İlişki Kurma Yasağı Sorunu

İnsanlığın kökenleriyle ilgili öbür kuramları, özellikle (Morgan'la Engels'in de benimsedikleri) dışardan evlenmenin soyun iyileşmesiyle bağıntılı erekler güttüğünü, kandaş eşlerin yavrularında görülen kalıtsal kusurlardan kaçınma zorunluluğundan doğduğunu savunan kuramı eleştirirken Reich bana çok daha inandırıcı gelir.

Haklı olarak şu noktalara değinir:

1) Kandaşıyla cinsel ilişki kurmanın dokuncası hiçbir zaman kanıtla-

namamıştır. Cinsellikle ilgili Sovyet yasaları —karşılıklı rızaya dayanan bu tür ilişkiyi cezalandırmayı yürürlükten kaldırdığı ilk zamanlarında—, aslında zararsız olduğuna göre, kandaşıyla cinsel ilişki kurma cezalarının anlam taşımadığı sonucuna varmıştı. Gerçekte, kandaşıyla ilişki kurma ancak hastalık eğilimleri birbirine eklendiği, başka bir deyişle kız ve erkek kardeş aynı ciddi hastalığı taşıdığı zaman doğal ayıklanma üzerinde etkili olmaktadır. Ve bu çekince, kandaş olmasalar bile, hasta bütün erkek ve kadınlar için geçerlidir. Ayrıca, çağdaş tıp araştırmaları kalıtsal etkenlerin etki alanını daraltma, ortamınkileri yaygınlaştırma eğilimi taşıdığından, kandaşıyla evlenmenin getirdiği tehlikelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

2) Morgan'la Engels'in varsayımı, diye sürdürür Reich, erkeğin başından beri çocuk doğurmadaki işlevini bildiğini kabuletmektedir. Oysa bu doğru değildir, nitekim Morgan da onu doğrular. İnsanbilimsel belgeler ilk insanın bu konudaki bilgisizliğini doğrulamaktadır; sözkonusu bilgisizlik, çiftleşme ile doğum arasındaki uzaklığa, insanoğlunda cinsel arzunun sürekliliğine ve çiftleşme ile doğurma arasındaki düzensizliğe bakılarak da çıkarılabilir.

3) Eski Çağ'ın en uzak yıllarında, insanların binlerce yıl kandaşlarıyla ilişki kurarak yaşadıkları, ve eski insanbilimsel belgelere bakılırsa, gözle görülür bir sakatlık geçirmedikleri öne sürülebilir.

4) Reich'a göre bu kurama yöneltilecek en önemli eleştiri, beylik varsayıma uyarınca hepsi bir erkek bir kızkardeşten oluşan ilk çiftten geldiklerine göre, *geniş ailelere* bölünmüş olsalar bile kandaşlığı ortadan kaldıramayacak olmalarıdır. Demek ki, kandaşıyla ilişki kurma yasağının gerekçesi soyun arılığıdır diyen kuramı kurtarabilmek için, kandaş olmayan, başka bir deyişle birbirine bütünüyle yabancı iki *geniş aile*'nin varlığını kabul etmek gerekir: buysa, Reich'ın kuramını doğrular.[36]

Reich bundan sonra Freud'un ilk babayı öldürme kuramını eleştirmeye girişir. Eski insanbilimin bu savına günümüzde hemen hiç önem verilmediğinden, bu sıkı ve inandırıcı, ama artık pek gerekli olmayan bir eleştiridir.

Freud'un varsayımı, der Reich, özellikle kandaşıyla cinsel ilişki kurma yasağı ve totemcilik görüngülerini inandırıcı biçimde açıklayışıyla, ilk bakışta çok çekici gözükmektedir; ama daha dikkatli bir inceleme, birtakım temel öncüllerin yanlışlığını ortaya çıkarır.

1) Bunların birincisi, ilk topluluğun içinde hiç erkek çocuk bulunma-

[36]CAB, s. 89-90.

yan, bir yığın kadın (kız ve eş) ile hem baba hem sopbaşı olan tek bir yetişkin, güçlü erkekten oluştuğudur. Freud'un ardına düşüp babanın bütün oğullarını her yerde, yüzlerce, binlerce yıl topluluktan uzak tutmayı başardığını varsayarsak, ilk insan topluluklarının nasıl çoğalabildiklerini, doğayla nasıl savaşabildiklerini, belli bir ekini nasıl yaratabildiklerini anlayamayız. Öte yandan, oğullar nasıl kovuldu acaba? İlk insanlarda, cinsel etkinlik ergenlikten çok önce başlar. Öyleyse erkekler daha çocukken oymaktan atılıyordu? Bu pek olası gözükmüyor.

2) Demek ki, erkeklerden uzak tutulan analarla kızların oğullarıyla cinsel ilişki kurmaları yasaklanıyordu. İyi ama, bu koşullarda nasıl oluyor da kümenin soyu kurumuyordu?

3) Freud'un varsayımına gerekli başka bir öncül, erkeğin "şiddetli doğal kıskançlığı" ve duyguların kökensel, dirimbilimsel ikiyanlılığıdır. Ancak, Malinowski'nin Trobriand'lılarda kıskançlığın bulunmadığını, duygusal ikiyanlılıklarının toplumsal baskıyla ortaya çıktığını gözler önüne seren bulgularıyla karşılaştırınca bu kuram çöküverir; dul kadının yakınlarının eniştelerinin ölümü üzerine tuttukları "gösterişli" yası düşünün. (Ama Reich, kendi yenenler kuramının, yenilenlere konan cinsel yasakta, Malinowski'nin bulgularıyla çelişen sahiplenici bir kıskançlığı varsaydığını göremiyor.)

4) Duyguların kökensel ikiyanlılığı gibi kabuledilemez bir varsayım üzerine başka bir varsayım oturtulmaktadır: buna göre, yürekleri zorbababayı öldürmenin yarattığı suçluluk duygusuyla yaralı olduğundan, oğullar da kandaşlarıyla ilişki kurmaya karşıçıkacaktır. Oysa suçluluk duygusu aktöresel bir tepkiyi dile getirir, dolayısıyla aktörenin ortaya çıkışını açıklayamaz. Freud sonunda, Kutsal Kitap'taki ilk günah söylencesini, babanın simgesel öldürülmesinin betimlenmesi diye yorumlar. Gerçekte, bu söylence yalnız cinsel yasağın çiğnenmesinin betimlenişidir. Ve içinde hiçbir öldürme çağrımı yoktur.

"Zaten, diye sürdürür Reich, kandaşıyla cinsel ilişki kurmanın kökeniyle ilgili varsayımım, iki yabancı topluluğun çatışması sırasında ilk babanın öldürülüşünü dile dökmeden içerir. İlk aktöre kuralları, hiç kuşkusuz, o sırada ortaya çıkar, ama Oidipus karmaşasının dışında cinsel yasaklardan doğarlar. Bu karmaşa, tarihsel açıdan, cinsel baskıdan çok daha yakındır elbet."

(Epey tartışma götüren bu sözler son derece ilginçtir, çünkü Reich'ın cinsel baskı ile Oidipus karmaşası arasındaki "tarihsel" ilintiler konusundaki düşüncesini açığa vururlar.)

5) Freud'un varsayımı, kandaşıyla cinsel ilişki kurmanın başlangıçta herkesçe uygulandığını yadsır. Oysa hayvanların gözlenmesi, yasak ve söylencelerin çözümlenmesi kandaşıyla ilişki kurmanın binlerce yıl uygulandığını kanıtlanmıştır. Öte yandan, Freud'un varsayımının, ilk insan topluluklarında pek yaygın olarak babalığın bilinmeyişiyle çeliştiği de görülmüştür.

6) Sopların kökenini kız ve erkek kardeşlerden oluşmuş iki ya da daha çok çifte dayandıran söylence, ilk oğul-ana ilişkisi üzerine kurulu Freud kuramı için yeni bir çürütmedir; ana-oğul ilişkisinin yasaklığı ilk insanların toplumsal örgütlenmesiyle söylencelerinde bizimkinden çok daha az bir önem taşır. Roheim'ın ortaya koymaya çalıştığı ilk babanın öldürülüşünün doğrulanması hep bir totem-atanın varlığına dayanır. Oysa bu totemin ilk babayı simgelediği hiçbir zaman kanıtlanmamıştır.

7) Freud'a göre, kandaşıyla ilişki kurma yasağı *ailesel*dir. Oysa, sözkonusu yasağın *bütün sop*'a egemen olduğu görülür. Ancak, yine Freud'a göre aile çok sonraları oluştuğundan, aileye dayalı cinsel ilişki yasağının da çok sonraları ortaya çıkmış bulunması gerekir.

"Sonuç olarak, der Reich, Freud'un varsayımının ilk toplumsal örgütlenmenin kimi temel kurumlarıyla çeliştiği (...) ve ailenin tarihsel gelişmesini tutumbilimle ilintisi açısından ele almayı savsakladığı için kabuledilemez olduğunu belirtmek zorundayız.

"Bizim besinsel totem yasağı ile dışadönük cinsel ilişki yasağı açıklamamızsa bunları yenenlerin yenilenlere dışardan koydukları yasaklar olarak sunar. Kimi ilkel şölenlerde totem hayvan yenir, özgür cinsel ilişkiler kurulur, ve biz bunlarda kandaşıyla cinsel ilişki kurulan daha barışçı, daha özgür bir döneme duyulan özlemi görürüz."[37]

Reich, sonunda, kuramlarını birkaç eytişimci-evrimci tümceyle özetler:

"Sopbaşının zorba ateerkil başkana dönüşerek anaerkil örgütlenmeyle çelişkiye düşmesi gibi, tekeşli aile de yavaş yavaş sopla çelişmiş, yıkıcı bir öğe olup çıkmıştır (...).

"Demek ki cinselliği yadsıyan aktöre ilk toplumda belli bir anda belirmiştir, ve başka bir anda, insan toplumundan silinip gitmeye yazgılıdır. Peki ne konacak onun yerine?"[38]

Reich, aralarında yaşayıp çalıştığı aydın çevrenin çapsızlığının, darkafalılığının ve hastalıklı yapısının acısını çok çekmiştir. Onunkine oranla azıcık daha iyi bir çevrede yaşayan biz, en azından son yıllarına dek,

---

[37] *A.g.y.*, s. 91-95.

[38] *A.g.y.*, s. 97.

düşüncesinden yayılan evrimci iyimserliği bir ölçüde kıskanıyoruz doğrusu: çağındaki ilerici aydınların çoğu gibi, Reich da insanlığın binlerce yıldır, ve bugün de yüreğini yakan acı ve çatışkılardan bütünüyle, kesin olarak kurtuluşa doğru yolaldığına içten inanıyordu. Tarih'in, Yaşam'ın Kitabı'nda, ya da Kutsal Kitaplar'ın yerini alan başka bir Yasa Kitabı'nda, günün birinde insanlık için Mutlu Bin Yıl'ın, yeni Altın Çağ'ın başlayacağı "yazılıydı". XIX. yüzyılın büyük devrimcilerine canveren, onların da alıp sonraki kuşaklara aktardıkları bu güvenli inancı, ne yazık ki, artık paylaşmıyoruz. Reich gibi, insan özgürlüğü uğrunda savaşan insanlara o uçsuz bucaksız enerjiyi, o inanılmaz kararlılığı kazandıran işte bu inançtır. Bizce, çağdaş ilerlemenin en ciddi sorunlarından biri, devrimci dönemecin "kaçınılmazlığı"na, "yazgısallığı"na, insanlığı daha mutlu bir geleceğin beklediğine duyulan bu inancın yerini alacak şeyin araştırılmasıdır. Bugün, her gerçek devrimci, hiçbir şeyin bu iyi geleceği güvence altına almadığını, tersine, pek çok şeyin onu tehlikeye düşürdüğünü görüyor. Aynı biçimde, hiçbir gerçek devrimci bugün bu mutlu geleceğin yirmi otuz yıl öncesine oranla çok daha belirsiz olduğunu, çünkü nüfus patlamasının halk yığınlarının alıklaşmasını ve uluslararası çatışmaları azdırdığını, (radyo, sinema, televizyon gibi) yığınsal koşullandırma araçlarındaki gelişme ve yayılmayı, ve bunların yerleşik güçlerin ya da yalnız kâr amacı güden tecimenlerin elinde toplanışını görmezden gelemiyor.

Bu koşullarda, kanımca elde kalan biricik devrimci güç, umutsuzluktur. Bu ikiyanlı bir güçtür, ("Tarih'in yasaları"ndan ya da "Mao'nun düşüncesi"nden gelecek bir "dış" yardıma duyulan çocuksu beklentiden kurtulduğu için) daha gerçekçi ve olgun bir bağlanmaya yolaçabileceği gibi, *beat* (döğmeli gençler) akımında görüldüğü üzere, bağlanmanın bütünüyle bir köşeye atılmasına da götürebilir hepimizi. Bu seçimlerin birincisinde birtakım çilecilik izleri vardır elbet, çünkü uzak ve belirsiz bir görünge uğruna bireyin tüm yaşamını gözden çıkarır; ikinciyse "herhangi bir şey"le, kesin umutsuzlukla sonuçlanabilir, çünkü bireysel mutluluk isteklerini şöyle ya da böyle karşılasa bile, yazgımızı insan kardeşlerimize bağlayan dirimsel bağları koparır, dolayısıyla ele geçirebildiğimiz kişisel mutluluğu zehirler. Yeni devrimcinin görevi, bu iki davranışı birleştirmeye çalışmaktır.

Bölüm 6

Reich'ın Sezgileri ve Marx'çı Katkılar

CİNSEL Ahlâkın Boygöstermesi'nin cinsel tutumbilim sorununun genel incelenmesine (başka bir deyişle, insanlığın cinsel sağlık ve hastalığına) ayrılmış ikinci kesimi, abartılmış olarak, birinci kesimdeki üstünlük ve kusurları taşır: cinsel özgürlükle uygarlık arasındaki ilinti konusunda katı gelenekçi ruhçözümcülerle bütün tutucuların konumundaki çelişkileri derinlemesine ele alan bir çözümleme; öte yandaysa, her şeye tutumbilimci gözlükle bakan Marx'çı yaklaşımın savlarını, bu savların S.S.C.B. ve ortaklaşmacı partilerdeki siyasal uzantılarını eleştirisiz benimseme.

Reich, bu kez daha kökten bir biçimde, insanlık tarihine ilişkin evrimci (ya da iç-evrimci) varsayımını "kanıtlanmış bir doğru" gibi yeniden ortaya atarak işe başlar:

"*Geniş ailelere* dayalı ilk toplumun çağdaş anamalcılığa dek geçirdiği toplumsal gelişmenin başlıca evreleri birbirine geçmiş iki süreci gözler önüne serer: bunların birincisi ilk ortaklaşmacılıktan, üretim araçlarındaki gelişmeye koşut olarak, anamalcı Devlet'e, öbürüyse, cinsel özgürlükle kandaş, soylu aileden bozulmaz tekeşli evliliğe, evlilik öncesi ve dışında uçkuru bağlı yaşama öğretisine uzanır."[1]

Ona göre, bu sürecin *temel etkeni*'nin ne olduğunu görmüştük: kızkardeşle cinsel ilişki kurma yasağı, yenen erkeklerin yenilenlerden geçim vergisi istemesi ve buna bağlı olarak zenginliğin çokeşli sopbaşlarının elinde toplanması. Bu varsayımın, Reich'ın, tam bir cinsel özgürlük içinde yetişen ilk çağ insanının doğuştan gelen iyiliği, eliaçıklığı, barışçılığı, dayanışma anlayışı, kardeşliği, kıskançlıktan, sahiplenmeden ve açgözlü-

[1] CAB, s. 101.

lükten uzaklığı varsayımıyla yüzde yüz çeliştiğini de görmüştük. Dolayısıyla, bu tartışmaya dönmenin gereği yok.

Önemli olan, Reich'ın cinsellikle toplum, cinsel düzenle toplumsal düzen arasındaki ilinti konusundaki açıklamasıdır. Az sonra göreceğimiz gibi, vardığı sonuçlar çoğunlukla, o günlerde hâlâ katı olan Marx'çı yaklaşımının etkisindedir; ancak bu yaklaşımın onu beylik Marx'çı görüşlere kimi önemli eleştiriler yöneltmekten alıkoyduğunu da sanmamak gerekir.

Bunun en parlak örneklerinden biri, bütün insanlık tarihini "dirimin üretim ve çoğaltımı"nda gören ünlü Marx'çı (Engels'çi) söze yönelttiği eleştiridir.

"Engels'in tüketim araçlarının üretiminin tam karşısına oturttuğu üreme nesnel açıdan aynı biçimde oluşur, ama ruhsal açıdan öyle değildir. Gerçekten de, yiyecek üretimi bireyi yaşatmak için değil, öznel açıdan beslenme gereksinmesini karşılamak üzere yapılır. Demek ki arada kurulacak gerçek ilinti cinsel doyumdur.

"Beslenme içgüdüsünün öznel açıdan açlık, nesnel açıdansa bireyin yaşatılması biçiminde dile gelişi gibi, cinsel içgüdü öznel olarak hazveren doyumun elde edilmesi, nesnel olarak da tür'ün sürdürülmesi eğilimi biçiminde kendini gösterir.(*) Ama bu nesnel eğilimler tarihsel sürecin somut etkenleri değil, onu gözleyenin kuramsal sözleridir. Gerçekte, ne türün sürdürülmesi eğilimi vardır, ne de bireyin yaşatılması eğilimi. Gerçekte olup biten, beslenme için birey tarafından açlık biçiminde algılanan miğde gerilimi, cinsel etkinlik içinse üreme örgenlerinde yoğunlaşan ve bireyin cinsel arzu biçiminde algıladığı cinsel gerilimdir."[2]

Reich bundan sonra, cinsel düzen konusunda, bir ruhbilim, toplumbilim ve insanbilim uzmanı olarak yaptığı gözlemlerin doğurduğu sonuçların bireşimsel anlatımına girişir:

1. Mülke dayalı, kentsoylu topluma çıkar sağlayan cinsel yaşama aktöreyle çekidüzen verme bireyin zihnine çocuklukta köksalmış ketvurmalarla yapılır. Bu ketvurmalar çözümsüz çelişkiler yaratır, çünkü:

a) cinsel arzunun sürekli birikmesine yolaçar, dolayısıyla doyumu azdırırlar;

b) doyum yetisini azaltarak ya da yokederek kişilik yapısını değiştirirler.

İçgüdüsel gerilimle doyum olasılığı arasında aşılmaz bir dengesizlik yaratan bu çelişkinin sonucunda, dengeleyici enerji tepkimeleri olarak

(*)Reich sonradan, bu geleneksel savı kökten değiştirmiş, çoğalmanın cinsel üst üste binme işlevinin, nesnel açıdan da "rastlantısal" bir kazası olduğunu söylemiştir. *(Acunsal Üstüste Binme* adlı denemesine bakın, *yazar.)*

[2] *A.g.y.*, s. 106.

sinirceler, sapıklıklar, cinsel hastalıklar ve topluma aykırı davranışlar ortaya çıkar (Reich'ın 1931'de yazılmış bu yapıtta bile genel olarak hastalıkların enerjiye dayalı tanımını yaptığına dikkat etmek gerekir).

2. Her bireyde, çelişkilerin ortadan kaldırılması önce tincel ve cinsel ketvurmaların yokedilmesini, onların yerine kendi deyişiyle cinsel tutumbilimin özdüzenlemesinin geçirilmesini gerektirir. Buysa özellikle ruhsal-sağaltımla ve örgensel boşalma gücünün geri getirilmesiyle gerçekleşir.

3. Cinsel doyum, yaşamın hiçbir anında, cinsel içgüdülerin çalışma yönünde yüceltilmesiyle çelişmez; tam tersine, bu yüceltmenin başlangıcıdır.

4. Gerçekten de, cinsel açıdan alabildiğine bastırılmış başka ekinlere göre uygulayımsal ve sanatsal açıdan çok daha üst dereceye gelmiş, cinselliğin hiçbir biçimde bilinçaltına itilmediği ekinler vardır yeryüzünde. Demek ki cinsel bastırma düzenli toplumsal yaşamın ve ekinin ilk adımı değildir.

5. Cinselliğin aktöreci anlayışla düzene konması, toplumun sınıflara ayrılmasının başlarında, özel mülk sahipliğine duyulan ilgiyle birlikte boygösterir.

6. Cinselliğe yandaş bir toplumsal örgütlenmede, toplumsal açıdan önemli sayılacak ölçüde sinirce yoktur: bu da, bakımevinde de gözlenebilecek bir olgunun, sinircelerin çarpıtılmış cinsel tutumbilimin dışavurması olduğunun budunbilimsel (etnolojik) kanıtıdır.

7. Toplumca benimsenen ve desteklenen cinsel doyum cinsel açıdan toplum yaşamına uyumu kendiliğinden düzene koyar; ama bu cinselliği yadsıyan bir aktörenin bulunmamasına, çocukluktan başlayarak cinselliğe yandaş bir eğitimin verilmesine bağlıdır.

8. Cinselliğe karşıt aktöre, toplumsal düzlemde, amaçladığının tersi bir sonuç elde eder: kişilik gücü değil iç çatışkı, sağlık değil sinirce ve sapıklıklar, dayanışma ruhu değil, toplumsal içgüdü sapması yaratır.

9. İlk ortaklaşmacı toplumun başlıca nitelikleri cinselliğin benimsenmesi ve cinsel tutumbilimin düzene konmasıdır. Pazar toplumuysa, tersine, cinsel ve tinsel baskıyı getirir.

10. Pazarcı-anamalcı toplumun ortadan kaldırılması kaçınılmaz biçimde cinsel ve tinsel baskıyı yokeder, yerine cinsel tutumbilimin özdüzenlenmesini ve cinsel yaşamın toplumca desteklenmesini geçirir.[3]

[3] *A.g.y.*, s. 112-114.

Marx'çılığın kimi yargı ve önyargılarının benimsenmesinin, o yıllarda, Reich düşüncesinin sahici yaratıcılığına getirdiği gecikmeleri, verdiği zararları anlayabilmek için bu eleştirel bireşime şöyle bir göz atmak yeterlidir. Tıpkı Freud'un cinsel baskının uygarlığın, bütün uygarlıkların ayrılmaz parçası olduğunu ileri sürüşü gibi, Marx'çı dönemin Reich'ı için de cinsel baskı *ancak özel mülk sahipliğinin ürünü olabilirdi.* (Yukarki açıklamanın 1, 5 ve 9. maddelerine bakın.) Her şeye tutumbilimci gözlüklerle bakmanın eleştiriden yoksunluğu, çocuksuluğu bizi olsa olsa, toplumcu ve ortaklaşmacı akımın yanılsamalarıyla buna bağlı savlarını yineleyen ve kısa bir süre içinde ortaklaşmacı dünyada acıklı bir biçimde yalanlanacak olan şu garip dizelgenin onuncu siyasal "buyruk"una götürebilirdi:

"*Pazarcı-anamalcı toplumun ortadan kaldırılması kaçınılmaz biçimde cinsel ve cinsel baskıyı yokeder,* yerine cinsel tutumbilimin özdüzenlemesini ve cinsel yaşamın toplumca desteklenmesini geçirir." (İtalikler bana ait. *L. de M.*)

Reich şunları yazarken, koyduğu düşünsel sınırlar içinde bile, kendi ruh ve kişilikbilimsel başarılarını yansıtan yaratıcı katkıyı dile getiriyordu:

"Ereğine varabilmesi için, aktörenin derinlere kök salması (...) ve dış yaptırımdan iç gerekliliğe dönüşmesi zorunludur. Bu nasıl olur? Sıradan bireyin ruhsal yapısının çarpıtılmasıyla (...). Bu, kendi 'aktöresel' tutumlarını çocuklarına aktaran bütün bireylerde olur..., böylece cinselliği yadsıyan aktörenin sürüp gidişi sağlanmış olur (...).

"Bütün bireylerin kişilik yapısına işlemiş bu toplumsal aktöre, ondan sonra, sürekli kendini çoğaltır ve tutumbilimsel temel üzerinde tutucu bir etki yaratır: böylece, sömürülen sömürülmesini sağlayan tutumbilimsel düzeni kendisi kutsar; cinsel baskı altındaki birey, kendisini ezen, hasta eden toplumsal-siyasal düzeni alkışlar, gereksinmelerine daha uygun yeni düzenlerin gelişine karşı duygusal açıdan direnir. Böylece, baskıcı aktöre tutucu işlevini yerine getirir.

"Bu, son derece önemli tutucu bir etkendir ve toplum, onun toplumsal süreçte yarattığı tutucu etkiden vazgeçemez, çünkü:

"1) Cinselliği yadsıyan aktöre, cinsel suçluluk duygusu ve korkudan yararlanarak sömürülen, baskı altında yaşatılan halk yığınlarında kök salan Kilise'yi alabildiğine güçlendirir;

"2) cinsel yaşamın körelmesini sağlayan geleneksel çinsel ve eşsel düzeni alabildiğine destekler;

"3) halk yığınlarında yetkeye karşı korkulu bir saygı yaratarak, çocukları önce ana babalarının, sonra Devlet yetkesinin boyunduruğu altına sokar;(*)

(*)Dizgeli kuramlaştırılmasına üç yıl sonra *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nda kavuşacak bir ilintiye, cinsel baskı ile siyasal sürü anlayışı arasındaki bağıntıya burada açıkça değinildiğini belirtmek gerekir.

"4) öyle olmasa başka türlü kullanılacak pek çok enerjiyi cinsel baskı tükettiği için, halk yığınlarının eleştiri gücünü kötürüm eder, bireylerin kendi anlama yeteneklerine duydukları güveni sarsar;

"5) pek çok bireyde, ruhsal devingenliği zedeler ve somut olarak sömürülen varlığın direnme gücünü yokeder.

"Bütün bunlar egemen dizgenin, siyasal gericiliğin ereklerine en iyi biçimde hizmet etmek üzere, ezilen sınıfların ruhsal yapılarına köksalmasından başka bir şey değildir."[4]

Reich, baskının bu sıkı ve açık kınanmasından sonra, yine o aşırı tutumbilimci ve Marx'çı övgülerine girişir:

"Anamalcı düzende cinsel baskının toplumbilimsel anlamı budur işte. Anamalcı güçler Hıristiyan inancını, baskıcı aktöresini ve giyinişi ekinsel gelişmelerine pek önem verdikleri için değil, sömürge halklarını oluşturan bireylerin beyinlerine Avrupa'daki *Çinli işçi*'nin ruhunu aşılamak, içki aracılığıyla onları köleleştirmek istedikleri için götürmüşlerdir."[5]

Ah, keşke işler bu kadar yalın olsaydı! Ağlatı, gerçek ağlatı, "Hıristiyan" inancının sömürgelere içten ve bağnaz "uygarlık" götürme inancıyla taşınmış olmasındadır. Dinsel ve sömürgesel siyaset öyle birkaç aşağılık insanla bir avuç anamalcının işi olsaydı, sonuçları bugünkü kadar ağır olmazdı: "cinselliğe düşman" aktöre (ahlâk), birkaç ender örneğin dışında, (yerli kadınlarla korkunç bir tensel haz cümbüşüne dalanlar da içlerinde olmak üzere) sömürgeleştirilen ülkelere bütün Beyazlar tarafından, bunun biricik gerçek "üstün aktöre" olduğu sarsılmaz inancıyla satılmıştır. Üstelik, yerli halklar da bu aktöreyi, çoğu kez, üstün güçlü yeni efendilerin yaşama biçiminin yarattığı gözdağı ve çekimin etkisiyle, kendiliklerinden benimsemiştir.

Reich'ın cinsel devrim görüngeleri konusundaki Marx'çı açıdan alabildiğine geleneğe uygun tanısı da bundan daha az çocuksu değildir:

"Cinsel aktöre bunalımı, tutumbilimsel bunalımlarla doğru orantılı olarak artar (...). Halk yığınlarının geçiminin zorlaşması cinsel yaşam içersinde yalnız aile ve eş bağlarını etkilemez: beslenme içgüdüsünün azıtmasıyla, cinsel içgüdüleri de daha şiddetle ortaya çıkarır (...)."[6]

---

[4] *A.g.y.*, s. 114-116.

[5] *A.g.y.*, s. 117.

[6] Aynı yerde.

Bu tümceler 1930-31'de, Birleşik Devletler'deki büyük çöküntünün bütün Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya, Marx'çı "peygamberler"in parasal bunalım dönemlerinde halk yığınlarında devrimci eğilimlerin artacağı yolundaki kestirimlerinin tam tersi yönde yansıdığı günlerde yazılmıştı: önceden haber verilen sol partilerin güçlenmesi yerine, Avrupa ve Almanya'da halk yığınları arasında çarpıcı bir tutucu ve buyurgan gelişme saptanmıştı. Bununla birlikte, Reich'ın Marx'çı sözlerine karşın, buyurgan (faşist) görüngünün değer ve imlemini hiç anlamadığını sanmamak gerekir! Tam tersine, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nda görüleceği üzere, 1934'ten başlayarak, bu görüngünün devrimci, özgün bir çözümlemesini yapar. Ancak, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'nin (1935 tarihli) ikinci basımında böylesine tartışmaya açık ve tartışılmış bir sözü şöyle bir dipnotla olsun düzeltme gereksinmesini duymamış olması azımsanmamalıdır. En büyük olasılıkla, bunu o yıllarda yaşamına egemen olan ivecenlik ve baskı havasına vermek gerekir. Ama ayrıca, bu bölümün 1935 basımında saklanmasının, en azından bölümsel olarak, Marx'çı-Lenin'ci dünya görüşünün kimi temel, ama aldatıcı önsavlarını bırakmanın benliğinde yarattığı acının, sızının ve iç çatışkının belirtisi sayılması gerekir.

Zaten, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'nin son tümceleri Reich'ın, 1935'te bile, Marx'çılığın ruhbilim-öncesi görüşlerinin o gün (ayrıca bugün) için en mantıksal sonucu olan Sovyet yönetimi ve genel olarak bütün ortaklaşmacı düzenler konusundaki coşkulu yargılarını değiştirmekte çektiği güçlüğün gözyaşartıcı bir tanığıdır:

"Siyasal gericilik kendi amaçları açısından cinsel baskının önemini böylesine açık seçik (..) anlarken (...) devrimci partinin(*) de gençliğin cinsel başkaldırısının önemini kavraması ve onu Kilise'ye, anamala karşı savunması gerekir (...). Toplumcu devrim (Sovyet cinsel yasalarının da gösterdiği gibi) ister istemez cinsel baskının ortadan kaldırılmasını içerir."

Reich, özellikle otuzlu yılların başlarında Sovyet yasalarının katı ilkeci ve baskıcı iç-yozlaşmasından sonra, iler tutar yanı olmayan bu tümceye 1935'te, temel insanbilimsel yapıtını noktalayan ve aşırı sakınımları hemen göze çarpan iki satır ekler:

"Bir süredir S.S.C.B.'de beliren çileci akımlar özel bir araştırmayı gerektirir."[7]

(*)Sizin anlayacağınız Komünist Parti. (*Yazar.*)

[7] *A.g.y.*, s. 119.

Bu araştırma daha o zamandan gündemdeydi ve birkaç ay sonra birkaç sayfası yayımlanacaktı.[8] Her zamanki gibi, bu da gözüpek bir tutum takınmaydı, Reich burada S.S.C.B.'deki cinsel yasa ve törelerdeki korkak iç-yozlaşmaya da, bunların derin ruhsal gerekçelerine de değinmekten çekinmiyordu. Bununla birlikte, o "büyük adım"ı atmaya karar vermezden birkaç ay önce —bu adım onu, ortaklaşmacı yöneticilerin tam bir küçümseme ve rahatlıkla "karşı-devrimci" yana savrulmakla suçlamasına, kendisinin de geçmişteki Sovyet yanlısı coşkularının ne denli ivecen olduğunu görmesine yolaçacaktır— Reich'ın Sovyet yönetimini ancak çekine çekine eleştirmeye hazır olduğunu saptamak epey ilginçtir.

Reich'ın İnsanbilime Katkısı

Reich'ın en önemli insanbilimsel yapıtının açıklanmasını bitirdik, ama birkaç yorum sözcüğü daha eklemek isterim. Daha önce dediğim gibi, bence bu özgünlük, açıkgörüşlülük ve somut öğeler yönünden zengin bir çalışmadır: kısacası bu, Reich'ın toplumsal bilimlere yaptığı, çağdaş ekinsel dünyanın değerini kavramayı yeni yeni öğrendiği, her zamanki gibi hemen hiç göze çarpmamış, önemli bir katkıdır.

Bu dibi bulunmaz sorunla ilgili bütün öbür kuramlar gibi, Reich'ın uygarlığın doğuşuyla ilgili kuramı bir sürü çekince ve eleştiriye yolaçsa da, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'nin, iki temel nedenden ötürü, hem Reich düşüncesinin, hem de insan bilimlerinin gelişmesinde önemli bir yeri vardır:

1) Anaerkil düzenin evrensel önceliğini kanıtlama girişimi biraz aşırı kaçsa da, anaerkil düzenin ataerkil düzene dönüşmesinde çeyiz düzeneğini temel etken sayma varsayımı bence son derece değerli bir yolgöstericidir.

2) *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'nin imlemi ve temel önemi, kanımca, Reich'ın bu yapıtta, cinsel baskıyla el-özezer kişilik yapısı arasındaki dolaysız ilintiyi kesin ve inandırıcı bir biçimde kanıtlamak üzere Malinowski'nin bulgularının kesin "tarihsel" önemini kavramakta gösterdiği çabukluk ve açıkgörüşlülükte aranmalıdır.

---

[8]ZPPS, 1935, c. 2, nr. 3 ("Die Bremsung der Sexualrevolution in der USSR"), s. 145-159.

Reich'la Malinowski'nin yirmili yılların ikinci yarısında kendi araştırma alanlarında eşzamanlı olarak sezdikleri bu ilinti, görünüşe göre, ancak Reich'ın tam zamanında bilincine vardığı ışıklı ve karşılıklı doğrulamayı ruh ve insanbilimsel bulgularında bulmuştur. Reich'ın (ve Malinowski'nin) Trobriand Adaları'ndaki ekinin çevresinde oluşturmaya çalıştıkları insanbilimsel kuramlar sonradan desteklenemez duruma gelmiş olsalar bile, bu doğrulamanın değeri bugün de hiç değişmemiştir.

Ancak Reich'ın kızkardeşle cinsel ilişki kurma yasağı, birbirlerine düşman erkek kardeşlerin oluşturduğu topluluk, anaerkil düzenin her şeyden önce varolduğu ve anaerkil düzenden ataerkil örgütlenmeye geçişte başlıca düzeneğin evrensel çeyiz vergisi olduğu kuramlarının tartışılmasının ne önemi var! Bu iki büyük bilginin, özellikle de Wilhelm Reich'ın yüreğini dolduran insan mutluluk ve özgürlüğü sevdası açısından önemli olan, eldeki verilere dayanarak gelişim ve cinsel yaşam özgürlüğünün uygarlığın temelini oymak şöyle dursun, onun ilerlemesine yardım ettiğini; bireyler arasındaki ve toplumsal ilişkileri zehirlemek şöyle dursun, onları daha uyumlu ve sağlıklı kıldığını; şiddet ve acımasızlığı çığırından çıkartmadığını, tersine, bizim "cinselliğe düşman" toplumumuzun belleğinde izi bile kalmamış bir toplumsal uyum havası yarattığını; kötüyürekli, topluma aykırı, hayvansı kişiler yetiştirmeyip eliaçık, soylu, çalışkan, şiir dolu insanlar, başka bir deyişle şu bizim "üstün" uygarlığımızda adım başı rastlanan saldırgan, kıskanç, elisıkı, açgözlü, cansıkıcı, ikiyüzlü, hastalık hastası, topluma aykırı, el ya da özezer insanların tam tersi kişilerin oluşumunu güvence altına aldığını kanıtlamaktı, kanıtlamaktır.

Demek ki Malinowski'yle Reich'ın insanbilimsel gözlemlerinin asıl önemi —Reich'ın bunu daha *Cinsel Ahlâkın Boygösterımesi*'nin ikinci basımı sırasında kafasında canlandırdığını kanıtladığı gibi— Marx'la Engels'in tutumbilimsel savlarının doğrulanmasından değil, Freud'un cinsellikle uygarlık arasındaki ilinti konusunda ortaya attığı karamsar ve gerici savların kesin olarak yalanlanmasından gelir.

Zaten Reich, her zamanki gibi, sorunun özünü yakalamayı bildiğini kanıtlamıştır: ve Amerikan döneminin *Bedensel Boşalmanın İşlevi* adını taşıyan parlak yapıtında, düşüncesini cendereye sokup çarpıtan tutumbilimci yaklaşım zırhını kaldırıp atacak, bunu en çarpıcı biçimde gözler önüne serecektir.

Bölüm 7

Berlin Kavgaları

CİNSEL Ahlâkın Boygöstermesi'nin temel nitelikleri olan kuramsal araştırmanın yücelik ve sabrı bizi bunu unutmaya götürse de, Reich bu insanbilimsel yapıtı yazarken siyasal kavgaya, toplumsal etkinliğe, hekimsel uygulamaya her zamankinden daha çok dalmıştı. Zaten bilimsel araştırmayla somut etkinliği bağdaştırma yeteneği Reich'ın en göze çarpan doğal verilerinden biri olarak kalacaktır: yaşamının büyük dönemeçlerine baktığımızda, bir bakıma, ayrılmaz bağlarla birbirine tutturulmuş gibi, en büyük siyasal bağlanma anlarının en büyük bilimsel etkinlik anlarıyla çakıştığını görürüz.

Reich, öğrenci ve işçi çevrelerinde yaptığı birkaç sakınımlı gezi ve kurduğu ilk bağlantılardan sonra, hemen eyleme geçirme ve örgütleme etkinliğine başlamıştı. Daha 1930'da, Berlin Üniversitesi öğrencilerinin çağrısı üzerine, "Kentsoylu Aktörenin Çöküşü" konusunda bir konuşma yapmıştı. Öğrenci katılımı geniş oldu, genç ulusçu-toplumcuları bile kapsadı. Konuşmadan sonra bir tartışma açıldı, ve genç Hitler'ciler, o gün de bugün de baskıcı bir eğitim görmüş gençliğin kafasını kurcalayan sorunlarla ilgili sorular yağdırdılar Reich'a: "onur", "kişilik gücü", "kendini denetleme", "arılık" gibi sevisel özgürlüğün temelini oyan bütün öbür "yüce erdemler". Reich'ın verdiği yanıtlar öylesine dürüst ve serinkanlıydı ki, bilimsel tartışma gençler arasında, sabahın beşine dek süren tutkulu ve dostça bir söyleşiye yolaçtı.[1]

Bu ve benzer konuşmalar öyle başarılı oldu ki, İşçi Marx'çılık Okulu, (M.A.S.C.H.), 1931'de Reich'a iki ders verdi: bunlardan biri *Ruhbilim ve Marx'çılık*'tı, öbürüyse *Cinselbilim*. Derslere katılanların sayısı, yine, o güne dek görülmemiş dereceye ulaştı: cinselbilim dersine, toplumun her katmanından, iki yüz elliyi aşkın dinleyici katıldı. M.A.S.C.H. yöne-

[1] BDİ, s. 104.

ticileri, daha o zaman, Reich'ın ele aldığı izleklerin siyasal önemini kavrayıp yapıtlarını Almanya'da dağıtmaya başladılar. Birkaç ayda Reich'ın ünü öylesine yayıldı ki, haftada iki konuşma yapmak zorunda kaldı!

Bu, Avusturya'da pek başarılı olamadan kullandıklarının hemen hemen aynısı olan kanıtlamalarının inandırıcılığından gelmiyordu elbet.

Reich Almanya'da, 1930'da, yaklaşık seksen cinsel araştırma ve danışma merkezinin açılmasıyla somutlaşan cinsel düzeltimin öncüleri tarafından büyük ölçüde hazırlanmış bir taban bulmuştu. Bu, yaklaşık üç yüz elli bin üyesi olan önemli bir ağdı: başka bir deyişle, büyük Alman siyasal partilerinin herhangi birinden daha çok sayıda insan. Ancak, hem seksen örgüt (toplumcu demokratlara, Hıristiyan Demokratlara ve ortaklaşmacılara yakın olanlar) birbirlerine düşman oldukları, hem de partiler kamuoyunu etkilemek üzere cinselbilim örgütlerinden yararlanmaya çalışıp onların gelişmeleriyle hiç ilgilenmedikleri, ve özellikle cinselbilim örgütlerinin yöneticileri kendi etkinliklerine ilerici bir siyasal eylem katmaktan çekindikleri için bu daha çok görüntüsel bir güçtü.

Bununla birlikte, (Helen Stocker'in "Ana Birliği"nin sağlıkevlerinin önemli bir yer tuttuğu) bu örgüt ağı Alman halkının onda birine ulaşmayı başaran, dolayısıyla yığınsal olarak gebeliği önleyici araçların tanıtımını, çocuk aldırma yasasının çıkartılmasını, başta eşcinsellik, cinsel sapkınlıklara verilen cezaların yürürlükten kaldırılmasını sağlamaya çalışan bir dizi dergi ve gazete yayımlıyordu.

Reich, bütün bu örgütleri (ya da en azından çoğunu) Ortaklaşmacı Parti'yle sıkı bağları bulunan bir sınıf siyaseti çerçevesinde birleştirmeyi düşündü: böylece bölük pörçük çalışan bir yığın cinselbilim merkez, kurum ve sağlıkevini bütünsel bir cinsel siyaset örgütünde toplamayı umuyordu.[2] Reich'ın tasarısı, Alman Ortaklaşmacı Partisi'nin Sağlık Kolu'nda geliştirildikten sonra, I.F.A.'ya aktarıldı (Parti'nin bütün ekinsel ve toplumsal girişimlerinden sorumlu örgüt). I.F.A. tasarıyı onayladı, ve oluşacak cinsel siyaset örgütü için bir Yönetici Yarkurul seçti: aralarında Reich'ın da bulunduğu üç hekim, bir ortaklaşmacı milletvekili, iki de I.F.A. üyesi. İki I.F.A. yöneticisine yeni örgütün yönetim ve Parti'yle bağlantı görevi verildi, Reich'sa örgütün bütün Almanya'daki cinsel siyaset (başka bir deyişle, bilimsel) yönetimini üstlendi.

---

[2] *A.g.y., s.* 114.

İşçi Sınıfının Cinsel Siyaseti İçin Birlik

İşçi deviniminin tutumbilimsel ve siyasal alandaki hakarama eylemini ruhbilimsel açıdan sağlam bir temele dayanan, gerçekten köktenci bir cinsel düzeltim izlence ve eylemine katmayı amaçlayan Reich'ın oluşturduğu bu cinsel siyaset izlencesi I.F.A. yönetimince karşılıkılmaksızın benimsendi. Ve kısa bir süre sonra, merkezi Düsseldorf'ta bulunan bir cinsel düzeltim Derneği Reich'ın izlencesini yayınlayıp büyük destek sağlayınca, Almanya'nın değişik kentlerinde benzer girişimler boygösterdi. Daha 1931'de, Düsseldorf'ta Batı Almanya cinsel düzeltim örgütleri birinci Kurultayı toplandı; kurultay sekiz cinselbilim örgütünü ve yirmi bin üyeyi kendinde topladı. Bağlı örgütlerin hepsinin onayıyla, açılış konuşması Reich'a verildi. Berlin ve çevresinde bile Reich'ın düşüncelerini benimseyen cinsel siyaset örgütleri açıldı. Ancak, başkentte, Reich'ın öngördüğü birleşme ansızın güçleşti, çünkü Ortaklaşmacı Parti'nin cinselbilim örgütü yoktu. Buna karşın, Reich'ın cinsel siyasetle ilgili düşünleri öylesine güçlü ve etkiliydi ki, bir yıl içersinde, Berlin, Dresden, Stettin, Leipzig gibi orta Almanya kentlerinde, birkaç ayda üye sayısını 40 binin üstüne çıkaran bir yığın örgüt kolu açıldı.

Burada, Reich'ın geliştirdiği, İşçi Sınıfının Cinsel Siyaseti İçin Ulusal Birlik'te uygulanacak "izlence"yi ayrıntılarıyla aktaracak yerimiz yok (ortaya attığı ve yönettiği örgütün adı buydu). Ama şöyle özetleyebiliriz:

Belge, Birlik'in o güne dek siyasetdışı ve bölük pörçük olan "Alman cinsel siyaset akımını tek bir yönetim altında toplamak" ve "ona sınıfsal, devrimci bir içerik" kazandırmak üzere kurulduğunu belirttikten sonra, yeni Birlik'in ilk görevinin "halk yığınlarının acılı sorunlarıyla anamalcı düzen arasındaki kopmaz bağı vurgulamak" ve "halk yığınlarını cinsel gericiliğe karşı verilen kavgada biraraya getirmek" olacağını bildiriyordu.

İzlence, anamalcılıkla cinsel baskı arasındaki neden-sonuç ilişkisine uzun uzun değiniyordu. Uzun alt-başlığı da zaten bu sava ayrılmıştı. Kanıt olarak ilk tümceyi almak yetecektir:

"Halkın cinsel sorunla ilgili dertleri sınıf egemenliğinin ve özel mülk sahipliğinin belirgin, kaçınılmaz ürünüdür."

Bu uzun izlencenin başka bir bölümü, yeni bir konuyu, özetle şu başlık altında işliyordu: "Cinsel doyumsuzluğun asal öğeleri ve bunların anamalcı dizgeye köksalışları." Daha fazla üstelemek gereksiz sanırım:

bundan böyle, 1931'de kurduğu cinsel siyaset örgütü "izlencesi"nin, Reich'ın Marx'çı tutumbilimsel yaklaşımı bütünüyle benimseyişinin, ortaklaşmacı akımın bütün siyasal yönergelerine ayakuyduruşunun açık belgesi olduğu bellidir.[3]

O arada, Avusturya'daki gibi, Reich'ın etkinliği cinselbilim ya da cinsel siyaset örgütlenmesiyle sınırlı kalmıyordu. Her zamanki gibi, Parti'nin kınama etkinlik ve eylemine bireysel olarak katılma gereksinmesini duyuyordu: bu etkinliğin Reich'ın ortaklaşmacı siyasetin buyurgan ve laf ebesi çarpıtmalarını henüz hiç göremediğini ortaya koysa da, kanımca, sıcak, oturma odası devrimcilerinin gagasını kapatması gerekir; bu laf ebeleri, günümüzde, Reich'ın siyasal savaşını en son bırakmasını "döneklik" diye nitelendirirler. Onların "döneklik" saydığı bu davranış, tersine, yıllarca süren yiğit —ve işe yaramaz— kavganın acı deneyimine dayanan, iyi düşünülmüş bir edimdir.

İşsizlerin gösterilerine katılıyor, tanıtım gereçlerinin taşınması için arabasını veriyor, Nazi-karşıtı savaşım için oluşturulmuş silahlı kuruluşlarda görev alıyor, kapı kapı dolaşıp ortaklaşmacı partinin el duyurularını dağıtıyor, halk yığınlarının ruhsal ve cinsel sorunları konusunda değilse bile, (korkunç bir açlığa yolaçmış bulunan ve Stalin'in kanlı yöntemlerle yürürlüğe koyduğu) SSCB'deki toprak kamulaştırmasının olağanüstü başarıları üstüne toplantılar düzenliyordu.

Reich'la Freud Arasındaki Gerilimin Artışı

İlerde göreceğimiz gibi, Reich bu etkinliği, ortaklaşmacı yönetimle arasında beliren, gittikçe artan gerilim ve çatışkılar içersinde yürütüyordu. Ancak, iyi bir ülküdaş olarak Parti'nin, "her şeyi bilen dar çevre"nin dışında "yönetici yoldaşlar"la arasındaki gerilimleri gizlemeye ya da en azından azımsamaya özen gösteriyordu; dahası, ortaklaşmacı etkinliğini öne çıkarmaya uğraşıyordu. Buysa, başta Sigmund Freud olmak üzere, Almanya, Avusturya ve bütün Orta Avrupa'da gittikçe artan buyurganlık, Yahudi düşmanlığı ve sağcı baskı karşısında yükselen gericilikle *bir uzlaşma alanı* bulmayı uman, dolayısıyla işbaşındaki ya da gelmek üzere olan siyasal yöneticileri rahatsız edecek bireysel de olsa her türlü dav-

[3]ZPPS, 1934, c. 1, s. 262-266.

ranıştan kaçınmak isteyen Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'yle bağların kopmasına yolaçabilirdi ancak. Öte yandan, Reich'la ruhçözümcü çevre arasında bir gerilimin doğması için Avusturya ve Almanya'daki buyurgan gelişme hiç de gerekli değildi. Freud'un açıkça tutucu kişiliğinin ve ruhçözümcüleri saran korkunun baskısıyla, ruhçözümsel bulgularının zorunlu kıldığı toplumsal düzeltim (dolayısıyla savaşım) gerekliliklerinin altını çizme eğilimi Reich'ın çevresinde gittikçe artan bir soğukluk yaratmıştı. Ruhçözümlemesi o sırada, uzun yıllar süren bilimsel dışlanmanın ardından, benimsenmese bile hoşgörülür olmaya başlamıştı, ve Reich'ın (bireysel sağaltımın kuşkusuz etkisiz kaldığı) yığınsal sinirce sorununu çözebilmek için biricik yol diye kararlı toplumsal devrimi önermesi, ne denli mantıklı olursa olsun, devrimcilikle uzaktan yakından ilgisi bulunmayan, yerleşik güçlere ve (hastalarının çoğunun geldiği) "iyi" insanlara tosladıkları zaman uğraşsal yaşamlarını hedef alacak yıkıcı baskıları zihinlerinde açıkça canlandırabilen ruhçözümcülerin çoğunu ancak ürkütürdü elbet.

İlerde ayrıntılı olarak ele alacağımız bu temel toplumsal gerekçelere daha uygulayımsal çatış nedenleri de ekleniyordu: hem sağaltım yöntemi alanında, hem genel olarak akıl hastalığı kavramı konusunda, hem de onu doğuran nedenler ve devindirici güçler konusunda. Bu uygulayımsal çatışkılar bile, Reich'ın devrimci dünya görüşünden ve kişiliğinden, ruhçözümcülerin büyük çoğunluğunun günoğlucu ya da en azından sakınımlı düzeltimci görüşlerinden dolayı daha da ağırlaşıyordu.

Bu alanda Reich'ın önerdiği yenileşmeyi daha iyi anlayabilmek için, sağaltım uygulayımının yirmili yıllardaki durumunu gözümüzün önüne getirmek gerekir. Reich 1920'de ruhçözümcülüğe başladığında, altı aylık bir çözümleme uzun sayılıyordu. 1923'te, bir yıllık çözümleme baştan savma bulunuyor, iki ve daha fazla yıl sürecek çözümlemenin daha iyi olacağı düşüncesi yavaş yavaş ağırlık kazanıyordu. Freud'un kendisi beş yıl sürmüş bir sağaltıma dayanan ünlü *Bir Çocukluk Sinircesinin Öyküsü*'nü yayımlamıştı. Ruhçözümlemesinin ağır topları, hastanın düşünsel görüşlerine hiç ilişmemeyi ilke edinen kaskatı kuramla belirtisel açıdan tam bir koşutluk içinde, çözümsel sağaltımda "yüzde yüz edilgin" bir uygulayım geliştirmişlerdi. Dolayısıyla çözümcü yalnız hastanın "özgür çağrışımları"nı bekleyecek ve bunları, ortaya çıkardıkları bilinçaltı gereçlerin "bilincine varılmasını" sağlayacak biçimde yorumlayacaktı. Hasta hiçbir özgür çağrışımda bulunmayıp sessiz kalıyorsa, çözümcü de sessiz

oturacaktı: gerekirse saatlarca, haftalarca. Çözümcüler arasında, bu uygulayımın uyutucu erdemleriyle ilgili bir sürü şaka ve fıkra dolaşıyordu. Bir çözümleme buluşmasına uyumadan dayanabilmek için gerekli sigara sayısı konusunda şakalar yapılıyor ya da çözümlemenin sonunda uyandığında, sedirde müşterisinin bıraktığı şu kağıdı bulan çözümcünün öyküsü anlatılıyordu: "Birlikte uyumak üzere, çirkin bir çözümcü yerine güzel bir kadına para vermeyi yeğlerim."

Gerçekte, bütün bunların gerisinde sağaltıcı yöntem olarak ruhçözümlemesinin geçirdiği bunalım yatıyordu; onun gerisindeyse, yine, çok kolay anlaşılabilen, ruhçözümcülerin uygulayımsal sorunun toplumsal özüne dokunma konusundaki çekingenlikleri. Aslında uzun suskunluklar, özgür çağrışımda bulunmaya yanaşmama çağrışım karşısında gösterilen direnmeyi kanıtlıyordu. Bu direnmelerse, çoğu kez, hastanın kişilik yapısının sıkı sıkıya bağlı bulunduğu çok daha derindeki devindirici güçleri, kümeleşmeleri, anısal gereci korumak için boygösteriyordu. Direnmelerden, hastanın kişilik yapısına elatmaktan kaçınmak, bütün çabaları sinirce belirtisinin yokedilmesine yöneltmek, hastalık belirtisi ortadan kalkınca sinircenin iyileştiğini varsaymak sinircenin özüne giden yolu tıkamak, hiçbir şey anlamamak ya da anlamak istememek demekti; oysa, Reich'ın ilerde söyleyeceği gibi, belirtiler sinirce dağının gözüken tepesiydi, dağın asıl gövdesi kişilik yapısında yatıyordu.

Reich, ruhçözümlemesi topluçalışmasının başına gelir gelmez, bütün dikkatini direnmelerin incelenmesine vermişti. Öğrenciler kısa sürede o güne dek bu direnmeleri ortadan kaldırmak için uygulanan yöntemlerin etkisizliğini, giderek dokuncasını görmüşlerdi. Örneğin, direnmelerin sorumluluğunu hastaya yüklemekle yetinmenin boşluğunu, giderek tehlikesini saptamışlardı: çözümsel yöntemlerle bunların kökenini yakalamak gerekiyordu.[4] Aynı biçimde, o günlerde pek sık uygulanan şeyin, ruhçözümlemesine bir zaman biçip bunu hastaya bildirmenin ve eğer "direnmeye son vermezse" çözümlemenin kesileceğini söylemenin ne kadar az işe yaradığını da saptamışlardı. Ama özellikle, hastanın ortaya koyduğu çağrışım gerecinin kullanılmasındaki yöntem boşluklarını görmüşlerdi.

Genellikle sözkonusu gereç, geldiği derinliğe de, hastanın benliğinde bu gerecin taşıdığı duygusal imlemi kavramaya gösterilen direnmelere de aldırmadan, hastanın yansıttığı sırayla çözümleniyordu.

---

[4]BBİ, s. 83-85.

"Bunun insanı gülünç duruma düşürmesi pek öyle ender görülen bir şey değildi, diyecektir Reich. Hastalar çözümcülerin kuramsal beklentilerinin ne olduğunu çabucak bulguluyor, hemen 'doyurucu' çağrışımlar sunuyorlardı. Oysa bunlar yalnız çözümcünün yüreğine su serpmeye, onun gönlünü çelmeye yarayan çağrışımlardı. Hasta sinsi biriyse, hiç kimsenin anlamayacağı kadar karmaşık düşler anlatarak, az çok bilinçli biçimde, ruhçözümcüyü açmaza düşürüp eğlenebilirdi. Ne yazık ki çözümcü, düşlerin içeriğinin değil, tam tersine işte bu dizgeli karışıklığının çözümlenmesi gerektiğini düşünmüyordu. Kimi zamansa, hastalar simgeleri birbiri ardına sıralıyor, bunların imlemini çok hızlı kavrıyor, ve tez elden 'kavramlarla oynama' ustası oluyorlardı. Örneğin, en küçük bir duygusal katkıda bulunmadan, Oidipus karmaşasını tartışmayı öğreniyorlardı (...). Sağaltımların büyük çoğunluğu çıkışsızdı. Çağrışımsal gerecin çözümlenmesinde hiçbir düzen yoktu, sağaltım yapısal ilkeden yoksundu, dolayısıyla hiçbir gelişme süreci sağlamıyordu. Sağaltımların çoğu, iki üç yıl sonra, aşına aşına eriyip gidiyordu. Arasıra içlerinden biri iyileşiyor, ama kimse bunun neden olduğunu anlayamıyordu. İşte bunun üzerine, direnmeler üstünde düzenli ve dizgeli olarak çalışma düşüncesi doğdu kafamda."[5]

Kişilik Yapısından Gelen Direnmeler Sorunu

Direnmeler üzerindeki çalışma Reich'ı ve öğrencilerini ister istemez bunların olumsuz aktarmaya, başka bir deyişle hastanın çözümcü karşısında gösterdiği direnmeye bağlı bulunduklarını saptamaya götürdü. Üstelik kimi zaman çok belirgin olumlu aktarmaların yanında, sağaltıma güvensizlik, çözümcüye de gizli bir düşmanlık duymayan tek bir hasta yoktu. Bütün ayrım, bu güvensizlik ve düşmanlığı dile getiriş biçimindeydi. Bu da Reich'ı dosdoğru hastanın kişilik yapısı sorununa götürdü. Daha doğrusu, yeniden getirdi, çünkü hekimlik uğraşının başından beri bu soruna zaten duyarlıydı.

Daha 1920'de, bir bakıma düşüncesinin kişilik sorunlarına yönelmesinde belirleyici bir önadım sayılabilecek bir olayla karşılaşmıştı. Erkeklik örgeni hiç dikilmeyen bir kahve görevlisi sözkonusuydu. Sağaltım, daha başından, görünüşte son derece doyurucu biçimde gelişmişti: hasta alabildiğine "işbirlikçi", uysal ve barışçıydı, hiçbir zaman sinirlenmiyor ya da rahatsızlık belirtisi göstermiyordu. Ancak, sağaltımın yavaşlığı bir yana (o sıralarda bunu bile aşırı buluyorlardı), her şey tıkır tıkır yürüdü, ve üç yılın sonunda, "ilk sahne" yeniden canlandırılabildi: hasta, üç yaşında, bir kapı aralığından, anasının doğurmasına tanık olmuş ve bacakları arasında gördüğünü sandığı geniş, kanlı yara karşısında çok sarsılmıştı.

---

[5] *A.g.y.*, s. 55.

O günlerin çözümsel görüşleri uyarınca, Reich hastasının cinsel güçsüzlüğünü anasının üreme örgenlerini görmenin yarattığı "iğdiş edilme karmaşası"na vermişti. 1923'te, kendi önerisiyle bir yıl önce kurulmuş bulunan uygulayımsal topluçalışmaya getirdi olayı; topluçalışmayı o sıralarda hala Hitschmann yönetiyordu; Reich, hem "ilk örseleyici sahnenin tam yerinde aydınlatılması", hem de "çözümleme çalışmasının yerindeliği ve eksiksizliği" dolayısıyla arkadaşlarınca göklere çıkarılmıştı. Ama Reich, daha sonraları,[6] bu toplantıdan çıkarken içinde bir doyumsuzluk duyumsadığını söylemiştir. Sağaltım olması gerektiği gibi yürüdüyse, neden cinsel güçsüzlük yerli yerinde duruyordu? Gerçekten de, umudu kırılan Reich birkaç ay sonra hastasına yolverdiğinde, güçsüzlük olduğu gibi duruyormuş. Hasta yolverilişini (onunla birlikte de, olağan bir sevisel yaşam kurma umudunun sönüşünü) her zamanki uysallık ve çilecilikle karşılamıştı. Reich da işte bu tepki üzerine, sonradan kuramsal ve yöntemsel düşüncesinin bütün gelişmesinde çok verimli bir etki yaratacak olan *Affektsperre* (duygusal kilitlenme) kavramını sezinlemişti. Aynı zamanda, henüz belli belirsiz olsa da, bu olaydaki temel öğenin tıpkı daha başka bir sürü olaydaki gibi hastalık belirtisi değil, kişilik davranışı, o uysallık, o "eksiksiz uyum", o "sağduyu" olduğunu yakalamıştı; yaygın inanışa göre bu uysallık başından beri sağaltımın en iyi yardımcısı sayılmıştı, oysa sağaltıma gösterilen çok temel bir duygusal karşıkoymayı gizliyordu.

"Uysallığın" bu temel işlevi Reich tarafından, 1925'te, aynı türden bir olayda bütünüyle aydınlatıldı; Reich'ın çözümleme uygulayımının beylik ruhçözümlemesinden kişilik çözümlemesine, kişilik çözümlemesi yoluyla bitkisel sağaltıma doğru evriminde bunun, dönüşümceli (isterik) genç kızın Freud'un yaşamındaki yeri gibi "tarihsel" bir yeri vardır.

Bu, dönüşümce belirtileri gösteren, çalışamayan, "çileci" bir cinsel güçsüzlük çeken kadınsı, edilgin bir delikanlıymış. Çok iyi yetiştirilmiş, ve korkak kişiliğinden ötürü, alabildiğine sinsiymiş. Hangi durumda olursa olsun, hemen yelkenleri suya indiriyormuş. Ama bu uysallık kişiliğinin yalnızca dışgörünüşüymüş. Daha çözümlemenin başında anasına bağlılığıyla ilgili bir sürü çağrışım aktarmıştı, ancak bunları açıkça görüldüğü üzere en küçük bir inanç duymadan anlatıyormuş. Reich o sırada, birkaç yıllık deneyimiyle kişilik yapısından gelen direnmelere

[6] *A.g.y.*, s. 102.

duyduğu ilgiden ötürü, böylesine bol anıyı tartışıp yorumlamaktan kaçındı, gösterilen çelebilik ve uysallığın aslında çözümcüye ve çözümsel sağaltıma duygusal açıdan katılmaktan kaçınma olduğunu belirtmeyi sürdürmüş. Gerçekten de, hastanın düşleri zamanla çok daha saldırgan bir nitelik kazanmış. Çözümleme buluşmaları sırasında hastanın "çelebiliği" gittikçe daha sık kışkırtıcı ve saldırgan bir tutuma dönüşmüş: Reich'ın varsayımı uyarınca, çelebilik nefret içtepilerine karşı savunma düzeneğinden başka bir şey değilmiş. Reich, bu içtepilerin özgürce dile gelmelerine izin vererek, dahası onları körükleyerek, hastanın duyduğu nefretin altında derin bir baba korkusunun yattığını bulgulamayı başarmış: hasta, nefret belirtilerine koşut olarak, gittikçe daha belirgin kaygı belirtileri gösterir olmuş; sonunda, bir zamanlar nefretin, daha önceleri de "çelebiliğin" tuttuğu yeri, kaygı almış. Ancak, çözümlemenin akışı içinde, kaygı da çok daha derinlerde yatan bir nefret karşısındaki savunma olarak ortaya çıkmış. İlk nefret katmanı küçümseyici tutumla çözüme kavuşmuş, ama daha derindeki nefret, çok ayrıntılı düşlemlerle dile gelen gerçek canakıyma güdülerinden oluşmuş gibiymiş.

Demek ki bu yıkıcı güdü, kaygıyla dizginlenen, bilinçaltına itilmiş öğeydi: ama aynı zamanda baba tarafından yere serilme korkusuyla da özdeşleşiyor, kaygıya yolaçmadan dile gelemiyor, ortadan kaldırılma korkusuysa babayı yoketme güdüsünü kamçılamadan kendini gösteremiyordu. Böylece, *bilinçaltına itmenin ve bununla ilgili savunmaların karşıt-işlevsel özdeşliği*'ni açıkça görmüş Reich. Baba karşısındaki yıkıcı güdü, onun tarafından ortadan kaldırılma korkusuna gösterilen tepkiden başka bir şey değilmiş.

Bu koruyucu işlev bulgulandıktan sonra, hastada çok belirgin bir cinsel kaygı ortaya çıkmış: böylece, babayı öldürme eğilimlerinin hastayı baba tarafından iğdiş edilme korkusundan koruduğu açıkça belli olmuş. Babaya duyulan nefretin gizlediği iğdiş edilme korkusu da çok daha derinde yatan bir güdüye karşı savunmaymış, daha açık deyişle, babayı iğdiş etme, böylece ananın sevgisini kazanma yarışında "en büyük yarışmacı"dan kurtulma eğilimine karşı kendini savunmaymış. Demek ki nefretin ikinci katmanı düpedüz yıkıcı, üçüncü katmanıysa içinde *cinsellik* de bulunan bir yıkıcılıktı. Gördüğümüz gibi, bu yıkıcılık yoğun bir iğdiş edilme korkusuyla dizginleniyordu, öte yandan kendisi de baba karşısında duyulan kadınsı, edilgin hayranlığın bulunduğu daha derindeki katmanı dizginliyordu. Bu tutum da, babadan geldiği varsayılan daha önceki bir

iğdişetmenin sonucuydu, öyle ki çocuk babasının yarattığı çekime "kadınca kapılma"ya karşı kendini yıkıcı güdüyle koruyordu. Bu güdü, küçük erkeğin iğdişedilme tehlikesi karşısında gösterdiği tepkiydi. Bütün bu süreci anaya duyulan yoğun aykırı arzu başlatmıştı. Hastanın tutumunda açık seçik görülen bu kadınsı-edilgin çekirdek çözüldükten sonra, anasıyla cinsel ilişki kurma arzusu bilinçüstüne çıkmış ve hasta kamışını sertleştirme gücünü yeniden kazanmış.[7]

Reich bu olayın büyük önemini, hem kuramsal, hem uygulayımsal alanda sağladığı sağaltımsal başarıyı gördü. Böylece ilk kez direnmelerin *katmanlaşmasını* gözleme, bunların gelişigüzel ve karman çorman olmadıklarını, *tarihsel ve yapısal açıdan kolayca kavranabilecek bir bütün* oluşturduklarını saptama fırsatını buldu. Sinirce, gelişmesini yansıtan yapısını ortaya vuruyordu: çocukluğun en ileri yaşlarında bastırılmış duygular yüzeye daha yakındı. Bununla birlikte, güncel çatışkıları gizlemeye yaradıkları zaman, en eski ve derin saplanmalar da su yüzüne çıkıyordu: örneğin, bir kadının ana kucağındayken ağız evresinde çakılıp kalması yüseysel olarak, kocası karşısında duyduğu kaygı ya da *cinsel* yıkıcılığı gizlemeye yarayan bir ağız saplanması biçiminde dile gelebilirdi. Kişilik savunması katmanları —daha doğrusu kişilik katmanları— (*somutlaşmış bir tarihi* yansıtan) yer katmanlarına benzetilebilirdi, geçmişin bütün deneysel dünyası, kişiliksel davranışlar biçiminde şimdiki anda yaşıyordu.

Bundan böyle, hiç kimsenin derinde yatan ben'ini anlayamayacağı açıkça belli oluyordu: çünkü, çözümleme çabalarına direnen ışıkgeçirmez yığını oluşturan kişilik yapısı karşıydı buna. İyi ama neden direniyordu kişilik yapısı? Onun bir koruma ve gizlenme işlevinin bulunduğu açıktı.[8] Reich, akılyürütmesinin bu noktasında, Adler'le aynı sonuçlara varmaya zorlanıp zorlanmadığını sordu kendine: çözümleme uygulayımı Adler'i öz-olumlama güdülerini, aşağılık duygusunu, güç isteğini, aşağılık duygusunun ayrılmaz parçası olan üst-dengelemeleri, ve özellikle de "kişilik ağlatısı"nın her yanını kaplayan yıkıcı güdüleri bulgulamaya götürmüştü.

Reich'ın Freud öğretisiyle çakışan görüşünü, sinirce nedeninin *cinsel* olduğunu doğrulayan da işte bu kişiliğin en derin katmanlarına dek çözümlenmesinin sürdürülmesi oldu. *Kişilik yapısının değişik davranış ve*

---

[7]CA, s. 67; "Über Characteranalyse", IZP, 1928, XIV.

[8]BBİ, s. 104.

katmanlarına "saplanıp kalmış" yıkıcılık, genel olarak doyumsuzluğun, özel olarak da cinsel doyumdan yoksun kalmanın yarattığı çılgın öfkeden başka bir şey değildi. Yıkıcı eğilimler, yalnız sevi güdülerinin doyumsuz kalmasına ya da sevi nesnelerinin yitirilmesine gösterilen *tepkiler*'di. Sevgi, nefret ve kaygı arasında bir kısırdöngü, bir burgaç kuruluyor, sinir hastasının bütün yaşamı bunun içinde boğuluyordu; Reich sonraları bunu çok çarpıcı bir sözle özetleyecektir: *"doyumsuz kalan sevi yıkıcı güdülere ve kaygıya yolaçar; yıkıcılığa ketvurulması başka bir kaygı yaratır. Kaygıysa, nefretin ve sevginin dile gelmesini engeller."*[9]

Bütün bu sürecin temelinde, Adler'in öne sürdüğü gibi *saldırganlık* değil, *sevi güdüsü* yatıyordu. Saldırganlık hep ortamın yarattığı gerçek ya da varsayımsal tehlikeler karşısında gösterilen savunma tepkisiydi, ve zaman içersinde birtakım katmanlara ayrılmış bu karmaşık savunma tepkisi ağı her bireyin kişilik yapısını oluşturuyordu; sinirceli kişilerde bunlar ana yapıyı yaratıyordu; hastalık belirtileri bu yapının dışavurmasından başka bir şey değildi.

Bu iki kavram (sevi güdülerinin birincil, saldırganlık güdülerinin ikincil oluşu ve savunma tepkileriyle kişilikten gelen davranışların katmanlı yapısı) Reich tarafından, 1933'te, kişilik çözümlemesini işleyen *Kişilik Çözümlemesi* adlı yapıtında iki yalın çizemle gösterilmişti; biz de onları buraya alıyoruz.

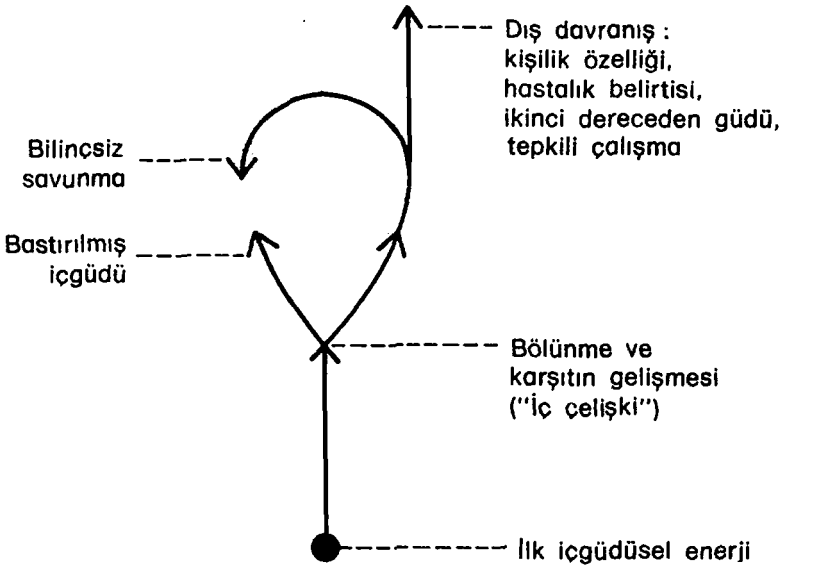
Reich, 1925'te hani şu "çok iyi yetiştirilmiş genç adam"ı başarıyla çözümlerken, kavramlarda bu kesinlik ve aydınlığa henüz varmamıştı. Ama ele aldığı olay, kitabımızın birinci bölümünde incelediğimiz, 1924'te yazılmış, *İçtepili Kişilik* adını taşıyan yapıtta vardığı sonuçların değerine inanmasını sağlamıştı: her sinirce, her şeyden önce bir kişilik sinircesidir ve etkili olmak isteyen her çözümcünün, ilk adım olarak, hastanın kişilik yapısını kavraması gerekir.

Bu sav Freud'la ilk çatışmayı doğurmuştu; Freud 1926'da, Reich ustanın evindeki geleneksel toplantılardan birinde savını açıklarken, sözünü kesip şunları söylemişti: "Peki ama, düşleri hasta anlattıkça yorumlamıyor musunuz? İşte bu olmadı! Düşler, anlatıldıkları sırayla yorumlanmalı!" Reich da kendi görüşünü savundu, hava buz gibi soğudu. "koca usta"[10] tarafından ağzının payının verilmesinin uğraşdaşlarını müthiş sevindirdiğini saptadı.

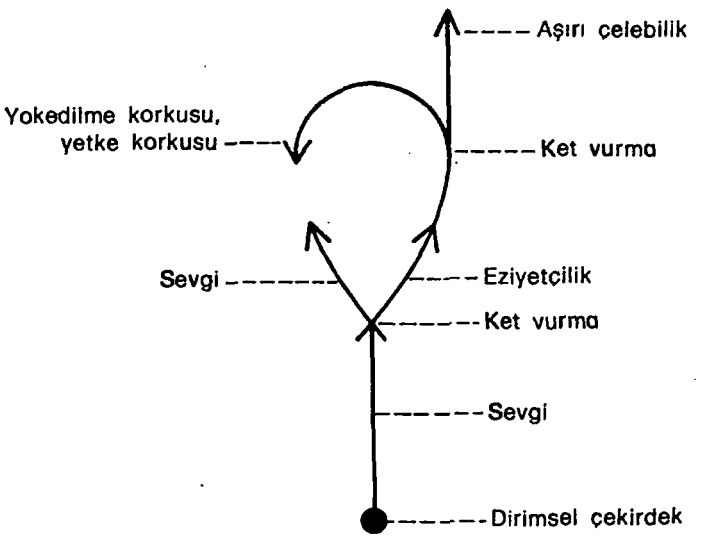

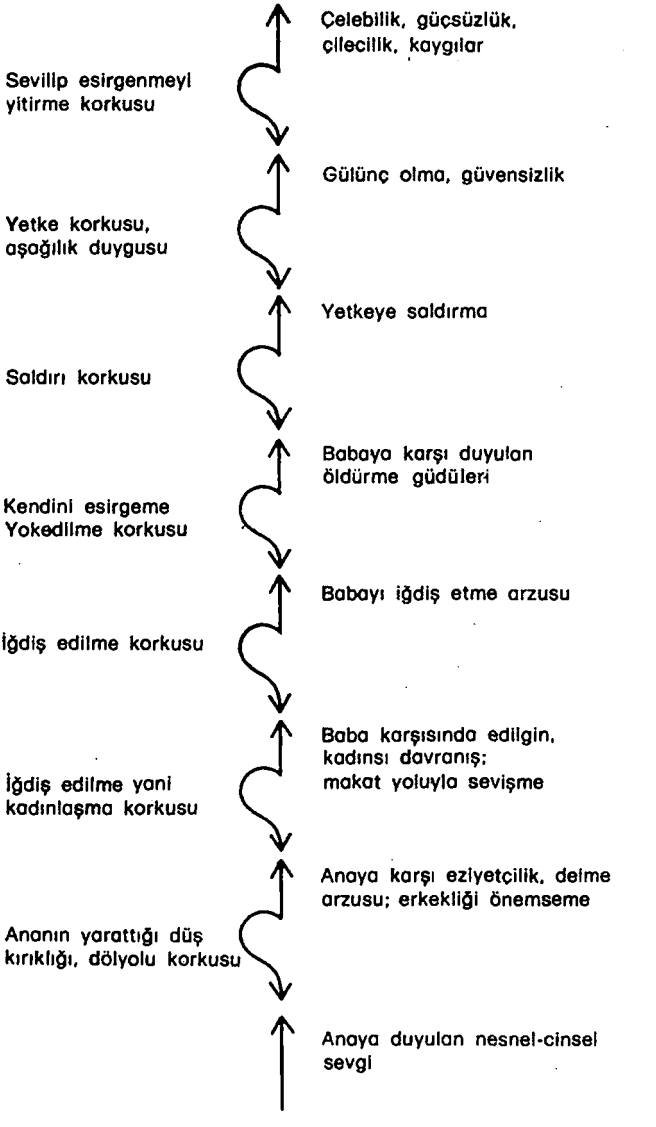
[9] *A.g.y.*, s. 51.

[10] *A.g.y.*, s.120.

İçgüdüyle savunmanın çelişik işlevsel birliğini gösteren şema. İnsanın bugünkü kişilik yapısından gelen bir "iç çelişki" hep dirimsel güdüyle eylem arasına girer: insanoğlu hep "tepki göstererek" ve iç dünyasında çatışkıya düşerek eylemde bulunur. (Alıta aynı şemanın özel güdülerle gösterilmesi.)

Yalın çizim: Sinirceli kişilik yapısının katmanları ve savunma düzenekleri.

Uygulayımsal ve Düşünsel Görüş Ayrılıkları

Daha önce de belirttiğimiz gibi, görünüşteki uygulayımsal uyuşmazlıkların arkasında çok daha derin çatışkı nedenleri yatıyordu. Araştırmasının temel, özgün yönelişiyle Reich'ın kişilik üzerinde yoğunlaşması, elatılması kuşkusuz büyük tehlikeler doğuracak toplumsal koşulların ürünü hastanın kişiliği karşısında "yansızlık"ı benimsemiş çözümcülerin çoğunun direnciyle yüz yüze gelecekti elbet; çünkü bu yöneliş, bir yandan Reich'ın devrimci bir tutumla, sinirce belirtisinin kökenini oluşturan hastanın kişiliğini, öte yandan da katı, hastalıklı kişilik yapısını doğurmuş toplumsal değer ve kurumları tartışıp yadsıma eğilimini dile getiriyordu. Ferenczi o yıllarda, "kişiliğin araştırılması sağaltımımızda önemli bir yer tutmaz" diyordu: bu "ölçüt"ün gerisinde, hiç kuşkusuz, günün havasını gözeten sakınım kaygıları vardı. Dolayısıyla, uygulayımsal çatışkının ardında yine düşünsel çatışkı yatıyordu.

Kişilik çözümlemesinin bulgularının Freud akımıyla bağların koparılmasına yolaçacak daha köklü bir imlemi daha vardı (bunlar günümüzde salt uygulayımsal yanlarıyla ruhçözümlemesi tarafından benimsenmekle kalmamış, ayrıca göklere çıkarılmıştır).

Sözkonusu bulgular her şeyden önce, yalnız tinsel değil, aynı zamanda tensel alanda katmanlaşmış bir savunma aygıtının (Reich'ın "zırh" adını verdiği şeyin) varlığını ortaya vuruyorlardı: kişinin altta yatan her an patlamaya hazır saldırganlık ve kaygıya karşı kendini savunmasını sağlayan kişilik setleri, tensel alanda, iç ve dış uyarılmalarla aynı ereğe yöneltik işlevi yerine getiren kas sertlik ve kilitlenmelerinde dile geliyordu. Reich'ın (düşüncesinin kavramsal yanını dile getirmek üzere eleştirel bir yöntembilim geliştirmesinden sonraki) deyişiyle, duygusal kilitlenmelerle kas kilitlenmeleri, kişilik zırhıyla kas zırhı "işlevsel açıdan özdeşti", ya da iki değişik açıdan, tinsel ve tensel açılardan ele alınan bir madalyonun iki yüzüydüler —baskı altında yaşayan canlı varlığın işlevleri ve bozuklukları'ydılar.

Bu anlayış Reich'ı ruhçözümlemesiyle iki yandan çatışkıya sokacaktı. Duygusal kilitlenmeyle kasların kasılması arasındaki işlevsel özdeşliğin bulgulanması, ruhçözümlemesinin öteden beri yürüttüğü ve yürütmek istediği ruhsal sağaltımın dışında bir iyileştirme yöntemini gerekli kılıyordu. Nitekim, daha 1930'ların başında, Reich (çözümcünün araya girmemesi "altın kuralı" uyarınca benimsenmiş) beylik, edilgin özgür çağrışım

uygulayımının yanında, kasları gevşetici "tensel-tinsel açıdan kışkırtıcı" kimi uygulayımları kullanmayı denemeye başlamıştı: bunlar, bilinçaltına itilmiş coşku yüklerinin dile gelmemesi için sinircenin diktiği engellerdi ve kişilik-kas zırhının katmanlarında nicedir gömülü duran öfke, yakınma, gülme, haz ve kaygı dalgalarının dışavurmasını önlüyordu.

Reich'ın açık seçik tanımlayıp dile döktüğü bu "özbastırıcı" zırh işlevi ayrıca şiddetle dışarıvurmak isteyen büyük gizli enerjilerin varlığını da gösteriyordu; sözkonusu güçler, aynı zamanda, kendilerini bastırmakla görevli duygusal ve kişiliksel kilitlenmeleri besliyorlardı. Peki neydi bu enerjilerin niteliği?

Reich, bu soruya verdiği yanıtta, Freud'un ilk varsayımına bağlı kalıyordu: bunlar *doğal* (bedensel) enerjilerdi. Freud'un cinsel güdünün, o günlerde henüz ortaya çıkarılamamış, ama olası bedensel (daha doğrusu dirimsel-kimyasal) temeline değindiğini herkes bilir. Ancak, son yıllarında, Sevi ile Ölüm arasındaki evrensel doğaötesi karşıtlık kuramı uyarınca, Freud cinsel güdünün niteliği konusundaki ilk özdeksel varsayımlarını bir köşeye bırakma eğilimindeydi.

Reich'sa tersine, Freud'un ilk anlayışına ve Marx'çı eytişimsel özdekçiliğin önermelerine uygun olarak, kas ve kişilik zırhının altında yatan enerjilerin *somutluğu* üzerinde üsteleyerek durmuştur. Sözkonusu enerjileri "somut olarak gözlenip ölçülebilir" diye nitelendirme aşamasına gelmediği, çoğu kez Freud'un dirimsel-kimyasal varsayımlarına sahip çıkmakla yetindiği otuzlu yıllarda bile bunların, özdeksel (örneğin kassal) belirtilerinden çıkarılabileceği üzere, somut bedensel enerjiler olduğu inancını hiçbir zaman bırakmamıştı. Gittikçe güçlenen gerici dünya görüşünde ve Freud, Jung, Adler gibi tutucu kişilerin baskısıyla ruhsal süreçleri gün geçtikçe daha çok doğaötesi, giderek gizemci yollardan yorumlamaya yönelen ruhbilim çevresinde Reich'ın özdekçi tutumunun ancak hoşnutsuzluk yaratacağı belliydi.

Hele bastırılmış enerjilerin *cinsel*liğine ve her türlü bireysel-toplumsal baskı aygıtının (başka bir deyişle, kişiliksel ve toplumsal yapıların) cinselliğe düşman oluşuna parmak basması iyice keyif kaçırıcıydı. İlk bakışta, Freud cinselliğin bastırılmasını sinircenin ana kaynağı saymaktan hiçbir zaman caymadığına göre, bütün sinircelerin cinsel kökenli oluşu üzerinde bastıra bastıra duruşun ruhçözümcü çevrelerde böylesine düşmanca karşılanması garip gözükebilir. Oysa, tamına tamına öyle olmuştur ve bu da hiç şaşırtıcı değildir, çünkü *Freud'la Reich'ın tutumlarının*

görünüşteki benzerliğinin arkasında çok kökten bir çatışkı yatıyordu: bilindiği gibi Freud, yüceltme ve Ölüm kavramlarıyla, insanlığın yeniden yabanıllığa dönmesini önlemek, ekinsel ve bilimsel gelişmeyi sağlamak üzere, *cinsel baskının gerekli olduğunu uygulamada benimsemişti.* Bu savlar, yüzyılın ilk otuz yılında Freud'un değişik yapıtlarında boygöstermişti gerçi, ama 1930'da *Uygarlığın Rahatsızlığı*'nda dizgeli bir anlatıma kavuştular; sözkonusu yapıt baskı-uygarlık, baskı-sinirce çiftinin ayrılmazlığını saptıyor, buysa insanlığı acıklı bir seçenekle yüz yüze getiriyordu: ya sürekli bir mutsuzluk ve hastalık içinde yaşamaya razı olup uygarlığı kurtarmak, ya da cinsel sağlığa ve yaşama sevincine yeniden kavuşmak üzere uygarlığın bütün izlerini silmek ve hayvanca yaşama gömülmek.

Böyle ortaya konunca, Freud'un ikileminin (üstelik, yabanıl bir dünyada, sürekli ölüm ve saldırı tehlikesi altında "yaşama sevinci"ni tatmak herkese epey su götürür gözüktüğünden) tutucu bir çözümle sonuçlanması kaçınılmazdı: nitekim, ruhçözümlemesinin "toplumca" benimsenmesi, Freud'n cinsel baskının "kaçınılmaz gerekliliği"ni gittikçe daha açıkça kabul etmesiyle çakışır. Buna karşılık, Freud'la birlikte sinircenin doğuşunda cinsel baskının temel işlevini benimseyen Reich'ın "cinselliği her şeye yayma" eğilimi baskıcı aktöreyi ve toplumsal kurumlarını günün birinde değil, hemen şimdi ortadan kaldırma gerekliliğini savunuyordu; bilinen bakımevi ve insanbilimsel kanıtlarına dayanarak, bunun uygarlığın yıkımına yolaçacağı savım yadsıyordu: tam tersine, böyle bir şey insanlığı binlerce yıllık toplumsal kölelikten, aktöresel alçaklıktan, (Freud'un korktuğu hayvanlıktan bin beter olan) korkunç sapıklıktan kurtaracak, yalnız biçimsel (uygulayımsal ve güzelduyusal) değil, çok daha önemli insanca içerikler açısından bu ada uygun bir uygarlık yaratacaktı.

Bu görüş, mantık gereği, toplumsal alanda devrimci bir tutum gerektiriyordu, çünkü ancak toplumsal kurumların, eğitim yöntemlerinin ve törel değerlerin kökten değişimiyle Reich'ın öngördüğü içgüdüsel düzelme sağlanabilirdi. Ruhçözümlemesi akımının yöneticileriyse en çok bundan korkuyorlardı. Jung'la Adler'in tuttukları sapık yol, sinircenin cinsel kökenli olduğunu yadsımanın insana hangi toplumsal ayrıcalıkları kazandırabileceğini çoktan göstermişti. Gelenekçi ruhçözümlemesi bile, akıl hastalıklarının kökeninin cinsel olduğu konusundaki ilk bulgusuna bağlı kalmakla birlikte, Freud'un doğuştan gelen suçluluk duygusu ve yıkıcılık

varsayımları uyarınca, toplumsal karşıçıkışların yumuşatılmasını, özellikle de Freud'un cinsel baskının "tartışılmaz uygarlık getirici, ekinsel işlevi"ne karşıçıkışın yumuşatılmasını onaylamaya başlıyordu.

"Akımın içinde beliren" bu topluma katılma ve ayakuydurma eğilimine Orta Avrupa'da gerici siyasal güçlerin gittikçe daha büyük bir tehlike yaratan yükselişinin doğurduğu yığınsal dış baskı eklenirse, ruhçözümlemesi akımıyla Wilhelm Reich arasında, o yıllarda, gittikçe keskinleşen bir gerilimin belirmesine şaşmamak gerekir; bu gerilim, ilerde göreceğimiz üzere, 1934'te, Reich'ın Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nden çıkarılmasına yolaçacaktır.

Bölüm 8

Atılmanın Önhazırlıkları

FREUD'CU çevrelerin bu iç ve dış yapısı üzerinde Reich'ın konumu bütün aktöresel ve aydınsal büyüklüğü, bütün özgünlüğü ve devrimci gözüpekliği, ruhçözümlemesi akımına egemen olan tutucu ve günoğlucu yönelişle bağdaşmazlığı apaçık gözükür.

Reich'la ruhçözümlemesine egemen temel eğilimler arasındaki görüş ayrılıkları öğretiselden önce bilimsel olmuştur: kişilik çözümlemesi yöntemi, cinsel güdüyü somut bedensel enerji olarak görüş, sağaltımı tinsel alandan tensele uzatma eğilimi, sinir hastalıklarının yalnız kökeninin değil, aynı zamanda niteliklerinin ve sağaltımının *cinsel* sayılması görünüşte yalnız bu bilimsel çatışkının gerekçeleri olmuştur Reich'la ruhçözümlemesi akımı arasında. Reich'ın 1927'den başlayarak benimsediği gözüpek ve devrimci siyasal tutumun filizleri olmasa (bunları ruhçözümcülerin çoğu açıkça anlıyor, Reich'ın kendisi de sözlü olarak anımsatıyordu) sözkonusu nedenler böylesine aşırı noktaya getirmeyecekti bu çatışkıyı. İlerde göreceğimiz gibi, gerek o günlerde, gerek daha sonraları, Reich'ın ruhçözümlemesi akımından çıkartılması da bütün "bilimsel" çevrelerce dışlanması da giriştiği ortaklaşmacı etkinlikle doğrulanmıştır. Oysa, bütün bunların birer bahane olduğu kanıtlanmıştır: gerçekten de, daha başka birçok ruhçözümcü Reich'tan önce de, sonra da Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nin üyesi ya da bilim çevrelerince tanınan bilginler olarak aşırı solcu partilerle işbirliği yapmış, hiç de bağdaşmaz bir çalışmaya girmekle suçlanmamışlardır. Gerçekte, Reich'a yönelik "düşünsel ipe çekme"nin asal nedeni, ruhçözümlemesi akımının içinde ve dışında, *daha çok yetişkin cinselliğinin özgürlüğe kavuşturulmasını, çocuk ve genç cinselliğinin de gelişmesini amaçlayan bir toplumsal devrimin gerekliliğini savunmasında aranmalıdır.* Kendi payıma, bugün ya da geçmişte ortaklaşmacı partiye yazılmamış biri olarak, yaşar-

ken Reich'm uğradığı ayrımcılıklara benzer davranışları geçmişteki gibi bugün de görmekteyim. Cinsel yaşamla ilgili özgürlükçü görüşleri yadsıyan ortaklaşmacılar bilimsel ve siyasal çevrelerce benimsenip (baştacı edilebildiğine), bu görüşleri benimseyen ortaklaşmacı olmayanlarsa ayrımcılık ve zulümle karşılaştıklarına göre, Reich'ın ruhçözümlemesi akımından atılışı sırasında öne sürüldüğü gibi, dışlanmaya yolaçan ortaklaşmacı partide çalışmak değil, *cinsel devrim için savaşmak*'tır.

Kanımca, Reich'la yerleşik ruhçözümlemesi arasında, Lucerne Kurultayı'nda dernekten atmayla sonuçlanan gerilimin belli başlı evrelerini işte bu ipin ucunu tutarak incelemek gerekir.

Reich 1922 Kasım'ında, Viyana Ruhçözümlemesi Derneği'ne ilk durumbildirilerinden birini sundu. *Çözümleme Sırasında Belleğin Sınırlandırmaları* konusundaki bu bildiri, sözkonusu sınırlandırmaların altında yatan direnmeler üzerinde çalışma gerekliliğine değiniyordu. Öbür ruhçözümcülerin Reich'm bu çalışması konusunda takındıkları çekinceli tutuma karşın, izlenim genellikle iyi olmuştur.[1] Birkaç ay sonra, Ocak 1923'te Reich aynı Dernek'e, o zamana dek bir türlü geçirilemeyen bir karın böleci (diyafram) seğirmesine tutulmuş, doyuma ulaşarak kendi kendini okşadıktan sonra iyileşen hastayla ilgili yeni bir bildiri sundu.[2] Burada da, "filiz halinde", sinircenin cinsel nedenleri ve sağaltımıyla ilgili görüş vardı, ama dinleyenlerden hiçbir eleştiri ve karşıçıkma gelmedi. 1923 Ekim'inde, Reich *Bir Usyarılımı Olayına İçerden Bakış* başlığını taşıyan yeni bir bildiri okudu; bildiri, çeşitli usyarılımlarında (şizofrenilerde) karşılaşılan cinsel bileşenlerin altını çiziyordu.

Ama yine 1923 yılının Kasım'ında Reich, çok kesin çizgili bir sürü hekimlik olayının aktarılmasını bir yana bırakıp ilk kez (yine bakımevi gözlemlerine dayanan) ilk kuramsal bildirisi *Çözümsel Tanı ve Sağaltım Açısından Cinsellik*'i sunduğunda, işler hiç de iyi gitmedi.

"Ben konuşurken, diyeceklerim sonradan, toplantının havasının gittikçe soğuduğu izlenimine kapıldım (...). Bitirdiğimde, salonda buz gibi bir sessizlik oldu. Küçük bir suskunluktan sonra, tartışma başladı. Hekim arkadaşlarım, doğal cinsel yaşamda beliren bozuklukların sinircenin önemli, belki de en önemli göstergesi olduğu yolundaki savımın yanlış olduğunu söylediler. Hele hastalığa tanı konması ve sağaltımı için cinsel işlevin gözlenmesi savım daha da yanlıştı."[3]

---

[1]BBİ, s. 65.

[2]"Der Tic als Onanieequivalent", ZSW, 1924, XI.

[3]BBİ, s. 65.

Doğal olarak Reich, karşıçıkanların elinde de birtakım bakımevi kanıtları bulunduğunu kabuleder. Aralarından birkaçı Reich'a, çözümleme uygulaması sırasında, olağan, giderek sıradışı "cinsel güç" sahibi erkek hastalara rastlandığını bildirir: bunlar, düzenli olarak, giderek sıradışı bir sıklıkla sevişen insanlardır. Kısa bir süre sonra Reich "cinsel güç" teriminin taşıdığı ikianlamlılığı gözler önüne serecektir; terim, erkeklik örgeninin dikilme gücüyle "örgensel boşalma gücü"nü, başka bir deyişle örgensel doyumu bütün ruhsal-işlevsel yoğunluğuyla duyabilme yeteneğini birbirine karıştırıyordu. Yukarıda değindiğimiz tartışma sırasında bile, Reich'ın savlarının böylesine üstünkörü çürütülmesine engel olmak için, dölyoluyla örgensel doyuma eren sinirceli *kadın* sayısının çok düşük (ve tartışma götürür) olduğunu belirtmek yeterdi. Sinirceli kadın dünyasında böylesine yaygın bir belirtinin çok önemli bir şeyi göstermemesi olanaksızdı. Gerçekte, cinsel etkinliği hastalığa tanı koyma ve sağaltımda kullanma eğilimi karşısında gösterilen bu ilk telaşlı "yoksayma" girişiminde *cinsel doyumla ruhsal iyileşme arasında kurulacak özdeşliğin* verdiği korkunun izlerini görebiliriz; sözkonusu özdeşleştirme —buna yerleşik güçler büyük bir kararlılıkla engel oluyordu— her türlü bireysel ve toplumsal sinircenin dizgeli biçimde, kökten iyileştirilmesinde sevi özgürlüğünün istenmesine götürürdü insanı.

O arada Reich çözümsel uygulayım topluçalışmasının başına getirilmişti, ve öğrencileriyle birlikte, cinsel sağaltımla ilgili belli başlı savlarını doğrulayan, gittikçe genişleyen bir örnek olay dağarcığı vardı elinin altında: cinsel doyumu yerli yerine koymayı başardığınızda, sağaltım çok daha hızlı ve kolay oluyordu. Bu doyumun geri getirilemediği örnekler de dolaylı olarak Reich'ın görüşünü doğruluyordu, çünkü iyileştirilmeleri de zordu. (Nitekim, bu olaylar bilime istemeden hizmette bulundu, Reich'la öğrencileri, hastaların direnmelerini kırmak üzere kişilik yapılarının çözümlenmesini derinleştirmeye giriştiler, böylece yeni kişilik çözümlemesi uygulayımlarının tanımını yapabildiler.) Reich'ın sonradan üzülerek belirteceği gibi, ortaya attığı savların bakımevi gözlemleriyle doğrulanması ilk yıllarda topluçalışma öğrencilerini havalara uçursa da, Reich'ın tepesinde fırtına esmeye başlar başlamaz ustalarını yüzüstü bıraktılar: davranışları "aktöresel ve bilimsel açıdan saygınlığa yakışmasa" da, Reich 1945'te onların genç çözümcüler olarak gerçekleştirdikleri çalışmayı yine övgüyle anacaktır. [4]

[4] *A.g.y.*, s. 86.

Cinsel yaşamla ilgili ilk durumbildirisinin olumsuz karşılanması Reich'ın umudunu kırmadı, ve birkaç ay sonra, 1924'te Salzburg'ta toplanan Ruhçözümlemesi Kurultayı'na aynı konuda yeni bir bildiri sundu; "kamışın dikilme gücü"nden ayırarak, ilk kez "örgensel boşalma gücü"ne değindi, çözümsel sağaltımın sağlayacağı düzelmenin, örgensel doyuma erişmeyle doğru orantılı olduğunu bir kez daha belirtti.[5] Abraham kendisini kutladı.

Ama Reich, konuyu genel olarak işlediği ilk durumbildirisini sunduğu zaman çevresini saran "soğukluk"u yine duyumsadı. Dolayısıyla, çalışmasının Freud'un yolunda kalması ve Freud'un görüşlerinin pekiştirilmesine katkıda bulunması gerektiğine inandığı için,[6] bakımevi deneyiminin gittikçe geniş çapta doğruladığı şeyi, örgensel boşalma gücüyle iyileşmenin hız ve kalıcılığı arasındaki yakın, tartışma götürmez ilintiyi vurgulamaktan birkaç yıl kaçındı.

Kaygı ve Ölüm İçgüdüsü

O arada, doğrudan cinsel tutumbilim sorunlarıyla ilgili yeni sürtüşme gerekçeleri başka alanlarda da birikiyordu. Kaygının ve kökeninin araştırılmasında kısa sürede temel bir çatışkı nedeni olarak ortaya çıktı. Bu konuda Freud'un ilk görüşü, cinsel uyarılmanın bastırılmasının kaygıyı doğurduğu yönündeydi: bu uyarılma —çevrenin ve Üstben'in koyduğu yasaklardan ötürü— algılanıp giderilemediği zaman, kaygıya dönüşüyordu. 1926 sonbaharında Freud, kaygının cinsel kökeniyle ilgili ilk sözlerinin birçoğunu geri aldığı *Ketvurma, Hastalık Belirtisi ve Kaygı* adlı yapıtını yayımlıyordu. Başlangıçta cinsel arzuyu bastırmanın sonucu olarak tanımlanan kaygı, şimdi artık baskının kılgısal nedeni oluyordu: "Eskiden sandığımız gibi, cinsel baskı kaygıyı değil, kaygı cinsel arzunun bastırılmasını doğurur", diyordu Freud andığımız yapıtında.[6bis] Zaten bu, Freud'un ölüm içgüdüsü kuramına çok uygundu; ölüm içgüdüsü bireyde, günün birinde evrendeki bütün özdeğin ulaşacağı ilk kıpırtısızlığa (*Nirvana*'ya) yönelik bir özyıkıcılık itkisi biçiminde dile geliyordu. Reich'ın Aralık 1926'da ustasının kaygıyı cinsel arzunun bastırılması

---

[5] "Die therapeutische der Bedeteung Genitallibido", IZP, X, 1924; ayrıca "Die Rolle der Genitalitat in der Neurosentherapie", ZAP, I, 1925.

[6] BBl, s. 57.

[6bis] *Hemmung, Symptom und Angst*, Viyana, 1926, s. 53.

sayan ilk görüşünü benimseyen, onu "cinsel uyarılmanın yürek-damar dizgesine yönelmesi" diye tanımlayan bir bildiri sunduğunda Freud'un hoşnutsuzluğuyla karşılaşmasına şaşması epey gariptir.[7]

Reich yine umudunu yitirmedi ve daha önce gördüğümüz gibi, görüşünü 1927'de yayımlanan *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'nde bir kez daha gözler önüne serdi. Ancak yol artık bambaşka yönde esiyordu. Freud'ın özyıkım ve doğuştan getirilmiş suçluluk duygusu varsayımlarıyla ilgili düşünlerine dört elle sarılan kimi öğrencileri —Theodor Reik'tan Alexander'e, Hélène Deutsch'e, Ferenczi ve Rank'a dek—, yalnız görünüşte birbirinden ayrılan değişik yollardan, sinircelerin cinsel ve toplumsal nedenleriyle ilgili devrimci Freud buluşlarını etkisiz kılıp hasıraltı etmeye çalışan bir dizi yapıt yayımlıyordu.

Theodor Reik, 1926'da *Gestandniswang und Strafbedürfnis*'i ("Suçunu İtiraf Etme Zorunluluğu ve Cezalandırılma Gereksinmesi"ni) yayımlamıştı; sinirceyle ilgili ilk görüşü tepetaklak eden bu yapıt en köklü sinirce çatışkısının cinsel güdülerle toplumsal yasakların yarattığı cezalandırılma *korkusu* arasında değil, cinsel güdülerle çocukta bile varolan *özyıkım gereksinmesi* arasında olduğunu öne sürüyordu. Yapıt, her canlı varlıkta bulunan özyıkım ilkesinin bilinçdışı bir cezalandırılma gereksinmesinde dile geldiğini, ve bunun haz ve cinsel güdünün taşıdığı dirimle çatışkıya girdiğini savunmak üzere Freud'un *Haz İlkesinin Ötesinde* ve *Ben ve Hani Şu Şey* adlı yapıtlarında ad vererek sahip çıkıyordu. Bundan sonra sinirce ister istemez insanın *dirimsel yazgısı* olup çıkıyordu: pek çok hastanın sağaltıma gösterdiği direnme de, "birinci elden özezerlik"in belirtisi. Hastaların durumunda bir iyileşme görülmeyişi, aslında onların düzelmek *istemeyişlerindendi*, çünkü sinirce aracılığıyla kendi özcezalandırma güdülerini doyuruyorlardı.

"Reik'a bakarak Freud'ın yanılgılarının nerede başladığını anlayabildim, diyecektir Reich (...).[8] Bakımevi gözlemleri Freud'un ilk sözünün doğruluğu konusunda kuşkuya yer bırakmıyordu: hastalar *cinsel güdülerinden ötürü cezalandırılma korkusuyla* hastalanmışlardı, yoksa *cezalandırılma istekleri*'nden dolayı değil. Nitekim, hastaların çoğu özezer bir cezalandırılma, kendine acı çektirme ya da sinirceli kalma isteği gösteriyordu: ama bu, doğal cinsel etkinliğin bastırılmasıyla içine düştükleri güçlüklerin *ikinci elden* sonucuydu (ya da bunlara karşı başvurulan bir çıkış yolu). Sağaltım uzmanının görevi, köklü dirimsel güdüler sayarak doğrulamak değil, oldukları gibi görmek, başka bir deyişle *sinirceli* oluşumlar sayarak bu cezalandırılma isteklerini ortadan kaldırmaktı."

[7] BBİ, s. 95.

[8] *A.g.y.*, s. 89.

Reik'ın yapıtı, Reich'ı büyük şaşkınlığa düşürerek, ruhçözümcülerin çoğunluğu tarafından son derece olumlu karşılandı. Ancak dönüp geriye baktığında, bu görüngü ona alabildiğine anlaşılır gözükecekti:

"Ölüm içgüdüsü yandaşlarının sayısı ve etkisi gittikçe artıyordu (...): o çevrede artık cinsellikten değil, *thanatos*'tan (ölümden) sözediliyordu (...). Ruhçözümlemesi, yediği bu yumruğun altından bir daha kalkamadı."

Birkaç ay sonra, Amerikan ruhsal-bedensel sağaltım okulunun kurucusu Alexander'in tek konulu incelemesi yayımlanıyor, burada "cezalandırılma gereksinmesi" ilkesi suça dek uzatılıyordu. Suçlular, diyordu Alexander, bilinçdışı cezalandırılma isteklerinin etkisiyle suç işler —bu görüşü sonradan Theodor Reik da savunacaktı: demek ki cezalandırılma, engel olmak şöyle dursun, bir suç çağrısıydı.[9]

Kimi ruhçözümcülerse, daha başka yollardan, ruhçözümlemesi akımının ve halkın dikkatini cinsellikten, sinircenin oluşum ya da iyileştirilme sürecinde cinselliğin bastırılmasının ya da özgür kılınmasının öneminden başka yerlere çekmeye çalışıyorlardı. Ferenczi cinsel içtepinin birleştirici niteliğini yadsıyor, onu üretkenlik-öncesinin (ağız, dışkılık evrelerinin, saldırgan) güdülerinin yalın toplamı sayıyordu.[10] Hélène Deutsch kadın cinselliğiyle ilgili ünlü araştırmasına girişiyor, bunun kaynağını "birinci elden özezerlik"ten aldığını, dölyolunda hiçbir birincil uyarılma yetisi bulunmadığını (yalnız dölyoluna "aktarılmış" ağız ve dışkılık uyarılması bulunduğunu), kadın cinselliğinin en büyük doyuma ... doğumda ulaştığını savunuyordu.[11] Otto Rank ünlü kuramının ilk biçimini yayınlıyordu; buna göre, her insanın doğum sırasında yaşadığı "dirimbilimsel örselenme"ye dayandığından, sinirce dirimsel bir görüngüydü.

Reich'ın duyumsadığı gibi, bütün bu kuramlar ne denli çelişik gözükürlerse gözüksünler, bir noktada buluşuyorlar —bu, sinircenin doğuşunda ve sürüp gitmesinde çocuk ve yetişkin cinselliğinin bastırılmasına verilen önemin azalmasıydı— ve hepsi, bilinçli ya da bilinçsiz, aynı

---

[9]ALEXANDER birkaç yıl sonra bu kavramları, Hugo Staub'la birlikte yazdığı bir yapıtta geliştirip bir dizgeye bağlamıştır: *The Criminal, the judge and the Public*, Allen and Unwin, Londra, 1931.

[10]S.FERENCZI ile OTTO RANK, *The Development of Psychoanalysis*, N.M.D. Publishing Co., New York ve Washington, 1925.

[11]H. DEUTSCH, *Zur Psychologie des weiblichen Sexualfunktionen*, Int. Psychonalaysische Verlag, Viyana, 1925. Kuram daha sonra "The significance of Massochism in the Mental Life of Women"da geliştirilmiştir, *Int. Journal of Psychoanalysis*, XI, 1930, s. 16.

ereğe hizmet ediyordu: hem içeriklerini "cinsellikdışı kılarak", hem de Reich gibi insanlığın ruhsal iyileşmesi sorununu cinsel ve toplumsal devrim terimleriyle ortaya koyanların dayanak noktalarını yokederek ruhçözümlemesini "toplumsal açıdan kabuledilebilir" hale getirmek. Reich'ın yapabileceği tek şey kalıyordu: ruhçözümlemesi eyleminin dergisinde Reik'la Alexander'in yazdıklarını usa uygun kanıtlarla çürütmek. Ama artık "sesi çölde çınlıyordu". Ölüm içgüdüsü kuramının bakımevi deneyimine dayanan bir kuram olup olmadığını sormak için Freud'a gitti. Freud bunun yalnız bir varsayım olduğu konusunda güvence verdi: oysa ruhçözümlemesinin bütün yenilikçi atılımı bu varsayıma gömülüp gidecekti.

O arada Reich yönettiği topluçalışmada, ölüm içgüdüsü "varsayımı"nı hiç gözönüne almadan, ama herhangi bir eleştiriye de girişmeden, çalışmasını sürdürüyordu: hem çok saydığı ustası Freud'a saldırma düşüncesi onu ürkütüyordu, hem de sabırlı bir bakımevi çalışmasıyla bu "varsayım"ın temelsizliğini gösteren bir yığın çarpıcı kanıtı toplayacağını umuyordu çünkü.

Bu arada, Reich'ın daha sonra Marx, Engels ve Lenin karşısında da belirecek bir eğilimine değinmek yerinde olur: *önder*'in, ustanın karşısında duyulan saygılı korku, ve ona yönelik eleştirileri, çekinceleri dile getirmekten kaçınma. Reich'a yöneltilen "usdışı tutku" suçlamasıyla çelişen bu eğilim, bence, baba simgesine saplanıp kalmışlığı dile getirmektedir; buysa, birbiri ardından hayran olduğu *önderlerin* (özellikle Freud'un, Marx'ın, Lenin'in ve İsa'nın) kişiliklerindeki buyurgan yanları yargılama eksikliğini de, aslında önderlerin kendilerinde varolan "yozlaştırmaları" çömezlerin sırtına yıkma eğilimini de belli ölçüde açıklar.[12]

Böylece Reich 1924'ten 1927'ye dek yazılarında, eleştirmeden ölüm içgüdüsüne anıştırmada bulunmayı sürdürdü: "az aydın" gözükmekten korkuyordu.

Ama bu sakınımı onu uğraşdaşlarının düşmanlığından kurtaramazdı, kurtaramadı. Gittikçe daha sık "kafasını cinselliğe takmak"la, "saldırganlık"la, "Freud'un son bulgularını elinin tersiyle itmek"le suçlanır oldu. Reich'a göre sinircenin cinsel doyumsuzluktan geldiğini işitmiş bilgisiz "yandaşları"nın hastalarını "sevişmeye, daha sık sevişmeye" itelemelerinin verdiği zarar da buna ekleniyordu. Oysa bu beceriksiz çömezler Reich'ın savının bunun tam tersi olduğunu bilmiyor (ya da bilmezlikten

[12]Babaya saplanıp kalma, ILSE OLLENDORFF REICH'ın *Wilhelm Reich* adlı yapıtında anlatılan olaylarla doğrulanmaktadır. New York, 1969.

geliyorlardı): Reich sinircenin cinsel doyumsuzluktan geldiğini öne sürüyordu elbet, ama öte yandan "hastanın örgensel doyuma eremeyişinin" bu sonucu doğurduğunu da belirtiyordu: dolayısıyla, *yalnız sıradan cinsel etkinlik değil, ancak örgensel boşalma gücünün* geri getirilmesi sürekli iyileşmeyi sağlayabilirdi.[13]

Öte yandan, bakımevindeki veriler öylesine dizgeli biçimde birikiyordu ki, Reich'ın bile eli ayağına dolaşıyordu. Kendini cinsel işlevlere verebilmeyi başaran hasta, Reich'a bile anlaşılmaz gözüken bir hızla, kişiliğinin değiştiğini görüyordu. Hastalar, yaşadıkları çevrenin doğal sevisel yaşama karşı takındığı baskıcı, zulümcü tutumu kendiliklerinden saçma bulmaya başlıyorlardı. Eskiden kutsal mı kutsal sayılan evlilik-öncesi eldeğmemişlik şimdi artık gülünç gözüküyordu. İş alanındaki değişiklikler de çarpıcıydı: aylak adam birden yaratıcı çalışmaya gereksinme duyuyor, bir bakıma robot gibi, çırpına çırpına çalışan kişi işinden tiksinmeye başlıyor, ve son olarak, o güne dek başka birinin kişiliğine bağlı bir etkinlikle yetinen insan artık bunu yürütemez oluyordu: örneğin öğretmenler, o güne dek kuzu kuzu ayakuydurdukları zorlayıcı, dogmacı eğitim yöntemleri karşısında büyük bir tiksinti duymaya başlıyorlardı.[14]

Bu görüngüler kimi zaman, Freud'un cinsel doyumla işine bağlanmanın bağdaşamayacağı savını doğrularmış gibi gözüken gerçek uğraşsal "boşluklar"a yolaçıyordu. Ancak, o güne dek aylak ve kıpırtısız yaşayan insanların gösterdikleri çalışma isteğinin de doğruladığı gibi, "uğraşsal boşluk" *çalışmanın kendisinin değil*, bugünkü toplumun zorla benimsettiği makinamsı ya da zorlama işin yadsınmasından geliyordu. Dinadamlarında ortaya çıkan çatışkılar çok daha keskindi: bu dediğimiz, Amerikan din çevrelerinde gerçekleştirilen ruhçözümlemesi deneyimleriyle doğrulanmış, çözümlemeye sokulanların yarısından çoğu dinadamlığını bırakmıştır (üstelik bu "Reich yöntemi"yle yapılan bir çözümleme değil, beylik bir çözümlemeydi).

En çarpıcı değişiklikler cinsel alanda gözlenmiştir. O güne dek gizli ya da açık yosmalık yapmış kadınlar artık bu işi sürdürememiştir. Sevmedikleri bir kocayla aynı evi ve yatağı paylaşmaya katlanmış kadınlar, artık bu doğaya aykırı yaşama karşıçıkmış, gerçek "cinsel buluşlar" yapmışlar. O güne dek baskıcı aktöreye sımsıkı bağlı kalmış kadınlar, sinirceli düzeneklerden kurtulunca, yaşamdan sevi gereksinmelerini karşılamasını istemeye başlamışlar. Bunlar son derece sarsıcı olgulardı: öylesine sar-

[13]BBİ, s. 111.

[14]*A.g.y.*, s. 130-131.

sıcıydılar ki, sonunda Reich Viyana Ruhçözümlemesi Derneği toplantılarında onları anmaz oldu.

Yine aynı sakınım nedeniyle, *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'ni yayımlamazdan önce, cinselliğin toplumsal-siyasal önemini işleyen koca bir bölümü çıkarıp attı.[15] Ama boşuna, —daha önce gördüğümüz gibi— müthiş saygılı bir adamayla 6 Mayıs 1926'da yapıtın elyazması örneğini Freud'a sunduğunda, şu buz gibi yanıtla karşılaştı: "Yine bunlar ha?" Ve genellikle öğrencilerinin elyazmlarını birkaç günde okuduğu, yargısını yazılı olarak bildirdiği halde, Reich şu yazıyı alana dek iki ay geçti:

Sevgili Dr. Reich,

Epey geciktim, ama doğumgünümde bana adadığınız elyazmasını sonunda okudum. Kitap bana gözlem ve düşünceler yönünden zengin, ilginç bir yapıt olarak gözüktü. Bildiğiniz gibi, sinir argınlığı (nevrasteni) sorununu cinsel öğenin birinci düzlemde tutulmasıyla açıklama girişiminize karşı değilim.[16]

Yorumun sınırlayıcılığı açıktı: Reich yapıtında birçok sinir argınlığı olayını incelese de, aslında *her tür* sinircenin sağaltımında örgensel boşalma işlevini temel alıyordu. Kuşkusuz, bu ilkenin benimsenmesi yerleşik düzenle açık çatışmaya girmeyi gerektirecekti. Nitekim, biçimsel olmasa da, Ruhçözümlemesi Derneği yöneticileriyle arasında kılgısal bir kopma başladı.

Ernest Jones'un Freud'u anlatan ünlü yaşamöyküsünde anımsattığı gibi, yirmili yılların sonunda, ruhçözümlemesi çevrelerinde çözümlemenin toplumsal uzantıları tartışılmaya başlanmıştı: bu tartışmalarda Reich hep en öndeydi.[17]

12 Aralık 1929'da Reich, Freud'un evinde, *Sinircelerin Önlenmesi*'yle ilgili bir yazı okudu; burada ustasına, sözkonusu toplumsal uzantıları çarpıcı biçimde sunuyordu. Viyana cinsel danışma merkezlerindeki deneyimine dayanarak, ruhçözümlemesini toplumsal sorumluluklarıyla açıkça yüz yüze getiriyordu;[18] bu danışma merkezleri ona sinircelerin korkunç yaygınlığını ve sinirceyle cinsel yaşamın doyumsuz bırakılması arasındaki sıkı bağı göstermişti. Çözümsel sağaltımın yavaşlığı, halk yığınlarının

[15]BDI, s. 3.

[16]BBI, s. 122-123.

[17]E. JONES, *Sigmund Freud: His Life and Work*, c. 2, s. 153.

[18]BBI, s. 144.

sinir hastalıkları sorununun bu yoldan çözüme kavuşturulması olasılığını yokediyordu. Bu sorunu çözmenin tek yolu, sinircelerin *toplumsal olarak önlenmesi*'ydi; buysa, davramş ölçütlerinin ve sinirceleri yaratan toplumsal kurumların düzeltilmesini gerektiyordu. Yalnız Viyana'da, diyordu Reich, halkın %80'inden fazlası, oda başına en az dört kişinin düştüğü konutlarda yaşamaktadır: bu koşullarda, coşkusal kilitlenmelerle sinirceli ketvurmalar bulunmasa bile, cinsel doyumsuzluk (onunla birlikte de sinirceyi yaratacak elverişli ekinsel tarla) kaçınılmaz oluyordu.[19]

Reich, birkaç ay sonra, yine Freud'ın evinde okuduğu, *Psychoanalyse und Weltanschauung* (Ruhçözümlemesi ve Dünyagörüşü) başlıklı durumbildirisiyle yeniden saldırıya geçiyordu: burada, hem gericiler cinsel araştırma ve bulgularına küçümsediklerini hiç gizlemedikleri, hem de sözkonusu bulgular toplumun hastalık yaratan yapılarının yıkılması gerektiğini gösterdikleri için, ruhçözümlemesinin toplumsal kavgada "yansız" kalamayacağını söylüyordu.[20]

Tartışma sonunda sorunun en canalıcı noktasına ulaştığı için, Reich bu kez çözümcü arkadaşlarının karşıçıkışlarıyla, giderek acı alaylarıyla karşılaştı; onu "bir bilim dalını siyaset alanına sürüklemek istemek" ya da "Moskova'dan buyruk almak"la suçladılar. Reich birinci suçlamayı, yerleşik düzene aykırı bilimsel sonuçlardan sözetmenin yaratacağı ciddi kişisel tehlikelerin verdiği korkuyu gizleyen kaygılı "bilimsel yansızlık" isteğini vurgulayarak yanıtladı: bilgin dizgenin ne kadar boyunduruğu altında ve hizmetindeyse, o kadar "yalnız bilimin hizmetinde" ve "yansız" olduğunu söyledi. İkinci suçlamayaysa, sonradan acı bir yorumla tepki gösterdi: uğraşdaşları onu "Moskova'dan buyruk almak"la suçlarken, her şeye tutumbilimci gözlüklerle bakan Marx'çı kuramcılarla çoktan çatışkıya girmişti bile; bunlar da onu "kentsoylu ruhbilimcilik"le, giderek tıpkı kimi ruhçözümcüler gibi, "cinselliğe kafayı takmak"la suçluyorlardı. Her şeye karşın, hem bu dönemdeki, hem 1933'e dek bütün öbür yazılarında ortaklaşmacı yöncticilerle arasında beliren görüş ayrılıklarını gizleyip küçümsemek için elinden geleni yaptı.

---

[19] *A.g.y.*, s. 154.

[20] *A.g.y.*, s. 156.

Freud'un Teslim Oluşu

Reich'ın ruhçözümlemesi akımı içersindeki yazgısı konusunda da Freud'un tutumu belirleyici olmuştur. Freud, Reich'ın bildirilerinin yarattığı tartışmaların baskısıyla, takındığı tutumları dizgeli olarak yazıya dökmeye girişti. Bunun sonucunda en önemli toplumbilimsel yapıtı doğdu: *Das Unbehagen in der Kultur* ("Uygarlığın Bağrındaki Rahatsızlık") 1931'de yayınlandı. Freud bu kitapta gençliğinden beri açıkça ya da gizli gizli benimsediği savları yeniden ele alıyordu: ilkin, uygarlığın cinselliğin bastırılmasına ve "yüceltilmesi"ne dayandığı savı. İnsanın, bütün öbür canlı yaratıklar gibi, doğarken "haz ilkesi"nin etkisinde olduğu açıktır, diyordu Freud, ama gerçekliğin içgüdüsel doyumlarının önüne diktiği engeller karşısında, başka bir deyişle "gerçeklik ilkesi"nin baskısıyla insanoğlu hazdan vazgeçmeyi, topluma ayakuydurmayı da öğrenir. Ancak Freud sözkonusu "gerçeklik"in (başka bir deyişle toplumsal ortamın) ne ölçüde usa uygun ya da aykırı olduğunu, insanoğluna ve mutluluğuna göre mi yoksa insanın insanı sömürmesine göre mi örgütlendiğini; sinirce yaratan bir eğitim ve yaşayışın sonunda kendileri de çıldırmış yöneticilerin usdışı amaçları ya da parasal, dinsel, toplumsal, askersel, siyasal bölekleri uğrunda insan yığınlarını harcayan bir canavara dönüşmüş bir yapı olup olmadığını hiç merak etmez, der Reich.[21] Sözün kısası, Freud hangi tür hazzın toplumsal açıdan zararsız ya da yararlı, hangisinin tehlikeli olduğunu araştırmıyordu. Freud'un *Bir Yanılsamanın Geleceği*'nde[22] biraz ivecen olarak kınadığı dine *Uygarlığın Bağrındaki Rahatsızlık*'ta yeniden eski değerini vermesi bir rastlantı değildi. Şimdiyse dini, temel sevi gereksinmesinin, başka bir deyişle mutluluğunun karşılanmasından vazgeçmek zorunda kalan uygar topluma gerekli bir avuntu sayıyordu.

"Freud'un konumu çok acıklıydı, der Reich. Ona göre yönelinmesi gereken erek toplumsal kargaşanın ortadan kaldırılması değil, hazza yönelik içtepinin denetim altına alınmasıydı (...). Buysa, kimi doğulu dünyagörüşlerinin öğütlediği gibi, içgüdülerin bütünüyle bastırılmasıyla sağlanabilirdi ancak (...). Ve bu, dünyayı çocuk cinselliğinin tartışılmaz olgularıyla, cinsel arzuları bastırmanın getirdiği yıkımlarla yüz yüze getirmiş Freud'dan geliyordu."[23]

---

[21] *A.g.y.*, s. 157.

[22] S. FREUD, *Die Zukunft einer Illusion*, Int. Psychoanalystischer Verlag, Viyana, 1925.

[23] BBİ., s. 167.

Freud ayrıca kendi söyleminin çelişkilerini de görmüyordu: bir yandan insanın usdışı davranışının kaçınılmaz olduğunu söylüyor, öte yandan hastalara yeniden ussal davranış kazandırmayı amaçlayan Ruhçözümlemesi Derneği'ni kuruyordu; üstelik kendisi, bütün ömrünce, bilimsel akılcılığın canlı simgesi olarak dolaşıyordu. Peki ama neden yalnız onda ve ruhçözümcülerde usdışı davranış, tam bir mucizeyle, kaçınılmaz olmaktan çıkıyordu?

Freud'un özellikle Malinowski'nin gözlemlerinde belli başlı savlarının çürütülüşünü göremeyişi çarpıcıydı. Gerçekten de, sözkonusu gözlemler Freud'un ısrarla yapmaya çalıştığı gibi özel olarak saldırganlığı, genel olarak da sinirceyi "dirimbilimsel temele oturtma" girişimlerine öldürücü bir yumruk indirmişlerdi; cinsel gelişmeye tanınan özgürlüğün ve doğal sevi gereksinmesinin karşılanmasının uygarlıkla çatışmak şöyle dursun, bireyin topluma ayakuydurması etkinliğini ve küme içindeki uyumu kolaylaştırdığını kanıtlamışlardı.

Buna karşılık Reich, tam bir devrimci olarak, Freud'la öğrencilerinin "birinci elden yıkıcılık", "ilk suçluluk duygusu" ya da "dirimbilimsel cezalandırma ve özcezalandırma gereksinmesi" gibi saçmalıklarını hiçbir zaman benimsememiş; daha önce gördüğümüz gibi, alıp hemen kendi düşünce dizgesine kattığı Malinowski'nin gözlemlerinin belirleyici önemini anında kavramıştı: 1930'da basılan *Geschlechtreife, Enthaltsamkeit, Ehemoral* (Cinsel Devrim) ve *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi* (1931) bunlar arasındadır.

Ruhçözümlemesi akımımının girdiği her geçen gün biraz daha yozlaşan, tutucu yolla arasındaki ayrılık salt bilimsel açıdan da gittikçe belirginleşiyordu. Sözkonusu görüş ayrılığı, siyasal etkenlerin artan baskısıyla daha da pekişti ve kopmaya dönüştü. Yukarıda gördüğümüz gibi, 1927'den sonra Reich'ın devrimci bağlanışı belirginleşirken, Freud'la ruhçözümcülerin çoğu aslında günoğluculuğu, ya da en azından yazgıya boyuneğişi gizleyen kuramsal tutumlara çekiliyorlardı. Reich gibi siyasal gösterilere katılan, güvenlik güçlerine meydan okuyan, Ortaklaşmacı Parti'nin yarı asker örgütlerinde görev alan; yerleşik bilimin, "damla damla" cinsel devrim yanlısı saygın temsilcilerini günoğluculukla, döneklikle suçlayan konuşmalar yapıp yazılar yazan; cinsel düzeltimden ve gebeliği önleme yardımından yana birçok derneği Ortaklaşmacı Parti'nin yörüngesine çekmeye çalışan ve çoğu kez başaran; o dönemin ortaklaşmacı yönetiminin ön sıralarında yeralan; üstelik Yahudi olan bir insan, yükselen siyasal gericiliğin çoktan kuşkuyla baktığı, kabaran Yahudi düşmanlığını duyumsayan Ruhçözümlemesi Derneği gibi bir örgütte

ancak sıkıntı yaratabilirdi. Ayrıca, Reich'ın Alman Komünist Partisi'nin görüşlerini hemen hemen bütünüyle benimsemesi, (Stalin'in karanlık gölgesi üzerine düşmeye başladığı sırada) Sovyetler Birliği'nin "göz kamaştıran başarıları"na keçi gibi inanması, daha Lenin zamanında ortaklaşmacı tutumun usdışı, kör inanca dayalı yanına parmak basmaya hazır Freud gibi kuşkucu ve acılı bir kafayı olsa olsa sinirlendirirdi.

Freud'un 1932 Ocak'ında, bakımevi deneyimlerine dayanarak ölüm içgüdüsü kuramını biçimsel olarak çürüten Reich'ın özezerlikle ilgili yazısının başına koymak istediği giriş yazısında bu sinirlenme açıkça dile gelir.

"Toplumsal durum ve koşullar dergi yöneticisini okura, kimi durumlarda açık seçik bir olgu sayılacak şeyi anımsatmaya zorlamaktadır, diyordu Freud: elinizdeki dergi, ruhçözümlemesinin genel çerçevesi içinde, her yazara tam bir anlatım özgürlüğü tanımakla birlikte, çeşitli yazarların görüşleri konusunda hiçbir sorumluluk yüklenmez. Ancak Dr. Reich konusunda, yazarın Bolşevik Parti'ye üye olduğunun anımsatılması gereklidir. Bolşevik Parti'siyse, tıpkı Katolik Kilisesi gibi, bilimsel araştırmaya çok sıkı sınırlar koyar. Parti'ye üye olmak Bolşevikleri kendi kurtuluş kuramlarına aykırı her şeyi yadsımaya zorlar. Dr Reich'ın bu tür kuşkulardan uzak tutulup tutulamayacağına karar vermeyi dergi okurlarına bırakalım. Dergi yöneticisine gelince, aynı türden bir girişi, kendisine İsa'yı Sevenler Derneği'nin bir üyesinin getireceği yazının başına da koyardı."[24]

Freud'un iğneli alayı temelsiz değildi elbet. Reich o dönemde, kendi ruhbilimsel, giderek cinsel siyasetle ilgili kuramlarını Marx'çı gelenekçiliğin içine oturtmaya, Alman ve dünya ortaklaşmacı eyleminin siyasal amaçlarının hizmetine vermeye çabalıyordu tüm olanaklarıyla. Ancak, daha sonra Reich'ın da en az bu kadar doğru bir saptamayla belirteceği gibi,[25] ruhçözümlemesini "toplumca daha kolay benimsenebilir" kılmak üzere düzeltilmiş kuramları benimserken, öğrencilerinden en günoğlucu, en gericileri yüreklendirirken, ruhbilimsel açıdan ortaklaşmacı akımınkine çok benzeyen bir yazçizciliği Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'ne getirirken daha büyük bir yargı bağımsızlığı göstermiyordu doğrusu.

Şöyle ya da böyle, hekim arkadaşlarından birine yönelik böylesine ayırımcı bir tutumu benimseyemeyen solcu Alman çözümcülerin karşıçıkması bu tatsız giriş yazısının basılmasını önledi. Bernfeld'in ölüm içgüdüsünü savunan bir "karşı-yazı" hazırlaması kararlaştırıldı, ve Reich'ın

[24]BDI, s. 147.

[25]*A.g.y.*, s. 148.

yazısı başına bir giriş konmadan yayımlandı. Reich, dergi yöneticiliğine seslenen tarihsel mektubunda, ölüm içgüdüsünü eleştirmesinin şu ya da bu partiye bağlı olmakla ilişkisinin bulunmadığını, yalnız bakımevi deneyimine dayandığını belirterek görüşlerine bir kez daha sahip çıktı; bakımevi deneyimi, ölüm içgüdüsü kuramıyla yan çizilmeye çalışılan birtakım belli toplumsal uzantılar yaratıyordu; Reich bu kuramı, siyasal etkinliğe girişmezden önce de eleştirmişti; eleştirilerine hiçbir zaman somut olgularla yanıt verilmemiş, yalnız birtakım *önsel* kuramsal genellemelerle karşıçıkılmıştı; Papaz Pfister ya da doğaöteci düşünür Kolnai gibi düşünsel önyargılarla dolu yazılar dergi yöneticiliğinden gelen "karşıyazılar" ve yorumlar olmadan basıldığına göre, kendisine karşı açık bir ayırımcılık yapılmıştı; son olarak, Parti içersinde "tam bir anlatım özgürlüğü"ne sahip bulunduğundan, orada özgürce çözümsel ruhbilim dersleri açabildiğinden, Ruhçözümlemesi Derneği'nin Ortaklaşmacı Parti karşısında kendisini konuşma özgürlüğünün başsavunucusu gibi göstermeye hakkı yoktu; çünkü Berlin Ruhçözümlemesi Derneği başkanı, Alman başkentine gelişinden hemen sonra kendisini, Dernek'teki tartışmalara "toplumbilimsel konuları sokmaması" için uyarmıştı.[26]

Çelmeleme ve Dümencilik

Bundan böyle çatışkı artık açıktı ve ruhçözümlemesi akımının yöneticileri, kurulmakta olan Alman ve Avusturya buyurgan yönetimlerinden koparmaya çalıştıkları *birarada yaşama*'yı gün geçtikçe tehlikeye düşüren birinden kurtulmaya yönelttiler bütün eylemlerini. Ekim 1932'de Ruhçözümlemesi Derneği'nin başkanı Eitington Reich'tan yürüttüğü topluçalışmadan kılgısal üye olmayan herkesi çıkartmasını istedi. Bu, hiç kuşkusuz, Reich'ın nabza göre şerbet vermeyen kişiliğinin ve açıkgörüşlü, tutarlı kuramlarının gençler üzerindeki hatırı sayılır etki ve çekimini ortadan kaldırmaya yönelikti. Reich, yirmiyi aşkın "uygulayıcı" çözümcüyü son derece değerli kuramsal uygulayımsal kavramlardan yoksun bırakacak bu saçma isteği geri çevirdi. Ceza olarak Eitington, Reich'ın Berlin Ruhçözümlemesi Öğretim Kurumu'na etkin üye seçilmesini önledi. Reich da buna, "bağımsız eğitimci" olarak, aynı kurumda, yine büyük başarı kazanan, bir dizi ders vererek tepki gösterdi.

---

[26] *A.g.y.*, s. 149.

1933 Ocak'ında Reich ruhçözümlemesi akımının yayıneviyle (Internationale Psychoanalytische Verlag) bir sözleşme imzalamıştı, *Kişilik Çözümlemesi*'nin basımı için. Reich ilk taslakların düzeltisini bitirmişti ki, Hitler'i işbaşına getirecek saat gelip çattı. Viyana'ya sığınan Reich'a yayınevi yönetmeni, "siyasal durumdan ötürü sözleşmesinin yürürlükten kaldırıldığı"nı bildirdi. Ve çok garip bir yücegönüllülükle... yapıtı kendi kesesinden, kendi adına yayımlamasına izin verildi.

Reich buna, 17 Mart 1933'te, çarpıcı bir siyasal öngörüşlülük ve kararlılık örneği olarak tarihe geçen bir mektupla tepki gösterdi. Burada, ruhçözümlemesi derneğinin giriştiği ilerici güçleri yüzüstü bırakma dolabının çocuksuluğuna parmak basıyordu. Siyasal gericilik, diyordu Reich, ruhçözümlemesine çoktan "ekinsel Bolşeviklik" damgasını yapıştırdı. Kendi açısından haklıdır, çünkü ruhçözümlemesi buyurgan öğreti için bir gözdağıdır. Ruhçözümlemesinin toplumsal ve siyasal imlemi görmezlikten, duymazlıktan gelinemez. Derneğin tasarladığı girişim bilimsel çalışmaya zarar verebilir, ama yerleşik güçlerin ruhçözümlemesinin özünde yatan "tehlikeyi sezmelerini" engellemez.

Reich mektubunu, Hitler yengisinin hemen ertesinde, son derece umutkırıcı koşullarda Avusturya'ya sığınmak zorunda kalmış, gelecceği binbir tehlikeyle dolu ve karanlık bir insan tarafından kaleme alındıkları için saygınlıkları daha da artan şu sözlerle bitiriyordu:

"Şimdi birinci öncelik, ruhçözümcünün kişisel varlığını değil, bir araştırma yöntemi olarak ruhçözümlemesini kurtarmaktır; çağdaş dünyada ruhçözümlemesi ancak emekçilerden yana olabilir; ruhçözümlemesinin ancak insanın hizmetinde bir anlamı vardır. Tarihsel süreç Hitler'le bitmedi elbet. Ruhçözümlemesinin varlığının tarihsel olarak doğrulanacağı, toplumsal işlevinin kanıtlanacağı gün bugündür!"[27]

Kuşkusuz Reich, bu mektubun yaratacağı etki konusunda en küçük bir yanılsamaya kapılmıyordu. Nitekim, beklediği tepki gelmekte gecikmedi. Avusturya Toplumcu Partisi'ne bağlı Üniversite Öğrencileri Derneği'nin çağrısı üzerine yaptığı cinsel siyaset konuşmasının hemen ardından, kendisi de toplumcu olan Viyana Ruhçözümlemesi Derneği Başkanı bir mektup gönderdi, çelebice ama soğuk sözlerle artık toplumcu ya da ortaklaşmacı örgütlerde konuşmamasını istedi. Reich bunu, kesin bir kaçınma sözü veremeyeceğini, ancak her seferinde Dernek Yürütme Kurulu'na danışacağını söyleyerek yanıtladı. Başkan, bunun yetmediğini

[27] Aynı yer.

bildirmek üzere telefon etti: kesin ve sürekli bir söz vermesi gerekiyordu. Reich yine böyle bir söz veremeyeceğini belirtti, telefonda söylenenin yazıyla bildirilmesini istedi.

Viyana Ruhçözümlemesi Derneği başkanı, başka bir telefon konuşmasında, Reich'ın eşi Annie'den Dernek toplantılarına "katılmasının istenmediği" konusunda kocasını uyarmasını istedi, ve onun yerinde olsa, "kendi arzusuyla Dernek'ten ayrılacağı"nı söyledi. Reich, durumun Viyana Ruhçözümlemesi Derneği Yürütme Kurulu'nun bir toplantısında tartışılmasını isteyerek karşılık verdi. Tartışma 21 Nisan 1933'te yapıldı.

Reich daha toplantının başında, Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği, görüşlerinin sözkonusu Dernek'e üyeliğiyle bağdaşıp bağdaşmadığını bildirene dek her türlü konuşma ve yayın etkinliğinden kaçınmaya hazır olduğunu söyledi: yoksa, Dernek'in verdiği olumsuz kararın nedenlerini açıklaması gerekirdi. Dernek, diye sürdürdü Reich, şu ana dek bu konuda hiçbir resmi görüş benimsememiştir: yalnız kimi üyeler, hiçbir açıklama yapmadan, perde gerisinde birtakım dolaplar çevirmişlerdi. Ama şimdi artık Dernek'in açık seçik bir tutum takınması zorunluydu: ya Reich'ın ruhçözümlemesinin siyasal gericilikle savaşması gerektiğini savunan görüşü doğruydu, o zaman kendisine en geniş anlatım özgürlüğünün tanınması kaçınılmazdı; ya da Dernek bu görüşü benimsemek istemiyordu, o zaman da yanardöncrlik yapmadan, tutumunu açıkça söylemeliydi.[28]

Freud'un kızı Anna araya girip yerleşik güçlerin Reich'a karşı olduklarını bildirdi: yakın bir gelecekte durumun değişip değişmeyeceği kestirilemezdi, ancak şimdilik elden bir şey gelmezdi. Anna Freud, Yürütme Kurulu Yazmanlığı'nın Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nin tutumunu yazılı olarak Reich'a bildireceğini söyledi. Ama bu açıklama hiçbir zaman gelmedi. O arada, ortam Reich için gün geçtikçe dayanılmazlaşıyordu. O zamana kadarki alışkanlık uyarınca, Viyana'ya Reich'tan çözümsel uygulayım dersleri almaya gelen herkes önce öbür ünlü çözümcüleri görmeye gidiyor, "dostça bir öğüt olarak" Reich'la çalışmaması gerektiği, "Marx'çı" olduğu için öğrencilerinin Dernek'e kabul edilmeyebileceği, dolayısıyla çözümsel deneyimlerinin "resmen onaylanmayabileceği" uyarısını dinliyordu.[29]

---

[28] *A.g.y.*, s. 150.

[29] *A.g.y.*, s. 151.

Kopenhag'a Gidiş

Reich birçok kez Anna Freud'un desteğini kazanmayı denedi, eskiden de, şimdi de kendisine saygı göstermişti çünkü; ama ustanın kızı da "başını derde sokmak" istemiyordu: Reich'ın açıkça dostu olmak tehlikeliydi. Dolayısıyla, ona saygı duyanlar gölgede kalmayı yeğlediklerinden, Reich'ın düşmanlarının çekiştirmeleri sürebilirdi. Derken Viyana'daki hava öylesine düşmanlık doldu ki, Reich Kopenhag'a taşınma kararı almak zorunda kaldı; ilerde göreceğimiz üzere, bu kentte daha önce birtakım bağlantılar kurma, dostlar edinme fırsatını bulmuştu. Kendisinin de yazacağı gibi,[30] doğduğu ülke Avusturya'yı güvenlik güçlerinin verdiği tedirginlikten ya da iş bulamamaktan dolayı değil, çözümcü arkadaşlarının korku ve kıskançlıkla çevresinde oluşturdukları ayırımcı, yalıtıcı tiksinç hava yüzünden ikinci kez bırakacaktır: bu hava ona uğraş alanında da çok zarar veriyordu.

Nisan sonunda dostlarından ödünç aldığı parayla yola çıkan Reich, 1 Mayıs 1933'te Kopenhag'a vardı. Danimarka'nın başkentinde hemen, elyazması taslağı hazır *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın gözden geçirilmesine girişti. Ama yapıtın yayımı, Reich'ın basım ve dağıtım giderlerini karşılayacak kadar para biriktirmesini bekleyecekti. O arada, birkaç Alman sürgünün yardımıyla, cinsel siyaset yayınevini (Verlag für Sexualpolitik) Kopenhag'a taşımayı başarmıştı. Haziran'da, Viyana'da *Kişilik Çözümlemesi*[31] yayımlandı, Ağustos'ta da *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*[32] çıkabildi. Kopenhag'da ünü öylesine yayılmıştı ki, akın akın kendisini görmeye gelenler onu indiği otelden ayrılıp bir daire kiralamaya zorladı. Ruhçözümlemesi çalışması ona, Danimarka yolculuğu için eşinden dostundan aldığı parayı geri vermesine yetecek kadar gelir sağlamaya başlamıştı bile. Ama daha sonra Norveç ve Birleşik Devletler'de karşılaşacağı gibi, Devlet görevlileriyle tıp dünyasındaki yazgıcılığın büyük nefreti kısa sürede yakasına yapışacaktı.

İlk olay, daha Reich oraya gelmeden, ortaklaşmacı Danimarka'ekin dergisi *Plan* "Çıplaklık akımı nereye gidiyor?"[33] başlıklı yazısını yayımladığı zaman patlak vermişti. Her zamanki gibi ruhbilimsel bir dene-

---

[30] Aynı yer.

[31] W. REICH, *Kişilik Çözümlemesi*.

[32] W. REICH, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*.

meydi bu, Reich burada çıplaklık akımının "küçük kentsoylu", durmuş oturmuş çevrelerdeki iç-yozlaşmalarına parmak basıyordu. Ayrıca yazıyı Danimarka diline aktaran çevirmen Almanca *wipfi* (pipi) sözcüğünü yanlış çevirmişti. Bu kadarı. Danimarka Adalet Bakanı (sözümona toplumculuk yanlısı gözüken, "cinsellik düşmanı") Zahle'nin derginin yazılışleri yönetmenini edepsiz yayın yapmakla suçlamasına yetmişti. Reich, her zamanki dürüstlüğüyle, *Plan*'ın yöneticisini desteklemek üzere bir yazı daha yazdı; buysa Bakan'ı iyice sinirlendirdi, ve öç almakta gecikmedi.

Yukarda belirttiğimiz gibi, Reich Kopenhag'da ruhçözümlemesine girmek isteyen hastalarla kuşatılmıştı. Bunlar arasında, daha önce birkaç kez canına kıymaya kalkışmış dönüşümceli (isterik) bir genç kadın da vardı. İşi başından aşkın Reich hanıma sağaltımını üstlenemeyeceğini söyledi. Birkaç gün sonra yeniden geldi hanım ve Reich kendisine bakmazsa canına kıyacağını bildirerek gözdağı verdi. Reich da bir ay süreyle onu gözlemeye razı oldu. Ancak saptanan sürenin sonunda, yine çözümlemeye girişemeyeceğini, sağaltım için Danimarkalı öğrencilerinden birinin yeterince deneyim kazanmasını beklemesini istedi. Genç kadın Reich'ın önerisini kabuletmiş gibi davrandı, ama birkaç gün sonra, yeni bir canına kıyma girişiminden sonra, ağır yaralı olarak hastaneye kaldırıldı. Zavallı kadın istediği sağaltımı elde edemediği için canına kıymaya kalkışmıştı, ama yatırıldığı bakımevindeki ruhhekimleri bu girişimi Reich'ın çözümlemesinin *sonucu* olarak gösteren bir durumbildirisi düzenlediler ve işe elkoyması için bunu güvenlik güçlerine verdiler. Reich güvenlik güçlerine çok ayrıntılı bir yazı gönderdi, ama çok garip bir biçimde, Reich'ın durumunu incelemekle "bilirkişi olarak" ilk karalayıcı durumbildirisini kaleme alınış bulunan Kopenhag Sinir Hastalıkları Bakımevi'nin iki sersem uzmanı görevlendirildi. Önceden kestirilebileceği üzere, adamlar yargılarını (ya da önyargılarını) doğruladılar ve Reich'ın geçici oturma izninin uzatılmamasını sağladılar. Adalet Bakanlığı da araya girip oturma izni verilmeyişinin, Reich'ın çıplaklar konusundaki yazısı[34] üzerine açılmış bulunan edepsiz cinsel yayın davasına dayandığını bildirdi.

Reich, üniversitedeki ruhçözümlemesi derslerini sürdürmek üzere Kopenhag'da kalması gerektiğini bildirince, yetkililer Freud'a başvur-

[33] *Wohin führt die Nackterziehung?* ZPP, Heft 2-3, 1933.

[34] BDI, s. 160.

dular; ama o, her zamanki soğukluğuyla, Reich'ın Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nin izniyle Danimarka'ya çözümleme uygulayımı öğretmeye gittiğini doğrulamadı: "ortaklaşmacı görüşleri"nden ötürü, hiçbir zaman böyle bir izin almadığını bildirdi.[35] Bakanlığın kararı karşısında kınama ve dayanışma toplantıları düzenlendi. Danimarka güvenlik güçlerinin başı da kendi adına Reich'a duyduğu "sevgi"yi dile getirdi: ama o 1933 Kasım'ında ülkeyi terketmek zorunda kaldı. Ruhçözümcü öğrencileriyle birlikte, İsveç'te, Malmö'ye yerleşmeyi kararlaştırdı: böylece öğrencileri, yılbaşından sonra, bir saatlik gemi yolculuğundan sonra, kendisine ulaşabileceklerdi. O arada Reich, çözümcü arkadaşlarıyla ilintiler kurmak üzere, Batı Avrupa'yı dolaşmayı tasarlıyordu.

Reich, Fenichel ve "Marx'çı Karşıtgörüşlü Küme"

Londra'da, düşmanca karşılandı: Paul Federn'le birlikte yıllardır Reich'a karşı gizli bir savaşım yürüten Ernest Jones, kaskatı Freud'cu günoğluculuğunun yardımıyla kendini Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'ne başkan seçtirmeyi başarmıştı. Her zamanki tutumuyla tam beyefendi gibi, çelebice karşıladı Reich'ı, birkaç kez Dernek'ten atılmasına karşıçıkma sözü bile verdi. "Bu atılmanın çoktan gerçekleştiğini ve Jones'un bunu bildiğini ben bilmiyordum," diyecektir Reich daha sonra, acı acı.[36] Reich, Jones'un evindeki bir toplantıya katıldı ve "dinsel tören"in soğukluğu, biçimciliği karşısında ağzı açık kaldı: Freud'un evindeki toplantıların bir karikatürü sanki! Sinir hastalıklarının toplumsal kökenleri ve bunların ortadan kaldırılması konusundaki görüşlerini açıkladı. Katılanların çoğu, ilke olarak bunları onayladı, ama sonunda şu beylik lâfı yinelediler: "bilim siyasete karışmamalıydı". (Her gerçek bilgin için zorunlu) bu siyasal parti boyunduruğuna girmekten kaçınma ilkesinin altında her türlü toplumsal sorumluluktan, hastalık yaratan toplumsal kurum ve yapıların dürüst eleştirisinden uzak durma isteği yatıyordu. Reich önce Paris'e, sonra Zürih'e, ardından Tirol bölgesine uğradıktan ve Nazi Almanyası'nda yaptığı gözüpek geziden sonra 1934 yılının başında Malmö'ye geldi. Orada *Cinsel siyaset ve tutumbilim Dergisi*'ni (*Zeitschrift für Politische un Sexual Oekonomie*'yi) kurdu; bu dergi, dört yıl boyunca, cinsel siyaset

[35] *A.g.y.*, s. 161.

[36] *A.g.y.*, s. 162.

akımının yayın örgenliğini yapacaktı. Bu akımı, ruhçözümlemesinin eylemi içerisinde "Marx'çı karşıtgörüş"ü dile getiren "eytişimsel-özdekçi ruhçözümcü" küme yürütüyordu.

Berlin'de Hitler'in işbaşına gelişinden sonra Reich, kümenin yönetimini, Marx'çı toplumbilimle tanıştırdığı, girişiği Freud'la Marx'ı kaynaştırma denemesine çok sevinen, parlak ruhçözümcü Otto Fenichel'e bırakmıştı.[37]

Reich kümenin, Ruhçözümlemesi Derneği üyelerinin düşünlerine büyük yakınlık gösterdikleri Oslo'da toplanmasını önerdi. Toplantı 1934 Paskalyası'nda yapılacaktı. Berlin'den gelen Dr. Édith Jacobson Reich'la Malmö'de buluştu, oradan arabayla Oslo'ya gittiler. Bu arada, gösterdiği bu yakınlık ve işbirliğinin sonradan Dr. Jacobson'a pahalıya patladığını belirtelim: Naziler'ce suçlandı, iki yıl bir toplama kampına kapatıldı. Bu, Reich'ın o yıllarda hangi ortamda yaşayıp çalıştığı konusunda bir ipucu vermeye yeter.

Oslo'da ruhçözümlemesinin, henüz tam bir bilim değil bir öğreti olsa da, yarattığı toplumsal sorunların bilincinde olan siyasal gericiliğin saldırılarıyla karşı karşıya bulunduğunda görüş birliğine varıldı: bu sorunların ortaya çıkmayışı, Reich'ın çok doğru biçimde sezdiği gibi, dile getirilmelerini önlemek üzere uydurulmuş bulunan ölüm içgüdüsü kuramının yarattığı durduraçtan ötürüydü. Ancak garip bir yanılsamayla, Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği içersindeki kavganın kazanılacağı; öncelikle bakımevi deneyiminin sağladığı gittikçe sayıları artan verilerin yardımıyla ölüm içgüdüsü kuramının çürütüleceği, Reich'm bütün sözlerinin zamanla kendiliğinden üstün geleceği konusunda görüş birliğine varıldı. Dolayısıyla, Reich'la dostları bir yandan ruhçözümlemesinin içyozlaşmasını ortam ve çevrenin baskısına bağlıyor, öte yandan da "bakımevi deneyimleri"yle bu baskının ortadan kaldırılacağını çocukça umuyorlardı.[38]

Beri yandan, Reich'la Fenichel arasındaki çatışkı da yine Oslo'da açıkça ortaya çıktı. Fenichel, geçen yıl boyunca, "Marx'çı karşıtgörüş"ü çok garip bir biçimde yönetmişti. Reich'ın isteği uyarınca, karşıtgörüşlü kümenin görüşlerini açıkça ve yiğitçe yaymak yerine, çalışmasını kümedeki arkadaşları "denetleyecek gizli bir Siyasal Kol" oluşturma biçiminde tasarlamıştı. Küme üyelerine birer "genelge mektup" (*Rundbrief*) gönder-

[37] *A.g.y.*, s. 102-177.

[38] *A.g.y.*, s. 177-178.

mekle yetinmişti, mektup öylesine gizliydi ki, alanların okuduktan sonra hemen yokelmeleri gerekiyordu. Bu genelge yazılarında kümenin amaç ve savlarını açıkça dile getirecek yerde, şu ya da bu çözümcünün görüşleriyle kişisel tartışmalara girmekle yetinmişti. Reich birkaç kez Fenichel'in bu davranışını değiştirmeye çalışmış, giderek ona "Marx'çı karşıtgörüşlü küme"nin varlığını da gizlemeyi düşünüp düşünmediğini sormuştu: Fenichel, 1934 Nisan'ındaki "genelge yazısı"yla yanıt vermişti:

"Yazıştığımızı ve görüş alışverişinde bulunduğumuzu gizleyebileceğimizi sanmıyorum elbet: ancak gizlememiz gereken, kentsoylu bilim tarihinde alışılagelene hiç benzemeyen bu alışverişin biçimi, ona katılan kişiler ve her birimizin ortaya koyduğu görüşün içeriğidir."[39]

Kısacası Fenichel her şeyi gizli ortaklaşmacı eyleme göre düzene koymak istiyordu. Oysa, Alman kümenin dışında, öbür çözümcülerin güvenlik güçlerinin kovuşturma soruşturmasından en küçük bir korkusu yoktu, ve bilimsel görüşlerin birbirine aktarılmasının böylesine gizli kapaklı yapılmasının, besbelli ki Fenichel'in hem genel toplumsal çevreye, hem de ruhçözümlemesi dünyasına açıkça kendini göstermekten çekinmesinin ötesinde bir gerekçesi bulunmuyordu. Reich ilkin bu gizlilik saplantısına şaşırdı: Reich'ın düşünlerini herkes çok iyi biliyordu ve Fenichel, "Marx'çı karşıtgörüşlü küme"nin oluşumundan önce, birçok kez, Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nin resmi yayın örgeni de içinde olmak üzere, bunları bütünüyle paylaştığını söylemişti. Şimdiyse, sözkonusu düşünlerin çevresine bir suskunluk duvarı örüyordu. Neden acaba? Reich'ın içinde acı bir kuşku vardı: Fenichel, bu görevi kabulettiği zaman bir yöneticilik ve kendi görüşünü yayma etkinliğine girişmeyi, "karşıtgörüşlü kümenin önderi" olmayı ciddi biçimde hiç düşünmemiş, "kimsede kaygı yaratmayacak", zararsız bir kuramsal başkaldırı olmakla yetinmek istemişti besbelli. Gözü yalnız başkanlık koltuğunda olan Fenichel, savunduklarını gerçekleştirme isteminden yoksun bir karşıtgörüşlü kümenin bilimsel ve öğretisel açıdan düpedüz ölüme yazgılı olacağını anlamıyordu.

Oslo toplantısında, katılanların çoğu Fenichel'in davranışı karşısında duyduğu rahatsızlığı dile getirdi, ünlü "genelge yazıları"nın kişisel dedikodularla dolu olduğuna, ruhçözümlemesine en küçük bir yönetsel ya da

[39] *A.g.y.*, s. 185.

kuramsal katkıda bulunmadığına parmak bastı. Fenichel bildirisinde "Freud'dan beri, cinsellik alanında, hiçbir yeni kuramsal kazanım elde edilemediğini" işiten herkesin ağzı açık kaldı. "Karşıtgörüşlü küme"nin başı Reich'ın devrimci katkılarına hiç değinmiyordu: Fenichel, cinselliğin gerek hastalığa tanı konmasında, gerek sağaltımında taşıdığı önemin bakımevinde kanıtlanışına, örgensel boşalma kuramına, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'ndeki insanbilimsel araştırmalara, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'ndaki harika buyurgan kişilik çözümlemesine tek sözcükle bile değinmeye gerek görmemişti.

Reich sonradan[40] işte o anda, Fenichel'in başından beri, bilimsel ve toplumsal çalışmasının sağladığı ünden (kuşkusuz bilinçsiz olarak) yararlanmaktan başka bir şey düşünmediğini anladığını yazacaktır: ve bu izlenceyi ilerki yıllarda yöntemli biçimde geliştirecektir. Reich ertesi gün sözaldığında, Fenichel'in "Freud sonrası katkılar" konusundaki garip bellek boşluklarına parmak bastı, karşıtgörüşlü kümenin sağaltım uygulayımıyla ilgili yan tartışmalarla zaman yitirmek yerine, ruhçözümsel bulguların sinir hastalıklarının önlenmesinde bir toplumsal düzeltim eylemini gerekli kılışı üzerinde durması gerektiğini açıkça belirtti. Fenichel telâşa kapılıp örgensel boşalma kuramı konusunda özür diledi. O günden sonra Reich, Fenichel'in başlangıçtaki ateşli işbirliği isteği gibi, her türlü belirleyici, ilkeli eyleme direnişinin de ardında tek bir ruhsal gerekçe bulunduğunu görebildi: öne sürdüğü düşünlere duyulan köklü güvensizlik, her türlü zihinsel yaratıcılıktan yoksunluk ve sınırsız bir gözü yukardalık.

Kaygılanan Reich kümedeki çözümcülere bir mektup yazdı, Fenichel de bunu alışılmış "genelgesi"nde yayımladı. Reich burada, ruhçözümlemesi akımında bilimsel eğilimle gizemci eğilim arasındaki kavganın çok eski olduğunu anımsatıyordu: bu çatışkı Jung'un "ana çizgiden sapması"yla başlamış, 1925'te örgensel boşalma kuramı doğduğunda daha da belirginleşmişti. Siyasal olayların baskısıyla, bu çatışkı Lucerne'de yapılacak Ruhçözümlemesi Derneği Kurultayı'nda daha belirleyici bir evreye girecekti. Bilimin "yansız dili" genellikle bunları perdelemeye yönelik olduğundan, düşünsel çatışkıları saptamak zordur: bilgi eksikliğinden gelen görüş ayrılıklarını düşünsel ayrılıkların doğurduklarından ayırabilmek için epey deneyim gerekir.[41]

---

[40] *A.g.y.*, s. 186.

[41] *A.g.y.*, s. 187.

Oysa Reich bu konuda son derece kesin ve nesnel bir ölçüt sunuyordu. Burada, diyordu, Fenichel'in bayıldığı gibi, "Hitler'ci-gerici" ya da "Marx'çı-devrimci" bir görüş öne sürmek gerekmiyordu. Bilinçdışı bir düşünsel koşullanmanın bilimsel araştırma ve bilgiye ketvurduğunu kanıtlamak sözkonusuydu: benimsenecek şey bir *Dünya Görüşü* değil, doğrunun araştırılması karşısında takınılacak bir tutumdu.

Öte yandan Reich, Fenichel'in benimsediği, Freud'u her şeyin üstünde ve çatışkının dışında tutma eğilimine de açıkça karşıçıkıyordu. Yakın geçmişte savunulmaz savlar ileri sürdü diye "Marx'çı karşıtgörüş"ten hiç kimsenin Freud'u daha az sayalım, daha az savunalım demediğini belirtiyordu. Kümenin Freud'a yönelttiği eleştirileri dile getirmek kimseye yaramazdı, tersine Roheim, Laforgue gibilerin saçmalıklarının kaynağı Freud olduğuna göre, tartışmanın aydınlığa kavuşturulmasına büyük zarar verirdi. Freud'un yapıtı gerçekten esirgenmek isteniyorsa, ona karşı da açıkgörüşlü ve açıksözlü olmak gerekliydi. Yapıtı ancak bilgin Freud'un tutucu Freud'la çatıştığı ortaya konursa en iyi meyvelerini verebilirdi. Dolayısıyla Reich, deneyimlerine dayanarak, Freud'un da açık bir tutumu yeğleyeceğini belirterek mektubunu bitiriyordu.[41bis]

Böylece Lucerne Kurultayı öncesinde Reich bütün sorumluluğunu üstleniyordu. Bu kurultay için düz ve kesin bir davranış çizgisi öneriyordu: yönetsel kılığa büründürülmüş sinsi eleştiriler, genel öğretisel çalımlar bir yana bırakılacak, kesin araştırma ve somut eleştiri özgürlüğü savunulacak, karşıtların ayağına çelme takma konusunda en küçük bir ödün vermeyen, yansız bir tutum takınılacaktı; son olarak, Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği *içersinde* bütün "Marx'çı karşıtgörüşlü" çözümcülerin tek bir örgütte toplanması sağlanacaktı. Reich "uğraşsal" istekleri de şöyle dile getiriyordu: 1) sağlıksız cinsel yaşamın çözümcünün duygusal ve düşünsel dengesi üzerinde yapacağı yıkıcı etkilerden dolayı, uğraşını hakkıyla yürütmek isteyen ruhçözümcülerin doyumlu ve sağlıklı bir cinsel yaşam sürmeleri; 2) ruhçözümcülerin, çözümlemenin toplumbilimsel uygulamalarına, bunların da ruhçözümlemesi açısından yorumuna alıştırılması; 3) çözümcülere dışardan cinselbilim konusunda bilgiler verilmesi; 4) cinsel alanda gerici bir tutum ve öğreti benimseyen hekimlerle papazların çözümleme uygulayımından uzaklaştırılması.

Kümenin öbür üyelerinin yaptıkları konuşmalarda, hemen herkesin Reich'ın görüşlerini benimsedikleri ortaya çıktı.[42] Ama bu yüzde yüz düşünsel bir görüş birliğiydi. Kurultay sırasında "Marx'çı karşıtgörüş"

[41bis] *A.g.y.*, s. 188.

[42] *Rundbriefe*, Nisan 1934, s. 6.

güneş vurmuş kar gibi eridi ve Reich görüşlerini savunmakta yapayalnız kaldı. Fenichel'in Reich'ın mektubuna eklediği herkesi kollayan yoruma bakıldığında beklenmesi gereken bir davranıştı:

"Reich'ın mektubuna gelince, diyordu Fenichel,[43] karşıtgörüş çalışmamıza dayanak oluşturacak kuramsal bir temelin tanımlanması gerektiğinde herkes görüş birliği içindedir. Ancak, kılgısal sorunların tartışılmasını şu an daha da güçleştirmemek için, sözkonusu tanımlamanın ileriye bırakılabileceği kanısındayız. Üstelik ilerde saptanacak temel, Reich'ın kaygı ve ölüm içgüdüsü konusundaki düşünleri gibi çok genel kavramları değil, yalnız ruhçözümlemesinin tarihsel imlemi, araştırma yöntemleri ve bütün öbür doğal bilimlerle ortak paydası konusundaki görüşlerimizi içermelidir."

"Bu tümceleri okuyunca, olup biteni anladım," diyecektir daha sonra Reich: Fenichel lâfebeliği yaparak "karşıtgörüşlü küme"nin tutumunu saptamaktan kaçınıyordu. Dolayısıyla, kurultayda olup bitenler karşısında hiç şaşırmadı. "Marx'çı karşıtgörüşlü küme" Reich'ın bilimsel ve toplumsal çalışmasının çevresinde oluşmuştu, ama sonunda bu "karşıtgörüşü" savunurken tek başına kaldı.

"Karşıtgörüşlü küme"nin, kendi görüşleriyle yöneticilerinki arasındaki ayrılıkları daha belirgin biçimde ortaya dökmek üzere elden geldiğince çok sayıda durumbildirisi hazırlaması kararlaştırıldığı; Reich'ın kendi bildirisini sunması engellenirse bütün "Marx'çı karşıtgörüşlü küme" üyelerinin bunu kınamaları karara bağlandığı; Yürütme Kurulu toplantısında Kurultay'a ruhçözümlemesinin geleceğiyle ilgili kaygıları dile getiren bir önerge verilmesi tasarlandığı halde, hiçbiri yapılmadı.

Fenichel, Haziran ayında Kopenhag'ta yerel kümede, bu konuda hiçbir şey anlamadığını ortaya vuran, örgensel boşalmayla ilgili bir konuşma yaptı. Ağzı bir karış açık kalan Reich "karşıtgörüşlü küme"nin bütün üyelerine bir uyarı mektubu yazdı, ama yollamadı: büün bu tartaklama yazılarının hiçbir işe yaramadığını anlamaya başlıyordu.

Reich'ın Ruhçözümlemesi Derneği'nden Çıkarılışı

Reich 1 Ağustos'ta, Lucerne Kurultayı'nın açılışından kısa bir süre önce, Alman Ruhçözümlemesi Derneği yazmanı Müller-Braunschweig'ten bir mektup aldı; yazman onu, Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nin yayımlayacağı kurultay izlencesinde adını Alman çözümcüler dizelgesinde göremezse şaşırmaması için uyarıyordu:

---

[43]Aynı yapıt, Haziran 1934.

"Demek'in şu anki durumunu gözönünde bulundurursanız, ve Almanya'daki ruhçözümlemesinin akımının çıkarlarını kendi kişisel duygularınızın üstünde tutarak bu önlemi onaylarsanız size gönül borcum büyük olacaktır, diyordu Müller-Braunschweig. Sizin bir bilgin ve yazar olarak uluslararası ruhçözümlemesi dünyasındaki saygınlığınız öylesine büyüktür ki, adınızın atlanması size en küçük bir zarar vermeyecektir (...)."

Alman Ruhçözümlemesi Derneği'nin yazmanı, Nazi zorbalığı karşısında benimsenen "anlaşılabilir" tutumların gerisine saklanarak, ruhçözümlemesinin toplumsal sorumluluklarına bağlı kalabilmek için ömür boyu yoksulluk ve sürgünü göze almış bir insana bunları yazıyordu işte. Müller-Braunschweig mektubunu, İskandinav Ruhçözümlemesi Derneği'ne yakın olduğuna göre, Reich'ın bunu "anlayışla karşılayıp işbirliği yapacağını" umduğunu belirterek bitiriyordu. Ve Reich, tinsel açıdan yüce kişilere özgü çocuksuluğuyla, adının böyle "usulca" dizelgeden çıkarılmasıyla kendisine tiksinç bir tuzak kurulduğunu göremedi: oysa bu, gerçekte, Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nin temsilci örgütlerinde yapılacak dürüst bir tartışma ve düzenli bir oylamaya gerek kalmaksızın Reich'ın örgütten atılışını yasallaştırmaya yarıyordu.[44]

Böylece, tuzağın kapanması için her şey hazırdı artık. Şimdi, sözü Reich'ın kendisine bırakarak, şu iğrenç Lucerne Kurultayı'na katılalım.

"25 Ağustos 1934'te Lucerne'e geldiğim, 26 Ağustos'ta danışmaya başvurduğumda, her şey tam anlamıyla yolunda gözüküyordu.[45] Öbür ülkelerin çözümcüleri her zamanki gibi beni sıcak ve dostça karşıladılar. Hiç kimsenin usuna herhangi bir şeyin değişmesi olasılığı gelmiyordu. Kurultay'ın açılışından önceki akşam, Alman Demeği yazmanı beni bir köşeye çekti, eli ayağına dolaşarak, Demek Yürütme Kurulu'nun toplanıp tartıştığını ve beni üyelikten attığını söyledi; dolayısıyla Uluslararası Ruhçözümlemesi Demeği üyeliğim de kendiliğinden düşüyordu; bunun sonucu olarak, Uluslararası Yürütme Kurulu toplantılarına katılmaya hakkım kalmıyordu. Ona, neden bu önlemlerin bana bildirilmediğini ve gerekçelerini sordum. Yazman, hiçbir şey demeden omuz silkmekle yetindi. O akşam, sofrada, birkaç hekim arkadaşa olup biteni anlattım; inanmak istemediler. Bir yanlışlık olmalı, dediler; ayrıca, hiç kuşkusuz, o arada hemen herhangi bir ulusal demeğe üye olmaya çağrılırdım nasılsa. Uluslararası Ruhçözümlemesi Demeği Yürütme Kurulu böyle aşağılayıcı bir davranışı onaylamış olamazdı. Oysa, bal gibi onaylamıştı, hem de seve seve! Gittikçe daha çok sayıda çözümcü bu utanç verici olayı öğrendi ve Müller-Braunschweig'i sıkıştırmaya başladı. Anlattıklarıma inanmak istemeyenleri, teker teker, Alman Demeği yazmanına yolluyordum.

"'Karşıtgörüşlü küme' hemen gizlice toplandı. Bu yeni durumda ne yapılmalıydı?

---

[44] BDİ, s. 189.

[45] *A.g.y.*, s. 190-191.

"En somut ve yararlı tepki, hiç kuşkusuz, bana yapılan saygısızlığı ve aradaki çatışkıyı Kurultay'daki konuşmalarda dile getirmekti.

"Bir çözümcü, 'Freud'un kaygı kuramının dirimbilimsel temellerinden sözetti. Bu hanım, 1931'den beri, benimle Berlin'de bağlantıdaydı, kaygı anlayışımın Freud'un bu konudaki kuramının mantıksal gelişmesi olduğuna inanıyordu. Bu konuda ruhbilimsel denemeler yapmak istemişti ve elinde daha şimdiden, kaygının bitkisel sinir dizgesindeki bir uyarılmayı dile getirdiğini ve cinsel hazzın tam tersi olduğunu savunan kuramımı eksiksiz doğrulayacak kimi yüreklendirici sonuçlar vardı. Bilindiği gibi, Freud bu kuramı yadsımıştı. Hanım çözümcü, Kurultay'da varsayımımı doğrulayan verileri çok parlak biçimde gözler önüne serdi, ama çalışmalarına temel aldığı adımı ve yapıtlarımı ne yazık ki hiç anmadı. Bildirisini okuduktan sonra yanıma geldi, adımı bile anmadığı için özür diledi: aslında anmak niyetindeymiş, ama son anda 'unutmuş'.

"Yakın dostum olan başka bir 'karşıtgörüşlü' çözümcü 'çocuk çözümlemelerinde sağaltım sorunları'ndan sözetti; yetişkinler için saptanan ereğin, üretken cinsel doyumun çocuklarda sağlanamayacağını, çünkü toplumsal ortamın onlara her türlü cinsel doyumu kesinlikle yasakladığını belirtti. Çok doğruydu: ve işte Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'yle aramdaki çatışkıyı bu üretken cinsel doyum ve çocuk cinselliğinin yasaklanması sorunu yaratıyordu; ama bir kez daha adım ve yapıtlarım hiç anılmadı...

"Fenichel kaygı sorununu ele aldı (...) ama o da savlarımın bir tekine bile değinmedi.

"Kişilik çözümlemesini öğrenmek üzere ardıma düşüp sürgüne gelen çözümcü Gerö *Kişilik Çözümlemesi Kuram ve Uygulayımı*'ndan sözetti. Okuduğu bildiri boyunca adım yalnız şöyle geçti: 'Ferenczi, Fenichel ve Reich biçimsel içeriğin önemine değindiler (...).'

"Bu küçük olgularla uğraşmak çapsızlık gibi gözükebilir. Ama ben onları belli bir insan yapısını gözler önüne serdikleri için sıraladım: insanoğlu ancak alabildiği yerden alıyor ve borçlu olduğu yere veriyor. Bunu bilinçsizce yapıyor, ve bu davranışı kendisine gösterildiğinde hop oturup hop kalkıyor."[46]

Burada, kişisel tutkuların baskısıyla, "Marx'çı karşıtgörüşlü küme"nin nasıl dağıldığını görüyoruz. Hepsi Reich'ın dernekten atıldığını biliyor, uğraşsal açıdan dışlanmış sayıyor ve araştırmalarının sonuçlarına elkoymaya çalışıyorlardı.

O arada Reich, dernekten atılma kararının *tam bir yıl önce*, Alman Ruhçözümlemesi Derneği Yürütme Kurulu'nun gizli toplantısında alındığını anlıyordu. Jones'un yönetimindeki Uluslararası Dernek, Alman Derneği'nin kararına mal bulmuş gibi sarılarak Reich'tan kurtulmaya girişmişti. Ve Jones'un Londra'daki davranışının ikiyüzlülüğü, örgütten atılmasına karşıçıkma sözü daha da tiksinç gözüküyordu.

---

[46] Aynı yer.

"Daha sonra, diyecektir Reich, bu haksızlığın sorumluları, atılmayı kendim istediğim söylentisini yayarak sorumluluğu bana yıkmaya çalıştılar. Bu da 'kurullu demokrat' bir örgütün işleyiş biçimi konusunda insana yeterli izlenimi verebilir. Zorbalar açıkça atar ya da ortadan kaldırırlar; 'demokrat' zorbalarsa, edimlerinin sorumluluğunu üstlenmeden, en aşağılık biçimde, dolaylı yoldan iş görür."[47]

Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nden atılma henüz yasallaşmamıştı. Reich Jones'un yanına gidip Alman Derneği'nden çıkarılmış olsa da bildirisini kurultaya sunup sunamayacağını, yürütme kurulu toplantılarına katılıp katılamayacağını sordu. Jones soğuk bir tutumla (çünkü artık, birkaç hafta önce Londra'da yaptığı gibi, dostluk oyunu oynamasına gerek kalmamıştı), *konuk olarak* bildirisini okuyabileceğini, ama yürütme kurulu toplantılarına katılamayacağını bildirdi. Reich, telâşlanan Jones'un birkaç çözümcüye: "Reich yine de yürütme kurulu toplantısına girip beni sille tokat kovarsa ne yaparız?" diye sorduğunu öğrenmişti. Reich sonradan, öyle yapmadığına pişman olduğunu, ama o sırada buna değmeyeceğini düşündüğünü yazacaktır.[48]

Yürütme Kurulu toplantısı çok çetin, giderek miğde bulandırıcı geçti. Bu büyük kurulun bütün üyeleri tedirgindi. Özellikle Federn bakışlarını nereye kaçıracağını bilemiyordu. Ama gerek o, gerek Jones'la (sonradan Reich'a karşı herhangi bir önlemin alınması kararına katıldığını yadsıma yüzsüzlüğünü gösterecek olan) Eitington Reich hakkında dostluğa aykırı, acı sözler ettiler, bir bilimadamı değil ucuz bir siyasetçi olduğunu, daha şimdiden çılgınlık belirtileri gösterdiğini, bakımını üstlendiği bütün kadınların gönlünü çelmeye çalıştığını söylediler.

"Açıklanması zor olan, diyecektir Reich, benim gibi birinin on iki yıl ruhçözümlemesi akımı içersinde çalışabilmesine ve yüce bir yere gelebilmesine izin vermeleriydi: bunda onları da suçlayacak yanlar vardı."

Yalnız Norveç'li çözümcüler (Ola Raknes, Nic Hoel ve Paul Schilderup) bu temelsiz karalamalar karşısında Reich'ı savundular, istediği an Norveç örgütüne girebileceğini söyleyerek uygarca ve hakça davrandılar. Reich da onlara bu konuyu düşünme sözü verdi: takındığı bilimsel tutumların patlayıcı yükü bu insanların kestiremeyecekleri kadar büyüktü. Tanık oldukları utanç verici olay, sonradan yaşanacakların ancak küçük

[47] *A.g.y.*, s. 191-192.
[48] *A.g.y.*, s. 192.

bir örneğiydi. Ama Norveç'liler sıkı durdu. Oslo Üniversitesi Ruhbilim Dalı Başkanı Schielderup önceki yaz Reich'la kişilik çözümlemesi çalışmıştı ve Reich'ın çalışmasını Norveç'te sürdürmesini istiyordu. O günlerde cinsel uyarılmayla örgensel boşalmanın dirimsel-elektriksel niteliği üzerinde deneyler yapmayı tasarlayan Reich bu deneyleri gerçekleştirmesine izin verirlerse, Norveç'e yerleşmeyi kabul edeceğini söyledi. Schielderup da bu konuda güvence verdi. Reich o gün de, daha sonra birçok kez de Norveç'li çözümcü arkadaşlarını karşılaşabilecekleri tehlikeler konusunda uyardı, ama berikiler bunları göğüslemeye hazırdı. Reich'ın korkuları haklı çıktı: üç yıl sonra, Norveç basını Reich'a karşı, onu Amerika'ya göçe zorlayacak korkunç bir karalama savaşımı başlattı.

Biçimsel açıdan, Reich'ın toplantıya katılmasını önlemek üzere yürütme kurulu, toplantıdan bir gün önce, özel bir uluslararası yarkurul oluşturdu, bu yarkurul hemen örgütten ayrılma dilekçesi verdirmek üzere Reich'la buluştu. Ama Reich bu öneriyi benimsemedi: hakkı olduğu üzere yürütme kurulunda sözalmak istiyordu. Nitekim konuştu, ve Reich'ın yaşamındaki bütün öbür canalıcı edimler gibi, tarihsel diye nitelendirilebilecek kısa bir konuşma yaptı.

Sayıları gittikçe çoğalan ölüm içgüdüsü kuramı yanlıları karşısında, kendi görüşlerinin şu an ruhçözümlemesine yabancı gözüktüğünü belirtti. Oysa, tam tersine, doğal bilimlere dayalı ilk ruhçözümlemesinin mantıksal gelişmesiydi görüşleri; bundan ötürü, Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nden çıkarılmasını kabul edemezdi. Biçimsel açıdan atılma kararı zaten verildiğine göre, bu çıkarılmanın nedenlerinin ruhçözümlemesi akımının yayın örgeninde basılmasını istiyordu (buna söz verildi, ama bu kez de söz tutulmadı). Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği Reich'ın kuramlarını dışlamaya kararlı olduğuna göre, yoluna tek başına devam edecek, görüşlerinin *iskeleti*'ne *cinsel tutumbilim* adını verecekti; böylece Malmö'de yayımlanan derginin başına geçici olarak oturtulan terim resmileşiyordu.[49]

Toplantıya garip bir heyecan ve rahatsızlık egemendi. Anna Freud'un: "Ağır bir haksızlık yapmak üzereyiz" dediği öne sürüldü, ama Reich onun davranışlarına bakarak böyle bir kararlılık izlenimi edinilemeyeceğini acı bir dille belirtmiştir. Ve Nic Hoel'in dışında, kimse karşıçıkmadı. Reich'ın değil dernekten atılmak, konuşması engellense bile dağıtılması kararlaştırılan kınama bildirgesine gelince, Otto Fenichel onu hiç ortaya çıkarmadı.

[49] *A.g.y.*, s. 193.

Her şey önceden kararlaştırılmıştı. Wilhelm Reich, on dört yıllık tutkulu, yaratıcı çalışmadan sonra, toplumsal sorumluluklarıyla yüz yüze getirmek gibi bağışlanmaz bir yanılgıya düştüğü bilimsel akımdan çıkarılıyordu. Bir gün Freud Reich'a şöyle demişti: "Ya bütünüyle yanılıyorsunuz, ya da haklısınız; eğer haklıysanız, ruhçözümlemesinin bütün yükünü taşıyarak tek başınıza ilerlemek zorundasınız demektir." Reich, sonradan, dingin bir açıkgörüşlülükle şöyle diyecektir: "Sonuçta yanılmıyordum, öngörüsü gerçekleşti.[50]

---

[50]BBİ, s. 162.

Bölüm 9

Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı

GÖRDÜĞÜMÜZ gibi, Alman Ruhçözümlemesi Derneği'nin ve Uluslararası Örgüt'ün toplantılarında her şey ele alınmıştı: genel görüşler (ölüm içgüdüsü, kaygının nedenleri, çocuk cinselliği) ve kişisel dedikodular (Reich'ın varsayımsal kaçıklığı, hanım müşterileriyle ilintileri falan). Ama asıl atılma gerekçeleri dile getirilmemişti: biz genel ve asal birinci gerekçeye daha önce değindik, ruhbilimsel ve toplumsal açıdan düzelmede tartışılmaz bir araç olarak cinsel devrimi görme ve gündeme getirmedir bu; Reich'ın atılışının ikinci nedenine gelince, bu özel ve dolaysız neden *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın yayımıdır, ve sıra şimdi artık ondan sözetmeye geldi. Reich'ın Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nden öyle apar topar atılışını açıklayan bu yapıtın belirleyici önemini çok yalın bir olgu gösterir: *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı* 1933 Ağustos'unda basıldı; Reich'ın Dernek'ten çıkarılmasına yolaçan Alman Derneği gizli toplantısı aynı yılın Eylül ayında yapıldı. Üstelik, Lucerne Kurultayı düzenleyicileri, her zamanki gibi, ruhbilim ve ruhçözümlemesi alanındaki bütün yeni yayınları anıp Reich'ın yapıtını anmaktan bilinçli olarak kaçındılar. Buyurgan yönetime ve gerici güçlere "işbirliği konusundaki iyiniyetleri"ni göstermeye kararlı ruhçözümlemesi akımı yöneticileri için, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*, ellerini yakan, hemen atıp kurtulmaları gereken bir kordu: öteden beri alışılmışın dışındaki davranışlarıyla kuşku uyandıran yazarı böylece "gerçek" kimliğiyle, ruhçözümcülerin Orta Avrupa'daki buyurgan sağla ve dinadamlarıyla gerçekleştirdikleri kırılgan *uzlaşma ortamı*'nı "çocuksuluk" ya da "devrimci bağnazlığı"yla yıkabilecek tehlikeli bir kışkırtıcı olarak ortaya çıkıyordu. Gelin şimdi bu cansıkıcı, "irkiltici" yapıta daha yakından bakalım.

Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı Reich'ın kafasında 1930-1933 arasında, başka bir deyişle, Hitler'in işbaşına gelmesine yolaçan toplumsal-parasal

bunalım sırasında biçimlendi. 1933'ün ilk aylarında bir oturuşta, hızla yazılan yapıt, Reich'ın alışkanlığı uyarınca, 1933 Ağustos'unda, Kopenhag'ta, "Unter dem Banner des Maxismus" (Marx'çılık Bayrağı Altında) dizisinde yayımlandı.

Yapıtın kökeni, en dolaysız olarak, Reich'ın şu gerçekçi bilincinde yatar: Marx'çı kuramlara göre solcu partileri güçlendirmesi, halk yığınlarının devrimci ruhunu körüklemesi gereken 1929-1932 arasındaki büyük anamalcı bunalım, tam tersine, sağın toptan ilerlemesine, özellikle de en bağnaz, en aşırı sağın, Naziliğin parlamasına yolaçmıştı.

Kitabın ilk tümcesinde özetlenen şu acı saptamanın ardından ("Alman işçi sınıfı ağır bir bozguna uğramıştır"), toplumsal-siyasal imlemi büyük bir çözümleme gelir.

"Mantık açısından, der Reich 1929-1932 arasındaki bunalımı anıştırarak, Alman işçilerinin gittikçe yoksullaşan kesimlerinin toplumsal durumlarının iyice bilincine varmaları ve çektikleri acıları sona erdirmeyi istemeleri beklenirdi. Kısacası, her emekçinin yoksulluğuna başkaldırması ve kendi kendine: 'Ben sorumlu bir emekçiyim, yaşadığım toplumun mutluluğu da mutsuzluğu da bana ve benim gibi insanlara bağlı. Öyleyse üretimdeki sorumluluğumu üstleniyorum': demesi gerekirdi. Böylece emekçinin düşüncesi (isterseniz buna "sınıf bilinci" diyelim) toplumsal durumla çakışırdı (...). Oysa, emekçilerin toplumsal durumuyla bu durumun bilincine varışları arasında kopukluk bulunduğundan, halk yığınları durumlarını iyileştirecek yerde hepten kötüleştirmişlerdir. Gerçekten de, siyasal gericiliğin en aşırısını göstererek buyurgan yönetimi işbaşına yoksullaşmış emekçi yığınları getirmiştir."[1]

Sorunun düğümü, diyordu Reich, öğretinin işlevinde, daha doğrusu halk yığınlarının bir tarih etkeni olarak benimsedikleri duygusal tutumda (Marx'ın sözünü ettiği ünlü "tarihin bireysel etkeni" sözkonusu) ve "öğretinin tutumbilimsel temel karşısında geliştireceği tepki"de yatmaktadır. Geniş emekçi yığınlarının yoksulluğunun devrimci eğilimleri bir siyasal devrime yöneltmeyişi, parasal bunalımın halk yığınlarını Marx'çılığa karşıt öğretileri benimsemeye itişi, halk yığınlarının o yıllardaki düşünsel gelişmesinin, Marx'çı terimlerle söylersek, "üretim güçlerinin anamala karşı yürümesini" engellemesinden, "üretici güçlerle anamalcılık arasındaki çatışkının üretim yöntemleriyle çözülmesini" kösteklemesindendir.

Reich bundan sonra, o günlerin ünlü bir yapıtına dayanarak, Almanya'nın toplumsal yapısını aktarır;[2] bu yapı şöyledir:

---

[1] FKRA, s. 7.

[2] KUNIK S., "Versuch einer Ferstellung der sozialen Gliederung der deutschen Bevölkerung", *Die Onternatoinale*, 1928.

	Etkin nüfus (Bin)	*Ailelerle birlikte (Milyon)*
İşçiler ve memurlar	21.789	40,70
Kentli orta sınıf	6.157	10,70
Küçük toprak sahipleri	6.598	9,00
Kentsoylu sınıf (büyük toprak ve fabrika sahipleri)	718	2,00
	35.262	62,40

Kentli orta sınıfın dağılımı	*Bin*
Küçük işletmelerdeki görevliler (ev işleyimi, üç kişiden az insan çalıştıran zanaatlar)	1.916
Üç kişiden fazla insan çalıştıran küçük işleyimlerdekiler	1.403
Üst düzeyli kamu ve özel kesim görevlileri	1.763
Serbest uğraşlar ve öğrenciler	431
Küçük mirasyediler	644
	6.157

İşçi sınıfının dağılımı	*Bin*
İşleyim, ulaşım ve tecim işçileri	11.826
Tarım işçileri	2.607
Evde çalışanlar	138
Ev memurları	1.326
Toplumsal yardım alanlar	1.717
Ayda 250 marktan daha az kazanan ücretliler	2.775
Küçük memurlar	1.400
	21.789

Küçük ve orta çiftçiler	
Küçük toprak sahipleri ve çiftçiler (5 hektardan daha az)	2.366
Toprak sahipleri (5-50 hektar arası)	4.232
	6.598

"Bu rakamlar 1925 Alman nüfus sayımından alınmıştır," diyordu Reich. "Ancak, son derece değişik olan düşünsel katmanlaşmayı değil, toplumsal-tutumbilimsel dağılımı yansıttıklarını unutmamak gerekir."

Demek ki 1925'te Almanya'daki toplumsal-tutumbilimsel dağılım şöyleydi:

	Etkin nüfus (milyon)	*Ailelerle (milyon)*
İşçi	21.789	40,70
Orta sınıf	12.755	19,70

Ancak, der Reich, küçük-kentsoylu öğretisinin işçi ve emekçi yığınlarına sızmasından ötürü, düşünsel açıdan katmanlaşma aşağı yukarı şuydu:

	Milyon
İşçi	14.433
Orta sınıf	20.111

"Sola oy vermiş orta sınıf üyeleriyle sağa oy vermiş işçilerin sayısı ne olursa olsun, Almanya'daki 1932 seçimlerinin 1925'teki düşünsel katmanlaşmayı yansıtması şaşırtıcıdır: ortaklaşmacılarla toplumcular toplam on iki on üç milyon oy alırken, Nazilerle Alman ulusçuları birlikte on dokuz yirmi milyon oy kazanmıştır. Buysa, kılgısal siyaset açısından, belirleyici etkenin tutumbilimsel değil, öğretisel katmanlaşma olduğunu gösterir. Demek ki küçük kentsoylu sınıfın siyasal işlevi sanıldığından çok daha önemliymiş."

Biraz ötedeyse şunları söyler:

"Ulusçu-toplumculuk, Alman tutumbilimsel yaşamının çöküş döneminde, 1929-1932 arasında hızlı adımlarla işbaşına gelmiştir: 1928'de aldığı 800.000 oyu 1930 sonbaharında 6,4 milyona, 1932 yazında 13 milyona, Ocak 1933'te de 17 milyona çıkarmıştır. Jager'e göre (Ekim 1930 tarihli *Roter Aufbau*) 1930'daki 6,4 milyon oyun içinde bile üç milyon işçi oyu vardı: bunların %60-70'i küçük memur, %30-40'ıysa işçiydi."[3]

Reich, bu toplumsal sürecin yarattığı sorunun Karl Radek tarafından çok güzel çözümlendiğini; Radek'in 1930'daki ilk ulusçu-toplumcu yengisinden sonra şunları yazdığını anımsatıyordu *(Roter Aufbau*, Ekim 1930):

[3]FKRA, s. 8-9.

"Her yeni partinin, daha eski ve tanınmış partilerin varlığından ötürü, ayakta kalabilmek için çok çetin savaşım vermesini gerektiren, eski bir siyasal çeşitlenmeye sahip bir ülke tarihinde böyle bir olaya rastlayamazsınız. Şimdi artık Almanya'nın siyasal yaşamında birinci sıraya gelmek üzere bulunan bu yeni parti konusunda tutucu basının da, toplumcu basının da bize hiçbir şey söyleyememiş olması çok ilginçtir. Hiçbir tarihi bulunmayan, yanardağ püskürmesiyle okyanusun ortasında beliren bir ada gibi Alman siyasal yaşamında boygösteren bir parti bu."

"Bu adanın kendine özgü bir tarih ve mantığının bulunduğu konusunda en küçük bir kuşku duyamayız elbet.

"'Barbarlığa gömülmek' ya da 'toplumculuk yolunda ilerlemek' diye dile getirilen Marx'çı seçenek, ezilen yığınların düşünsel yapısının tutumbilimsel durumlarıyla çakışıp çakışmamasına bağlıdır: bu çakışmamanın Asya toplumlarındaki gibi sömürüye kuzu kuzu boyuneğme biçiminde dile gelmesinin ya da çağdaş Almanya'da gözlendiği üzere ezilenlerin öğretisiyle ve parasal durumlarıyla yüzde yüz çelişen bir gelişme biçiminde dışavurmasının pek önemi yoktur.

"Temel sorun, şudur: tutumbilimsel durumla halk yığınlarının ruhsal yapısını ayıran etken nedir?"[4]

Marx'çılığın Aşırı Tutumbilimciliğinin Eleştirisi

Dikkatli okur, kitabın bu daha ilk satırlarında, Reich'ın Marx'çı öğretiye bakışındaki yumuşamayı saptayabilir. Buradaki havayı ve kavramları, (*Eytişimsel Özdekçilik ve Ruhçözümlemesi*, *Yeniyetmelik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Aktörèsi*, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi* ve *Gençliğin Cinsel Kavgası* gibi) bundan hemen önce yazılmış yapıtlarla karşılaştırdığımızda, Naziliğin o yıllardaki yükselişiyle solun 1932 seçimlerindeki yenilgisinin Reich'ı, dönemin bütün öbür devrimci ve ilericileri gibi, birtakım düşünsel kalıpları sakız etmeye değil, tersine bu öğretilerin savlarını acıyla, ama yiğitçe gözden geçirmeye ittiğini saptarız. Reich şimdilik halk yığınlarının geçim durumlarıyla ruhsal yapıları arasında "kopukluk" bulunabileceğine parmak basmakla yetinir. Ama bu kavramda, daha şimdiden, 1935'te ulaşacağı, daha örgensel bir kavramın filizi yatmaktadır: öğretisel ve ruhsal yapının parasal durumdan "özerkleşmesi".

"Bu ayrılığı yaratan nedir?" sorusuna yanıt verirken, ortaklaşmacı yöneticilerle tartışmaya girmekten çekinmez. Şimdilik, "sıradan Marx'çılık" adını verdiği şeyle tartışır, ama ortaklaşmacı partileri azıcık tanıyan biri

[4] *A.g.y.*, s. 10.

bu deyimin ardında sözkonusu partilerin yöneticilerine ve yayın örgenlerine egemen olan tutumun yattığını görmekte zorluk çekmez.

"Halk yığınlarının ruhsal yapısının özüyle bunu doğuran tutumbilimsel temel arasındaki bağı yeniden anlamak zorundayız. Bunun için, her şeyden önce buyurganlığı anlamayı engelleyen ortamalı Marx'çılığın görüşlerinden kurtulmak gerekir. Bunlarsa asal olarak şunlardır:

"Ortamalı Marx'çılık tutumbilimsel yaşayışı kalıpçı bir yaklaşımla toplumsal yaşamdan ayırır, insan öğretileriyle bilincin yalnız ve kendiliğinden parasal koşullarca belirlendiğini savunur. Böylece, tutumbilimle öğreti, yapıyla üstyapı arasında kaskatı bir karşıtlık yaratır, öğretiyi tekyönlü ve kalıpçı bir bakışla parasal koşullara bağlar; böylece, tutumbilimsel gelişmenin öğretiye bağlı oluşunu görmezlikten gelir. Bundan ötürü, 'etkiye tepki yoluyla öğretinin tutumbilimsel temeli etkilemesi' ortamalı Marx'çılığın anlama yetisinin dışında kalır. Lenin'in 'öğreti' tanımına verdiği anlamda 'öznel etkenin geri kalması'ndan sözedilir elbet, ama sözkonusu gecikmeyi aşmak üzere somut hiçbir şey yapılmaz. Şu nedenlerden ötürü bu gecikme aşılamaz: tutumbilimsel çelişkilerin açıklanmasında öğretisel etken hiç hesaba katılmadığı, tarihsel güç olarak öğretinin ağırlığı anlaşılmadığı için, 'gecikme' yalnız tekyönlü olarak tutumbilimsel durumdan yola çıkılarak açıklanır.

"Gerçekte, ortamalı Marx'çılık onu 'Marx'çı olmayan bir ruhbilimcilik' sayarak dışladığından öğretinin yapısını ve devindirici güçlerini anlamayı engeller. Böylece tarihin öznel etkeni, kendi deyişiyle 'tinsel yaşam' sorununu doğaötesi ülkücülüğün ve çok daha becerikli olan siyasal gericiliğin ellerine bırakır: tarihi yaratanın yalnız 'tin' ya da 'ruh' olduğunu öne süren Rosenberg ya da Gentile gibi insanların karşısına çıkarılacak bir çözüm aramaz, dolayısıyla berikiler tartışmasız bir başarı elde eder.

"Marx'ın kendisi XVIII. yüzyıl özdekçiliğine yönelttiği eleştiride toplumbilimin bu *yanı*'nın önemsenmediğini belirtmişti. Ortamalı Marx'çı ruhbilimi doğaötesi bir dizge sayar ve gerici ruhbilimin ister istemez gizemci niteliğini asal öğelerinden ayırmayı atlar; oysa, Marx'çılık içersinde yeralacak bilimsel ve devrimci bir ruhbilim bunu yapabilirdi. Yapıcı biçimde eleştirecek yerde, günün alışkanlıklarına uymayan her savı *daha başından* itmekle yetinir ve 'içgüdü', 'gereksinme' ya da 'tinsel süreç' gibi olgulara 'düşünsel' damgasını yapıştırıp bir köşeye attığı oranda kendini 'özdekçi' sayar. Böyle davranmakla, kendini büyük bir sıkıntıya sokar; şöyle ya da böyle kılgısal ruhbilime başvurmak zorunda olduğu, 'insan gereksinmeleri'nden, 'devrimci bilinci'nden, 'işbırakımı istenci'nden sözetmekten kaçınamadığı için, başarısızlıktan başarısızlığa savrulur. Ruhbilimi elinin tersiyle ittikçe, doğaötesi ruhbilimciliğe, daha doğrusu, Coué'nin yöntemine başvurmak zorunda kalır: tarihsel bir durumu 'Hitler çıldırısı'ndan sözederek açıklar ya da halk yığınlarına kendisine güvenmelerini, her şeye karşın işlerin iyiye gideceğini, devrimin hiçbir zaman yenilgiye uğratılamayacağını söyler. Sonunda, varolan gerçek koşullar konusunda artık hiçbir somut şey söyleyemeyen bir yanıltıcı yüreklendirme dağıtıcısı olup çıkar; yaşananları kavrayamaz. Siyasal gericiliğin hiç de umutsuz durumda olmadığını, tutumbilimsel bir bunalımın özgürlüğe olduğu kadar barbarlığa da yolaçabileceğini anlayamaz. Kuramla eylemi toplumsal gerçeklikten çıkaracak yerde, isteklerine uysun diye bu gerçekliği düşlemine göre değiştirir.

"Siyasal ruhbilim, 'tarihin öznel etkeni'nin, ya da belli bir çağdaki insanların kişilik yapısının ve bu insanları barındıran toplumun düşünsel yapısının araştırılmasından başka bir şey olamaz. Gerici ruhbilimle ruhbilimsel tutumbilimciliğin tersine, böyle bir ruhbilim Marx'çılığa ters düşmez, bu toplumbilimde belli bir yeri vardır.

"Tutumbilimsel koşulların öğretiye dönüştüğünü, bunun tersinin görülmediğini öne süren Marx'çı görüş iki sorudan habersizdir: 1) bu iş *nasıl* olur ve bu süreç içersinde 'insan kafası'nda *neler* meydana gelir? 2) bu 'öğreti'nin (biz ona 'ruhsal yapı' adını vereceğiz) *etkiye tepki olarak* tutumbilimsel süreç üzerindeki etkisi nedir? Bu boşluğu, parasal koşulların ruhsal yaşam üzerindeki etkisiyle belirlenen süreci bulup ortaya çıkaran kişilik çözümlemesine dayalı ruhbilim doldurmuştur. Bu ruhbilim, ortamalı Marx'çıların kavrayamayacağı tarihin 'öznel etkeni'ni anlar. Demek ki siyasal ruhbilimin çok belirli bir görevi vardır: örneğin, yerleşik toplumun gelişmesini ya da anamalcı üretim biçimini açıklayamaz (bunu yapmaya kalkıştığında, anamalcılığı 'insan açgözlülüğü'yle açıklamak gibi gerici anlamsızlıklara düşer), ama —toplumsal-tutumbilim değil— siyasal ruhbilim belli bir dönemde insan kişiliğinin yapısını, insanların nasıl düşünüp davrandıklarını, yaşamlarındaki çatışkılara nasıl tepki gösterdiklerini, bunlardan nasıl kurtulmayı denediklerini bize anlatacak tek bilim dalıdır. *Bireyler üzerinde deneyler yapmakla yetindiği doğrudur, ancak belli kümelerin, kimi sınıfların ya da uğraş topluluklarının ruhsal süreçlerindeki ortak yanları bulup ortaya çıkarmakta uzmanlaştığı zaman, bireysel ayrılıkları eleyip bir kitle ruhbilimi olabilir (...).*

"Öğretinin 'etkiye tepki olarak tutumbilimsel süreç üzerinde bir etkisi' varsa, somut bir güç olması gerekir; ve o yığınları etkileyen bir somut güçse, bizim kendimize bunun nasıl olduğunu sormamız kaçınılmazdır. Bu sorıya verilecek yanıtın aynı zamanda halk yığınlarının benimsediği gerici ruh halinin nereden geldiği ve 'Hitler çıldırısı'nın ona nasıl sızdığı sorusunu da aydınlığa kavuşturması gerekir.

"Belli bir toplumun öğretisi yalnız o toplumun tutumbilimsel sürecini yansıtmaz, onun ayrıca bu tutumbilimsel süreci bireylerin ruhsal yapısına kazıma işlevi vardır. İnsanoğlu böylece yaşamının koşullarınca iki türlü etkilenir: parasal ve toplumsal durumu tarafından dolaysız olarak, yaşadığı toplumun düşünsel yapısı tarafından da dolaylı olarak. Bundan ötürü insan yapısında, tutumbilimsel koşullarla toplumun düşünsel yapısının yarattığı etkiler arasındaki çelişkiden ötürü bir kopukluk ortaya çıkar. Örneğin bir emekçi, çalışma koşullarının etkisi altındadır, ama öte yandan yaşadığı toplumun genel öğretisinin de. *Ve bireyler değişik toplum katmanları içinde yalnız bu etkiler altında kalmadıkları, aynı zamanda etkin bireyler olarak onları yeniden ürettikleri için, düşünce ve eylemleri bulundukları toplumunkiler kadar çelişik olur. Ancak toplumsal öğreti insanın ruhsal yapısını oluştururken bireylerde sürüp gitmek ve kendini yinelemekle yetinmez: çok daha önemlisi,* çelişik eylem ve düşünceleriyle, *çarpıtılmış insan yapısı biçiminde somut bir güç haline gelir.* Toplumsal öğretinin etkiye tepki olarak tutumbilimsel temeli etkilemesini işte yalnız bu sağlar. Bu eylem, onu toplumsal açıdan koşullanmış bireylerin kişilik yapılarının işlevi diye gördüğümüz zaman bütün gizemsel ve ruhbilimsel özelliğini yitirir. Sözkonusu işlev olarak ele alındığında, bilimsel araştırmaya konu olabilir, ve 'öğretinin tutumbilimsel temelden daha yavaş değişmesi', bu iki değişim arasında boşluk bulunması kolayca anlaşılabilir. Belli bir tarihsel duruma uyan kişilik yapıları çocukluğun ilk yıllarında oluşur ve uygulayımsal üretim güçlerinden çok daha tutucudurlar. Dolayısıyla, zaman-

la, ruhsal yapılar kendilerini doğuran toplumsal koşullardaki gelişmelerin gerisinde kalırlar, sözkonusu koşullarsa çok daha hızlı değişir. Sonuçta, kişilik yapıları yeni yaşama biçimleriyle çatışkıya girer."[5]

Bu satırları okuyanın yapıtın devrimci önemini hemen kavrayacağını ve yerleşik Freud ve Marx öğretileriyle kitabın yayımından sonra bağların kopmasının hiç de rastlantı olmadığını göreceğini sanırım.

Kişilik Yapısı Kavramı

Reich daha ilk sayfalarda, gerek bilincin derinliklerini inceleyen ruhbilimi "düşüncü bir bilim" ya da "bireyin siyasal açıdan işe yaramaz incelenmesi" saymaya kalkışan Marx'çı eğilime de, Freud'la öğretisini benimseyenlerin bilimsel araştırmanın kapalı alanından dışarı adım atmak istemeyişlerine de yönelteceği köklü eleştirinin ipuçlarını veriyordu. Bu eleştiri boş bir kalem tartışması biçiminde değil, kişilik yapısı kavramının ortaya konmasıyla gelişiyordu; Reich bu kavrama —daha önce gördüğümüz gibi— bilimsel yoldan, başka bir deyişle, her türlü sinircenin altında yatan kişilik özelliklerini, dolayısıyla olağan kişilerin, geleneksel toplumun en yaygın "örnek kişilerinin" sinirceli yanlarını inceleyip gözler önüne sererek varmıştı. Kişilik yapısı kavramından yola çıkarak, sözkonusu yapının kuşaktan kuşağa aktarılış biçimlerini, zaman içersinde nasıl sürüp gittiğini, böylece tutumbilimsel yapıdan nasıl bağımsızlaştığını soruşturmaya girişir; oysa, o günlerde Reich, Marx'çı kuram uyarınca, tutumbilimsel yapıyı hâlâ ana kalıp sayıyordu.

Kişilik yapısı kavramının ve ilerde belirecek tutumbilimsel yapıya oranla kişilik yapısının özerklik kazanması kavramının ortaya atılması Reich'ın kitle ruhbiliminin temelini oluşturuyordu. Nitekim, bir sonraki bölüm "kitle ruhbilimi sorunu"nun ayrıntılı incelenmesine ayrılmıştır.

"Halk yığınlarının geçim durumuyla öğretisel durumunun çakışmadığını, giderek birbirlerinden ayrılabildiklerini gördük. Gerçekten de, tutumbilimsel durum hemencecik ve dolaysız olarak siyasal bilince yansımaz, öyle olsaydı toplumsal devrim çoktan gerçekleşirdi. Toplumsal durumlarla siyasal bilinç arasındaki bu kopuklukla bağlantılı olarak toplum da iki düzlemde incelenmelidir. Kişilik yapısı parasal koşullardan doğsa da, onu incelerken başka bir yönteme başvurmak gerekir. Tutumbilimsel duruma top-

[5] *A.g.y.*, s. 11-14.

lumsal-tutumbilimsel yöntemi uygulamak gerekir: kişilik yapısınaysa, ruhbilimsel araştırma yöntemi uygun düşer."[6]

Reich burada yalın bir örnek verir: çok düşük ücretli emekçiler işi bıraktıkları ya da fırınları yağmaladıkları zaman, eylemleri parasal durumlarının dolaysız sonucudur; işbırakımı ve ekmek hırsızlığı açlık ve gereksinmelerinin mantıksal sonucudur, ve davranış biçimleri parasal baskıya uygundur: burada düşünsel öğretiyle tutumbilimsel durum çakışır. Bu durumda, gerici ruhbilim işbırakımıyla hırsızlığı açıklamak için sözümona usdışı devinimler arayacak ve gerici açıklamalar bulacaktır.

"Toplumsal ruhbilim içinse, sorun tam tersidir. Açıklanması gereken, neden aç bireyin ekmek çaldığıdır, sömürülen işçinin işi bıraktığı değil, aç ve sömürülen insanların çoğunun *neden hırsızlık yapmadığı ve işbırakımına gitmediği*'dir. Demek ki insan düşünce ve eylemi usauygun bir çizgi izledikleri, başka bir deyişle gereksinmelerin giderilmesine yaradıkları, parasal durumu dolaysız olarak dile getirdikleri zaman toplumsal-tutumbilim bir toplumsal görüngüyü doyurucu biçimde açıklayabilecek; insan düşünce ve eylemi parasal koşullarla çeliştiği, usdışı oldukları zaman başarısızlığa uğrayacaktır. Ruhbilimi ellerinin tersiyle iten ortamalı Marx'çılıkla her şeye parasal gözlükle bakan yaklaşım işte böyle koşullarla karşılaşınca çaresiz kalırlar. Bir toplumbilimcinin yaklaşımı ne denli makinacı ve paracıysa, insanın kişilik yapısını ne denli az tanıyorsa, siyasal yaymacası o denli kolaylıkla yüzeysel ruhbilimciliğe kayacaktır. Yığın içersinde yitip gitmiş bireyin ruhsal çelişkisini yakalayıp ortadan kaldırmaya çalışacak yerde, Coué gibi davranacak, buyurgan yönetimi bir 'kitle çıldırması' diye tanımlayacaktır. Tutumbilime vurgun toplumcu ruhsal süreçleri hiç tanımadığı, tanımak da istemediği için, 'kitle çıldırması' gerek onun, gerek bizim gözümüzde, çok büyük bir tarihsel imlem taşıyan dev boyutlu bir toplumsal olguyu değil, anlamsız ve yüzeysel bir tanımlamayı dile getirir.

Demek ki kitle ruhbiliminin egemenliği, *toplumsal-tutumbilimsel açıklamanın işe yaramadığı noktada başlar*. Bu, kitle ruhbilimiyle toplumsal-tutumbilim arasında bir karşıtlık bulunduğunu mu gösterir? Hayır, çünkü halk yığınlarının gerçek bir parasal durumla çelişen usdışı düşünce ve davranışları da daha önceki bir toplumsal-tutumbilimsel durumun ürünüdürler. Geçinme koşullarının bilincine varılmasını engelleyen ketvurmalara 'gelenek' adını vermek alışkanlık olmuştur. Ama şimdiye dek kimsecikler geleneğin ne olduğunu ve hangi süreçleri yansıttığını aydınlığa kavuşturma zahmetine girmemiştir. Aşırı tutumbilimcilik, şimdiye dek, en önemli sorunun, emekçinin toplumsal sorumluluğunun bilincinde olup olmadığını değil (bunun kendiliğinden gerçekleşen bir şey olması gerekirdi), emekçinin toplumsal sorumluluklarının bilincine varmasını neyin engellediğini saptamak olduğunu görmezlikten gelmiştir."[7]

---

[6] *A.g.y.*, s. 15.

[7] *A.g.y.*, s. 16.

Reich, halk yığınlarının kişilik yapısının bilinmeyişinin siyasal olguların kısır açıklanmasını doğurduğunu belirterek sözünü sürdürür: örneğin ortaklaşmacılar buyurganlığın elde ettiği yengiyi toplumcu-demokrat siyasetin başarısızlığıyla açıklamıştır. Oysa bu insanı çıkmaz sokağa götüren bir açıklamaydı, çünkü yanılsamalar ekmek, düşkırıklıkları devşirmek *öteden beri* toplumcu-demokratların başlıca niteliğiydi, dolayısıyla böyle bir açıklama yeni bir siyaset yaratamazdı. Buyurganlığı halk yığınlarının "uyutulması" ya da "çürütülmesi" sayan açıklamalar da aynı ölçüde kısırdı. Peki, neden halk yığınları böylesine güçlü biçimde buyurganlığın "büyüsüne kapılmışlar"dı acaba?

"Halk yığınlarının benliklerinde buyurganlığın gerçek işlevini görmelerini engelleyen şeyin ne olduğunu sormak çok daha mantıklı olmaz mıydı? "Emekçiler şunu *anlamalıdır*..." gibi beylik sözler ya da 'şunu anlayamadık ki...' gibi özeleştiriler hiçbir işe yaramaz. *Neden* emekçiler aynısına varamıyor, *neden* bizler anlayamadık?

İşçi deviniminin sağcı-solcu kolları arasında bitmez tükenmez tartışmalara yolaçan açıklama da bundan daha az kısır değildir: bu tartışmalarda sağ, işçilerde en küçük bir savaşım isteği bulunmadığını, sol da durumun öyle olmadığını, emekçilerin devrimci olduklarını, sağın bununla devrimi yadsımak istediğini öne sürüyordu. İki yanın da tutumları kaskatıydı. Ortalama emekçinin kuşkuya yer bırakmayacak biçimde devrimci de tutucu da olmadığını söylemek çok daha gerçekçi olurdu. Tam bir kararsızlık içindedir: ruhsal yapısı onu, devrimci olmaya iteleyen toplumsal durumundan ötürü, bir yana, tutucu kılmaya uğraşan buyurgan toplumun genel ortamından ötürü de öbür yana yatırır. Dolayısıyla, devrimci eğilimleriyle tutucu eğilimleri çatışkı halindedir.

"Bundan ötürü, asıl belirleyici olan, bu çatışkıyı olduğu gibi görmek ve emekçinin benliğindeki devrimci öğelerle tutucu öğelerin hangi somut biçimler altında işgördüğünü ortaya çıkarmaktır. Aynı şey, kuşkusuz, orta sınıflar için de geçerlidir. Orta sınıftan birinin bunalım döneminde 'dizge'ye başkaldırması çok kolay anlaşılabilir; anlaşılması zor olansa, toplumsal-tutumbilimsel terimlerle söylersek, ne kadar emekçileşmiş bulunursa bulunsun, orta sınıftan bir insanın gelişme karşısındaki korkusu ve çoğu kez alabildiğine tutucu kesilmesidir. Demek ki o da başkaldırı duygularıyla gerici öğretisi arasında tam bir çatışkı içindedir."[8]

Yine belirtelim ki bu yapıt, Reich'ın düşüncesinin ilerki evrimi sırasında meyvelerini verecek doğurgan düşünlerle doludur: bunu derken, şu "iki-anlamlılık" karmaşasını, sayısız siyasal çelişki ve ağlatıyı aydınlığa kavuşturabilecek "ortalama" kişiliğin çelişik yapısını düşünüyorum. Reich, daha bu sayfalarda, sözünü ettiğim çelişik ağlatıların en korkuncuna el atar: savaş; ve bu konuda, aşırı tutumbilimci Marx'çı görüşün "açıklamaları"nı tartışıp yadsır.

[8] *A.g.y.*, s. 17.

Şunu belirtelim ki savaş, patlak vermesine yolaçan özellikle parasal ve siyasal etkenlerle ciddi biçimde açıklanamaz: örneğin, Birinci Dünya Savaşı için, Almanya'nın Briey ve Longwy'deki kömür madenlerini, Belçika'daki işleyim alanlarını ya da Asya'daki sömürge topraklarını ele geçirme isteği. Alman buyuruculuğunun tutumbilimsel çıkarları da olası gerekçeler yaratmıştır elbet, ama dünya savaşlarının gerisinde yatan *halk yığınlarının ruhsal temeli*'ni de gözönünde bulundurmamız ve kendi kendimize şunu sormamız gerekir: dış siyasetle hiç mi hiç ilgilenmeyen Alman halkının barışçı yapısıyla çeliştiği halde, bütün dünyaya buyruğunu dinletme öğretisinin gelişip uygulamaya konduğu *yığınsal ruh toprağını* kim hazırladı? "II. Uluslararası Toplumcu Birliği'nin başındaki yöneticilerin dönekliği" doyurucu bir yanıt değildir. Çünkü o zaman karşımıza, iyi ama çok belirgin buyuruculuk-karşıtı, özgürlükçü duygularla dolu emekçiler niçin kendilerine döneklik edilmesine izin verdi sorusu çıkar. Dahası:

"Yeniden silâha sarılma korkusu çok küçük bir azınlık için geçerli olabilir. 1914 seferberliğine katılmış herkes, emekçi halkın savaş karşısında değişik tutumlar takındığını görmüştür. Çok küçük bir azınlık savaşa kesinlikle karşıydı; kimisinde, garip bir yazgıya boyuneğiş, kimisinde aynı derecede açıklanmaz bir uyuşukluk vardı, ama yalnız küçük ve orta kentsoylu sınıftan gelmeyen, aynı zamanda işleyim işçisi olan geniş halk yığınları büyük bir coşku içindeydi. Kimilerinin uyuşukluğuyla büyük çoğunluğun gösterdiği coşku hiç kuşkusuz halk yığınlarının savaş karşısındaki ruh halinin temel etkenleridir."[9]

Reich, büyük toplumsal yıkımların "savaş çıldırısı" ya da "halk yığınlarının körleşmesi" gibi küçük lâflarla açıklanamayacağını üsteleyerek belirtir. Marx'ın çok bilinen bir sözünü alıntılayarak, *her toplumsal düzenin halk yığınlarında kendi önemli amaçlarına yarayan kişilik yapısını oluşturduğunu* anımsatır. Halktaki bu ruhsal yapı olmasa, hiçbir savaş açılamazdı.

Savaş ve Sürü Gibi Davranma

Egemen öğretinin egemen sınıfın öğretisi olmasından değil, özellikle herhangi bir toplumun tutumbilimsel yapısındaki *çelişkilerin* üyelerinin

[9] *A.g.y.*, s. 18.

kitlesel ruh hallerine kök salmasından ötürü, bir toplumun tutumbilimsel yapısıyla ruhsal yapıları arasında önemli bir bağını bulunduğunu belirtir Reich. Yoksa, bir toplumun tutumbilimsel yasalarının ancak bu yasalara boyuneğen yığınların etkinliği aracılığıyla kılgısal etkiler yaratmasını anlayamazdık.

Peki, diye sorar Reich, halk yığınlarının usdışı davranışları nerden geliyor? Bu konuda Lenin'in, devrimcilik uygulaması sırasında, ayaklanma eylemi başarıya ulaştıktan *sonra* halk yığınlarını saran garip duraksama karşısında şaşkına döndüğünü itiraf ettiğini anımsatır.

"Askerlerin köylü davasına büyük duygusal yakınlıkları vardı, diye yazar Lenin *Din Üzerine* adlı yapıtında: kırsal kesimden ve köylülerden sözaçılır açılmaz gözleri parlıyordu. Askerler, bilmem kaç kez, belli bir süre için siyasal erki ele geçirmişler, ama ardından ne yapacaklarını bilememişlerdi. Hemen kararsızlığa düşüyorlardı. Nefret ettikleri komutanlarından birkaçını öldürdükten sonra, öbürlerinin ellerini kollarını sallayarak çekip gitmelerine göz yumuyor, yetkililerle pazarlığa oturuyor, kurşuna dizilmeye, kırbaç altına yatırılmaya, boyunlarına boyunduruk vurulmasına izin veriyorlardı."

Nitekim bu, bir ayaklanma eylemine katılmış olanların daha açıklı ya da yumuşak biçimlerde tanıklık ettikleri bir deneyimdi. 1920'de İtalya'da fabrikaların işçilerin eline geçmesi genel bir devrim umudu yaratmış, ama yöneticilerin kararsızlığından ötürü, uzayıp gitmişti; çünkü yöneticiler, üretimi yeniden başlatacak, hem fabrikadaki, hem yöredeki tutumbilimsel yaşama çekidüzen verecek yerde, eli kolu bağlı, "Roma'dan gelecek buyrukları" beklemişlerdi: bir yer adı olan Roma burada "yetke" anlamına geliyordu (sırasıyla, sendika merkezini, parti yönetimini ya da hükümeti simgeliyordu). Daha yakın yıllardaysa özgürlükçü öğrenci eylemi, gırtlağına dek Mao'cu ya da düpedüz tekelci söylencelere batmış bağnaz sinir hastalarının kendisini çekip çevirmesine, istediği gibi yön vermesine göz yummuştur.

İyi ama, halk yığınlarındaki bu kararsızlığın, yetkeye duyduğu bu hastalıklı gereksinmenin "ana kaynağı" nedir?

"Gizemci bu davranışı, bizi 'Tanrı yasaları'na, 'Devlet yetkesi'ne ve onun temsilcilerine başkaldırmaktan alıkoyan insanoğlunun 'sonsuza dek sürecek aktöresel yapısı'yla açıklayacaktır, der Reich.

"*Ortamalı Marx'çı*'ya gelince, o bu tür görüngülerin üzerinde bile durmaz: toplumsal-tutumbilimsel terimlerle yapılamadığı için, onları açıklayamaz da.

"Freud'un kuramı olguların gerçekliğine epey yaklaşır, çünkü o bu tür tepkileri baba karşısında beliren çocukluktan kalma suçluluk duygusuyla açıklar. Ancak, sözkonusu davranışın toplumsal *kökeni* ile *işlevi*'ni açıklamaz, dolayısıyla bizi hiçbir

kılgısal çözüme götürmez. Ayrıca, bu davranışla halk yığınlarının cinsel yaşamının bastırılması ve başka yöne saptırılması arasındaki bağı gözönünde bulundurmaz."[10]

Reich bu noktada Freud'un belli başlı bulgularını kısaca gözden geçirmeye girişir, bunların Marx'çı kuramlar tarafından havada bırakılan temel sorulara yanıt getirdiklerini belirtir. "Marx yalnız tutumbilimsel sömürü düzeneğini çözümlemiş", ama "insanların, hem de binlerce yıl. sömürü ve tinsel aşağılanmaya, kısacası köleliğe neden katlandıkları"nı açıklamamıştı. Reich bu hızlı özette Freud'u dört büyük bulgunun sahibi sayar: 1) ruhsal yaşamın büyük kesimini *bilinçdışı süreçler* yönetir; 2) çocuklarda bile canlı bir cinsel etkinlik vardır (dolayısıyla, cinsellikle üreme, cinsellikle üretken cinsel etkinlik eşanlamlı değildir) ve cinsel enerji (libido) bütün ruhsal yaşamın *devindirici güç kaynağı*'dır; 3) çocuk cinselliği (özellikle de Oidipus karmaşası), *ruh sağlığına büyük zararlar vermek üzere, bilinç tarafından bastırılmıştır;* 4) geleneksel aktöre, doğaüstü kaynaklardan gelmez, çocukluk, yeniyetmelik ve erişkinlik çağındaki *cinselliği yasaklayan baskıcı önlemlerin sonucudur.*

"Bu bulgular, diye sürdürür Reich, önemlerinin büyüklüğüyle orantılı bir etki yaratmadı, çünkü onlardan kaynaklanan ruhbilimsel toplumbilim içlerindeki pek çok devrimci öğeyi yoketti.

"Bu olguları gözler önüne sermenin yeri burası değil. Çözümsel ruhbilim şu yanılgılara düştü: toplumu, sanki karşısındaki bir bireymiş gibi çözümlemeye kalkıştı: toplumun istekleriyle cinsel haz arasında mutlak bir karşıtlık varsaydı; yıkıcı güdülere insan yazgısını çekip çeviren dirimbilimsel olgular gözüyle baktı; anaerkil düzenin ataerkil düzene doğru evrim geçirdiğini yadsıdı, ataerkil aileyi dirimbilimsel bir olgu saydı. Ve bu yanılgıların sonucunda kötürüm edici bir kuşkuculuğa kapattı kendini: kendi bulgularının mantıksal sonuçlarından korktu; uzun süre, bu mantıksal sonuçların çıkarılması girişimlerine düşmanca baktı, ünlü temsilcileri sözkonusu girişimleri engelledi. Ama biz, kimden gelirse gelsin, Freud'un büyük buluşlarını her türlü saldırıya karşı bütün gücümüzle savunmayı sürdüreceğiz.

"Bu bulguları kendine başlangıç noktası sayan toplumbilimin cinsel tutumbilim dalının yöntemi Marx'ı Freud, Freud'u da Marx'la tamamlamak ya da birinin yerine ötekini geçirmek değildir; o, ruhçözümlemesine Marx'çılığın üstlenemeyeceği bilimsel bir işlev kazandırmak istemektedir: bu, öğretinin yeşerdiği *funda toprağının* değil, yapısının ve içindeki devindirici güçlerin anlaşılmasıdır. Marx'çı toplumbilim, ruhçözümlemesinin bulgularını kendine katarak daha üst bir düzeye çıkmış, sonunda insanın kişilik yapısını da tanıdığı için, gerçekliği daha iyi kavrayacak duruma gelmiştir.

"Dolayısıyla, *Marx'ın toplumbilimsel* temeli ile *Freud'un ruhbilimsel* temeline dayanan cinsel tutumbilim toplumbilimi özü gereği hem bir *kitle ruhbilimi*, hem de

[10] *A.g.y.*, s. 20.

cinsel ruhbilim'dir. Freud'un ekinsel düşünbilimini yadsıyarak, başka bir deyişle, ruhçözümlemesinin ruhbilimsel-hekimsel araştırılmasının sona erdiği noktada işe başlar."[11]

Cinsel tutumbilimin Freud'cu-Marx'çı kuramları bundan daha iyi ortaya konamazdı. Kanımca, özellikle cinsel tutumbilimin başlangıç noktasının gösterilişindeki açıkgörüşlülük alkışlanmalıdır: "Freud'un ekinsel düşünbiliminin yadsınması", başka bir deyişle, Freud'un kendi bulgularının toplumbilim alanında kullanılmasını "atlayışı"nın eleştirilmesi. Kısacası Reich, cinsel tutumbilimin Freud'un ruhbilimsel bulgularını benimsediğini söyler; Marx'ın da toplumsal-tutumbilimsel bulgularını. Ancak, Freud'un ekinsel dünya görüşünün yadsınması kendi başına bir erek değildir; bu yalnız cinsel baskının ekinsel süreç ve toplumsal düzende gördüğü gerçek işlevin özerk araştırılmasının ilk adımıdır.

"Ruhçözümlemesi, cinsel baskı ve bastırma düzeneğini, birey üzerinde yarattıkları hasta edici etkileri gözler önüne serer. Cinsel tutumbilime dayalı toplumbilim bu noktadan yola çıkar ve kendine şunu sorar: *'Toplum neden cinsel etkinliği baskı altına almakta ve bireyi onu bilinçaltına itmeye zorlamaktadır?*' Bu sorunun türlü yanıtları var. Kilise, ruhun öbür dünyadaki kurtuluşu için, der. İnsanoğlunun ölümsüz aktöresel doğası için, diye karşılık verir gizemci aktöre öğretisi. Freud'un ekinsel öğretisiyse, ekini kurtarmak için, diye yanıtlar."[12]

Reich, yine Malinowski'nin insanbilimsel buluşlarına dayanarak, ama bu kez kısaca, Freud'un cinsel baskıyla uygarlık arasında kurduğu eşitliğin temelsizliğini kolayca gösterir. Sonra kendi insanbilimsel varsayımlarına geçer, cinsel baskının insanoğlunun tarihinde uygarlığın epey sonraki bir evresinde, "buyurgan ataerkil düzenin ve sınıf ayırımının boygösterdiği çağda" ortaya çıktığını öne sürer. Bu aşamada, evlilik ve ataerkil aile kurumları aracılığıyla, cinsel güdü sömürücü bir azınlığın tutumbilimsel çıkarlarına hizmet etmeye başlar:

"Cinsel baskıdan sonra coşkular değişime uğrar: cinselliği yadsıyan din gelişmeye başlar ve cinsel hazzı yoketmekten başka bir amaç gütmeyen kendi cinsel siyaset örgütünü —her türlü biçimiyle Kilise'yi— kurar. Bu görüngünün toplumbilimsel nedeni, sözü edilen evrede kendini gösteren insan emeğinin sömürülmesidir."

Görüldüğü gibi, yine Marx'çılığın beylik "indirgemeleri"nden birkaçını yansıtır: buna göre, din ve dinadamı tutumbilimsel sınıf sömürüsünün

[11] *A.g.y.*, s. 21-23.

[12] Aynı yer.

"araçlarından" başka bir şey değildir. Din görüngüsünün ve dinadamlığının varoluşsal ve tanrısal bilgiyi aktarıcı bileşeni bütünüyle yadsınıyor ya da görmezlikten geliniyor. Aynı biçimde Reich özel olarak buyurgan, genel olarak da tekelci kişilik çarpılmalarının ana kaynağını, basmakalıp bir yaklaşımla, (isterse toplum versin) *her türlü buyurgan ve "cinselliğe düşman" eğitimin içerikleri*'nde ya da *yöntemi*'nde değil, aile *kurumu*'nda görür.

Engels'ten kaynaklanan bu biçimciliklerin dışında, Reich'ın araştırması artık kendi yolunu izler: cinsellik nasıl olup da toplumsal baskı yararına kullanılır? diye sorar kendi kendine.

"Kişilik çözümlemesi bu soruyu da yanıtlayabilir (...). Çocuğun doğal cinsel etkinliğinin, özellikle üreme örgenleri aracılığıyla cinsel etkinlikte bulunmasının baskı altına alınması onu korkak, çekingen, sözdinleyen biri yapar, yetkeden ürkmesini sağlar, sözün buyurgan anlamında 'iyi' ve 'uyumlu' kılar: her başkaldırıda belli bir kaygı yükü bulunduğundan, başkaldırma güçlerini kötürüm eder; çocuktaki cinsel merakla cinsel düşüncelere ketvurarak genel olarak düşünceyi ve eleştiri yetilerini köstekler. Kısacası, cinsel baskının ereği buyurgan düzene uyan, yaşayacağı mutsuzluğa ve aşağılanmaya karşın *bu düzene kuzu kuzu boyuneğmeye hazır* bir birey üretmektir. Çocuk ilkin, baskıcı aileye ayakuydurur, böylece genel buyurgan dizgeye boyuneğmeye hazır hale gelir. *Buyurgan kişilik yapısının oluşumu bireyin cinsel ketvurma ve kaygıya iyice çakılmasıyla gerçekleşir.*"[13]

Halk yığınları ruhbilimi bu genel çözümlemeyle sınırlı kalmaz. Ayrıca cinsler, yaş basamakları ve kümeler arasındaki kişilik ve davranış ayrılıklarını da kavrar. Reich bunun için ilerici bir emekçinin tutucu eşini örnek verir. Geçim durumu, devrimci kocasınınkiyle aynıdır, ama o buyurganlara (ya da Hıristiyan Demokratlara) oy verir. Devrimcilerin cinsel öğretisiyle orta sınıftan gerici bir kadının tutumu arasındaki ayrım çok önemlidir: topluma ayakuydurmuş kadının cinselliğe düşman aktöreci kişilik yapısı toplumsal durumunun bilincine varmasını olanaksız kılar, onu Kilise'ye bağlar, ve aynı zamanda "cinsel Bolşeviklik"ten korkmasına yolaçar.

"Kuramsal olarak, durum şudur: makinacı terimlerle düşünen ortamalı Marx'çı, geçinme zorluğu cinsel mutluluk eksikliğinden ötürü kötüleştiği zaman toplumsal durumun bilincine varmanın keskinleştiğine inanır. Öyle olsaydı, yığınla kadın ve genç kızın yetişkin erkeklere oranla çok daha başkaldırıcı olmaları gerekirdi. Oysa durum tam tersidir: her şeye parasal gözlüklerle bakan adam işte bunu anlayamaz. Günoğlucu

[13] A.g.y., s. 25.

kadınların neden kendi tutumbilimsel izlencesini dinlemeye bile yanaşmadıklarını hiçbir zaman kavrayamaz. Bunun açıklaması şöyle: temel gereksinmelerin giderilmesinin baskı altında tutulması, cinsel gereksinmelerin karşılanmasının cezalandırılmasından apayrı bir etki yaratır. Birinci baskı insanları ayaklanmaya iter; ikinciyse, tersine, aktöresel savunmayı zihne çaktığı için, her türlü baskıya başkaldırma eğilimini yokeder (üstelik, ayaklanma eğilimine ketvurulması da bilinçdışıdır). Ortalama bireyin, siyasal bilinci gelişmediği zaman, bilinçli anlağında en küçük bir başkaldırı izi yoktur.

"Bu sürecin sonucu, tutucu ve gerici anlayışla atbaşı giden *bir özgürlük korkusu*'dur. Cinsel baskı, yalnız sıradan bireyi siyasete karşı ilgisiz ve edilgin kılan bu süreç aracılığıyla değil, aynı zamanda ruhsal yapısında buyurgan düzeni savunma eğilimi yaratarak siyasal gericiliğe destek olur. Cinsel doyumun engellenmesi insanları bunun yerine değişik doyum türlerini koymaya iteler. Örneğin, doğal saldırganlık en kaba elezerliğe dönüşür; bu elezerlik, buyurucu savaşların en temel kitlesel ruhsal etkenlerinden biridir. Başka bir örnek: askerlik sevgisinin halk yığınları üzerindeki ruhsal etkisi büyük bir oranda cinsel kökenlidir. Ünlü siyaset uzmanı bilginler uslarının köşesinden bile geçirmeseler de, birörnek giysinin ve kusursuz asker yürüyüşlerinin, genel olarak da asker gösterişçiliğinin cinsel etkisi kör kör parmağım gözüne ortadadır. Dolayısıyla gericilik bu cinsel ilgileri son derece bilinçlice kullanır. Erkekler için alabildiğine parlak giysiler yaratmakla kalmaz, askere alma duyurularında çekici genç kızlar kullanır. İngiliz deniz güçlerinin ünlü duvar duyurularını anımsamak yeterlidir: *If you want to see the world, join The Royal Navy* (Dünyayı görmek istiyorsan, Kraliık Deniz Gücü'ne katıl). Bu duyurularda "dünya" son derece çekici yaban güzelleriyle simgelenmiştir. Neden etkilidir bu duyurular? Çünkü cinsel baskıdan ötürü, gençliğimiz cinsel açıdan açtır.

"Cinsel aktörecilik özgürlük isteğine ketvurur, buyurgan çıkarlara yönelik güçler baskı altına alınmış cinsel enerjileri kendi yararlarına kullanır. İşte o zaman, düşünsel öğretinin etkiye tepki olarak tutumbilimsel temel üzerinde yarattığı etkiyi anlarız: *cinsel arzunun bastırılması parasal açıdan ezilen yığınların kişilik yapısını öyle bir çarpıtır ki, somut çıkarlarına aykırı biçimde düşünmeye, duyumsamaya ve davranmaya başlarlar.*

"Lenin'in 1905 devrimi sırasında askerlerin davranışı üzerinde yaptığı gözlemlerin doğrulanması da, kitle ruhbilimi açısından açıklanması da budur. O askerlerin bilinçaltında, subaylar cinsel etkinliklerini engellediği, yaşama sevinçlerini yokettiği halde tutup öldüremedikleri babalarını simgeliyordu. Siyasal erki ele geçirdikten sonraki kararsızlık ve pişmanlıklarıysa, tersine, sinirceli duygudaşlığa dönüştüğü için eyleme dökemedikleri nefretlerini dile getiriyordu.

"Demek ki kitle ruhbiliminin kılgısal sorunu hep siyasal gericiliği yengiye ulaştıran halk yığınlarının edilgin kesimlerini etkin duruma getirmek, bir parasal durumun yarattığı özgürlük isteğine ayakbağı olan ketvurmaları ortadan kaldırmaktır. Bir ayaktopu karşılaşmasını ya da müzikli bir gösteriyi izleyen yığınların enerjileri usa uygun bir özgürlük eylemine yöneltilebilseydi, kimsecikler çıkamazdı bu halk yığınlarının karşısına. Bizim cinsel tutumbilimsel araştırmamıza kılavuzluk eden ilke budur işte."[14]

---

[14] *A.g.y.*, s. 28-30.

Görüldüğü gibi, cinsel baskı sonucu, *elezer ve özezer saçma* aracılığıyla, çocuğun ve yetişkinin *buyurgan-sürücül koşullanması* kavramından henüz epey uzağız, ama Reich epey yaklaşmıştır buna. Daha şimdiden, doğal cinselliğin bastırılmasının çocuğu "iyi", "çekingen", "söz dinleyici", "yetkeden korkar" kıldığını, her türlü başkaldırı gücünü yokettiğini, kaygıya dönüşen başkaldırı arzusunun bütün eleştiri yetilerini kötürüm ettiğini belirtir. Bu kavramlardan "koyun sürülüğü"ne geçebilmek için geriye yalnız özezerliğin, başka bir deyişle özünü gözden çıkarma, kendini küçük düşürme, yetke karşısında kendini hiçleştirme isteğinin gerisinde yatan devindirici güçlerin aydınlığa kavuşturulması kalmaktadır.

Kadınlarla gençlerin görünüşte son derece saçma siyasal davranışlarında, ayrıca, filiz halinde, kadınların *tutucu ve dinadamlarına* gösterdikleri duygudaşlığı, gençlerinse *karşı-devrimci ve buyurganlara* duydukları yakınlığı görürüz; bunlar, kadın özezerleğiyle erkek elezerliğinin siyasal alana aktarılmasının mantıksal sonucudur.

Buyurganlık ve Buyurgan Aile

Reich, kitabın ikinci bölümünde buyurgan yönetimin kitle ruhbilimi ile zorba aile arasındaki ilintileri inceler. Kanımca, "gericiliğin yuvası" sayılan "zorba aile" üzerinde özellikle duruş Reich'ın söyleminin genel değerine bir şey eklemez, çünkü bu, geleneksel ailenin gözden düştüğü ya da yürürlükten kaldırıldığı, bunların yerine ruhsal koşullandırmayı üstlenmiş büyük *toplumsal* aygıtların konduğu kimi ülkelerde neden gizemci eğilimli tekelci yönetimlerin çiçek gibi açtığı sorusunu açıklamasız bırakır.

Bu sınırlar içinde ele alındığında, sözkonusu bölüm buyurgan öğretinin küçük-kentsoylu yanlarıyla ilgili son derece ilginç sezgiler içerir. Reich temel bir saptamadan yola çıkar: her türlü ulusçu-toplumcu öğretinin mantıkdışı, çelişik yapısı. Nitekim, Wilhelm Stapel'in *Hıristiyanlık ve Ulusçu-toplumculuk* adlı kitabında yaptığı gibi, bu niteliği Nazi önderlerin kendileri de gücül olarak kabulediyorlardı:

"*Yalın* bir akım olduğu için, ulusçu-toplumculuğa kanıtlamalarla karşıçıkamazsınız. Kanıtlamalar, ancak eylem başka kanıtlamalara dayansaydı etkili olurdu."

Nitekim, diyor Reich, Hitler'in *Kavgam*'da verdiği yönergeler doğrultusunda, Nazilerin toplantı ve gösterileri hep halk yığınlarının *duygu-*

larının dizgeli biçimde gıdıklanmasına ve nesnel kanıtlamaların özenle bir köşeye itilmesine tanık olmuştur. Nazi (ve genel olarak tekelci) yaymacanın odak noktası hep *Önder düşünü*'dür. Ancak, der Reich, solun ünlü halkın kafasının bulandırılması" kavramıyla ilgili lafebeliğini yiğitçe kaldırıp atarak, bir Önder ancak öğretisi halk yığınları arasında kaynayıp gitmiş bireyin kişilik yapısında yankı bulursa başarıya ulaşabilir.

"Hitler'in başarısını 'Nazi lâfebeliği'ne dayanarak, halk yığınlarının başının döndürülmesinden sözederek, 'Nazi çıldırısı' gibi anlamsız terimler kullanarak açıklamaya kalkışmak kendini kandırmak olur, diye sürdürür Reich. Çünkü asıl sorun, halk yığınlarının neden lâfebeliğine, başı döndürülmeğe ya da çıldırıya ortak olmaya yatkın olduklarının aydınlığa kavuşturulmasıdır (...). Hitler eyleminin gerici bir işlev yüklendiğini söylemek yetersizdir, çünkü Naziliğin halk yığınları arasında elde ettiği başarı bu gerici işlevi yadsır gibidir. Bu çelişki siyasete ya da parasal tutumbilime dayanarak değil, ancak kitle ruhbilimi terimleriyle açıklanabilir."

Reich, Naziliğin kökenlerini çözümlerken, toplumbilimsel açıdan Marx'çı okulun uzmanlarının çoğunun tanısından ayrılmaz.

"Her gerici akım gibi, der kanımca son derece yalınkat bir yaklaşımla, Hitler öğretisi gücünü değişik orta sınıf katmanlarından almıştır. Nazilik, orta sınıf kitlesel ruhi dünyasındaki bütün çelişkileri ortaya çıkarmıştır. Bu çelişkileri de, onların anamalcı üretim koşullarındaki ortak kökenlerini de anlamak zorundayız."[15]

Biraz daha ilerideyse:

"Nazilik, toplumsal temel açısından, bir orta sınıf eylemi olmuştur. Bu, geliştiği bütün ülkeler için geçerlidir: İtalya, Macaristan, Arjantin, Norveç. Dolayısıyla, bir süre için kentsoylu-demokrat partilerde toplanan orta sınıf, siyasal tutum değiştirmiştir (...). Buyurgan orta sınıfla kentsoylu-demokrat orta sınıf aynıdır, ama anamalcı düzenin değişik anlarında ortaya çıkmıştır. 1930-1932 seçimlerinde, ulusçu-toplumcu partinin büyümesi, öncelikle, ulusçu Parti'nin, çeşitli küçük partilerin ve Zanaatçı Partisi'nin küçülmesiyle olmuştur (...). Ulusçu-toplumcu Parti 1932 seçimlerinde Prusya'da, işleyim emekçileri arasında bir patlama yapabilmiştir (...).

"Bir buyurgan akımın varlığı, hiç kuşkusuz, ulusçu buyuruculuğun toplumbilimsel alanda dile gelmesidir. Bu akımın bir kitle eylemine dönüşebilmesi, kendi buyurucu amaçlarını gerçekleştirmek üzere siyasal erki ele geçirmesi orta sınıfın kitlesel eylemiyle olmaktadır (...)."[16]

---

[15] *A.g.y.*, s. 34.

[16] *A.g.y.*, s. 40.

Reich, bu savını kanıtlamak üzere orta sınıfın kendine özgü kişilik yapısını ve toplumsal-tutumbilimsel kalıplarını çözümlemeye girişir.

"Orta sınıfın toplumsal konumunu üç etken belirler:
"a) anamalcı üretim sürecindeki konumu;
"b) buyurgan Devlet aygıtındaki konumu;
"c) doğrudan doğruya üretim sürecindeki konumu tarafından belirlenen ve orta sınıf olarak öğretisini belirleyen özel aile yapısı.
"Küçük çiftçilerin, kamugörevlilerinin ve tecimenlerin parasal durumları değişik olsa bile, aile yapısı tıpatıp aynıdır."

Reich özellikle şunu belirtir:

"Orta sınıfın değişik katmanlarının aile yapısı geçinme durumlarının ayrılmaz parçasıdır. Kamugörevlileriyle ücretlilerin dışında, aile, bütün öbür orta sınıf kümeleri için, yapılan işle özdeştir. Aile bireyleri, yabancı işçilere ödenecek ücretin vereceği yükten kurtulmak üzere, aile girişiminde çalışırlar (...). Aile örgütlenmesiyle iş örgütlenmesi arasındaki bu iç içe geçiş kırsal kesimdeki halkın neden 'toprağa bağlı', 'gelenekçi' ve siyasal gericiliğin etkisine bu denli açık olduğunu açıklar. 'Toprakla insanlar arasındaki bağları' ve gelenekçiliği yaratan öncelikle geçinme durumu değildir: bütün aile bireyleri arasında karşılıklı bağlanmayı gerekli kılan şey, daha çok üretim biçimidir; ve bu bağlanma, çok ileri kertede cinsel baskıyı ve arzuların bilinçaltına itilmesini gerektirir."[17]

Ücretlilerle kamugörevlilerinin üretim biçimlerinin aile yapılarıyla çakışmayışına yolaçansa, gerici tutumlarını belirleyen başka bir ruhsal-toplumsal öğedir: öbür toplumsal kümelerle ilişkilerinde yetkeyle özdeşleşme.

"Küçük ücretlinin geçinme durumu uzman işçininkinden çok daha kötüdür: ancak bu, birtakım yükselme umutları —ya da belirsizlikleri— ile, Devlet görevlisi olduğu zamansa, emeklilik güvencesiyle dengelenir. Böylece, yönetsel yetkeye bağımlı küçük ücretlide arkadaşlarıyla yarışma eğilimi başgösterir; bu tutum, dayanışma anlayışının gelişmesini engeller. Ücretlinin bilincinde başköşeyi çalışma arkadaşlarıyla paylaştığı 'ortak yazgı' duygusu değil, sürekli yetkeye bağlı bulunan ilintisi tutar (...). Emekçi Devlet için çalışıyorsa bu Devlet yetkesiyle, özel kesimde çalışıyorsa görevli bulunduğu kuruluşla özdeşleşmeye yolaçar. Ücretli, tıpkı işçi gibi, köleleştirilmiş bir insandır. Peki neden onda işçininki gibi bir dayanışma anlayışı gelişmez acaba? İşçi sınıfıyla yetke arasında yeraldığı için. Gerçekten de, bir yanıyla yetkenin kuludur, ama öte yandan onu simgeler, dolayısıyla, parasal değilse bile, birtakım tinsel ayrıcalıklardan yararlanır (...). Orta sınıf insanı gözünü hep yukarı diktiğinden, parasal konumuyla öğretisi arasına hep

[17] *A.g.y.*, s. 39

belli bir uzaklık koyar. Bin bir güçlükle geçinir, ama çoğu kez gülünç düşme pahasına, görünüşü kurtarmaya çalışır (...). 'Hep Bilmem Kimlerle aynı düzeyde görünmeye harcanan' bu çaba orta sınıfın davranışıyla işçininki arasındaki temel ayrımı yaratır."[18]

Cinsel Baskı ve Orta Sınıf

Reich'ın çözümlemesi buraya dek, büyük açıkgörüşlülüğün dışında, Marx'çı tanıtımcıların incelemelerinden pek ayrılmaz. Ama bu noktada, bütün söylemine damgasını vuracak keskin ruhbilimsel gözlemlerinden biri kendini gösterir.

"Küçük-kentsoylu, kol işçisinden ayrılma çabasında ancak ailesel ve cinsel yaşamına yaslanabilir, çünkü geçinme durumu işçininkinden daha iyi değildir. Parasal eksikliklerinin acısını cinsel 'aktöre' ile çıkarır. Bu, küçük-kentsoylunun Devlet yetkesiyle özdeşleşmesinin en güçlü gerekçesidir. Büyük kentsoylu sınıfın parasal olanaklarından yararlanamadığı, ama düşünsel olarak onunla özdeşleştiği için, yoksunluklarının acısını kaskatı bir cinsel aktöreyi bumu havada benimseyerek çıkarır (...). Bunun ereği, özellikle, züppelik aracılığıyla 'alt' katmanlardan ayrılmaktır."[19]

Reich kentsoylu tutumun cinsel "tabanı"ndan en belirgin düşünsel ürünlerine geçer:

"Hepsi cinsellik karşısındaki tutumdan kaynaklanan bu aktöresel davranışlar *onur* ve *ödev* kavramlarında dile gelir —ama bunlar gerçekçi davranışlar değil, yalnız kavramdır: bu iki sözcüğün küçük-kentsoylu sınıf üzerindeki etkisi çok büyüktür, dolayısıyla dikkatle üzerlerinde durulması gerekir. Buyurgan siyasal öğretinin de durmadan bunlara başvurması rastlantı değildir. Gerçekte, orta sınıfın yaşama ve etkinlik biçimi saygın ve dürüst davranışın tam tersini yaratır. Tecimde, hatırı sayılır bir dürüstlüğe aykırılık günlük yaşamın parçası olmuştur. Bir köylü at satınalırken, elindeki bütün olanaklarla değerini düşürür. Bir yıl sonra satarkense, at gençleşmiş, çok daha güzelleşmiştir. 'Ödev' kavramı siyasal ilkelere değil, tecimsel çıkara dayanır: satılan mallar en iyisi, komşununkilerse tanımı gereği en kötüsüdür. Tüccarın alıcıya göstermesi gereken abartılı saygı ve çelebilik parasal çarkların yarattığı kaba zorlamayı gözler önüne serer; bu zorlamalar, zamanla, en iyi kişilik yapısını bile çürütür. Bütün bunlara karşın, 'onur' ve 'ödev' kavramları küçük-kentsoylu sınıfta çok önemli bir yer tutar. Ve bu salt parasal terimlerle açıklanamaz, çünkü her türlü köpeksilik bir yana, duyguların derinliği ile bu kavramlara yüklenen coşku sahicidir. Sorun, bunun kökenini saptamaktadır: ve küçük-kentsoylunun ruhsal çözümlemesi cinsel yaşamıyla 'onur' ve 'ödev' öğretisi arasındaki kesin bağlantılar konusunda kuşkuya yer bırakmaz.

---

[18] *A.g.y.*, s. 44.

[19] *A.g.y.*, s. 45.

"Buyurgan Devlet her ailede baba tarafından simgelenir. Baba, Devlet'in en değerli aracıdır. Gerçekten de, babanın ailedeki konumu işverenin üretim sürecindeki konumunun aynısıdır. Çocuklarında, özellikle oğullarında, yetkeye boyuneğmeyi kuşaktan kuşağa sürdürür. Bu, orta sınıftan bireylerin Başkan karşısındaki edilgin, boynu bükük tutumlarının temelidir (...). Babanın konumu, hem çocukların, hem kadınların cinsel yaşamının en katı biçimde bastırılmasını gerektirir. Orta sınıflarda kadınlar, bastırılmış cinsel başkaldırıyı örten bir yazgıya boyuneğmeyi benimser; oğlanlardaysa, yetkeye boyuneğmenin dışında, babayla yüzde yüz özdeşleşme görülür; bu, sonradan, her türlü yetkeyle özdeşleşmeye dönüşür."[19bis]

Bu bölümlerden uzun alıntılar yaptım; çünkü onlar, Reich'ın sürüp giden Marx'çı öğretinin işçi söylencesine bağlılığını gözler önüne sermek açısından çok ilginçtirler. Bütün buyurgan yozlaşmalar geleneksel ataerkil ailenin özgül ürünleri, küçük-kentsoylu sınıfla orta sınıfın en belirgin nitelikleri diye sunulmaktadır. Eğer öyle olsaydı, —buyurgan partiler de içlerinde olmak üzere— bütün tekparti yönetimlerinin işçi yığınları arasında elde ettikleri başarıyı da (nitekim Reich'ın kendisi de, bunun, Naziliğin küçük-kentsoylu sınıflar üzerindeki başarısının hemen ardından geldiğini kabuletmektedir), aile kurumu ile *pater familias* (aile babası) kavramının yürürlükten kaldırıldığı ya da gözden düşürüldüğü ülkelerde tekelci söylencelerin sürüp gidişini de açıklamak olanaksızlaşırdı.

Reich'ın yurtseverliği anaya saplanıp kalmaya bağlama çabası bana çok daha inandırıcı geliyor: cinselliğin baskı altına alındığı her toplumda, çocukluğun ilk yıllarında anayla tensel ilinti kurulan kısa dönemin duygusal bir saplanmaya yolaçmaması ve anayı simgeleyen her şeye büyük coşkusal güçler yatırmaması olanaksızdır. Bu açıdan bakıldığında, der Reich çok haklı olarak, yurtseverlik söyleminin etkisini küçümsemek büyük yanılgıdır. Bu konuda, Nazi yaymaca (propaganda) sorumlusu Goebbels'in sürekli ana simgesi çevresinde dönen "buluşları"nı anar. 1932'de yayımlanan *On Buyruk*'un birincisi şöyle der: "Yurdun anan olduğunu unutma." Nazi yanlısı *Die Angriff* de, Analar Günü dolayısıyla, 1933'te şunları yazar:

"Ulusal devrim ikiyüzlü her şeyi silip süpürdü. Ülküler sonunda bize yol göstermeye, aileye, topluma ve ulusa kılavuzluk etmeye başlıyor. Analar Günü'nün ülküsü, Alman düşününün simgesini onurlandırmaktır: Alman Anası! Ulusal Alman düşününün en sahici biricik simgesi O'dur, Alman anasıdır. Anamızı sevmek, her zaman, Almanya'yı sevmekle eşdeğerde olacaktır."

[19bis] *A.g.y.*, s. 47.

Reich'ın (buyurgan eğitimin sonucu olan) bireyin hiçleştirilmesi ile kendini Önder'le özdeşleştirerek yeniden saygınlık kazanmak üzere giriştiği umutsuz çaba arasındaki yakın ilinti konusundaki sezgisi de böylesine keskindir. Şu açıklama, Erich Fromm'un, Reich'ın adını hiçbir zaman anmadan, *Özgürlükten Kaçış*'da (1939) yapacağı yorumdan kaç yıl önce kaleme alınmıştır:

"Buyurgan eğitim kendisini ne denli güçsüz bırakmışsa, birey çocukluktan kalma güçsüzlük duygusunun etkisiyle, Önder'le öylesine güçlü biçimde özdeşleşir. Bu özdeşleşme eğilimi *ulusal özseverliğin*, başka bir deyişle, 'ulusun büyüklüğü'yle özdeşleşmenin sağladığı yapay kendine güvenin temelini oluşturur. Orta sınıfın gerici bireyi Önder'e, buyurgan Devlet'e bakıp *kendini* gördüğüne inanır. Aslında küçük bir öğesi olduğu 'halk yığınları'nı küçük görse de, bu özdeşliği bir temele oturtabilmek için, kendini 'ulus'un savunucusu gibi duyumsar (...). Çektiği parasal ve cinsel acı, düzmece ırk üstünlüğünü ve Önder'in üstünyeteneğini varsayan başdöndürücü düşünle dengelenir ve ortadan kaldırılır: bu düşün ona edilgin yandaşlığın önemsiz konumunu unutturur."[20]

Reich, bu bölümün sonunda toplumcu-demokrat dünya görüşünün ve siyasal sorumluluklarının amansız eleştirisine girişir. Giderek, "işçi yığınlarının tutuculuk hastalığına bulaştırılması" sayarak toplumcu-demokratları halka dayalı buyurgan yönetimin ana kaynağı olmakla suçlar. Bu acımasız eleştirinin ilk tümcesini okur okumaz insan, Reich'ın o yıllarda henüz en küçük bir eleştiri yöneltmeden katıldığı ortaklaşmacı yaymacanın en belirgin örneklerinden biriyle karşı karşıya bulunduğu izlenimine kapılır.

Reich, Kautsky'nin *Toplumsal Devrim* adlı yapıtında, işleyimde alabildiğine ileri gitmiş İngiliz işçisinin az-gelişmiş Rus işçisine oranla siyasal açıdan çok geri olduğunu gözlediğini anımsatır. Son otuz yılın siyasal olayları, diye sürdürür, Çin, Meksika ve Hindistan'ı İngiltere, Birleşik Devletler ve Almanya'yla kıyasladığımız zaman, işleyim düzeyi düşük ülkelerde devrimci akımların çok daha hızlı geliştiği konusunda kuşkuya yer bırakmamaktadır. Peki, Batı ülkelerindeki toplumcu-demokratların kafasına tutuculuğun böylesine "köksalması" nedendir acaba? Reich burada yalnız birkaç anlamlı olguya değinir. Gelişmiş anamalcılıkta işçi eylemi, kısaltılmış çalışma süresi, oy hakkı, toplumsal Güvenlik gibi birtakım kazanımlar elde etmiştir. Bunlar, bir yandan işçi sınıfının güçlenmesini sağlar. Ama öte yandan, tam tersi bir etki de yaratırlar: yaşam

[20] *A.g.y.*, s. 53.

28 yılında Avusturya göllerinde. Sağdan sola, chard Sterba, Annie Reich, kucağında Eva ile Reich ve Sterba ailesinin iki üyesi.

eich 1927'de (sağda). Bu fotoğrafın arkasına şunu yazmış: "Beni tanımanız için."
r grup komünist sempatizan, Viyana, 1927. Reich, soldan üçüncü (aşağıda).

Reich, Berlin yakınlarındaki çocuk topluluğunda, 1931.

Lia Laszky, 1929.

1920 sonlarında bir grup genç çözümlemeci: soldan sağa ayaktakiler, Grete Bibring, Reich, Otto Fenichel, Edward Bibring, adı bilinmeyen bir kadın; oturanlardan en sağdaki Annie Reich.

Reich, Berlin, 1932.

Elsa Lindenberg, Berlin, 1932.

Reich ve Elsa Lindenberg, Norveç'te ski yaparken.

Lucerne Konferansında tartışma, Ağustos 1934. Rudolph Lowenstein, Grete Bibring, adı bilinmeyen biri, Reich.

Reich, Ilse Ollendorf ve Peter, Orgonon, 1944 yazı.

Reich Peter ile, Orgonon, 1945.

Reich, N.Y.'ta, Forest Hills'de, 1946.

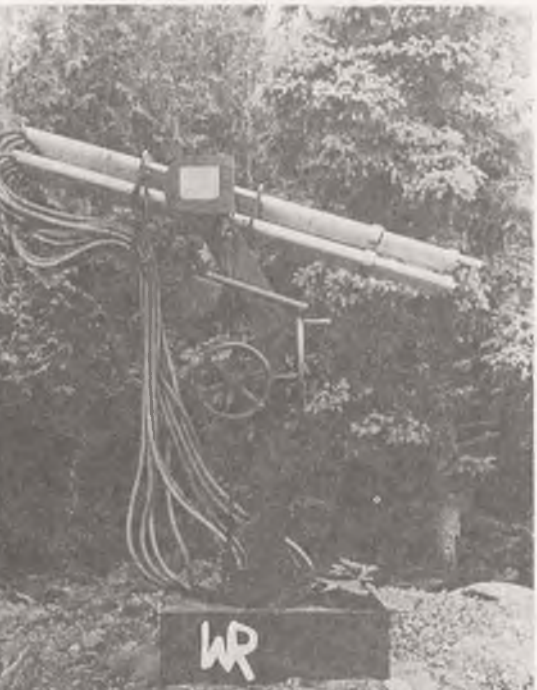

Eva Reich, 1948.

Arka sayfadaki resimler: üstte Wolfe ve Reich. Ağustos 1948'de Orgonon'da yapılan Birinci Orgonomik Konferansta. Reich'ın sağında William Washington. Antenin arkasındaki Myron Sharaf. (Altta, sağda) Grethe Hoff bir Orgon enerji biriktirecinde oturuyor. Bir bulut toplama-dağıtma aygıtı (altta, solda).

WR

düzeyinin yükselmesi işçilerin düşünsel yapısının orta sınıfınkine benzemesine yolaçmıştır. Parasal bunalım yıllarında Avrupa'daki toplumcu-demokratların gücü (siyasal terimlerle açıklanamayacak bu güç) işçilere işte bu tutuculuğun bulaştırılmasında kendini göstermiştir. Ve bu bulaştırmanın başlıca iki kaynağı vardır: Önder'e saplanıp kalma, *Önder*'in şaşmazlığına duyulan sarsılmaz inanç ve cinsel aktörenin orta sınıfın tutucu öğretisine uydurulması. Toplumcu-demokrat emekçi de parasal bunalıma sürüklendiği, yaşama düzeyi bir *sömürge işçisinin*'kiyle eşitlendiği zaman, önderlerinin bilmem kaç yıldır beynine işledikleri tutucu düşünsel yapı devrimci duyguların gelişmesini engelledi. Dolayısıyla, içinden gelen başkaldırı ya da eleştiri dürtülerine karşın, Toplumcu-Demokrat Parti'ye üyeliğini sürdürdü; ya da, devrimci içtepilerle tutucu eğilimler arasında kararsız kaldığı ve toplumcu-demokratların yönetimi kendisini düşkırıklığına uğrattığı için, en az direnç isteyen yolu seçti, daha iyi bir kılavuz bulma umuduyla, ulusçu-toplumculuğa döndü.[21]

Bu açıklama Reich'ın, Stalin yaymacasının (propagandasının) kalıpları karşısında takındığı güçlü edilginliği gün ışığına çıkarıyor. Toplumcu-demokrasiyi buyurgan yönetimin ana kaynağı olmakla suçlamak, o günlerde, karşı koymayı bilemediği, çok yaygın bir akımdı. Oysa, gerek o dönemde, gerek daha sonra ortaya çıkan olgular ne toplumcu-demokrasinin böylesine kökten biçimde suçlanmasına, ne de ortaklaşmacı akımların yüzde yüz aklanmasına izin verir.

Salt siyasal açıdan ele alacak olursak, buyurganlığın hızla yükseldiği bu yıllar boyunca, Komünist Parti'nin (kendi kuyusunu kazan) usdışı bir savsözü benimsediği anımsatılabilir: "Yenilmesi gereken düşman, toplumcu-demokrasidir" ("Çin" yanlısı sol, bugün aynı sorumsuzlukla bu savsözü benimsemiştir); ve Ortaklaşmacı Parti, Toplumcu Demokrat Parti'nin ulusçu-toplumculuk karşısında yenilgiye uğramasına sevinirken bir an bile duraksamamıştır. Öte yandan, gerek 1932'deki Alman seçimleri gerek yakın tarihteki De Gaulle deneyimi bunalım dönemlerinde ulusçu partilerin kışkırtıcı etkisinin ortaklaşmacı yığınlar üzerinde de en az toplumcu-demokratlar kadar güçlü olduğunu göstermiştir.

Bu da zaten halkın ruhsal durumu açısından son derece mantıksaldır, çünkü ulusçu partiler öteden beri seçmene bir "yazgı adamı" önerirler, ve Marx'çı dönemin Reich'ı beğense de beğenmese de, "Önder'e saplanıp

[21] *A.g.y.*, s. 60-63.

kalma", Önder'e tapınma o gün de, bugün de (1973) ortaklaşmacı halk yığınları arasında en az toplumcu-demokratlar arasındaki kadar yaygındır.

Son olarak, (talihin garip bir cilvesi olarak bugün Mao'cuların yeniden sahip çıktıkları) "dönek" Kautsky'nin, içinde bulundukları korkunç yoksulluk ve sömürüden ötürü devrimci akımların az-gelişmiş halklarda çok daha kolay açılıp çiçekleneceğini ileri süren savıyla Reich'ın her şeye tutumbilimsel gözlükle bakan Marx'çı yaklaşımı eleştirirken ortaya attığı, (Almanya'da 1929-1932 yılları arasında yaşanan) büyük anamalcılık bunalımlarının Marx'ın öngördüğü gibi solu güçlendirecek yerde, tam tersine, buyurgan yönetimi ve sağı körüklediği savı arasında asal bir iç çelişki vardır kanısındayım. İkisinden biri doğrudur: ya yoksullukla umutsuzluk devrimci etkenlerdir, o zaman Avrupa'da buyurganlığın doğmasına yolaçmalarını anlamak olanaksızdır; ya da bunlar boyuneğme ve teslim olmaya yolaçar, o vakit de az-gelişmiş ülkelerde nasıl halk devrimi doğuracaklarını anlayamayız. Reich burada birbirine karşıt iki "yasa"yı savunur gibidir; bunlardan birine göre yoksullukla umutsuzluk "her zaman" halk devrimine yolaçar; öbürüne göreyse, tam tersine, buyurgan gericiliği besler. İki çözüm için de "ayırıcı" bir etkene anıştırmada bulunduğu doğrudur: bu, buyurganlığın başarıya ulaşmasını sağlayacak büyük toplumcu-demokrat örgüt ve yığınların varlığıdır. Ama tarihsel açıdan savunulamayacak bir açıklamadır bu. Bunun için, sol partilerin başında "aşırıcı" ve "devrimci" yöneticilerin bulunduğu İtalyan buyurganlığını düşünmek yetişir; ya da tersine, az-gelişmiş bir sürü ülkedeki onca "devrim"in ruhsal-siyasal açıdan buyurganlığa kayışını: Rusya'da Stalin'cilik, Mısır'da Nâsır'cılık, Cezayir'de "Bumedyen'cilik", Çin'de Mao'culuk, Endonezya'da Sukarno'culuk buna örnektir.

Devrimler konusunda tarihten çıkarılacak tek "yasa", şiddete dayalı bütün devrimlerin sonunda kanlı bir tekelci yönetime kayma eğilimi taşıdığıdır; bunun nedeniyse, devrimci akım içersinde, halk yığınlarının sürücül ve özezer bileşenlerini sömüren buyurgan ve elezer, başka bir deyişle zorba öğelerin bulunmasıdır. Başka bir yerde ortaya koyduğum üzere,[22] bu da karşımıza, bütün ilerici partilerde yöneticilerin yetiştirilmesi sorununu ivedilikle çıkarır.

Kısacası, Reich'ın bu satırlarını okurken, üçüncü dünya konusundaki Marcuse'ci ve "Mao'cu" savlardan çok daha önce ortaya atılmış olduklarını, ama bütün üçüncü dünyacı ve Marcuse'cilerin Reich'ın adını ağızlarına almadıklarını görmekteyiz.

---

[22] L. DE MARCHI, *Repressione sessuale e oppressione sociale*, *a.g.y.*, s. 303-310.

Irkçılığın Çözümlenmesi

Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı'nın en ilginç bölümlerinden biri Reich'ın Naziliğin ırk kuramını çözümlediği —tıpkı daha önceki bütün ırkçılıklar gibi— doğal cinsel etkinliğin baskı altına alınmasının Alman halk yığınları ve parti yöneticilerinde yarattığı sinirceli kaygı ve ürküntülerden ileri geldiğini kanıtladığı bölümdür. Reich burada, Hitler'de gözlenen çok garip, hastalıklı bir "saplantı"dan yolaçıkar: firengi korkusu.

"Halkımızı saran siyasal, aktöresel ve cinsel salgının yanında, son yıllarda, ulusumuzun bedeni de bundan daha az korkunç olmayan bir zehirlenme yaşamıştır. Özellikle kentlerde, firengi gittikçe yayılmaya başlamıştır (...). Kanın hastalık kapmasıyla ırkın yozlaşması çağdaş dünyanın ilk günahıdır ve bu salgına yakalanan halkların ölüm buyruğudur."[23]

Hitler *Kavgam*'da işte bunları yazıyor ve kanın hastalık kapmasıyla ırkın yozlaşmasının ilk, en yıkıcı biçiminin Arilerle Yahudiler arasındaki cinsel birleşme olduğunu vurguluyordu. Nazi toplama kamplarındaki korkunç insan kıyımlarına yolaçacak Yahudi düşmanlığı işte bu "ırkı koruma" zorunluluğundan doğmuştur. Reich daha 1933'te şunları yazıyordu:

"'Irk', ırkın arılığı kuramı, bir cinsellikten arıtma, 'cinsel arılık' öğretisidir (...). Rosenberg'in yazdıklarından örnekler vererek, *buyurganlığın ırkçı kuramının çekirdeğinin doğal cinsel etkinlik ve örgensel boşalma işlevi karşısında duyulan öldürücü korku* olduğunu göstereceğiz[24] (İtalikler W. Reich'a değil, bana ait.)

Reich, Rosenberg'in ulusların yükseliş ve çöküşlerinin ırkların karışmasıyla, "kanın zehirlenmesiyle" orantılı olduğunu kanıtlamaya çalıştığını anımsatır. Nazi kuramcı, bunun için, Eski Yunan'a dayanarak, Yunanlıların başlangıçta Kuzey ırkının arılığını simgelediklerini savunur. Zeus, Apollon ve Athena "büyük, sahici dindarlığın simgeleri", "soylu ve neşeli şeylerin savunucuları", "ruhsal uyumun ve sanatsal değerlerin ustaları"ydılar. Rosenberg'e göre Homeros coşkusal biçimlerle hiç ilgilenmemişti. "Hellen halkının koruyucusu bilge bâkire" Athena, "Zeus'un tininden gelen yaratıcı anlaksal fışkırmayı simgeliyordu". "Alabildiğine iffetli" bu Yunan Tanrıları, der Rosenberg, "Kuzeyli insanın hâlâ arı, dürüst yaşamı"nı simgeler. Onları Ortadoğu halklarının tanrılarıyla karşılaştırır:

---

[23]ADOLF HITLER, *Mein Kampf* (Kavgam), s. 269.

[24]MPF, s. 70-71.

"Yunan tanrılarının ışık ve gökten yaratılmış kahramanlar olmalarına karşılık, Küçük Asya'nın Ari ırktan gelmeyen halklarının tanrılarında özdekselliğin bütün nitelikleri vardı." Tensel coşku ve haz tanrısı Dionysos "Etrüsk ırkının boygöstermesini ve Hellen çağının sona erişini" simgeler.

"'Irk ruhu' savını kanıtlamak üzere, Rosenberg ekinsel (kültürel) yaşamın kimi yanlarını simgeleyen tanrılara *Yunan* adını verir, diye sürdürür Reich;[25] aynı Yunan ekininin başka bir yanını simgeleyenlereyse *yabancı* der. Rosenberg'e göre Yunan tarihinin yanlış anlaşılmasının nedeni, tarihçilerin 'ırk bilinçleri'ne hastalık bulaşmasına izin vermeleri ve Eski Yunan uygarlığını yanlış yorumlamalarıdır.

"Büyük Alman coşumculuğu, diyor Rosenberg, gök tanrıları üzerine gittikçe kararan perdeler çekildiğini duyumsamasına karşın, kör bir tapınmayla, gittikçe içgüdüsel'e, biçimlenmemiş'e, şeytansı'ya, cinsel'e, coşkusal'a, dünyasal'a, *ana* hayranlığına gömülmekte." (İtalikler benim, W. R.)

Düşüncü dünya görüşleri kimi ekinsel süreçlerde "içgüdüsel"in, "coşkusal"ın belirmesine yolaçan koşulları çözümlemeyi bilemez, bu görüngüyü soyut olarak değerlendirmekle yetinirler, diye sürdürüyor Reich. Bu da, kendini "dünyasal", başka bir deyişle doğal şeylerin "üstünde" duyumsayan, büyüklük çılgınlığını doyurma uğrunda ölümü göze alan dünya görüşünün en belirgin özelliğidir.

"Biz de sonunda bu görüngüleri değerlendiriyoruz elbet, ama bunu yaparken Rosenberg'in bir uygarlığın 'çöküşü' saydığı toplumsal süreçlerin altındaki devindirici güçlere dayanıyoruz. Böylece, ilerlemeden yana güçlerle gerici güçleri birbirinden ayırabiliyor, 'çöküşlü' tarihsel sürecin doğal belirtisi diye anlayabiliyor, yeni oluşan uygarlıkların tohumlarını saptayıp gelişmelerine yardımcı olabiliyoruz. Rosenberg'se, XX. yüzyıldaki buyurgan toplumun çöküşü karşısında Eski Yunanlıların yazgısına sarılıyor, tutucu eğilimlerin yanını tutuyor, 'Almanya'nın yenilenmesi'yle ilgili çağrıları bu olguyu değiştiremiyor. Kendi payımıza, toplumsal devrimin ve onun can damarını oluşturan cinsel tutumbilimin anlamını ancak siyasal gericiliğin bakışaçısını kavrayabildiğimiz zaman yakalayacağımıza inanıyoruz.

"Gerici dünya görüşünün seçeneği bellidir: ya kuşkuculuğa gömülü yazgıya boyun eğmek, ya da 'devrimci' araçlarla tarihin tekerleğini tersine döndürmek. Ancak, eski bir toplumun çöküşünün uygarlığın sona ermesi demek olmadığını, belli bir uygarlığın, buyurgan uygarlığın sonunu simgelediğini anlarsak ekinsel açıdan olumlu olumsuz öğeleri başka türlü değerlendiririz (...).

"Burada yalnız gericilerin çöküş belirtisi saydığı görüngüler karşısında nasıl bir tutum takınacağımızı saptamak önemlidir (...)."[26]

---

[25] *A.g.y.*, s. 72.

[26] Aynı yer.

Sonradan Arnold Toynbee'nin üne kavuşturacağı kimi kavramların öncüsü olduğunu gösterebilmek için Reich'tan yaptığımız şu alıntılar bence yeterlidir. Toynbee, bir uygarlığın (özellikle eski Yunan ve Roma uygarlıklarının) "çöküşü"nün geri götürücü, yozlaştırıcı bir görüngü olmak şöyle dursun, tersine tarih sahnesine bir "iç" ya da "dış" işçi sınıfını (köleyi ya da Barbarları)[27] getirdiğini söylerken bir bakıma, Reich'ın tarihsel görüşünü benimser; bu görüş gerici tarihçinin, tarih boyunca çeşitli uygarlık ve siyasal yapıların başına geçmiş aksoylu "seçkinler"e duyduğu yakınlığı dile getiren "çöküş" terimini vurgular. Irkçı tarihçilerin uydurduğu budunsal-ekinsel sınıflandırmaların imleminin çözümlenmesi de en az bunun kadar ilginçtir:

"Buyurgan öğreti (kilise öğretisinin tersine) örgensel boşalma susuzluğunu buyurgan ataerkil düzenin yarattığı kişilik yozlaşmalarından ayırır, bunları değişik ırklara yakıştırır: burada 'kuzeyli' nitemi ışıklı, göksel, yüce, arı ve cinsellikdışı'nın özdeşi olur; 'Asyalı'ysa içgüdüsel'in, şeytansı'nın, coşkulu'nun, cinsel'in, örgensel boşalmayla ilgili'nin. Buyurgan öğretide, buyurgan insanın başlıca niteliği olan örgensel boşalma kaygısı mutlak bir kılığa bürünür, örgensel boşalma gücünü taşıyan bireyin 'hayvansallığı'nın karşısına kendi 'anlık'ını diker."

Reich, bu cinsellik anlayışının sonunda dolaylı olarak *mantıksal* bir doğrulamaya kavuştuğunu görmezlikten gelmez. Kadınlar, iffetlilik zorunluluğunun ve cinsel içtepilerinin baskısı altında, gerçekten çok kaba varlıklar olup çıkarlar. İnsanların doğal örgensel boşalmadan aldıkları hazların yerine cinsel kabalık geçer; bu, ayrıca kadınlara cinsel edimin onları gözden düşürdüğü izlenimini verir. Doğal içtepiyle "üstün aktöre" arasındaki çatışkı insanın doyuma yatkınlığını azaltır. Suçluluk duyguları örgensel boşalma sürecini bozar. Buysa cinsel durgunluğa yolaçar, yarıyolda boğulan enerjiler bir sürü hastalıklı yolla akmaya çalışır. Sinirceler, sapıklıklar ve cinselliğin aykırı biçimleri sürekli toplumsal görüngülere dönüşür. Bu çarpıtılmış, bozulmuş, kabalaşmış ve saygınlığını yitirmiş cinsellik de kendisini doğuran öğretiyi güçlendirir.

Dinsel gizemcilik, değer basamaklarının ve öğretilerin örgütlü simgesi haline gelecektir: peki, nerede ayrılır buyurgan yönetimden? Dinsel gizemcilik, der Reich, cinsel tutumbilim ilkesini bütünüyle yadsır ve insanın ancak öbür dünyada bağışlatabileceği bir günah sayar cinselliği. Buyurganlıksa, hastalık saydığı cinselliği "daha alt bir ırk"a yakıştırır,

[27] A. TOYNBEE, *A Study of History*, New York, 1958.

böylece gözden düşürür. Dolayısıyla "alt ırk"ın gözden düşmesi, bu geç ataerkil düzenin buyurucu kalıpları içinde yeralır.

"Hıristiyan söylencesinde Tanrı hiçbir zaman kendi karşıtı, 'Cehennem Tanrısı' İblis olmadan gözükmez ve göklerin efendisi Tanrı'nın cehennem Tanrısı'm yenişi insanın yetkinleşmesinin simgesidir; Eski Yunan söylencesinde de üretken cinsel etkinlikle çilecilik arasındaki çatışkının izlerini buluruz. Bu çatışkı soyut aktöreciyle gizemci düşünüre iki "öz" ya da "düşün" arasındaki kavga gibi gözükür; bunlardan biri *daha başından* 'alçak', öbürüyse 'yüce' sayılır. Oysa 'özler' arasındaki kavgayı somut kökenine indirger, hem bunların toplumsal süreçteki yerlerini, hem de cinselliğin tarihsel süreçteki işlevini anlarsak, şu sonuca varırız: anaerkil düzenden ataerkil düzene geçen her insan topluluğu üyelerinin cinsel yapısını değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu, halkerkiyle yönetilen sopların elindeki siyasal erk ve zenginliğin toplumu oluşturan bireylerin cinsel etkinliğinin bastırılmasıyla sopbaşının buyurgan ailesine geçmesinden sonra olmuştur. *Böylece, cinsel baskı toplumun sınıflara ayrılmasının ayrılmaz parçası haline gelir.*"[28] (İtalikler W. R.'a ait.)

Reich burada *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'nde çeyiz vergisi konusunda ortaya attığı insanbilimsel savları yineler; kadının ailesinin kocaya yaptığı geçim yardımlarıyla zenginleşen erkekler, özellikle sopbaşı eşlik bağlarının sürüp gitmesine belirgin bir ilgi duymaya başlamışlır. Böylece, istendiği anda bozulabilen ilk ortaklaşmacılığın yalın evliliği ataerkil düzende sürekli tekeşli evliliğe dönüşmüştür. Zamanla, sömürücüler de kendi kazdıkları kuyuya düşmüştür, çünkü getirdikleri düzen, yalnız gittikçe daha çok sömürülen "alt" sınıfta dile gelmeyen bir süreçle doğal cinsel güdülerin adım adım yozlaşmasına yolaçmıştır. Başlangıçta cinsellikle aktöre arasındaki çatışkıyı bu türlü yaşamamış öbür sınıflar da benzer bir çatışkının aynı biçimde kendi içlerinde de gelişmesine tanık olmuştur.

"Tarihsel sürecin değişik evrelerinde şu ya da bu yan ağır basacaktır, der Reich. İlk aşamalarda, cinsel istekler baskındı; sonradan, aktöresel ketvurma ağırlık kazandı. Toplumsal örgütlenmenin sarsıntı geçirdiği dönemde, cinsellikle aktöre arasındaki çatışkı doruğa çıkar. Bu, kimilerinde 'aktörenin çöktüğü' izlenimini yaratır kimilerinde de 'cinsel devrimin gerçekleştiği' sanısını verir. Şöyle ya da böyle, 'uygarlığın çöktüğü' düşüncesi cinselliğin ansızın boygösterişinin algılanmasından başka bir şey değildir. Bu görüngünün öznel açıdan bir 'çöküş' ya da 'çürüme' gibi algılanmasının tek gerekçesi zorlayıcı aktöreci yaşama biçimini tehlikeye atmasıdır. Nesnel açıdansa, zorba evlilik ve ailenin çıkarları uğruna bireyin içindeki aktöreci güçleri sürdüren cinsel buyurganlığın yıkılması sözkonusudur. Eski Çağ'da Yunanlılarda şu cinsel örgütlenmeyi görürüz:

[28] FKRA, s. 73-76.

erkek egemenliği, üst sınıf erkekleri için saray yosmaları, orta ve alt sınıflar için sokak yosmaları, ve bunların yanında, biricik toplumsal işlevleri çocuk doğurmak olan bir yığın köle, mutsuz eş. Platon dönemindeki erkek egemenliği tartışmasız bir eşcinsellik damgası taşır. Zaten bu 'egemen erkek küme'yi benimseyen çağdaş buyurgan öğretinin de dayandığı ilkedir (Blüher, Roehm, vb.).

"Devlet'in siyasal ve parasal açıdan çöküntüye girdiği dönemlerde cinsel tutumbilimdeki çelişkiler daha da belirginleşir. Zorba Rosenberg, Dionysos çağında, 'Apollon' öğesine cehennem Tanrısı 'Kton'un karışıp ona hastalık bulaştırdığına inanır. 'Erkeklik örgeni, der Rosenberg, sonunda Eski Yunan *Dünya Görüşü*'nün simgesi olup çıkmıştır.' Buyurgan yönetim yanlısı için doğal cinselliğe dönüş bir çöküş, tensel haz düşkünlüğü, pislik belirtisidir. 'Dionysos'tan esinlenen özgür cinsel doyum yasası, Hellen ırklarıyla Asyalı türlü ırk ve budunun karışmasına yolaçıyordu (...),' der Rosenberg. Burada, ırkların karışmasına konan yasağın imlemi açıkça görülüyor: ataerkil toplumun evliliğe duyduğu ilgiden kaynaklanan, toplumu ve bireyi Dionysos'çu eğilimlerden koruma kaygısı (...). Roma'daki soylu yurttaş yönetiminin halkerkine dönüşmesini —V. yüzyıla dek, bütün siyasal erk üç yüz ailenin elindeydi, bunlar üç yüz senatör çıkarırlardı— Rosenberg, V. yüzyıldan sonra, soylu yurttaşlarla halktan insanlar arasındaki evliliklere izin verilmesine bağlar; bu, 'ırkın yozlaşması'na yolaçmıştır. Burada ırk kuramının gerici yanı bütün çıplaklığıyla ortaya çıkıyor, Roma ve Yunan uygarlıklarında, değişik sınıftan bireyler arasında cinsel ilinti kurulmasının ırkların karışmasını doğuracağı açıkça belirtiliyor: *ezilen sınıfın bireyleri, değişik, yabancı ırkın insanlarıyla bir tutulmaktadır* (...).

"Rosenberg, yer tanrısı Poseidon, cinsellikten uzak yaşamı simgeleyen Athena tarafından, kendi tapınağının altındaki cehennemi yönetmeye zorlamıştır, der; burada Poseidon, Delfi'deki Apollon tapınağının altında gezinen, 'açıkdeniz canavarı'na benzeyen bir yılan kılığındadır. 'Ancak, diye sürdürür Rosenberg, kuzeyli Thésée Küçük Asya'dan gelmiş bütün hayvanları öldürmeyi başaramaz: âri kanı gücünü yitirince yabancı canavarlar azıtır: başka bir deyişle, Ortadoğu piçliğiyle Doğu şiddeti yıkılır dünyanın tepesine.'

"Rosenberg'in Doğu 'şiddeti'nden sözederken demek istediği çok açıktır, der Reich: işçi sınıfını egemen sınıftan ayıran doğal cinsellik (...). Yılan Poseidon'la açıkdeniz canavarı erkeklik örgeninin, başka bir deyişle üretken cinselliğin simgeleridir; üretken cinsellik toplumsal ve kişiliksel yapıda gizlenmeye zorlanmış, ama bütünüyle ortadan kaldırılamamıştır. Doğal cinsel etkinliğin yadsınmasında çıkarı bulunan egemen üst sınıf (örneğin eski Japonya'da ezilen sınıfların çok daha doğal cinsellik biçimlerini bir gözdağı saymaktadır. Egemen sınıfın kendi cinselliğini de bastıramamış olması, onun kendi içinde en çarpık ve sapık biçimlerde dile geldiğini görmesi bu tehlike duygusunu daha da belirgin kılar (...). Bundan ötürü, her buyurgan yönetim, bunalım dönemlerinde 'aktörc'nin, 'evlilik ve ailenin güçlendirilmesi'nin yayılmasını hızlandırır. Gerçekten de, buyurgan aile, orta-alt sınıfın acıklı toplumsal durumuyla gerici öğretiyi birbirine bağlayan halkadır. Parasal bunalımlar, orta sınıfın işçileştirilmesi ya da savaş buyurgan ailenin temelini oyarsa, buyurgan dizginin halkın kişilik yapısına işlenmesi de ciddi biçimde tehlikeye düşer."[29]

---

[29] *A.g.y.*, s. 77-82.

Kanımca, bu satırların önemi her türlü ırk öğretisinin derinde gizli ruhsal köklerinin çözümlenmesindedir. Yunan ve Roma "çöküşü"nün ırk kuramcısı Rosenberg tarafından "tarihsel çözümlenmesi", kendini yeni canlıcılığın ve çoktanrıcılığın öncüsü gibi gösteren bir öğreti ve düzenin köklü "cinsellik düşmanlığı"nın açık seçik kanıtıdır.

Ancak daha önce belirttiğim gibi, Reich'ın bir kurum (aile) ile bir toplumsal sınıfı (küçük-kentsoylu sınıfı) Naziliğin ve her türlü zorba yönetimin anakalıbı sayma girişimi bana daha az inandırıcı gözüküyor. Gerçekte, Nazi deneyiminin onu bu türlü genellemelere karşı uyarması gerekirdi: Nazi yönetiminin, "kendi yeni düzeni"nin "yeni insanı"nı oluşturmak üzere bir sürü aile-dışı, toplu eğitim denemesine giriştiğini herkes bilir. Öte yandan, Nazi yönetimiyle İtalya'daki buyurgan yönetimde, gençlik örgütleriyle aile kurumu arasında birtakım çatışkıların belirmesi de ilginçtir; aynı çatışkı, sonraları, Sovyetler Birliği'nde ve bütün öbür ortaklaşmacı düzenlerde kendini göstermiştir. Kişilik bozukluklarını (ona bağlı olarak da toplumsal çarpıklıkların sürüp gitmesini) yaratan, Reich'ın çok güzel tanımladığı *"cinsellik düşmanı" ve buyurgan içerikler*'dir, bu içeriklerin dağıtıldığı *toplumsal yapı ve kurumlar değil.* Toplumsal baskının nedeni olarak şu ya da bu tutumbilimsel dizgeyi, şu ya da bu toplumsal kurumu göstermek, dikkati baskının biçimsel öğelerine yöneltmek, hem kendini hem başkalarını, yeni ve "devrimci" kılıklara bürünmüş buyurganlığın eski güçlerine oyuncak etmek anlamına gelir.

Son olarak da, Reich'ın orta sınıfların sapıklığının karşısına ısrarla işçi sınıfının sözümona "doğal cinselliği"ni koymaya çalışmasını ancak gülünç bulabiliriz; bu "doğal cinsellik" olsa olsa Marx'çılığın kentsoylu öğretilerle ilgili sayıklamalarla dolu düşleminde vardır.

Nazi Simgeciliği

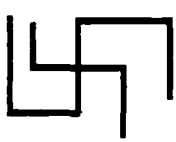
Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı'nın kısa, ama büyüleyici bir bölümü "gamalı haçın simgeselliği"ne ayrılmıştır. Reich, Nazi başarısının duygusal etkenlerini incelemeyi sürdürüp: "Gamalı haç ordusuyuz biz / Kaldıralım kızıl sancakları / Alman emekçileri adına savaşacağız / Özgürlük yolunu açarak" gibi kolayca bellenecek kimi yürüyüş şarkılarının gördüğü işlevi vurgular; bunlarda, toplumcu-ortaklaşmacı dünya görüşünün savsözleriyle renkleri açıkça dile getirilir.

Reich daha sonra, gamalı haçın Alman halk yığınları üzerinde neden

böylesine etkili olduğu sorusuna gelir. Bu soruyu yanıtlamazdan önce, Hitler'in Nazi sancağı konusundaki tanımlamasını yineler: "Kızılda, toplumsal ilerleme ülküsünü, beyazda ulusal düşünün arılığını; gamalı haçtaysa hem âri ırkın, hem de her zaman Yahudi düşmanı olarak kalacak yaratıcı çalışmanın yengiye ulaşması için verilecek kavganın simgesini görmekteyiz." Ancak Reich, öncelikle anlağa seslenen bu tanımlamayla yetinmez.

"Kızılla ak, sıradan insanın çelişkili kişilik yapısı üzerinde etkilidir," diye söze başlar: başka bir deyişle, kızıl onun tensel haz düşkünlüğünü ve yaşama sevgisini körükler, beyazsa çileci yanını göklere çıkarır, kendisini çeken, ama aynı zamanda "lekeli"[30] bulduğu haz düşkünlüğünü "arıtma"ya duyduğu hastalıklı gereksinmeyi dile getirir.

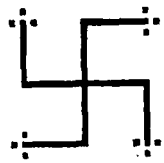
Ancak, diye sürdürür Reich, gamalı haçın coşkusal işlevi hâlâ karanlıktadır. Neden bu simge gizemci duyguların körüklenmesinde böyle etkilidir? Hitler, gamalı haçın Yahudi karşıtı bir simge olduğunu öne sürüyordu: oysa bu imlem gamalı haça çok sonraları yakıştırılmıştır. Üstelik, gamalı haça Musevi toplumlarda da rastlanmıştır: örneğin, Granada'daki Elhamra'da. Herta Heinrich *(Zeitschrift für Sexualwissenschaft*'taki "Hakenkreuz, Vierklee und Granatapfel" başlıklı yazısında, 1920) Tiberiad Gölü kıyısındaki Edd-Dikke sinagogunun kalıntıları arasında görülmüş bir gamalı haçtan sözeder. Bu haç şöyleymiş:

Gamalı haç hep bir eşkenar dörtgenle birleştirilmiş olarak görülmüştür: dörtgen dişiyi, gamalı haç da erkeği simgeliyordu. Percy Gardner, Eski Yunanlılarda onun, Hemera adıyla, erkeklik simgesi olan güneşi yansıttığını ortaya çıkarmıştır. Löwenthal *(Zeitschrift für Sexualwissenschaft*'taki "Zur Hakkenkreuzsymbolik" başlıklı yazısında, 1930) Wesphalia'da, Soest'te, Wiese'nin kıyısında, Santa Maria Kilisesi'ndeki sunağın üzerine serilmiş örtüde gördüğü gamalı haçı betimler: ikili bir haçla birleştirilmiş dişilik örgeni. Burada gamalı haç fırtınalı göğü, eşkenar

[30] *A.g.y.*, s. 84-85.

dörtgense toprağın doğurganlığını simgeliyordu. Smigorski Doğu Hindistan'da bir gamalı haç bulgulamıştı, dört kollu bir oktu bu, her kolun ucuna şu biçimde üç nokta konmuştu:

Son olarak da kazıbilimci Lindberg bu çizimdeki üç noktanın yerine birer baş oturtulmuş gamalı haçlar saptamıştı.

"Demek ki gamalı haç, başlangıçta cinsel bir simgeydi. Zamanla, daha değişik imlemler kazandı: bunlar arasında, çalışmanın simgesi olan değirmen taşı da vardı. Cinsellikle çalışmayı özdeşleştiren ilk duygusal yakınlaştırma Bilmans'la Pengerots'nun Ermiş Thomas Becket'in sivri külahı üzerinde görülen tasarımı da açıklar: çevresinde şu yazının bulunduğu bir gamalı haçtır bu: 'Selâm sana, İnsanoğlunun Anası! Tanrı'nın kollarına at kendini, insanlığı beslemek üzere meyve ver.' Burada doğurganlık Toprak Ana'yla Tanrı Baba'nın sarılışmasında simgelenir. Zelenin'e göre, Hindistan'daki eski bir lehçede, *gamalı haç* (svastika) 'horoz' 'tensel haz düşkünü' demekmiş: burada da yine tartışılmaz biçimde cinsel imlemlerle karşı karşıyayız."

Reich son olarak Nazi gamalı haçının, kadınla erkek arasındaki çiftleşmeyi simgeleyen çizemin değişik bir biçimi olduğunu vurgular.

"Gamalı haçın bilinçdışı cinsel-duygusal yaşam açısından taşıdığı imlem hiç kuşkusuz Nazi yaymacasının kazandığı başarının tek nedeni değildir, der Reich: ama sözkonusu başarının önemli etkenlerinden biridir. Bu simge ilkin onur ve bağlılığın belirtisi olarak öne sürülür, ama cinselliği yadsıyan aktöreci eğilimleri de bağrında taşıdığı için, çok daha kolay benimsenir."[31]

Reich, bir sonraki bölümde, gizemciliğin çözümlemesine girişir: gizemciliği kendilerine bayrak edinen dinsel ve siyasal örgütler topluluğuna "cinselliğe düşman uluslararası birlik" damgasını yapıştırır. Bu, kanımca son derece önemli birkaç tümceyle başlayan bölümdür; sözkonusu tümceler, Reich'ın gerçek bir toplumsal devrimin sorunlarını aydınlatma, siyasal devrim savaşımı sorununu somut olarak ortaya koyma işinde gördüğü tarihsel işlevi anlama açısından belirleyicidir.

[31] *A.g.y.*, s. 86-87.

"Cinsel tutumbilimin akıl sağlığı alanındaki görevlerini açıkça dile dökmek istiyorsak, gericiliğin ekinsel siyasetinde kullandığı saldırı ve savunma yöntemlerine çok dikkat etmemiz gerekir. Gericiliğin gizemci eğilimler taşıyan yönergelerini 'saptırma oyunları' diye niteleyerek ortadan kaldıramayız. Daha önce de belirttiğimiz gibi, gericiliğin öğretisini yaymada onca başarı kazanması yalnız halkın kafasının karıştırılmasıyla açıklanamaz; bunların gerisinde, her zamanki gibi, bir kitlesel ruh hali vardır. Özellikle de, halk yığınlarında, onları kendi çıkarlarına aykırı biçimde düşünüp davranmaya iten, araştırılmamış sürecin bulunması gerekir. Son derece önemli bir sorunla karşı karşıyayız: çünkü, halk yığınlarının bu davranışı olmasa, gericilik bütün gücünü yitirirdi."[32]

Ruhbilimsel sorunlara hakettikleri siyasal önemin verilmesini isteyen ve hiçbir yankı uyandırmayan bu görkemli haşlamadan sonra Reich, attığı asal adımlara dayanarak, üstünyetenekli insanlara özgü sezgilerinden birini oluşturur:

"Emekçi yığınlarının gittikçe artan geçimsıkıntısı baskıcı aktörenin büyüyen ağırlığıyla atbaşı gider. Bunun tek bir işlevi olabilir: halk yığınlarının geçim baskısına başkaldırıp üretimi durdurmasını suçluluk duygularını pekiştirerek, yerleşik düzene aktöresel bağımlılıklarını artırarak önlemek."[33]

Devlet Buyurganlığı ve Cinsel Baskı

Reich'tan önceki ya da sonraki yapıtlarda cinsel baskıyla geçim sıkıntısı arasındaki karşılıklı bağıntıya değinildiği zaman, genellikle bunun hep gittikçe artan üretime uydurmak üzere, halk yığınlarının "dikkatinin dağılması"nı önleme gereksinmesiyle açıklandığını görürürüz. Reich'ın varsayımıysa bana çok daha ilginç, derinleştirilmeye değer gözüküyor: ona göre, tekelci yönetimlerde görülen gittikçe daha çok üretimde bulunma, daha az tüketme, ağır işleyimi ve gizil savaş gücünü pekiştirme isteğiyle atbaşı giden cinsel baskı, çalışma çabasının "kendiliğinden ortaya çıkan bir alt-ürünü" de, bu çaba için gerekli enerjileri biriktirmenin bir yolu da değildir (üretim alanında, cinsel doyumdan yoksun kalmanın, belli bir sınırın ötesinde, olumsuz sonuç vgrdiği bile kanıtlanmıştır — ve yeni-anamalcılık bunu çok iyi anlamış gözükmektedir), *tersine, halk yığınları arasında suçluluk duygusunu ve yerleşik yetkeye bağımlılığı arttırmanın, istenen özverilere daha kolay katlan-*

[32] *A.g.y.*, s. 97.

[33] Aynı yer.

masını sağlamanın aracıdır. Reich bu konuda, Nazilerin ilk yazılı yönergelerinden birini anar:

"Gençlik, ancak Devlet ülküsü kendisine yol gösterirse çetin geleceğini göğüslemeye hazır olabilecektir. Bu, gençlere topluluk karşısında sorumluluk ve özverinin öğretilmesi anlamına gelir. Yaşarken çok çetin güçlüklerle yüz yüze gelecek gençliğe verilecek eğitimde uyuşukluğun, herhangi bir bireysel içtepi ya da hazcılığa aşırı önem vermenin yeri yoktur. Gençler ancak (...) sıkıdüzeni ve isterlerini benimsemeye hazırsalar Devlet'e hizmet etmeye alışacaktır."

Reich bu tümceleri "buyurgan tepki"ye örnek diye gösterir, oysa onlara şöyle bir gözatmak, herhangi bir ortaklaşmacı ya da dinsel eğitim anlayışından ya da yaymaca savsözünden *hiçbir ayrımları* bulunmadığını anlamaya yeter; olsa olsa, Devlet ve Ulus'a bağlılığın yerini, Ortaklaşmacı Parti ya da Hıristiyan Parti metinlerinde "Devlet ve toplumculuğa", ya da "Kilise'ye ve gerçek inanca" bağlılık alacaktır.

Reich, sol partilerin "tinsel" (özellikle de cinsel) sorunları "güncel savaşım" nedenleriyle bir köşeye itmelerine, buyurgan gericiliğinse (son derece içgüdüsel olsa bile) etkili biçimde durmadan bunlara değinişine bakarak şunları yazar:

"Gençliğin desteğini sağlamak üzere ortaklaşmacılar öğretisel sorunları bir yana bırakıp sınıfsal bakış açısına ağırlık verirken, Katolik örgütler bunun tersini yapar: Bolşevikliğin getirdiği tinsel tehlikelere parmak basarlar (...). Ayrıca, Kilise temsilcileri gençlik örgütlerinde hep anamalcılığa karşı tutum takınır; böylece gençler, dıştan bakıldığında, ortaklaşmacılarla papazların toplumsal tutumlarını birbirinden ayıramaz. Kesin bir sınır ancak cinsellik alanında çizilebilir."[34]

Bunlar, güncellikleri insanı şaşırtan tümcelerdir. Bugün de, aradan geçen onca yıla karşın, durum pek değişmemiştir ve "gelişmiş" Katolik anlayışla ortaklaşmacı temsilcilerin aynı temel sessizlikten kaynaklanan bir "karşılıklı konuşma" girişiminde buluşmaları rastlantı değildir: cinsel baskı ile eğitimdeki buyurganlık konusundaki suskunluktur bu; kilise yöneticileriyle ortaklaşmacı yöneticiler arasında bu noktalarda sözsüz bir uzlaşma vardır.

Reich, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın Amerika basımında, bu sorunlar üzerinde düşünürken, yaşadığı acı deneyimden doğru sonuçlar çıkarmayı bilmiştir:

---

[34] *A.g.y.*, s. 204-205.

"Ortaklaşmacı örgütlerin bu canalıcı sorunu (cinsel baskı sorununu) savsaklamakla kalmayıp gençlerin cinsel yaşamını kınama ve engellemede Kilise'yle hemen hemen aynı görüşte oldukları kısa sürede ortaya çıktı. Ortaklaşmacı örgütlerin Sexpol eylemi karşısında aldıkları kıyıcı önlemler pek çok Kilise temsilcisinin önlemlerinden daha az zorbaca olmadı. Nitekim, gerici ruhçözümcü, ortaklaşmacılık papazı Salkind'in cinsel baskı konusunda tam bir Sovyet yetkesine dönüşmesi rastlantı değildir."[35]

Güncellik açısından, belki de en ilginç sayfalar, Reich'ın "birkaç cinsel siyaset sorunu"nu ele aldıklarıdır. Bugün cinsel alanda devrimci siyaset izlemeye niyetlenen her eylemin karşılaştığı somut engelleri yerli yerine oturtmaya çalışanların bu sayfaları dikkatle incelemesi gerekir.

"Deneyim, kimi tutumbilimcilerin(*) cinsel tutumbilime 'cinsel sorunun önemini abarttığı'nı söyleyerek karşıçıktıklarını göstermektedir, der Reich daha o günlerde bu yöndeki çabalarına yapılan eleştirileri yanıtlayarak (...). Her şeyden önce, cinsel tutumbilime karşıçıkan bu insanların kıskanç olmasını gerektiren hiçbir şey bulunmadığını belirtelim. Cinsel tutumbilim çalışması onların uzmanlık alanına elatmak ya da etkinliklerini sınırlandırmak değildir. Gerçekten de, cinsel tutumbilimin ereği, toplumsal sürecin şimdiye dek gözardı edilmiş, ama son derece önemli bir sürecini anlamaktır. Cinsel tutumbilim savaşımı ezilenlerle sömürülenlerin ezenlerle sömürücülere karşı verdikleri genel kavganın ayrılmaz parçasıdır. Çalışma odasının sessizliğinde cinsel tutumbilimin emekçi sınıfın kavgasında hangi yeri tutması gerektiğine ilişkin bir yargıya varmaya çalışmak sonu gelmez okulcu tartışmalara gömülüp kalmak olur. Şimdiye dek, cinsel tutumbilimin önemi ve işleviyle ilgili tartışmalarda siyasal tutumbilimle cinsel tutumbilim arasında bir karşıtlık varmış gibi davranıldı, deneyime dayalı bir sonuca ulaşmaya çalışılmadı. Bu gibi tartışmalar boşuna zaman yitirmedir. Devrimci emekçiler kendilerine düşen işi yerine getirdikleri zaman (...) çeşitli kesimlerin önemiyle ilgili tartışmalar gereksizleşir, çünkü sözkonusu önem açıkça ortadadır. Aynı biçimde, şu temel olguyu unutmamak asaldır: *parasal biçimler cinsel yaşam biçimlerini de belirler*, parasal ve toplumsal yaşam koşulları değiştirilmedikçe cinsel yaşamınkiler değiştirilemez."[36] (İtalikler W. Reich'a değil, bana ait.)

Tarihsel açıdan, aşırı tutumbilimci yaklaşımına karşın, bu bölümün *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın Amerika basımında korunduğunu belirtmek yerinde olur. Bu da, Birleşik Devletler'e gidişinden sonra siyasal düşüncesinde oluşan köklü değişime karşın, Marx'çı düşüncenin kimi savlarına hâlâ gönülden bağlı olduğuna inanmamıza yolaçar; özellikle, parasal örgütlenmeye oranla bütün öbür gerçeklikler üstyapısaldır, ikincildir savına.

---

[35] *A.g.y.*, s. 105.

(*) Burada "katı gelenekçi Marx'çı" kişilere yönelik anıştırma açıktır.

[36] *A.g.y.*, s. 157.

Gebeliği Önleme ve Düzeltimcilik

"Cinsel tutumbilim çoğunlukla 'bireyci' olmakla, dolayısıyla toplumsal bir erek uğrunda kullanılamamakla suçlanır, diye sürdürür Reich. Cinsel tutumbilimin verilerinin elde ediliş yöntemi 'bireysel'dir elbet. İyi ama, cinsel baskı toplumun bütün bireylerine uygulanmıyor mu? Cinsel acı genel değil mi? Verem hasta bir birey üzerinde incelenmiyor diye veremle savaş 'bireyselleşmiş' mi oluyor? Devrimci akım, şimdiye dek, cinselliği 'özel bir sorun' saymakla çok ciddi yanılgıya düşmüştür. Siyasal gericilik içinse bu özel bir sorun değildir, o hep iki cephede birden savaşır; hem siyasal tutumbilim cephesinde, hem de 'tinsel yeniden doğuş' cephesinde. Oysa devrimci eylem, şimdiye dek yalnız tek bir yönde yürümüştür. Yapılması gereken, cinsel sorunu toplumsal düzeye, 'özel sorunlar'ı kitlesel akıl sağlığı düzlemine çıkarmak, salt nüfus artışını gözeten bir siyasetle yetinmeyip cinsel sorunu tümel savaşıma katmaktır (...)."[37]

Bu sözler günümüzde de geçerlidir ve solcu partilerde savaşım veren her insanın bunlar üzerinde düşünmesi gerekir. Reich bundan sonra doğumların düzene konması sorununu şöyle hızla gözden geçirmeye girişir. Bu, bütünüyle alıntılanmaya değer bir bölümdür, çünkü her şeyden önce Reich'ın nüfus artışıyla ilgili tutum takınması öylesine ender ve dar sınırlıdır ki, aşırı çoğalma sorununa bütün ciddiliğiyle eğilmediği bile sanılmıştır; öte yandan, aşağıdaki satırlar öncülükleri dolayısıyla büyük tarihsel değer taşıyan saptamalardır: Dünya Doğumları Düzene Koyma Akımı *önderleri*'nin cinsel sorun karşısında takındıkları tutumun gözler önüne serilmesidir bu.

"Cinsel düzeltimi amaçlayan kentsoylu eylemin giltikçe kendini kapattığı nüfus artışı siyaseti, doğrusunu isterseniz, cinsel siyasete yabancı bir sorundur. Gerçekten de, nüfus artışı siyaseti cinsel güdülerin düzene konmasıyla değil, doğumların artışıyla ilgilenir. Çoğalmanın cinsel edimi gerektirdiği doğrudur elbet, ama bunun dışında, nüfus artışı siyasetinin terimin toplumsal ve dirimbilimsel anlamında cinsellikle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Halk, genel olarak, doğrudan doğruya nüfus artışı sorununa en küçük bir ilgi duymaz. Çocuk aldırma sorununa gelince, bununla da nüfus artışından dolayı değil, *kişisel* nedenlerle ilgilenir. Çocuk aldırmanın yasalarla yasaklanması birtakım kaygılara, acılara ve ölümlere yolaçtığı için genel bir toplumsal siyaset sorununa dönüşür. Çocuk aldırma bizler ancak insanların, *çocuk isteseler de istemeseler de cinsel ilişki kurabilmeleri gerektiğini* kavradığımız an bir cinsel tutumbilim sorunu haline gelebilir. Oysa, duygusal açıdan sorunun en önemli yanı olan işin bu yanı hep savsaklanmıştır. Bugün içimizden biri kalkıp halk yığınlarına: 'Çocuk aldırmaya karşı yasaların yarattığı hastalık ve ölümlerden yakınıyorsunuz. Oysa çare son derece yalın: cinsel ilişki kurmaktan kaçınmanız yeter' dese, herkes kahkahayla güler. İşin doğrusu, insanlar nüfus artışıyla doğrudan ilgilenmezler. Doyurucu bir cinsel yaşama sahip çıktığını açık seçik dile getirmedikçe, hiçbir cinsel düzeltimin, hiçbir cinsel tutumbilim

[37] *A.g.y.*, s. 158.

akımının anlamı yoktur. Herhangi bir toplumsal katmandaki kadın ve erkek açısından kendi cinsel istekleri, çocuk aldırmaya karşı yasaların yolaçtığı ölümlerden çok daha önemlidir. Birinciler en kişisel çıkarları arasındadır, ikincilerse belli bir toplumsal bilincin varlığını gerektirir; buysa, ne yazık ki, sokaktaki insanda her zaman yoktur. Açlığın giderilmesi konusunda, yaymaca amacıyla, birtakım soyut toplumsal ya da siyasal kavramlardan değil, bireylerin gereksinmelerinden sözedilir. Cinsel sorunsa, yalnız bireysel değil, yığınsaldır, toplumsal yaşamın ve akıl sağlığının temel sorunudur."[38]

Bu satırlarda, yapıtın yayımlanmasından önceki yıl, Dünya Cinsel Düzeltim Birliği'nin dağılmasına ve Norman Haire yönetimindeki düzeltimci kümenin Reich'la Leunbach'ın önderlik ettiği Marx'çı-devrimci kümeye karşıçıkmasına yolaçan tartışmaların yankısını buluruz.[39] Bu çatışmanın başlıca öğelerinden biri, gebeliği önleme yöntemlerini halka tanıtmayı amaçlayanların gittikçe belirginleşen aileyi gözetme kaygılarıydı; nitekim bu eğilim günümüzde "cinsellik düşmanı", akıllı uslu özdeyişlerinin sözkonusu yaymacayı bütünüyle benimsemesine yolaçmıştır: bunun için, bu alanda etkinlikte bulunan ulusal örgütlerin çoğunun "Aile Planlaması Derneği" adını taşıdığını, pek çoğunun da "yasal olarak evli bulunmayan" kişilere gebeliği önleyici bilgiler vermekten kaçındıklarını belirtmek yeterlidir.

"Cinsel tutumbilim siyasetine çok daha ciddi bir karşıçıkış katı gelenekçi ruhçözümcüden gelebilir, diye sürdürür Reich. Bir bireyin ruhsal sağaltımı, hastanın cinsel isteklerinin bilincine varabilmesi aylarca, yıllarca çalışmayı gerektirdiği için ruhçözümcü, insanların cinsel acılarının çektikleri geçim sıkıntısı gibi kullanılamayacağım söyleyebilir; çünkü, cinsel ketvurmalar da cinsel güdüler kadar derine kök salmıştır ve sonunda onlar ağır basar. Elimizde bireysel çözümlemeye denk düşen kitlesel bir sağaltım uygulayımı yoksa, halkın cinsel arzularını bastırmasını nasıl aşabiliriz? Bu karşıçıkışın ciddiye alınması gerekir. Ancak bu tür eleştiriler beni son derece değerli deneyimler sağlayan kılgısal bir etkinliğe girişmekten alıkoysaydı, cinsel tutumbilimi 'bireyci' sorunlar arasına yerleştiren ve bunun çözümü için ikinci bir Mesih bekleyen insanlarla aynı görüşte olduğumu bildirmek zorunda kalırdım. Ruhçözümcünün biri, geçenlerde bana, çalışmamın pek yalın bir bilgi toplamı olduğunu, cinsel baskının köklü güçlerinin yakınından bile geçmediğini söyledi. Başlangıçta, bu sözler karşısında ne diyeceğimi bilemiyordum. Ama yanıtları kılgısal deneyim sağladı."[40]

---

[38]Aynı yer.

[39]Reich'çı kümeyle düzeltimci kümenin konumları Leunbach'la Haire arasındaki, ZPPS'nin c. 2, nr. 6, s. 81 ve sonrasında basılan yazışmalarda açıkça dile getirilmiştir.

[40]FKRA, s. 160.

Halk Sağlığı ve Bireysel Sağaltım

Reich burada, halkın akıl sağlığının korunmasıyla bireysel sağaltımın birbirinden apayrı olduğuna parmak basar. Bireysel sağaltım alanında, baskıların ortadan kaldırılması, dirimsel sağlığın geri getirilmesi önemlidir. Toplumsal cinsel tutumbilimin göreviyse bu değildir. Cinsel baskı altına alınmış bireyin benliğindeki çatışkı ve acıyı bilinç düzeyine çıkarmaktır görevi. Gerçekten de, insanlar "tinsel" zorunlulukların bilincindedir, ama bir cinsel yaşamları bulunduğunun ve bunun doyurulması gerektiğinin ayrımında değildirler; ya da ayrımındaysalar bile, bu bilinç öylesine bastırılmıştır ki, hiçbir somut etkisi yoktur. İnsanları cinsel isteklerinin bilincine erdirebilmek için, diye sürdürür Reich, bunların bastırılması konusunda özel bir çalışmanın yapılması gerekir. Ancak, kitlesel sorun yine de bireylerin sağaltımı sorunundan ayrıdır:

"Kılgısal deneyim, bir hanım hastaya bakımevinde cinsel gereksinmelerinden sözederseniz, bütün tinsel dirençlerini çözümcüye yönelttiğini, ondan sonra hekimin artık hastayı hiçbir şeye inandıramadığını göstermiştir. Buna karşılık, aynı kadın bir kitle toplantısının havasına girdiğinde, özellikle herkesin cinsel gereksinmelerinin açıkça tartışıldığı bir toplantıda, tepkisi bambaşka olacaktır. Gerçekten de, artık kendini yalnız duyumsamayacaktır: öbür insanların da bu 'yasak' şeyleri dinleyip tartıştıklarını saptayacaktır. Böylece, birçysel ketvurması, yeni bir cinsel tutumbilim aktöresi gerektiren cinselliğin topluca olumlanmasıyla etkisiz kılınmıştır. Bu da cinselliği yadsıyışını ortadan kaldıramasa bile, etkisini azaltır, çünkü toplantıya katılan kadın da aslında cinsel mutluluğa susamıştır. Kitle toplantısındaki durum, değişik açıdan bakarsak, cinsel gereksinmeyi dile getirir: cinsel gereksinme güçlü biçimde bilinç yüzeyine çıkar, *toplumsal olarak benimsenebilir duruma gelir*. Sorun iyi ortaya konmuşsa, cinsel gereksinmelere sahip çıkış uçkuru bağlı yaşama zorunluluğundan daha inandırıcı gözükür (...). Burada, hemen dolaysız bir yardımda bulunmak değil, yalnız cinsel arzuları bastırma gerçekliğini su yüzüne çıkarmak, cinsellikle gizemcilik arasındaki çatışkıyı gözler önüne sermek, toplu öğretiyle yeniden alevlendirmek ve toplumsal bir eyleme yönelmek sözkonusudur. Herhangi bir yardımda bulunmadan insanları korkunç güçlüklerle yüz yüze getireceği için, bu eylemin şeytanı olduğu söylenebilir (...). Bu karşıçıkışa, siyasal gericiliğin çok daha şeytanı olduğu söylenerek yanıt verilmelidir. Üstelik, aynı eleştiriler açlıkla savaş için de geçerlidir. Örneğin Çinli *ucuz işçi*, boynundaki boyunduruğa bilinçsizce ya da çaresizlikle katlanırken, içinde bulunduğu korkunç durumun bilincine varan ve köleliğe bilinçli olarak karşıçıkan insandan daha az acı çeker. İyi ama, insancıllık bahanesiyle, *sömürge işçisi*'nden yazgısıyla ilgili doğruyu saklamak gerektiğini kim söyleyebilir? Ancak bir gizemci, ona akıl veren bir buyurgan ya da bir toplumbilim öğretmeni. *Bu tür "insancıllık" insanlıkdışı'nın sürdürülmesini gerektirir*. Bizim "insancıllık eksikliğimiz", gerici buyurganlık işbaşına gelir gelmez hazırola geçen, durmadan konuşan "büyük özgürlükçüler"in dillerinden düşmeyen şey-

lerle savaşımdan başka bir şey değildir. Tamam: tutarlı bir cinsel tutumbilim çalışması, eskiden sessiz yatan bir sürü acıyı su yüzüne çıkarır; varolan çatışkıları pekiştirir, yenilerini yaratır ve insanların içinde bulundukları duruma dayanamamalarına yolaçar. Aynı zamanda, özgürlüğe giden bir yol da açar: acıyı yaratan toplumsal nedenlerle savaşabilme olasılığı yaratır. Doğru: cinsel tutumbilim çalışması insan yaşamının en çetin, en tehlikeli, en kişisel yanlarına dokunur. *Peki ama, halk yığınlarının gizemci dünya görüşüyle zehirlenmesi de aynı şeyi yapmıyor mu?* Önemli olan, bir şeyin hangi erekle yapıldığıdır. Cinsel tutumbilim toplantılarında insanların gözlerinde yanan parıltıyı görmüş, sorulan binlerce özel soruyu işitmiş insan bu sorunların gerçek bir toplumsal patlayıcı olduklarını, özyıkıma dayalı şu gidişi durdurup dünyayı düşünmeye zorlayabileceklerini çok iyi bilir. Ancak, aynı çalışmanın aktöreci gizemcilikte Katolik Kilisesi'yle yarışan 'devrimci'ler tarafından yapılması gerektiği de doğrudur; bunlar cinsel sorunların çözümünün 'devrimci öğretinin yüce niteliğine yakışmadığı'nı düşünürler; çocukların kendi kendini okşaması ya da sinirce gibi sorunları 'kentsoylu uydurması' diye kaldırıp atarlar; kısacası, bunlar bütün 'Lenin'cilikleri'ne 'Marx'çılık'larına karşın, köklü biçimde gericidirler; dolayısıyla, bu konulardaki görüşlerim kendiliğinden yanlış gelir onlara, çünkü halk yığınlarına sorarsanız, hemen cinselliğin yadsınmasına sahip çıkarlar."[41]

Kanımca Reich'ın kaleme aldığı en iyi sayfalar arasında yer alan bu satırlarda ister gelenekçi ruhçözümcülerden, ister ortaklaşmacı kışkırtıcılardan ya da aynı kalıptan çıkmış toplumsal düzeltimcilerden veya "devrimciler"den gelsin, her türlü somut cinsel siyaset eylemini köstekleyen ya da çarpıtan düzme gerekçeleri gizleyen perde indirilmiştir: daha da önemlisi, kılgısal deneyime dayanarak, cinsel izlekten yola çıkan bir toplumsal-siyasal eylemin olabilirlik ve etkisi gösterilmiştir. Reich, cinsellik konusundaki ortak uzlaşma ve duygudaşlık havasının insanların cinsel sorunlarının bilincine varmalarını ve bu sorunların toplumsal nedenlerini ortadan kaldırmak üzere savaşıma girmek istemelerini sağladığını söylerken, en doğru akılyürütmelerden birini gerçekleştirmektedir. Nitekim, gelenekçi ruhçözümcülerin, "solcu" aydınların ve partili kalemefendilerinin acı alayları arasında, çoğu kez düzenleyicileri bile şaşırtmak üzere, halkın da desteğiyle bilmem ne kadar cinsel siyaset tartışması düzenlemeye beni iten de işte bu gözlemdir. Çok kesin ruhbilimsel yasalara dayalı bu gözlemin toplumsal devrimi geniş halk katmanlarının ilgi ve tutkusunu körükleyecek yeni temel ve biçimlere, *cinsellik ve özgürlükten yana* biçimlere dayandırmak isteyen dizgeli girişimlere yol göstermesi gerekir. Sözkonusu biçimlerin benzersiz çekim gücü de yukarki alıntının biraz ötesindeki bir bölümde Reich tarafından çözümlenmiş:

---

[41] *A.g.y.*, s. 160-162.

"Cinsel tutumbilimin uygulanması açısından en önemli şey, siyasal gericiliğin bu bilim dalının çalışması karşısındaki güçsüzlüğüdür. Halk kitaplıklarında, cinsel yayınların ne denli niteliksiz olurlarsa olsunlar, bütün öbür konulardaki kitaplardan çok daha büyük bir açlıkla okunduğu herkesin bildiği bir olgudur. Bu bize sorunun taşıdığı önemi ve bu büyük halk ilgisini usauygun biçimde yönlendirmeyi becerebilirse kazanacağı başarıyı gösterebilir. Buyurganlar (ne denli zorba ve gizemci olurlarsa olsunlar) emekçilerin çalışma ve öbür haklarını savunduklarını ileri sürerek halkı çok uzun süre kandırabilirler. Ama cinsel tutumbilim konusunda işler değişir. Siyasal gericilik, devrimci bir izlencenin karşısına, cinsel yaşamın bütünüyle baskı altına alınıp yadsınmasının dışında, hiçbir izlenceyle çıkamaz. Böyle bir izlenceyse, yaşlı kadınlarla dirimsel enerjileri kurumuş bireylerin oluşturduğu siyasal açıdan önemsiz birkaç kümenin dışında, dile getirildiği an halk yığınlarının miğdesini bulandırır. *Önemli olan, gençliktir.* Gençlikse, cinselliği yadsıyan bir öğretiye artık topluca katılmaz. Bizim gücümüz işte buradadır. 1932'de, Alman cinsel tutumbilim örgütleri ortaklaşmacı örgütlerin yaymacasına yıllarca karşıçıkmış kurumların desteğini sağlayabilmiştir. Demek ki, halkın cinsel sağlıkbilgisi ilerici toplumsal akımların ayrılmaz parçası olmalıdır. Cinselliğin devrimci yaklaşımla olumlanmasına yandaş binlerce 'buyurgan' emekçi, kamugörevlisi ve öğrenci bulunduğunun bilincine varmak gerekir; bu yandaşlık onları kendi yöneticileriyle çatışkıya götürür. Altta yatan bu çatışkı su yüzüne çıkarılsa ne yapardı gerici yöneticiler? Ancak yıldırmacılığa başvurabilirler, ama bu da etkilerini yitirmelerine yolaçar. Kısacası, gerici geleneğin cinselliğe vurduğu kösteklerin gevşemesi kaçınılmazdır, ve bizim gücümüz buradan gelir (...). Cinsel tutumbilim çalışması tutarlı ve doğru yürütülürse, siyasal gericilik verecek yanıt, öne sürecek öğreti bulamaz. Onun çilecilik öğretisi ancak halk yığınlarının cinselliği olumlama içtepisi bir sürü çelişkiye saplanıp gizli kaldığı ve sözkonusu içtepiyle gerici öğretinin karşısına dikilmediği sürece savunulabilir."[42]

Reich'ın değerlendirmelerine şu eklenebilir: cinsel yaşam ve aktöre konusunda, siyasal gericilik (yalnız buyurgan sağcı gericilik değil, aynı zamanda dinsel, ve ne yazık ki, solcu gericilik) izlencelerine öykünerek gerçek devrimcilerle hiçbir zaman yarışamaz. Nitekim, yeryüzündeki yalnız sağcı buyurganlar değil, aynı zamanda "ilerici" Katolikler, çatık-kaşlı ortaklaşmacılar, Nâsır'cılar ve sözümona-devrimci bütün masalcılar devrimcilerin temizlik, çalışma hakkı, geçim yardımı, toplumsal güvence, sendikacılık, eğitim alanlarındaki gündemini kolayca benimsediği halde, cinsel eğitim, gelişme ve yaşamı özgürleştirme ilkesine hiçbir buyurgan güç sahip çıkmamıştır, çıkmayacaktır (hele uygulaması hiç düşünülemez). Sinircelilere özgü sezgiyle, yeryüzündeki bütün zorbalar böyle bir özgürlüğün ellerindeki siyasal erkin temelini sarsacağını duyumsarlar.

Öte yandan, kanımca, Reich da sağ ve "sol" buyurganlığın halk yığın-

[42] *A.g.y.*, s. 164-165.

larını açıkça cinselliğe düşman ülkülere sürüklemesi konusundaki "gizli" olasılıklarını küçümsemektedir. Oysa sağcı buyurganların, kilisenin ve ortaklaşmacıların verdiği örnekler, cinsel baskıyla allak bullak edilmiş gençleri ve halk yığınlarını diledikleri gibi kışkırtabileceklerini, (şöyle belli belirsiz de olsa) cinsel özgürlüğü benimsemiş herhangi bir kuşkulu küme ve eyleme savaş açmaya yöneltebileceklerini göstermiştir.

Reich, konuyu bağlarken, okurun dikkatini ilerici güçlerin, hani şu "yansız" seçmenlerin duyarsızlığını sarsma girişimlerinin başarısızlığına ve bu başarısızlığın nedenlerine çeker.

Hitler, der Reich, 1933 Mart'ındaki kesin yengisini "yasal" yoldan, başka bir deyişle o güne dek seçim sandığına uğramayan beş milyon seçmeni kıpırdatarak elde etti. Sol partiler de kayıtsız halk yığınlarının desteğini sağlamak üzere ellerinden gelen çabayı göstermişlerdi, ama boşuna, çünkü "kayıtsız" ve "yansız" nitelemelerinin ne anlama geldiğini hiç araştırmamışlardı. Reich, bu yansızlıkta edilgin bir tinsel tutum görmenin ne denli yanlış olduğunu gösterir. Tersine, son derece etkin bir tutumdur bu: toplumsal sorumluluğun bilincine varmaya karşı kendini savunma. Bu tutumun çözümlenmesi yansız halk yığınlarının davranışına parlak bir ışık tutar. "Siyasete bulaşmak istemeyen" sıradan aydının tutumunu belirleyen güdüler günlük geçim kaygıları ve kamuoyunun beğenmesine bağlı kişisel yaşamıyla ilgili korkularıdır: bu korkulardan ötürü, kör kör parmağım gözüne bilgi ve inançlarını harcar.[43]

Cinsel Baskı ve Bana-ne'cilik

Üretim süreçlerine şu ya da bu biçimde katılan, ama toplumsal sorumluluk taşımayan kişileri iki büyük kümeye ayırabiliriz, der Reich. Birinci kümede siyaset kavramı, bilinçsizce şiddet ve bedensel tehlike kavramına, başka bir deyişle, her türlü gerçekçi yönelişi engelleyen yoğun korkuya bağlıdır. Sanıldığından çok daha kalabalık ikinci kümedeyse toplumsal sorumsuzluk, aralarında cinsel çatışkıların önemli bir yer tuttuğu kişisel çatışkı ve kaygılardan ileri gelir. Geçim durumuyla toplumsal sorumluluklarının bilincine varması gereken genç bir kamuoyu görevlisi kadın sorumsuz davranıyorsa, bu, yüzde doksan dokuz "duygusal serüvenleri"nden, başka bir deyişle benliğindeki cinsel çatışkılardan gelir. Bütün

[43] *A.g.y.*, s. 172-173.

tinsel enerjisini, yerlere serilmemek amacıyla, cinsel durumunu denetlemeye harcayan bir orta sınıf kadını için de aynı şey geçerlidir. Oysa, devrimci akım şimdiye dek bu gerçeklikleri görmezden gelmiştir. "Yansız" kişileri, parasal hakları açısından uğradıkları baskının bilincine varmalarını sağlayarak devinime geçirmeye çalışmıştır. Oysa deneyim, "yansız" kişilerin çoğunun parasal-siyasal bir söyleve hiç kulak asmadıklarını, buna karşılık, geçim sorunlarından hiç sözetmeyen bir ulusçu-toplumcunun kandırıcı lâflarıyla coşmaya hazır olduklarını göstermiştir, der Reich. Nasıl açıklamalı bu görüngüyü? O, —ister bilinçli ister bilinçsiz olsunlar— terimin en geniş anlamında cinsel çatışkıların mantıklı düşünceye ketvurmasıyla, toplumsal sorumluluk duygularının gelişmesini engellemesiyle ve bireyi yalnız belli söylemlere duyarlı kılmasıyla açıklanır.[44]

Reich, çok haklı olarak, safdilliğini ve gizemciliğini (başka bir deyişle bastırdığı cinsel ve yaşamsal enerjileri) sömürmeye hazır bir sağcı buyurganla karşılaşan böyle bir insanın ona yüzde yüz güvendiğini belirtir.

Bu, buyurgan izlencenin sözkonusu kişiyi devrimci izlenceden daha çok inandırmasından değil, yazgısını bir öndere ve onun öğretisine bağlamanın içindeki süreğen gerilimi anlık da olsa azaltmasındandır; böylece benindeki çatışkıya yeni bir biçim verebilir ve görünüşte çözüme kavuşturabilir. Bundan dolayı kimileri ne yazık ki sağcı buyurganları devrimci sayabilir. Hitler'i bir Alman Lenin'i gibi görebilir. Sağcı buyurganlığın lâf ebeliğiyle iç gıcıklayıcı gösterilerinin (tıpkı bütün öbür siyasal ve dinsel gizemcilikler gibi), toplumsal sorumluluklarını hiç düşünmemiş orta sınıftan bir kadına ya da kendi iç çatışkıları yüzünden herhangi bir toplumsal bilinci usunun köşesinden geçirmemiş bir satıcı kıza belli bir doyum sağladığı kolayca görülebilir.

"Özel, daha doğrusu cinsel yaşamlarının devindirici güç dünyasında gördüğü işlevi anlayabilmek için, toplumsal açıdan ezilen binlerce, yüz binlerce insanın yaşamına doğrudan tanıklık etmiş olmak gerekir. Hitler, cinsel acıların verdiği güçsüzlük ve umutsuzluğu doğru sezmiştir."

Reich, daha sonra, birkaç temel gözlemle irdelemesini sürdürür:

"Toplumsal açıdan sorumsuz kişi, kendi cinsel çatışkılarıyla boğuşan insandır. Bugüne dek yapılageldiği gibi, cinselliğini görmezden gelerek toplumsal açıdan bilinçli kılmaya çalışmak, yalnız umutsuz bir girişim değil, onu siyasal gericiliğin kucağına

[44] Aynı yer.

atmanın en iyi yoludur; siyasal gericilikse, cinsel güçlükleri nasıl sömüreceğini çok iyi bilir. Bu durumdan kurtulmanın tek yolu, sözkonusu kişinin cinsel yaşamının toplumsal açıdan anlaşılmasıdır. Bu sonuç ne denli yalın gözükürse gözüksün, bir zamanlar ben de onu dile getirmekte kararsızdım. Dolayısıyla, siyaseti uğraş seçmiş kimi insanların bu anlayışı siyasal açıdan deneyimsiz bir uzmanın, bir deneyodası araştırmacısının buluşu saymalarını kolayca anlayabilirim. Oysa cinsel tutumbilim toplantılarına katılmış herhangi bir insan buralara çoğunlukla hiçbir siyasal toplantıya katılmamış kişilerin koştuklarını bilir; Alman cinselbilim örgütleri çoğunlukla siyasal açıdan yansız kişilerden oluşuyordu. Siyaseti uğraş seçmiş kimselerin bu sorunlar karşısında gösterdikleri anlayış inceliği eksikliği, cinsel baskının uluslararası örgütünün, binlerce yıldır, herhangi bir köy ya da kentte, haftada en az bir kez cinsel siyaset toplantısı yaptığını bile düşünmeyişleriyle kanıtlanmıştır: Hıristiyan, Müslüman ya da Musevi törenlerinin asal ruhbilimsel imlemi budur çünkü. Şu sırada giriştiğimiz cinsel tutumbilim deneyimi ve ruhbilimin gizemcilikle cinsel baskı arasındaki ilintiler konusunda elde ettiği son bulgular açısından bakıldığında, sözkonusu olguların gözardı edilmesi ya da yadsınması siyasal gericiliğe, aydın Ortaçağcılığına, parasal-köleciliğe bağışlanmaz bir destekte bulunmak demektir."[45]

Reich'ın ayrım gözetmeden siyasetle uğraşmaya yanaşmayan herkese karşı takındığı olumsuz tutum, hiç kuşkusuz, siyasal partilerdeki eylemci ve yöneticilerin öteden beri yansız kişiler konusunda verdikleri (pek de çıkarsız olmayan) üstünkörü yargıyı yansıtmaktadır. Gerçekte, siyaseti elinin tersiyle itmede, bütün siyasal partilere egemen olan genel dolap havası, yöneticilerin çoğunda görülen buyurgan türedi anlayışı karşısında duyulan sağlıklı tiksintinin payı bulunabilir, bulunmuştur da. Bu dediğimiz, vurdumduymaz olmayan, kargaşacı eylemlerde yeralmış, son derece sorumlu kişilerin siyaseti ellerinin tersiyle itmeleriyle tarihsel açıdan kanıtlanmıştır; ayrıca günümüzde milyonlarca gencin siyasal partileri dışlamasıyla da doğrulanmıştır, ve bu dışlama öbür yurttaşlarınkinden daha büyük bir cinsel korku ya da doyumsuzluktan değil, belli ve çok yerinde bir küçümsemeden gelmektedir. Sonradan paylaşacağı bu çekince dışında (bunun için, aralarına katılma konusunda en küçük bir istek ya da niyeti olmadığını söyleyerek her eğilimden siyasetçiyi uyardığı *Dirimin Öldürülüşü* adlı yapıtına bakın), Reich'ın bana-ne'ciliğin köklü nedenlerini, dinci ve tekelci gizemciliğin aşılamalarına kolayca kapılmasının gerekçelerini çözümlemesi bana alabildiğine güncel gözüküyor. Yine son derece değerli bir ders çıkarabiliriz: siyasal partilerin genel olarak işten elçekişleri dolayısıyla, her türlü siyasal etkinliğe yabancılaşan, gittikçe

[45] *A.g.y.*, s. 174.

kalabalıklaşan halk yığınlarını, özellikle de gençleri yeniden kazanma girişiminde bulunacak herkes bu çözümlemeden esinlenmelidir. Geniş halk yığınlarının ve gençlik katmanlarının siyasal etkinliğe yeniden kazandırılması (ya da isterseniz buna yeni devrimci katılımı diyelim) ancak toplumsal sorunun mutluluk ya da mutsuzluk, sevisel özgürlük ya da kölelik terimleriyle yeniden ortaya konmasıyla gerçekleştirilebilir.

Bölüm 10

Ortaklaşmacı Parti'yle İlk Çatışkılar

RUHÇÖZÜMLEMESİ akımı, "ortaklaşmacı (komünist) bağnazlık" ya da "Moskova'nın buyruklarına gözü kapalı uyma" suçlamalarıyla Reich'ı uzaklaştırırken, uluslararası ortaklaşmacı eylem de onu devrimci atılım ve birliğin temelini oymakla, "karşı-devrimci ve kentsoylu (burjuva)" düşünler yaymakla suçlayarak örgütten atıyordu. Bu inanılmaz durum, özellikle *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın yayımlanmasıyla simgesel doruğuna ulaştı; bu yapıt, bir yandan Reich'a önce Alman, ardından Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nin şimşeklerini çekerken, öte yandan komünist partiden atılmasına yolaçtı. Bu iki atılışın çelişik oluşu yalnız görünüştedir. Bunun ayrıntılı tartışmasına geçmezden önce, ruhçözümlemesi derneği yöneticileri ve ortaklaşmacı eylemin başındakilerle Reich arasındaki gerginliğin kökenlerini kısaca anımsatmak yerinde olur.

Bir bakıma, sözkonusu gerginlik daha onun ortaklaşmacılığa katıldığı gün başlamıştır. Temmuz 1927'de Avusturya Komünist Partisi'ne yazıldığı ve dostu Zadniker'le[1] *söyleşiler yaptığı* günlerde, birçok Parti yönetici ve ülküdaşının devrimci lâflarının ardında gizlenen "cinselliğe düşman" kişilik yapısı ve düşünsel tutumların yaygınlığını kaygıyla algılamaya başlamıştı. Bir yıl sonra, Viyana'da ilk cinsel sağlık danışma merkezlerini kurduğunda, Parti'nin bu yöndeki çabalarına gösterdiği soğukluğun ayrımına varmıştı: girişim, bütünüyle kendi cebinden ve birkaç gönüllü hekim arkadaşının çalışmasıyla gerçekleşmişti. Son olarak da, yine 1928'de, Viyana'da *Eytişimsel Özdekçilik ve Ruhçözümlemesi*'ndeki kimi savlarına öncülük eden ("ruhçözümlemesiyle Marx'çı toplumbilim arasın-

[1] BDİ, s. 75.

daki ilintiler"i irdeleyen) konuşmasında, Moskova'dan gönderilmiş özel bir uzmanla ilk kuramsal tartışmayı yaşamıştı: Moskova'lı, Reich'ın Marx'çılığa ruhbilim "bulaştırma" girişimlerine ruhçözümlemesinin bireysel sağaltımın dışında kullanılmasına açıkça ve kesinlikle karşıçıkmış (ve o arada, bir dizi çekince koyarak, gürültülü bir biçimde, örneğin Oidipus karmaşası'nın varlığını bile yadsımıştı).[2] Ortaklaşmacı partinin ekin kolu, Schapiro'nun *Eytişimsel Özdekçilik ve Ruhçözümlemesi*'nin ikinci basımının ek bölümünde aynı savları yinelemişti.[3]

İki yan da, belli bir süre, bu gerilimleri arttırmaktan kaçınmıştı: ortaklaşmacı yöneticiler öteden beri ve bugün (1970) yaptıkları gibi, kendi erekleri uğrunda kullanmak üzere Reich'la çatışmaya yanaşmamıştı (özellikle Sexpol örgütünün kurulmasından ve *Gençliğin Cinsel Kavgası*'nın yayımlanmasından sonra, hele gençler arasında Reich'ın ünü çok yaygındı); Reich da, Freud ve ruhçözümlemesi akımıyla ilintilerinde gördüğümüz üzere, bilimsel çabalarını daha başından birer usta saydığı "büyük adamlar"ın öğretilerinden doğmuş yerleşik akımların düşünsel ve yönetsel yörüngesine sokma eğiliminden dolayı, yangına körükle varmaktan kaçınmıştı.

Böylece Reich, ruhçözümlemesi akımı yöneticilerine yaptığı gibi, ortaklaşmacı yöneticilerle arasındaki görüş ayrılıklarını uzun süre suskunlukla geçiştirdi. Ayrıca, örgüt içinde "bölücü" bir tartışma yaratmaktan kaçınma isteğinin dışında, Sovyet yönetiminin başlarda gerçekten devrimci olduğu, insanlığın rahatlık ve mutluluk gibi en köklü özlemlerine karşılık verdiği yanılsaması içinde yaşadığına kuşku yoktur. Ancak daha 1922'de, bir ruhçözümcü ve ruhhekimi olarak dikkatini kişilik yapısına ve bunun çarpıklıklarına çevirdiğinden, bu yanılsama iyice anlaşılmaz olur. Sonraki yıllarda, bu kez dikkatini üretken kişilikle (ve onun kendine özgü yüklemleri olan canlılık, yaşama sevinci, doğal tensel haz düşkünlüğü ile) gerçek devrimci ve özgürlükçü tutum arasındaki dolaysız ilinti üzerinde yoğunlaştırmıştı: oysa, dönemin ortaklaşmacı yöneticilerinin (ayrıca bugünkülerin de) hiçbirinde ketvurmasız bir kişilik yapısı, ya da en azından özgürlükçü bir cinsel öğreti izine rastlanmıyordu.

Reich'ın Parti'ye eleştirisiz boyuneğmesi özellikle 1928-1933 arasında çok ciddi boyutlara varır. Bu yıllarda Stalin, en azından düşünsel açıdan egemenliğini çoktan kurmuştu. Troçki, Kamenev, Zinovyev, Tomski ve

[2] *A.g.y.*, s. 71.

[3] *La Crise sexuelle*, Editions Sociales Internationales, Paris, 1935, s. 185 ve sonrası.

Bukarin 1929'da, herkesin gözü önünde temizlenmişlerdi; ve bu siyasal temizlik, tiksinç karaçalmalarla, alabildiğine sıradan ve kendini beğenmiş bir yazıcizilikle öylesine aşağılık biçimde gerçekleştirilmişti ki, daha o günlerde Reich'ın ortaya koyduğu çözümleme araçlarıyla donatılmamış pek çok kişinin gözünün açılmasına neden olmuştu...

Ortaklaşmacı akımın nasıl bir "öndere tapınma" havasında sürüp gittiğini anlatabilmek için, genç bir eylemcinin bize aktardığı, 1928'de yapılmış bir Komintern Yürütme Kurulu toplantısı tutanağını anmak yeterlidir:

"Uzun bir gecikmeden sonra, davranışları, giyinişleri ve havaları alışılmışın dışında tanımadığımız yirmiye yakın kişiyle çevrilmiş Stalin gözüktü: GPU, her zamanki gibi, her şeyi gereğince yerine getirmişti, Stalin iyi korunuyordu.

"Her zamanki gibi, bile bile yarattığı soğuk ve alaycı dille konuştu (...). Bolşevik Parti'nin sınırsız saygınlığından ötürü ve çok başarılı bir tanıtım onu insanüstü bir altlığın tepesine oturtmaya başladığından, Stalin bir önbilici gibi dinleniyordu: ve o konuşurken, kimsenin usuna sözünü kesmek gelmiyordu."[4]

Reich'ın ortaklaşmacı buyurganlığı yargılama eksikliği —Freud'un iğneli bir alayla vurguladığı bu eksiklik—, kanımca, hem kişilik, hem de durum ve koşul etkeniyle açıklanabilir. Kişilik açısından, genç Reich'ın "önder" simge ve yetkesini edilgin olarak tanıma eğilimini hiç unutmamak gerekir: bu eğilim, ruhçözümsel terimlerle, ancak pek aşılamamış bir baba saplantısıyla açıklanabilir; nitekim, değişik kaynaklar bu baba saplantısını doğrulamıştır.[5] Tarih ve ortam açısındansa, Alman solundaki birçok aydın gibi, toplumcu demokraksiye duyduğu hınç ve nefretle ortaklaşmacılığın bütün kusurlarını kabuletmek zorunda kalmış olabilir. Bu hıncın nedenlerini daha önce görmüştük: ulusçu-toplumcuların kışkırtmaları karşısında toplumcu demokratların edilginliği, halkın bu kışkırtmalara gösterdiği yerinde tepkilerin toplumcu demokratlarca zayıflatılıp sırtından bıçaklanması, aynı toplumcu-demokratların kilise yanlısı partilerle Hıristiyan-demokrat hükümetten tinsel bir *iyi durum belgesi* dilenmeleri, sürüp giden bir ödün verme "çizgisi" yüzünden toplumcu-demokrat partinin seçim, siyaset ve sendika alanlarındaki gücünün yitimi. Toplumcu-demokrat yöneticiler karşısında duyduğu bu çok haklı tiksinti hiç kuşkusuz o yılların ortaklaşmacı siyasetinde epey

[4] *The Comintern: Historic Highlights*, Hoover Institute Publications, New York, 1966, s. 217-232.

[5] ILSE OLLENDORF REICH, *Wilhelm Reich*, *a.g.y.*

övgüyle karşılanıyordu; ancak, kısa bir süre sonra, bu övgülerin bedeli korkunç biçimde ödenecekti.

Yine aynı yıllarda Reich'ın, halkın gerçek çıkar ve özlemlerine kayıtsızlığını çok iyi gördüğü aşırıcı Thälmann yönetimindeki Alman Komünist Partisi toplumcu-demokrasiyi "işçi sınıfının birinci düşmanı" sayıyor, Otto Bauer'den gelen sol güçlerin Weimar Cumhuriyeti'nin demokrat kurumlarını birlikte savunma çağrılarını "sersemlik belirtileri" diyerek geri çeviriyordu.[5bis]

1931 baharında, Naziliğin yükselişi sözkonusu kurumları ortadan kaldırmak üzereyken, Alman Komünist Partisi benimsediği bilmem kaçıncı kararda toplumcu-demokrasiyi "sırtı yere getirilmesi gereken düşman" diye nitelendiriyor, toplumcuların önerdiği "işçi sınıfının başlıca düşmanı Hitler buyurganlığıdır" sözünü benimsemeye yanaşmıyordu: bu sav, iğrenç "toplumcu-dönekler"ce girişilmiş bir "saptırma"dan başka bir şey değildi...!

1931 Ağustos'unda Alman ortaklaşmacıları, toplumcu-demokratların çoğunlukta olduğu bölgesel Prusya Hükümeti'nin dağıtılması için Nazilerle işbirliği yapıyordu. Alman ortaklaşmacılarının kendi kendini yoketmeye yönelik karşıt-toplumcu öfkesi 1932'de de sürdü (Thälmann, sonbaharda, "Hitler'in inişe geçtiğini", "toplumcu-demokratlara yumruk indirmenin sürdürülmesi" gerektiğini söylüyordu). Hitler'in işbaşına gelmesinden sonra da Alman ortaklaşmacıların çılgınlığı sürdü; mayıs 1933'te, onların önerisiyle Komintern, "açık bir zorba yönetimin işbaşına gelmesinin halk yığınlarını toplumcu-demokrasinin kandırıcı çekiciliğinden kurtaracağını, Almanya'nın işçi devrimine doğru yürüyüşünü hızlandıracağını" duyuruyordu bütün dünyaya.[6] İlerde göreceğimiz gibi Reich, bu dönemde izlenen siyasal çizginin sağlıksızlığını görmeye başlamıştı — ama artık çok geçti.

Şöyle ya da böyle, Reich'la Alman Komünist Partisi arasındaki biçimsel uyum, bekleneceği üzere, parti yönetimince bozuldu; yöneticiler, Nazilerin kazandığı başarının ve Stalin esinli katı ilkeci yönetimin baskısıyla, Nazilerle kendi aralarında yarışmak ve Kremlin'deki yeni zorbanın beğenisini kazanmak üzere çocuksu ve köpeksi bir girişimle benimsenen aileci, yurtçu ve ulusçu "yeni eğilim"le bağdaşmayan bir insandan ve düşün akımından kurtulmaya karar verdiler.

[5bis] *The Comintern: Historic Highlights*, *a.g.y.*, s. 112.

[6] *A.g.y.*, s. 115.

5 Aralık 1932'de, Alman Komünist Gençlik Birliği, Reich'ın yapıtlarının dağıtım ve satışını yasaklayan bir duyuru yayımlıyordu:

DİKKAT! DAĞITIMINI DURDURUN!

Eylemcilerimiz tarafından dağıtılan Reich'ın yapıtlarının (*Gençliğin Cinsel Kavgası, Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi, Yavrun Seni Sorgıya Çekince, Aile Üçlüsü*, vb.) dağıtımı hemen durdurulmalıdır. *Bunların dağıtılması yasaklanmıştır.* Sözkonusu yapıtlarda çeşitli sorunlar çocuk ve gençlerin gerçekten devrimci eğitimleriyle bağdaşmayacak biçimde ele alınmıştır. Bu sorunlarla ilgili tutumumuzun ayrıntılı açıklaması gelecek sayımızda yayımlanacaktır."

Gençlik kolu yöneticilerinin çevirdikleri bu dolap Parti'ye bağlı cinsel siyaset örgütlerinin haklı tepkisine yolaçtı. Örneğin, 10 Ekim 1932'de, Charlottenburg cinsel siyaset örgütü, Parti yönetimine şunları yazıyordu: "Ekin Kolu yöneticileri, en aşağılık dolapları çevirerek, eylemimiz için gerekli yapıtların dağıtımını baltalamışlardır"; yazı, Ekin Kolu yöneticilerinin görevden alınmalarını isteyerek bitiyordu. Berlin-Brandenburg Gençlik Örgütü Başkanı Grube bunun üzerine Reich'ın yapıtlarının dağıtılmasını yasaklayan buyruğu açıklamak üzere Parti görevlilerini toplantıya çağırdı; bu yapıtların, "gençliğin kavgacı kişilik ve anlayışını bozduğunu", Parti'yi tutucu güçlerin tehlikeli saldırılarına hedef yaptığını savundu.[7]

Grube'nin korkusu, aynı yılın Ekim ayında patlak vermiş ve büyük patırtı koparmış bir olaya dayanıyordu. Dresden'de, bütün solcu gençlik örgütlerinin katıldığı genelkurul toplantısında bir karar benimsenmiş, daha başka şeylerin yanında toplumun, sevisel yaşam da içinde olmak üzere, dilediklerini yapabilmeleri için "bütün gençlere bir oda" sağlanması istenmişti. Bu "utanç verici olay" Parti yönetimini sapır sapır sallamış, "her gence bir oda" savsözünün işçi aktöresine aykırı olduğu, Hıristiyan-demokratlarla yapılacak olası işbirliğini tehlikeye düşürdüğü bir bildiriyle duyurulmuştu (görüldüğü gibi, Katoliklerle görüşme düşüncesi İtalyan ortaklaşmacılarının çağdaş bir buluşu değildir). Bu kararı önerenin hemen Parti'den atılması istenmiş, ama "şeytan kışkırtıcı"nın Reich olduğu öğrenilince, karar ivedilikle geri alınmıştı: o günlerde Reich hâlâ böyle bir çırpıda kaldırılıp atılamayacak kadar ünlüydü halk arasında.[8]

---

[7] BDİ, s. 135-136.

[8] *A.g.y.*, s. 136.

Sözü edilen önerinin siyasal bölümünü buraya almak yerinde olacaktır, çünkü Reich'ın 1932 sonlarındaki düşünsel ve siyasal konumu konusunda yeterli bilgi vermektedir.

"İşçi gençlik örgütlerinin yöneticileri, elden geldiğince çok sayıda genci eyleme katmak üzere, cinsel siyaset çalışmalarını anamalcılığın devrilmesi savaşımına katmayı kararlaştırmıştır. Bu yöneticiler, cinsel sorun karşısında geçmişte gösterilen savsaklamanın gençlik örgütlerinin devrimci etkinliğini zayıflattığına açıkça ve oybirliğiyle inanmışlardır. Kümelerin dağılmasının, üyelerin süreksizliğinin, gençlerin edilginliğinin cinsel yaşamla yakın ilgisi vardır. Gençliğin cinsel sorunu konusundaki kafa karışıklığı da anamalcı cinsel düzenin sonucudur, gençlerin düşünsel açıdan köleleştirilmesini isteyen Kilise'nin ve egemen sınıfların çıkarlarına uygundur. Genel devrimci çalışmanın bir parçası olan cinsel siyaset etkinliği öncelikle şu noktalarda yoğunlaşmalıdır:

1. "Sorunun Parti ve bağlı örgütler içersinde aydınlatılması. Kişisel sorunlarla siyasal sorunların *birbirinden ayrılması* değil, *birleştirilmesi*: kısacası, *cinsel yaşamın durmadan siyasallaştırılması*.

2. "Bu alanda, işçi sınıfıyla kentsoylu sınıf arasındaki tekyanlı ateşkesin bozulması (gerçekten de kentsoylu sınıf, cinsellikle ilgili her sorunda yalnız kendi çıkarları için savaşmaktadır). Başka bir deyişle, işçi sınıfının genel savaşım yöntemi çerçevesinde, kentsoylu sınıfa bu alanda da savaş açılması (örneğin: "iyi töreler" adı verilen yasalara karşı eylem ve savaşım).

3. "Gençliğin bir cinsel yaşama kavuşmasını savunmak üzere hangi siyasal kanattan olurlarsa olsunlar bütün gençlerin eyleme geçirilmesi, ve buna koşut olarak anamalcı düzende sağlıklı bir cinsel yaşam sürebilmenin olanaksızlığının gösterilmesi. Üyelerle yöneticilerin çıkar ve tutumları arasındaki çatışkının sürekli vurgulanmasıyla Hıristiyan-demokrat, ulusçu-toplumcu ve toplumcu-demokrat örgütlere sızmaya çalışma.

4. "Ve her şeyden önce, gençlik örgütlerinin karşılaştığı güçlüklerin gerekçelerinin düşünsel açıdan aydınlığa kavuşturulması (kızlarla oğlanlar arasındaki sayısal eşitsizlik, devrimci örgütlerde cinsel sorunlarla yüz yüze gelebilmeleri için 'yansız' gençleri dans salonlarının çekiminden kurtaramama, vb.)

"Genelkurul, bu alanda aşılması gereken büyük güçlüklerin bilincindedir, diye bitiyordu önerge, öte yandan anamalcı düzeni alaşağı etmek üzere gençleri eyleme geçirmekte cinsel sorunun en önemli öğelerden biri olduğunun da ayrımındadır: yalnız açlık ve yoksulluk değil, ayrıca yasalarıyla, güvenlik güçlerinin eziyetleriyle, eğitim yöntemleriyle gençlerin cinsel yaşamlarını da köstekleyen anamalcı düzen. Etkin gençliği anamalcılığa köle eden gerici kentsoylu cinsel siyasetin karşısına (bunun için Hıristiyan-demokrat eyleme katılan bir buçuk milyonluk gençlik alayını düşünün), işçi sınıfının kentsoylu sınıfla savaşımı güçlendirmek üzere, cinselliği açıkça savunan devrimci bir cinsel siyaset çıkarmak gerekir.

"Anamalcı kentsoylu sınıfın devrilmesi ve işçi eyleminin siyasal erki ele geçirmesi, gençliğin cinsel yaşamı denen canalıcı sorunu toplumsal devrimin genel çerçevesi içinde çözecektir.

"Yaşasın işçi sınıfı devrimi!"[9]

---

[9]ZPPS, c. 2, nr. 1, 1935, s. 69-71.

1932'de, Stalin zorbalığının en korkunç kanlı biçimiyle değilse bile, gerici, katı ilkeci ve baskıcı yanıyla açıkça ortaya çıktığı günlerde Reich'ın hâlâ aşırı parasal tutumbilimci Marx'çı görüşe ve Komünist Parti'ye bağlılığını kanıtlayan kimi bölümleri bir yana bırakılacak olursa, Dresden önergesi bana son derece açık ve güncel bir belge gibi gözükmektedir; onu bugün de çağdaş sol akım içersinde oylamaya sunabiliriz (ve hiç kuşkusuz, sözkonusu akımın yöneticileri arasında, otuz beş yıl önce Alman Komünist Partisi yöneticilerinde yarattığına benzer bir öfkeye yolaçar).

Atılışa Doğru

Nazi canavarı kendisini ezip geçmeye hazırlanırken, ortaklaşmacı aygıtın ağır çarkları Reich'ı ve destekleyicilerini dişlileri arasında ezmek üzere devinime geçmişti artık. Dolayısıyla aygıt, cinsel siyaset örgütlerinin başkanlarına "parti sıkıdüzeni"ni anımsatmaya başladı. 29 Ocak 1933'te, Hitler'in işbaşına gelmesinden bir ay önce, Alman Cinsel Siyaset Dernekleri Federasyonu toplantıya çağrıldı. Rüzgarın yönü değişmişti, ve Reich başlarda, ününden yararlanmak üzere kendisini oybirliğiyle destekleyen Parti örgütünün ne denli tutarsız olduğunu bir kez daha saptadı. Prof. Friedlaender, bir zamanlar görüşlerini ve *Gençliğin Cinsel Kavgası*'nı yürekten destekleyen Prof. Friedlaender hem Reich'ı, hem görüşlerini yıkmak üzere uzun bir durum bildirisi sundu.

Parti'nin ekin kolu başkanı da Reich'a ateş püskürdü, hem de şu tümcelerle:

"Neden açlıkla cinsellik tarihin devindirici güçleri olsun? O zaman, aynı biçimde, soluk alıp verme gereksinmesinin de 'tarihin devindirici gücü' olduğu söylenebilir. Bu gibi saçmalıklarla, olsa olsa halk yığınlarını parasal yapıyla savaşımdan uzaklaştırırız."

(Reich, "bu yiğit adam"ın bunları söylerken hoş bir şaka yaptığını sandığını, ama üç yıl sonra, esinlenmenin bastırıcı işleviyle ilgili bulgularının ardından, o bilinçsiz tümcenin değerini kendisinin anladığını acı bir dille belirtecektir.)[10]

"Cinsel baskının bütün toplumsal sınıflarda görüldüğünü söyleyen Reich'ın savı da aynı ölçüde inanılmazdır, diye sürdürür Parti'nin 'beyni'. Reich bunu ileri sürmekle,

[10]BDİ, s. 139.

sınıflar arasındaki evrensel karşıtlığı yadsımaktadır. *Gençliğin Cinsel Kavgası*'nda dile getirilen *her sınıfın* kuşakları arasında çatışkı vardır sözü daha da beterdir. Böyle bir söz, bütün çabaların sömürü ve yoksullaşmayla savaşıma yöneltilmesi gereken anda, sınıf kavgasını aile içersine taşımak anlamına gelir."

Alman Cinsel Siyaset Dernekleri Federasyonu'nun başka bir yöneticisi de şunları söyledi:

"Üyelerimizin büyük çoğunluğu bize cinsel güçlüklerini çözüme kavuşturmak için gelmedi: bu öylesine doğrudur ki, sayılamalar üyelerimizin çoğunun işsiz olduğunu göstermektedir."

Gerçekten göz kamaştırıcı bir mantık! İşsizlerin, geçim sıkıntılarını çözüme kavuşturmak üzere başvurabilecekleri başka toplumsal örgüt yokmuş; ve işsizler, işsiz olduklarına göre, cinsel sorunların sıkıntısını çekmezmiş gibi!

Ortaklaşmacı (komünist) bir hekim de şöyle diyor:

"Reich örgütlerimizi geneleve çevirmek istiyor: gençliğimize karşı işlenmiş bir suçtur bu. Ve gençlik geleceğimizdir! Kendi payıma, on yıllık çalışma boyunca, yalnız cinsel siyasetin çözebileceği hiçbir sorunla karşılaşmadım!"[11]

Cinsel siyaset örgütünün kimi temsilcileri Reich'tan yana çıkıp onu savundular. Reich bunlardan ikisini anar, ve bunların kadın olmaları rastlantı değildir; nitekim, on yıl önce, Lenin'e karşı aynı kanıtlamaları başarısızca öne sürenin de bir kadın, Clara Zetkin olması da öyle:

"Essen'li bir yönetici hanım, cinsel sorunların, aslında ondan nefret edecek insanları örgütümüze çektiğini saptadık, dedi: bunlar, yalnız Katolik değil, aynı zamanda ulusçu-toplumcu kadınlardı. Sonunda onları toplantılarımıza katılmaya razı ettik."

Doğu Almanya'daki cinsel siyaset örgütünün yöneticisi bir hanım:

"Cinsel konuların yeni toplumsal küme ve katmanlara giden yolu açtığını kendi gözlerimizle gördük. Hiçbir hazırlık yapmadan bir silah fabrikasında düzenlediğimiz ilk toplantıda altmışı aşkın işçi kadının bulunduğunu saptadık (bu tür toplantılarda şimdiye dek görülmemiş bir olguydu bu). O toplantıda, sağlık ve toplumsal hakları savunmak üzere örgütlü kümeler doğdu."[12]

---

[11] *A.g.y.*, s. 140. ZPPS daha başka "inciler" de yayımlamıştır, c. 2, nr. 1, s. 64-67.

[12] BDİ, s. 139.

Ama Parti aygıtı yengiye ulaşmak için iyi çalışmıştı. Reich'ın girişimiyle kurulmuş Örgüt Ulusal Kurulu, 32'ye karşı 39 oyla yayım ve dağıtım yasağını benimsedi. 18-19 Şubat 1933'te (Hitler'in işbaşına gelmesinden iki hafta önce), Reich'ın "siyasal dışlanması" için savaşım başladı.

Bu kez Parti, en büyük ekinsel yöneticisinin ağzından araya girdi:

"Reich'ın yapıtları, diyordu bu adam, bilinçli ya da bilinçsiz olarak (kendi payıma, ben ikinci olasılıktan yanayım) karşı-devrimcidir (...). Parti Merkez Kurulu, bu yargıya bütünüyle katılmıştır. İlerde, Marx'çılığın Reich tarafından çarpıtılmalarının derinlemesine incelemesini sunacağız (ancak, der Reich, ne benim yanılgılarımın, ne de Freud'cu yöneticilerinkilerin çözümlemesi yayımlandı) (...). Reich'ın yazdıkları Marx'çılığı gözden düşürme ereğini gütmektedir. Cinsel danışma merkezlerimize güvenen ve cinsel siyaset uygulayacağımızı sananlar büyük bir yanılgı içindedir: biz cinsel siyasetle değil, siyasetle uğraşacağız!"[13]

Ortaklaşmacı bir hekim hanım, işçi sınıfında örgensel boşalma bozukluğu bulunmadığını bildirdi![14]

İlk toplantıda Reich'ı destekleyen cinsel siyaset örgütü yöneticileri aygıtın baskısına, Parti'nin "izinli yargısı"na boyuneğdiler. Reich'ın kendisini savunmak üzere serçe parmağını bile oynatmasına izin vermeden, oybirliği sağlanmazsa örgütün bölünebileceği gözdağına karşın, yapıtlarına yayın yasağı getiren karar 7 olumsuz, 3 çekimsere karşılık topu topu 15 oyla benimsenebildi.

Reich'ın yirmi yıl sonra bu olaylarla ilgili yorumu dürüstlüğüyle insanı duygulandırır, ama kanımca ortaklaşmacı akımla arasındaki kopuşu daha başından içeren toplumsal-ruhsal çarkları ısrarla görmezden gelişini de açığa vurur:

"Bugün insanların, o arada gençlerin, cinsel açıdan katılaşmadan yönergeyle buyurulan bir tutumu benimsemesi olanaksızdır. Çağdaş örgütler yöneticilerinden 'saygınlık' bekler: oysa bu kaskatı 'saygınlık' sağlıklı cinsel yaşamla bağdaşmaz. Dolayısıyla, asal dirimsel sorunlar başkanlar tarafından çözülemez (...). Yazgizcilikle canlılık arasında ölüm-kalım savaşı vardır. Bu canalıcı soruna hâlâ rastlarız, her zaman da rastlayacağız (...). O, halk yığınlarının yetkeye duydukları gereksinmeden doğar (...) halk yığınlarının yetkeli, yani yazgizci, yani iffetli başlara gereksinmesi vardır. *İffetli yaşamaya zorlanan* bu başlar da, karşılığında, halk yığınlarını iffetliliğe, 'aktöre'ye, 'iyi davranma'ya zorlayarak öçlerini alırlar. Ve cinsel sorunun olumlu çözümünü ellerinin tersiyle iterler. (İtalikler Reich'a değil, bana ait.)

[13] Aynı yer.

[14] ZPPS, c.2, nr. 1, s. 66.

"Dürüst bir önder insanlara şöyle der: 'Ben yalnızca bir insanım, canlı bir varlığım, ve herkes gibiyim, bir kadını sevmeye, ona sarılmaya gereksinmem var. Bunu kavrayamayan, hepimizin yaşamında devrimin çekirdiğinin ne anlama geldiğini de anlayamaz. Mumyalaşırsam, sevi susuzluğumu ancak kapı aralarında giderirsem, nasıl savaşabilirim yaşam için?' Gerçekten devrimci bir önder işte böyle konuşur!"[15]

Kuşkusuz. Yalnız, geriye herhangi bir devrimci eylem yöneticisinin şu yalın sözleri edip etmediğinin bilinmesi kalıyor. Partilerde ve daha başka örgütlerde yaptığım dolaysız gözlem beni asıl sorunun yöneticilerin örgüt üyelerince "iffetli davranma"ya "zorlanmaları" olmadığına inandırdı. Her şeyden önce, yaşamları iffetli olmanın dışında her niteliği taşıyan bir yığın yönetici var, ve kişisel cinsel etkinlik bir insanı cinsel sorunu olumlu çözmeye yöneltmeye yeterli olsaydı, pek çok siyasal akımın (o arada sağcı buyurganlığın) cinsel açıdan ilerici olmaları gerekirdi. Gerçekte, Reich'ın kendisinin de parmak bastığı gibi, önemli olan çiftleşmelerin *sayısı* değil, *kendini örgensel boşalmaya bırakabilme yeteneği*'dir, başka bir deyişle yöneticinin bütün coşkusal yapısı, bütün kişiliğidir.

İkinci olarak, yöneticilerin halk yığınlarınca zorlandıkları için genellikle iffetli (katı, saygın, "saygıdeğer", cinsel alanda dürüst tutumlar takınmaya yatkın) olduklarını söylemeyeceğim elbet. Tersine, cinsel öğreti ve etkinliklerinden bağımsız olarak *"cinselliğe karşıt" ve bastırılmış* kişiler oldukları için yönetici olup bu işi sürdürdüklerini; içlerinde *yazçizcilik işine karşı zayıf bir hoşgörüsüzlük, hastalıklı bir tutku*, eski yöneticilere karşı *güçlü bir uşaklık eğilimi, köklü bir köpeksilik* bulunduğunu; cinsel açıdan özgürlükçü, ya da Reich'ın deyişiyle "üretken" bir kişiliğe karşı, her türlü alçaklığın, binyüzlülüğün, giderek usa gelmeyecek, düşünülemeyecek şeyin yapılmasına izin verdiklerini söyleyeceğim. Demek ki asıl sorun halk yığınlarının önderlere yaptığı "cinsellik karşıtı" baskı değil, tersine, özellikle devrimci örgütlerde siyasal erki ele geçirme savaşımında en sinirceli kişilerin yararlandıkları *nesnel kayırma*'dır; başka bir deyişle, uygun önlemlerle çekidüzen verilmedikçe, bu koşullarda yapılan *geriye doğru ayıklama*'dır.[15bis]

---

[15]BDİ, s. 138.

[15bis]DE MARCHI, *Repressione sessuale e oppressione sociale, a.g.y.*

Hitler İşbaşında

O arada Alman ağlatısı hızını arttırıyordu. Reich, ırkçılık sorunu konusunda birkaç konuşma yapmak üzere, 24 Şubat'ta Kopenhag'a gitti. Gemide Danimarka (toplumcu-demokrat) hükümetinin gazetesinden biri yanına geldi, onlar için de bir konuşma yapmasını istedi. Ancak gazete yönetimi Reich'ın doğrudan doğruya cinsel baskıyla Hitler ırkçılığı arasındaki ilintilere değineceğini öğrenince, konuşmayı düzenlemekten caydı: çok yakında siyasal erki ele geçireceği belli olan Alman Nazi Partisi'yle aralarında gerilim yaratmaktan kaçındığı açıktı.

28 Şubat akşamı Reich Berlin'e döndüğünde Reichstag (Cumhuriyet Meclisi) yangını çıktı; artık iyice Nazilerin buyruğuna girmiş bulunan güvenlik güçleri ertesi sabah sol partilerden bin beş yüz aydını ve kamu-görevlisini tutukladı. Reich, Parti yönetiminde hiçbir zaman önemli bir görevde bulunmadığı için bunun dışında kaldı, yalnız partiye bağlı örgütlerde çalışmıştı.

Bu toplu tutuklamaları izleyen günler çok kaygıverici geçti. Hindenburg'un Başbakan olarak atadığı Hitler'in genel seçim için saptadığı 5 Mart günü neler olacağını merak ediyordu herkes. Nazi yıldırmacılığı çoktan eyleme geçmişti. Reich'ın, Komünist Partisi'nin yarı asker iki birimine başkanlık eden iki arkadaşı tutuklandı ve Nazilerin Papestrasse'deki[16] halk birlikleri kışlasında kurşuna dizildi. Hitler'in buyruğuyla, üzerinde silâh ya da hükümete karşı bildiri bulunan, dağıtan herkes (Naziler bunun dışındaydı elbet) ölüm cezasına çarptırılacaktı. Seçimlerden dört gün önce, Ortaklaşmacı Gençlik Birliği'nden birkaç genç Reich'ın arabasını ödünç almış, Berlin'in dış mahallelerine silâh ve tanıtım gereci taşımakta kullanmışlardı. Bu gençlerin ve onlara yardım etmiş olanların canları tehlikedeydi. Reich, her zamanki gibi arabasını ödünç vermiş, ama yakalanırlarsa, arabayı çaldık demeleri kararlaştırılmıştı. Gençler gittikten az sonra, arabayı *nerde* çaldıklarının konuşulmadığının ayrımına varmıştı Reich! Tutuklanırlarsa, Reich'ın da işi bitmiş olacaktı. Arabayı geri getirmek üzere sabahın birinde buluşacaklardı; o saatta dönmezlerse, Reich polise gidip arabanın çalındığını haber verecekti... O günkü durumda, Reich'a hemen yabancı bir ülkeye kaçmaktan başka yol kalmıyordu; oysa üzerinde ne para, ne geçiş belgesi vardı, Nazilerin evini gözlediklerini bildiği için, gidip alamazdı da. Sonunda, saat bir buçukta,

[16] *A.g.y.*, s. 144.

tam Reich takma bir adla kaldığı otele dönmeyi kararlaştırdığında, sokağın köşesinde araba göründü: dönerken, lastiklerden biri patlamıştı.[17]

Reich'ın ayağının altındaki toprak kayıyordu sanki. Ertesi gün, Nazi gazetesi *Voltischer Beobachter* Reich'ın *Gençliğin Cinsel Kavgası*'na karşı öfkeli bir yazı bastı. Hemen kaçmak gerekiyordu. Peki ama nereye? Reich'la eşi Annie'nin Bavyera sınırını geçmeye çalışmaları kararlaştırıldı (çocuklar daha önce Viyana'ya büyükanne-büyükbabalarının yanına gönderilmişti). Wilhelm'le Annie o akşam, sırtlarında kayakçı giysileri, trenle Münih'e doğru yola çıktılar. Sınırdan az önce, küçük bir dağ durağında indiler: gümrüğe "yasaklılar" dizelgesinin gelmediğinden emin olmak istiyorlardı. O yörede yaşayanların verdiği güvenceyle, Bavyera sınırına yollandılar (burada hâlâ ılımlı demokrat bir hükümet vardı), güvenlik güçleri Avusturya geçiş belgelerine ses çıkarmadı. Girişim başarıya ulaşmıştı. Aralarında kararlaştırıldığı üzere, Annie Berlin'e döndü, en gerekli belge ve nesneleri almak için kente son bir gezi yapmasının yerinde olup olmayacağını bildirecekti eşine. Doğal olarak, Annie Reich'a Alman Başkenti'ne kesinlikle dönmemesini yazdı, ama o bunu dinlemedi: yedek bir takım almadan, en önemli ve gerekli elyazmalarını, notlarını götürmeden yola çıkması olanaksızdı. Dostları onu Berlin'de görünce, kaçıksın dediler.

Geçiş belgesini danışmaya bırakarak, kendi adıyla bir otele inip kayıt yaptırmayı kararlaştırdı: o günlerde, düzenli bir pasaport taşıyan bir Avusturyalı ancak zararsız bir insan olabilirdi. Sonra, dostlarından birini öncü gibi eve gönderdi. Nazi birliklerinin Reich'ın dairesine girdiklerini, bir sarkaçlı saatı, birkaç değerli nesneyi ve cinsel yayını aldıklarını öğrendi bu dost. Reich da bir akşam gizlice evine gitti, birkaç giysiyle belgeyi bir bavula doldurdu; kitaplığını, arabasını ve dairesini bırakmak zorundaydı. Neyse ki, belgeliklerinin büyük bölümü Almanya'nın değişik bölgelerindeki dostlarına önceden gönderilmişti. Bunu izleyen birkaç gün içersinde, dostlarının çoğunun kendilerini görmeye gelmesinden pek hoşnut kalmadıklarını saptadı: Komünist Parti'nin, üstelik de Yahudi, ünlü bir temsilcisiyle canlarını tehlikeye atmayı hiç istemiyorlardı. Dolayısıyla, Viyana'ya dönmeye karar verdi.[18]

Viyana'da geçirdiği kısa dönemden, ruhçözümlemesi çevrelerinde karşılaştığı engelleme ve düşmanlıktan. Kopenhag'da geçirdiği günlerden

---

[17] Aynı yer.

[18] *A.g.y.*, *s.* 146.

ve Danimarkalı yetkililerle çatışkısından daha önce sözetmiştik. Burada, Kopenhag'da son aşamasına varan ortaklaşmacı akım yönetimiyle arasındaki çatışkının birkaç ayrıntısını eklemekle yetineceğiz: Parti'den atılışı. Yukarıda belirttiğimiz gibi, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*, hem Komünist Parti'yle bağların kopmasında, hem ruhçözümlemesi akımıyla ilişkilerinin soğumasında belirleyici olmuştur.

Atılma

Reich Kopenhag'da Danimarka Komünist Partisi'nin birkaç yöneticisiyle tanıştı. Ama daha önce, yerel ortaklaşmacı örgütün yazgizciliğiyle burun buruna geldi. Alman Komünist Partisi'nin "izinli sürgünler"e vermesi gereken "tanıtım belgesi"nden yoksun göçmenlere gösterilen kayıtsızlığa sinirlenen Reich Danimarka Komünist Partisi'nin merkezine gitti, Alman Ortaklaşmacı Partisi'nin temsilcisiyle görüşmek istedi. Adam onunla üst perdeden konuşmaya kalkıştı, ama Reich öyle sert çıktı ki, görevli hemen yelkenleri suya indirdi ve ondan sonra "yetkisiz sürgünler"e yönelik yazgizci engelleme daha az saldırgan oldu.[19] Ancak, kalemefendilerinin belleği uzun ömürlüdür, bu temsilcinin de gözü artık Reich'a çevrildi. Reich'ın *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı* adında bir kitap yayımlamaya hazırlandığını öğrenir öğrenmez, yapıtı görüp ilkelere uygun olup olmadığını denetlemek istedi. Ve yapıt —Naziliğin yükselişini anıştırarak—: "Alman emekçi sınıfı ciddi bir yenilgi aldı" tümcesiyle başladığından, bunun tam sapıklık olduğu yargısına vardı. Daha önce gördüğümüz gibi, Thälmann'la Komintern'in örgütü düpedüz ölüme götüren yönetimleri altındaki Parti'nin "çizgisi", Nazi zorbalığının topu topu birkaç ay süreceği, kentsoylu demokrasinin "maskesi düşmüş kurumları"yla tiksinç toplumcu-demokrasinin siyasal gücünü bir daha geri gelmemecesine ortadan kaldırarak "yararlı bir işlev" göreceği doğrultusundaydı. 1932 sonuyla 1933 baharında, Alman Ortaklaşmacı Partisi yönetimiyle aralarında beliren görüş ayrılıklarında Parti yönergelerinin darkafalı, bölücü anlayışını sayısız kez saptamış bulunan Reich, Alman halkının başına gelen acıklı olayın böylesine usa aykırı tanısını elbette benimseyemezdi; ulusçu-toplumculuğa, onun yalnız parasal değil, aynı

[19] *A.g.y.*, s. 152.

zamanda büyük ruhsal etkenlerinin incelenmesine ayrılmış yeni yapıtının daha ilk satırında bunu dolaylamadan, açıkça dile getiriyordu.

Doğal olarak Alman ve Danimarkalı ortaklaşmacı parti görevlileri Reich gibi tehlikeli birinden kurtulmak için bu güzel fırsatı boşa harcamadılar. *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'na yöneltilen "bozgunlukçu" hava, "kentsoylu ruhbilimcilik" ve "karşı-devrimci anlayış" suçlamaları, Alman işçi eylemini tam bir yıkıntıya uğrattıktan sonra, kendi yanılgılarını yükleyecek bir kurban arayan bir yönetim için yetip de artıyordu. Dolayısıyla 21 Şubat 1933'te, Danimarka Komünist Partisi'nin yayın örgeni *Arbeiterbladet*, çok görünür bir yerde, şu bildiriyi yayınlıyordu:

DANİMARKA KOMÜNİST PARTİSİ
M. Y. Yazmanlığı
Çıkarma

"Alman Komünist Partisi Merkez Kurulu'nun aldığı kararlar uyarınca, Dr. Wilhelm Reich Danimarka Komünist Partisi'nden atılmıştır. Bu atılmanın gerekçesi, Parti'ye gösterdiği düşmanca tutumda, karşı-devrimci bir kitap yayımlamasında ve Parti'den izin almaksızın bir yayınevi kurmasında aranmalıdır."[20]

Örgütten çıkarma ortaklaşmacı yöneticilere yetemezdi. "Cinselliğe düşman" ve buyurgan kişilerin hastalıklı aşırı duyarlılığıyla, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın, buyurgan sağcı kişiliğin incelenmesine ayrılmış olsa bile, gerçekte her türlü sürücül-buyurgan kişilik yapısının, dolayısıyla ortaklaşmacı akımın başındaki belli başlı kişilerinkini ortaya vurduğunu anlamışlardı.

1 Aralık 1933 günü, *Arbeiterbladet*, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nı yerden yere çalan aşağılık bir eleştiri yayımladı; bu yazıda, Berlin'de, Hitler'in işbaşına gelişinden önce açılmış "dava"da (hiç gerekli değil ama bu, sözkonusu "dava"nın "önceden kotarılmış"lığının yeni bir kanıtıdır), Alman Ortaklaşmacı Partisi yöneticileri tarafından Reich'a yöneltilen çeşitli suçlamaların yinelenmesinin yanında, şu tür tümcelere de rastlanıyordu:

"Yapıt, yazarının başlıca niteliği gibi gözüken düzeysiz saldırılarının gerçek ereğini, devrimci partilerin yürüttükleri siyasete karaçalmayı gizlemeye çalışmaktadır. Yazar ancak birkaç yerde 'ortaklaşmacı partiler'den sözediyor. Geri kalan yerlerde, oklarını kendi yarattığı bir kişiye, 'sıradan Marx'çı'ya yöneltiyor. Kuşkusuz Reich ve savunucuları ellerindeki bütün araçlarla Marx'çı propagandanın geleneksel temelini

[20] *A.g.y.*, s. 154.

yıkmak istediklerini yadsıyacaklardır: ama yapıt, nesnel olarak, ortaklaşmacı propagandanın kuramını ve genel yöntemini öylesine saptırmaktadır ki, onu karşı-devrimci saymamak olanaksızdır (...)."

Reich, ilerde bu yargıları değerlendirirken, şunları yazacaktır: "Böyle bir partiye onca uzun süre nasıl üye kalabildiğimi anlayamıyordum." Ancak, kısa bir süre sonra Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'yle ilişkisinde görüleceği üzere, Reich Parti'yle bağlarını koparmaya razı olamıyordu. Sonraları, dönüp geriye bakarak, davranışını kendisi şöyle açıklayacaktır:

"Gerçi şimdi daha olgun bir görüşüm var, ama o sıralar yıllarca bağlı kaldığım, uğrunda savaştığım örgüte sıkıca sarılmıştım. Parti benim gözümde, daha iyi bir gelecek için kavgaya atılmak üzere kentsoylu yaşamın güvenliğini elinin tersiyle itmiş, herkes gibi, ikinci bir yuvaydı. Pek çok kişi için Parti yuvadan başka bir şey değildir. Güttükleri ilk amacı bile anımsamazlar artık. Böylece her şey aygıt olup çıkar."[21]

Dolayısıyla, hem de yazıyla birçok kez bu karara karşıçıktı, Marx'çı çözümlemenin, kuramların, savaşım yöntemlerinin değerine saldırmak istediği suçlamasını yadsıdı: oysa (ortaklaşmacı eylemin başındaki kalemefendilerinin çok iyi sezinledikleri gibi), Reich'ın sağcı buyurgan kişiliğe ve kazandığı yengiye yönelik eleştirisi yalnız "sıradan" değil, bütün Marx'çıların temel savlarının kimilerinin yıkılması demekti.

Komünist yazçizcilerin Reich'a yöneltikleri aşağılık "gericilikle işbirliği" suçlaması, sonraki günlerde, eşine ender rastlanacak biçimde yalanlandı: toplumcu-demokratların yönetimindeki Danimarka hükümeti, geniş bir karaçalma ve yalan savaşımının ardından, Reich'ın ülkeden çıkarılmasını kararlaştırdı. Hemen ardından, İsveç, Norveç ve Birleşik-Devletler'de Reich'a karşı aynı karalamaların başgöstermesi "gericilikle işbirliği" suçlamalarının boşluğunu bir kez daha kanıtladı. Alman buyurganlığına gelince, işbaşına gelmezden önce ve sonra, ortaklaşmacı önderlerle sayısız kez anlaşıp işbirliği yapma fırsatı bulurken, Reich'a ve kurduğu Cinsel Siyaset Derneği'ne karşı tutumu, Nazi birliklerinin Cinsel Danışma Merkezleri'ni ortadan kaldırmasıyla, Reich'ın tutuklanmasını ve Gestapo'nun bütün Cinsel Siyaset yayınlarının toplanmasını isteyen duyurusuyla kısa zamanda ve kesinlikle ortaya çıktı:

---

[21] *A.g.y.*, s. 155.

"13 Nisan 1935. Hizmet sırası 213.

"4 Şubat 1933 tarihli halk karamamesi uyarınca, Wilhelm Reich'ın *Sınıf Bilinci Nedir?* ve *Eytişimsel Özdekçilik ve Ruhçözümlemesi* adlı yayınlarının, ayrıca Cinsel Siyaset yayınevinin daha sonraki bütün yayınlarının, kamu düzenini ve Devlet'in güvenliğini tehlikeye düşürdükleri için, güvenlik güçlerince toplatılmaları kararlaştırılmıştır."

"*İmza*: GESTAPO."

Bölüm 11

Göçler

REICH, 1933 sonunda Danimarka'dan ayrılmak zorunda kaldı. Londra'da geçirdiği günlere ve İngiliz ruhçözümcüleriyle görüşmelerine daha önce değinmiştik. Bu arada Reich'ın, Freud'un katı gelenekçi kuramlarının yanlışlığını göstermekte büyük ölçüde yararlandığı kişiyi, Bronislaw Malinowski'yi tanıma fırsatını bulduğunu belirtelim. Reich Malinowski'yle hemen içten dostluk ilişkisi kurdu, birkaç günde kaynaştılar. Malinowski *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'ni çok beğenmiş ve "Trobriand Adaları'ndaki cinsel yaşamı inceleyen yapıtlarımı en iyi anlayıp kullanan yapıt" diye överek öğrencilerine salık vermişti. Malinowski Londra'da, insanbilim derslerinden birinde kendisinden sonra konuşmaya çağırarak Reich'a duyduğu saygı ve güvenin siyasal kanıtını ortaya koymuştu.[1]

Reich Londra dönüşü Paris'e uğradı ve sürgündeki Troçki'cilerin birkaç ünlü temsilcisiyle tanışma fırsatı buldu. Bunlar onu kaldığı otelde görüp *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'yla gerçekleştirdiği "devrimci eleştiri"den dolayı kutlamaya geldiler. Reich onlara yapıtındaki ruhbilimsel gözlemlerin ışığında Troçki'ci akımı nasıl yönlendirmeyi düşündürdüklerini sorduğunda, önce apışıp kaldılar, sonra birtakım kaçamak yanıtlar verdiler.[2] Nitekim, Troçki'ci yaymacanın siyasal çizgisiyle savaşım yöntemi, ne o gün, ne daha sonra, şu kadarcık değişti. Reich da bu olay dolayısıyla; dünyadaki sol akımların hepsinin içinde yuvarlandıkları düzeltimcilik, aşırıcılık, aktörecilik ve hileli ulusçuluk kargaşasını ruhbilimsel ölçütlere dayanarak yeniden düzene sokmaya kalkışacak herkesin karşısına dikilen bir gerçekliği gözleme olanağı buldu: pek çok solcu

[1] BDI, s. 162.

[2] *A.g.y.*, s. 164.

insan olarak, özel görüşmelerde Reich'ın cinsellik ve özgürlük yanlısı savlarını bütünüyle benimsiyor, bunları insanları eyleme geçirmekte, yaymaca ve siyasal eylem izlencesine dönüştürmekte kullanmak sözkonusu olunca serçe parmağım bile oynatmıyordu. Aslında, gerek bunlar, gerekse henüz olgunlaşmamış, güne göre yön değiştiren kişiler için cinsellik, tumturaklı devrimciliklerine karşın, utanç verici bir şeydir, bir yorganaltı sorunudur. Troçki'ciler, birer siyasetçi olarak, tıpkı Lenin'ci ya da Stalin'ci ağabeyleri gibi, kendi sıralarına çekmek, ondan yararlanmak için gitmişlerdi Reich'ın yanına. Neyse ki, Reich bu kez tuzağa düşmedi. Bununla birlikte, (elbette işçi) "sınıfının izleyeceği siyaset" konusundaki bitmez tükenmez tartışma toplantılarına katılması iyice yararsız olmamış, Reich'ın Marx'çı söylencelerden kopmasında bir dönemeç oluşturan yapıtı (*Sınıf Bilinci Nedir?*'i) yazmasını sağlamıştır; ancak bilinç düzeyi açısından, bu metin de, o yıllarda bile "gerçek bir Marx'çı"[3] olduğunu göstermek üzere harcadığı çabaların tanığıdır.

Sınıf Bilinci Nedir?

Cinsel Siyaset Dergisi'nin ilk cildinde (Reich'ın İskandinavya'da kaldığı yıllar boyunca kullanacağı takma) Ernst Parell adıyla yayınlanan yazı, daha ilk tümcelerinde, Reich'ın artık işe yaramaz bir lâfebeliği gibi görmeye başladığı geleneksel sol dille bağını koparmaya çalıştığını gösterir.

Kitle ruhbiliminin düşmanları, diyordu Reich, onun gelişmesini önlemek üzere işte bu dar sınırlı dili, bu soyut kavram ve sorunları kötüye kullanıp sömürmektedir. Siyaset kalemefendileri, cinsel siyaset tartışma ve toplantılarında cinsel siyasetin sorunlara yanaşma biçiminin kendi aşınmış düşünce, eylem ve siyasal erk dizgelerini tehlikeye düşüreceğini sezip kitle ruhbiliminin siyasal olmadığını öne sürer; tartışmayı: "Siyaset nedir?" sorusuna kaydırmaya çalışır ve hemen şu sonuca varırlar: "siyaset, tutumbilimsel güçlerin dile gelmesidir" ve gizlerine ancak "uzmanlar" erişip çözebilir.

Bu boş söylevlerin olumsuz etkisini tartışmaları dinleyenlerde kolayca gözleyebiliriz, diye sürdürür Reich; bu insanlar, toplumsal süreçlerle ilgili bilimsel ve somut açıklamaları, belki de saatlarca, büyük bir ciddilik ve

[3] ZPPS, c. 1, nr. 3-4, 1934, s. 226 ve s.

ilgiyle dinledikten sonra, tam bir putatapıcılıkla göklere çıkarılan "siyaset" sözcüğüyle yerlere serilmezlerse, öne sürülen gözdağı yüklü soyut görüşler karşısında ağzı açık, kararsız kalıverirler. Çünkü işin uzmanı olmayan kişi sonunda siyaseti, ancak irili ufaklı siyasetçilerin katıldıkları bir tür gizemli tören saymaya başlamıştır; çoğu kez hiçbir şey anlamaz bu törenden, dolayısıyla siyasal söylem uzmanlara yönelik, alışılmış soyut havasına büründüğü an ilgisini başka yöne çevirmeye hazırdır.

Bundan ötürü, "siyaset, içeriği ve diliyle, ancak eğitim görmemiş, yaşama yakın, eğitilmemiş insanların sorunlarını dile getirdiği zaman gerçekten devrimci olacak; yoksa, yalnız lâfta devrimci olacak, gerçekte işe yaramaz, gerici bir etkinlik olarak kalacaktır."[4] Son derece doğru savaşlara giriştiği yerde bile büyük halk yığınlarının ilgisi dışında kalacak, bundan ötürü de, karşı-devrimci bir etki yaratacaktır, çünkü insanlığı kendi yazgısıyla ilgili tartışma ve kararın dışında tutacaktır.

"Dünya, diye uyarıyordu Reich acıklı bir açıkgörüşlülükle, korkunç kıyım savaşlarının eşiğindedir." Bu acıklı durumda, S.S.C.B. temsilcisi, (bütün öbür sözümona toplumcu hükümet temsilcilerinin yapacağı gibi) herhangi bir kentsoylu hükümet sözcüsü gibi büyükelçiler toplantısına katılıyordu.

"Neden Litvinov hükümetlerarası bağlaşıklıklara sırt çevirip her ne pahasına olursa olsun savaş istemeyen büyük halk yığınlarına dayanmıyor? diye soruyordu Reich. S.S.C.B. için tek bir kurtuluş ve günahını bağışlatma yolu var: ordusuyla anamalcı ülkelerdeki işleyim, ulaşım işçileri, savaş işleyiminde çalışan emekçiler arasında, ayrıca onlara savaş buyruğu veren bütün ülkelerin ordularıyla kendi Devletlerine karşı başkaldıracak ordular arasında kurulacak bağlaşıklık. Bugün S.S.C.B.'nin anamalcı ülkelerin başlıcalarının Devlet ve hükümetleriyle bağlaşıklık kurması, devrimci eyleme sırt çevirmesindendir."

Bu yazının genel havası böyle, burada niyetlerin iyiliğiyle birlikte kavramların karışıklığını görmek hiç de güç değil. Reich'ın burada çizdiği gerçekten "devrimci" bir çizgiydi, ama daha Ekim Devrimi'nin hemen ertesinde korkunç bir yazçizicilige gömülmüş bulunan S.S.C.B.'nin 1934'te, Stalin zorbalığının görmesini bilen herkese gerçek yüzünü en az on yıldır gösterdiği dönemde bu "çizgi"yi benimsemesini beklemek inanılmaz derecede çocukçaydı. Reich, belli başlı Devletlere karşı bütün ülkelerin askerlerinin birleşmesini istiyordu: ancak "büyük Devletlere

[4] *A.g.y.*, s. 228.

karşı açılacak bu savaş"ın büyük Sovyet Devleti'ni içerip içermediğini belirtmiyordu. İçermiyorsa, bu, Reich'ın 1934'te hâlâ Sovyet askerlerinin "barışçı ve halk yönetiminden yana" olduklarına inandığını gösterir. Bu varsayıma göreyse, Sovyet Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı'nın S.S.C.B.'nin Ulusal Savunma Bakanı'na ve bütün öbür yüksek rütbeli subaylarına karşı yürütülecek bir siyasete katılmasını nasıl isteyebildiğini anlayamıyoruz doğrusu. Gerçekte, Reich devrim ülküsüne "döneklik"in zavallı Litvinov'dan çok daha yukarlara tırmandığını görmek istemiyordu (üstelik adamcağız, çok kısa bir süre sonra, aşırı barışçı girişimlerinden dolayı, yönetimin gözünden düşecekti); devrim ülküsüne sırt çevirme daha Lenin zamanında başlamıştı. Oysa Reich, Freud'un çok ciddi buyurgan ve gerici koşullanmalarını görebilmek için çok uzun süre harcamış, Lenin'deki koşullanmaları görmeyeyse hiçbir zaman yanaşmamıştır: bu, ömür boyu yakasını bırakmayan "baba karşısında duyulan aşağılık duygusu"nun yeni bir kanıtıdır. Nitekim, aynı yazıda, "Lenin'in," iç ve dış siyasetini saptarken, "hep büyük halk yığınlarına kulak verdiği"ni bile söyler: bu, ilke olarak da, olgu olarak da savunulamayacak bir sözdür, çünkü karşımızda, Parti ve siyasal erkin yürütülmesi görüşünü halk yığınlarına duyduğu köklü *güvensizliğe* dayandıran; tıpkı Litvinov ya da Stalin gibi, şu ya da bu kentsoylu hükümetin işbirliğini sağlamaya çalışan bir insan vardır.

Ancak, Lenin'e gösterilen bu usdışı bağlılığın dışında, *Sınıf Bilinci Nedir?* tarihsel önemi büyük bir metindir, çünkü sergilediği sonuçlarda, Reich'ın bilincine vardığı saptamayı dile getirir: yalnız kitle ruhbilimi, daha özel olarak da cinsel gelişme ve yaşamın özgürlüğe kavuşturulması uğrunda verilecek ruhbilimsel açıdan doğru kavga devrime sahici bir halk desteği ve kalıcı bir özgürleştirici evrim sağlayabilir. Bu bilinç, özellikle belli başlı bölümlerini aşağıya alacağımız "devrimci siyaset taslağı"nın son "noktası"nda açıkça dile gelir:

"Devrimcilerin toplumsal, tutumbilimsel ve ekinsel sorunların gerçekten halkerkine dayalı, toplumcu bir çözüme kavuşturulacakları sözü doğruysa, bu amaca ancak şu asal soruları ortaya koyarak varabiliriz:

"1) Kentsoylu sınıfın değişik yöneticileri halk yığınlarını boyunduruk altında tutabilmek ya da onları birbirine kırdırmak için hangi dolapları çevirmektedir?

"2) Neden halk yığınları verdikleri sözleri hiçbir zaman tutmayacak küme ya da partilerin ardına düşmektedir?

"3) Ortaya konan çeşitli yanlarıyla insan yığınlarının gereksinmeleri nelerdir?

"4) Bu gereksinmelerin hangileri toplumca benimsenebilir, hangileri dirimsel bir önem taşır?

"5) Dünyanın tutumbilimsel durumu neden insan gereksinmelerinin anamalcı egemenlikten planlı tutumbilime geçişle karşılanabileceği evreye gelmiştir?

"6) Halk yığınları, gereksinmelerinin karşılanmasını engelleyen toplumsal kurumların neler olduğunu bilir mi?

"7) Olumsuz kurumlar yıkılıp yerlerine olumlular geçirilebilir mi? İlerici güçler nasıl desteklenebilir?

"8) Halk yığınlarının gereksinmelerini karşılayabilmek için atılması gereken ilk yönetimsel, toplumsal ve ruhbilimsel adımlar nelerdir?

"Bu soruların her birinden toplumsal devrimin kaçınılmaz gerekliliği çıkmaktadır."

Görüldüğü üzere, Reich —gereksinmelerin karşılanması için atılması gereken "tutumbilimsel, *ruhbilimsel* ve toplumsal" ilk adımlara değindiği 8. noktanın dışında— bütün öbür köktenci eylemlerinkinden ayrı bir tutum takınmıyor. Ama 8. noktadaki savların işlenmesi sırasında, ilerki yıllarda son derece önemli düşünsel meyveler verecek söz kendini gösteriyor.

"Kısacası, kitle ruhbilimi çalışması parasal siyasetin gölgesinde kalmamalıdır. Tersine, *parasal siyaset kitle ruhbiliminin hizmetine verilmelidir*, çünkü halk yığınlarının gereksinmelerini doğru olarak ancak kitle ruhbilimi anlayabilir ve bunların karşılanması için tutulacak en iyi yolları gösterebilir. İnsan gereksinmeleri tutumbilimsel siyasete değil, parasal tutumbilim insan gereksinmelerinin karşılanmasına hizmet etmelidir.[5] (İtalikler W. Reich'a değil, bana ait.)

Siyasal kavgaya getirilen bu "yöntem değişimi", gerçekten devrimci bir siyasetin geleneksel tutumbilimsel düzenin devrilmesine değil, kitle ruhbilimine, özellikle de geleneksel cinsel düzenin tepeden tırnağa değiştirilmesine dayandırılması sözü, Reich'ın düşüncesindeki belirleyici dönemeci simgeler. Sözkonusu dönemeç burada henüz hâlâ büyük ölçüde Marx'çı bir söylem içinde dile getirilmiştir —o, bütün öbür toplumsal dönüşümlerin *vazgeçilmez* koşulu olarak anamalcılığın yıkılmasını görmektedir—, ama açıkça dile getirilmiştir. 1933'te büyük bir yüreklilikle kaleme alınmış bu tümceler, aradan geçen onca yıla karşın, hâlâ geçerlidir.

Sınıf Bilinci Nedir?, gerek o günlerde, gerek bugün düşkırıklığına uğramış ya da Parti'den atılmış pek çok ortaklaşmacıyı kaygılandıran bir sorun konusunda Reich'ın düşüncesini açıkça dile getirdiği için de önemli bir metindir: "yeni bir ortaklaşmacı parti" kurmaya girişmeli mi, girişmemeli mi? Reich, o günlerde, henüz yeni bir parti kurmak, ayrılıkçı akımlardan birini (örneğin Troçki'ciliği) desteklemek gerekip gerekmediğine ya da bütün çabalarını Komintern'in yenilenmesine harcamanın mı

[5] *A.g.y.*, s. 232.

daha doğru olacağına karar veremediğini söyler. Bu sonuncusu çok daha ciddidir, çünkü Reich'ın 3. Uluslararası Toplumcular Birliği'nin Stalin'ci yozlaşmaları karşısında hâlâ nasıl gözlerini yumduğunu gösterir, ayrıca Lenin'ci ortaklaşmacılığın erkenden dile getirdiği özgürlük ve cinsellik karşıtlığını hiçbir zaman anlayamadığının da yeni bir kanıtıdır.

Kısacası, özellikle siyasal alandaki yargısı ne denli çocuksu, bilgisi de ne kadar eksik olursa olsun, vardığı sonuçlar, kuramsal açıdan, sınıf bilincinin oluşumunda ruhsal etkenlerin önceliğinin bilincine vardığını gösterir. Sol partiler sınıf bilinci derken, onca yıl, parasal sömürünün gerçekleştirilmesini sağlayan araç ve düzeneklerin olabildiğince derinlemesine bilincine varmayı anlamışlardı (hâlâ da bunu anlarlar). Reich bu soyut ve okulcu tanımı benimsemez. Asıl sınıf bilinci, der, toplumu çekip çeviren tarihsel ve tutumbilimsel yasaların bilinmesi değil:

"1) her alanda kendi dirimsel gereksinmelerinin;

"2) bu gereksinmeleri karşılama yol ve araçlarının;

"3) anamalcı düzenin bu gereksinmelerin giderilmesinin karşısına diktiği engellerin;

"4) gerek kendi dirimsel gereksinmelerimizin, gerek bunların karşılanmasının önüne dikilen engellerin aydınlığa kavuşturulmasını köstekleyen ketvurma ve kaygıların;

"5) insanları ezenlerin siyasal erkinin karşısında kendi güçlerinin yenilmezliğinin bilinmesidir."[6]

Bununla birlikte, Reich'ın Marx'çı önyargılara ısrarlı bağlılığı son değerlendirmelerde yine kendini gösterir: "Devrimci bir yaklaşımla anamalın boyunduruğundan kurtulma kitlesel sınıf bilincini doğuran asal olgudur (...)." Başka bir deyişle Reich bir kez daha, ruhsal değişimin önkoşulu olarak *ilkin* tutumbilimsel düzenin yıkılmasını gerekli gören' beylik Marx'çı anlayışa başvurmaktadır. Reich'ın düşüncesinin bu aşamasında, kitle ruhbilimi devrimci eyleme yol göstermekle yükümlüdür; ancak, aynı zamanda tutumbilimsel değişimleri de gözönünde bulundurmalı, ama bunu bireysel ve kitlesel ruhsal güçleri kullanan bir savaşım yöntemiyle yapmalıdır.

Reich, (ayrılmaya karar verdiği) eşi Annie ve kızıyla buluşmak üzere Tyrol'de geçirdiği birkaç günün ardından, İsviçre'ye de kısa bir gezi yaptı; Bâle ve Zürih'te, sırasıyla Max Hodann ve Brupbacher'le buluştu, onlarla bir siyasal ruhbilim dergisi çıkarma olasılığını tartıştı. Oysa ne Hodann'ın,

---

[6] *A.g.y.*, s. 255.

ne de Brupbacher'in artık siyasal alanda herhangi bir eylemin gerçekleştirilebileceğine umudu kalmıştı. Brupbacher bunu Reich'a açıkça söyledi; Hodann genel bir işbirliği sözü verdi, ama sonradan en küçük bir somut katkıya yanaşmadı. Gerçekte, Avrupa'lı aydınların çoğu çoktan kendilerini yazgıya boyuneğme duygusuna kaptırmıştı: bu koşullarda, Reich'ın yenilmez savaşım istenci daha da hayranlık verici gözüküyor elbet.[7]

Reich Viyana'da alışılmış havayla karşılaştı:

"'Ortaklaşmacılar devrimi hazırlıyor', toplumcu demokratlar 'halk yönetiminin yüce çıkarları uğrunda' ödün üstüne ödün veriyor, siyasal gericilik sessizce ilerliyor, halk yığınlarıysa ne 'tarihsel yasalar'a, ne de 'anamalcı düzende üretim güçlerinin iç çatışkıları'na aldırıyordu: onlar düpedüz ruh çöküntüsü içinde, kafalarında bin bir kişisel kaygı, miğdeleri boş, zaman zaman birtakım siyasal gösterilere katılmayı bekliyorlardı."[8]

Bütün bunlar, Avusturya'da da yönetimin dinsel-buyurgan gericiliğin sağlam ellerine geçişinden topu topu altı hafta önce oluyordu!

İsveç'te Geçirilen Kısa Dönem

Şimdi artık Danimarka'lı dost ve öğrencileriyle kararlaştırdığı üzere, Reich'a İsveç'e gitmekten başka çare kalmıyordu. En kestirme yol kuşkusuz Almanya üzerindendi, ama cinsel ve ortaklaşmacı bir "bozguncu" için bu yoldan geçmek çok tehlikeliydi. Reich Berlin ve Almanya'ya uğramayı düşününce dostları ona kaçık gözüyle baktı. Ancak, 1933'te geçirdiği deneyimler Reich'a gizli yaşayan herkesin ister istemez öğrendiği doğruyu göstermişti: geniş bir toplumda, en tekelci yönetim bile, ortalıkta gözükmekten kaçındığı ve birtakım yazgıcı tuzaklara düşmediği sürece, kalabalığa karışmış bir insanı kolayca yakalayamaz. Reich, yalnız güvenlik güçlerinin "yasaklı kişiler"in dizelgesini Alman sınırına henüz dağıtmadığını öğrendi ve yola çıktı.

Sınırdaki güvenlik güçlerinin tutumu kuşkucu ve korkutucu oldu, ama o kadar. Berlin'de üç saat kaldı, yeni hanım arkadaşı Elsa Lindenberg'le buluştu. Danimarka'ya gidecek treni beklerken, adamın biri gözünü dikip

---

[7] BDI, s. 164.

[8] *A.g.y.*, s. 165.

onlara baktı. Reich'a onu daha önce bir yerlerde görmüş gibi geliyordu, ama adama selâm vermeyi göze alamadı: eski ortaklaşmacıların çoğu Nazi olmuştu çünkü. Üstelik öyle birkaçı değil. Yarı asker ortaklaşmacı birlikler toptan Nazi örgütüne katılmıştı.[9] Öğretisel açıdan çelişik gözüken bu görüngü henüz Reich'ı siyasete ruhsal-kişiliksel açıdan bakma anlayışının nasıl yerinde olduğuna inandırmaya yetmiyordu. Bir düşünden, bir kavgadan tam karşıtına böylesine apansız geçişleri, öğretisel açıdan birbirine ters akımlarda *somut olarak* doyuma eren coşkusal ve kişiliksel isteklerin temel birliğinden başka neyle açıklayabiliriz?

Önceden kararlaştırıldığı üzere Reich, 1934 başında İsveç'e, Malmö'ye geldi. Danimarka'lı bir öğrencisi ona kent merkezindeki bir evde oda tutmuştu. Bu türden bütün öbür evlerdeki gibi, burada da hava boğucuydu:

"Gözleriyle beni ve hanım arkadaşımı yiyen orta yaşlı hanımların işlettiği soğuk, katı bir ev, diye yazar Reich; tekcamlı gözlük takmış, bastonlu birkaç yaşlı adam, yün ören yaşlı hanımlarla konuşmakta."[10]

Birkaç hafta sonra, güvenlik güçleri bu "sıradışı çift"le ilgilenmeye başlar: evli olmadıkları halde karı-koca gibi aynı odada kalan, Almanca konuşan, herkesten uzak yaşayan, ama Danimarka'dan bir sürü insanın görmeye geldiği kişiler! Ve Reich'ın kendisini görmeye gelenlerin kimisiyle saatlarca odasına kapanması (bunlar ruhçözümlemesi içindi). Bütün bunlar herhangi bir güvenlik örgütünün kuşkusunu uyandıracak şeylerdi, hele önceden kestirilmeyen ve "düzendışı" hiçbir şeyin geçmediği bir taşra kentinde.

Reich'ı görmeye gelenler, "bilgi için" birer ikişer karakola çağrılmaya başladı. Sonra sıra Reich'a geldi. Bir saatlık sorgusunun sonunda, neyle suçlandığını öğrenmeyi başaramadı. İki gün sonra, iki güvenlik görevlisi, ellerinde hiçbir arama belgesi olmadan, odasına girmeye kalkıştı. Kuşkulu belgeler arıyorlardı. Reich onlardan birine henüz yazı makinasına takılı bir yazıyı göstererek eğlendi. Yazının başlığını kuşkular içinde okudular: *Ürgegensatz des vegetativen Lebens* ("Bitkisel Yaşamın İlk Karşıt-savı") ve kaygılı bir şaşkınlıkla birbirlerine baktılar: nasıl bir büyücülüktü bu?[11]

---

[9] *A.g.y.*, s. 166.

[10] *A.g.y.*, s. 167.

[11] *A.g.y.*, s. 170.

Reich'ın geçici oturma belgesi Mayıs'ta sona eriyordu. Yenilenmesini istediğinde, geri çevrildi. Reich Yabancılar Dairesi'ne başvurup bu davranışı kınadı; yönetici, alışıldığı üzere, oturma izninin neden uzatılmadığını bilmediğini öne sürdü. Bütün görevlilerin içten üzüntülerini bildirmelerine karşın, yapacak bir şey yoktu. Reich'la Elsa Lindenberg güvenlik başgörevlisinin yazıhanesine çağrıldı, adam onlara 24 Mayıs'tan önce ülkeden ayrılmaları gerektiğini bildirdi.

Reich'ın dostları Freud'a, Malinowski'ye, İsveç'li ruhçözümcülere, sürgündeki Alman milletvekili Strom'a yazıp dayanışmaya, İsveç güvenlik güçlerine karşı Reich'ı desteklemeye çağırdılar. Malinowski sert bir kınama mektubu yazdı. Freud her zamanki soğuk uzaklığıyla tepki gösterdi: "Dr. Wilhelm Reich'la ilgili isteğinize katılamayacağım."[12] İki ünlü Danimarka'lı gazeteci Malmö'ye geldi, ve güvenlik başgörevlisine ilerde Nobel kazanacak birini sınırdışı etme kararına imza attığını bilip bilmediğini sordular. Uğraşlarına özgü çocuksuluk ve köpeksilikle, bu iki gazeteci sözkonusu onursal ödülün Reich'a verileceğine gerçekten inanıyorlardı! Sizin anlayacağınız, hiçbir dolap yoktu sözlerinin gerisinde. Sözün etkisi büyük oldu; güvenlik görevlisi Reich'a Yabancılar Dairesi'nin oturma izni isteğini yanıtlamasına dek ülkede kalma olanağı tanıdı. Bu kez Reich kabul etmedi. Hem "olağan yazçizci yollar"dan, hem İsveç'ten usanmıştı.

Leunbach'ın ve daha başka Danimarka'lı dostlarının yardımıyla, 4 Haziran'da gizlice Danimarka'ya döndü ve Peter Stein takma adıyla Sletten'e yerleşti.[13]

Bununla birlikte, Malmö'de geçirilen günler boşa gitmemişti. Bu İsveç kentinde, cinsel akımın dergisini kurmuştu (*Zeitschrift für politische Psycologie und Sexual-Oekonomie:* "Siyasal ruhbilim ve cinsel tutumbilim dergisi"); dergi dört yıl boyunca, Reich'ın ve çalışma arkadaşlarının sözcülüğünü yapacaktı. Ve odasını didiklemeye gelen iki İsveç'li aynasız olayında gördüğümüz gibi, Malmö'de Reich, araştırmalarını, ruh ve toplumbilimle ilgili kuramlarını dirimbilime yöneltmeye başladı: ileride göreceğimiz üzere bu, düşüncesinin sonraki evrimini etkileyecek belirleyici bir dönemeçtir.

---

[12] *A.g.y.*, s. 172.

[13] *Aynı yer.*

Norveç'te Karşılaşılan Yeni Güçlükler

Reich, İsveç'te birkaç hafta yasadışı yaşadıktan sonra, 4 Haziran 1934'te gizlice Danimarka'ya, önceki yıl sınırdışı edildiği ülkeye döndü: özgürlüğün beşiği sayılan İskandinav ülkelerinin kararlı bir buyurganlık-karşıtına, büyük bir bilgine uygun gördükleri davranış buydu işte. (Bu insanın gerek uygarlığın savunulmasındaki, gerek bilim alanındaki başarıları, sonradan bütün ömrü boyunca yapılacağı gibi, o günlerde bütünüyle yadsınıyordu, hem de salt toplumsal savaşımıyla bilimsel araştırması kesintisiz *cinsel devrim*'i anıştırdığı, öbür insanların bilimsel ve siyasal dönekliklerini gözler önüne serdiği için.)

Reich, birkaç ay boyunca, daha doğrusu 1934 Haziran'ından Ekim'ine dek, sınıra çok yakın bir Danimarka yerleşim merkezinde, Sletten'de, Peter Stein adıyla yaşadı. "Bütün İsveç ve Danimarka güvenlik görevlileri gerçek kimliğimi biliyordu, diyecektir Reich daha sonra: ama kimse bana karışmadı." Neden acaba? Reich, onulmaz iyimserliğiyle, "bu kamugörevlilerinin aslında iyiliğini istedikleri"ne inanıyordu. Bana sorarsanız, bu hoşgörünün gerçek nedeni daha az övgüye değerdi: karaçalma dalgası gerçek ereğine ulaşmış, Reich'ın toplumsal saygınlığı sarsılmıştı. Reich, sıradan bir suçlu gibi kaçıp saklanmaya, "efendice ve sessizce" oturmaya zorlanmıştı. Eh, öyleyse yerleşik yetke biraz hoşgörülü davranabilirdi!

Onunla aynı değerleri paylaşanlar, Sletten'e Reich'ı görmeye geliyorlardı: bunlar arasında, Oslo Üniversitesi Ruhbilim Kürsüsü Başkanı Harold Schjelderup da vardı. O, Oslo Üniversitesi'nde ruhçözümlemesi okutması için Reich'ı Norveç'e çağırtmayı başardı. Reich da bunu seve seve kabul etti: Yalnız artık çalışabileceği pek az ülke kaldığı için değil, ayrıca Lucerne'deki Uluslararası Ruhçözümlemesi Kurultayı'nda geçirdiği dayanılmaz günlerde Norveç'li ruhçözümcülerin dürüst ve dostça davranışları onda Norveç'te aradığı ortamı bulabilme umudu uyandırdığı için. Göreceğimiz gibi, üç yıl gerçekten de öyle oldu.

Gerçi Norveç'teki Nazi yanlısı ve ortaklaşmacı basın başından beri zaman zaman Reich'a saldırdı, ancak buyurgan ve ortaklaşmacı akımların sağladıkları zayıf halk desteğinden ötürü, bunların ciddi bir etkisi olmadı. Ayrıca, gerek verdiği kişilik çözümlemesi derslerinden, gerek yiğit toplumsal eğitim kitabından dolayı Reich'ın saygınlığı gittikçe artmıştı. Kanımca, ekin ve öğrenci çevrelerinde gittikçe artan ünü, kitle ruhbiliminin, cinsel tutumbilimin ve siyasal devrimle cinsel devrim arasındaki yakın ilişkiyi irdeleyen savlarının yarattığı etki 1937-1938 yıllarında

Norveç'te Reich'a yönelen nefret patlamasının gerçek nedenleridir. Bu fırtınalı yaşamın fırtınalı bölümünü yorumlayan yazılardan birinde, çalışma arkadaşlarından birine göre, basının başlattığı apansız saldırı dalgasının gerekçesi, Reich'ın dergisinin 1937'de, giriştiği dirimbilimsel araştırmaların özetini yayımlamış olmasıdır:[14] ona göre, yerleşik bilim Reich'ın bildirileriyle "kışkırtılmış", ve amansız bir basın saldırısıyla tepki göstermişti.

İleride göreceğimiz gibi, bu, bir ölçüde doğru olabilir; ama Norveç'te, Avusturya'da, Almanya'da, Danimarka'da ve İsveç'te "taşa tutulması"nın asıl nedeni, Reich öğretisinin içerdiği siyasal-cinsel devrim "iletisi"nin biriktirdiği nefrettir. Nitekim, bu dediğim çılgınca *"dirimbilimsel"* yazılar yayımlamadığı, kendisine tanınan bilimsel uzmanlığın —hekimlik ve ruhhekimliğinin— sınırlarını aşmadığı, yalnız uzmanlık gözlemlerinden tutarlı sonuçlar çıkarmaya çalıştığı Avusturya, Almanya, Danimarka ve İsveç gibi ülkelerde de Reich'ın aynı yıkıcı saldırıya uğramasıyla doğrulanmaktadır sanırım. Aynı nefret, on beş yıl hiç kaygılanmadan son derece alışılmışın dışında bilimsel çalışmalar yayımlayacağı Birleşik Devletler'de —üstelik bu kez ortadan kaldırmak üzere— yumruğu tepesine indirecekti. Yerleşik bilim gerek İsveç gerek Danimarka'da, gerek Birleşik Devletler'de gerek Norveç'te öteden beri Reich'ın amansız düşmanıydı elbet, ancak azıcık yakından bakmayı bilen için sözkonusu "bilginler"in yapıtları "cinselliğe düşman" toplumun ve Reich'ınki gibi bir *Dünya görüşü*'nün varlığına bile sinirlenen kişilik yapılarının yıkıcı tepkileri olarak gözükür; çünkü bu *Dünya görüşü*'nün ağırlık merkezi cinsellik ve özgürlüktür. Bunun böyle olduğunu anlayabilmek için her seferinde Reich'ın "taşlanması"nda başvurulan gerekçelere bakmak yeterlidir. Nitekim, bu gerekçeler birbirlerini yalanlar: sağcı buyurganlarla ruhçözümcüler onu "Moskova uşağı ortaklaşmacılık"la, komünistlerse "kentsoylu sınıf uşağı karşı-devrimci mikrop"lukla suçladılar; yerleşik bilimin bir kesimi ona "kaba özdekçilik", başka bir kesimiyse "canlıcı gizemcilik" damgasını vurdu; kentsoylu demokrat Devletler, başka bir tanımlama bulamayınca, "kamu düzenini bozan, kuşkulu adam" diye yakasına yapıştı.

Sorunu biraz daha yakından inceleyince, *bütün* bu kümelerin (sağcı buyurganların, komünistlerin, toplumcu demokratların, yerleşik düzen ve bilimin) düşmanlığını azdıracak tek öğe, Reich'ın cinsel özgürlüğü savunmasıdır: Reich'a saldıran bütün siyasal ve "bilimsel" kümeler, kendilerin-

[14] IJSEOR, c. 1, nr. 3, Kas. 1942, s. 269-270.

ce haklı olarak, onları destekleyen ve üreten, geleneksel ya da sözümona devrimci kişisel ve toplumsal yapıların yerleşik düzeni için bir tehlike saymışlardır bunu.

Gerçekten de bütün bu kümeler, köklü düşünsel karşıtlıklarıyla görüş ayrılıklarının yarattığı kargaşa içersinde (ister dinadamı ya da buyurgan, ister düzmece ortaklaşmacı ya da kentsoylu demokrat, ister "gelenekçi" ruhhekimi ya da ruhçözümcü ya da "onaylanmış" bilgin olsunlar) herhangi bir uygar toplumun kuruluş ve yaşatılmasının vazgeçilmez koşulu saydıkları doğal cinsel güdülerin bastırılmasının (ahtöresel ve toplumsal) "gereklilik"inde birleşiyorlardı; kendi yönlerinden de haklıydılar, çünkü cinsel gelişmenin ve cinsel yaşamın baskı altına alınması (çarpık kişiliklerinin tasarlayıp üretebileceği biricik toplum biçimi olan) buyurgan toplum için eşi bulunmaz bir temeldir.

Her neyse, *Siyasal Ruhbilim ve Cinsel Tutumbilim Dergisi*, 1937 başında, Reich'ın dirimbilimsel deneyleriyle ilgili ilk bildiriyi yayımladı. Bu deneylerin içeriğini ve Reich'ın onlardan çıkardığı kuramları ileride göreceğiz. Burada önemli olan, sonraki iki yıl boyunca, yüz kızartıcı bir karaçalma dalgasına yolaçan olayların akışıdır; öyle büyük bir gürültü koparıldı ki, Reich'ın birkaç yıllığına yurt edinmeyi umduğu ülkeyi bırakıp yine sürgüne gitme acı kararını vermesi sağlandı: bu kez Amerika'ya gidecekti.

Mayıs 1937'de, Reich'ın denemelerinden sözedildiğini işittiklerini öne süren birkaç Oslo gazetesi bir dizi "çarpıcı" yazı yayımladı: böylece, bilimsel bir dergide basılan bir bilimsel yazı karaçalma bahanesine dönüştürülüyordu. Ansızın Oslo Üniversitesi'nden üç tıp ve ruhbilim öğretmeni (Langfeldt, Mohr, ve Hansen), hakkında hiçbir şey bilmedikleri, kişisel olarak denetleme olanağını bulamadıkları Reich'ın deneyleri konusunda "uzmanca" görüşlerini büyük basında yayımladılar. Oybirliğiyle, Reich'ın deney ve varsayımlarının düpedüz "saçma", inanılmaz ve olanaksız olduğunu bildirdiler.

Gelenekçi ruhçözümlemesi çevreleri, üç yıl önce onu Uluslararası Ruhçözümlemesi Derneği'nden atarken indirdikleri yumruğa bir yenisini eklemek üzere yaratılan uygun havadan yararlanmakta gecikmediler. O günden beri, Reich'ın ruhsal-siyasal savları sağcı buyurganlığın, ortaklaşmacılığın ve kentsoylu demokrasinin acıklı iniş çıkışlarıyla durmadan doğrulanmış, yerleşik ruhçözümlemesinin edilginliğine yönelttiği suçlamanın yerindeliği iyice ortaya çıkmıştı. Sözkonusu edilginliğin başlıca

sorumluları olan ruhçözümlemesi akımı yöneticileri buna bakıp olsa olsa diş bileyecekti elbet.

27 Ekim 1937'de, ünlü bir Norveç'li ruhçözümcü, İngijald Nissen Oslo'daki önemli bir gazeteyle bir söyleşi yaptı. Bu görüşmede, ruhçözümlemesi örgütlerinin (ayrıca daha bir sürü uğraş ve ortaklık örgütünün) ikiyüzlü, kaçamak alışkanlığını sürdürerek, adını vermeden Reich'ın kişiliğine sataşıyordu: "Ülkemizde, diyordu Nissen, daha başka alanların yanında, ruhçözümlemesi de yaban otların kapladığı bir bahçeye dönüştü; burada, geçerli ve sağlıklı her şeyi bastıran her türlü üfürükçü yeşeriyor." Bu saldırıların gerçek hedefinin kim olduğu konusunda kuşkusu kalmış kişiler için, Nissen, Reich'ın ruhçözümlemesinin ilke ve uygulayımlarını çiğnemek üzere ortaya attığı kişilik çözümlemesine dayalı bitkisel sağaltım kavramına anıştırmada bulunuyor; "kendilerine artık ruhçözümcü bile demeyen" ve "rahatlama kandırmacasının arkasına gizlenip sözümona hekimsel bir sağaltım" uygulayan; dolayısıyla "ancak birtakım tehlikeli cinsel uyarılmalara yolaçan kimi bozguncular"dan sözediyordu. Nissen, yerleşik tıbbın ve ruhçözümlemesinin "yetkili temsilcileri"nin, kimin ruhçözümlemesi yapıp kimin yapamayacağını kararlaştırmak üzere toplanmalarını isteyerek bağlıyordu konuşmasını.[15]

Nissen, birkaç yıl önce, henüz yerleşik ruhçözümlemesi çerçevesinde çalıştığı günlerde, Reich'ın kitaplarını bağnaz bir coşkuyla tanıtmış ve onu "yaşayan en büyük ruhçözümcülerden biri" diye selâmlamış olduğundan, girıştiği saldırılar daha da inanılmaz gözüküyordu (ama bu, Reich'm çok yerinde bir deyimle "coşku vebası" adını vereceği kavramın altında yatan güçleri bilen kişi için alabildiğine anlaşılır bir davranıştır). Şimdi artık Reich yerleşik ruhçözümlemesine ayrılmış özel alanı bırakıp gittiğine göre, Nissen onda "hiçbir ruhçözümcünün edinmeden duramayacağı şu geniş ve derin (ruhçözümlemesi) bilgisinin" bulunmadığını bildiriyordu.

Buyurgan Basın Saldırıya Geçiyor

Reich'ın girıştiği deneyleri dizgeli biçimde gözler önüne seren dirimbilimsel yapıtın, *Dirim Kabarcıkları*'nın[16] (Les Bions, 1938) yayımlanmasından sonra karalama dalgası daha da azıttı. Daha sonraki karalama

[15] *A.g.y.*, s. 271.

[16] *Die Bione*, Sexpol Verlag, Oslo, 1938.

girişimlerindeki gibi, bu seferkini de ünlü ruhhekimi Johen Scharffenberg, hem de temellerini araştırmak üzere Reich'ın deneylerini yineleme gereğini duymadan yürüttü. Scharffenberg ("üfürükçü" ve "ruh hastası" saydığı) Reich'la ilgili birtakım sövgülü yargılar ileri sürmekle ve böyle bir dengesizin sözlerinin en küçük bir bilimsel değer taşımayacağını sokuşturmak ya da sezdirmekle yetindi. Bu "çok sayılan, ünlü biliminadamı"nın: "Dr. Reich'ın deneyleri bilimsel açıdan geçerli mi?" başlığı altında sürüp gidecek karaçalıcı yazılarında durmadan yinelediği yanıtlama biçimi buydu işte.

Kamuoyunun tepkisi, bir yanıyla, Reich düşmanlarının beklediklerinin tam tersi oldu. Kimi okurlar gazetelere yazıp Prof. Scharffenberg'in, Reich'ın görüşlerini paylaşmama hakkı bulunduğunu, ama uzman olmayanların önünde ünlü ruhhekiminin saygınlığını yaralamayı amaçlayan kişisel değerlendirmelere dayalı bu öfkeli tartışmayı doğru bulmadıklarını belirttiler.[17]

Kısa bir süre sonra, yerleşik Norveç biliminin iki yeni temsilcisi daha, kanser uzmanı Kreyberg'le dirimbilimci Thjötta, büyük olasılıkla Scharffenberg'in yaydığı karaçalıcı söylentilerin etkisiyle, ortaya atıldığı (Reich'ın tıp doktoru olmayışı, gerek uğraşsal hazırlığının, gerek "bilimsel sorumluluk"tan yoksunluğunun Danimarka'da da saptandığı, dolayısıyla bu ülkede oturmasına izin verilmediği bunlar arasındaydı), günlük bir yayın örgenine Reich'ın dirim kabarcıklarıyla ilgili deneylerini denetlediklerini, bu "düzmece dirim kabarcıkları"nın aslında çok iyi bilinen sıradan mikroplar olduklarını, Reich'ın dirimbilim konusundaki bilgilerinin bir üniversite öğrencisininkinden daha az olduğunu bildirdiler.

Gerçekte Reich sözü geçen iki bilgine birkaç deney eriyiği göndermiş, bunlarda gözle görülür, bilinen mikrop biçimlerine pek benzemeyen canlı varlıklar saptayıp saptayamayacaklarını sormuş ama bu eriyiklerde dirim kabarcıkları bulunduğunu hiçbir zaman öne sürmemişti. Dolayısıyla, iki "uzman"ın yaptık diye övündükleri "denetleme deneyleri" hiçbir zaman yapılmamıştı. Üstelik yapılamazdı da, çünkü iki bilginin deneyodalarında Reich'ın betimlediği görüngüleri gözlemeye izin verecek güçte (2000-4000 kez büyütecek) mikroskop yoktu.[18]

Yerleşik bilimin ardından, buyurgan ve buyurganlık yanlısı gazeteciler saldırıya geçti: Scharffenberg'le benzerlerinin sokuşturmaları "açık

---

[17] IJSEOR, c. 1, nr. 3, Kas. 1942, s. 272.

[18] *Aynı yapıt*, ve PT, s. 210.

saçık yazılar yayımlayan Yahudi Wilhelm Reich"a saldırmaları için sağlam bir temel yaratmıştı. Norveç'in en büyük sağcı gazetesi *Morgenbladet* bir dizi karalayıcı yazı basmaya başladı; bunlarda, "Prof. Kreyberg Reich'ta saygınlığın kırıntısını bile bırakmadığına, Prof. Thjötta da Reich'ın deneylerinin kendini bilmez özengenliğini kanıtladığına göre", dürüst insanların artık sevinebilecekleri belirtiliyordu. Reich istediği kadar deneylerinde "dirim yaratma"ya çalışmadığım doğada her gün olup biteni deneyodasında yinelediğini söylesin, düşmanları onu alaylı bir dille "düzmece yaratıcı" diye adlandırmayı sürdürdü, buyurganlık yanlısı büyük *Tridens Tegn* gazetesi *Tanrı Reich*[19] başlıklı bir başyazı bile yayımladı.

Bütün bu aşağılık girişimlerin amacı birkaç gün sonra ortaya çıktı, aynı gazete, Reich'ın oturma izninin bittiğini, "iyi haberalan çevrelere göre", "sözkonusu iznin uzatılmasının pek olası gözükmediği"ni bildiren bir yazı bastı. Buyurganlık yanlısı gazetenin haberi... birinci eldendi. Reich'a düşman güvenlik görevlileri yaymıştı bunu! (Reich'ın Amerika'daki yaşamının ilk döneminde kurduğu *Uluslararası Cinsel Tutumbilim ve Acunsal Yaşam Enerjisi Araştırma Dergisi* yöneticisi Theodore Wolfe, bu konuda, 1938'de, Reich'ın kişilik çözümlemesi derslerini izlemek üzere Oslo'ya gittiğinde, oturma izni için yabancılar dairesine başvurduğunu anlatır. Tam her şey yolunda giderken, Norveç'e geliş ereğinin "doktor Reich'la çalışmak" olduğunu söyleyince, görevliler oturma izni veremeyeceklerini, ayrıca "Dr. Reich'ın ders verme hakkının olmadığını" söylemişler. Wolfe oturma izni için bir savunman aracılığıyla ikinci kez başvursa da, isteği yine geri çevrilmiş.[19bis]

Tam bu sırada, Reich'a karşı yürütülen karalama dalgasını başlatan Scharffenberg: "Reich gerçekten bir bilimadamı mıdır?" başlıklı yeni bir aşağılık yazı dizisiyle öldürücü yumruğu indirmeye girişti. Ama bu kez kamuoyu daha az edilgin tepki gösterdi. Bir küme yazar, bilimadamı ve ünlü sanatçı Oslo'nun en büyük gazetelerinden birinde bir açık mektup yayımladı, Reich'a karşı yürütülen aşağılık savaşımı kınadı, Oslo Üniversitesi öğretim üyelerinden etki alanında kalmamalarını istedi; Tıp Fakültesi öğretim üyelerinden Reich'ın Norveç'te kalmasının bilim için yararlı olup olmadığını bildirmeleri istenmişti: orada bulunması yararlıysa, oturma izni kendiliğinden uzatılacaktı.

---

[19]IJSEOR, *a.g.y.*, s. 273.

[19bis]Theodor Wolfe'nin dipnotu, IJSEOR, *a.g.y.*

Ancak, Norveç'li seçkin aydınların uyarısı pek bir işe yaramadı, Reich'ın uğraşdaşları, büyük çoğunlukla, "orada bulunmasının Norveç bilimi için pek yararlı sayılamayacağı" yanıtını verdiler. Bu durumda Norveç'li yetkililer tam bir ikilem karşısında kalıyordu: "yerleşik hekimlik" Reich'a karşı tutum takınmıştı; kamuoyuysa, bir bilimadamının araştırmalarını yürütme, sonuçlarına dayalı yorumları yayımlama hakkını savunmak üzere ayağa kalkıyordu. Tam bu sırada, birkaç kalemefendisi ya da siyasetçi, ancak bu gibilere yakışan bir kurnazlık düşündü: Reich'a oturma izni vermek, ama o arada bir krallık kararnamesiyle, özel hükümet izni bulunmayan kişilerin ruhçözümlemesi uygulamasını yasaklamak. Böylece, çalışma izni verilmeyerek Reich'ın orada yaşaması olanaksızlaştırılacaktı. Ancak, yazçizci ya da siyasetçilerin oyunlarında sık sık görüldüğü üzere, bilgisizlikten ötürü, atılan mermi istenenden öteye düştü: kendisinin de bilmem kaç kez duyurduğu (üstelik bundan dolayı birçok kez suçlandığı) gibi, Reich artık ruhçözümlemesinin dışına, ötesine geçmişti; uygulayımına "kişilik çözümlemesine dayalı bitkisel sağaltım" adını verişi rastlantı değildi (bunu artık ruhsal-sağaltım alanına da sokamazlardı). Ona "ruhçözümcü belgesi" vermemek işe yaramazdı; çünkü kendisi istemeyecekti bu belgeyi (nitekim istemedi).[20]

Bununla birlikte, Reich'ın gerek kişiliği, gerek yapıtıyla ilgili merak öylesine öldürücü, bilim çevrelerinin gösterdiği güvensizlik de öyle belirgin olmuştu ki, hem ruhsal-sağaltım, hem dirimbilim alanlarında çalışmayı sürdürmesi iyice güçleşiyordu. Dolayısıyla, Reich, Amerikan ruhsal-bedensel hekimlik Derneği'nin genç ve gözüpek temsilcisi Theodore Wolfe'un ısrarla Birleşik Devletler'e gelme çağrısını, yüreği sızlayarak, istemeye istemeye benimsemek zorunda kaldı. Wolfe, Birleşik Devletler'de kişilik çözümlemesine dayalı bitkisel sağaltım konusunda bir dizi ders verebilmesi için, sözkonusu Dernek'in Reich'ı resmen çağırmasını bile sağladı: bu, daha önce gördüğümüz gibi, arada birtakım temel ayrımlar bulunsa da, akıl hastalığını ruhsal-bedensel nedenlere dayandıran anlayışla pek çok yönden benzeşen bir bilimdi.

---

[20] IJSEOR, *a.g.y.*, s. 274.

ÜÇÜNCÜ KESİM

Acunsal Yaşam Enerjisi Dönemi (1935-1957)

Bölüm 12

ŞİMDİ, kısaca da olsa, Reich'ın dirimbilimsel deneylerinden sözetmemiz gerekiyor, bunlar en patırtılı çılgınlık suçlamalarına yolaçtıkları için değil,[1] ayrıca yaşamının üçüncü ve sonuncu dönemindeki bilimsel anlayışın çekirdeğini oluşturdukları için.

Kimilerinin sonradan öne sürdükleri gibi, bu deneyler ne daldan dala atlamaktan hoşlanan bir özengenin eğiliminden, ne de Reich'ın kendisini "yerin göğün efendisi Tanrı Baba" saymasına yolaçacak bir "büyüklük" çılgınlığı"ndan doğmuştur. Geri dönüp baktığımızda onlar, tam tersine, gerçekliğin enerji terimleriyle bir bütün olarak algılanışının mantıklı ve tutarlı sonucu gibi gözükürler.

Wilhelm Reich, 1922'de Berlin'de düzenlenen Uluslararası Ruhçözümlemesi Kurultayı'ndan sonra, birkaç arkadaşıyla yaptığı toplantıda bir varsayıma değinmişti; bu varsayımı daha önce, bir amibin yalancı ayaklarının uzayıp çekilmesinde cinsel ilginin varlığını ya da yokluğunu araştırırken, Freud'un kendisi ortaya atmıştı. Reich kendisini büyüleyen Semon'la Bergson'un çok taze etkisiyle, Freud'un sözünü ettiği kıyaslamanın ciddiye alınması gerektiğini belirtti: buna göre, cinsel uyarılma libidonun (cinsel enerjinin) "ileri doğru uzaması", erkeklik örgeninin dikilme ya da pörsümesinin de bir amibin yalancı ayaklarının uzayıp çekilmesi sayılabilirdi. Bu varsayım uğraşdaşlarının gülüşmelerine yolaçtı, ve Reich, bütün dikkatini ruhçözümlemesi araştırma ve uygula-

[1]Bunların en yakın ve ateşlisi, katıgelenekçi Marx'çı Michel Cattier'nin geliştirdiğidir (*La Vie et L'Oeuvre du Dr. Wilhelm Reich*, La Cité, Lozan, 1969). Ama yapıtta sıradışı bir şeye rastlanmaz, çünkü Reich'ın çılgınlığı, yazara göre, Ortaklaşmacı Parti'den atıldığı 1935 yılında başlamıştır: esen yele göre fırıl fırıl dönmeyen her aydına kaçık damgasını yapıştırmak bugün (1973) resmi ortaklaşmacı çevrelerde pek yaygındır.

masına verdiğinden, birkaç yıl bunu hiç düşünmedi.[1bis] Ama 1926'dan sonra, ruhçözümlemesi uygulaması onu cinsel boğma (*durgunluk*) ile sinirceler arasındaki ilişkiyle, başka bir deyişle sinirceli çatışkının *enerjiye dayalı* kökeniyle yüz yüze getirince, 1922'deki sıradışı varsayım yeniden kafasını kurcalamaya başladı.

İlgisinin toplumsal ve siyasal düzleme yöneldiği yıllar boyunca, özezerlik (masochisme) sorunu üzerindeki araştırmalarını sürdürmüştü: gerçekten de, eğer doğuştan getirilen bir özyıkım güdüsünün, Freud'un ortaya attığı biçimiyle ölüm güdüsünün varlığı kanıtlanırsa, insanlığı içinde bulunduğu tinsel ve tensel acılardan kurtarma olasılığı epey yara alacaktı. İnsanın cezalandırma, acı çekme, ölme isteği doğuştan geliyorsa, onu özgürlüğe ve mutluluğa kavuşturma savaşımının ne anlamı kalırdı? Hiç.

Ancak, ruhçözümlemesi uygulaması Reich'ı Freud'un kuramının doğru olmadığına inandırdı. 1928'de, özellikle aşırı özezer bir insanı iyileştirmeye çalıştı. Her çözümleme buluşmasında kendisine kötü davranılmasını, dövülmesini isteyen hastanın ardı arkası gelmez yakınma bataklığına saplanıp kalıyorlardı. Reich, birkaç aylık geleneksel sağaltımdan sonra, sabrını yitirmeye başladı.

"Günün birinde, diye anlatır,[2] müşterim dövülmek için yalvarmaya başladığında, eğer gerçekten döversem ne yapacağını sordum. Yüzü sabırsız bir bekleyişle aydınlandı. Bir cetvel aldım, kabalarına iki kez bütün gücümle vurdum. Avazı çıktığınca bağırdı, yüzünde en küçük bir haz izlenimi kalmadı, ve ondan sonra, bir kez olsun dövülmek istemedi. Ancak yakınma ve suçlamaları sürdü. Hekim arkadaşlarım yaptığımı bilseler gözleri dışarı uğrardı: bense hiç pişmanlık duymuyordum. Bu deneyim bana, bir anda, —genel kanının tersine— bedensel acının özezer kişinin içgüdüsel amacı olmadığını gösterdi. Vurduğunuzda, özezer de bütün öbür insanlar gibi *acı çeker* (...)."

Temel soru yine ortadaydı: bedensel acıyı aramadığına, acıyı bir haz gibi algılamadığına göre, *peki neden* özezer kişi böylesine üsteleyerek dövülmek, itilip kakılmak, işkence edilmek istemektedir?

Reich bu sorunun çözümünü bulmak üzere yıllarca direngenlikle, sessizce çalıştı; bunun için birçok ruhçözümsel deneyimden yararlandı; ona bu bilmecenin anahtarını veren ve ruhçözümlemesinin bilimsel, devrimci çekirdeğini kurtarmak istiyorsa, Freud'un ölüm içgüdüsü kuramına

---

[1bis] BBl, s. 204.

[2] *A.g.y.*, s. 196.

açıkça, önden saldırması gerektiğine inandıran, özezer kişilik yapısına sahip başka bir hastasının başarılı çözümlemesi oldu.

Böylece, (1928'den 1932'ye dek) yaklaşık dört yıl süren bu tarihsel çözümlemenin sonunda Reich *Uluslararası Ruhçözümlemesi Dergisi*'ne "Özezer Kişilik" başlıklı bir yazı gönderdi; bu yazı, çok kesin bakımevi gözlemlerine dayanarak Freud'un "birinci elden özezerlik", başka bir deyişle ölüm içgüdüsü kuramının geçerliliğini yadsıyor, Freud'un başlangıçtaki "haz ilkesi"yle çakışan özezer dövülme isteği konusunda yeni bir yorum öne sürüyordu.[3]

Freud'un yüzde yüz uygulayımsal bu denemeye gösterdiği alışılmışın dışında sert tepkiye daha önce değinmiştik. Şimdi, bunun gerekçelerini daha iyi anlamaya çalışalım.

Özezerlik ve Ölüm İçgüdüsü

Deneme, ruhbilimle cinselbilimin ortaya attıkları özezerlik yorumlarını kısa ve açıkça özetleyen kuramsal bir önsözle başlıyordu.

"Freud'dan önce cinselbilim, diye anımsatıyordu Reich, özezerliğin, içgüdüsel olarak bedensel ya da tinsel acıdan haz duyma eğilimi olduğu görüşündeydi."

Freud da başlarda el ve özezerliği, toplumun dayattığı cinsel doyumsuzluğa gösterilen saldırgan tepki diye yorumlamayı denemişti. Freud cinsel doyumsuzluktan ötürü, dış dünyaya karşı yıkıcı bir tepkinin doğduğunu, cezalandırılma korkusuyla buna ketvurulunca, yıkıcılığın öznenin kendisine yöneldiğini ortaya atmıştı: başlangıçta elezer olan doyumsuzluk tepkisi özezerliğe dönüşüyordu. Bu yaklaşım Freud'un sinir hastalıklarını içgüdüyle dış dünya, haz ilkesinin egemenliğindeki bilinçaltı ile gerçeklik ilkesinin yönettiği Ben arasındaki çatışkının sonucu sayan yorumuyla çakışıyordu.

Reich, Freud'un sorunu ortaya koyuş biçiminden yola çıkarak işi değişik türde elezerlikler saptamaya, bunları doyumsuzluğun dışavurduğu cinsel gelişme evresine göre sınıflandırmaya vardırmıştı. Freud'un cinsel gelişmeyle ilgili bölümlendirmesine büyük ölçüde uyarak ağız elezer-

[3] "Der masochistische Charakter", *Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse*, XVIII, 1932. Alıntılar, bu denemenin IJSEOR'da yayınlanan İngilizce çevirisindendir, 1944, c. 3, *nr.* 1, s. 38 ve *s.*

liğinde çocukluktaki emme arzusunun doyumsuz kalışını aşma ("emme arzusu — yoksun kalma — ilk güdünün saldırgan sapması — ısırma gereksinmesi — ağız yoluyla elezerlik"), dışkılık elezerliğinde dışkılık yoluyla alınacak hazdan yoksun kalışa çözüm bulma ("dışkılık hazzı — yoksun kalma — ilk güdünün saldırgan sapması — ayağının altına alma, ezme, dövme gereksinmesi — dışkılık bölgesi elezerliği)" kamış elezerliğinde de üreme örgenleriyle alınacak hazdan yoksunluğu aşma isteğini görmüştü ("üreme örgeniyle tadılacak haz — yoksun kalma — delme gereksinmesi — kamış elezerliği").

"Sonradan, diye sürdürür Reich denemesinde, Freud özezerliği ikinci elden bir oluşum sayan bu anlayışı bırakır, onun yerine tam karşıtını, elezerliği dışa dönük bir özezerlik sayan görüşü geçirdi. Buysa, *birinci elden dirimsel bir özyıkım eğilimi*'nin, birincil ve dokusal bir özezerliğin varlığını gerektirir. Bu anlayış daha sonra "Sevi"nin büyük karşıtı "ölüm içgüdüsü"ne dönüştü. Sözkonusu kuramda özezerlik, bedendeki herhangi bir hücrede varolan benzeşmezlik süreçlerine dayalı dirimsel ölüm içgüdüsünün dile gelmesi diye tasarlanıyordu."

Reich bundan sonra ölüm içgüdüsünü desteklemek üzere ortaya atılan kanıtların eleştirisine girişir; son derece inandırıcı oluşundan ötürü bu eleştiriyi aşağıya almak gerekir.

"Ölüm içgüdüsü kuramını ortaya atanlar pek çok kez savlarını işlevsel benzeşmezlik süreçleriyle kanıtlamaya çalışmışlardır. Oysa bu girişimlerin hiçbiri inandırıcı değildir. Geçenlerde yayımlanan bir inceleme yazısı (Thérèse Benedek: *Todestriebe und Angst*, "Int. Zeitschr. f. Psa.", 17, 1931), sorunu bakımevi açısından ele aldığı ve ilk bakışta inandırıcı gözüken işlevsel kanıtlar gösterdiği için ilginçtir. Bayan Benedek savlarını Ehrenberg'in gözlemlerine dayandırıyor. Bu dirimbilimci, tekhücrelilerde bile karşıtlık süreci bulunduğunu saptamıştır. Kimi kansuyu süreçleri yalnız besinin özümlenmesine değil, ayrıca daha önce çözülmüş birtakım özdeklerin çökelmesine de yolaçarlar. Dolayısıyla bu ilk yapı biçimlenmesi geri dönüşsüzdür: erimiş özdekler katılaşır. Başka bir özdeği özümleme yeteneği olan varlık canlı'dır; özümleme yoluyla ortaya çıkan şey hücreyi başka bir kılığa sokar, ona belli bir devinim kazandırır, bu yapı daha karmaşıktır; ancak yeni yapının ağır bastığı andan sonra artık canlı değildir, ölüdür. Zamanla sertleşen damarları düşünürsek, bu da son derece mantıklıdır."[4]

Reich, ölüm içgüdüsü yanlılarının dayandıkları kanıtları gözler önüne serdikten sonra, bu tarihsel kavgada son derece önemli bir belge olmak üzere, sözkonusu savın kökten yıkımına girişir.

---

[4]USEOR, *a.g.y.*, s. 40.

"Ancak, Ehrenberg'in gözlemleri, tam tersine, bir *ölüm* eğilimi, ölüm *içgüdüsü* savını çürütmektedir. Katı ve kıpırtısız olan şey, gerçekten de dirimi ve onun başlıca işlevi olan beslenme ve cinsel doyumla dile gelen gerilip gevşemeyi köstekler. Bu dirimsel sürecin bozulmasıysa içgüdünün temel özelliğiyle çelişir. Katılık, gerilip gevşemeyi gittikçe olanaksız kılar. Bu katılaşma sürecini bir içgüdü sayacaksak, içgüdü kavramını tepeden tırnağa değiştirmemiz gerekir.

"Hele kaygıyı 'başıboş kalmış ölüm içgüdüsü' sayacaksak, katı yapıların nasıl olup da başıboş kaldıklarını da açıklamak gerekir. Bayan Benedek'in kendisi de bir yapının, başka bir deyişle katı kesimin ancak ağır bastığı, dirimsel süreçleri engellediği zaman dirimin düşmanı olabileceğini kabulediyor.

"Son olarak, bu yapılanma süreçleri, Bayan Benedek'in öne sürdüğü gibi, ölüm içgüdüsünün ta kendisiyse, ve yüreği saran kaygı gittikçe artan bu katılaşmanın, dolayısıyla ölümün içerden algılanmasıysa, çocuklarla yeniyetmelerin hiçbir kaygı duymamaları, yaşlılarınsa kaygıdan başka bir şey duymamaları gerekirdi. Oysa gerçekte olup biten bunun tam tersidir: kaygı, cinselliğe amansızca ketvurulan dönemlerde doruğa çıkar (...)."[5]

Özezerlik kavramındaki değişim sinir hastalıklarını doğuran nedenlerin dile getirilişinin de değiştirilmesine yolaçmıştı, diye sürdürür Reich. Freud, sinircenin sevi ile dış dünya arasındaki tinsel çatışkıdan doğduğunu ileri süren ilk savını bir yana bırakmış, onun Sevi (cinsel enerji, cinsel etkinlik) ile ölüm içgüdüsü (kendi kendini yoketme eğilimi, ilk elden özezerlik) arasındaki çatışkıdan kaynaklandığını savunmaya girişmişti.

Freud bu "tehlikeli varsayım"a kimi hastalarının acıdan kurtulmaya direniyor gibi olmalarına, giderek kendilerine acı verecek durumları bile bile aramayı sürdürmelerine bakarak varmıştı: buysa, haz ilkesiyle çelişiyordu. Freud'un *Haz İlkesinin Ötesinde* adlı yapıtında ortaya attığı bu birinci elden özezerlik varsayımından sonra Alexander, Reik, Nunberg ve benzerleri sinirceyi yaratan koşulları tersine çevirmeye girişmişlerdi: sinirce, bundan böyle, cinsel enerjiyle dış dünya, başka bir deyişle cinsel güdü ile cezalandırılma *korkusu* arasındaki çatışkı olmaktan çıkacak, cinsel güdü ile cezalandırılma *arzusu* arasındaki çatışkıya dönüşecekti.

"Bu anlayış, diyordu Reich iğneli bir dille,[6] sinircenin doğuşunda cezalandırıcı, yoksun bırakıcı ortamın işlevini gittikçe azaltıyordu. Bundan böyle: 'Nereden geliyor acı?' sorusuna şöyle yanıt verebiliriz: 'Dirimsel acı çekme gereksinmesinden, ölüm içgüdüsünden, cezalandırılma isteğinden.' Buysa, tam tersi olan asıl yanıtı vermekten kurtarır bizi: 'Dış dünyadan, insanı doyumsuz bırakan toplumdan.' Bu yeni 'yanıt'

[5] *A.g.y.*, s. 41.

[6] *A.g.y.*, s. 42.

toplumbilime giden, üstelik Freud'un açıp düzelttiği yolu kapatıyordu. Ölüm içgüdüsü, dirimsel özyıkım isteği kuramı sonunda Freud'un *Uygarlığın Rahatsızlığı*'nda dile getirdiği toplumsal dünya görüşüne varıyordu: bu görüş, özünü ezme eğilimleri bastırılamayacağı için, insan acısının kaçınılmaz olduğunu söylüyordu. Freud'un tinsel çatışkı sorununu çözmekte öngördüğü ilk yöntemse, tersine, ister istemez yerleşik toplumsal düzenin eleştirilmesine yolaçıyordu."

Freud'cu düşüncenin ve gelenekçi ruhçözümlemesinin saptırımcı, günoğlucu ve gerici yozlaşması daha açık bir dille suçlanamazdı; ve bu kestirip atıcı kınamanın ardından, "büyük yaşlı adam"ın tepkisi de daha yumuşak olamazdı. Anımsayacağınız gibi Freud, yönettiği dergiye kendi kuramsal ve uygulayımsal görüşlerine son derece uzak yazıları bile kabul-ederken gösterdiği hayranlık verici çelebiliği, sakınımlılığı ve özgürlükçülüğü bir yana bırakmış, Reich'ın yeni bildirisinin başına alaylı bir "uyarı" koymak istediğini duyurmuş, burada Reich'ın Komünist Parti'nin düşünsel ve siyasal görüşlerini hiç eleştirmeden, körü körüne benimsemesinin öne sürdüğü savların bilimsel değerini azalttığını belirtmişti.

Berlin'li kimi ruhçözümcüler (burada Marx'çı dünya görüşünün ruhçözümlemesi üzerindeki etkisi daha büyük, Reich'ın konumu da o gün için daha güçlüydü) Freud'un ayırmacı tutumuna karşıçıkmış, başka bir çözüm önermişlerdi: Reich'ın yazısı, ölüm içgüdüsünü savunan birinin yanıtıyla birlikte yayımlanacaktı; öyle de yapıldı. Freud, sözkonusu yanıtı kaleme almak üzere Bernfeld'i görevlendirmiş; o da: "Ruhçözümlemesi Konusunda Ortaklaşmacı Tartışma ve Reich'ın Dile Getirdiği 'ölüm içgüdüsü kuramının çürütülmesi'"[7] başlıklı bir yazı yazmıştı. Başlığının da gösterdiği gibi, yalancı "bilimsel yansızlık" şövalyelerince hazırlanmış bu deneme özeşerlik sorunundan hiç sözetmiyor, Reich'ın uygulayımsal ve kuramsal gözlemlerini tartışmıyor, yalnız en azılı ortaklaşmacı yazı ve parçalarını alaylı bir dille aktarıp yorumlamakla yetiniyordu. Öne sürecek kanıtlamalar bulamayan Bernfeld, Reich'ın sözlerini önceden tasarlanmış siyasal güdülenmelerin sonucu sayarak gözden düşürmeye çalışıyordu. Gerek yazar, gerek yazının içeriği Freud'un onayını aldığına göre, doğrusu ruhçözümlemesinin babasının çok parlak bir işlev üstlendiği söylenebilirdi: tarihsel açıdan, kendi kuramlarına uygun, oğlunu iğdiş eden baba (ama yine kendi kuramlarının tersine dile dökmese de, "kendi kendini iğdiş eden" baba).

---

[7]"Die Kommunistische Diskussion um die Psychoanalyse und Reich's 'Widerlegung' der Todestriebhypothese". *Int. Zeitschrift f. Psychoanalyse*, XVIII, 1932.

"İnsanın çektiği acıların kökenini dış dünyadan iç dünyaya aktarmak, diyordu Reich şaşmaz bir mantıkla, çözümcü ruhbilimin temel ilkesiyle, "haz-tatsızlık ilkesi"yle çelişiyordu. Bu, tinsel aygıtın temel yasalarından biridir, insanoğlu hazzı arar, tatsızlıktan kaçar. Bu ilke, ruhçözümlemesinin başlangıçtaki ilkeleri uyarınca, tin'in gelişmesinin ve ortaya koyacağı somut işlerin belirleyicisidir. 'Gerçeklik ilkesi' haz ilkesiyle çelişmiyordu: yalnız, gerçekliğin kimi hazları geri itmemize ya da onlardan vazgeçmemize yolaçtığını gösteriyordu. Freud'un tanımıyla 'tinsel işleyişin bu iki asal noktası' ancak özezerlikle ilgili ilk tanımlama, özezerliği ketvurulmuş, bireyin özüne çevrilmiş bir elezerlik (sadisme) sayan tanımlama yürürlükte kaldığı sürece geçerli olabilirdi. Gerçekten de, çekilen acının nasıl olup da haz kaynağı olduğu sorusu çözümsüz kalsa da, bu özezerlik tanımı haz ve gerçeklik ilkeleriyle yüzde yüz uyuşabiliyordu. Acı, haz işleviyle çelişir gibiydi. Başka bir deyişle, bastırılmış hazzın acıya dönüşmesini kolayca anlıyor, ama bunun tersine akıl erdiremiyorduk: acı nasıl olup da hazza dönüşür?"[8]

Reich burada, ruhçözümcülerin çoğunun bu sorunu çözmek üzere doğuştan gelen, dirimsel bir "yineleme zorlanması" varsayımını nasıl benimsediklerini anımsatıyordu; buna göre bütün içgüdüler, o arada ölüm içgüdüsü, kendi dile geliş biçimlerini yineleme eğilimi taşıyordu. Başka bir deyişle, insanı tatsız durumları yinelemeye iten dirimsel bir zorlama varsayılıyordu: iyi ama, diyordu Reich, bu "yineleme zorlanması ilkesi" yalnız güzel bir tümcedir, oysa "haz-acı ilkesi" işlevbilimsel gerilim-gevşeme yasasına dayanmaktadır. Ancak, yineleme zorlanması her içgüdünün gevşeme haline tepki gösterme ve hoşa giden deneyimleri yineleme eğilimi sayılması durumunda karşıçıkacak bir yan kalmıyordu. Reich, 1923 sonunda, *İçgüdünün Enerji Açısından Kavranmasına Doğru* başlıklı denemesinde (onu daha önce anmıştık)[9] biraz beceriksizce de olsa, içgüdüyü "boş deneyimleri yineleme eğilimi" diye tanımladığını anımsatıyordu.

"Ne yazık ki, sonunda ruhçözümlemesi kuramına haz ilkesinin dışında ve ötesinde yalnız yineleme zorlanması egemen oldu. Bu anlayış, görünüşe göre haz ilkesiyle açıklanamayan görüngüleri açıklamakta kullanıldı. Ancak, yineleme zorlanmasının *birincil* niteliğini bakımevi kanıtlarıyla doğrulama olanağı bulunamadı. Bu kavram birçok şeyi açıklıyor olmasına karşın, hiçbir zaman kanıtlanıp doğrulanamadı ve pek çok ruhçözümcüyü insanüstü bir *anankhé*'nin (yazgının) varlığını kabule zorladı."[10]

Ölüm içgüdüsü, cezalandırılma isteği ve yineleme zorlanmasına dayanarak bir kişilik kuramı geliştirecek olan ruhsal-bedensel sağaltım okulu-

---

[8]IJSEOR, *a.g.y.*, s. 43.
[9]ZWS, 1923.
[10]IJSEOR, *a.g.y.*, s. 43.

nun kurucusu Alexander'le kendisini 1927 yılından beri karşı karşıya getiren amansız tartışmayı anımsatan Reich sorunun canalıcı noktasına geliyor, Freud'un ilk anlatımını savunmasının özellikle özezerlerde gözlenebilen bir olguyu açıklamasız bıraktığını kabulediyordu: acı ardında koşma ve acıyı haz gibi algılama.

Şöyle sürdürüyordu:

"Sadger'in öne sürdüğü cinsel kökenli, özellikle kaba etleri ve genel olarak deriyi kapsayan bir özezerlik, acı veren duyumların haz gibi algılanmasına yolaçan yatkınlık varsayımı da doyurucu değildi. Gerçekten de, neden kabaların cinsel uyarılmasına acının eklenmesi bir haz biçiminde algılansındı? Ve neden özezer kişi, başkaları aynı cinsel uyarılma bölgelerine indirilen kamçıları acı ve işkence biçiminde algılarken bu vuruşlardan haz duysundu? Bununla birlikte (...) bütün özezerler dövülme düş ya da ediminin kendilerine hoş geldiğini, ancak bu düşlemle cinsel haz ya da uyarılmaya ulaştıklarını öne sürerler. Özezer hastalar üzerinde yıllarca yaptığım inceleme bana hiçbir ipucu sağlamıyordu. Ancak hastaların sözlerinin doğruluk ve geçerliliğinden kuşkulanmaya başlayınca olup biteni görmeyi başardım."[11]

Özezer Kişilik

Reich'ın bu tümceyle, henüz açıkça değinmeyi göze alamasa da, kendi özezer (mazoşist) hastasına indirdiği cetvellerle yaşadığı ilginç deneyi anıştırdığı açıkça bellidir. Bu belirleyici deneyin sonucunu şöyle özetler:

"Haz işlevinin doğru çözümlenmesi, ilk bakışta şaşırtıcı gözüken ama sonra hem cinsel tutumbilimi, hem de özezerliğin özgül temelini açıklayan bir olguyu ortaya koydu. Bu şaşırtıcı olgu, "özünü ezmekten hoşlanan kişinin acıyı haz gibi algıladığı" sözünün yanlışlığıdır. Tam tersine, özezer kişinin haz deneyimindeki *özgül* düzeneğin şu olduğu gözlenmiştir: başka herhangi bir insan gibi hazza yönelen özezerde bu eğilim, belli bir düzeye erişince sağlıklı kişilerin haz biçiminde algıladıkları duyumları çarpıtan bir süreç yüzünden doyumsuz kalmaktadır. Özezer kişi, acıyı aramak şöyle dursun, başka herhangi bir sinirce türünde görülenin tersine, özgül tinsel gerilime hiç dayanamamakta, aşırı acı çekmektedir."

Reich, geleneksel cinselbilim ve ruhçözümlemesi yapıtlarında görülenin tersine, özezerliği incelemesinin *özezer sapıklığın* şu ya da bu biçimini tartışmayacağını, *özezer kişilik yapısını* ele almakla yetineceğini belirttikten sonra, kendisine bu karışık yumağın ucunu bulduran "olay"a daya-

[11] *A.g.y.*, s. 44.

narak, sözkonusu kişilik yapısının ayrıntılı açıklamasına ve altındaki içgüdüsel devindirici güçlerin çözümlemesine girişir.

"Özezer kişiliğin belli başlı özellikleri (...) birbiri ardından, bütün öbür sinirceli kişilerde gözlenebilir. Bu özellikler ancak hep birlikte bulundukları, bütün kişiliği ve özgül tepkilerini yorumlamaya izin veren anahtarı oluşturdukları zaman özezer kişiliği yaratırlar. Özezer kişinin özgül kişilik çizgileri şunlardır: öznel açıdan, sürekli bir *acı çekme* duyumu; bu, nesnel olarak, *bitip tükenmeyen bir sızlanma eğilimi*'yle dışavurur; kendini hep haksız çıkarma, küçümseme eğilimi ("tinsel özezerlik") ve gerek hastaya işkence eden *öteki insanları*, gerek kışkırtmalarına kapılanları *kıvrandırma* zorlanmasıyla dile gelir. Bütün özezer kişilerin başkalarıyla ilişkilerinde ve davranışlarında, çoğu kez gerçekten ussal bir bozuklukları olduğunu sandıracak kertede *beceriksizlik ve sarsaklık* görülür. Daha başka özellikler de bulunabilir, ama bunlar en özgün ve özgül olanlarıdır (...). Bu sinir-kişilik bozukluğunun kimi zaman açık seçik, kimi zamansa yüzeysel bir perdeyle gizlenmiş olabileceğini de unutmamak gerekir."[12]

Reich bundan sonra kendi ele aldığı olayın ayrıntılı açıklamasına girişir; yerimizin darlığı nedeniyle, biz bu açıklamanın yalnız sonuçlarını özetlemekle yetineceğiz. Reich, dört yıl hastasını çözümledikten sonra, çocuğundan çok kesin bir temizlik isteyen katı, sert ve elezer bir babanın oğlu olan bu insanın, üç yaşında, yerde oynarken üstünü kirlettiğini öğrenir. Babası oğlunu alır, yatak odasına götürür, dövmek üzere yatağa yatırır. Büyük bir korkuya kapılan oğlan, üreme örgenlerini korumak üzere, hemen arkasını döner ve korku içinde inecek vuruşları bekler. Beklediği vuruşlar kabalarına indirilen korkunç tokatlar biçiminde geldiğinde, bir tür kurtuluş, rahatlama duygusuna kapılır, çektiği acının korktuğundan daha az olduğunu ve çekindiği cezanın geçip gitmek üzere bulunduğunu görür. İndirilen tokatlar böylece, ergin yaşta duyumsadığı özezer cezalandırılma isteğinin kökenindeki rahatlama, kaygıdan kurtulma duygusuna bağlanıp kalır. Demek ki bu *birinci elden* değil, ondan önce gelen bir cezalandırılma *korkusu*'nun doğurduğu *ikincil* bir istektir.[13]

Reich'ın bu çözümlemeden ve daha başkalarından çıkardığı başka bir temel sonuçsa, özezer kişiliğin, çocukluk döneminde bundan ciddi olarak yoksun kalmanın doğurduğu umutsuz, sınırsız bir sevilme gereksinmesinin çevresinde dönüp durduğudur. Her özezer kişi, çocukluğunda, onda bu doymak bilmez sevilme, okşanma, ısıtılma gereksinmesini bırakan büyük bir bırakılma korkusunu çekmiştir: özezer kişilerin sevdikleri nes-

[12] *A.g.y.*, s. 45.

[13] *A.g.y.*, s. 46.

neden güçlükle ya da hiç geçemeyişleri, soğuk karşısında duydukları yıldırıcı korku, hep ılık bir yatağa gömülme eğilimleri, ve son olarak da dövülme istekleri buradan gelir işte. Gerçekten de, indirilecek tokatlar birer tokat olarak, tokat oldukları için değil, deride yaratacakları sıcaklık için istenir. Özezer kişinin gözünde, ömür boyu ve o anda yaşadığı köklü kaygıyla sürekli kasılıp kalma eğilimi gösteren bu bölgelerin gevşetilmesi başka insanlardan daha büyük bir önem taşır. Kucağa alınma, okşanma, korunma isteği de zaten, kaygıyla başetmek üzere bedenin dış yüzeyindeki kan damarlarında beliren işlevsel kasılmanın ortadan kaldırılması gereksinmesinden gelmektedir.

Bu temel bırakılma korkusundan, saplantılı sevgi gereksinmesinden özezere özgü iki temel nitelik doğar: durmadan yakınma eğilimi ve sevilen nesneye gösterilen suçluluk duygularıyla yüklü acımasızlık. Bunların ikisi de aslında özezer kişinin umutsuzca ardında koştuğu ve elinde tutmaya çalıştığı sevgiye ulaşmanın uygun olmayan araçlarıdır. Sızlanarak yakınma, özellikle de sevdiği kişiye şöyle demektedir: "Bak ne kadar mutsuzum: yalvarırım, sev beni." Acımasız kışkırtmasıyla da, karşısındakinin saldırgan tepkisine yolaçmak ve ardından: "Görüyor musun: beni yeterince sevmiyorsun; bana ne kadar kötü davrandığını görüyor musun? Sev beni, yoksa daha çok canını sıkarım" demek istemektedir. "Sızlanmalar, kışkırtmalar, çekilen acılar, özezer kişi açısından, gerçek ya da düşsel bir doyurulmaz sevgi arayışıyla açıklanabilir."[14]

Derken, Reich'ın incelemesi en köklü, en devrimci noktasına yönelir; nedir bu aşırı sevgi arayışının imlemi?

"Bu sorunun[15] yanıtını özezer bir kaygı eğiliminin çözümlenmesi sağladı. Özezer davranış ve sevgi arayışı iç gerilimin, kaygının ve sevilen nesneyi yitirme tehlikesinin artmasıyla orantılı olarak belirginleşir."

Bu sürekli gerilimden ötürü özezer kişinin, bir bakıma, tensel yakınlığa ve cinsel hazza eşlik eden gevşemeye, kendini bırakışa, rahatlığa, damar açılmasına bütün öbür insanlardan daha çok gereksinme duyar. Ama sevisel uyarılma belli bir yoğunluğun üzerine çıkmaya başlar başlamaz, özezer kişide, kaygının yarattığı ketvurma düzeneği uyarılmanın bundan sonraki aşamasını engeller ve tatsız bir şey gibi algılanmasına yolaçar. Sözkonusu düzenek "yalnız tinsel aygıtta değil, aynı zamanda üreme aygıtında kasılmaya neden olur, bu da algılanan yoğun haz uyumunu hemen köstekler, sıkıntı ya da acıya dönüştürür."

---

[14] *A.g.y.*, s. 48.

[15] *A.g.y.*, s. 49.

Reich'ın betimlediği olayda, kendi kendini doyurmanın yarattığı duyumlar hoş olduğu sürece özdoyuma eşlik eden olağan sevisel erkek düşlemleri eyleme eşlik ediyor, ama biraz daha yoğunlaşıp "erime duygusu" (başka bir deyişle örgensel boşalma öncesi hazzı) kendini duyumsatmaya başlar başlamaz hasta korkuya kapılıyordu: kendini işlerin akışına bırakacak yerde, hazzı acıya dönüştürmek üzere apışarasını alabildiğine kasıyordu.[16] Örgensel boşalmadan önce ve doyum sırasında kendini gösteren erime duygusunu kaygı verici, tatsız bir şey gibi algılıyordu. Peki neydi hastanın korktuğu? Reich, hiç de şaşırmadan, kamışının "dağılması"ndan korktuğunu ortaya çıkardı:

"Ona göre, bu tensel haz duyumunun ardından kamışının derisi eriyip gidebilir ya da olağan koşullarda örgensel boşalma öncesinde gözlendiği üzere, gittikçe büyüyüp gerginleşen erkeklik örgeni patlayabilirdi. Kamışını, patlamaya hazır, içi sıvı dolu bir torba gibi algılıyordu."[17]

Kaygının yarattığı cinsel hazza ketvurma yeni bir gerilime yolaçıyor; yeni bir kaygı doğuruyor, iç gerilimle boşalma arasındaki dengesizliği arttırıyordu. Dövülme istek ve düşlemi işte ancak bu bağlam içinde anlaşılabilirdi. Burada da açıklama yine çözümlemeden geldi:

"Çocuk ve küçük bir oğlan olarak, annesiyle koyun koyuna yatmaya ve özezer biçimde gizli gizli kendini doyurmaya alışmıştı: kamışını kamıyla elleri arasında sıkıştırıyor, boşalmamak için kendini tutuyordu; ardından, annesinin kendisini dövdüğünü, ancak bundan sonra boşalabileceğini düşlüyordu. Bugün de açıkça anımsadığı üzere, bütün bu uygulamanın imlemi şuydu: 'Kamışım patlayacak kadar şişti. Beşinci, altıncı tokatta, bir sidik torbası gibi patlayacak.' Başka bir deyişle, diyordu Reich, tokatların işlevi başka türlü elde edilemeyen gevşeme ve boşalmayı sağlamaktı. Kamışla sidik torbası annenin indireceği tokatlar yüzünden patlarsa, kusur kendisinin değil, bu tokatları atanın olacaktı. Demek ki özezer kişide cezalandırılma isteğiyle tokatların amacı bellidir: *çok gerekli boşalmaya izin vermek, ve o arada sorumluluğu cezayı veren kişiye yüklemek.* Zaten burada kişilik üstyapısında gözlediğimiz sürecin aynısı geçerlidir. Orada da hasta: 'Sev beni, o zaman korkum geçecek' ya da: 'Beni sana sarılmaya zorlarsan, bütün kusur benim değil, senin olacak' demektedir. Dövülme düşleminin imlemi de şu: 'Döv beni, böylece sorumlu olmadan boşalabileyim'."[18]

---

[16] *A.g.y.*, s. 57.
[17] *Aynı.*
[18] *A.g.y.*, s. 59.

Özezerlikle ilgili incelemenin gerisini özetlemeye gerek yok. Önemli olan, Reich'ın özezerlik sorununu Freud'un haz ilkesine dayalı ilk anlayışını yalanlamak şöyle dursun, tersine doğrulayan terimlerle çözmesini sağlayan çetin, sabırlı çalışmasını gözler önüne sermektedir.

Özezerlikle İlgili İncelemenin Belirleyici Önemi

1932 yılında yayımlanmış bu yazının önemini azımsamak bana güç geliyor. Her şeyden önce, bu yazı "ilk elden özezerlik" ya da "dirimsel acı çekme eğilimi" varsayımını yıkarak hem ölüm içgüdüsü kuramını, hem de Freud'un "toplumsal kayıtsızlığı"nın gerekçesini temelinden sarsıyor, böylece ruhçözümlemesini toplumsal sorumluluklarıyla yüz yüze getiriyordu. (İşin bu yanının Freud tarafından açıkça anlaşıldığını, dolayısıyla şiddetle karşıçıktığını daha önce de belirtmiştik.) Ayrıca, kuramsal açıdan, cinsel enerjinin birikmesiyle —Reich'ın terimiyle "durgunluk" ile— sinirce arasındaki belirgin ilintiyi doğrulayan bu yazı bedenin canlılığının ve ruhsal iyileşmenin önkoşulu olarak Reich'a ,özgü örgensel boşalma kavramını pekiştiriyor, ister olağan ister hastalıklı olsunlar, bütün temel dirimsel işlevleri enerjiye dayandırma anlayışına yolaçıyordu. Dolayısıyla özezerlikle ilgili 1932 tarihli yazı Reich'ın düşüncesinde çok canalıcı bir anı simgelemektedir: daha açıkçası, *Reich'ın düzeltimci toplumsal bağlanışı, birinci elden özezerlik kuramının çürütülmesiyle, yalnız aktöre ve toplumsal bilimler açısından değil, aynı zamanda düpedüz hekimlik alanında da yepyeni bir temele kavuşmaktadır;* böylece, *tinsel sağlık kavramı bütün canlı varlığı içeren enerji açılıp kapanmasına sıkı sıkıya bağlanmakta, bu da Reich'ın artık yavaş yavaş Freud'un düşüncesine doğal bilimler alanında köstek vuran aşırı ruhbilimcilikten uzaklaştığını göstermektedir.* Kısacası bu yazı, *Reich düşüncesinin ruhbilimi bir yandan insanbilime, toplumbilime, siyasete; öte yandan da dirimbilime, dirimsel-doğabilime doğru aşmaya başladığı anı simgeler; buysa, daha önce gördüğümüz gibi, öteden beri yol göstericilik etmiş bulunan, şimdiyse özellikle hekimsel ve sağaltımsal düzlemde çarpıcı biçimde doğrulanan temel enerjiye dayalı anlayışın mantıksal gelişmesiydi.* Dolayısıyla Reich'ın toplumsal ve doğal bilimler alanındaki gittikçe genişleyen, derinleşen araştırmaları, öteden beri ileri sürüldüğü üzere, tedirgin, giderek sayıklayan bir kafanın garip saçmalamaları değildir; deneylerin ve bunların gerisindeki araştırma ve kuramları, genişlik ve iç birliğiyle in-

sanlığın düşünce tarihinde görülmemiş bir *süreklilik*'e kavuşturan bir kuramsal konumun sonucudurlar.

Bakımevi düzleminde, özezerlikle ilgili yazı Reich'ın ruhsalsağaltım uygulayımından kişilik çözümlemesine dayalı bitkisel sağaltıma geçişine dayanıyordu; başka bir deyişle, Reich'm enerjiyle ilgili görüşleri uyarınca, aynı anda hem *coşku* hem *kas* düzleminde saldırıya geçen, yani kişilik çözümlemesi ve dirimsel gevşeme uygulayımlarıyla canlı varlığın bütün duygusal ve kassal kilitlenmelerine elatan bir sağaltım uygulayımına geçiliyordu; burada, baskıcı eğitim sonunda sinirceye yakalanan varlık, hazza eşlik eden ve örgensel boşalmaya, daha genel olarak da varlığın dirimsel açılıp kapanmasını engelleyen, sonunda yeni kaygıların ve bunları dizginlemekle görevli yeni "zırh" katmanlarının oluşumuna yolaçan kaygıdan (suçluluk duygusu ile cezalandırılma korkusundan) korunmak üzere bir coşku ve kas kilitlenmesi (*zırh*) geliştiriyordu.

Gerek Norveç'te yapılan dirimbilimsel araştırmalar, gerek Birleşik Devletler'de girişilecek, bizim de az sonra ortaya koymaya çalışacağımız dirimsel-doğabilimsel ve doğabilimsel araştırmalar, en azından kavramsal açıdan, özezerlikle ilgili bu yazıya dayanır.

Bölüm 13

Örgensel Boşalma ve Dirimsel Elektrik

ÖZEZERLİK sorununun aydınlığa kavuşturulması, daha 1927'de, *Die Funktion des Orgasmus*'da dile getirilmiş bulunan bütün ruh hastalıklarının örgensel boşalma işlevinin aksamasının yolaçtığı cinsel enerji birikimiyle ortaya çıktıkları varsayımına bakımevi açısından doğrulama getiriyordu. Reich'ın "gerilim-yüklenme-boşalma-gevşeme" dörtlü çevrimiyle betimlediği bu işlev her türlü dirimsel işlevin simgesiydi. Peki ama bu enerji yüklenip boşalmasının niteliği neydi?

Reich, daha yirmili yılların sonlarına doğru, ünlü bir hekimliğe hazırlık uzmanının, Franz Kraus'un *Pathologie humaine générale et spéciale* (Genel ve Özel İnsan Hastalıkbilimi) adlı yapıtına büyük ilgi duymuştu. Yazar, 1926'da Berlin'de yayımlanan bu yapıtta, bütün canlı varlıkların işleyişinin dayandığı kimi özdeklerin (tuz ve kolamsıların) düzene konmalarıyla ilgili yepyeni bir görüş ortaya atıyordu. Kraus, eriyik içindeki bu özdeklerin çok küçük parçacıklar halinde olmasından, parçacığın yüzeyinin belli bir elektrik yükü taşımasından, bunun da öbür parçacıkların yüküyle sürekli alışveriş içinde bulunmasından yolaçıkmıştı. Kraus, dönüştürüm yanmasının (oksijen tüketimiyle karbon gazı çıkarılmasının) dışında, dirimsel sürecin başlıca niteliğinin sözü geçen özdeklerin dış yüzeyinde elektrik yükünün ortaya çıkması ve bunların birbirini etkilemesi olduğunu vurgulamıştı; böylece, kanın üretilmesinden çok önce, sözkonusu özdeklerin aktarılıp dağıtılmasının dirimsel süreci ayakta tutma açısından enerji dönüşümünden (métabolisme'den) daha önemli ve dirim için vazgeçilmez olduğu anlaşılıyordu. Kraus araştırmasının sonunda canlı varlığı (bedeni) (enerji birikimi biçimindeki) "enerjiyle dolmayı (işleyerek) boşalanın izlediği bir elektrik *devresi*'ne

benzetiyordu." Yüzeydeki yükün boşaltılmasıyla, diyordu Kraus, elektrik enerjisi, büyüme süreci ve canlı etkinlik için gerekli devinim enerjisine dönüşür.[1]

Reich işte bu dirimsel Elektriğin devinim enerjisine çevrilebilmesi kavramında, daha 1927'den beri sinirceyi cinsel enerjinin birikmesi (durgunluğu) ile açıklayan varsayımını doğrulayan bir yüreklendirme buldu. 1933'te, özezerlikle ilgili denemesinin yayımlanmasından kısa bir süre sonra, dirimbilimci Max Hartmann'ın eşeylik hücrelerinin (gamètes) cinsi konusunu işleyen bir durumbildirisini buldu. Bu bildiri, kimi suyosunlarının çiftleşmesi sırasında, dişilik erkeklik işlevinin o kadar kesin çizgili olmadığını ortaya çıkarıyordu: örneğin, zayıf bir erkeklik hücresi, kendisinden güçlü bir hücre karşısında dişi gibi davranabiliyordu.

Hartmann'ın gözlemleri, cinselliği "üremenin hizmetine sokan" geleneksel aktöreyle bilimin savlarının tutarsızlığını gözler önüne seriyordu. Bu gözlemler, tersine, üremenin cinsel etkinliğin bir işlevi olduğunu gösteriyordu. Nitekim, Freud da bu doğruyu sezmiş, cinsellikle üretkenliği birbirinden ayırmış, ama sonradan, "üreme işlevinin ağır basmasının" da gösterdiği üzere, "yetişkin cinselliğinin" üremenin hizmetinde olduğunu ileri süren geleneksel görüşe dönmüştü. Hartmann, aynı cinsten eşeylik hücrelerinin çiftleşmelerine yolaçan özgül etkenin ne olduğunu dizgeli biçimde saptamaya girişmemişti. "Birtakım bilinmeyen özdeklerin" varolabileceğini söylemekle yetinmişti. Reich'sa bunların, Kraus'un dirimsel elektrikle ilgili incelemelerinde pek parlak biçimde gözler önüne serdiği karşılıklı elektrik etkileşimleri olabileceğini seziyordu. İnsan çiftleşme ve boşalmasının da öncelikle birer elektrik görüngüsü olduklarını düşündü.[2]

Her zamanki anlaksal gözüpekliğiyle, çiftleşme ve örgensel boşalma sırasında insan deri ve salgısında beliren elektrik tepkimeleri üzerindeki bir dizi deneyle bu varsayımın doğrulanmasına girişti hemen. Bugün, Amerikalı bilimadamları ve dirimbilimcilerden oluşmuş koskoca bir küme[3] her yaş ve konumdaki yaklaşık bin kadınla erkek üzerinde örgensel boşalma incelemesine girişmiştir; çeşitli araçlarla en değişik tepkiler saptanmaktadır (üreme örgenlerinin salgılarının kimyasal çözümlemesi, sarılma sırasında renkli fotoğraf çekimi, sevişme ve örgensel boşalma

---

[1]FRANZ KRAUS, *Allgemeine und Spezielle Pathologie der Person*, Berlin, 1926.

[2]BBİ, s. 221.

[3]WILLIAM H. MASTERS, VIRGINIA E. JOHNSON, *Human Sexual Response*, Little, Brown and Co., Boston, 1966.

sırasındaki dölyolundaki kaygan derinin tepkilerini yine renkli olarak saptamak üzere ucuna küçük bir mercek ve ampul yerleştirilmiş yapay kamışların kullanılması bunlar arasındadır). Amerikan bilginleri, bu araştırma için (belki Reich'ın yapıtlarını inatla görmezden geldikleri için) bir vakıfla iki üniversiteden parasal ve uygulayımsal destek sağlamışlardır. Oysa böyle bir araştırmanın otuzlu yıllarda neye patladığını Reich bedelini ödeyerek öğrenecekti: giderlerini karşılayacak bir vakıf bulamamak ve araştırmasının donanımı için varını yoğunu harcamak zorunda kalmanın dışında, deneyleri kısa bir süre sonra hem de kendisini Norveç'e çağıran Prof. Schielderup ve üniversite çevreleriyle çatışmasına yolaçmıştı.

Dirimsel Elektrik Deneyleri

Reich'ın daha 1933'te, kişilik çözümlemesiyle ilgili bakımevi deneyimine dayanarak, sinir hastalığında haz-kaygı, gevşeme-kasılma karşıtlığı kuramını belirlediğini görmüştük. Bundan sonra Kraus, Zondek ve Hartmann'ın çalışmalarında ortaya atılmış dirimsel elektrik varsayımlarını deneylerle kanıtlamaya geçmek gerekiyordu.

Bunun için, Schielderup'un verdiği söz uyarınca, Oslo üniversitesi işlevbilim kürsüsünde çalışan ve varsayımlarına ilgiyle, gönüldeşlikle bakan bir yardımcı öğretim üyesinin işbirliğini sağladı. Araştırmanın başlıca amacı, Reich açısından, uyarılmış cinsel örgenlerde bir dirimsel elektrik yükü artışı olup olmadığının saptanmasıydı. Oslo'lu işlevbilimci, Reich'ın kuramsal verilerine dayanarak bir denetleme aygıtı yaptı.

Gerçekleştirmesi kolay bir deney değildi bu. Hiç kimse ölçülecek görüngülerin değer sıralamasını yaklaşık olarak bile bilmiyordu, çünkü işlevbilim kitapları derideki elektrik yükü konusunda pek az şey söylüyor, hele bedenin cinsel açıdan duyarlı bölgelerindeki elektrik yükü konusunda hiçbir bilgi vermiyordu: voltun binde biri, yarım volt ya da bir volt gücünde bir gizil güç mü sözkonusuydu acaba? Derideki elektrik yükünü ölçmeye yarayacak bir uygulayımını yürürlüğe koymak üzere Reich'ın sorular yönelttiği ünlü bir İngiliz işlevbilimci, soruyu "çok garip" diye nitelendirdi. Birkaç aylık tartışmanın ardından, elektrikli tüplerden oluşan bir aygıt yapmayı kararlaştırdılar. Bedendeki elektrik yükleri tüplerin artı kutbunu etkileyecek, bu değişimler devreye bağlanmış bir akımla güçlendirilecek, sonra elektrikli mıknatısla çalışan bir titreşim-yazara akta-

rılacak (bu, Reich'ın parasını cebinden vermek zorunda kaldığı en pahalı aygıt parçasıydı), dönen bir kâğıt şeride geçirilecekti.[4]

1935 Şubat'ında aygıt hazırdı, deneyler başladı; Reich, dostları ve öğrencilerinin katıldığı bu deneyler yaklaşık iki yıl sürdü. Elde edilen sonuçlar, 1937'de, Sexpol Yayınevi'nce tekkonulu bir kitapta toplandı.[5]

Burada sözkonusu incelemenin sonuçlarını özetlemek yeterli olacak. Deri, bütün karmaşıklığıyla, canlı varlığı sarıp sarmalayan, olağan bir elektrik yüküyle (temel gizilgüçle) donatılmış "delikli bir zar"dır. Gizilgüç bedenin sağ kesimiyle sol kesimi arasında bakışıktır, hemen bütün bedende eş düzeydedir, bir bireyden öbürüne önemsenmeyecek (10-20 milivoltluk) değişimler gösterir. Bu gizilgüç, bir elektrikli yazım aygıtında, düzgün, yatay bir çizgi halinde gözükür. Bu çizginin üstünde, düzenli aralıklarla, yürek atışlarının tepe noktaları görülür: bunlar, derideki gizilgücün yürek atışları sonunda değişmesini dile getirir.

Reich ayrıca bedenin, öbür yüzeylere oranla köklü biçimde değişik elektrik davranışı gösteren kimi bölgeleri olduğunu gözledi. Bu bölgeler, önceden kestirdiği üzere, şunlardı: dudaklar, dışkılık, meme uçları, erkeklik örgeni, tohum torbası, üreme örgenlerindeki kaygan kaslar, kulak memeleri, dil, el ayaları, ve ne gariptir, alın. Bedenin bu bölgelerinde, zaman zaman, öbür yörelerdeki kadar yük bulunabiliyor, ama değişik bir gizilgüç de taşıyabiliyorlardı. Bitkisel sinir dizgesi canlı kişilerde, cinsel açıdan duyarlı bir bölgedeki gizilgüç ender olarak sürekliydi, 50 milivoltluk ya da daha çok değişim gösterebiliyordu. Bu, cinsel açıdan duyarlı bölgelerin uyarılma yeteneğine bağlıydı, nitekim sözkonusu bölgeler uyarıldığı zaman, milivoltla ölçülen gizilgüç hatırı sayılır derecede artıyordu. Öznel açıdan, cinsel duyarlılık bölgelerindeki uyarılma karıncalanma, hoş bir sıcaklık dalgası ya da "erime" duyumuyla algılanıyordu.

Daha önce belirttiğimiz gibi, cinsel açıdan duyarlı olmayan bölgelerinde hemen hemen düz bir çizgi biçiminde dirimsel elektrik gücü gösteren derinin değişik cinsel duyarlılık kesimlerindeki gizilgüç çizelgeleri inişli çıkışlıdır, dalgalar yumuşak ya da belirgindir.

Deneyler, dizgeli olarak, *cinsel açıdan duyarlı bölgelerdeki gizilgücün yalnız hoş bir duyum sırasında arttığını göstermiştir.* Örneğin, elektrik yükünde en küçük bir artma olmaksızın meme ucu ya da kamış dikilebilir.

---

[4]BBİ, s. 289.

[5]*Experimentelle Ergebnisse über die Elektrische Funktion von Sexualität und Angst*, Sexpol Verlag, 1937. Ayrıca, FO, s. 290'a bk.

Buna karşılık, gizilgücün artması hep haz artışıyla, azalması da hazzın törpülenmesiyle atbaşı gitmiştir. Deneye sokulan kişiler, zamanla, algıladıkları hoş duyumların yoğunluğuna bakarak, yan odaya yerleştirilmiş kayıt aygıtındaki gizilgüç değişimlerinin ölçüsünü söyleyebilecek duruma gelmişlerdir.

"Bu deneysel sonuçlar gerilim-boşalma denklemini doğruladı, diyecektir Reich sonradan.[6] Bir örgene kan yürümesinin bitkisel sinir dizgesinde haz duyumunun belirmesine yetmediğini gösterdi bu sonuçlar. Haz duyumunun algılanabilmesi için, örgenin kanla dolup şişmesinin dışında, dirimsel elektrik yükünün artması zorunludur. Algılanan haz duyumunun ruhsal yoğunluğu, dirimsel elektrik gücünün işlevsel ölçüsüne bağlıdır.

"Cansız özdeklere yapılan daha sonraki deneyler gizilgüç dalgalarındaki bu ağır, dalgalı yükselmenin yalnız canlı özdeğe özgü bir nitelik olduğunu gösterdi. Cansız özdeklerin ya böyle bir tepkisi yoktur ya da köşeli çizgilerle, apansız, şiddetli gizilgüç sıçramaları gösterirler."

Reich ayrıca, cinsel duyarlılık bölgelerindeki gizilgücün uyarının "yumuşaklığı"na bağlı olarak arttığını da ortaya çıkardı: uyarı ne kadar yumuşaksa, gizilgüç artışı o kadar hızlıdır. Kişinin önceden az ya da çok hazır oluşu da gizilgüç artışında belirleyicidir.

Haz duygusunun genel olarak gizilgüç artışıyla atbaşı gidişi gibi, kaygı ve tatsızlık duyumları da gizilgücün değişmesine neden olur. Coşkusal açıdan kilitli, bitkisel sinir dizgeleri katı insanlar —örneğin donup kalmış kişiler— uyarılar karşısında hiçbir dirimsel tepki göstermez ya da belli belirsiz gösterir. Bu insanlarda cinsel bölgelerin gizilgücü öbür bölgelerinkinden pek ayrılmaz.[7]

Gizilgücün artışını olumsuz etkileyen öbür öğelerse *doyumsuzluk*, *kaygı* ve *alışkanlık*'tır. Uyarılma sırasında kişi korkuya kapılırsa, gizilgücün yükselişi daha yavaş, bitkisel sinir dizgesindeki uyarılma bir bakıma daha "sakınımlı" olur. Buna karşılık geçirgen sıvı olarak şekerli eriyik kullanılırsa, dildeki gizilgüç hızla artar. Ama bu artış tuzlu bir eriyikle (yani hoş olmayan bir tatla) kesilirse, gizilgüç düşer, dile daha sonra şeker sürmek büyük bir artışa yolaçmaz. Aynı biçimde, şekerli eriyik art arda birkaç kez sürülürse de (alışkanlık) gizilgüç artışı zayıflar.[8]

---

[6] BBl. s. 292.
[7] *A.g.y.*, s. 293.
[8] *A.g.y.*, s. 294.

Doyumsuzluk, kaygı ve alışkanlığın etkileriyle ilgili bu gözlemlerin ruhbilimsel önemi büyüktür ve Reich'ın, toplumumuzda genel olarak bütün canlı varlığa, özel olarak da cinsel işleve yöneltilen baskının yarattığı alışkanlıkların ve tekeşlilik zorlamasının sevisel yaşamı doyumsuz bırakıcı, kaygı verici, tekdüze kılıp canlılığını yokettiği konusundaki temel savlarını doğrular.

Reich'ın cinsel uyarılmayla bedenin enerji devingenliği arasındaki ilintiyi doğrulamaya yönelik varsayımlarını sınamak üzere gerçekleştirdiği gözlemler de aynı derecede önemli olmuştur. Reich, derin soluk alması ya da dışkılama sırasındaki gibi karın kaslarını germesi istenen kişinin göbeğine yerleştirilen elektroda bakarak derideki gizilgücün ansızın düştüğünü, buna karşılık kasların gevşetilip soluk verilmesiyle yeniden yükseldiğini gözlemişti. Öte yandan, coşkusal açıdan kilitlenmiş ya da kasları çok katı kişilerde gizilgüç değişimleri hemen hemen sıfırdı. Reich, bir ruhçözümcü ve bitkisel sağaltım uzmanı olarak yaptığı bakımevi gözlemlerinde bile soluğun içe çekilmesinin coşkuları azalttığını saptamıştı: bu olguyu askerlerin "göğüs ilerde, karın içerde" duruşa verdikleri büyük öneme bağlamıştı: kendi payıma, askerce duruş hayranlığına bütün "düzene uygun" kişilerin, rahiplerin, iyi yetişmiş insanların, yüce hanımların, elçilerin paylaştıkları karnı kendi haline bırakmayı kınamada rastladığımı belirtmek isterim.[9]

Reich şimdi artık bu *toplumsal* görüngüleri *işlevsel* görüngülerle birleştirebilir, sonunculara, *enerji* varsayımlarının kanıtını bulabilirdi. Dirimsel elektrik yüküyle ilgili deneyleri sırasında deriye *dışarıdan baskı* yapılınca gizilgücün ansızın düştüğünü gözlemişti. Şimdiyse, basınç içerden uygulandığı, karın böleci aracılığıyla alttaki örgenlere basınç yapıldığı, özellikle soluk alındığı zaman elektrik yükünün azaldığını saptayacaktı.

Bu olgu hem *canlı varlığın merkeziyle dış yüzeyi arasında kesintisiz bir enerji alanı* bulunduğu varsayımını doğruluyor, hem de onu içinde enerji akımları dolaşan bir torba sayan anlayışını da pekiştiriyordu. Öte yandan bu Kraus'un, Reich'ın da esinlendiği, canlı varlığın yaşamının genel olarak bedensel akışkanlarda erimiş halde bulunan özdekler ve kaygan kaslardaki gizilgüç iniş çıkışlarının dile getirdiği yüklenip boşalmalarla çekilip çevrildiğini öne süren kuramını bütünüyle doğrular gibiydi.

---

[9] *A.g.y.*, s. 295-296.

Bütün bunlar, özellikle Reich'ın haz'la kaygıyı canlı özdeğin iki temel coşkusu sayan bitkisel sağaltım varsayımını doğruluyordu; canlı varlığın bütün işleyişi bu iki coşku çevresinde dönüyordu. Gerçekten de, gerçekleştirdiği gözlemler, hazzın derideki dirimsel elektrik yükünü arttıran tek duygu olduğunu (bu da, merkezden çevreye belli bir enerji akışı olduğunu gösteriyordu), kaygı, sıkıntı, acı, bedensel basınç, tinsel çöküntü ve ölümünse enerji yükünün düşmesine yolaçtığını ortaya çıkarıyordu.

Dolayısıyla, Reich'ın daha 1922'de gerçek bir üstünyetenekle sezdiği gibi, bir örgenin dikilmesinde ya da bir yalancı ayağın uzamasında kendini gösteren dirimsel-işlevsel genleşme süreci canlı varlığın *merkezinden dış yüzeyine doğru yönelen enerji devinimi*'nin; buna karşılık kaygı, acı ve buna eşlik eden kasılma *enerjinin dış yüzeyden merkeze çekilmesi*'nin belirtisi oluyordu. Böylece 1933'te *Kişilik Çözümlemesi*'nde öne sürülen denklem (haz-genleşme-dış dünyaya açılma ya da tersine acı-kasılma-dünyadan kaçış) belli bir enerji içeriğine ve deneysel doğrulamaya kavuşuyordu.[10]

Örgensel boşalmayla ilgili dirimsel elektrik deneyleri böylece geçmiş yıllarda bakımevinde edinilmiş bir dizi dirimsel sezgiyi doğruluyordu.

Ve haz veren uyarılmanın yüzeysel elektrik yükünü arttırdığı, bu artışın örgensel boşalma öncesi yaşanan uyarılmada doruğa çıktığı bilindiğine göre, cinsellik artık, Reich'ın öteden beri savunduğu üzere, *canlılığın çekirdeği, yaşamın özü* olup çıkıyordu. Cinselliğin tam karşıtı olan kaygıysa (yüzde yüz *özdeş* olmasa da) *ölümün benzeri* haline geliyordu. Gerçekten de, ölümde canlı varlığın merkezindeki enerji kaynağı söner, kaygıdaysa enerji dış yüzeyden merkeze doğru çekilir, böylece ruhçöküntüsü, sıkıştırma, cendereye sokma gibi kaygıya eşlik eden duygular ortaya çıkar [kaygı sözcüğünün Latincesi *angustia* (dar uzam) bu "yer yokluğu", sıkışma imlemini çok iyi gösterir.]

Bu olgular Reich'ın cinsel tutumbilim kavramına bilimsel ve deneysel açıdan yeni bir imlem kazandırıyordu. Bundan böyle cinsel tutumbilim, canlı varlığın cinsel, dolayısıyla dirimsel enerjisinin (duruma göre az çok dengeli biçimde) düzene konmasını anlatacaktı. Hastalık sorunu da, böyle ortaya konunca, yepyeni bir ışığa kavuşuyordu.

Dolayısıyla sinir hastalıkları, ruhçözümlemesinin geleneksel olarak yansıttığı ışıktan apayrı bir ışıkta gözüküyorlardı. Onlar artık çözülmemiş tinsel çatışkıların ya da çocukluktan kalma saplantıların sonucu değildiler.

---

[10] *A.g.y.*, s. 297.

Sözkonusu çatışkı ve saplantılar ancak *canlı varlığın enerji tutumbiliminde köklü bozukluklara yolaçtıkları ve dokuya kök saldıkları zaman* hastalığa dönüşüyorlardı. Böylece, ruhçözümlemesinin tinsel ve tensel bozukluklar arasına koyduğu geleneksel ayırımı sürdürmek olanaksızlaşıyordu: tensel bozukluklar artık, yalnız tinsel değil, aynı zamanda bedensel düzeyde ortaya çıkan *dirimsel* (enerjisel) bozukluklar olarak gözüküyordu. Böyece tin'le ten, işlevsel yasalara dayanarak çalışan bir işlevsel birlik oluşturuyordu: işlevsel (çoğunlukla örgensel) hastalıklar işlevsel yasalara (başka bir deyişle, enerjinin özdüzenlemesine, canlı varlıktaki cinsel enerjinin düzene konmasına) getirilen çarpıklıklardan, eğitimden, aklöreden, baskıcı toplumun cinsel güdüyü bastıran alışkılarından doğuyordu.[11]

"Dirimin Denklemi"

Yalnız, örgensel boşalmayla ilgili deneyler, başka açılardan Reich'ın varsayımlarını doğrulamıyordu.

Gerçekten de bunlar, bir yandan uyarılmanın derideki ve kaygan zarlardaki dirimsel elektrik yükünü arttırdığını gösterirken, öte yandan örgensel boşalma görüngülerinin düpedüz dirimsel elektrik görüngülerine indirgenmesine ters düşen olgular ortaya çıkarıyorlardı.

"Hiç kuşkusuz, diyecektir Reich daha sonra,[12] örgensel boşalma işlevini doğabilimin geleneksel terimleriyle dile getirmek çok rahat olurdu. O zaman örgensel boşalma 'özellikle karmaşık bir elektrikli makina' olup çıkardı (...). Bundan ötürü, maden mıknatıslılığının terimleri canlı varlığa uygulanmaya çalışıldı. Nitekim, sevilen kişinin üzerimizde bir 'mıknatıs çekimi' yarattığını ya da uyarılmanın 'bedenimizi elektriklendirdiği'ni söyleriz (...). Kimi ilk yapıtlarımda da, yürürlükteki terimi kullanarak, ben bile *dirimsel elektriklilik* diyordum. Bedenimizde, kolamsı parçacıklar ve elektrikli yükünler (iyonlar) biçiminde elektrik enerjisi bulunduğuna kuşku yoktur. Kolamsı parçacıkların kimyası da, kasların işlevbilimi de dirimsel elektriğe dayanarak çalışır. Elektrik akımı vererek kasları germek elimizdedir. Saçlarımızı tararken de 'elektrik kıvılcımları' saçılır.

"Bununla birlikte, bu elektrikli mıknatıslılığı yalanlayan bir sürü görüngü de vardır.

"Her şeyden önce, bedendeki 'mıknatıslılığın' etkileri tartışmaya açıktır. Birçok hekim ve üfürükçü 'mıknatıs' güçlerinden somut olarak yararlanır. Ancak bize göre, madensel olmayan, kolamsı, örgensel bir özdekten yayılan bu güçlerin mıknatıssal sayılması olanaksızdır. Nitekim, sözünü ettiğimiz örgensel enerjinin madenlerin mıknatıslılığıyla özdeş olmadığını gösteren inandırıcı kanıtlar ortaya koyabiliriz.

---

[11] *A.g.y.*, s. 298-299.

[12] K, s. 4.

"Gerçekten de, bedenimize bir Faraday akımı uygularsak, onu bize yabancı, 'örgensel olmayan' bir şey gibi algılarız. Son derece düşük olsa bile, elektrik enerjisi olağan işleyişte *aksaklığa* yolaçar: örneğin kaslara verirsek, yalnız doğal olmayan, eşgüdümsüz, 'usdışı' kasılmalar görülür. Elektrik akımı vererek kas dizge ve kümelerinin günlük dirimsel devinimlerine şöyle azıcık benzeyen herhangi bir örgensel devinim yaratmak olanaksızdır (...). Buna karşılık, elektrik akımıyla dirimsel işleyişte yaratılan bozukluklar bunların elektrikle ilgili yanını açıkça gösterir: elektriğin yolaçtığı devinimler hızlıdır, köşelidir, bir madene elektrod sürterek elde ettiklerimize benzeyen eğriler çizerler."

Reich ayrıca, mikroskobun gözlem camına yerleştirilmiş bir kaygan kas parçasına elektrik akımı verildiğinde, kasın tepkisinin dalgalı ve yavaş olduğunu da gözlüyordu: demek ki kaygan kasın tepkisi iplikli kasınkinden değişikti. "Görünüşe göre, elektrik akımı ile kasın tepkisi arasında bilinmedik bir şey vardı."

Dahası var: duyu örgenlerimiz (bedenimizdeki enerjinin belirtisi olduklarına kuşku bulunmayan) coşkularımızın bir elektrik akımının yarattığı duyumdan apayrı olduklarını söyler. Zaten duyu örgenlerimiz havaküreyi dolduran elektrikli-mıknatıslı dalgaları algılayamaz. Bir radyo vericisinin ya da yüksek gerilim telinin yanında hiçbir şey duyumsayamayız. Dirimsel enerjimiz elektriğe dayansaydı, gözle görülen ışığın dalga boyuna duyarlı, daha başka dalga boylarına ya da bir röntgen aygıtının elektronlarına duyarsız oluşumuz açıklanamazdı.[13]

Son olarak da, özellikle örgensel boşalmayla ilgili deneyleriyle bağlantılı olarak Reich'ın gözünden kaçmayan görüngü, bedenimizde saptanan elektrik yükü değişimlerinin bedenin enerji yüklenip boşalmalarına ve devinimsel enerjilerine oranla son derece küçük (ancak milivoltla ölçülebilir) oldukları, dolayısıyla bu iki görüngü dizisi arasında herhangi bir bağlantı kurulamayacağıdır.

Eldeki birçok belirti, örgensel boşalmada ya da öbür dirimsel işlevlerde saptanan elektrikli görüngülerin daha başka türden enerjiye dayalı olduklarını gösteriyordu. Reich bu konuda gençliğinde kendisini alabildiğine etkilemiş canalıcı düşünür ve dirimbilimcilerin yapıtlarını anımsatıyordu: Driesch ve *yetkinleşen varlık* (entéléchie), Bergson ve *dirimsel atılım* (élan vital) kavramı, Pflüger ve ateşle dirimsel enerji arasında bağlantı kuran varsayımı. Ama özellikle Kammerer'in tümcelerini anımsıyordu:

---

[13] *A.g.y.*, s. 5.

"Henüz kanıtlanamayan bir bilimsel görüş ortaya atmam gerekirse, şöyle derdim: 'Özgül bir dirimsel enerjinin varlığı bana son derece olası gözüküyor.' Bununla, ısı, elektrik, mıknatıs, düşüş (ya da dalgalanım ya da ışınım) enerjisi, bütün bunların ya da birkaçının bileşimi de olmayan, özellikle 'dirim, yaşam, can' adını verdiğimiz süreçlere özgü enerjiyi anlatmak istiyorum. Bu, sözkonusu enerjinin yalnız 'canlı varlık' adını verdiğimiz doğal varlıklarla sınırlı olduğu anlamına gelmez: o hiç kuşkusuz billûrları oluşturan süreçlerde de vardır. Bundan ötürü, belki de ona 'oluşturan enerji' adını vermek gerekir (...). Ama bu enerji, bilinen bütün doğal enerjilerden ayrı olsa da, kesinlikle 'doğaötesi' değildir. O, gizemli bir 'yetkinleşen varlık' da (Aristoteles, Driesch) değildir, gerçek doğal bir enerjidir. Yalnız, elektrik enerjisinin elektrikli görüngülere, kimyasal enerjinin kimyasal görüngülere bağlı oluşu gibi, bu enerji de dirimin görüngülerine, dirimsel biçimlerin gelişme ve değişinimlerine bağlıdır. Hiç kuşkusuz enerjinin saklanması yasasına ayakuydurur. Tıpkı ısının düşüş, düşüş enerjisinin de ısıya çevrilmesi gibi, o da öbür enerji biçimlerine dönüştürülebilir."

İyi ama neydi bu özgül enerji ve nerede görebilirdik onu? Örgensel boşalmada dile gelen "gerilim-yüklenme-boşalma-gevşeme" denklemi özünde hücrenin büyüyüp bölünmesini ya da (yürek, sidik torbası, böbrek vb. gibi) örgenlerin işleyişini yansıttığına göre, onun çevresinde *dirimin doğuşu*, yaşamın kökeni sorununun çözümünü de aramayı umabilirdik.

Döllenmiş yumurtanın bölünme sürecini gözlerken Reich bu yönde yüreklenmişti. Birçok ünlü dirimbilimcinin deneysel incelemelerinin sözkonusu bölünmenin gerilim-yüklenme sürecine dayandığını gösterdiklerini anımsatıyordu.

"Yumurta döllenip erkek tohumundaki enerjiyi aldığı zaman, *gerilmeye* başlar: birtakım akışkanları emer, zarı gerilir. Bu, iç basınçla yüzeysel gerilimin eşzamanlı olarak arttığını gösterir. Yumurtanın içindeki gerilim ne denli yüksekse, hücre zarının dayanması o denli güçleşir. Bunların hepsi iç basınçla yüzeysel gerilim arasındaki karşıtlığın belirlediği süreçlerdir. Düpedüz özdeksel bir sidik torbası olsa, biraz daha gerilince patlardı. Yumurtadaysa *canlı* özdeğe özgü bir görüngü belirir: gerilme bir kasılmaya yolaçar. (...) Yumurta-hücrede aşırı dolma, başka bir deyişle somut gerilme bir *elektrik yükü artışıyla* atbaşı gider. Ve belli bir anda, hücre zarı kasılmaya başlar; bu, kürenin en büyük oyluma ulaştığı, başka bir deyişle gerilimin doruğa çıktığı noktada olur: kürenin tam ortasından ya da ona yakın yerden geçen boylam üzerinde. Mikroskop altında göreceğimiz üzere, kasılma aşamalı ve sürekli bir süreç değil, sancılı ve kasılmalıdır. Zardaki gerilme gittikçe artan iç basınca direnir. İç basınçla yüzeysel gerilmenin nöbetleşe arttıklarını görürüz. Bunun sonucunda, gözle görülür bir titreşim, bir dalgalanma ve kasılma ortaya çıkar. Hem iç basınç, hem tam ortadan geçen boylamdaki boğulma artar (...). İç basıncı azaltmanın (patlama dışında) tek bir yolu vardır: büyüyüp gerilmiş torbanın daha küçük iki torbaya bölünmesi; bunların içindeki özdek aynı, zarları görece daha büyük, dolayısıyla daha az gergindir.

"Demek ki hücre bölünmesi bir *gevşeme, rahatlama* sürecini yansıtır (...).

"Dolayısıyla hücre bölünmesi de dörtlü örgensel boşalma denklemine ayakuydurur: gerilim-yüklenme-boşalma-gevşeme. Bu, en önemli, en anlamlı dirimsel süreçtir. Öyleyse örgensel boşalma denklemine 'yaşama denklemi' diyebiliriz (...)."[14]

Demek ki Reich, 1935'te, örgensel boşalmanın —bütün ülkelerin bilimadamlarınca dünya kuruldu kurulalı sinirceli bir biçimde görmezden geldikleri bu asal işlevin— dirimin gizini barındırabileceğini seziyordu.

Reich, 1934-35 arasında, örgensel boşalmayla ilgili dirimsel-elektrikli görüngü deneylerine gerekli aygıtları (özellikle de titreşim-ölçeri) satınalabilmek için ruhçözümlemesinden kazandığı yaklaşık 3.000 Norveç kuronunu harcamıştı. Dirimi oluşturan süreçleri hücre-öncesi ve hücre evresinde incelemeye girişebilmek için, o günlerde alamayacağı güçte bir mikroskoba gereksinmesi vardı. Neyse ki tam o sırada öğrencilerinden biri, dirimsel-elektrik deneylerine katılan Lotte Liebeck ona 1500 kez büyüten, ayrıca mikroskobik resimler çeken aygıtla donatılmış sıradışı bir Leitz mikroskobu armağan etti.[15]

Reich, bu aygıtı aldığı gün, varsayımlarını en iyi nasıl denetleyebileceğini düşünmeye başladı. Mikroskop altında eline geçen her tür gereci gözledikten sonra, ansızın usuna bir şey geldi: canlı varlık hep *örgensel* özdeklerle, başka bir deyişle şu ya da bu zamanda canlı olan özdeklerle beslenir. Canlı varlık herhangi bir zamanda kendileri de canlı olmuş özdeklerin dirimsel enerjileriyle besleniyorsa, sözkonusu özdeklerde şu karanlık dirimin oluşumu yumağım açmaya yarayacak bir ipucu bulunabilirdi.

Besinlerde, canlı varlığın henüz bütünüyle aydınlatılamamış süreçler uyarınca emip kendi akışkanlarına kattığı "kimyasal özdekler" vardır. Reich, bunun için, değişik besinleri mikroskop altında incelemenin çok yalın bir şey olacağını düşünüyordu.

Neyse ki, daha sonra kendisinin da yazacağı gibi,[16] elinin altında besinleri inceleyip yağlar, karbonhidratlar ve önbesinler (proteinler) diye sınıflandıracak bir dirimsel-kimyacı ordusu yoktu. Çünkü bu "yüzde yüz bilimsel" yoldan gitseydi, (ısıtma, mayalandırma ya da su katma yöntemiyle) *şişmesi*'ne zaman ve olanak sağlanan bütün özdeklerin kabarcıklı (bionique) yapısını ortaya çıkaramazdı. Besinlerle canlı varlık arasındaki ilintiye kafası takılan Reich gerçek bir "çılgın gibi" davrandı: suyla dol-

[14] BBI, s. 222-223.
[15] BDI, s. 203.
[16] *A.g.y.*, s. 204.

durduğu bir tencereye et, patates, bin türlü sebze, süt ve yumurta koydu. Bu karışımı yarım saat kaynattı, bir parçasını aldı ve hemen mikroskobun altına yatırdı. Umudu benimsediği yol kadar "çılgın"caydı: mikroskobun camında değişik özdekleri ayrı ayrı göreceğini sanmıştı: oysa hazırlanan eriyik, kuşkusuz boyları birbirinden ayrı, ama aynı asal niteliği taşıyan keseciklerden oluşuyordu. Boyları daha iri olsa bile, nişastalı özdeklerle yağlar da kesecikler halindeydi. Dolayısıyla, hazırladığı eriyik özdeksel açıdan benzeşik bir yığın biçiminde gözüküyordu. Tek tek ele alındıklarında, kesecikler mavimsi ya da yeşil-mavimsi bir ışık saçıyorlardı. Reich, büyütmeyi 1500'e çıkararak, keseciklerin içindeki devinimi yakalamayı başardı, ama ışık yetersizdi. Leitz kurumuna başvurdu, o günlerde yapılabilecek en güçlü nesne merceğini ısmarladı: 150 kez büyüten bir mercek elde etti; 16 ya da 25 kez büyüten bir göz merceğiyle eşleştirildiği zaman, bu, 5000'lik bir büyütme sağlıyordu. Doğal olarak (ona karşıçıkanların hem o günlerde, hem ömürleri boyunca öne sürdüklerinin tersine) 2000'lik büyütmenin üstünde yapıları açık seçik gözlemenin olanaksızlığını biliyordu, ama Reich'ın gözlemek istediği yapılar değil, keseciklerin iç devinimleriydi. Nitekim, böylesine güçlü bir büyütmeyle, sözkonusu iç devinimlerin varlığı konusunda hiçbir kuşkusu kalmamıştı. *Kimi zaman birkaç dakika içinde, sözü edilen keseciklerden tekhücreli canlılar ya da başka gözle görülmeyen canlı varlıklar doğuyordu.*

Reich bundan sonra, keseciklere ayrışma ile içlerindeki devinimin besinler pişirilmediği zaman da ortaya çıkıp çıkmadığını görmek istedi. Değişik özdekleri, oda sıcaklığında, yeterince uzun bir süre kalsiyum klorür eriyiğinde bıraktı. Bu durumda keseciklerin oluşumu, içlerinde devinimin belirmesi ve gözle görülmeyen canlıların türemesi daha yavaştı: kullanılan eriyik türüne göre, günler, haftalar sürüyor, ama suya daldırılan özdek ne olursa olsun, sonunda kesecikler beliriyordu.[17] Yavaş yavaş, "keseciklerin içindeki devinimin, suya daldırma ve kaynatma sırasında özdekte gelişen enerjiye dayandığı ortaya çıktı": Reich, dirimsel yaşamın (tekhücrelilerin, bakterilerin, mikropları, ve evrimin daha sonraki aşamasında, insanoğlunun) kökeni olduklarını göstermek üzere bu keseciklere "dirim kabarcığı" (bion) adını verdi, ve onları "enerji keseciği" diye tanımladı, çünkü bunların içindeki devinim başlı başına bir iş'ti ve enerji olmadan hiçbir iş düşünülemezdi. Reich'ın dirim kabarcıklarıyla ilgili deneylerini anlatan değişik uygulayımsal yapıtlar daha önce yayım-

[17] *A.g.y.*, s. 205.

landığı için,[18] burada deneylerin kimi özyaşamsal koşullarına değinmekle yetineceğiz.

Reich, doğal olarak, hemen "havadan bulaşma" kuramı yandaşlarının eleştirileriyle karşılaştı. Suya daldırılmış yosun ya da ottan dirim kabarcıklarının oluşmasını mikroskopla inceleme ve mikroskopla çekilmiş resimler açıkça göstermişti. Bununla birlikte, daha güvenli bir yoldan gitmek üzere, Oslo Bitkibilim Kurumu'na başvurarak amipleri nasıl elde edebileceğini sordu. Kurumda çalışan bitkibilimci, son derece yalın bir yöntemle, diye karşılık verdi: bunun için suya ot daldırmak yetiyordu. Bunun üzerine Reich sudaki tekhücreli canlıların nereden geldiklerini sordu. "Elbette havadan," diye karşılık verdi şaşıran bitkibilimci. "Peki havaya nereden geldiler?" diye üsteledi Reich. "İşte bunu kimse bilmiyor," diye yanıtladı bitkibilimci, o güne (ayrıca bugüne) dek kimsenin havadan tekhücreli canlı üretmeyi başaramadığını saklayarak.

Bununla birlikte Reich bir dizi titiz denemeye girişti, bunlar onu havada hiçbir tekhücreli tohumu bulunmadığına inandırdı. Yıllar boyunca, yüzlerce kez havadan tekhücreli canlı elde etmeye çalıştı, ama boşuna. "Havadaki bu düşsel tohumlar" diyecektir Reich sonradan,[19] yalnız makinacı dirimbilimcilerin kafasındadır. Devinimci dirimbilimcilerin doğal görüngüleri "havadan mikrop kapma" kuramının dışında incelemeyi bereremeyişleri, şimdiye dek yerleşik bilimin kanserin oluşumu ve sağalımıyla ilgili bütün araştırmalarının başarısızlığa uğramasının belirleyici etkeni olmuştur.

Dirim Kabarcıkları

Reich'ın dirim kabarcıkları üzerindeki deneylerinin ayrıntılı anlatımına geçmezden önce, sağcı buyurgan basının karaçalma dalgasını başlatan "yerleşik Norveç bilimi" temsilcileriyle çatışmasına yolaçan olaylara değinmek yararlı olacak. "Havadan bulaşma"yla görünmeyen canlıların türemesi en az yirmi dört saat gerektirdiği ve "dirim kabarcıkları" mikropsuz ortamda birkaç dakikada geliştikleri için, dirim kesecikleriyle minik canlıların oluşumunun "havadan mikrop kapma"ya dayandırılamayacağına iyice inanan Reich, elde ettiği dirim biçimlerinin

[18] *Selected Writings*, Farrar and Strauss, 1960.

[19] K, s. 206.

daha önce tasarlananlara benzeyip benzemediğini merak etti. Dirim kabarcıklarının bir süre sonra bakteriye (genel olarak da stafilokoka) dönüştüklerini bilmediği için, Oslo Üniversitesi Bakteribilim Kürsüsü Başkanı Prof. Thjötta'ya bilinen dirim biçimleri olup olmadıklarını saptaması ricasıyla bir eriyiği gönderdi. Thjötta, Reich'a yanıt vermeyip basına Reich'ın deneylerini "denetlediği"ni, gönderilen eriyiklerin içinde "sıradan basillerin dışında hiçbir şey bulunmadığı"nı, Reich'ın dirimbilim alanında bir "birinci sınıf öğrencisi"nden daha bilgisiz olduğuna inandığını belirten bir yazı gönderdi.[20]

Aynı şey, çok ünlü bir Norveç'li kanser uzmanı olan Kreyberg'le yaşandı. Kreyberg'in kendisini görmeye geldiği bir gün Reich ona, 4000'lik büyütmeyle mikroskobun görüş alanında devinen uzun biçimleri tanıyıp tanımadığını sordu. Kreyberg gözünü merceğe dayadı, gördüklerinin ne olduğunu söyleyemedi. Reich bunların kansere yolaçan hücreler olduklarını söyleyince, Kreyberg'in ağzı bir karış açık kaldı; ve Reich, Kreyberg'in daha sonraki davranışını, en azından uğraşsal açıdan ortaya koyduğu zavallılığa verdi; yukarda gördüğümüz gibi, Kreyberg de sağcı Norveç basınının karaçalma savaşımına katılmıştı.

Başka bir gün, Kreyberg Reich'a kömür kökenli dirim kabarcıklarını görüp göremeyeceğini sordu. Reich üstünde kömür tozu bulunan gözlem camını akkor olana dek ısıttı, bir kalsiyum klorür eriyiğine daldırdı, birkaç dakika sonra biraz alıp 3000 kez büyüten mikroskobun altına yerleştirdi. Dirim kabarcıkları hemen göründü: son derece devingen, açılıp kapanan, mavimsi bir ışıkla çevrili oluşumlar. Kreyberg mikroskoba gözünü dayadı, çok etkilendi. Gözlem sıvısının alındığı "üretme eriyiği"ni görmek istedi: besbelli ki bunun mikrop kapmış bir eriyik olduğuna inanıyordu. Bu kez Reich'ın ağzı bir karış açık kaldı, çünkü Kreyberg kömürü dupduru bir eriyiğe attığını kendi gözleriyle görmüştü. Yine de Kreyberg'in isteğini yerine getirdi, bir damla eriyiği mikroskobun altına sürdü, hem de aynı büyütmeyle: doğal olarak, en küçük yaşam belirtisi yoktu mikroskobun görüş alanı içersinde. Kreyberg şaşırmış gibiydi, rahat rahat inceleyebilmek için dirim kabarcıklarının üretildiği eriyikten biraz alıp götürebilir miyim diye sordu. Reich, Kreyberg'in dirim keseciklerini doğrulama deneyleri yapamayacak kadar az tanıdığını bildiğinden önce duraksadı, ama sonunda teslim oldu ve Kreyberg'e çayır mantarından elde edilmiş dirim kabarcıklarından bir örnek verdi. Kısa bir süre sonra Kreyberg,

[20]BDİ, s. 209.

Reich'ın kendisine verdiği dirim kabarcığı eriyiğinde "stafilokoktan başka bir şey bulunmadığı"nı basına bildirdi.

Reich, sonradan,[21] Kreyberg'in iki tepkisinin de anlaşılır olduğunu söyleyecektir: mikroskop altında yalnız "mikroptan arıtılmış", başka bir deyişle içindeki canlı varlıkların öldürüldüğü, kurutulmuş ve renklendirilmiş gözlem parçalarına bakmaya alışmış devinimci bir dirimbilimci olan Kreyberg ne canlı bir kanser hücresini tanıyabilir, ne dirim kabarcığını stafilokoktan ayırabilirdi, çünkü dirim kabarcığı, deneyodalarımn alışılmış gözlem camları üzerinde mikroptan arıtılıp renklendirildiği zaman stafilokoka çok benzerdi.

İlerki yıllarda yerleşik bilime karşı kuşkucu bir tutum takınmakla suçlanan Reich'ın, büyük bir güvenle giriştiği davranışlardan sonra uğradığı acı düşkırıklıklarını hesaba katmak gerekirdi. Zaten bu konuda başka bir örnek vermek de kolaydır. 1936 sonunda, Reich nr. 6 ya da 6 *c* adlı deneyle dirim kabarcıklarını daha oluşum evresinde gözlemeye izin veren ve mikroptan arıtma kabına yerleştirilen keseciklerin oluşum ve devinimlerini yavaşlatmayıp tersine hızlandıran bir yöntem geliştirmeyi başardı. Bunun üzerine, 1937 Ocak'ında, Paris Bilimler Akademisi'ne bir bildiri gönderdi.[22]

Bildiriye eklediği mikrofilm yardımıyla dirim kabarcıklarının oluşumunu gözler önüne sermek istiyordu, ama az sonra göreceğimiz nedenlerle, bu da boşa gitti. Ama bu terslik pek de yararsız olmadı, çünkü Akademi'nin yapacağı denetleme çalışması biraz gecikti ve bu da Reich'ın işine yaradı. Sorbonne Üniversitesi onursal işlevbilim öğretim üyelerinden Prof. Louis Lapicque birkaç ay mikrofilmi bekledikten sonra, gönderilen mikroptan arıtılmış, sımsıkı kapanan kaplarda saklanmış örnekleri inceledi, ve ağzı bir karış açık kalarak, eriyiğin içinde canlıya özgü açılıp kapanma ve sağa sola devinme eylemlerini gerçekleştiren varlıkçıklar saptadı. Ve Reich'a, buraya alınmaya değer bir mektup yazdı:

"Paris Üniversitesi
"Somut Bilimler Fakültesi
"Genel İşlevbilim Deneyodası

Paris, 25 Ocak 1938

"Sayın Dr. ve sevgili uğraşdaşım,

"Bilimler Akademisi'nce geçen yılın 8 Ocak'ında gönderdiğiniz bildiriyi incelemekle görevlendirilince, sözünü ettiğiniz mikrofilmin gelmesini bekledim. Alamayınca, ilk

[21] *A.g.y.*, s. 211.

[22] K, s. 19.

mektubunuza eklediğiniz eriyik örneklerini mikroskop altında inceledim. Gerçekten de, haber verdiğiniz dirimsel devinimleri açıkça saptayabildim. *Gözlem eriyiklerinin hazırlanışıyla benim gözlemlerim arasında geçen uzun süre gözönünde bulundurulduğunda, ortada çok garip şeylerin döndüğüne kuşku kalmıyor.*

"Akademi'ye saptamalarınızın kısa bir açıklamasının yayımlanmasını önermeye ve buna olguyu doğrulayan, yalnız beni bağlayan bir doğal-kimyasal yorumun eklenmesine hazırım. Deneyle ilgisi bulunmayan elektrik kuramınızı bir yana bırakarak, bildirinizin ilişikteki, bir bakıma en önemli kesimini oluşturan biçimde yayımlanmasını onaylar mıydınız? Kanımca, araştırmalarınızın sonuçlarının yıllıklarımızda basılması isteğiniz böylece yerine gelmiş olur.

"En derin saygılarımın kabulünü rica ederim Sayın Dr. ve sevgili uğraşdaşım.

"Prof. LOUIS LAPICQUE
"Sorbonne Üniversitesi Onursal Öğretmeni
"Bilimler Akademisi Üyesi."

Prof. Lapicque'nin tepkisi "bilim yetkilileri"nin tutumunu yansıtan iyi bir örnekti: Reich'ın gözlemlerinin sağlam temele dayandığını saptıyor, ama onları bildiriyi yazanın kuramsal yorumlarından ayırmak, kendisi gibi ünlü ve şaşmaz bir öğretim üyesinin yorumu eşliğinde bastırmak istiyordu. Sözün kısası, "bilim yetkilileri" her seferinde ya Reich'ın gözlemlerinin değerini yadsıyor, kabul ettikleri zamansa, yorumlarını "etkisiz kılmak" için bahane arıyorlardı.

Reich, mantık gereği, deneylerinin çarpıtılmış, iğdiş edilmiş özetinin yayımlanmasına yanaşmadı, çünkü bu, böyle bir deneyin *dirimbilimsel* yanını bütünüyle yokedecekti; oysa, Nice Üniversitesi'nden dirimbilimci Roger du Teil'in[23] de onaylayacağı üzere, *dirim kabarcıklarını deney tüpünde üretmeyi* başararak işin bu yanını gözler önüne sermişti.

Reich'ın işbirliği önerilerine yerleşik bilimin gösterdiği tepkilere bir örnek de şudur. Reich, deney nr. 6 adını verdiği yoldan dirim kabarcıkları elde etmeyi başarınca, birkaç dostu aracılığıyla, Kopenhag Üniversitesi Dirimbilim Kürsüsü'nden Prof. Albert Fischer'e başvurdu: Paris Bilimler Akademisi'ne verdiği söz uyarınca dirim kabarcıklarının oluşumunu saptamak üzere, Kürsü'nün mikrofilm aygıtını kendisine ödünç vermesini rica ediyordu. Fischer önce dostça tepki gösterdi; Reich, 6 nr.'lı deneyi yinelemek için birkaç günlüğüne Kopenhag'a gitti. Su, kalsiyum klorür, yumurta akı, sarısı, üretme eriyiği ve donmuş etsuyundan oluşan karışımı hazırlamaya koyulduğunda, Fischer alaycı bir sesle özel bir kaymak hazır-

[23] *A.g.y.*, s. 20.

layıp hazırlamadığını sordu. Fischer'in mikroskobu ancak 1500 kez büyütüyordu; Reich onu, dirim kabarcıklarındaki devinimin gözlenebilmesi için en az 2000'lik büyütme gerektiği konusunda uyardı. Fischer kızdı, o oranda büyütmeyle yapıların açıkça görülemeyeceğini söyledi. Reich, bilmem kaçıncı kez, yapıları değil, yapıların içindeki *devinimi* gözlemek istediğini belirtti. Fischer'in yardımcılarından biri (canlı biçimleri ayırdetmeye yarayan) Giemsa boyasının kullanılmasını önerdi; Reich bunu kabuletti, hemen uygulandı, olumlu tepki gösteren biçimler ortaya çıktı: herkes çok şaşırdı, çünkü karışımı kaynatmaya başladıktan birkaç dakika sonra oluyordu bu, ve canlı varlıkların bulunması çok garipti. Ama yine her şey "havadaki tohumlar" kuramıyla açıklandı.

Reich, Oslo'ya döndükten sonra, uluslararası cinsel düzeltim Birliği'ndeki savaşını arkadaşı Leunbach'ı Fischer'le ilintiyi sürdürmekle görevlendirdi. Ancak kısa bir süre sonra Leunbach, görmeye gittiği Fischer'in çok tuhaf davrandığını yazdı Reich'a: Reich'ın "eleştiri duygusu"ndan yoksun olduğunu, kendini "düşlemleri"ne kaptırdığını, dirimin oluşumuyla ilgili "eski masallar"a inandığını söylüyor, ayrıca Giemsa eriyiğiyle boyamanın gerçekleştirildiğini de, karışımın kaynamaya başlamasından birkaç dakika sonra canlı biçimlerin gözlendiğini de yadsıyordu.

Reich, sonradan, yerleşik bilimin ve hayranlarının bu tutumunu açıklamaya çalışacak ve ünlü Alman dirimbilimci Uxküll'ün *Umwelt und Innenwelt der Tiere* ("Hayvanın İç ve Dış Dünyası") adlı yapıtındaki güzel tümceleri anımsatacaktır:

"'Bilim' sözcüğü gülünç bir tapınma nesnesine dönüşmüştür. Oysa herkese anımsatılması gerekir ki, bilim yaşayan bilginlerin (çoğu kez birbiriyle çelişen) görüşlerinin toplamıdır (...). Daha önceki bilginlerin görüşleri yavaş yavaş unutulmuş, değiştirilmiş ya da düpedüz bırakılmıştır. Dolayısıyla: 'Bilimsel doğru nedir?' sorusuna, hiç abartmadan: 'Bugünün yanılgısı' yanıtını verebiliriz (...). Bütün umudumuz büyük yanılgılardan küçüklerine doğru ilerleyebilmektir. Ancak dirimbilimde, işlerin böyle gittiği epey kuşkuludur."

Reich, Uxküll'ün bu bilge akılyürütmesine dayanarak, dirimbilimin ilerlemesini güçleştiren kimi özgül olgulara parmak basar:

"Dirimbilimin asal sorunlarından biri, der,[24] yapıların (kasların, sinirlerin, salgı-bezlerinin) işlevleri devinimbilime dayanarak açıklanırken, hücre özsuyunun işlevlerine mucize gözüyle bakılmasıdır. Belki de hücre özsuyuyla makina arasındaki temel ayrım,

[24] *A.g.y.*, s. 41.

Uxküll'ün dediği gibi, 'akışkan bir makinanın tasarlanamayışı'ndadır. Başka bir deyişle, hücre kansuyu makinada bulunmayan birtakım niteliklere dayanarak işler: yapıya gereksinme duymaz; özümseme-ayrımsama dengesiyle (başka bir deyişle, somut bir yapı değil, bir işlev aracılığıyla) varlığını sürdürür; kansuyunun işlevi durunca, onu oluşturan özdek hemen ayrışıp dağılır. Sizin anlayacağınız, somut yapı bile canlı kansuyunun işlevine bağlıdır: Jennings'in dediği gibi, 'Hayvan başlı başına bir olaydır'. Kimyasal ve devinimsel görüş açısını benimsemiş bir dirimbilim içinse bu olguları kavramak olanaksızdır."

Şimdiye dek gözler önüne serdiğimiz olgular Reich'ı örgensel boşalma sırasında ortaya çıkan enerjinin, hücre bölünmesinde, ondan da önce, canlı özdeğin oluşumunda gördüğümüz, bütün dirimsel işlevleri yürüten enerjinin aynısı olduğuna inandırmıştı. Örgensel özdeklerin ürettiği dirim kabarcıkları üzerindeki deneyleriyse, sözkonusu enerjinin geçmişte canlanmış bütün özdeklerde bulunduğunu kanıtlamıştı: peki ama, bu özdekler enerjilerini nereden almışlardı?

Bunun *yalnız* canlı özdeğe özgü bir enerji olmadığı kimi belirleyici deneylerden çıkıyordu. Anımsanacağı üzere, Reich, "havadan mikrop kapma" kuramını çürütmek için, sımsıkı kapanan bir kapta, dirimin oluşumuyla ilgili deneylerde kullanılmak amacıyla hazırlanmış karışımları yarım saat 120 dereceye dek ısıtıp kaynatmış, ve bu eriyiklerde önce dirim kabarcıklarının, sonra tekhücreli canlıların çok daha hızlı oluştuklarını saptamıştı. Hele kömür billûrlarını ya da funda toprağını akkor haline gelecek kadar ısıttığı zaman oluşum daha da hızlanıyordu: sımsıkı kapanan kaptakiler gibi, hazırladığı bütün bileşimlerde mikroptan arıtma kesindi, ancak dirim kabarcıkları ve tekhücreli canlılar gittikçe daha çabuk gelişiyorlardı. Son olarak, keseciklere ayrışma demir ve silikat gibi kimi *canısız* özdeklerde de kendini gösteriyordu.

Bu olgular Reich'ı dirim kabarcıklarından çıkan enerjinin yalnız canlı özdeğin değil, ayrıca örgensel özdeklerin (başka bir deyişle belli bir anda canlanmış özdeklerin) dışında da bulunduğuna inandırdı.

Peki nereden geliyordu bu enerji ve özellikleri neydi?

SAPA Dirim Keseciklerinin Kaygı Verici Gücü

Deneyodasında yaşanan sıradan bir olay Reich'ı şaşırtıcı olgularla karşı karşıya getirdi; bunlar, yukarki sorulara, daha sonraki bütün araştırmalarını derinden etkileyecek bir yanıt bulmasına yolaçtı: *"dirimsel enerji" havaküreden geliyordu* ve *galiba ışının özelliği taşıyordu.*

Ama biz sırayla gidelim. 1939 Ocak'ında, Reich'ın yardımcılarından biri, deneyodasını gezmeye gelmiş bir konuğa akkor haline getirilmiş bir özdekten dirim kabarcığı türetme deneyini gösterdi; ama yanılarak funda toprağı yerine *okyanus kumu* kullandı. İki gün sonra, potasyum klorür eriyiğinde bir oluşum belirdi; bunu alıp yumurta sarısıyla çayır mantarı karışımına kattıklarında sarımsı yeni bir oluşuma dönüştü. Bu yeni dirim kabarcığı eriyiği son derece "arı"ydı, başka bir deyişle içinde *tek bir tür* dirim keseciği vardı. 400 kez büyütülen bu dirim kabarcıkları suda görülen tekhücreli *sarsinalara* benziyordu. Büyütme 2000'e, 4000'e çıkarılınca bunların Reich'ın SAPA adını verdiği beş altı kesecik kümeleri oldukları görüldü (bu sözcük, İngilizce *sand* (kum) ve *packet* (paket)'in ilk heceleriyle türetilmişti). Bu kabarcıkların son derece ilginç özellikleri vardı. Her şeyden önce tekhücreli canlılar, özellikle basiller ve kanser hücreleri üzerindeki etkileri şaşırtıcıydı: yaklaşık on mikron öteden, bu küçük canlıları yok ya da kötürüm ediyorlardı. Reich, SAPA kabarcıklarının on mikron yakınına gelen kanser hücresinin zınk diye duruşunu, ilkin kendi çevresinde dönmeye başlamasını, sonra kıpırtısız kalışını birçok kez filme çekmeyi başardı.

Reich bu çalışmaları, *Kanser konusunda dirim kabarcıklarıyla yapılan deneyler*[25] başlığını taşıyan, kanserin kökeni ve sağaltımıyla ilgili tekkonulu yapıtta topladı; bu, yaklaşık 20 yıl sonra, ABD'de önce bir yargı salonunda, sonra cezaevinde sonuçlanacak araştırmaların ilk adımıydı.

SAPA kabarcıkları ona başka şaşırtmacalar da hazırlıyordu. Bu kabarcıklara bakan gözün belirli aralıklarla yandığı saptandı, oysa başka örnekler incelendiğinde böyle bir şey olmuyordu. Bunun üzerine, SAPA kabarcıklarının üretildiği tüpten biraz alıp bir kuartz levhasının üstüne yaydı ve levhayı yaklaşık on dakika derisinin üstünde tuttu. Kuartz levhanın konduğu yerde, çevresine kan oturmuş bir leke belirdi.

Bunun üzerine (deriyle kabarcıklı eriyik arasında kuartz levha bulunduğundan) bir ışınımla karşı karşıya olduğuna inanan Reich Oslo'daki bir bakımevinde ışınla sağaltım uzmanlığı yapan Prof. Moxnes'e başvurdu. Ancak, SAPA eriyikleri radyumlu elektrik-ölçerde hiçbir tepki yaratmadı. Oysa, Reich'ın saptadığı deri yanığı güçlü bir enerjinin varlığını gösteriyordu: X ya da radyum ışınlarıyla bu iş ancak birkaç günde olurken, (araya kuartz levha konarak) SAPA kabarcığı ışınımına tutulan deri birkaç dakikada kızarıyordu.[26]

---

[25] *Bion Experiments on the Cancer Problem*, Sexpol Verlag, Oslo, 1939.

[26] K, s. 72.

O arada, daha başka anlamlı olgular birikiyordu. Birkaç hafta sonra, kuartz levhanın konduğu elayası şişti ve ağrımaya başladı. Ayrıca, SAPA kabarcığı üretilen tüplerin bulunduğu odanın havası "ağırlaşmaya" başladı, kapı ve pencereler bir saatlığına bile kapatılsa, içerdekiler başağrısından yakınır oldu. Reich kimi fotoğraf levhalarını SAPA eriyiklerine yaklaştırıp etkisini görmeye çalıştı, ve ne gariptir, odadaki (yalnız üretim tüplerine yaklaştırılanlar değil) bütün levhalar kararmıştı. Görünüşe göre, üretim tüplerinin bulunduğu odada ışınım her yerdeydi. Bu şaşırtıcı sonuç üzerine Reich sözkonusu gizemli ışınımları yalıtmak, denetlemek ve gözlemek zorunda kaldı; buysa onu başka gözlemlere götürdü.

Üretim tüplerinin saklandığı bodrumda, zifiri karanlıkta, çıplak gözle gözlemlere girişti. Gözler karanlığa alışınca, bodrum artık kara değil, külrengi-mavi gözüküyordu. Birtakım bulutumsu oluşumlar, ayrıca mavimsi, kimi zaman morumsu ışıklı nokta ve çizgiler gördü. Bir büyüteçle incelendiğinde, ışıklı izlenimler daha büyük gözüküyor, güneş gözlükleriyle bakılınca canlılıklarını yitiriyorlardı: bunlar, gözlemcinin gözünün dışında varolan, nesnel görüntüler olduklarının kanıtıydı. Reich, bu karanlık bodrumda yaklaşık iki saat geçirdikten sonra avucundan, gömleğinin kollarından, ve gidip aynaya baktığında, saçlarından mavimsi, zayıf bir ışığın yayıldığını gördü.[27] (Bu arada şunu da ekleyeyim, buna benzer gözlemler, geçenlerde bir Fransız mağarasında saatlarca ışıksız kalmış mağarabilimciler tarafından da yapıldı.)

Işınımlar deride bir ayla oluşturuyor, gözü yakıyordu: pek çok deneycinin gözünde yangı başgösterdi. Bir keresinde, içlerinden biri: "Uzun süre güneşe bakmış gibi oldum!" diye bağırdı. Reich bu sözlerden çok etkilendi: bu, belki de kumun milyonlarca yıldır emdiği, kabarcıklara ayrışmanın açığa çıkardığı güneş enerjisiydi gerçekten! Bugün çok gözüpek sayacağımız bu varsayım gözdeki yangıyı, derideki aylayı ve kızarmayı açıklayabilirdi.

Ama Reich sıradan varsayımların ya da öznel izlenimlerin ötesinde, daha sağlam bir şey arıyordu: sözkonusu ışınımların varlığını deneyle kanıtlamak. Bir gün, yüksek gerilim gerektiren bir deneyde, lastik eldiven takıp elektrik-ölçere yaklaştı: ağzı bir karış açık, elektrik-ölçerin levhasının bükülüp koruyucu cama yapıştığını gördü. Yalıtkanların elektrik yüklendiklerini biliyordu Reich, ama bir yalıtkan olan cama *hiçbir yere sürtülmemiş* mıknatıssız bir alüminyum levhanın yapışmasını nasıl açık-

[27] *A.g.y.*, s. 74.

lamalıydı? Görünüşe göre, lastik eldivenler uzun süre SAPA kabarcıklarının üretildiği tüplerin yanında bırakılmıştı. Reich, bunu denetlemek üzere, eldivenlerden birini sırayla önce açık havada, sonra içinde SAPA kabarcıkları bulunan madensel bir kutunun içinde (yaklaşık yarım saat) bıraktı. Kutudan çıkarılan eldiven elektrik-ölçerin levhasını düzenli olarak yatırıyordu. Reich, daha başka örgensel gereçleri, kâğıdı, selülozu, pamuğu SAPA kabarcığı üretilen tüplerin yanına koyarak aynı sonucu elde etmeyi başardı. Nemli, esintili, gölge yerlerde uzun süre bırakıldıkları ya da ele alıp oynandıkları zaman sözkonusu gereçlerin "elektrik yükü boşalıyordu."[28]

Dirimsel Elektrikten Acunsal Yaşam Enerjisine

Reich tam deneylerinin sonuçlarından hoşnut olmaya hazırlanırken, *SAPA kabarcığı üretim tüplerinin yanında bırakılmamış* yeni lastik eldivenlerin de elektrik-ölçeri etkilediğini bulguladı. Şu garip ışınım her yere yayılmış gibiydi. Reich yine güneş enerjisini düşündü. Hemen denetlemeye girişti: "yüksüz" lastik eldivenleri yaklaşık on dakika güneş ışığında bıraktı. Elektrik-ölçerin göstergesi güçlü bir biçimde saptı! Deneyi bilmem kaç kez yineledi, sonuç aynıydı. SAPA kabarcıklarındaki enerjinin güneş enerjisi olduğu artık yalnız insan bedeninin dirim kabarcıkları karşısında gösterdiği (güneş altında kalmanın yarattığına benzer) tepkilerle değil, ayrıca hem SAPA kabarcığı üretim tüplerinin yakınında, hem de güneşte bırakılmış eldivenlerin elektrik-ölçerde yarattıkları tepkiyle doğrulanmışa benziyordu. Reich, dirim kabarcıkları üzerinde yaptığı ilk deneyleri de, bunların yolaçtığı varsayımı da unutamazdı elbet: örgensel boşalmada karşımıza çıkan enerji hücre bölünmesindekinin, herhangi bir dirimsel açılıp kapanmadakinin, özdeğin ayrışıp yeniden dirim doğurması sürecindekinin aynısıydı. Bu çalışma varsayımlarına uygun olarak, "yükü alınmış" lastik eldivenleri bitkisel sinir dizgeli bir hastalığa tutulmuş birinin karnına koydu: en çok on beş dakika sonra, eldivenler elektrik-ölçerde güçlü bir tepkiye yolaçacak kadar yüklendi. Buna karşılık, Reich'ın beklediği gibi, bitkisel açıdan kıpırtısız, solunumları zayıf kişilerde, bu tepki çok daha cansız oldu (burada, Reich'ın bakışaçısıyla, derin soluk almanın enerjiyi körüklemesini anımsayın). Reich, Norveç'te ya-

[28] *A.g.y.*, s. 76.

yımlanan, tek konulu son kitapçığında bu deneyleri kısaca özetledi: *Durağan elektrik-ölçerle gerçekleştirilmiş üç deney*.[29]

"Şimdiye dek karanlıkta kalmış pek çok olguyu anlayabilecek duruma geliyorduk, diyecektir Reich iki yıl sonra.[30] Kendine özgü dirimsel etkinliğe sahip, bilinmeyen bir enerjiyle karşı karşıyaydım. Bu enerji akkor haline gelecek kadar ısıtılan ve uygun eriyiklerde şişirilen özdekte kendini gösteriyordu. Büyük olasılıkla, özdeğin keseciklere ayrışması sırasında ortaya çıkıyordu. Sözkonusu enerji, ayrıca, güneş tarafından havaküreye de yayılıyordu, dolayısıyla 'her yerde vardı' (...). Bulgulanan enerji, onu havaküreden ve doğrudan doğruya güneşten alan canlı varlıklarda da bulunuyordu.

"Benim dirim kabarcıkları (...) bakterileri ve kanser hücrelerini aynı enerjiyle yokediyordu; aradaki tek ayrım, burada enerjinin mavimsi küçücük keseciklerde *bulunmasıydı*.

Bu enerjiye *orgone* (acunsal yaşam enerjisi) adını verdik. Ona örgensel boşalma denklemiyle ulaşıldığı için, sözkonusu terim hem enerjinin bulgulanış öyküsünü, hem de dirimsel etkisini (örgensel özdeklere enerji yükleme işlevini) dile getirir."

Alıntıladığımız şu parçanın tarihsel önemi vardır. O, Reich'ın Norveç'te gerçekleştirdiği araştırmaların sonucunu yansıtır, A.B.D.'nde yapılacaklar içinse ilk adımdır. Görüldüğü üzere, her ne kadar Reich'ın "örgensel enerji bilimi" dönemi Amerika dönemiyle eş tutulsa da, Norveç'te geçirdiği günlerin son yılında atılmıştır örgensel enerji biliminin deneysel ve kuramsal temelleri. Ancak, belki de örgensel bilim araştırması Avrupa'da A.B.D.'inde elde ettiği gelişmeye hiç ulaşamayacaktı. Reich'ın kendisinin de birkaç kez belirttiği gibi, gerek Norveç basınının girişti̇ği karaçalma, gerek çeşitli ruhçözümcü, Marx'çı, ortaklaşmacı, Nazi, Hıristiyan demokrat, toplumcu demokrat, bilim ve siyaset çevrelerinden yağan dedikodular artık Eski Anakara'da herhangi bir ciddi bilimsel etkinliği sürdürmesini olanaksız kılıyordu. Eski Anakara'nın ahmakça nefret edilen, karaçalınan, değişik siyasal ve bilimsel kiliselerin yaygaracıları tarafından gülünç düşürülen bu yetenekli, yüce gönüllü çocuğunu, savaşın içkarartıcı bulutlarının kapladığı topraklarda tutacak bir şey kalmıyordu: o yıllardaki bütün öbür büyük araştırmacılar gibi, Amerika'nın yolunu tuttu.

---

[29] *Drei Versuche am Satistichen Elektroscop*. Klin. und Experim. Berichte, nr. 7, Sexpol Verlag, Oslo, 1939, yeni basım OEB, III, 3.

[30] IJSEOR, c. I, nr. 2, Temmuz 1942, s. 121, ayrıca CB, s. 77.

Bölüm 14

NORVEÇ'TE yaptığı gözlem ve deneyler Reich'ın, doğada bütün dirimsel görüngülerin temelinde *orgon* adını verdiği özgül bir enerjinin bulunduğu sonucuna varmasını sağlamıştı. Ama bu sonuca ancak Norveç'te geçirdiği dönemin sonlarında varmıştı (1937'de, *Dirim Kabarcıkları* adını verdiği yapıtında, hâlâ dirimbilimin geleneksel dilini kullanıyor, Kraus'un dirimsel elektrik kuramlarının izinden gidiyordu). Dolayısıyla, "örgensel enerji bilimi" dönemi Reich'ın (1940'tan 1957'deki ölümüne dek) Amerika'da geçirdiği yılları kapsar, çünkü her ne kadar Norveç'te gerçekleştirilen deneyler bunun ilk temellerini atmışsa da, *örgensel enerji bilimi*, örgensel (dirimsel) enerjinin (yalnız dirimsel değil, doğal-dirimsel, doğal ve havaküresel düzeyde karşımıza çıkan enerjinin) en değişik belirtilerinin incelenmesi, Reich'ın kafasını gittikçe daha çok kurcalayarak, işte bu yıllarda gelişmiştir.

Bu örgensel enerji bilimi döneminin kısa bir özetini vermekle yetineceğiz: Reich'ın *Selected Writings*[1] (Seçme Yazılar) adını taşıyan ve ölümünden sonra basılan metin güldestesi bu dönemin ana çizgilerini en yetkin biçimde, başka bir deyişle yazarın özgün yazılarıyla yansıtmaktadır.

Bu kitaba genişçe yer ayırmadan Reich'ın 1940'tan sonraki düşünce gelişmesini, yaşamındaki iniş çıkışları ayrıntılarıyla izlemek olanaksızlaşırdı. Dolayısıyla, yapıtın son bölümlerinde, yorulmak bilmez merakıyla zihinsel yaratıcılığının araştırmaya ittiği çok değişik alanlarda Reich'ın gerçekleştirdiği örgensel enerji bilimi araştırmasının vardığı *sonuçlara* ve asal özyaşam olgularına bireşimci yaklaşımla değineceğiz.

Örgensel enerji bilimi dönemi en çok tartışılan, Reich'a karşıçıkanların en acı eleştirilerini, en keskin alaylarını dayandırdıkları dönem

[1] W. R., *Selected Writings*, Farrar, Strauss and Giroux, New York, 1960.

olduğundan, işin başında belirteyim ki, kanımca, Reich'ın düşüncesi —düşmanlarının ona yakıştırdıkları sayıklamalı kaçıklık şöyle dursun— en yüce bireşimi bu dönemde gerçekleştirmiş, en üstünyetenekli gönülgözüyle görmelere bu sürede ulaşılmıştır.

Ama bu tümce Reich'm bütün söylediklerine ve kuramlarına "gözü kapalı" katıldığımız biçiminde yorumlanmamalıdır. Tersine, örgensel enerji bilimiyle ilgili varsayım ve deneylerin büyük bölümünün titizce doğrulanması gerektiği inancındayım. Ancak, onca düzmece bilimadamının, Reich'ın deneylerini yinelemekten geçtik, kitaplarını bile okuma zahmetine girmemiş insanların önyargıları, eleştirileri, bu varsayım ve deneyleri yadsıması da ters yöndeki bir "gözü kapalı inanca" dayanmaktadır.

Norveç'ten Birleşik Devletler'e

Norveç'te durum dayanılmaz olmuştu. Başlangıçta Reich'ı desteklemiş olan Norveç'li ruhçözümcü çevresi şimdi artık ona düşmandı ya da en azından uzaktı; Reich'la Fenichel arasındaki çatışkı büyük bir şiddetle patlamış, çözümcülerin çoğu bu çatışkıda Fenichel'in yanında yeralmıştı, çünkü Reich'm açıkça söyleyerek ruhsağaltımı bir yana bırakıp kişilik çözümlemesine dayalı bitkisel sağaltımı seçmesi, yukarda betimlediğimiz işlevsel ve dirimbilimsel deneylere girişmesi yerleşik ruhhekimliği ve okulcu bilim ile Reich arasındaki uçurumu derinleştirmişti. Son ve özel olarak da, örgensel boşalmayla ilgili dirimsel elektrik deneyleri, Reich'ın sonradan "coşku vebası" adını vereceği şiddetli saldırganlığa yolaçmıştı. Onu Norveç'e çağıran ve Oslo Üniversitesi Ruhbilim Kürsüsü yöneticisi olarak ona Başkent'teki üniversite çevrelerinin işbirliğini sağlayan Prof. Schielderup da düşmanları arasına katılmış, Oslo Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Reich'ın çalışmalarının bilimsel değerlendirilmesindeki olumsuz oyu sözü geçen çevrelerin işbirliğinin olanaksızlaştığını açıkça göstermişti. Bir de, Nazi tehlikesi artık bütün Avrupa üzerinde bütün ağırlığıyla kendini duyumsatıyor, savaş kapıyı çalıyordu. Buyurganlık görüngüsünü son derece doğru çözümlediği için, Reich bu tehlikeleri tam bir bilinçle görüyordu: kimi dostlarının onu boşuna tehlike çanları çalmakla suçlaması, kendi yanılsamalarını sürdürme gereksinmesindendi.

Bundan ötürü, 1939 Mayıs'ında, dirim kabarcıklarındaki örgensel enerjiyi havaküredе ve elektrik-ölçerin tepkilerinde gözlemeye izin vermiş

bulunan aygıtlar söküldü ve New York'a gönderildi.[2] İki ay sonra savaşın patlamasından kısa bir süre önce, öğretim üyesi olarak aldığı özel (kotadışı) vizeyle. Reich da New York'a iniyordu. Bu, Nazi barbarlığının yaşlı Avrupa'nın en büyük üstünyeteneklerini Birleşik Devletler'e sürdüğü, Amerikan yetkililerinin de —bunun sağlayacağı insancıl alkışlar bir yana— daha hoşgörülü bir göçmen siyasetinin kazandıracağı bilimsel ve ekinsel üstünlükleri iyi sezdikleri günlerdi.

F.B.I. ilkin Reich'la pek ilgilenmedi: ama Aralık 1941'de, bu örgüt görevlilerince tutuklandı, başka bir gerekçe gösterilmeden, "kimlik denetimi" için, üç hafta Ellis Adası'nda bekletildi. Ve 5 Ocak 1942'de, tutuklanışı gibi tam bir gizem içinde bırakıldı, Amerikan yetkilileri açısından, "dosyası"nın artık kapatıldığı söylendi. Ancak Mayıs 1942'de, komşularından biri geldi, iki "düztaban"ın kendisine Reich'ın yaşamında "garip bir şey" görüp görmediğini sorduklarını anlattı. İki adam komşuya, birkaç hafta önce (New York'un aynı mahallesindeki) evinde Dr. Reich'ın birtakım dedikodu ve kuşkulara yolaçtığını söylemişlerdi. O zamanki komşularının Reich'ı "suçlama gerekçeleri" şunlardı: kirasını bir göçmenden beklenmeyecek ölçüde düzenli ödüyordu: peki nereden buluyordu parayı? Çalışma odasının ışığı kimi zaman sabahın üçüne dek yanık kalıyordu; ne yapıyordu? Zaman zaman, çalıştığı odalardan garip ses ve çığlıklar geliyordu. Evinin bahçesinde, birtakım deney hayvanları yetiştiriyordu. Neler çeviriyordu acaba? Gizli çocuk alıcı, kara buyurgan ya da komünist miydi? Ve neden bahçesinin çevresini o kadar yüksek ve sık bir çitle çevirmişti? Neyse ki, Reich'ın çalışmalarını bilen bir komşu, "Dr. Reich'ın, kimi zaman hastalarında çok şiddetli duygu ve tepkilere yolaçan bir tür sağaltım uyguladığını ve kanser üzerinde köklü deneylere giriştiğini" anlatmıştı. İki güvenlik görevlisi, görüşüne göre, sessizce çekip gitmişti. İşlerin daha da karışmasını önlemek üzere, Reich New York güvenlik örgütü Başkanı Valentine'e mektup yazdı, kendisiyle ilgili yeni bir soruşturmaya girişilip girişilmediğini sordu, istenen her türlü araştırma ve elkoymanın yapılmasını kendisi istedi. Birkaç gün sonra, bir güvenlik görevlisi Reich'ın evine geldi, New York'taki bütün karakolların arandığını, bu denetlemenin sonucunda kendisine yönelik bir soruşturma bulunmadığının saptandığını haber verdi: bana sorarsanız bu, iki "düztaban"ın F.B.I. görevlisi olduklarını gösteriyordu, çünkü sıradan güvenlik örgütü bu kuruluşun etkinliklerinden habersizdi.

---

[2] THEODORE WOLFE, *Emotional Plague vs Orgone Biophysics*, Orgone Institute Press, New York, 1948, s. 6.

Oysa, sorguya çekilen F.B.I. ve bölge savcısı herhangi bir soruşturmaya giriştiklerini yadsıdı.[3]

Bu olayları, Reich'ın yaşamı anlatılırken kolayca küçümsenen bir olguyu gözler önüne sermek için aktardım: ömrü boyunca bir an bile şöyle rahat bir soluk alamayışı; 1927'de, işçi partilerinde yerleşik düzene karşı savaşmaya başlayışından ölümüne dek, yaşamı boyunca tam otuz yıl kesintisiz süren kovalamaca ve sıkıştırma. Avusturya güvenlik güçlerinin kendisini fişleyip tutuklamaları, Avusturya ve Almanya'daki silâhlı güçlere karşı düzenlenen silâhsız gösteriler, Ruhçözümlemesi Derneği'yle ortaklaşmacı partilerin yönelttikleri "bozguncu etkinlik" ya da tersine "karşı-devrimcilik" suçlamaları, hem Freud'cu, hem Marx'çı yöneticilerin yağdırdıkları gözdağları, Nazi komandolarının ve Gestapo'nun giriştiği sürekavı, önce Danimarka'da, ardından İsveç, sonra Norveç'te güvenlik ve sağlık örgütlerinin yönelttikleri sindirme ve karalamalar, Alman Stalincilerinin açıkça dile getirdikleri öldürme niyeti Reich'ın yaşamını tepesinde duran saldırı ve taşa tutulma tehlikesine karşı yürek daraltan bir savunmaya dönüştürmüştür. Genellikle "dingin" diye nitelendirilen dönemler (Norveç'te 1934-1937 arasındaki ilk üç yılla Birleşik Devletler'deki ilk on beş yıl) bile, gerçekte, zaman zaman kaygılarla geçmiş, hiç ara vermeden, şaşmaz bir biçimde çevresini saran adsız çembere karşı yüreğini bunalımla, acıyla, öfke ve hınçla doldurmuştur. Gerçek ya da düşsel işkencecilerine karşı gittikçe daha sık gösterdiği kuşkusuz usdışı tepkileri işte bu bakışaçısında değerlendirmeli; ama ayrıca, acıklı yaşamının son anlarına dek ortaya koyduğu sıradışı tinsel güce de saygı göstermeliyiz.

Reich, New York'a iner inmez, Theodore Wolfe'un kendisine kişilik çözümlemesi dersi sağladığı *New School for Social Research*'te (Yeni Toplumsal Araştırma Okulu'nda) öğretmenlik yaparak geçimini sağlamaya başlamıştı.[4]

Ama tıpkı Norveç'teki gibi, bu ruhsağaltım uygulayımı dersi geçim kaynağıydı. Reich'ın çalışmasının büyük bölümü Norveç'te gerçekleştirdiği, yeni ve bilinmeyen enerjiyle ilgili şaşırtıcı gözlemlerin derinleştirilmesine ayrılmıştı.

---

[3]IJSEOR, c. 1, rd. 3, Kas. 1942, s. 280.

[4]*Aynı.*

Örgensel Enerji Gözlem Aygıtı

Norveç'teki deneyler, şu saptama yüzünden, az çok askıda kalmıştı: ışın yayma örgensel özdeğe bağlı gözüküyor, SAPA kesecikleri̇nden özel bir yoğunlukla yayılıyor, madensel bir kutuda, SAPA kabarcıkları üretilen tüpler çekilip alındıktan sonra bile gözle görülebiliyordu; ayrıca bu, başka canlı özdeğin çıkarılmasından, kutunun sökülmesinden, yıkanmasından, uzun süre havalandırılmasından sonra da oluyordu. Aynı şey, kutunun iç yüzü güneşe tutulmadığı zaman da doğrulanıyor, günün en değişik saatlarında, bulutlu ya da kuru havalarda, güneşli ya da yağmurlu günlerde ışınım gözleniyordu. Reich, sözkonusu gizemli ışınımın "her yerde bulunduğu"nu kabuletmek zorunda kaldı: buysa, ışınımın *kaynağını* incelemek isteyen biri için pek yüreklendirici bir sonuç değildi.

Reich, Amerika'da hem SAPA kesecikleri ve bunların kanser hücreleri üzerindeki etkileri, hem de örgensel enerjinin görsel belirtileriyle ilgili deneylerini kaldığı yerden sürdürdü. Oslo deneylerinin istendiği anda yinelenebilir olmalarına karşılık, gizemli ışınımın kökeni hâlâ karanlıktaydı. Reich, onca zamandır aradığı, kendisini aydınlığa çıkaracak ipin ucunu deneylerine ara verdiği bir dinlenme anında buldu. Daha sonra anlatacağı üzere,[5] 1940 yazında, dinlence için Maine iline gitti. Göğü gözlerken, gökyüzünün batı kesiminde, ayın parladığı yöredekilerin doğu kesimdeki yıldızlara oranla daha az parladıklarını gördü. Pekçok gökbilimcinin öne sürdüğü gibi, yıldızların yanıp sönmesi ışığın yayılmasından ileri geliyor idiyse, parlaklığın ayın yakınlarında da aynı ölçüde, giderek daha yoğun olması gerekirdi. Bunun üzerine Reich yıldızlara tahta bir borudan bakmaya girişti, ve rastlantıyla, boruyu yıldızlar arasındaki karanlık bölgeye çevirdi. (Bu boru, Reich'ın sonradan gerçekleştireceği ve *örgensel enerji dürbünü* adını vereceği aracın en kaba ilk örneğiydi.) Büyük bir şaşkınlıkla, o karanlık bölgede, alabildiğine parlak ışık titreşimleri, giderek ışık şimşekleri gördü. Bu görüngü göğün en karanlık kesimlerinde çok daha yoğundu; gördüğü ışık ve şimşeklerin *türü* SAPA kesecikleri yerleştirilmiş ya da yerleştirilmemiş madensel kutularda saptadıklarının aynısıydı. Bunun üzerine Reich, gökyüzündeki ışık titremesiyle kırpışmanın, madensel kutuda ve deneyodasının bodrumunda gördüklerine aşırı derecede benzeyen bu görüngülerin ışık "yayılması"ndan değil, havaküredeki örgensel enerjiden geldikleri sonu-

[5] IJSEOR, c. 1, nr. 2, s. 123 ve s.

cuna vardı: işte bundan dolayı alabildiğine değişik koşullarda gözlenebiliyor, "her yerde bulunduğu" izlenimi veriyordu.

Reich, bunu izleyen aylarda, acunsal yaşam enerjisinin nesnel, deneysel kanıtını bulmaya çalıştı yine.

Reich, gerek Norveç ve Amerika'daki deneyodalarının bodrumlarında gözlenen külrengi-mavimsi bulutsuların madenlere değil, canlı, örgensel özdeklere yapışmasını bilmem kaç kez saptamış olmasından, gerek elektrik-ölçerle yaptığı deneylerin sonunda[6] maddenin örgensel enerjiyi ilkin çekip sonra ittiğini bilmesinden dolayı, madenlerle canlı özdeğin acunsal yaşam enerjisi karşısındaki değişik tepkilerinden yararlanarak örgensel enerjinin *bir aygıtla* gösterilebileceğini düşündü. Bunun üzerine, yaklaşık otuz santim boyunda dört köşe bir maden kutu yapmaya girişti. Kutunun üst yüzeyine yine madenden yapılmış, aşağı yukarı on beş santim uzunluğunda, beş santim çapında bir boru oturttu; borunun içine, hem borunun, hem de kutunun iç yüzeyinden eşit uzaklıkta bulunan, duyarlı bir ısıölçer yerleştirdi. Oda sıcaklığından yalıtmak üzere, borunun çevresini pamuk gibi ısıyı az ileten özdeklerle kapladı. İkinci bir duyarlı ısıölçer de, deney yapılan yerin ısısını denetlemek üzere, dışarı yerleştirildi.

Çalışma varsayımı şuydu: maden örgensel enerjiyi itiyorsa, kutunun içinde bu enerji bir çeperden öbürüne gönderilecekti. Enerjinin böylece *devinime* zorlanması kutunun içindeki ısıyı arttırabilirdi. Ve sıcaklık artarsa, bu artışın kutunun üst kapağında daha belirgin olarak saptanması gerekirdi. Kutunun üstüne oturtulmuş ısıölçerli borunun içiyle kutunun bulunduğu odanın iç ısıları arasında görülecek sıcaklık ayrımı, eylem halinde bir devinim enerjisinin bulunduğunun kanıtı sayılmalıydı, çünkü ısıldevinimbilimin ikinci yasasına göre, onu ayakta tutan bir enerji kaynağı yoksa, iki nokta arasındaki ısı ayrımının zamanla yokolması gerekirdi. O güne dek bilinmeyen bir devinim enerjisi madensel kutunun içinde etkinlikte bulunuyorsa, kutunun üstüne yerleştirilmiş ısıölçerin gösterdiği sıcaklıkla (To) deneyin yapıldığı odadaki ısıölçerin saptadığı (T) arasında sürekli artı bir ayrımın varlığı yalnız anlaşılır değil, aynı zamanda gerekli olacaktı.

Reich, sonradan aynı deneyleri gerçekleştirenlerin de doğruladığı üzere, sürekli yinelenen deneyler sonunda, gözle görülür biçimde (0,2 ile 1,8 santigrad arasında) değişen, aritmetik ortalaması 0,5 derece dolayında olan sıcaklık ayrımının sürekliliğini saptadı.[7]

---

[6] K, s. 85-96.

[7] *A.g.y.*, s. 98.

Reich, örgensel (canlı) özdeklerin deneyodasında görülen gizemli mavimsi bulutları kendine çektiğini anımsayarak, madensel kutunun çevresini örgensel bir gereçle kaplarsa aynı sonucu elde edebileceğini düşündü. Bunun için pamuk yumaklarını kullandı, onları madensel kutunun çevresine kontraplakla tutturdu; şimdi artık kutunun iki katmanı vardı, içte madensel katman, dıştaysa pamuk katmanı ve kontraplak. Reich bunu yaparken şu varsayıma dayanıyordu: örgensel gereç havaküredeki enerjiyi çekiyor, maden de önce çekip sonra itiyorsa, örgensel katman havaküredeki enerjiyi emecek, madensel katman toplanan bu enerjiyi önce "kendine çekecek", sonra itecekti. Örgensel katmana doğru gönderilen enerji madensel katman tarafından "dizginlenip" yeniden çekileceği, sonraki "emmeler"e hazır duruma getirileceği için, bu katmanın kutunun içine yönelttiği enerji, kutunun dört bir yanı madenle kaplandığından, orada hapis kalacaktı. Böylece kutunun içinde enerji birikecekti.

"Enerjinin madenden nasıl *geçtiğini* bilmiyoruz, diyecektir Reich birkaç yıl sonra.[8] Bütün bildiğimiz, onun içine gerçekten sızdığı, aygıtın içinde bütün öznel ve nesnel görüngülerin dışına oranla çok daha fazla yoğunlaştığıdır."

Reich, örgensel bir özdekle kaplanmış madensel kutunun içinde To-T arasındaki ısı ayrımının *çok daha sürekli ve güçlü* olduğunu coşkuyla saptadı.[9]

Einstein'la Görüşmeler

Reich, deneylerinin bu noktasında, son yıllardaki araştırmaları sırasında gözlediği enerjinin *somut deneysel bir kanıtı* bulunduğu sonucuna vardı, ve bunun için, hem yöntem ve yorum yanılgılarından kaçınmak, hem de gözlemlerine yöneltilebilecek bilimadamlığı özengenliği suçlamalarını önlemek üzere, ünlü bir doğabilimcinin katkısını sağlamayı kararlaştırdı. Ancak, İskandinav ülkelerinde "yerleşik bilim"le yaşadığı acı deneyim onu okullu "yetkililere" karşı çok ürkek yapmıştı: sonradan belirttiği gibi, gerçek üstün bilginin her zaman araştırmaya açık, bütün "bilimsel" doğruların geçiciliğinden emin oluşuna karşılık, "uzman", "uy-

[8] *A.g.y.*, s. 101.
[9] *Aynı.*

gulayımcı", okullu yetkili çoğu kez her türlü yeni araştırma tohumunu daha açılmadan boğmaya ya da ortadan kaldırmaya yatkındı. Nitekim, aynı süreç yalnız bilimsel değil, düşünsel, dinsel ve siyasal alanlarda da yürürlüktedir: herhangi bir akımı başlatan yaratıcı kişiliğin çevresinde, ustanın yapıtını mumyalaştıran "uzmanlardan oluşmuş bir rahip takımı" belirir. Bunun üzerine Reich, kendisi gibi Nazi eziyetinden kurtulmak için A.B.D.'ne göçmüş bulunan Albert Einstein'a başvurmaya karar verdi.

30 Aralık 1940'ta, Princeton Üniversitesi Yüksek Öğretim Kürsüsü'nde çalışan Einstein'a bir mektup yazdı; ruhçözümcü olarak geçmişine ve New York Yeni Toplumsal Araştırma Okulu'ndaki öğretim üyeliğine kısaca değindikten sonra, şöyle diyordu:

"Birkaç yıl önce, çok özel biçimde işleyen ve birçok yönden mıknatıslı elektrik enerjisinden apayrı davranan dirimsel bir enerji bulguladım.

"Sorun, böyle mektupla anlatamayacağım kadar karmaşık ve inanılmaz. Birkaç sözcükle özetlemem gerekirse, 'örgensel enerji' adını verdiğim bu enerjinin varlığı yalnız canlı varlıklarda değil, havakürede, toprakta kanıtlanmış, birtakım aygıtlar onu görünür kılmış, belli bir yerde yoğunlaştırmış, ve onun yolaçtığı ısı değişimlerini ortaya çıkarmıştır. Bu enerjiyi kanserin sağaltımında belli bir başarıyla kullanmaya girişmiş bulunuyorum.

"Ancak bütün bunlar, gerek parasal gerek olgusal açıdan, elimdeki güçleri aşmakta ve daha geniş çaplı bir işbirliği gerektirmektedir; başka bir gerekçe de, sözkonusu enerjinin buyurgan vebaya karşı etkili biçimde kullanılabilme olasılığıdır. Bir buçuk yıl önce insan bedeninden ve güneşten yayılan ışınımla kimi yalıtkanların yüklenmesini ele alan kısa bir yazının dışında, bu konuda henüz hiçbir şey yayımlanmamıştır (...).

"Sorun, onu alıp bilim dünyasında pek yaygın olan usdışı akımın ayakları altına atmayı göze alamayacağım kadar önemlidir (...)

"Deneyodama gelip bu görüngüleri kendi gözünüzle görmenizi istemezden önce bu araştırma konusunda size biraz daha bilgi vermem yerinde ve yararlı olacaktır. Amerikan Doğal Bilimler Akademisi'ne bir durum bildirisi göndermeye konusundaki çekingenliğim size garip gelebilir, ama bu, daha önce yaşadığım alabildiğine olumsuz deneyimlerin sonucudur."[10]

Tarihsel Buluşma

Reich'ın umduğu gibi, Einstein bir süre sonra, 6 Ocak 1941'de, kendisiyle araştırması konusunda tartışmaktan mutlu olacağını bildirdi ve evine gelmesini önerdi: 13 Ocak saat 15.30'da buluşmayı kararlaştırdılar.

---

[10] *The Einstein Affair*, Orgone Institute Press, Belgesel Cilt A -XI- E. Belge E - la.

Tarihsel bir buluşma oldu bu. Reich, beş saat boyunca, Einstein'a örgensel enerjiyle ilgili deneylerini açıkladı, gözlediği görüngülerin beylik doğabilimle ya da nicem (quantum) doğabilimiyle inandırıcı biçimde açıklanamadığını anlattı.

Reich anlattıkça, Einstein'in ilgi ve tutkusu artıyordu.

"İlk ağızda kutunun içinde kaçınılmaz biçimde ortaya çıkan ısı yükselmesinden hiç sözetmedim, diye yazacaktır Reich dostu Neill'e,[11] çünkü bunun bir doğabilimcinin kafasına inanılmaz gözükeceğini biliyordum. Ona ilkin yanımda getirdiğim örgensel enerji dürbünündeki dirimsel enerji ışınımlarını göstermek istiyordum. Ve şimdi beni iyi dinleyin: odayı kararttım, nasıl kullanacağını anlatarak örgensel enerji dürbününü ona verdim. Gözlerimizi karanlığa alıştırmak için yirmi dakika kadar bekledik. Sonra Einstein örgensel enerji aygıtıyla karanlık gökyüzüne baktı ve ağzı bir karış açık bağırdı: 'Çok doğru, orada işte! ben de görüyorum bu *şeyi*!' Aygıtla birkaç kez üst üste baktı, sonra: 'İyi ama hep görüyorum bu yanıp sönmeyi: sakın kendi gözümün içinde olmasın?' dedi.

"Böyle geri adım atmasına biraz şaşırdım, çünkü örgensel enerji dürbünü ışınları son derece belirli, aygıtın çeperinin oluşturduğu kara çemberle çevrili bir alanda gösteriyordu, ve Einstein'in ilk haykırışı kendiliğinden, inanarak olmuştu. Örgensel enerjinin bulunuşuyla ilgili yazılarımda ışınların nesnelliği sorunu üzerinde uzun uzun durmuştum (...). Açıkladığım gibi, sözkonusu nesnelliğin kanıtı, büyüteçle baktığınız zaman ışınların ve öbür ışıklı görüngülerin büyütülebilmesiydi: öznel görüngüler sözkonusu olduğunda böyle bir şey yapamazdınız."

Daha sonra Einstein Reich'a daha başka bir şey gözlemleyip gözlemlenemediğini sordu. Reich da ona, kendisine çok inanılmaz geldiği için değinmekten kaçındığı öbür görüngüden sözetti: enerji biriktirecinin üst yüzünde ve içinde saptadığı sıcaklıkla dış ortamın ısısı arasındaki ayrım. Reich'ın önceden kestirdiği üzere, bunun üzerine Einstein bağırdı: "İşte bu olanaksız! Doğru olsaydı, yer yerinden oynardı!" Şimdi artık hem Einstein hem Reich büyük bir coşku içindeydi. Görüngü üzerindeki kısa bir tartışmadan sonra, Reich'ın ona küçük bir biriktireç göndermesi kararlaştırıldı; Einstein, "gözlemler anlatılanları doğrularsa, buluşunu desteklemeye söz verdi."

Reich, izin alıp ayrılmazdan önce neden birçok kişinin kendisini küçüklükla suçladığını anlamaya başlayıp başlamadığını sorunca, Einstein, bunca aykırı bilimsel varsayım karşısında, böyle bir suçlamanın "son derece anlaşılır" olduğunu söyledi.

---

[11] *A.g.y.*, belge 21.

Anlatımızı sürdürmezden önce şunu belirtelim: Reich'ın yüzyılımızın en büyük doğabilimcisiyle yaptığı, çağdaş doğabilimin belli başlı bütün sorunlarının ele alındığı, sonunda Einstein'in Reich'ın doğabilim alanında doktora yapmadığına inanmak istemediği, gerçekleştirdiği gözlem ve deneyleri kendi adına derinleştirmeye söz verdiği uzun görüşme, yalnız Reich'ın şaşırtıcı zihinsel esnekliğini, üniversitede okumadığı araştırma alanlarını bile kavramaktaki sıradışı yeteneğini değil, ayrıca karşıtlarıyla karaçalıcılarının bir yansıtımcı (pananoiaque) tarafından üretilmiş garip-likler olduklarını söyleyerek bir kalemde silip atmaya çalıştıkları kuram ve gözlemleri açıklarken ortaya koyduğu düşüncenin köklü ve inandırıcı mantığını kanıtlamaya yeter sanırım (nitekim, Marcuse, tam bir bilgiçlikle "garip düşlemler" diyecektir bu kuram ve gözlemler için[12]).

Einstein'la görüşme Reich'ta çok kolay anlaşılır umutlar yaratmıştı. Hemen küçük bir biriktireç yaptı, ve Şubat'ın başlarında onu Einstein'a kendisi götürdü.

Biriktireç Einstein'ın bodrumunda bir masa üstüne, denetleme ısıölçeriyse masadan yaklaşık bir metre uzağa, açık havaya yerleştirildi. Biraz sonra Reich'la Einstein, biriktirecin üstüne oturtulmuş ısıölçerin bodrumun tavanından aşağı sarkıtılmış öbür ısıölçere oranla bir derece yüksek bir ısıyı gösterdiğini birlikte saptadılar. Einstein yine şaşırdı, Reich da bundan anlaşılır bir hoşnutluk duydu. Bunun üzerine Einstein, aradaki ısı ayrımını iki üç hafta sürekli gözlemek istediğini bildirdi; sonra, izlenimlerini Reich'a yazacaktı.[13]

Ancak on gün sonra Reich bütün umutlarını suya düşüren bir mektup aldı.

Büyük doğabilimci, ışıklı görüngülerin "öznel izlenimler olmaları olasılığını bütünüyle ortadan kaldıramadığı için" ısıyla ilgili görüngüleri denetlemekle yetindiğini belirttikten sonra (görünüşe göre, Einstein bu konuda Reich'ın öne sürdüğü kanıtlara pek katılmamıştı, çünkü tartışma sırasında söylediklerini tıpı tıpına yineliyordu; oysa Reich, sözkonusu görüngüler öznel olsa, örgensel enerji dürbününün önüne bir büyüteç konduğu zaman "büyümemeleri" gerekirdi diyerek bu varsayımı çürütmüştü), şöyle diyordu:

---

[12]H. MARCUSE, *Eros and Civilization*, Routledge and Kegan Paul, Londra, 1955, s. 239.

[13]*The Einstein Affair*, *a.g.y.*

"İlk olarak, aygıtımızda hiçbir değişiklik yapmadan art arda birçok kez ısıölçerleri okudum. Gerçekten de, kutunun üstüne yerleştirilmiş ısıölçer odanın tavanından sallandırılana oranla 0,3-0,4 derece yükseğini gösteriyordu."

Demek ki Einstein'in gözlemleri Reich'ın öne sürdüklerini doğruluyordu, ve Einstein'in deyişiyle bu gözlemler, doğrulandıkları zaman, "yeri yerinden oynatırdı."

"Ancak bundan sonra, diye yazacaktır Reich ilerde, bütün öbür doğabilimciler ve bilimadamlarıyla yaşadığım şey kendini gösterdi: ilk ağızda, olguyu yadsırlar; ben onu kanıtladıktan sonra, bakarlar ki yadsıyamıyorlar, garip bir yorumla safdışı etmeye çalışırlar. Bu kez aynı şey Einstein'la değil, yardımcısıyla başıma geldi."[14]

"Yardımcılarımdan biri, diyordu Einstein mektubunda, dikkatimi çalıştığımız odalarda tavandaki ısının hep döşemeninkinden daha yüksek olduğuna çekti." (Anımsanacağı üzere, deney bir bodrumda yapılıyordu, ve kışın, yapının ısıtılması gerçekten de tavanı topraktan daha sıcak kılıyordu.)

"Oysa, diyordu Einstein, bu tür bir odaya yatay bir düzlem yerleştirirsek, düzlemin alt yüzü, ısının döne döne yayılmasından ötürü toprakla, üst yüzü de tavanla iletişimde bulunacaktır. Nitekim, (biriktirecin yerleştirildiği) masanın alt yüzünde ısının üst yüze oranla 0,6 derece düşük olduğunu saptadım. Bu öğe, daha sonraki deneylerde kesinlik kazandı.

"Sonra madensel kutuyu sarıldığı pamuk kılıfla tahta 'kafes'ten çıkardım, doğrudan doğruya masanın üstüne koydum, ısıölçeri kutunun üst kapağına yerleştirdim, katlanmış bir gazeteyle sardım, gazeteyi daha önce pişmiş toprak borunun bulunduğu yere soktum.

"(Birbiri ardından yinelenen denetlemelerin doğruladığı) sonuç: iki ısıölçer arasındaki ayrım ortadan kalkıyor, ya da artık 0,1 dereceyi geçmiyordu. Buysa, şunun kesinlikle öne sürülmesine izin verir: madensel kutunun yapısı bozulursa (ve kutu doğrudan doğruya masaya değerse) ısı ayrımı yokolur. Ancak, bu denetlemelerle de yetinmedim.

"Alttan soğuyan masa yüzeyine değmenin madensel kutu üzerindeki etkisini iyice ortadan kaldırmak üzere, kutunun alt yüzüyle masanın üst yüzeyi arasına birkaç kat kâğıt yerleştirdim. Isı ayrımı hemen kendini gösterdi: kutunun üstüne oturtulmuş ısıölçerin gösterdiği sıcaklık düzenli olarak tavana asılı duranınkinin 0,3-0,4 derece üstüne çıktı.

"Sorunun bu deneylerle eksiksiz çözüldüğü görüşündeyim: ısı ayrımının madensel kutuyla, onu saran pamuk kılıfla hiçbir ilintisi yoktur; o doğrudan doğruya masanın yatay düzleminin etkisindedir."[15]

Bu mektup Reich'a çok amansız bir yumruk oldu, ve ilerde göreceğimiz gibi, büyük olasılıkla silinmez bir iz bıraktı, daha sonraki bütün

---

[14] Aynı yer.

[15] Aynı yer, belge 9 a.

bilimsel tartışmaları yorumlayışını etkiledi. Ama, her zamanki gibi, yine yılmadı.

20 Şubat 1941'de Einstein'a, yardımcısının onayladığı yorumu bütünüyle çürüten uzun bir bildiri-mektup gönderdi.[16] Reich'ın yanıtını bütün ayrıntılarıyla aktaracak yerimiz yok, bununla birlikte birkaç çarpıcı kanıtlama anılmaya değer.

Reich önce, tavandan döne döne yayılan sıcaklığa bağlı olsaydı, masanın *yanında* asılı duran ısıölçeri alıp biriktirecin yerleştirildiği yüzeyin *üstüne* aktardığımız zaman, ısı ayrımının ortadan kalkması gerektiğine değinir. Oysa öyle olmaz: (Einstein'ın yardımcısının parmak bastığı döne döne yayılım dolayısıyla) hafifçe azalsa bile, ısı ayrımı olduğu gibi kalır.

"Isının döne döne yayılımı yorumu"nun başka bir çürütülmesi: denetleme ısıölçerinin ve masanın üstüne, yaklaşık bir metre yukarıya, başka bir tahta levha asıldığında, "tavanın döne döne yayılımla masanın üst yüzünü ısıtması" önleneceğinden, yokolması gereken ısı ayrımı sürüyordu.

Üçüncü denetleme: masanın alt ve üst yüzü arasındaki ısı ayrımını azaltmak üzere (kötü bir iletken olduğu için kutunun içinde olabildiğince çok "döne döne yayılan sıcaklık"ın birikmesini sağlayan) tahta levhayı (sözümona ele alınan sorunu yaratan, masanın alt yüzüyle üst yüzü arasındaki sıcaklık ayrımını hızla ortadan kaldıran iyi iletken) madensel levhayla değiştirdiğimiz zaman da kutunun üstündeki ısıölçerle denetleme ısıölçeri arasındaki ısı ayrımı sürüyordu.

Dördüncü denetleme: tıpkı denetleme ısıölçeri gibi, altına "döne döne yayılım" görüngülerine izin verecek bir levha koymadan madensel kutuyu da bir iple tavandan aşağı sarkıttığımız zaman da ısı ayrımı yerli yerinde duruyordu.

Reich bu denetlemelere çok daha asal bir başkasını eklemişti. Bir enerji biriktirecini aylarca *açık* tutmuş, üstünde soğuk ya da sıcak hiçbir "tavan" bulunmadığı, güneş ışınları altında kalmadığı halde, ortamın ısısını değişik ısıölçerlerle yöntemli olarak denetleyerek, Einstein'in da gözlediği 0,5 derecenin üstünde ısı yükselmelerini saptamıştı.

Reich bundan sonra dirimbilimsel alanda gerçekleştirdiği bütün geçmiş deneyleri kısaca özetliyor, her gün yaklaşık yarım saat enerji biriktirecine soktuğu iki yüzü aşkın kanserli denekte elde ettiği şaşırtıcı birkaç veriyi anıyordu: sağaltımdan geçirilmemiş deneklere oranla,

[16] Aynı yer.

örgensel enerji biriktirecine sokulmuş kanserli hastalar ortalama üç kat uzun yaşıyordu.

Son olarak, dirimi dört aşamalı (gerilim-yüklenme-boşalma-gevşeme) ve tartımlı bir (yayılma-büzülme) açılıp kapanma görüngüsü sayan kuramını özetliyordu.

"Bütün bunların son derece yalın olduğunu ve insanlara 'çılgınca' gözüktüğünü anlıyorum, diye sürdürüyordu acı bir dille.[17] Hiç kuşkusuz, bu konu benim tek başıma yürütemeyeceğim kadar geniş. Ayrıca, öylesine yeni ki, yıllarca benim de içimde alabildiğine tehlikeli bir yolda ilerlediğim duygusu uyandı, ve bütün yeni şeyler karşısında gösterilen geleneksel direnç duvarını delebilmeyi pek ummadım (...).

"Birinci buluşmamızda, elde edilebilecek kimi deneysel ve hekimsel sonuçlar konusundaki düşünlerimi aktardım size (...). Varsayımların genişliği altında ezilmiş olarak, gerek doğabilim alanında gerek başka alanlarda sizden çalışmamın çok hakettiği yardımı göreceğimi umuyordum (...). Sonunda doğabilim dünyasını bu dirimsel-doğabilimsel bulguyla ilgilendirmek elimden gelmeyecekse, uygun bir zaman içersinde, bu geniş araştırma alanının *doğabilimsel* yanının kolaçan edilmesi konusunda hiçbir ciddi olasılık kalmıyor demektir (...). Üstelik, sizden gelecek olumsuz bir yargı, yetkeye körü körüne bağlı insanların, bilim dünyasında hep gördüğümüz gibi, çalışmama karşıçıkmalarına yolaçacaktır. O zaman, yıllardır 300-500 dolarını deneyodamın giderlerine ayırdığım alçakgönüllü öğretmenlik kazancımın dışında, her türlü parasal destekten yoksun, nesnel kanıtların yerini tutan kötüniyetli söylentilere karşı tek başıma savaşmak zorunda kalırım. Tek kaynağım dirimsel-ruhbilim alanında herkesin kabulettiği ünüm, tek dayanağım da yıllardır elde edebildiğim sonuçlar olur (...).

"Bu koşullarda, günümüz dirimbilimine egemen olan yanlış anlayışlar, doğaöteci ve makinacı görüşler dört bir yanı kaplamayı sürdürür (...).

"Hâlâ karşıma çıkan güçlükler, aslında, elde ettiğim sonuçların kolay anlaşılamamasından gelmektedir. Örneğin:

"Dirimsel 'gerilim ve yüklenme' denklemine dayanarak (1930-1935) haz ve kaygının bedendeki dirimsel elektrik akımlarının karşıt iki yönünü (merkezkaç oldukları zaman: yayılma ve hazzı; merkeze doğru oldukları zamansa: büzülme ve kaygıyı) yansıttıklarını bulguladığımda, bir hekim şu 'kanıtı' ileri sürerek tepki gösterdi: derideki gizilgüçler bütün bedenin gösterdiği tensel-tinsel coşkuların değil, 'iletkenle derinin birbirine değmesinin yarattığı gizilgüçlerin' sonucudur. Ama bu hekim, sözkonusu elektrik yükleri harhangi bir zarla bir iletken arasında da gözlenebileceğine göre, neden *canlı* varlığın gizilgüçlerinin ölçülmesi gerektiğini açıklayamıyordu (...).

"1936'da, doğrulanmış gerilim-yüklenme işlevine dayanarak dirim kabarcıklarını bulguladığımda, bunların 'havadaki tohumlar'ın sonuçları olduğu ileri sürüldü. Bu karşıçıkışlar beni sımsıkı kapanan kaplarda deney yapmaya ve kimi özdekleri akkor haline gelene dek ısıtmaya götürdü: sözkonusu deneyler karşıtlarımın 'kanıtı'nı çürütmekle kalmadı, dirim keseciklerinin bu yoldan *çok daha iyi* üretilebileceklerini de gösterdi.

---

[17] *A.g.y.*, belge 10 a.

"Dirim keseciklerinin 2000'in üstünde bir büyütmeyle gözlenmeleri gerektiğini söylediğimde, 1000 kez büyütmenin ötesinde, 'yapıların artık açık seçik görülemediği' yanıtı verildi. Ben de dirim kabarcıklarında yapıları çözümlemek değil, ancak 2000-4000'lik büyütmeyle gözlenebilen, belli belirsiz yayılıp büzülme devinimlerini görünür kılmak istediğimizi belirttim. Başka bir 'kanıt'ı, sözkonusu devinimlerin birtakım görsel görüngüler ('Brown' devinimleri) oldukları savını da yadsıdım. 2000'den fazla büyütülmüş kömür tozu kökenli kabarcıkları gözleyen herkes devinimlerin dirim keseciklerinin *içinde* ortaya çıktığını, 'moleküllerin birbirine çarpması'nın sonucu olmadığını açıkça saptamıştır.

"1937 başında, Fransız Bilimler Akademisi'nin üyelerinden ünlü işlevbilimci Prof. Lapicque hem keseciklerinin içindeki devinimlerin dirimbilimsel niteliklerini, hem de kesecikleri kendi kendilerine üretme olasılığını gösteren olguları yayımlamaktan kaçındı. Lütfedip kabulettiği tek şey, mikroptan arıtılmış eriyiklerde bakteriye benzer canlıların oluştuğuydu. Akademi bildirimin bir bölümünü yayımlamaya yanaştıysa da, aralarında dirim kabarcığı devinimlerinin öne sürülmek istendiği gibi kimyasal değil, dirimsel-doğabilimsel olduğunu gösteren birtakım asal sonuçların da bulunduğu bölümler dışarıda bırakıldığı için ben karşıçıktım (...). Aynı biçimde, mikroskopla çektiğim, ayrıştırılan yosunun tekhücreli canlılar üretmesini tartışılmaz biçimde gözler önüne seren fotoğraflar da hiç anılmadı (...).

"Yine 1937 başında, keseciklere ayrıştırılan bir hayvan dokusundan kanserli hücrelerin doğuşunu bulguladığımda ve kanser hücrelerinin gelişmesiyle ayrışmış yosundan türeyen tekhücreli varlıkların gelişmesinin aynı olduğunu anladığımda, Norveç Devlet Bakımevi yöneticisiyle urların *incelenmesi ve sağaltımı* konusunda bağlantı kurdum. Ama bu girişimi, birkaç ay süren ve yaşamımı hemen hemen yerle bir eden bir karaçalma dalgasına yolaçtı (...).

"Çürümüş kanserli dokudan yaklaşık 0,25 mikron boyunda küçük canlılar türetmeyi ve bunu sağlıklı farelere şırıngayla vererek kanserli urlar oluşturmayı başardığımda, çalışmamla ilgilenen bir dirimbilimci, hazırladığım eriyikte çürüme basilleri gördüğünü söyleyerek karşıçıktı (...). Bu 'karşıçıkışla' aslında, deneyimi doğruluyordu: kemirgenlere aşılanan küçük canlılar gerçekten de önbesilerin (proteinlerin) çürümesiyle oluşmuşlardı. İşler işte böyle ya da buna benzer biçimde gitti yıllar boyu.

"Ve derken, çalışmamın bütününü hiç kavrayamayan, saptanan ısı ayrımının 'tavandan masanın üst yüzeyine yansıyan ısı'nın sonucu olduğunu ileri süren yardımcınız."

Çalışmasına gösterilen direnmelerin hepsinin usdışı yanına parmak bastıktan, özellikle bizim toplumda yaşayan bir insanın hem kendi, hem de doğa yaşamında cansız özdeğin bir işlevini görür gibi olduğu an kapıldığı büyük korkuyu vurguladıktan sonra Reich sözünü şöyle bağlıyordu:

"Bu açıklamalardan sonra varacağınız kararlar ne olursa olsun, şimdiye dek kendinizi adadığınız çalışmalardan dolayı size yürekten teşekkür etmek istiyorum. Fransız ve İskandinav çalışma arkadaşlarımın dışında siz, son on iki yılda karşılaştığım, dirimbilimsel kuramımın somut temellerini kavrayan tek bilimadamı oldunuz: *özdeğin açığa*

çıkardığı enerjinin etkisiyle canlı özdek keseciklerinin oluşmasını anladınız. Bu olgu bile benim ve bilimsel savaşımım için büyük anlam taşımaktadır (...).

"Eğer her şeye karşın, başlangıçtaki eğiliminiz uyarınca benimle işbirliği yapmayı kararlaştırırsanız, yalnız bir sürü değerli hekim ve bilimadamının değil, ayrıca ciddi olarak ele alınırsa örgensel enerjiden büyük yardım görecek sayısız kanser hastasının da gönül borcu sizin olacaktır (...)."[17bis]

Boşa Giden Umutlar

Bir aydın olarak atıldığı uzun ve yalnız serüvende Reich'ın nasıl umutsuz ve boş bir dirençle yardım aradığını, büyük bir özengenlik ve kendini beğenmişlikle tek başına araştırmaya giriştiği suçlamalarının ne denli haksız olduğunu gösteren bu tutkulu çağrıya Albert Einstein yanıt vermedi. Reich, 1 Mayıs 1941'de ona dirimsel enerjiyle kanser sağaltımında elde edilmiş daha başka önemli sonuçlar gönderdi; aynı zamanda, Şubat ayında yazdığı uzun mektuba yanıt istedi: boşuna. 17 Mayıs ve 23 Eylül'de yanıt istediğini yineledi: sonuçsuz. 5 Kasım'da, Reich'ın ikinci eşi İlse Ollendorf, yardımcısı olarak, Einstein'ın yazmanı H. Dukas'a mektup yazıp Einstein'ın evinde kalmış dirimsel enerji aygıtlarını göndermesini rica etti. Einstein dirimsel enerji biriktirecini gönderdi, ama dürbünü tuttu. İlse Ollendorf onu da isteyince, Bayan Dukas, Einstein'in dürbünü kendine armağan edilmiş saydığı için göndermediğini yazdı. Reich dürbünü geri almak için üsteledi, ama dirimsel enerji gözlem aygıtının geri gelmesi tam iki aya ve bir sürü yeni istek mektubuna patladı.

Reich'ın çalışma arkadaşı Th. Wolfe'un aydınlar arasında dolaşan ve Einstein'ın Reich'ın öne sürdüklerini deneylerle denetlediğini ve temelsizliklerini kanıtladığını aktaran "söylenti"yi işitmesine dek, buz gibi bir suskunluk içinde, iki yıl geçti. Oysa, bu konuda hiçbir yanıt alamamış olmasına karşın, Reich Einstein'ın (daha doğrusu yardımcısının) bu düzmece "kanıtlama"sını çürüttüğüne göre, kaynağı konusunda en küçük bir kuşkuya yer bulunmayan "söylenti" belli ki gerçek bir kışkırtmaydı. Wolfe, bu durumda, olgulara dayanan doğrunun ortaya çıkabilmesi için, Reich'la arasındaki yazışmaları yayımlamak zorunda kalacağını belirten bir mektup yazdı Einstein'a.[18] İki yıldır dilini yutmuşa benzeyen Einstein, hemen ertesi gün, korkunç bir öfkeyle yanıt verdi: kendisinin Reich'a

[17bis] *A.g.y.*, s. 17-18.

[18] *A.g.y.*, belge E-23.

yazdıklarını izinsiz yayımlamaya hakkı olmadığı konusunda Wolfe'u uyarıyordu:

"Değindiğiniz yayına izin vermeye hiç niyetim yok, diyordu Einstein, ve adımın bu konuda kullanılmasının önlenmesi için gereken her şeyi yapacağımı bildirmek isterim. Özellikle hiç güvenmediğim bir konuda, adımın yaymaca ereğiyle kullanılmasına izin veremem."[19]

Bu gibi durumlarda olduğu gibi, Reich hemen o keskin diline döndü. 20 Şubat 1944'te, Einstein'a sarsılmaz gözüpeklik ve saygınlığına iyi bir örnek olan şu mektubu gönderdi:

"Sevgili Prof. Einstein, diyordu mektup, Dr. Wolfe mektubunuzun bir örneğini bana verdi. Bir küme dürüst bilimadamının ve önemli bir bilimsel etkinliğin sorumlu kılavuzu olarak mektubunuzdaki onur kırıcı sözlere karşıçıkmak zorundayım.

"Başlangıçta, içinizden gelerek, 'doğabilim dünyasında patlayacak bir bomba' diye nitelendirdiğiniz ısı ayrımı kanıtlanmışa benzediği zaman, çalışmamı desteklemeye hazırdınız. Sözkonusu görüngü gözünüzün önünde doğrulandı. Daha sonra, yardımcınız, deneysel olarak çürüttüğüm, yanlış bir yorum önerdi. Sözü geçen deneysel çürütmeyi anlattığım uzun yazıya yanıt vermediniz. Ondan sonra bile çok önemli sonuçlarla varsayımları aktararak size büyük bir güven gösterdim.

"Tam bu sırada, çalışmama düşman kişiler doğabilim dünyasındaki yetkenizi, eldeki olguları çarpıtarak, karalayıcı dedikodular yayarak beni yaralamakta kullandılar. 1941'de size sunduğum olguların yayımına üç yıl karşıçıktıktan sonra, kamuoyuna doğruyu açıklamak zorunluluğunu duyumsuyoruz. Dr. Wolfe'u, içinde bulunduğumuz zorunluluğu size önceden haber vermekle görevlendirdim. Demek ki, her durum ve koşulda size değer verip saygı gösterdim. Sizse buna, bizleri birtakım tanıtım işlerinde adımızı kötüye kullanmaya kalkışmakla suçlayarak karşılık verdiniz. Örgensel enerjiyi inceleyen dirimsel doğabilimin olguları bu türlü ayakoyunlarının tanıtımına gerek duymayacağımız kadar ciddi ve sağlamdır. Sözkonusu olgular, sizin katkınıza gerek kalmadan kendilerini kabulettirmeyi başarmıştır, bundan sonra da başaracaktır.

"Giriştikleri bilimsel araştırma için en çetin parasal ve uğraşsal özverilerde bulunan çalışkan ve dürüst insanların onuruna saldırmaya hiç hakkınız yok. Daha önce söylediğim ve çürütülmez kanıtların gösterdiği üzere, örgensel enerji bilimiyle ilgili araştırma bize hiçbir çıkar sağlamıyor: tersine, epey paraya patlıyor.

"Tutumunuz benim açımdan anlaşılmazdır. Adımızın kötüye kullanılmasını önlemek istiyorsanız, bize değil, hepimize karaçalanlara karşıçıkmalıydınız."[20]

Daha önceki davranışının saçmalığını gören Einstein bu mektuba kısa ve garip iki satırla yanıt verdi. Reich'ın çalışmasıyla ilgili olumsuz söy-

[19] *A.g.y.*, belge E-24.

[20] *A.g.y.*, belge E-28 a.

lentiler yaymadığını, daha önceki mektuplarına da bu soruna ayıracak geniş zaman bulamadığı için karşılık vermediğini belirttikten sonra, mektubu şöyle bitiriyordu:

"Benim sizinkilere yaptığım gibi, sözlü ve yazılı sözlerimi anarken sakınımlı davranmanızı rica ederim."[21]

Reich bu ricaya boyuneğdi, ve doğrusunu isterseniz, büyük doğabilimci Albert Einstein'la, gerek aktöresel, gerek bilimsel açıdan pek parlak bir yer tutmayan garip mektuplaşması böylece sona erdi.

Sağaltımdan Arı Araştırmaya

Bu yeni ve acılı düşkırıklığı, Einstein'in kendisine tattırdığı aşağılanma Reich'ın araştırmalarına kazandırdığı sıradışı örgütleme ve geliştirme çabasını ne durdurdu, ne de yavaşlattı.

Olağandışı kişiliğinin yarattığı çekim gücünü ve çarpıcı örgütleme yeteneğini bir kez daha kanıtlayarak, Amerika'ya gelişinden topu topu iki yıl sonra, 1936 Şubat'ında Oslo'da cinsel tutumbilim araştırmaları için kurduğu Kurum'un bilimsel ve yayın etkinliğini sürdürmeye yetecek kadar öğrenci toplamıştı çevresinde. Kurum, Reich'ın Avrupa'yla ilintilerinin bütünüyle sona erdiğini ve kendini yalnız yeni dirimsel enerji bilimi araştırmalarına adama kararını simgelemek üzere, ilkin "Cinsel tutumbilim ve örgensel enerji araştırma Uluslararası Kurumunun Amerikan Kolu" diye adlandırıldı. Daha sonra bu ad Orgone Institute (Acunsal Yaşam Enerjisi Araştırma Kurumu) olarak kısaltıldı ve bilimsel donanım New York ilinde Forest Hills'e taşındı. Ancak, Kurum'un yayımladığı dergi, bir süre daha: *International Journal of Sex Economy and Orgone Research* (Uluslararası Cinsel Tutumbilim ve Dirimsel Enerji Araştırma Gazetesi) adını taşıyacaktı; 1947'den sonra bunun yerini *Annals of The Orgone Institute* (Acunsal Enerji Araştırma Kurumu Yıllıkları), onun yerini de, 1949'da, *Orgone Energy Bulletin* aldı; bunun yayımı, Reich'ın hapse atılması ve ölümüyle son bulacaktı.

Başlangıçta, araştırma çabaları kanser ve onun örgensel enerjiyle ilintileri üzerinde yoğunlaştı: bunun için, bir kanser ve örgensel enerji araş-

[21] *A.g.y.*, belge E-29 a.

tırma deneyodası kuruldu.[22] Oslo'da başlatılmış kanserli fareler üzerindeki deneyler kaldığı yerden sürdürüldü. Norveç'te yapılmış örgensel enerjinin canlı özdekler tarafından emilmesi, madenler tarafından itilmesi gözlemi, daha önce gördüğümüz gibi Reich'ı son derece yalın, ilk dirimsel enerji biriktireçlerini yapmaya götürdü. 8 Mart 1941'de, biriktireçle kanser sağaltımı konusundaki ilk denemeler başladı. Bütün bu denemeler düzenli olarak, yıllarca Birleşik Devletler Food and Drug Administration'a (Besin ve İlâç Kuruluşu'na) bildirildi, ve hiçbir olumsuz tepki gelmedi. Altını çizmek istediğim bir olgu bu, çünkü kanımca Reich'ın Birleşik Devletler'de de itilip kakılmasının başlıca nedeninin, kimi hasta zihinlerde (ne yazık ki, bütün ülke yöneticileri arasında pek yaygın bu insanlarda) *Reich'ın cinselliğe olumlu bakışının* yarattığı yıkıcı tepki olduğunu, öteden beri ileri sürüldüğü gibi siyasal konumunun, kanser ya da başka hastalıklarla ilgili bilimsel kuramlarının ya da sağaltım uygulayımlarının bunda hiç payının bulunmadığını gösteriyor.

Reich, 1946'da, Rangeley yakınlarında ormanlık bir alanda küçük bir yer aldığı Maine'e taşındı; buraya "Orgonon" adını verdi, evini, araştırma deneyodalarını yerleştirdi (bu araştırmalar, ilerki yıllarda, görülmemiş bir boyuta erişecekti), orada örgensel enerji bilimiyle ilgili dersler, topluçalışmalar düzenledi. Şimdi artık çalışmasının büyük bölümü temel doğabilimsel ve dirimsel-doğabilimsel araştırmalara ayrıldığından, hem sağaltım hem öğretim açısından hekimlik çalışmasının asal yanını başkalarına bırakmak istiyordu. Bundan ötürü Dr. Elsworth Baker'ı *training therapist*, başka bir deyişle yeni dirimsel enerjiyle sağaltım uzmanlarının yetiştirilmesiyle görevli hekim olarak atadı.

Baker bu görevi Reich'ın ölümüne dek yürüttü, öğretim işlevini bugün (1971) de sürdürmektedir. Baker, 1953'ten beri ayrıca Reich Vakfının örgensel enerji bilimine dayalı tıp dergisi *Orgonomic Medicine*'in de yöneticiliğini yaptı. Geçenlerde, yirmi yıllık dirimsel enerjiyle sağaltım uygulamasından elde ettiği hekimsel ve toplumsal sonuçları gözler önüne seren bir kitap yayımladı.[23]

1949 Aralık'ında, Wilhelm Reich Vakfı kuruldu; bunun tüzüğe göre işlevi, acunsal yaşam enerjisini araştırmakla yükümlü Orgon Enstitüsü deneyodalarının etkinlikleri, dirimsel enerjiyle ilgili bilgileri hekimlik alanına uygulayan sağaltımevinin ve çocuklar üzerinde örgensel enerji araştır-

[22]IJSEOR, c. I, nr. I, s. 6.

[23]ELSWORTH BAKER, *Man in the Trap*, Macmillan, New York, 1967.

maları yapan Merkez'in etkinlikleri arasında eşgüdüm sağlayarak "acunsal yaşam enerjisiyle ilgili bilgi ve uygulamanın geliştirilmesi"ydi.[24]

1951'de, Amerikan yasaları uyarınca kendini bütünüyle bilimsel ereklere adayan Vakıf belli bir parasal kararlılığa ulaşmıştı. Portland (Maine) Willet, Fish ve Dresser noterliğinde görevli denetçilerin düzenli olarak imzaladıkları hesap dökümü 36.285 dolarlık gelir, aynı düzeyde bir gider ve 97.269 dolarlık anamal gösteriyordu.[25] Gerek F.D.A.'nın, gerek Reich'a düşman başka insanların onu bilimsel etkinliği zenginleşmekte kullanmakla suçlamalarına karşılık, daha şimdiden, bunun tam tersinin doğru olduğunu belirtmek yerinde olacak: Reich, bütün ömrü boyunca yaptığı gibi, Amerika'da da sağaltım uzmanlığından kazandığı paraları bilimsel araştırmasına harcadı; Vakfın hesap dökümleri bunu açıkça gösterir, kendisinin ya da öğrencilerinin uyguladıkları sağaltımdan gelen binlerce dolar, düzenli biçimde, bilimsel araştırmanın gelişmesi için Vakfa aktarılmıştır. Öte yandan, Reich'ın iyiniyetli, ama kötü esinli savunucularının dirimsel enerji biriktireçlerinin hiçbir zaman satılmadıklarını öne sürmelerine karşın, Vakıf hesap defterleri faturalar arasında "dirimsel enerji biriktirici satışı"ndan gelmiş 3990 doları göstermektedir.[26] Ancak, bu para da bilimsel araştırmaların genişletilmesi için Vakfa aktarılmıştır.

Reich, 1942'de (belki de en bireşimli ve çekici yapıtı olan) *Bedensel Boşalmanın İşlevi*'ni, 1945'te *Kanser*'i, 1947 ve 1948'de sonradan *Cinsel Devrim* adını alacak *Sexualitat im Kulturkampf* ile *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı* olacak *Massenpsychologie des Faschismus*'u, *Kişilik Çözümlemesi* diye basılacak *Charakteranalyse*'yi, *Günlük*'ünün dört, *Yıllıklar*'ın iki cildini, *Bülten*'in bilmem kaç sayısını yayımlamıştır, ama Vakfın ve Reich'ın çalışmasının bu sıradışı gelişmesi sözkonusu dönemin tam bir cennet yaşamı içinde, dingin geçtiğini düşündürmemelidir.

Toplu Taşa Tutmanın İlk Belirtileri

Reich'ın daha önce İskandinav ülkelerinde uğradığı ve Birleşik Devletler'de acı bir sonla bitecek "yazgizcilik tarafından taşa tutulma"nın ilk belirtileri 1947'de boygösterdi. 1948'de en yakın çalışma arkadaşı

---

[24] *The Wilhelm Reich Foundation, First Bi-Annual Report* (1950-1951), OEB, c. IV, nr. 3, Temmuz 1952, s. 137.

[25] *A.g.y.*, s. 152-153.

[26] *A.g.y.*, s. 150.

Theodore Wolfe'a yazacağı gibi,[27] "coşku vebası"nın nasıl işlediğini çok iyi bildiklerinden, Reich'ın dostları her türlü tanıtımdan kaçınmak üzere ellerinden gelen çabayı göstermişlerdi. Reich'ın evine ya da Kurum'a gelen, şöyle "çarpıcı" bir haber kapmaya niyetli bütün gazeteciler sabırla geri gönderilmişti. Ancak, gerçekten "vebalı" bir insan nasıl davranacağını çok iyi bilir: kurnazlık ve sözünü tutmama en belli başlı —ve en öldürücü— silâhlarıdır. Nitekim, Araştırma Kurumu'nda yazmanlık yapan İlse Ollendorf, 1947 Mart'ın da bir gün, Bayan Brady adında birinden, "Kaliforniya'lı birtakım dostların selâmlarını getirmek üzere"[28] Reich'la yüz yüze görüşmek istediğini bildiren bir telefon aldı. Böylece bu hanım Reich'ın yanına bir gazeteci değil, düşünlerini paylaşan bir "dost" olarak geldi...!

Nisan 1947'de, Mildred Edie Brady'nin "cinsellik düşmanı" nefretinin ilk ürünü *Harper's Magazine*'de, "Yeni Cinsellik ve Kargaşa Hayranlığı" adıyla kendini gösterdi. Dışardan bakıldığında, henüz yalnız Kaliforniya kıyılarındaki (yazarın o günlerde *Çingeneler* diye andığı) *döğmeli gençler* topluluğuyla ilgili bir yazıydı bu, ama içinde daha o zamandan Wilhelm Reich konusunda birtakım kışkırtıcı tümcelere, sağlıksız yargılara rastlanıyordu. Bir süre sonra, 26 Mayıs 1947'de, (Başkan Roosevelt Yönetimi'nde başkan yardımcısı olan, 1948 seçimlerinde Amerikan solunun adaylığını üstlenen) Henry Wallace'ın "ilerici" dergisi *The New Republic*'te (Yeni Cumhuriyet) Mildred Brady'nin ikinci yazısı basıldı; bu sefer yazı, doğrudan doğruya Reich'a karaçalmaya, onu sağlık ve yasa kurumlarına hedef tahtası gibi göstermeye yönelikti. Reich'ın ölene dek Amerikan özgürlükçülerine —demokrat soluna— duyduğu küçümsemenin temelinde, büyük bir olasılıkla, Wallace'la takımının ve dergisinin kendisine karşı takındıkları düşmanca tutum yatmaktadır: 2 Aralık 1946'da, sözkonusu dergi *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın en ahmakça, en olumsuz eleştirisini yayımlamıştı.

Duygusal açıdan sağlıklı, dolayısıyla içinden gelerek ilerici ve yardımlaşmacı bir insanın "köktenci dünya görüşü"nün kimi temsilcilerinin düşmanlığı karşısında duyduğu acı, kişilik yapısıyla tarihsel-düşünsel eleştirisinin onu, kimi demokrat kümelerin önerdikleri aşırı parasal dogma ve zorba yöntemlerden sözde uzak toplumsal devrime yakın kıldığı oranda büyüktür. Ancak, cinselliği temel alan ruhbilimin sağladığı güçlü

---

[27] Th. Wolfe, *a.g.y.*, s. 3-4.

[28] *A.g.y.*, s. 24.

eleştiri ve çözümleme aracı bize siyasal eylem ve yargılarda taşınan yaftanın pek önemli olmadığını; özellikle "zorba" tutumbilimsel devrimler ve bunlara eşlik eden şiddet karşısında demokrat solcuların duydukları tiksinmenin (çetecilik anlayışlarının ve gerek o çevrede egemen olan azılı hırçınlığın, gerek "tinsel taşatutma"ya düşkünlüklerinin gösterdiği üzere) şiddet ve baskı karşısında duydukları gerçek ve köklü iğrenmeden değil, daha çok o anda yararlandıkları toplumsal ayrıcalıkları koruma kaygısından ve *kendi* yıkıcı baskılarının uyandırdığı gizli suçluluk duygusundan kaynaklandığını hepimize anımsatmalıdır. Gerçekte, dikkatli bir gözlemci bu insanların duygusal yaşamlarının derinlemesine kilitlendiğini ve gizli "cinsellik düşmanlıkları"nı bireyler arası ilişkilerde takındıkları okur-yazarca, yapay, züppe tutumda, insanca ilişkiler kuramayışlarında, yabancıların ya da "çevre"lerinden olmayan kişilerin gözünden kaçmayan aksoylu küçümsemelerinde kolayca yakalayabilir.

Mildred Brady'nin yazısı, en azından, Reich'ın cinsel kuramları ve sağaltım yöntemi konusunda bir sürü iğnelemeyle doluydu: yazar, lâfı ustaca döndürerek, Reich'ın "gençliğin aktöresini bozma" suçlamasıyla Danimarka'dan nasıl atıldığını, Sovyet yönetiminin "cinselliğe düşman kesilip" yozlaştığını öne sürerek ortaklaşmacı akımla nasıl çatıştığını, Birleşik Devletler'e sığındıktan sonra, iki yılda "yayımcılık etkinliğine yeniden girişmeye yetecek parayı" nasıl kazandığını; Orgonon'u, "hastalarına örgensel boşalma gücü"nü kazandıracak "o gizemli örgensel enerji biriktireçlerinin üretildiği kent'i" nasıl kurduğunu anımsatıyordu.

F.D.A.'nın Başlattığı Soruşturma

Kısacası, Mildred Brady, hastalıklı kişilik yapısı uyarınca, elindeki araçlarla, kalemefendilerinin "cinselliğe düşman" vebalı yanını kötüye kullanmaya, Reich'ın cinselliğe dayalı karanlık bir para kazanma yönteminin başında bulunduğu izlenimi yaratmaya çalışıyordu. Bu girişim Reich ve çalışması için son derece zararlı oldu. Sağlık ve yasa alanındaki yazçizcilik bu yazıyla bir yerine iğne batırılmış gibi sıçradı, ve sessizce, gizlice, hileyle, Reich'ın ölümü, yapıtının yıkılmasıyla son bulacak ağır, ama şaşmaz bir işlemi başlattı. Peki neden bu makina Reich'ın araştırmalarının, deneylerinin, sağaltım uygulayımlarının ayrıntılı bildirilerini sağlık yetkililerine ve en büyük Amerikan araştırma merkezlerine gönderdiği zaman değil de, tam o günlerde çalışmaya başladı acaba?

Bunun nedenini, daha önce birkaç kez belirttiğimiz gibi, Reich'ın kuramlarının yarattıkları *cinsel* sarsıntıda ve Bayan Brady'nin soluşturmalarında aramak gerekir. Bu dediğimizin kanıtı, F.D.A.'nın kısa bir süre sonra başlattığı soruşturma türünde görülebilir: 1947 yazında, F.D.A.'nın Portland (Maine) müfettişlerinden biri Orgonon'a geldi, arkadaşlarından birinin Bayan Brady'nin yazısını okuduğunu, kendisine gidip bu sorunu "daha yakından inceleme"yi salık verdiğini söyledi. Görevliye, biriktireçler konusunda istediği bilgiler verildi.[29] Daha sonra, Reich'la Freud arasındaki çatışkının ayrıntılarını öğrenmek üzere yeniden geldi. Ardından, ülkenin değişik yörelerinden başka denetçiler sökünetti; bunlar Reich'ın çalışma arkadaşlarına garip sorular yöneltiyordu: "Acunsal Yaşam Enerjisini Araştırma Merkezi'nde kaç kadın çalışıyor?", "Biriktirecin bedensel boşalmaya yolaçtığı doğru mu?", "Siz Hanımefendi, bu aygıttan yararlandınız mı? Ah bağışlayın! şimdi anladım, siz evlisiniz..."[30] Kamunun çıkarı gibi soylu gerekçeler ardına gizlenerek Reich'ın zindana atılmasına ve ölümüne işte böyle insanlar neden oldu. Her zamanki gibi, ancak *cinsel* dedikodu ve meraklar damarlarına "cinsellik düşmanı" vebayı şırınga ettiğinde eyleme geçmişlerdi.

Soruşturmalar altı ayda Orgonon'dan New York'a, Filadelfiya'ya, Şikago'ya, Berkeley'e, daha başka kentlere yayıldı; dipte yatan "cinsellik korkusu"yla, hep Reich'ı suçlayacak yasal kanıtlar bulmak üzere. Örneğin, dirimsel enerjiyle sağaltım uzmanı bir hekimin hastalarına şu sorular yöneltiliyordu: "Hekiminiz size ne yapıyor?" "Peki, başka bir şey yapmıyor mu?", ya da: "Eliyle sizi doyuma ulaştırdığı doğru mu?"

Acıklı bir biçimde bitecek bu kavganın ilk belirtileri karşısında Reich'ın tutumu bilimsel ve aktöresel açıdan son derece doğru, kılgısal ve yasal açıdansa alabildiğine yanlış gözüküyor. O, sağaltım uygulayımları konusunda F.D.A.'nın uzmanlığını bütünüyle yadsıdı, çünkü tıpkı bütün öbür resmi kuruluşlar gibi, F.D.A. "uzmanları" da en küçük bir bilgilerinin bulunmadığı bilimsel bulgu ve kuramları yargılıyorlardı. Bilimsel ve aktöresel açıdan bu tutum tartışılmazdı; karşımızda, bir bakıma, Galileo ya da Pasteur'ün karşılaştıklarına benzer bir olay vardı: görüşleriyle, Reich'ın en etkili biçimde eleştirdiği hasta kişilik yapısını yansıtan ve Reich'ınkilerin tam tersi anlayışlara dayanan "yerleşik bilim" devrimci bilimsel buluşları yargılamaya kalkıyordu.

---

[29] *A.g.y.*, s. 37.

[30] *A.g.y.*, s. 37-38.

Yasal açıdansa, 1947 sonundan başlayarak söyledikleri ("Ancak aspirin ve benzeri ürünlerle uğraşan F.D.A. karşısında dize mi geleceğiz? F.D.A.'nın yetkisini kabuletmek, çalışmamızın önemini sıfıra indirmek demektir")[31] son derece gerçekçilikten uzak görünüyor. Yasal açıdan F.D.A.'nın o gün de, bugün de, Reich'ın yadsıdığı soruşturma ve yargılama yetkisi vardı: ancak bu veri gerçekçi bir biçimde kabuledildikten sonra kalemefendilerinin saldırılarına, giriştikleri aktöresel ve bilimsel kötüye kullanmalara karşı etkili bir eylemde bulunabilirdi. Reich'sa, bu son derece önemli yıllar boyunca, ilke açısından doğru, ama yasal açıdan yanlış bir tutumla F.D.A.'nın işe burnunu sokma hakkını yadsıma ile Amerikan (siyasal, yasal ve tutumbilimsel) dizgesine çocukça inatla güvenme arasında gidip geldi; daha başka bir sürü Avrupa'lı sürgün gibi, bir zamanlar Eski Dünya'nın demokrat kurumlarına ya da akımlarına beslediği yalancı umutları şimdi Amerikan dizgesine yatırmıştı.

Ancak şunu da belirtmek gerekir, F.D.A.'nın tutumu daha başından öylesine kışkırtıcı ve aşağılıktı ki, onlarla herhangi bir işbirliği son derece güç olurdu. Kimi kamu görevlileri, soysuz kafa yapılarının eğilimleri uyarınca, hemen tam bir gözbağcı alayıyla karşı karşıya bulunduklarına; bunların, kendi cinsel sapıklıklarıyla müşterilerininkileri doyurmak üzere, sağaltım adını verdikleri büyücülükten hatırı sayılır paralar kazanmak için birtakım sözde kuram ve uygulayımlar geliştirdiklerine karar verdiler.

Reich, bir ara, sözkonusu denetlemelerin öğrencilerinin ya da kendisinin, başka bir deyişle dirimsel enerji biriktireçlerinin kuram ve kullanılış biçimini bilen kişilerin gözetiminde yapılması koşuluyla aygıtlarını F.D.A.'nın "denetimi"ne vermeyi kabuletmişti. Bu koşul geri çevrilince, Reich da F.D.A. hekimlerinin ya da başka görevlilerin denetimine kesinlikle yanaşmadı. Hele F.D.A. görevlilerinin gerekçe ve kuşkularının aşağılığını iyice anladığında, artık bu kuruluşla en küçük bir işbirliği yapmak istemedi.

Kuruluş bunun üzerine soruşturmadan vazgeçiyormuş gibi davrandı, oysa bu soruşturmayı hiç telaşa kapılmadan, sessizce, çok daha iyi yürütmek içindi. Kamu işlemlerinde sık sık görüldüğü üzere, işler belli bir süre unutulmuş gibi oldu. Ancak bu dinginlik çok daha yöntemli bir kurnazlıkla tembellik karışımından geliyordu. İndirilecek yumruk iyice öldürücü olsun diye, daha çok öğeyi biraraya getirmeyi amaçlıyorlardı.

Nitekim, 10 Şubat 1954'te F.D.A. Maine Mahkemesi'ne Wilhelm

[31] *A.g.y.*, s. 41.

Reich'la birkaç yardımcısı hakkında suç duyurusunda bulundu. Bu duyuru tepeden tırnağa aşağılık karalamalarla doluydu: hele aradan geçen zamanın yarattığı uzaklıkla okununca, Reich'ı suçlayanların aktöresel alçaklığını, düşünsel yoksulluğunu her türlü savunmadan çok daha iyi gösterir. Bütün suçlama, Reich'ın (ruhbilimsel, toplumsal-siyasal, doğabilimsel, dirimsel-doğabilimsel, giderek gök-doğabilimsel) yapıtlarının, örgensel enerjiyle ilgili araştırmalarının, dirimsel enerji biriktireçlerinin, sanıkla suçortaklarının bir süre yasaları çiğneyerek üzerinde çalıştıkları şu "varolmayan" acunsal yaşam enerjisinin varlığını kanıtlamaya yönelik kocaman bir düzmece öykü olduğu inancına dayanıyordu.

Mahkeme çağrısı acunsal yaşam enerjisinin varlığım kesinlikle yadsıyor, Reich'la çalışma arkadaşlarının enerji biriktircecinin sağaltıcı etkilerini dile getiren tutanaklarını "tanıtım numaraları" sayıp elinin tersiyle itiyordu. Bu acıklı hukuk serüvenini yakından izlemiş bir dirimsel enerjiyle sağaltım uzmanının yazdığı gibi,[32] adı geçen kuruluşun çeşitli görevlileri birtakım karalayıcı yazıların sahiplerine "uzmanlar"ın bu konuda denetimler yaptıklarını sızdırmasına karşın, F.D.A. ne suçlama belgesinde, ne de daha sonra, dirimsel enerjinin böyle bir çırpıda, tam bir saldırganlıkla yadsınmasına izin verecek herhangi bir kanıt sunabildi. *Şu anda bile, sözü edilen "denetimler"i anlatan şöyle kısacık bir metin kimseye gösterilememiştir.*

Mahkeme çağrısının gerekçeleri öylesine salakça ve onur kırıcıydı ki, ana çizgilerini gözler önüne sermek son derece kolay olurdu. Ama ne yazık ki, bu belgenin sınırsız salaklık ve bayağılığı Reich'ın yapıtlarındaki düşün ve bilgileri aşırıp birşeyler çırpıştıranların işine yaradı; o ve çalışma arkadaşları, bu karalayıcı ve salak lâf salatasının ciddiye alınabileceğine bir türlü inanmak istemiyorlardı. Sanırız Reich'ın F.D.A.'nın suçlamaları karşısında kendini savunmak üzere mahkemeye gitmeme kararı işte bu inançtan doğmuştur.[33]

Yargıca, kendisinin ve arkadaşlarının özgür araştırmaya hakları bulunduğunu gerine gerine bildiren bir "çağrıya yanıt" yazdı; şöyle sürdürüyordu:

---

[32]CHARLES R. KELLEY, "The Life and Death of Wilhelm Reich", *The Creative Process*, nr. 1, Ağus. 1963, s. 11-12.

[33]PAUL ve JEAN RITTER, "The Work of Wilhelm Reich", *Orgonomic Functionalism*, c. 6, nr. 6, 1957.

"Kısacası, doğru ve adalet adına, gönderdiği 'çağrı'yla doğal bilimler alanındaki bilgisizliğini gözler önüne sermiş bir 'savcı'nın suçlamalarına yanıt vermek üzere sanık olarak mahkemeye gelmeyeceğimi bildiririm."[34]

Aktöresel açıdan Reich'ın tutumunun doğru olduğuna kuşku yok, ve küçümseyici bir tutumla mahkemeye gitmeyişini açıklarken kullandığı terimlerden birkaçı bilimin yerleşik erkler karşısındaki geri alınmaz haklarının ölümsüz tanığıdır.

"Doğal temel yasaların araştırılması gerek Amerikan siyasal dizgesinin, gerek bütün öbür ülke ve anakaralardaki dizgelerin yargı yetkisinin dışındadır. Otuz yıl boyunca binbir güçlükle geliştirilmiş ve yayımlanmış deneylerin sonuçları, Dirimsel Enerji'nin bulgulanışının somut temellerine F.D.A.'yı inandıramamışsa, başka bir örgütü hiç inandıramaz, bilmem hangi mahkeme önünde yapılacak savunmaysa yüzde yüz etkisiz kalır (...). Dirimsel Enerji buluşum bugün bütün dünyada, yüzlerce kurumda tanınıyor (...). Başıma ne gelirse gelsin, artık kimsecikler durduramaz onu."

Yargıç Clifford'un Yargısı

Hukuk açısındansa, bu tutum, Reich'ın konumunu geri dönülmez biçimde tehlikeye atan çok ciddi bir yanılgıydı. F.D.A. onu birtakım etkisiz sağaltım aygıtlarını satıp para kazanmakla suçlamıştı: açıkça yalan olduğundan, bu suçlamadan kolayca kurtulabilirdi. Oysa mahkemeye gitmemekle, başka bir suçlamaya, yargıcın çağrısına uymama suçlamasına hedef oluyordu; tartışmasız biçimde doğru olduğu için, bundan yakasını sıyırması olanaksızdı.

Burada karşımıza, aktöresel sorunun dışında, bir de düşünsel tutarlılık sorunu çıkıyor. Reich bilim özgürlüğünün ödünsüz savunulmasını, mektubunda dile getirdiği üzere, yargıcın kendisini aklayacağı inancıyla nasıl bağdaştırabiliyordu acaba? Toplumsal yapıyla kişilik yapısı arasındaki etkileşimi böylesine açıkça gözler önüne sermiş bir insan bilimadamı özgürlüğünün savunulmasını nasıl olup da "güvenle" bir yargıca, başka bir deyişle, *zorlayıcı bir toplumda, zorlayıcı yasaların zorlayıcı uygulamasını kendine uğraş, geçim yolu, ve belki de övünç kaynağı olarak seçmiş bir kişiye* bırakabilirdi?

Yazarın biri, Reich'ın F.D.A.'nın suçlamasının çok çok Vakıf'ın enerji

[34]Bu belgenin metni SW'ye ek olarak verilmiştir.

biriktireçlerini satmasını ya da kiralamasını yasaklamakla sonuçlanacağını sandığını yazdı. Bence, bu açıklama, son derece sınırlı başlayan kimi eziyetlerin hemen her zaman şiddetlenerek sürdüğünü açık seçik bilen Reich'a hiç yakışmaz: bir yıl önce tam bir önbilicilikle kaleme aldığı bir yapıtta[35] Giardano Bruno'yu diri diri yakan kişidişi, tiksinç çarkı acıklı bir yoğunlukla gözler önüne seren o değil miydi? İlişkide bulunduğu kişilerden birinin gizli nefreti ile siyasal erki ellerinde tutan mumyaların hiçbir zaman onaylayamayacakları yeni bir dünya ve yaşam görüşü dile getiren Bruno'da parlayan kıvılcımı ezmeye kararlı yerleşik düzenin yıkıcı itkisi el ele vermiş, o büyük bilginin canını almıştı.

Kısacası, ne yönden bakarsak bakalım, Reich'ın mahkeme çağrısına hayır deyişiyle toplumsal baskı süreçleri konusunda yaptığı alabildiğine açıkgörüşlü çözümleme arasında bir kopukluk olduğu kanısındayım.

Ussal düzlemde doldurulması olanaksız bu boşluk, kanımca, Avrupa toplumuyla değişik düşünsel ve ekinsel akımlarının kendisine tattırdıkları korkunç düşkırıklıklarından sonra, Reich'ın Amerikan toplumsal dizgesine beslediği çocuksu, umutsuz güvenle açıklanabilir. Birine ve bir şeye güvenme gereksinmesini duyduğu, artık kendi çözümlemelerinin acıklı yalnızlığına dayanamadığı için, yargıç Clifford'a güvendi. Bu garip tutum, ileride değineceğimiz, ömrünün son yıllarında çıkardığı siyasal sonuçlarla bağlantısız değildir elbet.

Reich'ın yanılgısı, Maine İli Saygıdeğer Yargıcı John D. Clifford'un, 19 Mart 1954'te, enerji biriktireçlerinin parçalanmasını, (F.D.A.'nın isteği uyarınca) Reich'ın yapıtlarının yakılmasını buyuran kararıyla tabak gibi ortaya çıktı; bunlar arasında *Cinsel Devrim, Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı, Kişilik Çözümlemesi, İnsanın Doğadaki Yeri, Dirimin Öldürülüşü* ve benzeri çalışmalar vardı. Hiç kuşkusuz tam bir yetki aşımıydı bu: ancak mahkemeye gelmediği için, Reich'ın bu utanç verici kararı bir üst mahkemeye götürme olanağı kalmadı.

Yargıç kararını izleyen aylar, yıllar Reich ve çalışma arkadaşları açısından son derece gerilimli ve kaygılı geçti kuşkusuz. Ancak, sağlık yazçizcilerinin 1948-1954 arasında kendisine kurdukları tuzağın bilincinde olması da, yargıcın korkunç kararından sonra yaşananlar da Reich'ın zihinsel yaratıcılığını aksatmadı. Bundan sonraki yıllarda, birtakım yeni özdekler (oren, orit) elde etmek üzere örgensel kimya alanındaki araştır-

[35] "Mocenigo, *Dirimin Öldürülüşü*'nde, s. 104 ve s.

malarını, örgensel devinimbilim üzerindeki çalışmalarını (söylendiğine göre, acunsal yaşam enerjisiyle çalışan bir motor yapmayı bile başardı),[36] örgensel gökbilim incelemelerini geliştirdi; yerçekimi ve çekimsizlik kavramını örgensel enerji açısından derinleştirdi, özellikle de, örgensel havabilim sorununa eğildi; buluşmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gelen (Annie'den olan kızlarının büyüğü) Eva ve kocası William Moise'in yardımıyla Arizona Çölü'nde gerçekleştirdiği unutulmaz deneyde şaşırtıcı sonuçlar elde etti.[37]

Reich, o sırada F.D.A. ile savaşmaya da vakit bulabiliyordu; ancak bu savaşı, kanımca, yalnız biçimsel değil, bu kez içerik açısından da yanlış ölçütlere dayanarak yürütüyordu.

Gerçekten de kendi üstlendiği savunması F.D.A.'nın suçlamasıyla mahkemenin daha ilk duruşmada verdiği cezanın, uluslararası ortaklaşmacılığın kurduğu önceden tasarlanmış, şeytansı tuzağın sonucu olduğunu göstermeye dayanıyordu. Bu, her şeyden önce, hukuk açısından saçma bir girişimdi: Reich, bütün o örgensel enerji kuramlarını ve biriktireçlerini dolandırıcılık yapmak, haksız kazanç sağlamak üzere, sözümona sağaltım amacıyla geliştirip üretmekle suçlanmış ve cezaya çarptırılmıştı; ardından, F.D.A., Reich'ın mahkemenin yargısına uymadığını, örgensel enerjiyle sağaltımı sürdürdüğünü savunmuştu: oysa bu görece doğruydu, çünkü daha önce başladığı sağaltımları sürdürüyordu, ve gördüğümüz üzere, Reich'ın etkinliği artık hekimsel sağaltımın dışına taşmıştı. Ama, kendisine karşı bir komünist tuzağı kurulduğunu kanıtlamaya çalışmakla, yine asıl soruyu yanıtlamadan geçiyordu. Üstüne üstlük, kendisiyle birlikte suçlanan dostu Michael Silvert, istemeden olayları hızlandıran bir beceriksizlik yaptı —Silvert New York'lu bir hekimdi, son yıllarda Reich'ın etkinliğinde önemli bir görev üstlenmiş, dirimsel enerji biriktireçlerinin satılıp kiralanmasıyla örgensel enerji alanındaki araştırmaların giderlerini büyük ölçüde o karşılamıştı.

F.D.A.'nın Yeni Suçlaması ve Yargılama

Reich'la yakın çalışma arkadaşları ilk karardan sonra, enerji biriktireçlerinin satışı askıya alındığına göre, F.D.A.'nın artık Vakıf etkinliğini engelleyecek bir şey yapamayacağı, giderek kararın bütünüyle uygulan-

[36] KELLEY, *a.g.y.*, s. 17.

[37] Aynı yer.

masını sağlayamayacağı yanılsamasıyla avunmayı sürdürdüler. "F.D.A.'nın eli kolu bağlandı artık, dedi Reich çalışma arkadaşlarından birine, artık bir şey yapamaz." Silvert de şunları ekledi: "Bunlar yargıcın kararını uygulamaya koyduramazlar."

Ve işte Silvert, bu son derece saçma bakışaçısıyla ve ondan habersiz yaparsa Reich'ın ilerde herhangi bir sorumluluk taşımayacağına inanarak, 1956'da bir dizi sökülmüş biriktireci Orgonon'dan New York'a götürmeyi kararlaştırdı: buysa, biriktireçlerin hem satışını, hem bir Devlet'ten öbürüne taşınmasını yasaklayan kararın bile bile ve açıkça çiğnenmesi demekti. Reich'la çalışma arkadaşlarının kararı çiğnemelerini tetikte bekleyen F.D.A. fırsatı kaçırmadı: Silvert'i suçüstü yakaladı ve onunla Reich hakkında Mahkeme'ye saygısızlık ettiklerini, başka bir deyişle yasa maddelerini bile bile çiğnediklerini bildiren yeni bir dilekçe verdi.[38]

Reich yine 30 Nisan 1956'da Portland mahkemesinde görülmesi kararlaştırılan duruşmaya gelmedi. Silvert'la birlikte suçlanan öbür sağaltımcılar (Mangriviti, Sheperd, Thurston, Broeg) da öyle. Buna karşılık, Silvert'ın bağırıp çağırmalarına karşın, (1954'te, üçüncü kez, Aurora Karrer'la evlenen Reich'ın eski eşi) İlse Ollendorf ve Orgonon kapıcısı T. Ross Mahkeme'ye çıktılar.[39]

Bu durumda, (Maguire'ın temsil ettiği) savcılığın Reich hakkında "suçu alışkanlığa dönüştürme"kten tutuklama kararı aldırması hiç güç olmadı: bunun üzerine, Reich'la Silvert, 1 Mayıs 1956'da tutuklanıp ellerinde kelepçe, Portland mahkemesine çıkarıldılar.[40] Reich burada, 30 Nisan'daki duruşmaya gelmeyişi için mahkemeye iki kesin neden gösterdi: ilkin, çiğnediği öne sürülen yargıç kararı temelsiz ve yasadışıydı; ikinci olarak, duruşma çağrısının yıkımını isteyen düşmanlarının uydurdukları düzmece bir belge sanmıştı: bunun için çağrının yargıç değil, tutanak yazmanı tarafından imzalanmış olmasını kanıt gösterdi. Mahkeme'ye "saygısızlık etmek" ya da "suçu alışkanlığa dönüştürmek" niyetinde olmadığını, nitekim kendisine daha "tamam" bir duruşma çağrısı göndermesi için yargıca telgraf çektiğini, çağrının 30 Nisan'dan önceki cuma günü öğleden sonra doğrulanmaması durumunda, kendisine gönderilen belgeyi geçersiz sayacağını bildirdiğini söyledi. Yargıca sunduğu "usa uygun" gerekçeler bunlardı, ama yargılama sırasında söylediği öbür

---

[38]MYRON SHARAF, "The Trial of Wilhelm Reich", *Wilhelm Reich: A Memorial Book*, basım Paul Ritter. The Ritter Press, Nottingham, 1953, s. 62.

[39]Aynı yapıt, s. 61.

[40]Aynı yapıt, s. 63.

sözlere bakılırsa, artık Amerikan "adaleti"nin eziyetçi ve baskıcı yüzünü ortaya vurmasını, bunun için kendisini tutuklayıp hapse atmasını istediği anlaşılıyor: bu yorum, Boston'lu fotoğrafçılar karşısında kendisi gibi dürüst, büyük bir bilimadamına yapılanları bütün Amerika'ya göstermek üzere kelepçeli ellerini iyice havaya kaldırmasıyla doğrulanıyor. Yargıç karşısına çıkmaya yanaşmayışı aktöresel açıdan onaylasak bile (bu konuda, her türlü uzlaşma ve geri adım atmadan kaçınan, böylece, bir bakıma kışkırtarak, eziyetçilerinin tiksinç yüzlerini ortaya vurmalarına yolaçan İsa'yla aralarında benzerlik vardı — ve bu rastlantısal değildir), daha başka olaylar sırasında (ayrıca duruşma boyunca) Birleşik Devletler güvenlik ve yargı aygıtına gösterdiği saygıyla bu davranışın bağdaştırılması epey zordu. Üstelik bu, hukuksal konumunu güçleştirmiştir; çünkü daha yargılamanın başında gölge düşürdüğü bu düzlemde hukuk kavgasına girişmeye razı oluyordu.

Duruşma, 3 Mayıs 1956'da, saat 10 dolaylarında başladı; duruşmayı özetlemek üzere Reich'ın çalışma arkadaşlarından birinin, Myron Sharaf'ın tuttuğu günceyi kullanacağım. Yargıcılar kurulunun atanmasından sonra (kurul, oluşumuyla "ortalama Amerika"nın iç karartıcı küçük bir benzeriydi, çoğunluğu orta yaşlı evkadınlarıydı) kamu temsilcisi suçlamasını okudu; savcı bu belgede Reich'la arkadaşlarının mahkemeye gerçekten saygısızlık ettiklerini kanıtlamaya çalışıyordu.[41] Ardından, savunmasını kendisi üstlenen Reich sözaldı: bu da genel tutumuyla çelişiyordu, çünkü bir yandan suçlamaya yasal açıdan karşıçıkmayı kabul ediyor (yargıç kararını çiğnemek ve mahkemeye saygısızlık etmek istediği suçlamasını yadsıyor, savcılığın kendisine yönelttiği eylemlerin, hazırlanmış bir tuzağı dile getirdikleri için, değersiz olduğunu ileri sürüyordu); öte yandansa, bir savunmanın kendisine sunabileceği uygulayımı elinin tersiyle itiyordu. Nitekim, daha ilk tümcelerden Reich'ın hukuksal konumunun zayıflığı gözler önüne serildi: F.D.A.'nın ilk suçlamasında ve daha sonra kendisini suçlayanların eylemlerinde sezilen eziyetçi, kurnaz yanı gözler önüne sermeye, kendisini hedef alan devingen tuzakları sıralamaya giriştiği an yargıç sözünü kesti, yargılama konusunun dışına çıkmamasını buyurdu: mahkemeye saygısızlık etmemiş miydi?[42]

Doğrusunu söylemek gerekirse, bu seferki yargıç Clifford'dan kötü bir adam değildi. Clifford belki daha sevimli, daha "uygar" bir insandı, ancak

[41] Aynı yer.

[42] *A.g.y.*, s. 64.

"çelebiliği"ne karşın, Reich birinci yargılamaya gelmekten kaçındığı, F.D.A. da ondan böyle bir karar alabilmek için elindeki bütün baskıları kullandığı için, verdiği o tiksinç, aşağılayıcı, yıkıcı kararın da gösterdiği üzere, daha zayıftı. Yeni yargıç Sweeney'in davranışları daha apansızdı, ama savcıya ve kılı kırk yarmalarına karşı sık sık dile getirdiği iğneli tümcelerin de gösterdiği gibi, yargılarında daha "bağımsız"dı. Ancak ikisi de, nitelikleri ve kusurlarıyla, Reich'ın son derece iyi inceleyip betimlediği buyurgan-sürücül kişilik yapısının sıradanlığını kendi açısından yansıtıyordu: Reich nasıl olup da bu iki insan türünden "adalet" bekleyebilmişti?

Zaten dava öncesi, sırası ve sonrasında Reich'ın tutumundaki temel çelişki buydu. "Ortalama kişilik yapısı"nın hangi hamurdan yoğrulduğunu *biliyordu*, bütün bu "küçük adamlara" kuramlarının ne ölçüde saçma, çılgın, giderek edepdışı gözüktüğünü *biliyordu* (çünkü bu aşağılık kişiliklere *Dinle, Küçük Adam*[43] adını taşıyan, 130 sayfalık sövgüde ağzına geleni söylemişti), "olağan kişiler"in yaşama, ona sahip çıkan, onu gerçekten araştıran kişilere besledikleri nefreti de *biliyordu;* ve sonra, garip bir biçimde, Clifford'la Sweeney gibi iki "sıradan insan"a güveniyor, yazgısını onların eline teslim ediyordu: birinciye, F.D.A.'nın kendisine yönelttiği suçları işlemediğinin kanıtı olarak yapıtlarını (onlarca ciltlik, binlerce sayfalık bilimsel yazıyı) sunmakla yetiniyor, ikinci yargıcınsa kendisine "kurulmuş tuzağın" varlığını göstermek üzere biraraya getirdiği, davanın içeriğiyle ilişkisi bulunmayan geniş belgeleri kabuledeceğini sanıyordu! İki olayda da, kişilik yapısı konusunda *kendi* devrimci buluşlarını hiç hesaba katmadığını kanıtlıyordu! Çünkü bunları gözönünde bulundursaydı, iki "sıradan" yargıcın —yüzlerce yıldır sürüp gelen "coşku vebası" ve buyurganlık geleneği içersinde donup kalmış kaskatı kuralların yarattığı zorunluluklardan ötürü— kavramlarının, dolayısıyla savunmasının derin imlemini ne kavrayabileceklerini, ne de kabuledebileceğini hemen görürdü. Bu durumda, tek bir seçenek kalıyordu: hem buluşlarıyla kuramlarını doğrulamayı, hem parasal konulara duyduğu ilgisizliği kanıtlamayı yadsıyan bilimadamının küçümseyici, kayıtsız tutumunu takınarak *her türlü* savunmayı elinin tersiyle itmek; ya da yasal aşağılıkla kendi alanında savaşmak. Birinci tutum Reich'ı hiç değilse mantıkdışı bir tartışmadan kurtarırdı, ama dava açısından başarısızlığa uğrayacağı açıktı. İkinci tutumunsa, özellikle ilk yargılama

[43]DKA, s. 664.

sırasında Reich'ı başarıya götüreceği, bir dizi aşağılayıcı acı ve alaydan kurtarıp üstünyeteneğiyle canını insanlığa bağışlayacağı belliydi.

İlse Ollendorf savcının gösterdiği ilk tanıktı. Eski eşi, yargıç Clifford'un verdiği kararın uygulanmamasının Reich'ın ya da Vakıf'ın yasayı ciddiye almayışından değil, F.D.A.'nın sözkonusu kararın uygulanmasını denetlemek üzere bir gözlemci göndermemiş bulunmasından kaynaklandığını göstermeye çalıştı. İlse Ollendorf Vakıf yazmanı olduğuna göre, çalıştığı süre için bu dediği doğruydu belki: ama 1954 Ağustos'unun başlarında Reich'tan ve Vakıf'tan ayrılmıştı, dolayısıyla tanıklığı ancak Mart-Temmuz 1954 arası için geçerliydi. Myron Sharaf, yukarıda değindiğimiz yargılama güncesinde, sözkonusu mahkeme kararı açısından tam da 1954 Ağustos'unda bir "siyasal değişiklik" olduğunu öne sürer. Üstelik, savcılık Orgonon kapıcısı Tom Ross'un tanıklığına dayanarak İlse Ollendorf'un savını çürütmekte güçlük çekmez; buna göre, Reich'la çalışma arkadaşları, F.D.A. görevlilerini kuruma yaklaştırmamak üzere, bir tabanca almışlardır. Bu durumda, der önemli bir koz yakalayan savcı, görevlisine silâhla gözdağı verilen F.D.A. nasıl uygulatabilirdi mahkeme kararını? Ve işte bu açık bir Mahkeme kararını çiğneme değil miydi?"[44]

Ardından savcılık, yargıç kararından sonra da biriktireç için kira ödediğini söyleyen Berman adında birini tanık gösterir. Buna karşı Reich kendisine biriktireci kullanmakla sağlığı açısından herhangi bir yarar sağlayıp sağlamadığını sorunca tanık olumlu yanıt verir, ama kestirileceği üzere, "yerinde olmadıkları"nı öne sürerek savcılık bu soruyla yanıtın tutanaktan çıkarılmasını ister ve dileği onaylanır: Reich, kendini dava konusunun dışında savunmayı sürdürmektedir.

Ardından savcılık, Collins adındaki biriktireç üreticisinin, Silvert'la Tom Ross'un, yargıç kararından epey sonraki bir tarihte bile fabrikadan kendilerine yeni aygıtlar gönderilmesini istediklerini söyler. Reich burada, Collins'e, biriktireçlerin etkisini nasıl denetlediğini sormanın dışında bir söz bulamaz (Collins buna, etkisini duyumsamak için, elinin ayasını biriktirecin iç yüzeyine yaklaştırmanın yeterli olduğunu söyleyerek yanıt verir): savcılık bu soruya da karşıçıkar, yargıç Sweeney de aygıtın etkili olup olmadığım değil, belli bir suçu, Mahkeme kararını çiğneme suçunu işleyip işlemediğinin tartışıldığını söyleyerek Reich'ı bir kez daha uyarır.[45]

---

[44]SHARAF, *a.g.y.*, s. 64.

[45]Aynı yapıt, s. 65.

Ve işler böylece sürüp gider. (6 Mayıs pazara geldiği için, 3-7 Mayıs arasında) tam dört uzun gün süren bu saçma yargılamanın bütün ayrıntılarını aktarmak gereksiz gözüküyor; duruşmalar, iki yanın ortaya attığı, boş çürütmelerle geçer. Bu davada ilgi çekici tek yan, bence, Dr. Michael Silvert'in konumudur; istense, kolayca aklanabilirdi Mahkeme'ye saygısızlık suçlamasından, çünkü bir küme dirimsel enerji sağaltım uzmanının çağrısı üzerine verilen bu ara karara göre, biriktireçlerle ilgili yasaklar yalnız Reich'la Bayan İlse Ollendorf'u (biriktireçlerin dağıtımından sorumlu Vakıf yazmanım) ilgilendiriyor, hekimlik uğraşlarında sağaltım açısından etkili buldukları aygıtları kullanmakta özgür olan öbür hekimleri kapsamıyordu. Yargıç Sweeney de, duruşmada yaptığı bir konuşma sırasında, yargıcılar kuruluna bu yönde bir anıştırmada bulunmuştu: ama "sıradan Amerikalılar" Silvert'ı Wilhelm Reich'la birlikte çezaya çarptırmaktan geri kalmadılar.

"Ortaklaşmacı Tuzağı" Savı

Şimdi, Reich'ın gerek tanıkların konuşmaları, gerek son savunma sırasında berimseyip öne sürdüğü ana savın tartışılmasına geçelim: buna göre, F.D.A.'nın eylemi (ilk suçlamadan tutun da en son Mahkeme'ye saygısızlık yakınmasına dek) bu kuruluşa sızmış, kendisini ortadan kaldırmak ve örgensel enerji biliminin devrimci bulgularını ele geçirmek (ve Sovyetler Birliği'ne göndermek) isteyen gizli komünist görevlilerin kurdukları bir tuzağın sonucuydu: uluslararası ortaklaşmacı dünya görüşünün amacı, bu tuzakla (Birleşik Devletler'in simgelediği) "özgürlük ve demokrasi güçleri"nin elinden zengin bir bilimsel buluş dağarını çalıp (Sovyetler Birliği'nin simgelediği) "zorbalık ve saldırı güçleri"nin avucuna teslim etmekti.

Reich, savını desteklemek üzere, öylesine tutarsız "kanıtlar" gösterdi ki, bunları eski bir ortaklaşmacı savaşımcısı olan kendisinin geçmişini hiç mi hiç bilmeyen (dolayısıyla Moskova'yla gizli görevlilerinin kötü gözle baktıkları bir "dönek" olduğundan habersiz) yabancılara anlatabilmeyi nasıl umduğunu kestirebilmek güçtür. Sözkonusu "kanıtlar", 200 F.D.A. görevlisinin McCarthy dönemindeki temizlik dalgası sırasında "bozguncu" diye nitelendirilerek kurumdan atıldığı ya da savcılığın —şimdi yadsısa bile— kendisine Vakıf'a yönelik bir ortaklaşmacı tuzağının varlığını gösteren geniş kapsamlı bir "belge" okuduğu gibi kanıtlanmamış sözlerdi;

ya da, Einstein'ın yardımcısı Leopold İnfeld'in To-T ısı ayrımı deneyini, 1945'te Birleşik Devletler'e değil de Polonya'ya dönmeyi seçmiş olmasının "kanıtladığı üzere" gizli bir komünist görevli olduğu için yadsıdığı savıydı. Reich elbette İnfeld'in birkaç yıl sonra, Polonya'daki buyurgan ortaklaşmacı yönetimin gittikçe artan baskısına karşı, ciddi kişisel tehlikeleri göze alarak büyük bir yiğitlikle "34'ler mektubu"nu imzalayacağını bilemezdi. Ama kendisi de onlardan biri olduğuna göre, kara buyurganlığın yükselişi karşısında Avrupa ve başka ülkelerdeki pek çok Yahudi aydının ortaklaşmacı akıma ve Sovyetler Birliği'ne duygudaşlıkla baktıklarını, bunlara umut bağladıklarını yakından bilebilirdi. Ayrıca İnfeld'i 1945'te, (pek çok Yahudi aydının Sovyetler Birliği'ni Naziliği yere sermiş, Musevi düşmanlığı çılgınlığını durdurmuş bir güç olarak gördüğü, yığınla sürgünün ülkelerini yana yakıla özlediği bir dönemde) —McCarthy'nin yarattığı hastalıklı ortaklaşmacı düşmanlığı yüzünden— "Moskova casusu" olmakla suçlanmasına yolaçacak bir seçim yapmakla suçlamanın, kendisinin açıkça gözler önüne serdiği karalama hastalığına ayakuydurma anlamına geldiğini çok iyi bilmesi gerekirdi; ve dolayısıyla, bir "büyücü avcısı" olmakla, daha da kötüsü, şu ünlü Amerika Karşıtı Etkinlikleri Soruşturma Kurulu'nda pek yaygın olan çıldırı ve yıldırmacılığa seve seve katılmaya hazır bir casus olmakla suçlanmayı göze almak demekti.

Reich'ın usundan böyle bir şeyin geçmediği açıktı elbet. Ama o zaman tam otuz yıldır sürüpgelen "taşlanma"nın yarattığı korkunç acıların etkisiyle, artık bütün eleştiri yeteneğini, bu gibi alanlarda alabildiğine gerekli gerçeklik duygusunu —en azından başkalarıyla ilişkilerinde— bütünüyle kullanamadığı sonucuna varmamak epey güçtür. Ancak bu yüzden, son yıllarda gerçekleştirdiği bilimsel bulguların önceki yıllarda elde ettiklerinden daha değersiz oldukları söylenemez kuşkusuz: ruhbilimciler, bir insanın insanlar arası ilişkilerde dengesiz davranırken doğal nesne ve gerçekliklerle ilişkilerinde alabildiğine açıkgörüşlü davranabileceğini çok iyi bilirler. Uğraşsal etkinliklerinde son derece keskin ve derin görüşlü, ama toplumsal ilişkilerinde alabildiğine garip ve dengesiz bir sürü üstün-yetenekli insanı gözler önüne seren tarihsel deneyim şu acı, ancak tartışılmaz doğruyu pekiştirir: insan kafası nesnelerle ilişkilerde açıkgörüşlülüğünü sürdürürken, benliğindeki olağandışı tepkileri yaratan acımasız yumruklar —doğal değil, toplumsal dünyadan— geldiği için, insanlarla ilişkilerinde bu yeteneği bütünüyle yitirir.

Bugün, "sonunda kaçırdığı" gerekçesiyle Reich'ın bütün yapıtları, ya da en azından örgensel enerjiyle ilgili araştırmaları kaldırılıp atılmak isteniyor. Bu, duygusal açıdan ölü ya da hastalıklı bilmem kaç bilgin ve siyasetçi kuşağının, dünya görüşleri makinacı (devinimci), toplumsal davranışları bağnaz ya da fırsatçı kuramcıların sürekli suçlayıp yadsıdıkları bir aydını ortadan kaldırmanın en kolay yoludur. Reich'm son dönemde, en duyarlı olduğu noktalarda kendisiyle çatışan kişileri dengeli biçimde yargılama yeteneğini yitirdiğine kuşku yoktur. Büyüleyici denemeleriyle, kimyasal ve havabilimsel deneyleriyle bütün çalışma, araştırma, deneysel verileri birlikte ele alma ve bireştirme yeteneğinin yerli yerinde durduğunu kanıtlamak üzere *Örgensel Enerji Dergisi*'nin son sayıları elimizin altındadır. Reich'ı yargılamaya kalkıştığımızda, acıklı bir yaşamın acıklı son perdesindeki dayanılmaz olaylara değil, yorulmak bilmeyen bir üstünyeteneğe borçlu olduğumuz saygı, sevgi ve titizlikle yapıtlarına bakmalıyız.

Biz yine davaya dönelim. Reich'm kaleme aldığı, Silvert'in Portland mahkemesinde okuduğu kurulmuş tuzak savı, son derece parlak biçimde betimlediği "coşku vebası"nın en son simgesi saydığı ortaklaşmacılara duyduğu nefretin eleştiri yeteneğini yoketmesinin en çarpıcı belgesi oldu. Bu çarpılmanın 1947-1953 arasında, Stalin'ciliğin Avrupa'da ve dünyada en korkunç kötülüklerini yaptığı yıllarda başladığını belirtmek gerekir. Ayrıca, Stalin'in ölümünden sonra, Sovyetler Birliği'nde çok açık "yumuşama" belirtileri boygösterdiğinde de Reich'ın komünizm karşıtlığının hiç yatışmadığını belirtmek gerekir. Reich'ın F.D.A.'daki "gizli komünist görevliler"e yönelttiği suçlama Mayıs 1956'da, Stalin'in ölümünden üç yıl, Kruşçev'in S.S.C.B.K.P.'nin XX. Kurultayı'na sunduğu ünlü Durum Bildirisi'nden dört ay sonra okundu: ne yazık! bugün geri dönüp baktığımızda bu, McCarthy'ciliğin gecikmiş, hüzün verici bir karikatürü gibi gözüküyor.

İnsan kendi kendine Reich'taki bu korkunç ortaklaşmacı nefretinin neden kaynaklandığını sormadan edemiyor doğrusu. Geriye doğru bakıldığında, bu nefret daha gençlik yıllarında Reich'ın kişiliğinde belirmiş çok eski bir çizginin en son, umutsuz dışavurması olarak gözüküyor: kendisinin son derece iyi betimleyip çözümlediği "sürücül buyuruculuk" eğilimi; bu eğilim onu örgütlü bir akım içersinde "savaşma"ya, "ülküye bağlı olmayan"larla düşmanların teker teker ortadan kaldırıldıklarını görmeye itiyordu. En azından 1927'ye, kireçlenmiş tutuculuğuna parmak bastığı güne dek, tam bir bağlılıkla hizmet ettiği Freud'la ilişkisi de böyle

olmuştu. Gericilik karşısında tam anlamıyla teslim olduğu güne dek, toplumcu demokratlarla da. Daha Lenin zamanında ortaya koyduğu açıkça buyurgan niteliğine karşın, 1934'e dek "büyük özgürlükçü akım" saydığı ortaklaşmacı akımla da. Aralarında savaştığı günlerde ortaklaşmacılığa karşıçıkan herkesi insanlık düşmanı sayışı gibi, sonunda kendisine özgürlük içinde, dilediği gibi çalışma olanağı veren bu "büyük ülke"ye duyduğu coşkuyla, Amerika'da da "Amerikan demokrasi"sine karşıçıkan herkesi, ve özellikle bütün ortaklaşmacıları, eldeki tüm olanaklarla ezilmesi gereken bir casus, bir suçlu, bir insanlık düşmanı saymaya girişmişti. Dostu (büyük İngiliz özgür eğitimcisi)[46] Neil'e günün birinde dediği gibi, baba karşısında aşağılık duygusundan hiçbir zaman kurtulamadığını gözönünde bulundurarak, yetke karşısında (nefret ve hayranlık, yereserme ve ele geçirme arzusu karışımından oluşmuş) ikianlamlı bir tutum takındığı sonucuna varmak zorundayız.

Myron Sharaf, Reich'ın sıradışı belleğinin sıradan Amerikalılardan oluşmuş, o dönemde hâlâ McCarthy'nin başlattığı komünist büyücü ardında koşma saplantısının etkisinde bulunan yargıcılar kurulunu hiç şaşırtmadığını belirtiyor.[47] Daha sonra Reich, daha başka şeyler yanında, ömrü boyunca, acunsal yaşam enerjisi araştırmalarına kendi kişisel gelirinden 350.000 dolar harcadığını anımsatmış; bu, savcının Arizona gezisi sırasında topu topu 21 dolar 50 sentlik bir fatura ödediği savını iyice gülünç kılıyor; gerek Reich'ın, gerek Vakıf'ın aşağılık bir kazanç ereği güttüklerini kanıtlama konusundaki sürekli çabasına epey ilginç bir ışık tutuyordu. Reich daha sonra yargılanışı sırasında karşılaştığı güçlüklere değinmiş: ona göre, ne yana dönse, kapılar yüzüne kapanmış. En sonunda, araştırmacı ve denemeci etkinliğini anlatmak üzere yargıcılar kuruluna seslenmiş; savcılık suçlamalarının gülünçlüğünü kolayca gösterebilecekken, davanın nasıl gelişeceğini ve hapse atılmanın nasıl bir şey olduğunu görebilmek için işleri kendi akışına bıraktığını anlatmış. Bu deneyi yaşamış ve yargıcılar kuruluna, yargıca, savcıya zindanda insanların son dererece kötü oldukları, hapse atılmanın insanlıkdışı, barbarca bir ceza olduğu, toplumun şu ya da bu biçimde bu utancı temizlemesi gerektiği konusunda güvence vermiş. Ne demek olduğunu görmek üzere, diye eklemiş, her savunmanın, her yargıcın, her savcının ve F.D.A. görevlisinin birkaç gün hapiste kalmasında yarar vardır. Reich kendisi bu

[46] A. S. NEILL, "The Man Reich", *Wilhelm Reich: A Memorial Book*, *a.g.y.*, s. 28.
[47] SHARAF, *a.g.y.*, s. 72.

deneyi yaşamış, çünkü olup biteni kavramanın tek yolu dolaysız deneyimdi. "Sanık Reich"ın kusurlarıyla suçlarını araştıracak yerde, savcının ve kendisini suçlayan herkesin kiminle karşı karşıya bulunduklarını kavramak üzere bütün örgensel enerji bilimi yapıtlarını okumaları, bir dirimsel enerji biriktirecine girip oturmaya denemeleri çok daha iyi olurdu diyerek sözünü bağlamış.[48]

Yargıç, yargıcılar kuruluna seslenirken çok kısa konuşmuş. Dört günlük duruşma ilk yargısını şu kadarcık olsun sarsmamış. Yargıcılar kurulu üyelerinden, Reich'ın yargıç Clifford'un kararını çiğneyip çiğnemediğini, Mahkeme'ye saygısızlıktan suçlu olup olmadığını belirtmekle yetinmelerini istemiş. Ve kendi payına, önlerine getirilen davanın "son derece yalın" olduğunu bildirerek sözünü bitirmiş: bununla, verilen ilk kararın bal gibi çiğnendiğini (ve buna bağlı olarak, "Mahkeme'ye saygısızlık suçunun") kuşkuya yer bırakmayacak biçimde işlendiğini söylemek istiyormuş. Bu açıdan bakıldığında, Reich'ın savunmasının saçmalığı iki yanıyla tabak gibi ortaya çıkıyor: içeriğiyle ("kurulan ortaklaşmacı tuzağı"nın "kanıtlanması" çabasıyla) pek inandırıcı olmayan bu savunma, davanın asıl konusuna (verilmiş ilk yargıç kararının yerine getirilip getirilmemiş olmasına)[49] da hiç değinmiyordu.

Nitekim, toplantı odasında topu topu on dakika kalan yargıcılar kurulu geri dönmüş ve sanığın suçlu olduğunu açıklamış. Birkaç saat önce işi olduğu için gitmek zorunda bulunduğunu söyleyen bir dirimsel enerjiyle sağaltım uzmanına Reich şöyle demişti: "Peki, siz gidin, ben *onlarla* kalıyorum!" *Onlar*, başka bir deyişle *halk*, büyük çabayla hazırladığı savunma dosyasına gözatmak için on dakikadan fazla süre bile harcamadan, Reich'ı cezaya çarptırıyordu. Buysa çok mantıklıydı, hem de Reich'ın kendisinin ortaya koyduğu, ama yanıbaşındakini yargılamak gerektiğinde çoğu kez unuttuğu nedenlerden ötürü. Ömrünün son yıllarında ve dava boyunca, "her şeyin düzeleceğini"[50] yineleme bilinçsizliğini gösteren bütün o niteliksiz, masalcı insanlara güvenmesi rastlantı değildi...

Yargıç Sweeney, ilk duruşmaya gelmediği için verilecek para cezasını saptadıktan sonra, kararını 25 Mayıs'a bıraktı; yargısını açıklamazdan önce, Reich için bir ruhhekimliği görüşü istedi: belki böylece onu zindana atılmaktan kurtarmayı umuyordu. Ama bu incelemeyle görevlendirilen ruhhekimleri —öteden beri Reich'ın kaçık olduğu karalamasını yayan-

[48] *A.g.y.*, s. 73.
[49] *A.g.y.*, s. 73.
[50] *A.g.y.*, s. 75.

lar— *sanığın zihinsel açıdan son derece sağlıklı olduğunu* bildirdiler. Ve yargıç Sweeney, 25 Mayıs'ta Reich'ı iki yıl, Silvert'ı bir yıl hapis, Vakıf'ı da on bin dolar para cezasına çarptırdı. Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi'ne yapılan başvuru geri çevrilene dek, Reich'la Silvert, işlemin sürdüğü on ay boyunca 15.000 dolar karşılığında özgür bırakıldılar.[51]

Reich'ın Hapse Atılışı ve Ölümü

O sırada Reich, kimyasal ve havabilimsel araştırmasına döndü: hukuk savaşının sonucu konusunda dayanaksız bir iyimserlik besliyordu. Herhangi bir yetke türüne güvenme gereksinmesi yine kendini göstermişti: bu kez, Amerikan "adaleti"ne güvenmek istiyordu. Yandaşlarının çoğu, tam bir yargı yoksunluğuyla onun bu erincini körüklüyordu. 1957 Ocak'ında, üst mahkeme Portland mahkemesinin kararını onaylarken, hukuk savaşında Reich'ı desteklemek üzere kurulmuş yasal Yardım Sandığı'nın yöneticisi, katkıda bulunanlara şu inanılmaz tümceleri içeren bir mektup gönderiyordu:

"Durum, ilk bakışta yeni bir yenilgi gibi gözükse bile, bütünüyle bizden yana gelişiyor (...). Parmak bastığımız, yüzündeki maskeyi atmaya zorladığımız yalan gerçek yüzünü ortaya vurmak zorunda kalmıştır. İblis Işık'tan nefret eder. Köşeye kıstırılan düşmanlarımız en aşağılık karalamaya başvurdular: bu da içinde bulunduklan umutsuzluğun belirtisidir."[52]

Aynı günlerde Reich'ın kendisi de şunları yazıyordu:

"Uzak yakın, onca insanın gönül yüceliği olmasa, kavga başarıyla sonuçlanamazdı."[53]

Reich, Yüksek Mahkeme başvurusunu, ilk yargılama sırasında kullandığı gereçlerden yararlanarak bir çırpıda hazırladı. Oysa Mahkeme dosyaya bakmadı bile, çünkü davayı ta başından ele almak istemedi: bir yıl önce, "iyi yürekli" yargıç Sweeney'in dediği gibi, "son derece yalın" bir olaydı bu. Böylece Reich'la Silvert, 11 Mart 1957'de güvenlik güçlerine teslim olup içeri atıldı. Reich, cezaevi yetkililerinden hapse atıl-

[51] KELLEY, *a.g.y.*, s. 18.

[52] *A.g.y.*, s. 20.

[53] Aynı yer.

masının ertelenmesini istedi (ne yanıt aldığı biliniyor): dört duvar arasına kapatılmasının "bilimsel araştırmaya büyük zarar vereceği"ni söyledi, ve tutukevi görevlilerini acı acı güldürmek üzere, dingin bir sesle, bu cezanın "bir avuç ruh hastası yüzünden bir bilim öncüsünün zindanda ölümüne yolaçacağını" ekledi korkunç bir önbilicilikle.[54]

Alabildiğine canlı ve yaratıcı olduğundan tutukluluğu sırasında dayanılmaz acılar çekti Reich. Yine de cezaevi yaşamına ayakuydurmaya, kurumların işleyişiyle, tutukluların dirimsel-tinsel tepkileriyle ilgilenmeye çalıştı. Ailesine gelişmeleri bildirerek, son kitabını zindanda yazmayı bile başardı. Reich'ın ömrünün son aylarında karşılaştığı cansıkıcı olaylar arasında, "yemin ederek" bırakılma olasılığı belirdiği zaman, bırakılmaması için F.D.A.'nın elinden geleni yapışını, son kitabının elyazmasının ailesine ulaşamayışını anabiliriz.

Öte yandan Reich birtakım ilâçların üzerinde denenmesine razı olarak, tutukluluğunu kısaltmaya çalıştı: bilindiği gibi bu, Amerikan hapishanelerinde sürdürülen ve tutukluların cezalarını erteletmelerine izin veren, aşağılık bir uygulamadır. Bu uygulamanın acıklı sona katkıda bulunmuş olabileceği düşünülebilir.

Bu konuda, Amerika'nın her yanında kum gibi kaynayan yeni dinlerden birinin peygamberine yakıştırılan korkunç bir belge vardır.

Aynı adı taşıyan örgütün yayımladığı *Crusade of Divine Living* (Tanrısal Yaşamın Haçlı Seferi) başlıklı küçük gazetenin Ekim 1958 sayısıdır bu: "Herhangi bir tecimsel erek ve inanç birliği gözetmeksizin, hastalara ve eziyete uğrayanlara yardım amacıyla kurulmuş Hıristiyan örgüt" diye tanımlar gazete bu kuruluşu. Gazetenin o sayısında, örgütün ulusal yöneticisi Adolphus Hohensee'nin, Reich'ın canverdiği Lewisburg cezaevinde yaşadığı tutukluluk deneyimini en korkunç yanlarıyla aktaran ve belki de Reich'ın ölümünü açıklayan tüyler ürpertici bir yazısı vardır.

Hohensee, dinsel inancını yayma etkinliğine bağlı "suçlar"dan ötürü kapatıldığı cezaevinde görevlilerin kötü davranışlarını anlatır. Ve şöyle sürdürür:

"Zindancı yardımcısı Cox verdiği bütün gözdağlarının hiçbir işe yaramadığını görünce bana, hapishanenin 'ölüm kanadı' adlı bölgesine aktarılacağımı anımsattı; bir süre önce, Remington bu bölgede can vermişti. *F.D.A.'nın açtığı soruşturma sonunda Mahkeme'ye saygısızlıktan içeri atılmış bir hekim, Prof. Reich birkaç gün sonra orada öldü. İki haftadan beri, birtakım ilâçlarla kendisini öldürmekte olduklarını söylüyordu.*

[54] *A.g.y.*, s. 22.

Ve öldürüldüğü gün, o gece artık öldürücü iğneyi yapmaya hazırlandıklarını belirtti. Dediği gibi de oldu: ertesi sabah, can vermişti.[*] Ama bu da beni pes ettirmedi, yazdığım yakınma dilekçesini geri çekmedim, ilerki izlence ve konuşmalarımla ilgili hiçbir söz vermedim.

"Ama gelin işi sırasıyla götürelim: bu ve gelecek sayılarda aktardığım, aktaracağım olgular öylesine korkunç ki, inanmakta zorluk çekeceksiniz. Oysa ben sizlere, 25 Kasım-13 Nisan 1958 arasında, cezaevi revirinde kendi gözümle görüp kendi kulağımla işitmediğim hiçbir şeyi aktarmayacağım. Tutukluların ezilip aşağılama, işkence, savsaklama sonucu nasıl akıllarını kaçırıp can verdiklerini öğrenip ürpereceksiniz.

"İşte size ilâç ve sağlık aynasızlarının bir başyapıtı!

"18 Kasım 1957 tarihli *Time* dergisi okurlarına Prof. Reich'ın Pensilvanya'da, Lewisburg cezaevinde 'öldüğü'nü haber veriyordu.

"Altmış yaşında can veren Wilhelm Reich, diyordu dergi, eskiden ünlü bir ruh-çözümcü, Sigmund Freud'ın çalışma arkadaşı ve sürdürücüsü, Wilhelm Reich Vakfı'nın kurucusuydu; son zamanlarda, cinselbilim ve enerji alanlarındaki sıradışı kuramlarıyla üne emişti. Reich, Lewisburg cezaevinde, yürek durması sonucu ölmüştür; burada, halkın besin ve ilâç konusunda korunmasını amaçlayan yasayı çiğneyip kendi buluşlarından birini, 'örgensel enerji biriktireci'ni dağıttığı için Portland mahkemesinin verdiği iki yıllık hapis cezasını çekmekteydi (...)."

"Gerçekte, diye sürdürüyordu Hohensee, *F.D.A. aynasızlarının öbür büyük bilgini yılanlı kuyuya atmasından sonra, Prof. Reich'ın işi birkaç ayda bitirildi.*

"Prof. Reich, düşmanlarının beni oraya kapattırmayı başarmasından birkaç ay önce gelmişti Lewisburg cehennemine. *Bu büyük hekim, kaç kez gözyaşları içinde yanıma gelmiş, 1.200 insanın yaşamını avuçlarının içine almış ilençli işkencecilerin kendisini nasıl çıldırttıklarını, 'ellerindeki deneysel ilâçlar'la ölüm çukuruna doğru ittiklerini söylemişti.*

"Reich, (birkaç ay önce Remington'un öldürüldüğü) ölüm kanadına aktarıldığında, artık zamanının kalmadığını sezdi. 28 Ekim haftası, birkaç kez bana bu inancını aktardı; o hafta, belkemiğimdeki kırıkla kuyruksokumumdaki ezikten ötürü çektiğim dayanılmaz acılara ve süreğen kanamalara karşın, cezaevi bekçileri beni de o bölüme çürümeye yollamışlardı.

"Prof. Reich, ölümünden kısa bir süre önce, ölüm kanadındaki hücreme varabilmek için duvarlara tutuna tutuna süründüğüm sırada yanımdan geçti (...). Bedenine doldurdukları ilâçlara artık dayanamadığını söyledi. Nitekim, iki gün içinde öldü. Bulduklarında, çoktan ölmüş ve soğumuştu, ama ölüm gelip onu çektiği dayanılmaz acılardan kurtarana dek korkunç can çekişmiş gibi, bacağının biri kasılıp kalmıştı."[55]

Hohensee'nin, Amerikan "demokrasi" ve "adaleti"nin çağımızın en büyük insanlarından birine yaptıklarına hüzün verici, umut kırıcı bir ışık tutan yazısı burada bitiyor. Bu yazının Reich'ın yakınlarında yarattığı

---

[*]Nitekim, '90'lı yıllarda büyük bir coşkuyla Rangeley'e giden genç dostum *Kerem Tuncer, Orgonon*'un sıradan bir gezi yerine dönüştüğünü; Reich'ın araştırmalarını kızıyla oğlunun bile sürdürmediğini acılar içinde görüp geri geldi. —*B. O.*

[55]*Orgonomic Functionalism*, Ritter Press, Nottingham, Temmuz 1959, s. 120.

büyük sıkıntı kızı Eva'nın mektubunda kendini gösteriyor; sözkonusu yazı üzerine gönderdiği bu mektupta Eva Reich Hohensee'den, babasının son haftalarıyla ilgili daha başka ayrıntıları bildirmek üzere kendisiyle ve Reich'ın son eşi Aurora Karrer'la bağlantı kurmasını rica ediyordu.

"Bir bakıma, diyordu Eva Reich, bana anlatacaklarınızdan hemen hemen korkuyorum (...) çünkü yalan her yanı kaplamış durumda, doğruya kimsenin aldırdığı yok, Dr. Reich'ın ölümü her yerde tam bir suskunlukla karşılandı."[56]

Cezaevi yetkilileri, Reich'ın ölümü üzerine, yüreğe kanoturması (anadamar tıkanması) sonucu can verdiğini bildirip daha sonra bunu doğruladılar. Ancak, yüreğe kanoturmasına yolaçan şeyin bilinmesi gerekirdi. Hohensee'nin yazısı bunun, Reich'ın üzerinde denenmesine razı olduğu ilâçların yarattığı zehirlenme sonucu olduğunu sezdiriyor. Hohensee bu zehirlemenin bile bile yapıldığını öne sürüyor: ama, "F.D.A.'daki gizli komünist görevlilerin" kendisine acımasız bir tuzak kurduklarına inanan Reich'ın sözkonusu ilâcın üzerinde denenmesine razı olması pek inandırıcı gözükmüyor. Eğer öyleyse, bütün ömrünü temel bilimsel araştırmanın, onunla birlikte insanlığın geliştirilmesine adamış büyük bir bilginin, bir avuç kamu sağlığı görevlisinin yaydığı en aşağılık, en tiksinç karalamalara inanmaya hazır bir adalet örgütünün verdiği cezayı canını tehlikeye atarak hafifletmeye girişmesi bile çağdaş toplumsal yapımızın korkunç yıkıcılığının çok çarpıcı kanıtı olur doğrusu.

Ölüm nedenine gelince, hapse atılmazdan önce ve sonra birçok kez Reich'ın "oranur hastalığı"na yakalandığını söylediğini belirtmek gerekir — o ve birkaç çalışma arkadaşı, çekirdek enerjisiyle örgensel enerji arasındaki etkileşimi incelerken hastalanmışlar; deneye 1952'de girişmiş, ama hem gözlemcilerde, hem denek hayvanlarında ciddi hastalık belirtileri saptayınca askıya almıştı. Edinebildiğim bilgilere göre, Oranur deneyinin en canalıcı bölümlerine katılmış bulunanların hiçbiri bugün (1971'de) yaşamıyor.

Belki hiçbir zaman yeterince aydınlatılamayacak ölüm nedenini bir yana bırakırsak, Reich'ın onu önceden haber verirken gösterdiği acıklı, peygamberimsi açıkgörüşlülüğe parmak basmak gerekir. Yalnız zindana atılırken söylememişti bu cezanın kendisi için tam bir ölüm cezası olduğunu; hapse atılmazdan önce bütün önlemleri almıştı: bir tabut satınalmış, Orgonon'da gömüleceği yeri seçmiş, kendine bir gömüt yaptırmış, oraya

[56] *A.g.y.*, s. 152.

konmak üzere Bayan Jo Jenkins'in yaptığı baş-göğüs yontusunu seçmiş, gömme töreni için kesin yönergeler vermişti.

Gömme dindışı bir toplantıyla yapıldı, üç dirimsel sağaltım uzmanı Reich'ın seçtiği şiirlerden bölümler okudu.

"Geride, diye aktardı yerel Maine gazetelerinden biri, klasik müzik parçaları işitiliyordu, bunlar arasında, Marion Anderson'un söylediği Shubert'in *Ave Maria*'sı da vardı: Reich bu plâğın üstüne, kendi eliyle: *'Gömme töreninde çalınsın'* yazmıştı.. Cenazeciler tabutu gömüte indirirken, müzik son sınırına dek yükseltildi (...). Törene, aralarında Rangeley'den çağrılmış altı yedi kişinin de bulunduğu elliye yakın insan katıldı. Bunlar, törende konuşmak üzere Kanada'dan, Kalifomiya'dan gelmiş hekimler, dostlardı."[57]

Yine Reich'ın verdiği yönergeler uyarınca, davanın yarattığı parasal yıkım, ceza ve öbür giderlerden kurtulabilmiş Orgonon'un küçük bir bölümüyle çalışma odasının ışıkları tam bir yıl aralıksız yanık bırakıldı. "Rangeley'i gezmeye gelenler, diye yazıyordu Temmuz 1959 tarihli *Harvard Medical Alumni Bulletin*, Dodge Pond'un üstündeki tepede parlayan ışıkları görünce şaşırıp kalıyorlardı."[58]

Gömme töreninden hemen sonra, Reich'ın vasiyeti açıldı; daha başka şeylerin yanında, elde kalan bütün parasal kaynakların çocuklara adanacak bir Wilhelm Reich Vakfı'na ayrılmasını ve kişisel belgelikleriyle kitaplığının elli yıl kilit altında tutulmasını istiyordu: bu, kişiliğine bağlı duygu ve hınçların yatışabilmesi, yapıtlarının tam bir yansızlık ve serinkanlılıkla incelenebilmesi için geçmesi gereken süreydi. Dediği yapıldı: bütün belgeler yeraltındaki nemsiz bir odaya kondu; ancak 3 Kasım 2007'de meraklısına sunulacak.

Reich'ın son isteğinin ömür boyu yüreğini dolduran insanlık sevgisini ne ölçüde dile getirdiğine bir kez daha parmak basmak gerekir: her zamanki gibi tam bir açıkgörüşlülükle, elde ettiği, ilerde edinebileceği bütün kaynakların insanlığın biricik toparlanıp kurtulma umudu olan çocuklara harcanmasını diliyordu.

Buna karşılık, o değerli belgeliklerini elli yıllığına kilit altına koydurmasını çok cansıkıcı buluyorum. Demek ki Reich (yapıtının ancak beş yüzyıl ya da bin yıl sonra anlaşılabileceğini yazarken) düşüncesini daha iyi aydınlatma gerekliliğini pek umursamıyordu. Önümüzdeki pek az şey

---

[57] *The Rangeley Highlander*, Rangeley, Maine, 6 Aralık 1957.

[58] *Orgonomic Functionalism*, Kasım 1959, s. 226.

insanlığın daha iyi günlere doğru yolaldığını gösteriyor, birçok belirti de insanda tam tersinin gerçekleşeceği korkusunu yaratıyor. Reich'a bu son dileği söyleten, kişiliğine iyice damgasını vurmuş bulunan, XIX. yüzyıla özgü o çocuksu iyimserliğin kalıntısıydı belki. İnsanlığın geçirmekte olduğu evrime, özellikle de gittikçe artan, çözümsüzleşen siyasal çatışkılara bakıldığında, 2007 yılında dünyanın Reich'ın bulgu ve düşüncelerini kavrayıp uygulamaya *daha yatkın* değil, *çok daha az yatkın* olacağı sonucuna varıyoruz. Bu büyük düşünürün araştırma, sezgi ve bulgularının, *hemen bugün, burada*, ve Reich'ın kavramlarını bölük pörçük, beceriksizce de olsa anlayacak birinin bulunduğu *her yerde* yayılması, derinleştirilmesi, doğrulanması, geliştirilmesi gerekir; sözkonusu bulguların insanlığın kurtuluşuna yapabilecekleri önemli katkı *bugün burada, ve her yerde* gereklidir. Elli yıl sonra, Rangeley'de ya da başka bir yerde daha şimdiden çok az kimsenin değerini bildiği bu çalışmaya yeniden başlamayı isteyecek —ya da yerleşik erklerin izin vereceği— tek bir kişinin çıkmaması olasılığı vardır. Akıntıya kapılan dünyanın Reich'ın yapıtına kurtarıcı bir tahta parçası gibi sarılması düşünü dindarca bir arzudur: tarihin verdiği tek ders, kimseye bir şey öğretmediğidir.

Bölüm 15

Amerika Yıllarının Eleştirel ve Bilimsel Kazanımları

REICH'IN ölümü, görüşleriyle bulgularının geliştirilip duyurulması sürecini müthiş aksattı. Reich'la birlikte örgensel enerji biliminin yaratıcısı, eşgüdümcüsü ve başlıca canlandırıcısı ortadan kalktığı için bu, bir bakıma, —ama yalnız bir bakıma— kaçınılmazdı. Bununla birlikte, sözkonusu kıpırtısızlığı —istemeden de olsa— Reich'la öğrencilerinin başlattığı söylenebilir.

Daha önce gördüğümüz gibi Reich, elindeki belgelerin önemli bir bölümünün elli yıllığına kilit altına alınmasını istediği için sorumludur; öte yandan, kuşkucu kişiliği ve dogmacılığı onu değerli çalışma arkadaşlarının pek çoğundan uzaklaştırmış, kimi zaman böyle bir niyeti olmasa da, bir çoğunun sevgisini yitirmesine yolaçmıştır. Dolayısıyla son yıllarında, çalışma arkadaşları öncelikle yaratıcı ve özerk araştırmaya değil, edilgin hayranlığa elverişli kişilerden oluşmuştur. Myron Sharaf'ın yerinde bir gözlemle belirttiği gibi:

"Çevresinde kalan küçük kümenin ustaya bağlılık gerekçeleri çoğu kez arı değil, karman çormandı. Kimileri, Reich'ın tersine, zayıf oldukları için kendilerini dizgeye yabancı duyumsuyordu: olağan yurttaşlar gibi 'çemberi delip geçmeyi' beceremiyor. Reich'ın yapıtı onlara bir savunma aracı sağlıyordu: 'Büyük Reich'ı ve dirimsel enerji bilimini *tanıyıp benimsediğim için herkesten iyiyim*' diyorlardı. Reich, bunlara ve bütün öbür insanlara — ağızlarını büyük önderin bilgeliğinin memesine dayamış, iyi bir baba isteyen, ortak çalışmaya katılacak güçleri bulunmayan, azıcık can dilenmek üzere çevresinde koşuşanlara Nietzsche gibi: 'Zerdüşt'e inandığınızı mı söylüyorsunuz? İyi ama ne önemi var Zerdüşt'ün? Ne önemi var bütün şu inananların?!' diyebilirdi."[1]

[1] SHARAF, *a.g.y.*, s. 132.

Reich kimi çalışma arkadaşlarının tinsel ve zihinsel zayıflıklarının acı acı bilincine varıyordu elbet. Amerika'da yazdığı pek çok şey bu konuda açık seçik anıştırmalarla doludur.

Örneğin, *Dinle Küçük Adam*'da şunları yazar:

"Tavuk yumurtalarının üstünde kuluçkaya yatan kartalın neler duyumsadığını bilir misin, küçük adam? Başlangıçta kocaman, güçlü kartal yavrularının üstünde kuluçkaya yattığını sanıyordu, ama baktı ki altından hep tavuk yavrusu çıkıyor. Umudu kırılan kartal, günün birinde civcivlerin kartala dönüşeceğini düşünmeyi sürdürüyordu: oysa onlar gıdaklayan birer tavuk oluyorlardı. Bunu gören kartal, civcivlerle tavukları yutuverme isteğini güçlükle bastırdı. Tek bir direngen umut tuttu onu: ciyak ciyak bağıran bu civciv ordusu arasından, günün birinde, kocaman bir kartal olacak, kendisinin yaptığı gibi, sarp kayaların başındaki yuvasından uzaklardaki çevrene, yeni düşünce ve yaşam dünyalarına bakacak bir yavru kartal çıkacağı umudu. Kartalın bütün civciv ve tavukları yutuvermesini işte bu umut kırıntısı önledi. Berikilerse (...) hiçbir zaman uzağa bakamadılar. Kartalın ayaklarına getirdiklerini yutmakla, durmadan yutmakla yetindiler. Dışarda yağmur ve kasırga ortalığı kasıp kavururken, savunmasız ve korumasız kartal zincirden boşanmış doğa güçleriyle boğuşurken, onlar kanatlarının altında sıcacık yaşıyordu. Durum güçleşince, civcivlerle tavuklar, vurup yaralamak üzere, gizlice kartala taş bile atıyorlardı. Kartal bu kötü yürekliliğin ayrımına varınca, içinden yine hepsini yutmak geldi. Ama kendini tuttu, giderek zavallı yavrularına acımaya bile başladı. Günün birinde, diyordu kendi kendine, şu beceriksiz, gözünün önünü göremeyen, ciyaklayan civcivler arasından bana benzeyecek bir kartal yavrusu çıkacaktır.

"Yalnız kartal bu umudunu hâlâ yitirmedi, işte bu yüzden civcivlere kanat germeyi sürdürüyor."[2]

Dirimin Öldürülüşü'nde bundan daha az çağrıştırıcı olmayan başka bölümler bulabiliriz:

"İsa onların anlamasını bekler, ama *anlamazlar*. Işıklı gözlerini içmekle yetinirler (...). İsa onlara, korkunç saat gelip çattığında, kendisini yüzüstü bırakacaklarını söyler. Ama onlar anlamaz. Her biri, öbürlerinin öndere sırt çevireceğini düşünür. Oysa İsa, yüzlerinden, devinimlerinden, bütün sözlerinden, hepsinin çil yavrusu gibi dağılacağını bilir (...). Öğretisini benimseyenlerde yürek yoktur. Usta'dan yalnız biraz esin ve sıcaklık koparmak isterler (...). İsa, Gethsemani'de uzun uzun can çekiştikten sonra oğulların yanına döndüğünde, hepsinin uyumuş olduğunu görür: hayranlarının, şarabından içenlerin bir teki bile uyanık kalamamıştır. Usta'larına hiç aldırmazlar, yürekli değildirler: onlar yalnız, Önder'in dört bir yana saçtığı dirimin kanıyla doldurdukları boş tinlerdir (...). Ey dirimin büyük gizlerini elinde tutan insanoğlu, düşünceni öldüremezlerse, bir mesel balçığına batırıp yamyassı ederler. Onlar için bunca zahmete girme: sensiz ede-

[2]DKA, s. 66-68.

mezler. Ağızlarından çıkanı gerçekten duyumsamazlar. Yalnız senin hoşuna gitmek, böylece sendeki dirimi daha iyi emebilmek için konuşurlar."[3]

Daha böyle bir sürü alıntı yapabiliriz, ama kanımca Reich'ın öğrencilerinin çoğunun sınırları konusunda vardığı acılı bilinci göstermeye bu kadarı yeter. Ne yazık ki kendi kişiliğinin onu, yandaşları arasında "tersine bir seçim" yapmaya, en yaratıcı ve bağımsız kişileri atıp "civcivleri" beslemeye ittiğini açıkça göremiyordu. Reich'ın kendini kartala benzetmesi bile bana yeterince aykırı gözüküyor: bu, (César'dan Napoléon'a, Mussolini'den Hitler'e) tarihteki en buyurgan insanların seçtikleri simgedir. Reich'ın benimsediği simge çerçevesinde kalırsak, yırtıcı kuşlarda (ayrıca bütün hayvan türlerinde) ana-babalar başlıca eğitim niteliği olarak yavrularının saldırganlığını algılayıp yüreklendirmeyi bilir: bunun için bir dişi kedinin, en küçük bir hınç duymadan, yavrularının kendisine saldırmasına, tırmalayıp ısırmasına göz yumuşuna bakmak yeterlidir. Her kendini "gagalayan" yavruyu yuvadan atan kartal sonunda kanatlarının altında bir sürü civciv, pek az kartal yavrusu bulacaktır. Reich'ın başına gelen de budur.

Üstelik başka bir sorunla karşılaşır: babaları onları yuvadan atmadığı için kendilerini kartal yavrusu sanan civcivlerin çoğu bu ikianlamlı ayrıcalıkla şişinmeye başlamış; ama kendilerini yeterince olgun duyumsayamayan, kendi güçleri ve öznel yetenekleriyle elde tutamayacakları bir konuma getirilmiş varlıklara özgü nefret ve güvensizlikle her türlü uçucu varlığa kuşkuyla bakar olmuşlardır. Buysa Reich'ın ölümünden sonra çok zararlı olmuştur: artık kimse uçmamış, hepsi kanat ve gözlerinin zayıflığının ortaya çıkmasından korkmuştur.

Dolayısıyla Reich'ın ölümünden bu yana, çalışma arkadaşlarının büyük bölümü dirimsel enerji bilimi alanında hiçbir ciddi çalışmaya girişmedikleri gibi, (çoğu kez bölücü ayrımlar yaparak, tiksinç karalar çalarak) araştırmaların yeniden başlatılmasına yönelik bütün çabaları, ya da son derece ivedi ve gerekli bir işi, Reich'ın yapıtlarının daha iyi tanıtılmasını dizgeli biçimde kösteklemişlerdir. Ayrıca Reich'ın en yakın çalışma arkadaşları arasında bile köklü görüş ayrılıkları ve çatışkılar boygöstermiştir: Reich'm ailesi (üçüncü eşi Aurora Karrer, kızı Eva, damadı W. Moise ve İlse Ollendorf'tan olan oğlu Peter) her şeyden elini eteğini çekip kendini toplumdan yalıtmış; kuşkusuz dirimsel enerjiyle

[3]DÖ, s. 123-126.

sağaltım hekimlerinin en yetkilisi olan Dr. Baker, Wilhelm Reich Çocuk Vakfı'nın yasal yürütücüsü hanımın keyfi uygulamalarına boyuneğmiştir.

Şimdi sıra Reich'ın, yorulmak bilmez bilgi susuzluğuyla birbiri ardından elattığı değişik alanlarda vardığı düşünsel bireşimi gözler önüne sermeye geldi. Bu bireşim kısa olacak, çünkü insan bilimleri konusundaki düşüncesini daha önceki bölümlerde ayrıntılarıyla açıkladık; doğal bilimlere gelince, okura, 1960 yılında Birleşik Devletler'de basılan ve *Selected Writings* (Seçme Yazılar) adını taşıyan, ölümünden sonra yayımlanmış yapıtı salık vereceğiz. Ayrıca, bu insan ve doğabilimleri ayrımı da sakıncalıdır: dirimsel enerjinin "Ortak İşleyiş İlkesi" (O.İ.İ.) uyarınca, özellikle *üst üste binme* ve enerjinin *yürek gibi atması* süreçlerinde insan dünyasıyla doğa dünyası artık birbirinden bağımsız iki dünya gibi değil, temelden birlikçi bir *süreklilik* gibi görülür. Aynı O.İ.İ., insan bilimleri alanında, bütün bireysel ve toplumsal sorunları bireysel enerji süreçleri arasındaki asal uyum sorununa sıkıca bağlar, sözkonusu sorunların çözümünü bu uyumun sürdürülmesinde ya da yeniden kurulmasında görür. Bu açıdan bakılınca, enerji dengesinin bozulması (dolayısıyla kişiliksel ve toplumsal yapının bozulması), eğitimin doğaya aykırı, baskıcı yöntemlerle yürütülmesinden ötürü hep çocuklukta gerçekleştiği için, Reich'ın düşüncesinde *eğitim* insan biliminin en son aşamasıdır. Dolayısıyla, kendi adını taşıyan Vakıf'ın çocukluğu ve eğitim sorunlarını inceleyen bir kuruluş olmasını istemesi rastlantı değildir.

Siyaset: Marx'çılığın Ötesi

Reich'ın düşüncesi dirimsel enerji evresinde, daha başka birçok alandaki gibi, siyasette de önemli bir evrim geçirdi.

Her şeyden önce, Cinsel-siyaset yayınevinin kurulmasına yolaçan ortaklaşmacı örgütle bağların koparılmasının açıkça gösterdiği üzere, bundan sonra ruhsal etkenler (kişiliksel ve düşünsel yapı) artık daha çok önemsenip vurgulandı, Marx'çı partilerin kuram ve kılgısında ağır basan tutumbilimsel etkenler (özel anamalcılık, özel mülk sahipliğinden dolayı toplumun sınıflara ayrılması, Devlet'in 'kentli sınıfın etmeni' sayılması vb.) yerli yerine oturtulup ikincil bir işlevle görevlendirildi.

Bu evrimin açık seçik izini *Sexualität im Kulturkampf*'ın *The Sexual Revolution* (Cinsel Devrim) adını alan Amerikan basımının önsözünde görürüz:

"Bugüne dek, diyordu Reich 1936'da Cinsel-siyaset Yayınevi'nce yayımlanmış bu yapıtın Almanca basımında, toplumsal öğreti tutumbilimsel süreçlerin 'insanların kafasında' yarattığı kavramların toplamı diye sunuldu. Bugünse, siyasal gericiliğin Almanya'da kazandığı utkudan ve halk yığınlarının usdışı davranışının bize öğrettiklerinden sonra, öğreti artık yalın bir tepke gibi düşünülemez. Herhangi bir öğreti halk yığınlarının kişilik yapısına kök salıp onu çarpıttığı zaman, *somut bir siyasal güç*'e dönüşür. Tarihte önemli tek bir toplumsal-tutumbilimsel süreç yoktur ki halk yığınlarının düşünsel yapısına kök salmamış, davranışlarına yansımamış olsun. 'Üretim araçlarının özerk gelişmesi' diye bir şey yoktur: bu, parasal süreçlere dayanarak insanın kişilik yapısına, duyarlılığına ve düşüncesine ketvurulmasının gelişmesidir."

Ve biraz ilerde şunları ekler:

"Nasıl tutumbilimden yoksun bir düşünce, duyarlılık ve davranış düşünülemezse, duygusal açıdan etkin bir kişilik yapısı olmadan da parasal tutumbilim tasarlanamaz. Bu etkenlerden birinin gözardı edilmesini bizi *ülkücü ruhbilimcilik*'e (tarihi yaratan insanın tinsel·güçleridir'e) ya da sözde *Marx'çı tutumbilimcilik*'e (tarihi yazan uygulayımsal gelişmedir'e) götürür."[4]

Görüldüğü gibi Reich, daha o günlerde ruhsal etkenlerin önemini açıkça ileri sürse bile, henüz onları tutumbilimsel etkenlerin önüne geçirmiyordu. Ayrıca, aynı dönemin öbür yapıtları gibi, *(Geschlechtsreife, Enthaltsamkeit, Ehemoral* adlı yapıtı büyük ölçüde yineleyen) *Sexualität im Kulturkampf* "işçi sınıfına ilişkin" ve "devrimci", işçi sınıfı ve devrimci güç, özel mal sahipliğinin ortadan kaldırılması ve toplumculuk gibi (tutumbilimsel (iktisadi) temele dayalı) Marx'çı kavramları kullanmayı sürdürüyordu.

Yapıtın Amerika baskısının (Kasım 1944'te yazılmış) önsözünde Reich'ın, uzun süre bağımlı kaldığı Marx'çılığın aşırı tutumbilimci görüşlerine oranla (Sovyetlerin yaşadığı tarihsel deneyden ötürü) kendi özgün ruhbilimsel yaklaşımının çok daha devrimci olduğunun bilincine vardığı, köklü ve kurtarıcı bir evrim geçirdiği görülüyordu.

"Bu kitabın konusu, der Reich 1944'te, aslında 1918-1935 arasında, Avrupa devrimci akımı çerçevesinde belirlendi. Bu akım, her türlü buyurgan öğretinin 'kentli sınıfla', özgürlükçü öğretininse 'işçi sınıfı'yla özdeşleştiğine inanan yanlış görüşe saplanıp kalmıştı. Bu temel yanılgı Avrupa devrimci akımının yıkımına neden oldu. Oysa son on iki yılın olayları, sözkonusu yanılgıyı düzeltmeye izin veren kanlı bir ders verdi.

"Bu olaylar, *buyurgan öğretilerle özgürlükçü öğretilerin sınıf ayrımıyla en küçük bir ilgisi bulunmadığını* gösterdi. Gerçekten de, herhangi bir toplumsal katmanın düşünyapısı onun içinde bulunduğu parasal durumun dolaysız yansıması değildir. Top-

[4]CD, s. 14-15.

lumsal süreçlerde, halk yığınlarının coşkusal ve gizemsel uyarılmaları, salt parasal çıkarlarından *daha önemlidir demesek bile*, en az onlar kadar önemlidir.(*)

"Buyurgan zorlama toplumun bütün katmanlarına sızar, hem de bütün ülkelerde; özgürlüğe yönelik düşünce ve edimler için de aynı şey söylenebilir. Toplumsal ve parasal konuma bakarak birtakım sınıflar saptayabilmemize karşılık, kişilik yapısında böyle ayrımlar yoktur. Ve aslında makinacı, soyut toplumbilimin inandırmaya çalıştığı gibi, işçi sınıfıyla kentli sınıf arasında 'sınıf kavgası' yoktur. Hayır: özgür yaşayabilmeye elverişli bir kişilik yapısı edinmiş insanlar buyurgan kişilik yapısına sahip insanlarla çatışmaktadır (...). Bundan ötürü, üst sınıflardan insanların, canlarını tehlikeye atarak, lâf aramızda, çoğu işçi sınıfından gelmiş zorbalara karşı, *bütün* emekçilerin hakları için savaşmaları ender görülen bir şey değildir (...)."[5]

Şu kısa alıntılarda Reich'ın, kendisini 1927-1932 arasında Komünist Parti'de etkin bir görev almaya iten ruhbilimsel nitelikli tutumbilimciliğin ve Sexpol yıllarında benimsediği "eşzamanlı ruhsal-tutumbilimsel devrim" anlayışım bir yana bıraktığını, kişilik yapısından gelen etkenlere, başka bir deyişle düşünsel devrimin öncelik ve ivediliğine ağırlık verdiğini açıkça görüyoruz.

Bu süreç içersinde, güzel bir tutarlılıkla, kuramının en tehlikeli yanını, sonradan karşılaşacağı bütün kovalamaca ve zulümlerin kaynağı olan şeyi hiç bırakmamıştı: cinsel etkenlerin büyük önemi. Kuşkusuz bu salt bir yiğitlik ve tutarlılık gösterisi değildi: bireyin, dolayısıyla insan kümelerinin duygu dünyasındaki devindirici güçler arasında cinsel olguların taşıdığı asal önemi sürekli saptamasına yolaçan açıkgörüşlülüğün ve bilimsel kavrama yeteneğinin sonucuydu.

"Bugün artık temel soru: 'Zengin misin yoksul mu, kentli misin işçi mi, özgür çalışan mısın emekçi mi' değil, 'Daha büyük bir insan özgürlüğü uğrunda savaşıyor musun savaşmıyor musun?'dur.

"Temel toplumsal sorunlar böyle dile getirildiği zaman, en yoksulu da içinde olmak üzere, her bireyin dirimsel işlevlerinin her türlü bilinçli toplumsal çabanın çekirdeğini oluşturduğu açıkça görülür. Ve bu açıdan bakılınca, on beş yirmi yıl önce cinselliğin toplumca baskı altına alınmasına vermek zorunda kaldığım önem dev boyutlara ulaşır. Gerçekten de bireysel ve toplumsal cinsel tutumbilim *çocuk ve yeniyetmenin cinsel yaşamının baskı altına alınmasının halk yığınlarının siyasal, düşünsel ve tutumbilimsel açıdan köleleştirilmesini sağlayan kişilik yapılarını üretip çoğaltan asal düzenek olduğunu* ortaya çıkarmıştır.

"Artık, iyiniyetler taşıdığımız kanıtlamak için herhangi bir siyasal partinin beyaz, kırmızı, sarı ya da kara kartını göstermek yetmez. Yeni doğmuş bebeklerde, çocuklarda,

---

(*)İtalikler yazarındır, W. Reich'a ait değildir.

[5] *A.g.y.*, s. 8-9.

gençlerde, kadın ve erkeklerde —bu konudaki bütün düzmecelikleri yürürlükten kaldırmak üzere— dirimin özgür ve sağlıklı belirtilerinin tanınması, desteklenmesi ve savunulması, ya da tam tersine, en soylu kandırmacalarla bastırılması, saptırılması gerekir: ister 'emekçi', ister 'anamalcı' şu ya da bu Devlet'in sözümona çıkarı için, ister Yahudilik ister Hıristiyanlık, ister Müslümanlık, herhangi bir din uğruna. Bu dediğim her yerde geçerlidir, ve yeryüzünde yaşam sürdükçe geçerli olacaktır; ve eğer emekçi yığınlarının örgütlü kandırılmasına son verilmek, ağızdan düşmeyen halkerki ülkülerinin ciddiye alındığı kanıtlanmak isteniyorsa, durumun olduğu gibi kabuledilmesi gerekir."[6]

Reich'ın 1917 Sovyet devriminin geçirdiği evrimi öbür Avrupalı demokratlara oranla ciddi bir gecikmeyle görebildiği tartışma götürmese de, başlıca özellikleri olan zihinsel yiğitlik ve açıkgörüşlülükle bu acı saptamadan bütün sonuçları çıkardığını, sözkonusu başarısızlığın kendi özgün ve kişisel siyasal sezgilerini doğruladığını önceden duyumsadığını belirtmek gerekir.

Siyasal Kişilikbilimi

Reich'ın son döneminin son derece ilginç bir başka yanı da, baskıcı eğitimin sonunda insan kişiliğinin tinsel-enerjisel evrimiyle ilgili görüşüne dayanan bir "siyasal kişilikbilimi" geliştirmeye çalışmış olmasıdır.

İnsan kişiliğinin (yardımlaşmacı, yaratıcı, şiirsel, barışçı, neşeli, doğanın bir parçası olan, sevi açısından zengin, her türlü elezerlikten uzak) temel *dirimsel* çekirdeğine baskıcı ve buyurgan eğitimin sapık, yıkıcı, topluma aykırı içtepilerin oluşturduğu ikinci bir katman (Freud'un "bilinçaltı"nı) eklediğini; bunun üstünün de (iyi bir eğitim, yardımseverlik, ödev duygusu gibi) ortaklaşa benimsenmiş "erdemler"in yarattığı bir katmanla örtüldüğünü anımsattıktan sonra, sözünü şöyle sürdürür Reich:

"Bu talihsiz yapısal katmanlaşmadan ötürü, dirimsel çekirdekten gelen her doğal, toplumsal ya da cinsel içtepi, çarpıtıldığı sapık ikinci katmandan geçmek zorunda kalır. Buysa ilk doğal içtepinin toplumsal niteliğini bozar, yolundan saptırır, dolayısıyla dirimin bütün doğal belirtilerine engel olur.

"Bu noktaya geldikten sonra, insanın kişilik yapısının kavranmasını siyasal ve toplumsal dünyaya uyarlayabiliriz. İnsan toplumunun değişik siyasal ve düşünsel kümelerinin kişilik yapısının değişik katmanlarıyla çakıştığını ayrımsamak hiç güç değildir. İnsanın kişilik yapısını değişmez, ölümsüz sayan ülkücü dünya görüşünün an-

[6]Aynı yer.

layışlarını benimsemediğimize kuşku yok. Ama toplumsal koşul ve dönüşümler birincil dirimsel içtepileri bir kişilik yapısına dönüştürdükten sonra, bu yapı da öğreti biçiminde toplumsal yapıyı yeniden üretir."[7]

Reich bundan sonra, içgüdüsel devindirici güçlerle toplumsal davranışlar arasındaki ilintileri ve "siyasal kişilikbilimi" oluşturma girişimini şöyle açıklığa kavuşturur. Malinowski, Morgan, Bachofen'in ortaya attıkları savlara adını anmadan, ilk anaerkil düzenle ilgili kendi kuramlarına da açıktan göndermede bulunarak, ilk toplumsal örgütlenmenin ve geliştirdiği emeğe dayalı halkerkinin çöküşünden sonra, insanın dirimsel çekirdeğini simgeleyecek toplumsal kurum kalmamıştır. İnsanın doğal yanı, onu acunla (cosmos'la) kaynaştıracak şey artık yalnız sanatta, özellikle müzik ve resimde dile gelir. Ancak bu, günümüze dek, insan toplumu üzerinde önemli bir etki yaratmaktan uzak kalmıştır. Buna karşılık, insan yapısının öbür iki katmanı çok kesin düşünsel ve toplumsal anlatım yolu bulmuştur, hâlâ da bulmaktadır.

"Demokrat ilericiliğin aktöresel ve toplumsal hoşgörü ile *özdenetim* ülkülerinde kişilik yapısının en üst katmanının dile geldiğini görürüz, der Reich. Demokrat ilericilik aktöresi insanda 'hayvan'ı, başka bir deyişle kişilik yapısının ikinci katmanını, Freud'un 'bilinçaltı'nı, kısacası ikinci elden içtepilerin barınağını baskı altında tutmaya yarar. İnsanoğlunun en derin, en iç katmanında yatan toplumsal işbirliği içtepisi 'demokrat ilericilik'e yabancıdır. Demokrat ilericilik insan yapısındaki sapıklığı kınar, onunla aktöresel ölçüt ve ilkelerle savaşır, ama çağımızdaki toplumsal yıkımlar, sorunu böyle ortaya koymanın uygunsuzluğunu açıkça gözler önüne sermiştir."[8]

Reich daha sonra, en derindeki dirimsel katmanla yüzeysel katmanın, az önce betimlediği "demokrat-kentsoylu" katman arasındaki ikinci katmanın düşünsel ve toplumsal tepkelerini anlatır.

Yüzeysel kişilik katmanını simgeleyen demokrat ilericilikle en derindeki katmanı yansıtan sahici devrimci anlayışın tersine, ikinci elden, sapık içtepilerin barındığı ara katmanı sağcı buyurganlık simgeler. Sorun böyle ortaya konunca, sağcı buyurganlık ("faşizm") terimi kendiliğinden geleneksel siyasal ve yereysel (coğrafi) yüklemlerini yitirir.

"*Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın ilk yazılışı sırasında buyurganlık, der Reich, bütün öbür 'toplumsal kümeler' gibi, örgütlü bir 'siyasal düşün'ü simgeleyen bir 'siyasal parti' sayılıyordu.

---

[7] FKRA, 1946, üçüncü basımın önsözü, s. VII.

[8] *A.g.y.*, s. VIII.

"Bu anlayışın tersine, *bütün toplumsal sınıflardan, bütün ırklardan, bütün uluslardan, bütün dinlere inanan bireylerden edindiğim hekimlik deneyimiyse 'faşizmin' insanın kişilik yapısındaki şu ya da bu ırkla ilgisi bulunmayan, şu ya da bu ulusa bağlı olmayan, şu ya da bu partiden bağımsız, genel ve uluslararası ara katmanın siyasal örgütlenmesi olduğunu gösterdi.* 'Faşizm', bu kişilikbilimsel anlamıyla, 'robotlaştırılmış' uygarlığı ve yaşamı gizemci-makinacı yaklaşımla ele alışıyla, bütün buyurgan toplumlardaki insanın temel coşkusal tutumudur. Zorba yönetimi yaratan, çağdaş insanın gizemci-makinacı kişiliğidir, yoksa tersi değil."[9]

Bu parçanın büyük önemini kimsecikler azımsayamaz. O, (birincisi gerici, ikincisi devrimci) iki karşıt siyasal dizge ve yönelişin simgeleri olan, birbirinden bütünüyle ayrı iki tutumbilimsel ve düşünsel yapıdan gelen faşist yönetimlerle komünist yönetimleri ayrı ayrı değerlendiren Lenin'ci-Stalin'ci söylencenin kesinlikle bir yana bırakıldığını gösterir. *Tarihsel deneyim, sağcı buyurgan yönetimlerle solcu buyurgan yönetimler arasında varılmış sayısız bağlaşıklığı, (tarihsel kaynakları uluslararası ilkeye dayalı) ortaklaşmacı yönetimlerin, özel mal sahipliğine dönmeksizin, ulusçu, aşırı ulusçu, giderek ırkçı tutumlar benimseyip yozlaşmalarını gözler önüne sererek bunu çoktan yalanladı: buna karşılık, sağcı buyurgan yönetimlerin uyguladıkları tutumbilimin kamusalcılığa kaydıklarını (örneğin Arap yönetimleri düşünün, 1971), ama ulusalcı söylencenin bırakılmadığını, siyasal erkin halka dağıtılmadığını görürüz.* Bütün bu görüngüleri (ister kara, ister kızıl, ister bilmem hangi renk olsun) ancak buyurganlığın kitle ruhbilimi açıklayabilir; nitekim Reich, kitabının Amerika basımının önsözünde bunun eşi görülmemiş biçimde bilincine varır.

"Bugün bile, diye sürdürür, sözkonusu kaba düşünme biçiminden ötürü, sağcı buyurganlık Almanlarla Japonların özel ulusal nitelikleri sayılır. Bu yanılgının sürüp gitmesi doğruyu kabuletmenin yarattığı korkudur: *faşizm, uluslararası bir görüngüdür, bütün ülkelerin bütün örgütlerine sızar.*

"Bütün öbür yanılgılar mantık gereği bundan türer. İnsanı özgürlüğe kavuşturmak üzere harcanan sahici çabalara karşın, buyurganlık bugün de hâlâ küçük bir gerici takımın zorba yönetimi sayılmaktadır. Oysa, kişilik çözümlemesi alanındaki deneyimim göstermiştir ki, yeryüzünde kişilik yapısında buyurgan duyarlılık ve düşünce öğeleri bulunmayan tek bir kişi yoktur. Sağcı buyurganlık, siyasal akım olarak öbür gerici partilerden ayrılır, çünkü onu geniş halk yığınları destekler (...). Sıradan asker yönetimiyle sağcı buyurganlığı birbirinden ayırmayı bilmek gerekir. II. Guillaume'un Almanya'sı asker yanlısıydı, ama buyurgan değildi."[10]

---

[9] *A.g.y.*, s. IX.

[10] *A.g.y.*, s. X.

Birkaç Onaylanamaz Sav

Ancak alıntıladığımız bölümlerde başka ciddi savlar da var, bunlar doğru olsaydı, insanlığın özgürlüğe kavuşma umudu bütünüyle ortadan kalkardı. Buyurganlığın —belli bir kişilik yapısını dile getirdiği için— ırka, ulusa, tutumbilimsel dizgeye, dine ya da dinsizliğe bağlı bulunmayan, ama zaman zaman ona eşlik bu öğelerin ötesinde uluslararası bir görüngü olduğu doğrudur elbet. Ama onun "bütün ülkelerin bütün toplumsal örgütleri"ne sızdığını, daha da kötüsü, "ortalama kişilik yapısının siyasal örgüt alanında dile gelmesi" olduğunu söylemek buyurgan sağcı yönetimde çağdaş uygarlığın kaçınılmaz sonunu görme ve insanlığın elinden her türlü özgürlüğe kavuşma umudunu çekip alma anlamına gelir; oysa, ilerde göreceğimiz üzere Reich, hem de her türlü ussal iyimserliğin ötesinde, bu umudu kesin saymakta direnir. Peki, *ortalama kişilik yapısını* dile getiriyorsa, insanlık buyurgan yönetimden neden ve nasıl kurtulacaktı?

Bu, Reich'ın hiçbir zaman tek bir görüşle, açıkça aydınlatmadığı noktadır. Öbür yapıtlarında ileri sürdüğü sav bana daha dengeli ve bilimsel açıdan geçerli gözüküyor; buna göre, ortalama kişilik yapısında temel bir *ikiyanlılık* var, başka bir deyişle özgürlükçü içtepilerle buyurgan içtepiler, sağlıklı (birinci elden) cinsel güdülerle el-özezer (ikinci elden) güdüler birbirine karışmış durumda.[11] Bireylerle kümelerin içgüdüsel devindirici güçlerine ve davranışlarına şu ya da bu güdüler (bugünkü toplumsal koşullardaysa genellikle buyurgan ve sapık güdüler) egemendir; ancak, elverişli koşullarda, cinsel açıdan olumlu, özgürlük getirici yükleri devinime geçirebilen bir eylemin yardımıyla, bireyde öbür güdülerin ağır basması sağlanabilir.

Bununla birlikte, daha önce belirttiğimiz gibi, ömrünün son yıllarında Reich tümel bir iyimserlikle aynı ölçüde tümel bir karamsarlık arasında gidip geldi; birincisi onu özgürlüğün buyurganlık, sevginin nefret, canlılığın "duygu vebası" ve yıkıcılık üzerinde "kesin yengisi"ne inandırmakla kalmadı, ayrıca, Amerikan siyasal, tutumbilimsel, tüzel dizgesini bu utkunun somut aracı saymaya; ikincisiyse, halk yığınlarını önderlerin kurbanı değil celladı, ilericileri insanlığın (ve yapıtının) başdüşmanları, *her türlü siyasal ve yönetsel etkinlik biçimini* insanlığın özgürlüğüne kavuşmasını engelleyen birinci tehlike gibi görmeye iteledi.

---

[11] Bir üste bk.

Örneğin *Başı Dertte İnsanlar*'da, birçok kez, siyaset dünyasına duyduğu küçümsemeyi ve insanlığın günün birinde kendisini baskı altında tutup işkence eden siyasetçilere karşı ayaklanacağı inancını dile getirir.[12] *Cinsel Devrim*'in dördüncü basımına yazdığı önsözde şöyle der:

"1920-1930 arası Avusturya'da garip ve tehlikeli sayılan şey, 1949 Amerika'sında çok canlı tartışmalara konu olmaktadır. Bu dönemeç 1946 dolaylarında, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra dönülmüştür. Sözkonusu dönemecin başlıca özelliği, çocukların kendi kendilerini cinsel açıdan doyurmalarını doğal sayan yazıların gazetelerde gittikçe daha çok sayıda yeralması olmuştur. Amerikan kamuoyunda toplum sağlığı konusunda gittikçe geniş bir akım kendini göstermektedir. Bugün Birleşik Devletler'de, insanlığın geleceğinin kişilik sorununun çözümüne bağlı bulunduğu kabul edilmektedir. Özellikle son iki yıl içersinde, çocukların eğitiminde özdüzenleme ilkesi büyük ilerleme göstermiştir ve halk yığınlarının dikkatini çekmeyi sürdürmektedir (...). Akıl sağlığı alanındaki ilerleme ile çocuk ve gençlerin doğal dirimsel cinsel etkinliğinin savunulmasından artık kimse kuşku duyamaz. Bu akımı artık kimse durduramaz (...). Şimdiden yengiye ulaştığımızı söyleyemem. İlerki yıllarda, çok ciddi çatışmalar olacak. Ancak, doğal sevisel yaşamın kökten savunulması ilerleme göstermektedir ve dirimin sayısız tehlikeli düşmanına karşın artık durdurulamaz diyebilirim (...). Okura, Birleşik Devletler'de bile varolan gerici eğilimleri gözönünde bulundurduğum konusunda güvence vermek isterim. Ancak bu ülkede, başka hiçbir yerde görülmemiş biçimde, dirimin mutluluğu ve hakları için savaşılabilir (...). Amerika'da, çocuğa cinsel tutumbilim ilkesinin uygulanmasını savunan çok sayıda ünlü ana-baba ve öğretmen örgütü vardır. Üniversitelerde, dirimin ilkeleriyle ilgili derslerde cinsel sorunlara yer verilmektedir. Şurada burada duraksamalar, suskunluklar, giderek düşmanlıklar var elbet: ama cinsel sağlıkbilgisi milyonlarca kişi için şimdiden bir gerçekliktir."[13]

Reich, "Amerikan demokrasisi" karşısında duyduğu bu mutlu ve temiz yürekli coşkuyla, savaş sırasında Birleşik Devletler'de kurulmuş (son derece sınırlı yetkilere sahip iş yönetimi kurullarını) *labor management committees*'i insanlığın dün de, bugün de beklediği toplumsal-tutumbilimsel devrimin "önemli bir ileri adımı" saymaya vardırır işi.

İnsan bu satırları okurken ve Reich'ın zindana atılana dek "Amerikan adaleti"ne beslediği güveni düşünürken, iyimserliğinin gözü kapalı inançla yakınlığını, daha önce değindiğim bir toplumsal örgüte (ruhçözümlemesi akımına, toplumcu akıma, ortaklaşmacı akıma, Amerikan "demokrasisi"ne) "inanma gereksinmesi"ni görmezden gelemiyor.

Ruhbilimsel açıdan hiç de saçma durmayan bu usdışı iyimserlik, garip

---

[12] BDI, değişik yerlerde.

[13] *A.g.y.*, giriş, s. XII, XVI, XVII, XIX; metin, s. 49, 69 ve daha başka yerlerde.

bir çelişkiyle, Reich'ın son yıllarında, tümel bir karamsarlıkla atbaşı gitmiş; sözkonusu karamsarlık onu çağdaş insanlıkta herhangi bir yenileştirici ve iyileştirici maya bulunduğunu yadsımaya, Kilise'nin gerici yozlaşmasını, tutucuların ilericilere duydukları güvensizliği "haklı ve yararlı" bulmaya, (topluca "özgürlük şarlatanları" diye nitelendirdiği) solcu demokratları çağdaş toplumun en zararlı takımı sayarak savaşmaya itmiştir.[14]

Aynı yıllarda Reich halk yığınlarından şöyle sözediyordu:

"Aslında, değişimin imgesini görmek istiyor, ama nefret ettikleri şeyi olduğu gibi saklamayı da arzuluyorlar. Dingin, düzenli, çekilip çevrilmesi kolay çocuklar yaratmak için yeni doğacak yavrulardaki dirimi öldürüşleri gibi, büyük umutlarını daha doğmadan gömüyorlar. Günahlarının bağışlanmasını diliyorlar, ama değişimin gerektirdiği emeği vermeden, kendini tanımanın yaratacağı sıkıntıyı çekmeden. Her söz boş bir *savsöze* (*slogana*), canlı bedenin her devinimi bir dizi makinamsı devinime dönüşüyor. Ceset sözleriyle konuşuyor, kafalarında ceset düşünceleri taşıyorlar (...). Ve önderlerinin onlara duyduğu sevgi içlerini ısıtıgı, ama kendileri sevgi üretemedikleri için, sonunda sevgisizliklerini gideren, günahlarını bağışlatan insandan nefret etmeye başlıyorlar. Kendi gücünün, kendi doyumunun kaynağını yitirmek, ölmek demektir (...). Nitekim, sıradan insanın özgürce dolaşma, çalışma yerini seçme, dilediği uğraşı edinme hakkı olduğu düşüncesine büyük bir saygı beslenir; aynı sıradan adam zorba yönetici olursa bu hakkı öbür sıradan insanlara vermez, kendisi zorba yönetici olamazsa, bu hakkı Önder'ine de tanımaz. Önder ister Devlet adamı, yüksek kamugörevlisi ya da paralı asker komutanı olsun, hiçbir gerekçeyle adamlarını yüzüstü bırakamaz, onlardan başlarının çaresine bakmalarını isteyemez. Hep, her an sürünün yanında durmak, onları engellerden korumak, onların hem uşağı hem de başı olmak zorundadır: kaptan, hiçbir bahaneyle, batan gemiden ayrılamaz. Ama öbürlerinin, en başta sokaktaki kahraman adamın, her şeyi yüzüstü bırakmaya hakkı vardır."[15]

Biraz daha ilerdeyse:

"Halk eleştirilmemelidir. Siz hiç halkı eleştiren birini işittiniz mi? Hayır. Haa, evet! filmlerde ya da tiyatro sahnesinde onu ceza direğine bağlayabilirsiniz: tıpkı genel olarak günaha küfür edebileceğimiz gibi, genel olarak 'insanlar'ın kötü olduklarını söyleyebiliriz. Ama sıkıysa daha somut olmaya, insanlara gerçekte nasıl olduklarını, hem de kesin sözcüklerle söylemeye kalkın, görürsünüz başınıza gelecekleri! Şu bizim 'halk'a tapınma ekinimizde halk eleştirilmemelidir. Halk eleştiriyi sevmez, siyasetçiler de halkı eleştirenleri cezalandıracak kadar güçlüdür.

"Oysa, herkesin yaşamı için herkese alçalmanın hangi derecesine indiğinin söylenmesi son derece önemlidir. Olup bitenlerin sorumluluğu, başkasının değil halkındır."[16]

---

[14]CD, s. 6.

[15]DÖ, s. 66.

[16]*A.g.y.*, s. 77.

En kötü zorbaların kötülükleri bile boyundurukları altındaki halkların ürünü sayılır:

"İçlerindeki Tanrı'yı (Dirimi) duyumsayamaz olduklarında, halk yığınları çevrelerine dirim saçan, ama İsa'nın eldeğmemiş gücüne sahip bulunmayan insanların yanında yöresinde toplanmaya başladı. Onlardan güç almak üzere, düzmece İsaların, her çağdaki siyasetçilerin çevresinde toplandılar. Düzmece İsalar zorla tapınağın en yüksek noktasına itildi, ve insanların çevrelerine üşüşmesinden haz duymaya başladılar. Kendilerine beslenen hayranlıktan hoşlandılar, göklere çıkarıcı övgü sözlerini, yığınların kendileri için yaktıkları türküleri, oynadıkları oyunları, yaşa varol haykırmalarını dinlerken içlerine yayılan sıcaklık ve sevinç dalgalarını duyumsadılar. İlk başlar, krallar, dükler, onbaşılar, generaller, Stalin, Hitler ve Mussolini'ler son derece usauygun nedenlerle halklar tarafından yaratılıp siyasal erk koltuğuna sürüklendiler: halklar, yitirdikleri iç gücün, güvenin ve güvenliğin yerine yenisini koymak zorundaydılar (...). Bunun üzerine, Önderler de Dirim duyusunu yitirdi, kendilerini halktan gelen isteklere kaptırdılar."[17]

Hastalığın kaynağı önderlerde değil, halk yığınlarındadır:

"Önderlerin doğasını ve etkinliğini belirleyen her zaman *halk yığınlarının ortalama kişilik yapısıdır:* toplumsal dirimsel enerji biliminin vardığı en kesin sonuçlardan biri budur (...). Krallar, dükler, zorbalar, papazlar ve özgürlük soytarıları halk yığınlarının *ürünüdür.*"[18]

Halk yığınları ilk fırsatta Önderlerinin cellâdına dönüşmeye hazırdırlar:

"Günah bağışlatıcı sırtını sürüsüne döndüğü, çoban koyunlarını tek bir gün yüzüstü bıraktığı an, sürü uluyan kurtlar gibi üstüne çullanıp parçalar onu."

İnsanlığa bu yıkımlı bakış içersinde, toplumun yenilenmesi için çalışan ve durumundan hoşnut olmayanların biraraya toplanmasını bekleyen özgürlükçü, güne göre eğilip bükülmeyen kişilik son derece aykırı duruyor. Gerçekte, tarihsel deneyim bu ayrışık hoşnutsuzlukların biraraya gelmesinin ardındaki ikirciğin ne denli tehlikeli olduğunu bilmem kaç kez göstermiştir. Reich'ın, bütün özgürlük yanlılarını ayırım yapmadan kaldırıp atmasına katılmak olanaksızdır (aslında o buna, iğneli bir dille, insan köleliğinin derindeki düzeneklerinin bilincine varmadan, geleneksel baskıcı dizge içersinde aranan "kafes özgürlüğü" der); bütün din yayıcı ve havariler çocuk ruhludur elbet; ancak (Reich da aramızda olarak) hepimiz

[17] *A.g.y.*, s. 81.
[18] *A.g.y.*, s. 34.

anlatım özgürlüğünün sınırlarının genişletilmesini, dolayısıyla sözü geçen kölelik düzeneklerinin bulgulanıp gözler önüne serilmesini, böylece kafesinden kurtulmuş, gerçek özgürlüğe giden *yolun* açılmasını bu insanlara borçluyuz.

Wilhelm Reich'ın tutuculuğu yeniden değerlendirmesini de, belli bir tepkinin dile gelmesi saymanın ötesinde benimsemek olanaksızdır:

"İnsanlığa geleceği için başkalarının çektiği yoksulluk ve acıya sızlanmaktan daha büyük tehlike yoktur. Acıma duygusu, insanın içinde düşle eylemi birbirinden ayıran uçurumu hiçbir zaman dolduramaz. Olsa olsa derinleştirir. Bu anlamda, *toplumcular gerçek insan düşmanıdırlar.* Tutucu, insanın yazgısını düzeltmeye kalkışmaz. Açıkça ve doğrudan doğruya *yerleşik düzen*'den yana olduğunu söyler. Toplumcuysa, insanoğlunu 'özgürlüğe' götüren 'ilerici önder' gibi çıkar ortaya. Ama tersine, kötüniyetle değil, halka yönverme düşüncesinin çekimine kapıldığı için, köleliği yaratan odur (...). *Toplumcu duygular önünde sonunda Stalin'ciliğe dönüşür.* Gerçekte insanlar, toplumcu düşünceyi ciddiye alarak, dünyanın her yerinde devletçiliğe yolaçtılar. Buna karşılık, toplumculuğun insanlığın yararına bir düşün sayıldığı İskandinav ülkelerinde halk önderlerini devletçiliğe itelemedi. Toplumculuk, ciddiye alınma derecesine göre, İngiltere'de karışıklığa, Rusya'daysa bozguna neden oldu."[19]

Biraz ilerde de şöyle der:

"Demokratlar, coşku vebasının da konuşmaya hakkı bulunduğunu söyleyeceklerdir *size* (...). *Yeni önder demokrata, geceleyin komşusuna saldırmanın ya da ona doğum gününde suratında patlayacak bir demet çiçek göndermenin konuşma özgürlüğüyle uzaktan yakından ilgisinin bulunmadığını açıklamak zorunda kalacaktır* (...). Yeni önder, yalancıların, karaçalıcıların ve dedikoducuların kadınların, erkeklerin ve çocukların özgürlük ve mutluluğunu tehlikeye atan birer suçlu olduklarını demokrata anlatabilmek için kan ter dökecektir... Bu konuda, demokratların zayıf tinleri gerçek bir tehlike oluşturur. Bunlar, yüreksiz oldukları, burunlarının ucundan ötesini göremedikleri, dayanak olarak ellerinde yalnız bir zamanlar geçerli insancı öğreti bulunduğu için, Alman toplumunu Nazilere teslim ettiler, günün birinde de belki Amerikan toplumunu Rus İmparatorluğu'nun kaşarlanmış casuslarına teslim ederler (...). Her zaman yumuşak ve dingin duran, kötülük karşısında öfke ya da tiksintiyle sesini yükseltmeyen kişiden çekinmeyi öğrenin (...). Bunlar arasında, çocuklarınızın canını iki paraya satmaya hazır sayısız yılan vardır. Onlar yalnız kendi düzmece yasal coşkularıyla ilgilidirler. Bir İsa katilini korurken, binlerce insanın kötülükten kurtarılabileceğini unuturlar (...). Yürekleri kopkoyu bir nefretle, eziyetçi arzuyla doludur. İşte bunlar en tehlikeli kişilerdir, çünkü kötülüklerini gerçekleştirebilmek için insanların en tatlı, en çocuksu düşlerinden yararlanırlar."[20]

---

[19] *A.g.y.*, s. 209.

[20] *A.g.y.*, s. 66.

Ve son olarak:

"Gençlerin çektiği acıyı yakından tanıyan insan özgürlük satıcısından uzak durur. Bu soytarı bugün, bunu sağlama konusunda en küçük bir düşüncesi olmaksızın, 'gençlerin cinsel özgürlüğü'nden sözeder, tıpkı bir zamanlar 'ekmek ve özgürlük' sözü verişi gibi. Evet, 'gençliğin cinsel özgürlüğü'nü savunur, hem de en tehlikeli biçimde.

"Özgürlük satıcısı, geçmişte sık sık yaptığı gibi, gençlik eylemlerine girişecek, sonra bunlara döneklik edecek, kırk yıllık tutucudan çok daha gerici olacaktır, çünkü gerçekleştirebileceğinden daha fazla söz vermiştir. Dirim ve sevi sözkonusu olduğunda özgürlük satıcısından uzak durun: duyumsadığını söylemez. Yaşam konusunda da, önüne dikilen engeller konusunda da hiçbir şey bilmez (...). Özgürlük ardında koşmanın getirdiği güçlükleri içgüdüsel olarak algılayan tutucu, toplumsal yaşamda *yerleşik düzeni* savunurken çok daha dürüsttür; özgürlük satıcısıysa, ayakta kalabilmek için, ruhunu şeytana satmak *zorundadır*."[21]

Aykırı anlamlarıyla, salt yolgösterici, uyarıcı olarak alırsanız, örnek sözler bunlar. Ama düz yaklaşılırsa, çok ciddi ve tehlikeli yorumlara, keyfi çarpıtmalara açıktır.

Solcu demokratlara, Amerikan terimleriyle söylersek, *özgürlükçüler*'e açılan kalem savaşına gelince, iş çok daha kolaydır: örneğin, demokratları Almanya'yı Nazilere teslim etmekle suçlamak, tam anlamıyla "sapla samanı birbirine karıştırmak"tır, birilerinin sorumluluğunu abartırken öbürlerininkini azımsamaktır — oysa Reich, büyük bir hevesle içinde savaştığı Komünist Parti'nin, Weimar Cumhuriyeti'nin ve toplumcu demokrasinin yıkılmasında büyük payı bulunduğunu yakından biliyordu.

Demokratları ve (buyurgan bile olsalar) bireylerin haklarını savunmalarını "en tehlikeli düşman" saymak, McCarthy'cilikte en tiksinç biçimde dile gelen tutumları desteklemek anlamına gelir. Özellikle de, her özgürlükçü dönüşümcünün karşılaştığı sorunun ciddiliğini unutmakla eşanlamlıdır: düşünsel tutumla kişilik yapısını, örneğin herhangi bir öğretiyi dış anıştırmaların etkisiyle benimseyen özgürlük yanlısıyla kendi buyurgan içgüdülerini su yüzüne çıkartabilmek için demokrat öğretiyi kullanan "demokrat"ı birbirinden ayırabilmenin güçlüğü (nitekim McCarthy döneminde Birleşik Devletler'de olan budur).

Peki, yeni önder acaba halk yönetimini benimsemiş kişiye, etkisiz hâle getirilmek üzere "yalancılar"ı, "karaçalıcıları", "dedikoducular"ı tanıtmak için ne yapacaktır? Reich bunu söylemiyor. Bu durumda sözü geçen "demokrat"ın, kendisini büyücü avına katmaya çalışan "yeni önder"in

[21] *A.g.y.*, s. 217.

çabalarına direnmeyi becermesi gerekecek: Neill'in anlattığına göre, sonunda Reich'ın bile desteklemek zorunda kaldığı büyücü avı.[22]

Benimsenemeyecek şey, Mussolini, Hitler, Stalin, Franco gibi en gerici, en kandökücü zorbaları "halkın isteklerinin dile gelmesi" sayması, bütün canavarlıklarını ortaya dökmeye halk tarafından itildiklerini ileri sürmeye kalkışmasıdır. Reich'ın söylemi, burada da yine ancak aykırı söz olarak, adı geçen canavarların halk tarafından göklere çıkarılmanın, o arada "bütün öbür siyaset yosmaları"nın *hiç de ender görülmeyen birtakım öğelerin ve kişilik yapılarının* sonucu olduklarının gözler önüne serilmesi diye anlaşılmalıdır. Yoksa, düz alınırsa, Reich'ın savı, ister kendiliğinden ortaya çıksın, ister herhangi bir "yeni önder" başlatsın, her türlü yenileşmenin yadsınması anlamına gelir.

Ne yazık ki, solcu demokratlara yöneltilen bu haksız ve ayrımsız suçlamayı benimseyen kimileri Reich'ın düşüncesinin aykırı yanlarını gerici yönde geliştirmeye çalıştı.

Hekimlik açısından açıkgörüşlü ve yaratıcı bir yapıt olan, daha önce değindiğimiz *Man in the Trap*'te *(Tuzağa Düşmüş İnsan*'da)[23] Elsworth Baker, şuna benzer inanılmaz ruhsal-siyasal yargılara varır:

"İlericinin tutucuya oranla daha kararsız bir kişiliği vardır, dolayısıyla aşırılığa ve yıkıcı davranışlara daha yatkındır (...). Başkalarıyla ilgilenmesi içten değildir: gerçekte, saldırgandır, zehir dilllidir, talihsizlere duyduğu yakınlık, tepkiden doğmuş, ikinci elden bir oluşumdur (...). İlerici tutumun başka olumsuz bir yanı da, özgürlükçü *(tıpatıp böyle)* eğitimi desteklemesidir (...). İlerici, sıkıdüzene ya hiç önem vermez ya da çok az verir (...). Çağdaş ilericiler Hiroşima'ya atılan bomba konusunda büyük gürültü koparırlar (...). Ama bu bombanın, o gün gerekli olduğunu görmezden gelirler (...). İlerici, anamalcılığa karşıdır: bunun nedeni, anamalcılığın ona karşı acımasız oluşudur, çünkü bu düzende herkes kendi çabasıyla ayakta durmak zorundadır (...)."[24]

Baker'in tutuculara olumlu gözle baktığı açıktır:

"En iyi örneğiyle tutucu, belki de, hiç değilse toplumsal davranışıyla, hasta toplumun bireyleri içinde sağlığa en yakın olandır (...). Toplumsal düzenle bağdaşan en geniş özgürlükten yanadır, dolayısıyla tutumbilimsel ve toplumsal yaşamın tek bir merkezden yönetilmesine karşıdır (...). Yetenekli ve çalışkan insanları cezalandıran, tasarladığı

---

[22]NEILL, *a.g.y.*, s. 27: "McCarthy'ci temizlikten sözettiğim bir mektubuma, öfkeyle yanıt verdi."

[23]BAKER, *Man in the Trap*, *a.g.y.*, s. 168-170.

[24]*A.g.y.*, s. 193.

toplumsal güvence izlenceleriyle etkisizliği körükleyen ilericinin herkesin eş düzeye getirilmesi isteğine karşıçıkar (...)."[24bis]

"Aşırı tutucu"ya, "ateşli yurtsever"e gelince, o (Baker'a göre) "ya özgürlük ya ölüm" diyen, "ilericilerin teslimiyetçi tutumunu alabildiğine küçümseyen" biridir.[25]

Daha çok uzatmanın gereği yok: Baker'ın (ve Reich'çı olduğunu ileri süren öbür yazarların) bu sayfalarını yargılayabilmek için Reich'ın "dirimsel enerji bilimine dayalı doğrunun çarpıtılmaları"na ayırdığı satırları anımsamak yeterlidir. Nazi yırtıcılığının özündeki tutucu kandökücülüğün Reich tarafından yapılmış amansız çözümlemesi; "dizge"ye karşı verilen otuz yıllık savaş; son olarak da Reich'ın hem kendisinin, hem yapıtlarının Amerikan ulusunun "sağlıklı biçimde tutucu" güvenlik güçleri, adalet aygıtı tarafından ortadan kaldırılması şu tiksinç karikatürle mi sonuçlanmalıydı?

Emeğe Dayalı Demokrasi

Neyse ki, Reich Birleşik Devletler'de geçirdiği yıllarda yalnız böyle ilericiliğe karşıt siyasal izlencelerle yetinmedi. Haklı olarak bıraktığı eski toplumcu öğretilerin yerine somut bir siyasal anlayış geliştirmeye de çalıştı. Bu anlayışa "emeğe dayalı demokrasi" adını verdi.

İlkin 1937'de Norveç'te, elde çoğaltılmış bir yayımla *Emeğe dayalı halkerkinde emeğin doğal örgütlenmesi*[26] başlıklı yazıda ele alınan bu kavram, 1941'de Birleşik Devletler'de *Emeğe dayalı demokrasinin öbür sorunları*[27] başlıklı çoğaltılmış yayında geliştirildi, son olarak da *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın Amerika basımının son bölümünde yapıtın toparlanması biçiminde sunuldu.

Bu anlayış, somut çalışmada öğretisel ayrılıkların ortadan kalktığı; canalıcı olmaktan çıktığı ve yaratıcı yeteneğin, uzmanlığın ağır basmaya başladığı varsayımına dayanır. Siyasetteyse, tam tersi olur. Gerçek yaşamın gerçek sorunlarını çözebilme yeteneği ve becerisi en aza indirgenir,

---

[24bis] Aynı yer.

[25] *A.g.y.*, s. 194.

[26] *Die natürliche Organisation der Arbeit in der Arbeitsdemokratie*, Sexpol Verlag, Oslo, 1937.

[27] *Weitere Probleme der Arbeitsdemokratie*, Sexpol Verlag, New York, 1941.

soyut tartışma ustalığı, kurnazlık, ikiyüzlülük, kısacası bütün kısır ve üretimden uzak, zararlı yetenekler önem kazanır.

"Uğraşında çalışmaya başlamazdan önce, bir hekimin tıp alanındaki kuramsal ve kılgısal bilgisini kanıtlaması gerekir. Siyasetçiyse, hekimin tersine, öyle birkaç yüz değil, milyonlarca insanın yazgısı konusunda kararlar almaya kalkışırken, uzmanlığını kanıtlamak zorunda değildir. Bu olgu, binlerce yıldır insanlığı alt üst eden, onu belli aralıklarla yıkıma sürükleyen ağlatının temel nedeni gibi gözüküyor."[28]

Çalışan her insanın şu ya da bu biçimde bilincine vardığı emekle siyaset arasındaki bu temel karşıtlık, der Reich, toplumsal yaşamda çok ciddi sonuçlar doğurur. Her şeyden önce, insanın kişilik ve düşünyapısında alabildiğine etkili olan siyasal partilerin dizgesinde dile gelir. Daha başka görüngülerde de kendini gösterir.

Bir hekim bir günde terzi olamaz, bir eğitimci de bir anda marangozluğa başlayamaz. Oysa Birleşik Devletler'de bir cumhuriyetçi bugünden yarına demokrat olabilir, tıpkı Nazilik öncesi Almanya'sında bir ortaklaşmacının, bir toplumcu demokratın, bir Hıristiyan demokratın ya da bir ulusçunun kolayca sağcı buyurgan olabildiği gibi. Siyasetçiler arasındaki bu dönüşüm ve yer değiştirme, diye sürdürür Reich, öğretiyle siyasetin gerçek yaşama ne denli yabancı olduklarını gösterir.

Demek ki "emek demokrasisi" yeni bir öğreti ya da yeni bir siyasal örgüt getirmez, bunun yerine yaşamda ve toplumda somut bir davranış biçimi önerir. Nedir bu davranış biçimi?

Her şeyden önce, en küçük bir yaratıcı ve gerçekleştirici yetenek göstermeden, başka bir siyasal güçle savaşmayı öneren siyasetçilere özgü tutumun bırakılmasıdır. Emeğe dayalı hakerki elindeki güçleri şu ya da bu siyasal akıma, şu ya da bu siyasal kişiliğe *karşı* değil, somut amaçlar *için* eyleme geçirir: nitekim bir çiftçi şuna ya da buna karşı değil, gereksindiği sürme makinalarını elde edebilmek için çalışır.[29]

İkinci olarak, emeğe dayalı halkerki kısır tartışmalara sürüklenmeyi, ellerindeki uğraşı daha başarılı kılmaya katkıda bulunmak istemeyen ve bunu beceremeyenlerin eleştirilerine kulakasmayı düşünmez. Bir eleştirmenin, emeğe dayalı halkerkini benimsemiş bir çevrede dinlenebilmesi için, eleştirdiği etkinlik alanını tanıması, yapılan çalışmanın başarısızlığıyla değil başarıya ulaşmasıyla ilgilenmesi, eleştirisini tartıştığı konu-

[28]"Work Democracy", MPF, s. 312.

[29]*A.g.y.*, s. 318.

nun bakışaçısı içersinde yürütmesi gerekir (örneğin, bilincin derinliklerini araştıran ruhbilim makinacı ruhbilimin baktığı noktadan eleştirilemez).[30]

Üçüncü olarak, yararlı çalışmayla verimsiz çalışmayı kesinlikle birbirinden ayırır emeğe dayalı halkerki. Burada, yararlı çalışma terimiyle insan ve toplum yaşamının sürebilmesi için gerekli iş anlatılıyor.

"Egemen asalak sınıfın düşünsel tutumu, yüzyıllar boyu, boyunduruk altındaki sınıfın dirimsel açıdan gerekli çalışmasını küçümsemek olmuştur, der Reich. Toplumcu öğetiler bu tutuma değerleri ters yüz ederek tepki göstermiştir: onlara göre 'iş', derebeyliğin küçümseyerek baktığı şey, el emeği olup çıkmıştır (...). Bu tersyüz etme kesin sınırlarla birbirinden ayrılmış iki sınıfı benimseyen Marx'çı görüşe çok uygundu kuşkusuz: egemen sınıfla boyunduruk altındaki sınıf. Oysa, dirimsel-toplumbilime göre gerek öğretisel gerek ruhbilimsel açıdan, sınıflar arasına böyle kesin çizgiler çekmek olanaksızdır; hele emek açısından büsbütün olanaksızdır (...). Sınıf ayrımıyla hiç ilgisi bulunmayan birtakım temel dirimsel işlevler vardır (...).

"Bu, ilk kez küçük çocuklarla gençlerin doğal coşkusal yaşamlarının baskı altına alınmasında kendini göstermiştir. Sözkonusu bastırma buyurgan toplumun bütün sınıf ve katmanlarında, üstelik, egemen sınıflarda çoğu kez öbürlerinden daha belirgin olarak uygulanır."[31]

Peki toplumu emeğe dayalı halkerkinin ölçütlerine göre somut olarak nasıl yeniden örgütleyeceğiz?

"Eski yeni hiçbir siyasal partinin usauygun, somut bir yeni toplumsal düzen gerçekleştirebileceği kanısında değiliz. Dolayısıyla, koşullar elverdiğinde, siyasal açıdan bağımsız en seçkin emek temsilcilerinin sorumlu oldukları alanlarda bireysel ve toplumsal yaşamın kılgısal sorunlarını tartışmak, emek demokrasisinin ilkeleri doğrultusunda çözmek üzere biraraya gelmeleri gerekir. Bu siyasetdışı, yüzde yüz kılgısal toplantılar başlar başlamaz, olaylar usauygun ve somut çalışmanın özünde bulunan mantık ve tutarlılığa uygun işlemeye başlayacaktır."[32]

Görüldüğü gibi bu, şimdiki hâliyle siyasetin yürürlükten kaldırılması anlamına geliyor. Reich'ın Amerika dönemindeki bütün yapıtlarında siyasetin kesinlikle dışlandığı birçok bölüm vardır.

"İnsan sorunlarına siyasal yaklaşımların hiçbiri hiçbir yere varmayacaktır (...). Varlığı çözülmemiş sorunların bulunmasına bağlı olduğundan, siyasetçi her türlü yapıcı insan çabasının karşısındadır, karşısında olacaktır."

---

[30] *A.g.y.*, s. 321.
[31] *A.g.y.*, s. 331.
[32] IJSEOR, nr. 2, 1943, s. 93-96.

"Siyasetçi, geçmişte bütün öbür gereksinmelere yaptığı gibi, insanların cinsel sorunlarını da sömürmeye çalışacaktır."[33]

"(...) Bir olgu açıkça kendini göstermiştir: bütünüyle ele alındığında siyaset her türlü somut temelden yoksundur, bilime ve usa aykırıdır. Hasta insanlığın hastalıklı kişilik yapısı ve düşüncesi onda dile gelir. Siyaset, asal olarak, parti yandaşlarının dirimsel yönden hastalıklı duygularının örgütlü doyumudur (...)."[34]

Ancak, ne denli anıştırıcı ve sivri olurlarsa olsunlar, bu savlar karşısında sakınımlı davranmak, Reich'ın siyaset dünyasında harcadığı çabaların başarısızlığa uğramasının yarattığı umutsuzluğun anlatımı olduklarını gözönünde bulundurmak gerekir. Gerçekten de Reich, yıllarca işbirliği yapmaya çalıştığı sol partilerin kendisine açtıkları savaş karşısında duyduğu küçümsemeyi birçok kez dile getirmiştir. Ayrıca, "siyaset"i yerden yere vuran yapıtında bile, "çocukların korunması için bir dizi yasa" önerir; yasal, başka bir deyişle siyasal yapı olmadan, bunların nasıl çıkarılıp yürürlüğe konacağını pek anlayamıyoruz doğrusu.

Serinkanlılıkla incelendiğinde, emeğe dayalı halkerki öğretisi bir sürü çelişki ve boşluk içeriyor. Toplumsal izlencelerin temel ölçütü olarak "somut"a yönelik bir çağrıyı temel alıyor, bireylerin sözkonusu izlenceleri eyleme geçirebilmesinin ölçütü olarak da "uzmanlık"ı benimsiyor. Varsayılan kurucu araçlar —çalışmanın değişik kesimlerinden gelecek "seçkin temsilciler"in oluşturacağı "kurultaylar"— bu kavramları dile getirir. Ancak, Reich'ın siyasal düzeydeki zararlı etkilerini çok iyi inceleyip ortaya vurduğu kişilik çarklarının "işbirliği" düzeyinde neden etkili olamayacaklarını pek anlayamıyoruz doğrusu. Reich'ın kendisi, bütün yaşamı boyunca, birtakım "uzmanların" (ruhhekimlerinin, ruhçözümcülerin, dirimbilimcilerin, kanser uzmanlarının, F.D.A. görevlilerinin) kovalamaca ve işkencesinden en az siyasetçilerinki kadar yakınmıştır. Bir buyurgan (ya da buyurgan kişilikli başka bir bağnaz) yalnız siyasal görüş ve izlencelerinde dile getirmez kendini: günlük etkinliğinde, en uzman olduğu alanda bunu çok daha sinsice yapar; eğitimciyse, eline verilen çocukları kendi tiksinç robot yapısına benzeterek çarpıtmaya, toplumsal öz ve elezer ülkülerine bağnazca uydurmaya çalışır: mimar ya da kentleşme uzmanıysa, kafasındaki "anıtsal", "kahramanca", "toplumcu" görüşü yansıtan evler ve garlar yapar (İtalyanlarla Ruslar bunu çok iyi bilir); böylece, tekelci yönetim vebasının yayılıp sürdürülmesinde yüz siyasal

[33]BDI, s. 69-70.

[34]*A.g.y.*, s. 49.

söylevden daha yararlı olur; hekimse, insanı ya bir "makina" ya da "yüce bir ülkü"nün simgesi sayar, onun en köklü dirimsel isteklerini savsaklar, çarpıtır, başka yöne saptırır: bütün bunları, o kutsal mı kutsal "uzmanlık"ı adına yapar.

Evet, Reich'ın "yaşam için gerekli çalışma" ile verimsiz çalışmayı birbirinden ayırdığı doğrudur: iyi ama, kim karar verecek "yaşam için gerekli çalışma"ya? "Yaşamcı" ölçütleri benimsemiş kişi'erin toplumda gelişmesi gereken somut işe karar verecek "uzmanları" seçmeyi, zorbalık yanlılarını elemeyi bileceklerini varsayarsak, sözkonusu kişilerin Reich'ın daha başından yadsıdığı siyasal erki ellerinde bulunduracaklarını kabuletmemiz gerekir. Böyle bir şey Reich'ın görüşlerini benimsemiş bir ekinsel akım içersinde gerçekleşse bile, (toplumcu deneyimin pek güzel gösterdiği üzere) dile getirilen öğretinin derindeki gerçek yönelimle çakışacağına kimse güvence veremez.

Reich'ın Ölümünden Sonra Kitle Ruhbilimi

Özetle, Reich'ın bu yıllardaki siyasal görüşünün incelenmesi bizi bir yandan, *o güne dek kurulmuş bütün siyasal örgütlerin*, çağdaş insanlığın daha acıklı duruma gelen sorunlarını göğüsleyip çözme *yetersizliğinin gittikçe daha keskin olarak algılanışı;* öte yandan da bu sorunları göğüslemek üzere geliştirilmiş örgütlü *bir yöntembilimin yokluğu* ile yüz yüze getirir.

Elinizdeki denemenin yazarı, bu açıdan, karşımızdaki ikilemin çözümüne Reich düşüncesi doğrultusunda bir kavramla katkıda bulunduğu kanısındadır: *tersine ayıklama*.[35]

Bu kavramın ilk yararı, *Reich'ın bütün buyurgan toplumlarda önderler ile sürü arasındaki ilintiler konusunda duyduğu kaygıları olağan boyutuna indirgemektir*. Daha önce gördüğümüz gibi, Reich zorba yöneticilerle genel olarak siyasetçilerin (en azından davranışlarında) halk yığınlarının ve eğilimlerinin iyi kötü yansıtıcısı oldukları, dolayısıyla çağdaş dünyada görülen koşullardan önderleri suçlamanın haksız, çocukça bir yaklaşım olacağını savunur. Giderek, halk yığınlarını yıkıcı öz ve elezerlik yönünde yozlaştıranın önderler olmadığını, tersinin geçerli olduğunu söyler. Biz, —halk yığınlarının cellâtlarına gösterdikleri bağnaz

[35]DE MARCHI, *Repressione sessuale e oppressione sociale, a.g.y.*, Sugar, Milano, 1965.

bağlılığa baktığımız zaman anladığımız— bu iç karartıcı sonucun karşısına "tersine ayıklama" kavramını çıkarıyoruz. Reich gibi, her kişilikte birinci ve ikinci elden, özgürlükçü ve buyurgan, "cinselliğe yandaş" ve "cinsellik düşmanı" öğeler bulunduğunu kabuledersek, "cinselliğe düşman" buyurgan ölçütlere göre yapılanmış bir toplumun her birey ve kümede "cinselliğe düşman" buyurgan eğilimleri körükleyeceği, dolayısıyla bunların etkinlikte bulunmasını sağlayacağı açıkça görülür. Böylece kişiliğin "cinselliğe düşman" buyurgan kesimi, her bireyde, özgürlükçü, dirimsel kesimin zararına desteklenecektir; *ama bu*, (ister bireyler arası ilintiler, ister toplumsal devrim açısından) elverişli koşullarda bir sürü insanın geçirdiği şaşırtıcı değişimin de gösterdiği gibi, *pek çok kişinin yapısındaki gizil ikiyanlılığı ortadan kaldırmayacaktır.*

İkinci olarak, *tersine ayıklama buyurgan toplumsal kurumlarda bile yürürlüktedir.* Nitekim, Reich'la birlikte her bireyde az çok buyurganlık ve "cinsellik düşmanlığı" bulunduğunu kabuledersek, "cinselliğe düşman" buyurgan toplum en buyurgan ve "cinsellik düşmanı" üyelerine daha çok fırsat tanıyacaktır. Dolayısıyla, önderlerde olumlu cinsel öğeler ve özgürlükçü eğilimler ya hiç bulunmayacak ya da çok az olacaktır; toplumsal sıralanmanın en yüksek basamaklarında en buyurgan ve "cinselliğe düşman" kişiler görülecektir; çünkü bu bireyler (siyasal, tutumbilimsel, ekinsel ve bilimsel) yönetim kurumlarındaki nefrete, ikiyüzlülüğe, baskıya, gizemciliğe, makinacılığa, yaşamın, özgürlüğün ve sevginin yadsınmasına çok daha kolay ayakuydurmakla kalmaz, ayrıca sözkonusu kurumları yaşatmaya çok daha uygundurlar.

Üçüncü olarak, çarpılmış kişilikte bile, tersine ayıklama toplumsal açıdan en tehlikeli öğelerin desteklenmesi yönünde işler. Gerçekten de, Reich gibi, doğal cinselliğin saptırılmasının bireyin el ve özezer yönde çarpılmasına yolaçtığını kabuledersek, —ki bu, sonradan toplumsal düzlemde bütün kişiliğin *buyurgan ve sürücül* yönde çarpılmasını doğurur—, mantık gereği toplumsal piramidin en tepesine en eziyetçi ve buyurgan, başka bir deyişle siyasal erke ve insanlara egemen olmaya bayılan, bundan büyük haz duyan insanların yerleşeceği sonucunu çıkarabiliriz; öte yandan, özünü ezmeye yatkın, koyun sürüsü ruhlu insanları, başka bir deyişle boyunduruk altına alınmayı, gözü kapalı söz dinlemeyi; önderin, partinin, Kilise'nin, Devlet'in kişiliğinde kendini hiçleştirmeyi yana yakıla isteyen ve bundan büyük haz alan insanları merdivenin en alt basamaklarına itecektir.

En karamsar anlarına karşın Reich'ın da duyumsadığı üzere, tersine ayıklama kavramı *egemenlerin gerçekten de boyunduruk altında tuttuk-*

larından çok daha beter (başka bir deyişle çok daha toplum-karşıtı, çok daha kin dolu ve çok daha yaşam düşmanı) *olduklarını* ve halk yığınlarını kasıp kavuran kişilik bozulmasının sürüp gidişinden; pek çok insanda kişiliğin hâlâ sağlıklı kalmış, birinci elden, dirimsel yanının ortaya çıkma eğiliminin bastırılmasından; koyun sürüsü gibi davranmanın, özezerliğin ve her türlü yozlaşmanın artmasından onların sorumlu olduklarını gösterir.

Bu kavram özellikle *solcu partilerin*, toplumu özgürlük ölçütlerine göre değiştirmeyi önermiş toplumsal güçlerin *başarısızlığını açıklamaya* izin verdiği için önemlidir. Gerçekten de, solcu denen güçlerde tersine ayıklama çok geniş çapta, sürekli olarak işlemiştir. İşçi eyleminde egemenliği emekçilerin en buyurgan ve devletçi kesimini simgeleyen Marx'çılara vererek, Marx yanlılarıyla kargaşacıların çatıştığı günlerde bile etkili olmuştur.

Tersine ayıklama, daha sonra, hep en *buyurgan* öğelerin yengiye ulaşmasını sağlayarak, ister düzeltimci ister köktenci olsunlar, toplumcu partilerde de etkili olmuş; toplumcu demokrat partilerde en *günoğlucu* kişilerin, başka bir deyişle yerleşik yetke karşısında en çekingen davrananların öne çıkmasını kolaylaştırmıştır; köktenci partilerde, en *kendini beğenmiş kişilerin*, yerleşik yetkeyi ortadan kaldırmaya kararlı, ama bunun yerine çok daha baskıcı, çok daha buyurgan bir yetkeyi, kendi yetkelerini geçirmeye can atan kişilerin önünü açmıştır.

Son olarak bu tersine ayıklama kavramından *ilerde devrimci eyleme verilecek yön konusunda kesin ve önemli bir im çıkmaktadır*. Demek ki şimdiye dek solcu partilere ve toplumun bütününe egemen olan seçim yöntemlerini tepe taklak etmek gereklidir. Böyle bir tepe taklak ediş kuşkusuz yalnız ve öncelikle uzmanlığa dayanarak gerçekleştirilemez; nedenlerini daha önce inceledik: Reich'ın en geçerli derslerine dayanarak söylersek, bu, ancak kişilik yapısının yatkınlıkları temel alınarak yapılabilir.

Devrimci akımın girişeceği gerçekten düzeltici ve yenileştirici eylemin bütün çabaları (solun şimdiye dek yapageldiği gibi, yöneticileri toplumsal sınıf ölçütlerine, öğretisel ülküye bağlılığa, fesatçı gözüpekliğine ve yazgızici uşak ruhluluğa değil) gençler arasında, siyasal akımlarda, sendikalarda ve genel olarak halk içinde en özgürlükçü kişi ve bireylerin saptanmasına yönelik olmalıdır.

"Devrimci güçlerin ilk dökümü" çıkarıldıktan sonra, bugüne dek yapıldığı gibi, en devletçi biçimiyle tutumbilimsel erki ele geçirmek üzere

değil, kişilik yapılarını şimdiye değin çarpıtıp yozlaştıran koşullandırmalardan kurtarmak için yetişkinleri, özellikle çocuk ve gençleri eğitmek üzere kullanılacak ruhbilimsel erkin (okulun, radyo ve televizyonun, sinemanın, basının, kitle iletişim araçlarının) ele geçirilip kullanılmasını sağlamak konusunda bu güçler arasında bağlantı ve işbirliğinin kurulması gerekecektir.

Benim, kitle ruhbiliminin ölçütlerine göre kurulmak, gelişmek ve etkinlikte bulunmak isteyen gerçekten dönüşümcü yeni bir akıma önerdiğim taslak budur. Onu burada ana çizgileriyle gözler önüne serdim, çünkü, bütün alçakgönüllülüğümle belirteyim ki, Reich'ın düşüncesine toplumsal-siyasal alanda yapılabilecek başlıca katkı budur.

Bu geniş ölçekli çözümleme ve toplumsal düzeltim izlencesinin yanında, kuşkusuz yeni (tarımsal ve işleyimsel) üretim toplulukları da kurulabilir, kurulmalıdır; bireyler buralarda, kendi kişisel yaşamlarının küçük evreninde, coşkusal ve toplumsal özdüzenleme ilkelerine en uygun yaşama, sevme, eğitim ve üretim biçimlerini doğrudan deneyebilirler.

Bu bölümü bitirmezden önce, o açıdan da önemli bir evre olduğu için, Reich'ın Amerika yıllarındaki siyasal düşüncesiyle ilgili yargımı daha belirginleştirmek isterim, çünkü sözkonusu düşünce birtakım temel sonuçlara yönelmiştir: her zamanki yiğitliğiyle toplumsal-siyasal dünya görüşünde Marx'çı kuramları yerli yerine oturtmayı, bir önceki evrede çok aşırı önem verdiği tutumbilimsel ve sınıfsal etkenleri ikinci sıraya indirmeyi bilmiştir; ayrıca, çağdaş toplumsal süreçlerde kitlesel kişilik yapılarının başatlığına haklı olarak sahip çıkmıştır. Dolayısıyla toplumsal-siyasal düzlemde, Reich'ın düşüncesinin Amerika'da, Marx'la Freud'un etkisinden kurtularak, çok daha özgün, kişisel ve derin bir anlatıma ulaştığı söylenebilir.

Birkaç tatsız uzantısına karşın, kişilik yapısıyla toplumsal yapı arasında dolaysız ve sürekli etkileşime, tutumbilimsel, siyasal, ekinsel, dinsel ve bilimsel değişkenlerin ötesinde ve üstünde bir öncelik tanıyan Reich'ın son kuramının toplumsal devindirici güçlerin çok daha inandırıcı çözümlemesinin yapılabilmesi, insan toplumunun sahici yenilenmesine gerekli gerçekten geçerli ölçütlerin bulunabilmesi için çok değerli bir temel oluşturduğu söylenebilir.

Bölüm 16

İnsanbilim

REICH, Amerika'da geçirdiği yıllarda insanbilimsel araştırmaya hiçbir yeni öğe eklemedi. Giderek, Marx'çı dönemden örgenbilimsel enerji evresine geçişte insanbilimsel kesimin elsürülmemiş olarak kaldığı bile söylenebilir. Reich son yapıtlarında (*Cinsel Devrim*'in dördüncü, *Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*'nın üçüncü basımında, *Başı Dertte İnsanlar*'da, *Dirimin Öldürülüşü*'nde), insanlığın başlangıçta anaerkil, ortaklaşmacı, özgürlükçü ve cinsel açıdan izinci bir yapıda örgütlendiğini varsayan Bachofen, Morgan ve Engels'in kuramını geçerli saydığım birkaç kez anımsatır. Sonradan, *Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*'nde ortaya koymaya çalıştığı nedenlerden, başka bir deyişle evlilik vergisinden ve bunun getirdiği cinsel alışkılardan dolayı (bu nedenler, *Acunsal Üst Üste Binme (İnsanın Doğadaki Yeri)* adlı yapıtta insanoğlunun kendi kimliğinin bilincine varışı sırasında yaşanan ruhsal örselenme sorunuyla karışır gibidir),[1] toplumsal dizge beylik ataerkil biçimlere dönüşecek; bu yeni dizgenin parasal düzenekleri de elezer ve özezer, buyurgan-sürücül kişilik yapısının oluşumunun temel taşlarını yaratacaktır. Sözkonusu kişilik yapısı bir kez oluştuktan sonra zamanla kendisini yaratan tutumbilimsel dizgeden bağımsızlaşacak, her türlü toplum ve tutumbilimsel dizgede çağdaş toplumsal süreçlerin başat etkeni hâline gelecektir.

---

[1]WILHELM REICH, *Cosmic Superimposition*, Orgone Institute Press, Rangeley Maine, 1951, s. 106-107.

Eğitsel-Ruhbilim, Eğitbilim, Çocuk Hekimliği

Reich, ömrünün son yıllarında, kişilik yapısının bütün öbür etkenlerden daha ağır bastığının bilincine vardı, insanlık için umut ışığının çocuklardan, yalnız çocuklardan gelebileceğini de gördü. Dolayısıyla araştırma ve düzeltim çabalarını çocuklara yöneltti. Her türlü siyasal etkinlik ve örgütü dışlayarak öne sürdüğü epey çocuksu "çocukların korunması için yasalar" izlencesine daha önce değinmiştik. Reich'ın düşüncesinin çocukların korunmasına başlıca katkısını bu aşırı yalın ve çelişik girişimlerde aramak gerekir elbet!

Bu katkıyı daha çok, "yerleşik bilim"in yetiştirme, eğitme yöntemleriyle yeni doğmuş bebeklere, küçük çocuklara ve yeniyetmelere uyguladığı sağaltım yollarıyla çocuklara geçmişte verdiği, bugün de vermekte olduğu büyük zararı sürekli ortaya vuruşunda görmek gerekir. Bu vurgulamaya, temel gereksinmelerini daha iyi anlamak, bunlardan yaşama gerçekten yararlı eğitsel ve sağaltımsal yöntemler elde etmeye yarayacak ders ve ilkeleri çıkarmak üzere, özellikle küçük çocukların üstündeki sevgi dolu, sürekli gözlem eklenir. Reich, birçok kez, çocuklarda doğumdan iki üç yaşına dek, büyük "doğa uzmanları"nın yaşadığını belirtir; bu uzmanlar, şu düzmece "eğitim" ya da "bilimsel hazırlık" mikrobuna bulaşmamış duyarlıkları, merakları, sabırları ve ciddilikleriyle "sahici" bilgine pek çok şey öğretebilirler.

Reich, bu eğitim anlayışıyla Alexander S. Neill'le köklü dostluk ve saygı bağları kurdu; Summerhill'deki özgürlükçü okulun kurucusu da buna sürekli bir hakbilirlik ve bağlılıkla karşılık verdi. O arada şunu da belirtmek gerekir, Neill acunsal yaşam enerjisinin varlığı konusunda yemin etmeye hazır olmadığını bildirmesine karşın, Vakıf kurucuları arasında Reich'ın sonuna dek dost kaldığı tek insandır. Neill Reich'ın hastalığın doğuşu ve sağaltımına "enerji açısından" yaklaşımına yürekten inanıyordu, çünkü kendisi de daha önce uygulattığı sağaltımların hiçbiriyle elde edemediği sonuçları Reich'ın dirimsel enerji sağaltımında bulmuştu.

Reich'ın öğretisi özellikle çocuk hekimliği alanında verimli oldu. Amerikalı öğrencileri bu konuda düşüncesinin uygulanmasına ve gelişmesine büyük katkılarda bulundular, hâlâ da bulunmaktadırlar. *Journal of International Sex Economy*'nin eski sayıları, *Annals of the Orgone Institute* ve *Orgone Energy Bulletin*'in eldeki ciltleri çocuk hekimliği alanında son derece geniş bir ekin içerir.

Bu açıdan, bir önceki bölümde toplumsal-siyasal yanını eleştirdiğimiz Dr. Baker'ın *Man in the Trap*'ini anmak gerekir. Kitabın baştan sona çocukluğa ayrılmış, "Zırha bürünmenin önlenmesi" başlığını taşıyan dördüncü bölümünde, ana ve çocuk sağlığı konusunda uygulanacak dirimsel enerji bilimine dayalı ölçütlerin, Reich'inkilerden daha ileri aşamada bir açıklama ve bireşimi vardır.[2]

Vakıf, Reich'ın ölümünden önce, *Geleceğin Çocukları* adını verdiği bir izlence çerçevesinde, çocukların acunsal yaşam enerjisine dayalı eğitimiyle ilgili birkaç deneye girişmişti. Ölümünden sonra, vasiyetine uygun olarak, Dr. Baker'la çalışma arkadaşları bu deneyleri sürdürdüler, işi "geleceğin çocukları"nın üretilip eğitilmesine hazır anaların sağaltım ve eğitimine uzattılar. Sözkonusu deneylerle ilgili pek az şey yayımlandı, bu boşluğun yakın bir gelecekte doldurulacağını ummak isteriz.

Hekimlik

Reich'ın araştırmaları tıpta da çok önemliydi, ömrünün son yıllarında bunları yüzüstü bıraktıran F.D.A.'nın kaba araya girişi olmasaydı, çok daha büyük yararları dokunabilirdi.

Reich özellikle kavramsal alanda büyük ilerlemeler sağladı. İnsan bedenini bir dirimsel enerji alanı, sağlığı açılıp kapanmaya dayalı bir dirimsel yürek atışı sayan, ölümü de çok yerinde olarak bu dirimsel atışın aksaması diye tanımlayan tek parçalı bir görüş getirdi. Reich, bu yeni hastalık anlayışını adlandırmak üzere yeni bir terim üretti: *dirimsel hastalık (biopathie)*.

"'Dirimsel hastalık' terimiyle, diyordu daha 1942[3] tarihli bir denemesinde, özerk aygıtta ortaya çıkan bütün öldürücü süreçleri adlandırıyoruz. Özerk aygıtta, başladıktan sonra bir sürü hekimsel-hastalıkbilimsel belirtide kendini gösterecek, kendine özgü, temel bir bozukluk ortaya çıkar. Bu temel bozukluk, dirimsel hastalık, kansere de dönüşebilir (kanserli dirimsel hastalık), ama ayrıca göğüs yangısına, astıma, yüksek kan basıncına, saraya, donuklaşmalı ya da yansıtımcalı usyanlımına, kaygı sinircesine, çok yönlü kireçlenmeye, yoğun Saint-Guy hastalığına, süreğen içki düşkünlüğüne falan da. Bir dirimsel bozukluğun şu ya da bu hastalık belirtisine dönüşmesini neyin belirlediğini henüz bilmiyoruz. Ama bizi öncelikle ilgilendiren şey bütün bu bozuklukların ortak noktasıdır: bütün bedende açılıp kapanma işlevinin aksaması."

---

[2]ELSWORTH BAKER, *Man in the Trap*, *a.g.y.*, s. 295 ve s.

[3]IJSEOR, c. 1, nr. 2, 1942, s. 131.

Reich *bütün* hastalıkları dirimsel bozukluk kavramına indirgemek niyetinde değildi. "Dirimsel bozukluk" tanımına uydukları zaman çok daha kırılgan oldukları açıkça görülse de, kimisini bulaşıcı, örselenmeden ileri gelen, aşırı zehirlenmenin doğurduğu, bakterilerden kapılan hastalıklar diye ayırıp bu kavramın dışında tuttu. Reich'ın birçok kez söyleyip yazdığına göre, sözkonusu aksama usyarılımına yolaçan dirimsel bozukluktan yürek-damar dizgesinde ortaya çıkan dirimsel bozukluğa, kanserli dirimsel bozukluğa dek uzanan son derece değişik hastalık belirtilerinde gözükse de, ancak dirimsel açılıp kapanma işlevinin kösteklenmesi sonucu ölüm süreci *başladığı zaman* dirimsel hastalıktan sözedilebilir.[4]

Reich, sağaltım uygulayımlarındaki evrime karşın, dönüp dolaşıp araştırmasına esin kaynağı olan görüşe gelir: temel yaşama işlevi olarak cinsel işlevin taşıdığı asal nitelik.

"Dirimsel bozukluğun temel çarkı, diye yineler, dirimsel-cinsel uyarılmanın altındaki enerjinin boşaltılmasında beliren aksaklıktır (...). Cinsel durgunluk, dirimsel açılıp kapanma işlevindeki temel bozukluktur. Bildiğimiz gibi, cinsel uyarılma canlı kansuyu dizgesinin asal işlevidir. Cinsel işlevin süreğen aksaklığı ister istemez dirimsel hastalığın adaşı olmalıdır."[5]

Bu arada Reich'ın temel dirimsel bozukluk sürecini, canlı varlığın savunma, özdenetim ve kaygı tepkilerini çekip çeviren özerk sinir dizgesinin sürekli gerilim içinde bulunması *(sympathicotonie)* diye tanımladığını kısaca anımsatalım. Bütün insan toplumlarında egemen olan cinselliğin buyurgan ve baskıcı yöntemle öğretilmesi çocukluktan başlayarak yıllarca duygulanımsal sinir dizgesinin gergin kalmasına yolaçar, bunu yerleşik duruma getirir, çünkü birey doğal etkinliklerine (beslenme, devinme ve özellikle cinsellik öncesi işlevlerine) yönelik bir sürü saldırıya uğradıktan sonra, yalnız cezalandırılmaya değil, ceza getirebilecek hoş uyarılara kaygı ve özdenetimle tepki gösterir. Böylece Reich'ın "haz kaygısı" ya da *duygulanımsal dizgenin kasılması* adını verdiği şey, başka bir deyişle insanoğlundaki temel dirimsel bozukluk ortaya çıkar.[6]

Yukarıda, buyurgan ortamda yetiştirilen çocukta beliren bu savunmanın ilk sonucunun *zırh*'ın oluşumu, başka bir deyişle olağan enerji

---

[4]Aynı yer.

[5]*A.g.y.*, s. 132.

[6]BDİ, s. 223-233 ve IJSEOR, *a.g.y.*, s. 132.

açılıp kapanmasını engelleyen bir dizi duygusal ve kassal ketvurma olduğunu görmüştük.

Ancak, duygulanımsal sinir dizgesinin kasılıp kalmasının dokuncaları *zırh*'la sınırlı kalmaz. Bu kasılma bir dizi hastalığa neden olur: miğde-bağırsak bozuklukları eşliğinde ortaya çıkan zihinsel hastalıklar, yürek-damar bozuklukları, deri hastalıkları falan. Reich ve öğrencileri (1955'te kurulan, Elsworth Baker'ın yönettiği *Orgonomic Medicine* dergisinde) bu hastalıkların bir bölümünün altındaki devindirici güçleri açıkça gözler önüne sermişlerdir.

Yalnız Reich'ın bedenin "haz kaygısı"na gösterdiği tepkiyle ilgili yaklaşımının kimi zaman aşırı kalıpçı kaldığını kabuletmek zorundayız. *Bütün* hastalıkların duygulanımsal dizgenin kasılmasından doğdukları üzerinde fazla dururken, kan dolaşımı dizgesindeki kasılmadan ileri geldikleri herkesçe bilinen pek çok hastalık konusunda doyurucu bir açıklama getiremez. Pek çok öldürücü bozukluğun temel niteliği olan dolaşım dizgesindeki kasılıp kalmanın açıklanması için (miğde ve bağırsaklardaki aşırı devingenlik, kan basıncı düşüklüğü, yorgunluk, oburluk bunlar arasındadır), tinsel-tensel tıbbın öne sürdüğü iki varsayım birkaç düzeltmeyle yararlı olabilir: bunların birincisi, dolaşım dizgesindeki kasılmayla duygulanımsal sinir dizgesindeki gerginliğin karşılıklı etkileşimin sonucu olduklarıdır. Reich'ın kaygı tepkisi olarak duygulanımsal dizgedeki gerginliğin önde geldiği savını benimseyerek pek çok hastadaki kandamarı kasılmasını, duygulanımsal sinir dizgesinden gelen "sürekli baskı tehlikesi"ne karşı dolaşım dizgesinin gösterdiği süreğen aşırı tepki olarak açıklayabiliriz. İkinci varsayım, bedenin dışardan ve içerden gelen her türlü tehlikeli duruma yalnız duygulanımsal dizgedeki gerginlikle değil, ayrıca "dengeleyici" bir gevşeme biçiminde "süreğen bir geri çekilme"yle tepki gösterebileceğidir (dolaşım dizgesindeki gerginlik buradan kaynaklanacak, o da, sindirim aygıtını eyleme geçirerek, beslenmenin verdiği hazla ona eşlik eden ana kucağına "çekilme"yi simgeleyecektir).[7]

Reich'ın dirimsel-cinsel uyarılmanın bastırılmasını bütün dirimsel bozuklukların kaynağı sayan temel kuramıyla bağdaştırılabilecek bu ikinci varsayım dolaşım dizgesinde bir gerilimin görüldüğü dirimsel hastalıkları açıklayabilir; gerçekten de geleneksel eğitimin baskısının çocuk hazlarının *bütün* biçimleri değil, özellikle *cinsel* biçimleri üze-

[7]Bu varsayımların daha geniş bir gelişmesi için, DE MARCHI'nin andığımız yapıtında "cinsel baskı ve hastalık" başlıklı bölüme bk.

rinde yoğunlaştığını hepimiz biliyoruz: örneğin besinsel haz eksiksiz karşılanmakla kalmaz, analar tarafından aşırı derecede kamçılanır; bu sonuncular, kendi uğradıkları cinsel baskı yüzünden, çocuklarının beslenmelerine ne kadar düşkünseler, cinselliklerini bastırmaya da o kadar özen gösterirler. Kimi ön-cinsel haz biçimlerinin (üreme örgenlerindeki uyarılmanın, dışkılamanın verdiği doyumun) cezalandırılma korkusuyla, *çocuğun bedeni süreğen ve saplantılı bir biçimde "yasal" hazzın "yasal" türlerine*, özellikle sindirim aygıtına, ama o arada (okşanma, salıncağın ılıklığına gömülme gibi) üreme örgenleri dışındaki birtakım hoş uyarılmalara *sarılabilir: böylece beden, yasaklanmış ön-cinsel hazzın doğurduğu korkudan gelen ilk duygulanımsal sinir dizgesi kasılmasına kan dolaşım dizgesindeki bir gerilimle tepki gösterir.*

Buraya dek işlevsel bozuklukları ele aldık. Ancak ne bedensel-ruhsal hekimlik, ne örgensel enerjiye dayalı tıp sinirsel-bitkisel dizgede ortaya çıkan aksaklıkları hastalıkbiliminin yalnız bu bölgesiyle sınırlı tutar. Bugün beylik tıp bile kendisine bağlı sinirlerin yoğun ya da sürekli uyarması ya da ketyurmasıyla karşılaşan her örgenin sonunda yapısal örselenmeler geçirdiğini kabulediyor: böylece işlevsel bozukluk örgensel hastalığa dönüşebilir. Örgensel enerji bilimiyle tensel-ruhsal tıp (sürekli bir sinirsel-bitkisel uyarılmanın yarattığı aşırı salgıların miğde çeperini aşındırmasından ileri gelen) yara, (kalınbağırsağın kaygan zarının kendi kendini öğütmesine, dolayısıyla bakteri salgınına yolaçan bağırsaklardaki aşırı salgılamanın doğurduğu) yaraya dönüşebilecek kalınbağırsak yangısı ya da (iskelet kaslarının sürekli kasılı durmasının sonucu olan) romatizmalı eklem yangısı üzerinde incelemeleriyle bu savın geçerliliğini bol bol göstermiştir.[8]

Kanser Sorunu

Reich, *Kanser*,[9] adlı yapıtında, kanserin bitkisel-sinirsel oluşumuna ilişkin kuramını öncelikle ele almıştır. Reich'a karşıçıkanlar onun kanseri iyileştirme girişimlerini de alaya aldıklarından, bu girişimlerin kuramsal temeline birkaç satır ayırmak kaçınılmazdır.

Reich bir kez daha, kanserli dirimsel bozukluğun kökeninin şu bizim

[8]Hekimsel tinsel-tensel kuramların genel açıklaması için, FRANZ ALEXANDER'in, *Médicine psychosomatique*'ine bk.

[9]WILHELM REICH, *The Cancer Biopathy* (Kanser).

toplumda —aynı zamanda bütün öbür buyurgan ve "cinsellik düşmanı" toplumlarda— yaşayan bireyde kendini gösteren dirimsel açılıp kapanma işlevi aksaklığında ve sinirsel-bitkisel denge bozukluğunda aranması gerektiğini varsayar. Daha önce belirttiğimiz gibi, cinsel güdülerin bastırılması bir haz kaygısı yaratır ve sürdürür; buysa, cinsel uyarılmaları ya da cinsellikle ilgili olanları bastırmaya yarayan süreğen bir duygulanımsal sinir dizgesi gerginliğine yolaçar (bu gerginliğin yalnız haz kaygısından değil, ayrıca cinsel güdünün bastırılmasının ve doyumsuz bırakılmasının bedende yarattığı, genellikle bilinçaltına itilmiş saldırgan tepkiden geldiğini belirtmek gerekir).[10]

Duygulanımsal sinir dizgesindeki bu gerginlik bir kez yerleştikten sonra, tam anlamıyla kaygıya özgü, sürüp giden bir duruşa, kaslarla kandamarlarında gerginliğe yolaçar: bu gerginlikle aza indirgenmiş solunumun sonucu, ister istemez, *dokuların daha az oksijen almasıdır;* kas ve kandamarlarındaki gerginlik dokuların daha az kanla beslenmesine, düşük solunum da kanın daha az oksijen almasına neden olur. Bu az oksijen alma, der Reich, dokuları kanserli yozlaşmaya daha yatkın kılar; Warburg'un 1925'ten beri gözlemlediği üzere, hangi kanser türü olursa olsun *bütün* hasta dokuların başlıca özelliği belirgin oksijensizliktir (oksijen azlığıdır).[11]

Bedenin kimi dokularında, diye sürdürür Reich, *kişilik zırhı*'yla atbaşı giden yerel kasların gerginliği oksijen yetersizliğini daha da belirginleştirir. Bu gerginliğin cinselliğin bastırılmasına ve onun doğurduğu "haz kaygısı"na bağlı olmasıysa sık sık görülen bir olgudur. Dolayısıyla, geleneksel eğitimle cinsel uyarılmaları çok daha sert baskı altında tutulan, daha büyük kaygı duyan kadında kanserin dölyolu, dölyatağı, yumurtalar, göğüsler gibi cinsel uyarılma ya da işlevle doğrudan ilgili bölgelerde ortaya çıkması rastlantı değildir, der Reich. Gerçekten de, sözkonusu bölgelerde kaygan kaslarla duygulanımsal sinir dizgesindeki gerginlik son sınırına ulaşır.[12]

Kanımca, eğitimin zararlı etkisi erkeğin kansere yatkın bölgelerinde de kendini gösterir: gerçekten de erkek kanserinin en gözde iki yeri (kalınbağırsak ve gırtlak) geleneksel eğitimin erkek çocuğa benimsettiği "erkekçe" davranış örnekleriyle yakından ilgilidir (korkunun ve ağla-

---

[10]DE MARCHI, *a.g.y.*, s. 225 ve s.

[11]BBİ, s. 286 ve IJSEOR, c.1, nr. 2, s. 136; CB, s. 350.

[12]*A.g.y.*, s. 287.

manın yasaklanıp bastırılması boğazda ve kalınbağırsakta kasılmalı bir gerilmeye yolaçar).[13]

Burada, Reich'ın kanserle ilgili savlarını destekleyen birkaç veriye değinmek yararlı olacak. Amerikan yıllığı *Psychological Abstracts* (Ruhbilimsel Özetler) 1966'nın ilk üç ayında, Birleşik Devletler'deki bir küme kanserli kadın üzerinde ruhbilimcilerle toplumbilimcilerin giriştikleri bir soruşturmanın sonuçlarını yayımladı; sözkonusu kadınlar, başka bir sağlıklı kadın kümesiyle kıyaslanıyordu. Bu araştırmanın sonucuna göre, kanserli kadınların hepsi öbürlerinden çok daha baskıcı bir eğitim görmüş, çok daha baskılı bir cinsel yaşam sürmüşlerdi ve sağlıklı kadınlara oranla çok daha ketvurulmuş bir kişilikleri vardı. Nitekim, ruhhekimliğiyle ilgili yayınlar da akıl hastalıklarıyla kanserli ırlar arasındaki sık görülen çakışmaya parmak basmıştır.

Daha az ilginç olmayan bir başka araştırma da Amerikan kanserbilimcileri tarafından rahibelerdeki kanserin sıklığı konusunda yapılmıştır. Bu araştırma 116.000 Katolik Amerikan rahibesini kapsamış ve ortaya çıkan sonuçlar bu insanların kansere yatkınlıklarının yanında, dölyolu, dölyatağı, meme gibi dişilik örgenlerinde hastalığa yakalanma olasılığının en üst düzeye çıktığım göstermiştir (sözkonusu sonuçları, Prof. Nix 1964 yılında, Amerikan Kanserle Savaş Derneği kurultayına sunmuştur).

Sayılamalar genel olarak 25-35 yaş arasındaki, dolayısıyla cinsel açıdan doyumsuz kalma olasılığı yüksek evlenmemiş kadınların dişilik örgenlerinde aynı yaştaki evli kadınlara oranla çok daha sık kansere rastlandığını göstermiştir.

Böylece, kanseri cinsel baskının yolaçtığı dirimsel bozukluklar arasına yerleştirdiği için Reich'ın karşılaştığı alayların; yerleşik bilimin cinsel baskıyla öldürücü süreçler arasındaki bağıntıyı saptama sözkonusu olduğunda gösterdiği hastalıklı düşmanlığın yeni bir kanıtı olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

Örgensel enerjiyle sağaltıma gelince, bu, hem sorunu kuramsal olarak ortaya koyuştan, hem de Reich'ın bakımevinde yaptığı gözlemlerden çıkıyor. Kanser gittikçe azalan dirimsel açılıp kapanmayla, *kaslarda ve kişilik yapısında beliren zırh*'la atbaşı giden dirimsel enerji boğulmaları sonucu dokuların oksijensiz kalıp çürümesinden ileri geliyorsa, sağaltımın sözü geçen "zırh"taki duygusal ve kassal ketvurmaları ortadan kaldırmaya, bütün bedeni kaplayan kasılma (duygulanımsal sinir dizgesi geril-

[13]DE MARCHI, *a.g.y.*, aynı yer.

mesi) sürecini durdurup tersine çevirmeye, dirimsel açılıp kapanmayı eski durumuna getirmeye, bedendeki enerji düzeyini yükseltmeye yönelik olması gerekir. Onca eleştirilen "dirimsel enerji odacığı"nın kullanılması bu izlenceye son derece uygundu: gerçekten de enerji biriktireci bir dış katkıyla hastanın enerji açığını kapatmaya yarıyordu. Değişik hastalarda gözlenen ve Reich'ın yıllarca Amerikan sağlık örgütü yetkililerine gönderdiği (ve bunların, Reich'ın sağaltımının "cinsel" yanı ortaya çıkana dek karışmayı uslarından bile geçirmedikleri) sonuçlar dirimsel enerji odacığının duygulanım-dışı sinir dizgesi üzerindeki kamçılayıcı etkisini de doğrulamıştır:

"Kanserli *görünüş*'ün başlıca özelliği duygulanımsal sinir dizgesindeki genel gerginliktir, diye yazıyordu Reich 1942'de.[14] Bundan ötürü kanserlilerin çoğunda düzensiz yürek atışı, solgunluk, deride belli bir kuruluk, bunun yanında yer yer açıklı koyulu moranma, örgenlerin deviniminde belli bir azalma, peklik ve terbezlerinde etkinlik azalması gözlenir. Dirimsel enerji ışınımı duygulanım-dışı sinir dizgesinin etkisi altındadır, başka bir deyişle bedenin duygulanımsal sinir dizgesine dayalı tepkisini bastırır. Dirimsel enerji biriktirecinde, herhangi bir ilâç verilmeksizin, yürek atışları 120'den 90'a, damarların açılıp kapanması da 150'den 110'a düşer. Aynı zamanda deri pembeleşir, terleme belirir. Bedenin dış yüzeyindeki kandamarları genişler, dolayısıyla kan basıncı azalır. Dirimsel açılıp kapanma terimleriyle anlatırsak, bedendeki bükülgen dizge sürekli kasılı durmaktan vazgeçer, yavaş yavaş dirimsel enerji açısından gevşemeye başlar."

Orgone Energy Bulletin'le *Orgonomic Medicine*'de daha başka dirimsel enerjiyle sağaltım uzmanlarının benzer gözlemleriyle karşılaşırız.[15]

Reich'a karşıçıkanlar hiçbir zaman enerji biriktirecinin etkilerini kişisel olarak doğrulama zahmetine girmemişlerdir; onlara göre, Reich kanseri iyileştirmek üzere "sıradan bir kutu" kullanıyordu ve "sözkonusu kutunun" daha başka bir sürü hastalığın sağaltımında da kullanılması Reich'ın "kaçıklığı"nın kanıtıydı. Bu karşıçıkışlar ancak Reich'a diş bileyenlerin eleştirel hazırlıksızlığını ve öldürücü düşmanlığını gösterir. Ayrıca, Reich'ın kuramı çağdaş hekimliğin "tek nedenli" sayısız savından biridir, ve yalnız onun böyle bir suskunluk çemberiyle çevrilmiş olması, yerleşik bilimin başındakilerin kişilik yapısından kaynaklanan birtakım öldürücü dirençlere tosladığını gösterir.

Reich, dirimbilimsel açıdan da kanser sorununa önemli bir katkıda bulundu. Daha önce gördüğümüz gibi, 1939 sonunda deneyodasındaki

[14] IJSEOR, *a.g.y.*

[15] İtalya'da Prof. Bruno Bizzi, dirimsel enerji biriktireciyle çok umut verici sonuçlar elde etti (Kanser Öncesi Halleri irdeleyen Kurultay'a sunulan bildiri, Roma, 1968).

hayvanlara çürümeye bırakılmış doku süzüntüleri şırınga ederek kansere yakalanmalarına yolaçmayı başarmıştı. Mikroskop altında gözlendiğinde bu süzüntülerin, biçimlerinden dolayı Reich'ın "T cisimcikleri" adını verdiği küçük canlılarla dolu oldukları görülüyordu.[16]

Reich sonradan kanserlilerin kanında bu T cisimciklerinin çok sayıda bulunduğunu, giderek kanseröncesi durumlarda bile aynı şeyin gözlendiğini saptadı. Dolayısıyla kanser tanısı koyabilmek için, kandan alınan örneklerin hangi hızla bu T cisimciklerini üretmeye başladıklarını belirlemeye izin verecek bir dizi inceleme geliştirdi. İki tür inceleme vardı: kandan alınan örneklerin bir canlı üretme sıvısında ya da eşit oranda canlı üretme sıvısıyla potasyum klorür karışımında gözlendiği incelemeler; canlı üretme sıvısıyla potasyum klorür karışımına katılmış birkaç damla kanın 7 kg/cm^2'lik basınçla kendi kendine kapanan bir kaba yerleştirildiği dirimsel direnç denemeleri: sağlıklı kan bu deneye, kanserli kişilerin canlılığını yitirmiş kanından çok daha iyi dayanıyordu. Dirimsel açıdan güçlü alyuvarlar koyu mavi renkte iri dirim kabarcılarına bölünüyor, kanserlilerin kanındaki canlılığını yitirmiş alyuvarlarsa iri T hücrelerine ayrışıyordu.

Dirimsel enerji biriktirecinin etkisinin başka bir doğrulamasıysa, sözkonusu kutuya sokulmuş hastaların alyuvarlarının mavi renkli dirim kabarcıklarına ayrışmasının artmasına karşılık T hücrelerinin üremesinin azalmasıydı.[17]

Dirimbilim

Daha önce gördüğümüz gibi Reich, 1935'ten beri, örgensel boşalma sırasındaki açılıp kapanmayla hücre açılıp kapanması arasındaki temel benzerlik varsayımına dayanarak dirim kabarcıklarını, en temel küçük canlıların, tekhücrelilerin oluşumuna öncülük eden küçük enerji keselerini ortaya çıkarmayı başarmıştı. 1945'te, "XX" adını verdiği deney sırasında, süzülmüş, basınçlı kaptan geçirilmiş ve dondurulmuş dirim kabarcığı dolu kaplarda gözle görülmeyen canlılar üretmeyi becerdi.[18]

"XX" deneyi, gerçek bir *dirimsel oluşum* sürecini başlatıyordu. Ba-

---

[16]*Bion Experiments on the Cancer Problems*, Sexpol Verlag, Oslo, 1939.

[17]IJSEOR, *a.g.y.*, s. 141.

[18]IJSEOR, 1945, nr. 4, s. 133-141.

sınçlı kaptan geçirilmiş, doldurulmuş dirim kesecikli suda üretilen tekhücreliler yumurta biçimindeydi.

Canlı varlığın bu *biçimi* hemen Reich'ın dikkatini çekti. Deneylerinde gözlediği dirim keseciklerinin ve küçük canlıların çoğu balık ya da kurbağa iribaşlarına benziyordu: az çok uzun yumurtacıklar. Böylece Reich her türlü canlı varlığın temel biçimiyle karşı karşıya bulunduğunu anladı: bu, *orgonome* (örgensel enerji birimi) adını verdiği asal dirimsel biçimdi *(aşağıdaki çizeme* bk.). Bu biçim *tahıl tohumları*'nda (buğday, mısır, arpa vb.), *bitki yumruları*'nda (patates, badem, elma, armut vb.), hayvanların *üreme hücreleri*'nde (tohumcuğun başı, yumurtacık), *hayvan dölütleri*'nde, *hayvanın bütün örgenleri*'nde (yürek, sidik torbası, böbrek, yumurta kesesi, tohum kesesi, dölyatağı, miğde vb), *tekhücreli canlılar*'da (terliksiler, boyundan bacaklılar vb.), *hayvan bedenleri*'nin genel biçiminde (denizanaları, sürüngenler, her türlü balık, kuş ve memeli) kendini gösteriyordu.

Kapalı asal örgensel enerji birim-biçimi

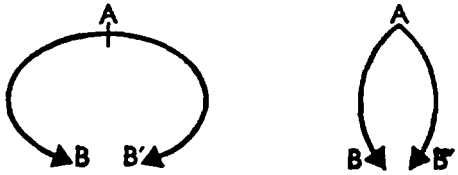
Nasıl açıklayabilirdik bu görüngüyü? Reich, her zamanki sıradışı bireşim yeteneğiyle, ışıklı dirimsel enerjinin yalın çizgiyle şöyle anlatılabilecek sarmal devinimleri bulunduğunu anımsadı:

Bu zincirden tek bir dalgayı çekip alırsak, şunu elde ederiz:

Bu çizgiyi de tam ortasından büker iki ucu birleştirirsek, dirimsel enerji birimine ya da dirimsel asal biçime çok benzeyen bir yumurta elde ederiz.

Bunun üzerine Reich her türlü canlı biçimin, kimi noktalarını kendi üstüne kapanan bir zar oluşturan, dönen bir enerji akımı olarak açıklanabileceği sonucuna vardı. Ve "XX" deneyindeki gibi, dirimsel kabarcıklı, dondurulmuş sudan elde edilmiş tekhücrelilerin biçimlerine bakarak, "canlı özdekleri saran zarların donmuş örgensel enerji olduğu" yargısını çıkardı. Bu durumda, canlı varlıkların neden dirimsel enerji biçiminde oldukları anlaşılıyordu; daha kökenlerinden başlayarak, dirimsel oluşum sürecinin ilk evresinde, yoğunlaşma ve donma sonucu belli bir noktada çakılıp kalmış, "dönen dalga"nın devindirici çizemini "dile getiriyorlardı."[19]

Zar oluştuktan sonra, dirimsel enerji bunun içine "hapsoluyor", çevre koşulları elverdiğinde, kendi ilk yönüne ve akışına uygun olarak yeniden devinmeye başlıyordu. Bunun sonucunda, enerji içine kapatıldığı torbadan kaçıp kurtulmak istiyor, dolayısıyla zar *geriliyordu*.

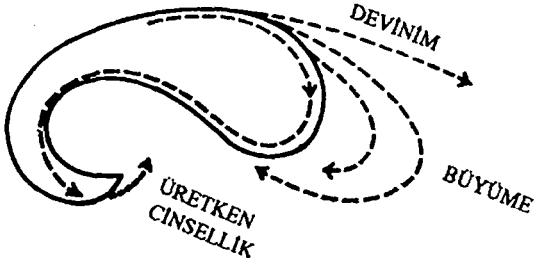
"Doğal olarak, der kuramlarının gizemci ve doğaötesi (metafizik) yorumlanmasını önlemeye büyük önem veren Reich, örgensel enerjinin herhangi bir 'arzusu' yoktur elbet, ama özgür dirimsel enerjinin yayılma devinimiyle onu tutan zar arasında nesnel bir çelişki belirir. Mantıklı düşünme bizi, enerji akışıyla onu çevreleyen zar arasındaki çelişkinin sonunda olsa olsa işte bu 'fasulye' biçimini ortaya çıkaracağına götürür; buysa, örgensel enerji biriminin temel biçimidir."[20]

---

[19] KÇ, s. 27-36.

[20] *A.g.y.*, s. 41.

Dirimsel enerjinin bu "kaçma" itkisine bakan Reich, aşağıdaki çizemin de gösterdiği üzere, örgensel enerji biriminin, tekhücrelinin, ardından çokhücrelinin baş kesiminde sürekli bir basınç ve genleşme eğilimi belirdiği için yerdeğiştirme ve büyüme süreçlerinin ortaya çıktığını sezer:

Reich aynı enerji akımını hücre bölünmesinde ve çokhücrelilerin çiftleşmesinde de görür. Hücre bölünmesi süreci, ilk enerji akımının eşyönlü iki akıma bölünmesine dayanarak açıklanabilir (örneğin bir kafadan bacaklıda bu mikroskop altında gözlenebilir); bu iki akım sonradan iki iç dönme devinimine dönüşür, ve her biri, kendi başına yanlamasına örgensel enerji biriminin ilk biçimini ("fasulye" biçimini) alır. Bunlar da iki akıma bölünür, böylece ilk hücrenin içinde dört eksiksiz enerji birimi oluşur; özgün hücre sonunda (örneğin kafadan bacaklıda) dört eksiksiz kafadan bacaklı doğurur.[21]

Reich, enerjiye dayalı yorumunu doğrulamak üzere, yeni oluşan kafadan bacaklının deviniminin hep "ana hücrenin" içindeki ilk akımın yönünde geliştiğini saptar.

Daha üst basamaklardaki hayvanların çiftleşmesine gelince, bu da Reich'a ilk örgensel enerji itişinin mantıklı sonucu gibi gözüktü. Daha önce çokhücrelinin büyümesini örgensel enerji itişinin açık seçik anlatımı olarak görmüştü zaten: üst basamaklardaki bütün canlıların bedenini oluşturacak *dölüt*'ü yaratan *gastrula* da işte böyle, tekhücreliye özgü örgensel enerji biriminin biçimini çok andıran baş ucunun çekilip genleşmesiyle ortaya çıkıyordu.[22] Reich, bütün bunların örgensel enerjinin

[21] *A.g.y.*, s. 42.

[22] *A.g.y.*, s. 48.

yayılma işlevinin belirtileri olduğu sonucunu dölütlerin öne itilme eğilimlerinin oluşturduğu soğanımsı biçime bakarak çıkardı. İlk dönme deviniminin ne ölçüde kendini göstereceğiyse oluşmuş bedensel zarların esnekliğine, bir iskeletin bulunup bulunmamasına bağlıydı. İskelet tam anlamıyla geliştiği, eksiksiz kaslanma uyarılma dalgalarının yarattığı *dış* görüngüyü ortadan kaldırdığı zaman bile, sağlıklı varlıklarda, tartımlı açılıp kapanma, karın bütün bedeni dolaşması ve bitkisel akımlar yerli yerinde kalıyordu.

Örgensel boşalma tepkesinde, örgensel enerji birimi deviniminin ilk biçimi geri gelir, bütün bedeni kaplar, baş ve üreme örgeni kesimlerini tartımlı (ritmik) bir devinimle birbirine doğru iter; bu itilme, akışı canlının hem karın, hem sırt yüzeyinde engellenen örgensel enerji dalgasını yansıtır.

Görüldüğü gibi, Reich bu temel sezgiyle, örgensel boşalma tepkesinin imlemini üremenin çok ötesine uzatıyor: onu her türlü dirimsel devinimin dile gelişi diye tanımlıyordu.

"Örgensel boşalma tepkesi tohum boşaltımından bağımsızdır, diye yazıyordu 1945'te, nitekim onu dölütün kuyruğunun kendine özgü duruşunda, pek çok böceğin karın kesiminin enerji çırpınmalarıyla 'öne doğru' bükülmesinde, bir sürü hayvan türünde kuyruğun ve arka ayakların olağan duruşunda da görürüz."[23]

Öte yandan, üreme örgenlerinin düzenli olarak hep karnın alt yüzünde, kuyruk sokumuna doğru yeralışından ve gerek dikilme, gerek çiftleşme sırasındaki yönelişinin hep yerdeğiştirme yönünde oluşuyla belli bir enerji itişini "dile getirmesi"nden ötürü, üreme süreçlerinin çok daha geniş bir enerji bağlamında yeraldığını düşünmüştür.

Bedenin biçimi bile Reich'ın bütün dirimsel görüngülere yakıştırdığı örgensel enerjiye dayalı yorumu doğruluyordu: somutlaşmış örgensel enerji biriminin (zarın) enerjiyle uyum içinde bulunduğu sırtta bir örgen ya da uzantıya rastlanmazken, örgensel enerji dalgasının başın kıvrımına takıldığı uçta bir sürü değişik örgensel uzantı görülür (kafatası, boynuz, alın, burun, ağız, çene); bunlar karın bölgesinde başka örgenlerle (meme, kollar, bacaklar ve üreme örgenleriyle) uzayıp gider, ele alınan canlı varlığın bütün yaşamı boyunca sürecek çevrim içersinde, enerji dalgasının yeniden sırta dönüşünden önceki son "kaçma" güdüsünü dile getirirler.[24]

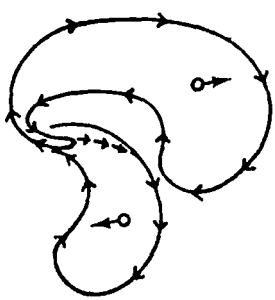
---

[23] *A.g.y.*, s. 46.

[24] *A.g.y.*, s. 49-50.

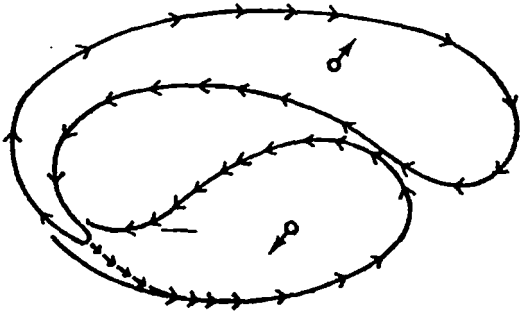
Üst basamaklarda yeralan canlıların çiftleşme ve üst üste binme sürecinin imlemi konusunda Reich'a son derece aydınlatıcı bir ipucu veren de işte bu üreme örgenlerinin ve biçimsel dile gelişlerinin enerji açısından taşıdıkları "imlem" oldu. Konumu, devinimleri ve son olarak ta örgensel boşalma çırpınmasıyla çiftleşme iki canlı varlığın, dişiyle erkeğin bedenlerindeki enerji akımlarının kaynaştığı süreci yansıtıyordu. Bu kaynaşma sırasında, canlı varlığın genellikle torba içinde tutulan enerjisi zindanından kaçıyor, "sevişen çiftin oluşturduğu" daha geniş dizgeye yayılıyordu. Buysa, sevisel sarılmanın sağlıklı varlıklarda yarattığı yalnız üreme örgenlerini birbirine geçirme değil, bütünüyle kaynaşma, birbirinin içinde erime, "bireysel varlığından sıyrılma", "bilincini yitirme", "kendini aşma", sanatın, düşünbilimin ve insan dinlerinin cinsel deneyimde az çok sezdikleri ve dolaysız ya da simgesel olarak dile getirmeye çalıştıkları "acunsal birlik" duygusunu açıklıyordu.

Reich bu "enerji kaynaşması"nı şu çizemle yalın olarak betimlemiştir;[25]

sözkonusu çizem dirimbilimsel alanda tartışmasız çok daha büyük bir evrenselliği yansıtır, çünkü doğal dünyada en sık rastlanan çiftleşme konumunu dile getirir. Ancak bu anlayış, insanda ve kimi üst basamak maymunlarında gözlenen, şu çizemin yansıttığı "yüz yüze çiftleşme" konumuyla değerinden hiçbir şey yitirmez:

[25] A.g.y., s. 51.

Hayvanların yaşamında onca büyük bir önem taşıyan örgensel boşalma susuzluğu, diyordu Reich 1945 tarihli çarpıcı denemesinde, kılıfının dışına taşma, kendi bedeninin daracık sınırlarını aşma itkisi olarak ortaya çıkar. Hepimiz kendimizin dışına taşma *eğilimi gösteririz* (bunu en yalın anlamında almak gerekir). Örgensel boşalmayı betimlemek üzere neden öyle sık ölüm düşününe başvurulduğunu açıklar belki bu. Ölümde de, dirimsel enerji kendisini kapalı tutan özdeksel "torba"mn dışına taşar. Böylece, dinsel "özgürlük getirici ölüm", "kurtarıcı öbür dünyaya göçme" düşünü nesnel bir imlem kazanır. Örgensel boşalmanın doğal olarak işleyen bir bedende gördüğü işlev, "zırhlı" varlıkta *Nirvâna* (hiçleşme, erime) ilkesi ya da kurtuluş düşünü biçiminde kendini gösterir. Zırhlı dinci bunu doğrudan dile getirir: "Tin'i tenden kurtarma"yı özler; burada tin örgensel enerji uyarılmasını, tense onu hapseden dokuyu simgeler...

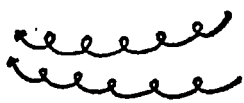
"Özetle, canlı doğanın işlevsel yasalarının başta gelen özelliklerinden birine parmak basabiliriz: yalınlık. Büyüme, devinim ve üretken cinsel uyarılma gibi birbirinden çok uzak işlevler, özgür örgensel enerjiyle onu kuşatan torba arasındaki ilintinin oluşturduğu ortak paydaya indirgenebilir. Bu ortak işleyiş ilkesinin (O.İ.İ.) dışavuruş biçimini, aradaki çelişkinin ortaya çıktığı beden bölgesi belirler: büyümeyle devinim, örgensel enerji dalgalarının baş kesimindeki örgenleri saran zara yaptığı basıncın sonucudur; üretken cinsel uyarılmaysa, örgensel enerjinin kuyruk bölgesinde ileri doğru yaptığı basıncın."[26]

[26]Aynı yer.

Dirimseldoğabilim, Doğabilim, Yıldızdoğabilimi

Cinsel üst üste binmenin imlemi konusundaki düşünceler Reich'ın başka bir sezgisine yolaçtı. Sonuç olarak çiftleşme ona (çiftleşen varlıklardaki) enerji dalgalarının birbirleri üzerinde yarattıkları çekim, dolayısıyla sözkonusu iki varlığın, enerji dalgalarını kaynaştırarak üst üste binme gereksinmesinin dışa vurması olarak gözükmüştü.

Dıştan bakıldığında en birbirine aykırı görüngüleri biraraya getirme ve aralarındaki gizli ortak öğeleri arama yeteneğiyle Reich, örgensel enerji gözlemlerini yürüttüğü odada, çalışma arkadaşlarıyla birlikte bilmem kaç kez ışıklı örgensel enerji dalgalarının birbirlerini çektiklerini, aşağıdaki çizem uyarınca kaynaştıklarını gördüğünü anımsadı:

Bu benzerlik ona rastlantının ötesinde bir şey gibi gözüktü ve özdeğin (maddenin) kökeni konusunda bile yeni bir ışık getirdi: kitleden yoksun, sarmal olarak devinen, alabildiğine uyarılmış iki örgensel enerji biriminin üst üste binme sürecinde, mantık gereği, devinim enerjisi yitip gidiyor, hızı çok düşüyor, yönü müthiş sapıyor böylece ileri atılım aynı noktada dönmeye dönüşüyordu.

Üst üste binme sürecinin, iki örgensel enerji biriminin kaynaşıp yavaşladığı bu anında özdeğin kıpırtısız kitlesinin oluşması varsayımı Reich'a doğal yasalara uygun gözüktü, çünkü bu yalnız beylik doğabilimin (özdeğin enerjiye, enerjinin özdeğe dönüşebilmesi) yasalarına değil, aynı zamanda nicem (quantum) kuramı yasalarına da uyuyordu.

Bu ilk kıpırtısız özdek parçacığına "atom", "elektron" ya da bilmem ne denmesinin hiç önemi yok, diye düşünüyordu Reich! asal nokta, kıpırtısız yığının, devinim enerjisinin "donup kalmasından" doğmasıydı.[27]

Gerçi Reich bildiğim kadarıyla ne bu yapıtında ne de başka yerde

[27] *A.g.y.*, s. 17-25.

değinir, ama canlı özdeğin oluşumu da bu yoldan açıklanabilir kanısındayım. O da iki örgensel enerji dalgasının kaynaşıp bir noktada fırıl fırıl dönmeye başlamasından doğmuştur: iki özdek türü (canlıyla cansız) arasındaki ayrım; çekim ve kaynaşma süreçlerinin oluşum koşullarının değişikliğinden ötürü, cansız özdek sözkonusu olduğunda, enerjinin yavaşlayıp donması enerjinin bütünüyle boşalıp özdeğe dönüşmesine dek sürmesine karşılık, canlı özdekte devinim enerjisinin özdeğe dönüşmesinin zarın oluşumuna dek gelip orada durmasında, böylece enerjinin zar içersinde devinmeyi sürdürmesinde, orada daha üst basamakta yeralan, kendisini kuşatan çevreden enerji birimlerini çekip özümseyen daha güçlü bir enerji dizgesi oluşturmasındadır.

Reich, bu varsayımların bilimsel araştırmaya çok geniş ufuklar açtığını ayrımsadı. Kendi özdeğin oluşumu kuramıyla gökyüzü cisimlerinin dönüşü arasında temel bir benzerlik vardı. Gerçekten de, özdek geçmişte de bugün de acunda örgensel enerji akımlarını sarmal olarak dönüp dururken birbirlerini çekmeleri ve *tek bir noktanın çevresinde devinmek* üzere kaynaşmalarıyla oluşmuşsa, oluşuyorsa, *bütün* gökcisimlerinin dönmeleri çok kolay anlaşılır hale geliyordu. Kökenlerine bakarsak gök cisimleri, "tıpkı çok daha hızlı devinen bir dalga üzerindeki toplar gibi,"[28] onlardan daha büyük bir hızla kıvrıla kıvrıla devinen örgensel enerji okyanusunda dolaşan küre ya da disk biçimindeki katı özdekler olup çıkıyordu.

Reich, kuramsal düşüncelerini şöyle özetlemiştir:

1) İki enerji biriminin üst üste binmesiyle oluşmuş özdeğin ilk parçacıkları ilk çekirdekler olmuş, bunun çevresinde özdeksel yığın gelişmiştir.

"Şu an için, ilerki gök cisminin bu 'ilk' öğelerinin gaz mı, katı mı yoksa gazdan katıya geçmiş özdekler mi olduklarını saptamak bizi ilgilendirmiyor, der.[29] Bizi ilgilendiren, gök cisimleri için ilk enerjiye dayalı gelişmenin başlangıç noktasını varsayımsal olarak saptamış bulunmaktır."

2) Bundan sonraki mantıksal gereklilik, yerçekimi işlevi için de bir "oluşum" tasarlamaktır. Gök cisminin ilk özdeksel gerecinin büyümesi "ardındaki örgensel gizil güç"le başlamış olabilir; bu, daha önce gördüğümüz gibi, en güçlü örgensel enerji dizgelerinin (örgensel enerji birimle-

[28] *A.g.y.*, s. 22.
[29] *A.g.y.*, s. 25-26.

rinin) daha zayıfları (çok daha küçük ilk özdeksel gereç parçacıklarını), oluşmakta bulunan ilk çekirdeğin uzayına girdikleri zaman kendine doğru çekmelerine izin verir. Lewisburg hapishanesine kapatıldığında Reich'ın kafasını öncelikle işte bu örgensel enerji çekimiyle yerçekimi ilişkileri uğraştırıyordu: daha önce açıkça dile getirdiği üzere, zindana kapatılması canını alıp insanlığı yerçekimine karşıt gücün bulgulanıp kullanılması olanağından yoksun bırakacağı için, özgürlüğünü istemişti.

3) Buna dayanarak, büyümekte olan özdeksel çekirdeğin bir örgensel enerji alanıyla çevrili kaldığını, sözkonusu alanın da çekirdeğin çekiminin etkisinde bulunduğu sonucuna varılabilir. Buysa, gök cisimlerinin çevresindeki, güneşi kuşatan "taç"la dünyanın çevresindeki havaküre gibi gaz kılıfları açıklamaya izin verir; sözkonusu kılıflar (örgensel enerjinin özgül rengi olan) mavi renktedirler ve (saatın dönüş yönünün tersine dalgalı dönüş, kılıfın gök cisminden daha hızlı dönmesi ve ışıklı saçma gibi) acunsal yaşam enerjisine özgü işlevleri yerine getirirler.

4) Özdeksel küreyi çevreleyen kitlesiz örgensel enerji akımı, çekirdeğin yarattığı örgensel enerji çekiminden dolayı, acunsal yaşam enerjisi okyanusundan kopabilir, özdeksel kürenin kendi ekseni üzerinde dönmesine katılabilir; bu da, acunsal yaşam enerjisi okyanusunda, ondan ayrı, başka dirimsel enerji akımları doğurabilir.

5) Gök cisimlerini kuşatan havaküre, özdeksel kürenin çevresinde dönmekte olan örgensel enerji kılıfının içindeki kitlesiz dirimsel enerji birimlerinin üst üste binmesiyle oluşmuş olabilir.

6) Enerji akımlarının dönmekte olan çekirdeğin çevresinde toplaşıp yoğunlaşmaları gittikçe artacağından, ağır parçacıklar çekirdeğe yakın olacak, en hafif gazlar (helyum, hidrojen, argon, neon vb.) en dışarda kalmak üzere, daha hafif öğeler dış çemberde kalacaktır.

7) Reich, gezegenlerin çevresindeki havakürenin, değişik kümelenmelerle canlı örgensel enerji dizgelerini de oluşturan (hidrojen, oksijen, azot ve karbon atomlarından) oluştuğunu altını çizerek belirtiyordu.

Ancak, örgensel özdekle cansız özdeğin oluşumunda temel bir (enerji) işlevi benzerliği bulunsa da, örgensel (dirimsel) enerjinin yığınlaştıktan sonra yerleşik devinimbilim ve kimyanın yasalarına ayakuydurduğunu unutmamak gerekir. Kısacası, bunlar da evrim geçirir.

"Bizim çalışma varsayımının sağladığı üstünlükler ortadadır (...) diye sözünü bitiriyordu Reich:[30]

[30] *A.g.y.*, s. 23.

"1) O bizi, matematiğin ancak yaklaşık değerini verdiği uzak bir etki altında, özdeksel cisimlerin 'boş bir uzay'da dönüp durduklarını söyleyen saçma varsayımdan kurtarır: tersine, sözkonusu 'alan' gerçektir, ölçülebilir, gözlenebilir, dolayısıyla somuttur. Uzay boş değildir, doludur, süreklidir (...).

"2) Yine o bizi, uçsuz bucaksız uzayları dolduran bütün gezegenler üzerinde güneşin yaratılığı —hiçbir zaman kanıtlanamamış— rahatsız çekim düşüncesinden de kurtarır. İçinde bulunduğumuz gökadadaki (galaksideki) acunsal yaşam enerjisi akımından ve bu akımın yönünden ötürü, güneşle gezegenler aynı düzlemde devinirler. Başka bir deyişle, güneş hiçbir şeyi 'çekmez': aynı kümenin abisidir, o kadar."

Daha ileri gitmezden önce, Reich'ın bu dirimbilimsel, doğabilimsel ve gökdoğabilimsel savları doğrulanması ve denetlenmesi gereken *varsayımlar* olarak öne sürdüğünü anımsatmak isterim. Reich'ın kimi izdaşlarının yaptığı gibi, bunları bütünüyle benimsenecek ya da yadsınacak "kutsal metinler" saymak saçmadır; bu, Reich'ın benimsediği sürekli araştırmaya dayalı aydın tutumuna aykırıdır; ve çömezleri, böyle davranmakla, olsa olsa düşmanlarının ekmeğine yağ sürmektedir.

Reich'ın en çok dikkatini çeken, bir sürü gökadanın görünüşü oldu: sarmal oluşum; bu, en azından birçok örnekte, gökadanın çekirdeğinde iki ya da daha çok "kol"un birleştiğini gösteriyordu; mantık gereği Reich bunları, arkalarındaki burgaçta, toz duman içinde, sayısız dünyayı sürükleyip götüren, acunun bir yerinde üst üste binecek iki yada daha çok sayıdaki enerji akımı saymıştır. Bundan ötürü, gökdoğabilimi alanındaki "ortak işlev ilkesi"nin incelenmesine ayırdığı coşku verici yapıtına *acunsal üst üste binme* adını vermiştir (*İnsanın Doğadaki Yeri*, Payel).

İnsan, çarpıcı birliğini okurun ancak şimdi yakalayabileceği bu bilimsel anlayışın büyüklüğü karşısında şaşkına dönüyor doğrusu; sözkonusu anlayış, insanlığın yüzyıllarca içinde yitip gittiği uçsuz bucaksız doğal ve toplumsal görüngüleri aynı potada eriterek biraraya getirmeye izin verir: özdeğin doğuşu, alt ve üst basamaklardaki dirimsel biçimlerin gelişimi, gökdoğabilimsel süreçler, toplumsal ağlatı, "işlevsel" bozukluklar, ilk yaşlardaki çocuksuluğun yozlaşıp yetişkin sapıklığına, devrimci özgürlük ülkülerinin devrimden sonra boygösteren zorbalığa dönüşmesi; ve her duyarlı zihnin insan yaşamıyla hayvan yaşamı, canlı doğayla cansız doğa, *arzularımızla* (oysa *désir* sözcüğünün kökünde *siderare* var, o da *siderus:* yıldız'dan geliyor) yıldızlar, arının devinimleriyle uyarılmış insanın karnında görülen devinimler, sayısız canlı biçimlerinin asal çizgileri arasında yakaladığı gizemli yakınlık.

Son olarak burada, Reich'ın kuramlarını doğrular gibi gözüken birkaç "gizemli" veriye değinmek istiyorum. Her şeyden önce, yerleşik doğabilimin mutlak bir boşluk bulunduğunu öne sürdüğü üst uzayda Amerikan ve Sovyet uzay adamları —Reich'ın özdeksel yığınlara yaklaştıkları zaman dirimsel enerji akımlarının yörüngelerinden sapmaları savı uyarınca— birtakım garip ışık görüngüleri saptadılar; sözkonusu görüngüler, belli bir yörüngeden geçerken, hep gemilerine eşlik ediyordu. Reich'ın kılgısal olarak sezdiği bu görüngüyü hiçbir doğabilimci açıklayamadı.

Bütün gazetelerin yazdığı gibi, Apollo VIII'deki uzayadamlarına düşlenmez, "gizemli bir ışıkla aydınlanmış AY" gözüktü... NASA'da çalışan uygulayımcılarla bilimadamları da aynı şaşkınlık ve duygulanıma kapıldılar... Daha önceyse, Ay'ı aradaki çarpıtıcı dünya havaküresi olmadan gözleyen Borman başka bir çarpıcı yorum aktarmıştı: "Ay, hemen hemen *ışın saçan*, beyaz bir çemberle çevrili. Çevresinde bir şey var sanki!" Gezegenimizle uydusunun yöresini tam anlamıyla boş sayan yerleşik gökbilimle açıklanamayan bu olgular Reich'ın bütün gök cisimlerinin *ışın saçan acunsal yaşam enerjisiyle* çevrili oldukları savıyla pek güzel açıklanabilir.

Örgensel enerji bilimiyle (başka bir deyişle, havaküreden çıktıktan sonra beliren enerji yoksunluğuyla), uzayadamlarında beliren "başdönmeleri"ni ve "soğukalgınlıkları"nı da açıklayabiliriz.

Nitekim, yapay uydulardan gelen bütün durumbildirileri gezegenler arasındaki mutlak boşluğu yadsımaktadır.

Garip bir olgu daha var: son güneş tutulmasında, tutulmanın gözlendiği bölgelerde toplanan yumurtaların çoğunda, tavuklar kümeslere kapatılmış bile olsalar, tutulan güneşin izi saptandı. Bu görüngüyü yumurtanın gösterdiği tepkilerle açıklayamazsınız; ama özellikle asal dirimsel süreçlerde, güneş enerjisiyle bedensel enerji arasında dolaysız bir ilinti bulunduğunu kabulediyorsanız, bu işi örgensel enerji bilimiyle kolayca yaparsınız.

Reich'ın doğabilimle ilgili kuramlarının en çarpıcı doğrulaması bugün havabilimde ortaya çıkmıştır.

Reich, gizil dirimsel güç varsayımını temel alarak, bulutların da yüksek dirimsel gizil güç taşıyan dizgeler olup olmadıklarını merak etmişti. Gerçekten de havaküredeki örgensel enerjinin *kuru* günlerde büyük oranda yükseldiğini, nemli günlerdeyse epey düştüğünü saptamıştı. Bura-

dan. suyun ve su buharının acunsal yaşam enerjisini "tuttukları" sonucuna varmıştı. Bu da, bedenimizin neden kendini nemli günlerde yorgun ve bitkin duyumsadığını açıklamaya izin veriyordu: bu görüngü ancak bedenin havaküreden gereksindiği dirimsel enerji yükünü "alamayışı"ndan, dolayısıyla enerji açığı çekmesinden geliyordu.[31]

Reich karşıtları bu yoruma gülebilirler: ancak, *Alman Cerrahlar Birliği*'nin okurlarına geçenlerde alçak basınçlı ve bulutlu günlerde dirimsel örgenlerini kestirip biçtirmekten kaçınmalarını öğütlediğini bilselerdi daha az gülerlerdi. Üstelik, yerleşik hekimlik bilmem kaç yıldır, kökenini açıklayamasa da, "havaya bağlı hastalıklar"ın (kötü hava koşullarından ileri gelen rahatsızlıkların) varlığım kabuletmektedir. Ancak, şöyle ya da böyle, kötü havaya bağlı hastalıkların etkilediği varlık insandır: buna bakarak, sözkonusu rahatsızlıkların ruhsal durumdan ileri geldikleri söylenebilir. Oysa, kırk yıl önce, ünlü dirimbilimci Alexis Carrel'in şaşırtıcı bir olgu saptadığı anımsatılabilir: yağmurlu ve bulutlu günlerde, çürümesini önlemek üzere, doku eriyiklerinin suyunu birkaç kez değiştirmek gerekiyormuş.[32]

Biz yine Reich'ın havayla ilgili kuram ve deneylerine dönelim: su buharı (genel olarak da su) dirimsel enerjiyi emme, saklama yeteneğine sahipse, bulutları havaküredе dolaşan çok yüksek gizil dirimsel güçle yüklü dizgeler sayabiliriz. Reich, dirimsel enerjinin düşük gizil güçlü dizgelerden yüksek güçlülere geçme eğiliminde olacağı ilkesine dayanarak, göğün belli bir bölgesindeki acunsal enerji yükünü arttırarak bulutların dirimsel enerji yükünü azaltmanın ya da tersinin yapılıp yapılamayacağını merak etti. Zaten daha önce dirimsel enerji biriktirecinde örgensel enerji "boruları" yapıp bunu hasta bölgeye yöneltmenin elimizde olduğunu saptamıştı. Bunun üzerine Reich madensel borulardan "batarya"lar yapıp bir uçlarını göğe çevirdi, öbür uçlarını da suya daldırdı, böylece "yüklerini boşalttı". Bu aygıt buluta çevrilmişse belli bir bulut erimesine (*nubifugation*), bulut oluşturulmak istenen bir bölgeye çevrilmişse de bulut oluşmasına (*nubification*) yolaçıyordu.

Reich'ın 1952'de Vakıf dergisinde yayımladığı üzere,[33] varsayım deneyle doğrulandı. Reich'la çalışma arkadaşları aynı deneyi birçok kez yinelediler: kızı Eva ile damadı Moise katıldı bunlara.

---

[31] *IJSEOR*, c. 1, nr. 2, 1942, s. 138.

[32] ALEXIS CARREL, *L'Homme, cet inconnu.*

[33] OEB, c. 4, nr. 4, 1952.

Reich'ın suçlanıp cezaya çarptırılmasından sonra, bulut oluşturmayla ilgili kuram ve uygulayımları çok çarpıcı bir deneyle doğrulandı. Reich yönetimindeki bir küme, 1955'te Arizona Çölü'ne yollandı ve alabildiğine kurak bir noktada bol yağmur elde etmeyi başardı:[34] Reich bu başarısını yargılanmasında kullanma umudundaydı; görünüşe göre, kuramlarıyla uygulayımlarının etkililiğini çarpıcı biçimde kanıtlayan bu "gösterge"nin kendisine karşı cephe almış bilim, siyaset ve hukuk çevrelerini yumuşatacağına, kendisini desteklemelerine yolaçacağına inanıyordu. Bu yanılsamanın nasıl acıklı bittiğini biliyoruz.

Ancak, Orgonon ve Arizona'daki deneyler hep Reich'ın kendisi ya da yakın çalışma arkadaşları tarafından yürütülmüştü; oysa karşıtları, havabilimi alanında hiçbir bilimsel hazırlıkları bulunmayan bu insanlar konusunda ciddi çekinceler besliyorlardı.

Bu yüzden, İkinci Dünya Savaşı sırasında hava durumunun kestirimi konusunda çalışmalar yapmış bulunan Amerikan ordusu uzay araştırmalarında görevli Charles R. Kelley'in Reich'ın bulut oluşturma ya da dağıtma uygulayımlarını doğrulaması daha bir önem kazanır. Bakın ne yazıyor Kelley:[35]

"1952 yılında, Wilhelm Reich bulut oluşturmaya ya da dağıtmaya izin veren, hava koşullarının geniş ölçüde denetlenebilmesini sağlayan bir aygıt yaptığını duyurdu. Havabilim alanındaki deneyimimden ötürü bu yazı beni epey şaşırttı ve kuşkuya düşürdü. Reich'ın betimlediği yalın aygıtlardan hava ve bulut oluşumunda herhangi bir etkisi olabileceğine inanmıyordum. Dolayısıyla, yazıyı yanlış bir gözlemin sonucu sayıp bir köşeye attım.

"Ertesi yaz, dinlence sırasında, Reich'ın Maine'deki deneyodasına uğradım, o da bana bulut oluşturup dağıtan aygıtı kendi eliyle gösterdi. Uzun maden borulardan oluşmuş aygıtı tepemizdeki bir buluta çevirip içindeki enerjiyi "emmeye" başladığını söyledi...

"Gökte aygıtın çevrildiği noktayı gözlüyordum: bulutlarda hafif bir kıpırtı vardı sanki, ama bunu kesinlikle öne süremezdim. Bir süre hiçbir şey olmadı. Sonra, ağzım bir karış açık, bulutların çizgilerinin belirsizleşmeye, aygıtın çevrildiği noktadaki bulutun erimeye başladığını gördüm. Bunun üzerine Reich aygıtını kapattı, ama ben, bulutun on beş dakika da eriyip gittiği bölgeden ayıramadım gözümü."

Her ciddi araştırmacıda bulunması gereken anlayış uyarınca, Kelley

---

[34]"Cosmic Orgone Engineerin", OEB, c. 7, nr. 1-2, Mart 1955. Özellikle "Exqedition OROP Desert"e bk., s. 5-19.

[35]CHARLES R. KELLEY, *A New Method of Weather Control*, The Inter-Science Research Institute, Standford, 1951, s. 3 ve s.

bu "gösteri"yle yetinmedi, kendisi de kümülüs bulutları üzerinde deney yapmak amacıyla bir bulut oluşturup dağıtma aygıtı kurdu. Aygıtın kendi elinde de son derece etkili işlediğini saptaması çok kolay oldu.

"Üç yılı aşkın süre, bir sürü deney yaptım. Havanın değişken diye nitelendirilen günlerinde kümülüs bulutları onla yirmi dakikada bütünüyle eritilebiliyordu. *Cumuli congesti*'lerin —dikey yönde daha yoğun oluşumların— eritilmesi daha uzun süre istiyor, ama önünde sonunda işlemin etkisinde kalıyor, öbür bulutlar büyümelerini sürdürürken, bunlar yirmiyle otuz dakikada eriyip gidiyordu."[36]

Kelley'in tanıklığı böyle birkaç satırla sınırlı değil elbet. Sözünü ettiğimiz durumbildirisinde ve daha başkalarında, tam bir bilimsel uyanıklık ve bilinçle sabırlı, uzun gözlem ve deneylerini aktarır, bulut oluşturup ve dağıtma işlemleriyle ilgili bir sürü çaprıcı fotoğrafı yazılarına ekler.[37]

Örgensel ve Atomsal Işınım

"XX" deneyiyle öbür denemeler Reich'ı şuna inandırmıştı: özdek, örgensel enerjinin belli bir yerde yoğunlaşmasıyla oluşuyorsa; eldeki birçok belirti cansız özdeğin yiten devinim enerjisinin özdeğe dönüştüğü dirimsel "burgaç"ta iki enerji akımının biraraya gelmesiyle ortaya çıktığını gösteriyorsa, her türlü canlı cansız özdek açıkta dolaşan örgensel enerjinin az çok kesinlikle başka bir kılığa bürünmesinin sonucu sayılabilirdi. Bu enerjiye *özdekten önce varolan ve onu doğuran enerji* adını verebilirdik. Öte yandan, —yerleşik doğabilimin evrenin asal öğesi saydığı— atomun parçalanmasıyla açığa çıkan çekirdek enerjisi *özdeğin ortadan kalkmasıyla doğan, özdekten sonra elde kalan* enerji sayılabilirdi.

"Yaklaşık on beş yıl önce süren deneylerden, örgensel enerjiyle çekirdek enerjisinin birbirine karşıt oldukları sonucu çıkıyordu, der Reich.[38] Yerleşik görüşlere göre, çekirdek enerjisi dirimsel işlevleri bozar, en ağır biçimleriyle öldürücü olan "ışınsal hastalıklar" doğurur (...). Bizse, yoğunlaşması ve gücü yeterli olduğunda, dirimsel enerjinin çekirdek enerjisinin saçtığı ışınımları dengeleyeceğini varsaymıştık."

---

[36] *A.g.y.*, s. 4.

[37] *A.g.y.*, s. 10-16.

[38] *The Oranur Experiment, First Report*, Orgone Institute Press, Rangeley 1951.

Bunun üzerine, Reich'la çalışma arkadaşları örgensel enerjinin atom ışınımlarına (radyasyon) karşı bağışıklık sağlama etkisini deneylerle araştırmaya giriştiler. (Reich, tıpkı Arizona gezisi sırasındaki gibi, örgensel enerjinin sağlık ve askerlik açısından yararını Amerikan yetkililerine "kesin bir kanıt"la göstermeyi, hakkındaki soruşturmaları durdurmayı, giderek işbirliğine çağırmayı çocukça umuyordu.)

Böylece *Oranur* deneyi (*Orgone Radiation Against Nuclear Radiation*) hazırlandı.[39] Sonuçlar Reich'ın beklediğinden bambaşka oldu, bununla birlikte örgensel ışınımla atomsal ışınım arasındaki buluşmanın yarattığı sınırsız enerji gizilgücü konusunda çarpıcı göstergeler sağladı. Deneyi bütün ayrıntılarıyla aktaramayız: yirmi kat çoğaltan bir dirimsel enerji biriktirecine bir miligram radmuyun konmasının son derece çarpıcı görüngüler yarattığını anımsatmak yeterlidir:

"12 Ocak Cuma günü (1951), der Reich,[40] 1 numaralı bir miligram radyum yirmi kat çoğaltan biriktirece yerleştirildi, yarım saat bırakıldı...(...).

Deneye katılan üç kişi, deneyodasının dışında, yaklaşık yüz metre uzaktaydı. Yardımcılardan biri radyumu koşarak dirimsel enerji biriktiren odaya götürüp yerleştirdi (...). Birkaç dakika sonra, deneyodasının geniş camlarından odadaki havanın puslandığını gördük: 'pus' gözle görülür biçimde sağa sola gidiyor, rengi mâviyle mor arasında değişiyordu. Benim de aralarında bulunduğum gözlemciler, deneyodasından otuzla yetmiş metre uzakta gidip gelirken, başlangıçta kimsenin öbürlerine açmayı göze alamadığı bir duyguya kapıldılar. Müthiş miğdem bulandı, dizlerimin bağı çözüldü, dengemi yitirdim, bilincim karardı, ayakta durabilmek için büyük çaba harcadım. Yanımda duran Prof. Siméon Tropp'un sapsarı kesildiğini gördüm. Ne o bana bir şey dedi, ne de ben ona. Bunun üzerine, kendini nasıl duyumsadığını sordum (...). Hemen, çok kötü duyumsadığını, bayılmak üzere olduğunu, müthiş güçsüz düştüğünü, başının ağrıdığını, miğdesinin bulanıp kasıldığını söyledi...

"Bunun üzerine arabayla 500 metre ötedeki gözlemevine gittik, güçlü bir şey içtik, ve ayrı ayrı oturup yaşadığımız bedensel-duygusal deneyimleri yazdık. Bu durumbildirileri imzalandı, belgeliğe kondu. Bütün betimlemelerde şu belirtiler vardı: aşırı güçsüzlük, bulantı, burun delikleriyle kulak memelerinde basınç, göz yanması, birbiri ardından bedeni kaplayan yanma ya da ürperme, denge yitimi, bacaklarda ağrı, kolda, özellikle dirsekte güçsüzlük, gizli başağrısı, yutakta kasılma (...). *'Oranur hastalığına' tutulmuştuk.*"

Reich'ın çalışma arkadaşlarının, Lewisburg tutukevindeki ölümüne bu hastalığın neden olduğunu ileri sürdüklerini biliyoruz; öte yandan, Oranur deneyine katılanların, bildiğim kadarıyla, bugün (1971) yaşamadığını da

---

[39] *A.g.y.*, Ayrıca *Selected Writings*, *a.g.y.*, Farrar and Strauss, 1960.

[40] *A.g.y.*, s. 343.

belirteyim. Bu bir rastlantı, sözü edilen rahatsızlıklar da öztelkin sonucu olabilir. Ancak, deney sırasında Organon'da bulunan onlarca farenin ölümünü öztelkine yoramayız. Deneyin başlangıcında 286 fare varmış: *Oranur deneyi sırasında bunların 57'si ölmüş*, ağır hastalanan 12'siyse, canlı gözlem gereci elde etmek üzere öldürülmüş. Bütün öbür farelerde aynı belirtiler gözlenmiş (değişik derecelerde inme, diken diken olan tüyler, bedensel kasılmalar, kuyrukta morarma, burunda, dudaklarda, kulak memelerinde morluklar, aşırı susama, dolayısıyla ölümden sonra kesildiklerinde gözlenen doku kuruması ve kandaki suyun azalması). Hele tam deneyden önce yetiştiriciden getirtilmiş sağlıklı kırk fareden on dördünün ölümü daha da çarpıcıydı.

"Neden düzinelerce farenin hepsi, *o uğursuz pazar günü, aynı belirtilerle can vermişti acaba?*" diye soruyordu Reich bu tatsız deneyin askıya alınmasından sonra.[41] Fareler kümelere ayrıldığına, kimi zaman birbirinden epey uzak yapılarda tutulduğuna göre, bulaşma sözkonusu olamazdı.

Bilmecenin çözümü için ilk belirti, Dr. Siméon Tropp'un oranur deneyinden önceki iki üç ay boyunca yüksek örgensel enerji ışınımına tuttuğu farelerin deney sırasında ya da ondan sonraki bir buçuk yıl içinde ölmemiş olmasında yatıyor gibiydi. Reich buna bakarak, düşük düzeydeki dirimsel enerjinin oranur hastalığından ölümü kolaylaştırdığı" sonucuna vardı.

Oranur deneyi sırasında Geiger sayaçlarıyla saptanmış "ölçümler", deneyin yarattığı tepkiler konusunda daha kanıtlayıcı oldu. Ölçümler, olağan (40-60 vuruş/dk) sınırdan dakikada 1.000, 6.000, 10.000, giderek 20.000 vuruşa yükseldi: sözkonusu ölçümler ışınetkin gerecin (13 mm kalınlığındaki kurşun kapta saklanan iki mgr arı radyumun) bulunduğu çelik-çimento kasanın dış yüzünde gerçekleştirildi. Aynı yüksek ölçümler, Oranur deneyi boyunca, Orgonon bölgesinde bilmem kaç kez saptandı; ışınetkin gereç dirimsel enerji biriktirecine konduğu zaman en üst düzeye çıktı.[42]

Bu sonuçlara şaşan Reich, hemen bulgularının toplumsal sonuçlarının ne olduğunu merak etti. Dirimsel enerjiyle atom enerjisi arasındaki karşıtlığı böylece saptadıktan sonra, bütün dünyadaki halkerklerinin örgensel enerjinin kendilerine açtığı geniş görüngelerin ayrımına varacaklarını umuyordu.

---

[41] *A.g.y.*, s. 459.

[42] *A.g.y.*, s. 486-488.

"Dünya savaşı tehlikesini ortadan kaldırmak, küresel barışı güvence altına almak, halkların sağlık ve mutluluğunu arttırmak isteyen bir hükümet ya da hükümetler, diye yazıyordu Oranur deneyiyle ilgili durumbildirisinin sonunda,[43] çok büyük yararlar sağlayabilir: acunsal yaşam enerjisi yararlı tasarıların hizmetine verilebilir (...) çünkü artık her şeyden önce varolan acunsal güçlerin tıptaki etkisi saptanmıştır. Kuşkusuz hiçbir kişi ya da örgüt bunu tek başına gerçekleştiremez. Başarıya ancak bütün toplumsal kurumların işbirliğiyle ulaşılabilir: çocuk yuvalarından üst eğitim kurumlarına, uğraşsal örgütlerden bütün ülkelerin ordu komutanlıklarına dek."

Bu alıntı, Reich'ın özellikle A.B.D.'de yerleşik kurumlarla yapılabilecek işbirliği konusunda ne denli düşçü olduğunu çok iyi gösteriyor sanırım...

Oranur deneyi konusunda, elindeki bütün olanaklarla, sözü geçen kurumların, özellikle de ordu yetkililerinin desteğini sağlamaya çalıştı: böylece, kendi keskin gözlemlerinin (bütün ülkelerin, öncelikle de ordu yöneticilerinin en belirgin örneğini oluşturduğu) buyurgan kişilik yapısıyla Reich'çı bilimsel ve toplumsal düşünce arasındaki bağdaşmazlığı ortaya koyuşunu unuttuğunu kanıtlıyordu. Amerikan demokrasisine duyduğu kör güvenle, Başkan Eisenhower'in gizlice kendisini desteklemeye karar verdiği kanısına bile varmıştı! Özgürlükçü, dirimi temel alan düşünceyle ne pahasına olursa olsun yetkililerin desteğini sağlama isteği arasında şaşırtıcı çelişki (eskiden de ortaklaşmacı, toplumcu ve ruhçözümcü ortamların desteğini arayıp durmuştu).

Dünya Görüşü

Reich, ömrünün son yıllarında vaktinin çoğunu insanın yazgısı, düşüncesinin kökeni ve özyapısı gibi asal sorunlar üzerinde düşünmeye ayırdı: başka bir deyişle bunlar, geleneksel olarak düşünbilimsel, bilgibilimsel ve bilgi kuramıyla ilgili araştırma alanına giren sorunlardı. Reich bu izleklerde bize, —özellikle karşıtlarının onu tam bir kaçık gibi betimledikleri dönemde— yapıtının en sarsıcı sayfalarını bıraktı. Elinizdeki incelemeyi çok daha fazla uzatmamak için, bu yapıtların birkaç bölümünü anmakla yetineceğim: *Tincilik, Gizemcilik ve Devinimcilik; Usun Doğal Kökleri; Dirimin Dirimsel Enerjiye Dayalı İmlemi* ve *Örgensel Enerjiye Dayalı Doğrunun Tiksinç Çarpıtılmaları;* Reich bunlarda, dirimsel enerji bilimi açısından, insan düşüncesinin örgensel enerji biliminin bulunu-

[43] *A.g.y.*, s. 507.

şundan önceki hastalıklı sapmalarını; bulunuşundan sonraysa, sözkonusu bulguların imlemini çözümlemeye çalışır. Andığım bölümler yalnızca örnektir: ancak bu yazıların derinlemesine okunması Reich düşüncesinin coşkusal, ahlâksal ve bilimsel titreşimlerini gösterebilir.

Reich, 1944'te yayımlanan *Tincilik, Gizemcilik ve Devinimcilik*'te[44] büyük bir açıkgörüşlülükle gizemci-tinci anlayışla makinacı-özdekçi anlayış arasındaki (gizli, kimi zaman da bilinçdışı) sıkı yakınlığı gözler önüne serer. Her ikisi de, baskıcı bir eğitimin sonunda, dirimi (yaşamı) bir bütün olarak algılama duyusunun sapıp çatallanmasının sonuçlarıdır. Aralarındaki sıkı bağ, gerek eskiden, gerek günümüzde, gerçeklik, karşılaşılan sorunlar ve bunların çözümü konusunda kişilerde beliren, zaman zaman da birbirini izleyen iki eğilimde açıkça görülür: bunlar Reich'ın "gizemci-makinacı" dediği kişiliklerdir. Reich, doğal gerçeklikle yüz yüze gelen ilk insan anlağının *canlıcı (tinci)* tutumundan gizemcilikle devinimciliğin doğuşunu gözler önüne serer.

İlk çağlardaki canlıcı anlayış, der Reich, doğayı "canlı" sayıyordu, ama bu canlılılık insanın somut duyusal deneyimlerine göre biçimlenmişti.

"Tinlerin yersel biçimleri vardı, ayla yıldızlar gerçek, canlı varlıklar gibi davranıyorlardı (...). Canlıcı anlayış dünyayı ne kendi içinde, ne de dışında değiştiriyordu. Dünyaya doğalcı-bilimsel gözle bakışın tersine, yaptığı tek şey bunları taşımayan nesnelere nesnel işlevler yakıştırmaktı. Başka bir deyişle kendi gerçekliğini dış gerçekliğe aktarıyordu: sözün kısası, kendini yansıtıyordu."[45]

Dolayısıyla, diye sürdürüyordu Reich, ilk çağlardaki anlayış toprağın verimliliğiyle kadın bedenindeki arasında bir eşitlik kurarken ya da yağmur bulutlarına algılayabilen yaratıklar gibi bakarken doğruya daha yakındı. (Burada, Reich'ın örgensel enerji anlayışıyla karşılaşıyoruz: yeni bir can doğuran enerji, bu işi ister toprakta ister bir kadının karnında yapsın, tek ve aynı enerjidir.)

"Dolayısıyla, ilk çağ insanı doğayı kendi duygulanım ve işlevlerine göre canlandırıyordu: sonraki yıllarda gelen uzak yeğenleri gibi, *söylenceye dönüştürmüyor*, ona yalnızca can katıyordu."[46]

---

[44]WILHELM REICH, *Ether, God and Devil* (İnsanın Doğadaki Yeri), Annals of Orgone Institute, Inst. Yay., New York, 1949, s. 62-69.

[45]*A.g.y.*, s. 70.

[46]Aynı yer.

Peki, neden eli çatallı, kuyruklu şeytan ile kanatlı melek gibi düşsel gizemleştirmelere savruldu acaba? Çünkü, der Reich, *kendi benliğinde çoktan çarpılmış, doğal olmayan duygulanım ve algılar vardı.*

"İblisle melek, hayvanların ya da ilk insanlarınkine oranla hatırı sayılır ölçüde çarpılmış yapısal duygulanımları yansıtır. Cennet, cehennem, biçimleri belirsiz mavimsi-külrengi ışın saçan hayaletler, ürkütücü canavarlar ve göze görünmez cinler de aynı biçimde doğal olmayan, çarpık örgensel duygulanımları simgeler."[47]

Ve Reich işte burada söyleminin canalıcı noktasına ulaşır:

"Çevrelerindeki dünyaya can katma süreci gizemcilerde ve canlıcı ilk insanlarda aynıdır. İkisi de doğaya can katar, kendi bedensel duygulanımlarını ona yansıtır. Canlıcı dünya görüşüyle gizemcilik arasındaki ayrım, birincinin çarpılmamış, doğal duygulanımlarını doğaya yansıtmasına karşılık, ikincinin doğal olmayan, sapık duygulanımlarını yansıtmasındadır. Dolayısıyla, can veren düşünle canlandırılan nesne gerçekliklerinde çakışmasalar bile, canlıcı bakışı hâlâ gerçekçi doğal bir anlayış sayabiliriz. Burada gerek düşün, gerek nesne çarpıtılmamış, nesnel gerçekliklerdir. Buna karşılık, gizemciliği gerçekçi bir dünya görüşü sayamayız, çünkü yalnız dış dünya değil, *aynı zamanda bireyin iç dünyası da çarpıtılmıştır.* Kuşkusuz bir bulut ya da güneş gerçek anlamda canlı değildir, ama canlıcı dünya görüşünde, bulutla güneşin biçim ve işlevleri hemen hemen hiç değişmemiş olarak kalır. Buna karşılık, bir iblis ya da melek ne biçimiyle ne de işleviyle gerçeklikle çakışır, ve gizemci bütün canlandırma türlerindeki gibi, temelleri zırhlı insanın çarpık örgensel duyumlarındadır."[48]

Reich daha sonra makinacı bilginin birkaç tinsel özelliğini inceler. Her şeyden önce, bütün makinacı bilimadamlarında ortak bir tinsel payda görür: *yetkinlik düşkünlüğü.* Bu terimle, belirsizlikler, değişken duygulanımlar, değişken sonuçlar karşısında takınılan hoşgörüsüzlüğü anlatır. Makinacı insan, "aslında sıradan bir aracı olduğu makinasal yapı ilkelerine dayanarak düşündüğü için", kendi düşüncesinden ve süreçlerinden de makinanın "kusursuzluk" ve "şaşmazlığını" bekler. Oysa doğaya uygulandığında bu ölçüt yanlış ve yıkıcıdır, çünkü doğa kusursuz değildir, ve devinim yasalarına değil, işlev yasalarına göre çalışır. Gerçekten de, doğal süreçlerin temel niteliği işlevlerinin düzenliliği, buna karşılık yapılarının düzensizlik ve çeşitliliğidir.

---

[47] *A.g.y.*, s. 71.

[48] Aynı yer.

"Doğal olarak gelişen bir ormanda, hiç kuşkusuz, birleştirici bir büyüme ilkesi iş görür: bununla birlikte, ormanda birbirine tıpatıp benzeyen iki ağaç, binlerce ağacın yüzlerce yaprağı arasında da birbirinin ikizi iki yaprak bulamazsınız."[49]

Doğal süreçler, düzenliliklerine karşın, belirsizdirler: oysa yetkinlik düşkünlüğüyle belirsizlik birbirini dışlar. Bu konuda, devinimciler gezegenlerin devinimlerinin "düzenliliğine" değinmeyi pek severler. İyi ama, der Reich, bu ancak dıştan düzenli gözüken bir düzenliliktir:

"Güneşin ve gezegenlerin yörüngeleri binlerce yıldır değişmiyor elbet. Ama milyonlarca yıl doğal süreçlerde bu pek küçük bir yer tutar. Gezegen dizgesinin kökeni tıpkı geleceği gibi belirsizdir. Dolayısıyla gezegen dizgesi, gökdoğabiliminin bu 'kusursuz' düzeneği olmuş bitmiş değil, kusurludur."[50]

Ve işte yüz yüze geldiklerinde, doğanın içyapısındaki bu özgürlük kaygıya düşürür devinimci dünya görüşünü benimseyenleri. Doğal süreçlerde makinacının ödünü patlatan, *devinim*'dir: kişilik ve bedeni saran zırhtan ötürü, bunun anlaşılması da çok kolaydır.

İşte bu yüzden makinacı, incelemeye başlamazdan önce karşılaşılmaz bir "durdurma, dondurma" gereksinmesi duyar. Bu tutum belli ölçüde yararlı olabilir, ama işlevci bakışı benimsemiş bilimadamı ondan elden geldiğince kaçınır, ve uygulamak zorunda kaldığında, deneyin yarattığı yapay koşulların özelliğini doğaya kalıcı olarak yakıştırma yanılgısına düşmez. Nitekim kanser uzmanı, mikroskop altında açık seçik görülemedikleri için *canlı* kanser hücrelerinin asal niteliklerini bir yana bırakır, bütün dikkatini, daha kolay görünür kılmak üzere giriştiği işlemler sırasında aynı hücrelerin kazandıkları ikincil, yapay özelliklere çevirir. İster dirimbilimci, ister doğabilimci, ister hekim olsun, makinacı dünya görüşünü benimsemiş kişi araştırma için seçilen nesnenin uyguladığı deney yöntemleriyle değişime uğradığını hiç gözönünde bulundurmaz ya da küçümser; sonra kalkar, yapay, ölü nesneleri bütün ayrıntılarıyla gözlemek yerine canlı ve gerçek süreçleri genel çizgileriyle incelemeyi yeğleyen kişiyi yanlış davranmakla suçlar.[51]

Makinacı dünya görüşünü benimsemiş kişideki kılı kırk yarma saplantısını yaratan bu devinim korkusunun daha başka dokuncalı sonuçları vardır. Sözkonusu saplantı zorlayıcı bir sınıflandırma, ayırma, özel

[49] *A.g.y.*, s. 66.

[50] *A.g.y.*, s. 67.

[51] *A.g.y.*, s. 80-81.

bölmelerde toplama gereksinmesine yolaçar, bu da onu, ister istemez, gerçekliğin *ortak, çağrıştırıcı, birleştirici* yanından uzaklaştırır. Buysa makinacı anlayışı benimsemiş kişiyi, nerede olursa olsun, *başlangıçtaki* birliği aramayıp eldeki nesneyi bir *son*, bir *erek*, bir *niyet* saymaya götürür. Darwin'in giriştiği insanın kökeniyle ilgili araştırmalarda, maymun, domuz, köpek ve insan dölütleri arasındaki benzerlikler aralarındaki sayısız ince ayrımdan daha önemlidir. Çeşitli görüngülerin ortak etkenleri üzerinde yapılan araştırmalar hem tarihsel, hem türeyimbilimsel (génétique) açıdan değerlidir. Buna karşılık, örneğin betimleyici dirimbilimin benimsediği sınıflandırıcı gözlem bizi hiçbir türeyimbilimsel bulguya götüremez. Makinacı kişi, keyfi olarak parçalara ayırdığı gerçekliğin yerine, sonradan, bir *erek*, bir *düzenleyici amaç* yakıştırdığı birliği geçirmek zorunda kalmıştır: "Böylece, der Reich, gizemcilik, bir yüzyıl önce büyük bir gürültüyle kovulduğu doğal bilimlere, makinacı doğal bilimlere yeniden sızmıştır."[52]

Gerici siyasetçinin uluslararası alanda budunsal ayrımların (ulusçuluk), mülk edinme konusunda varlık ve sınıf ayrımlarının, aileler arası ilişkilerde "kan", uğraş alanında saygınlık, toplumsal sıralanmada da sıra ayrımlarının altını çizerek toplumsal gerçekliğe çevirdiği "ayırıcı" bakışı makinacı bilimadamının doğal gerçekliğe uygulaması rastlantı değildir. İşlevci dünya görüşünü benimseyen insanın tutumuysa bunun tam tersidir: bütün insanların ortak dirimsel kökenine, insan, hayvan ve doğa arasındaki ortaklığa, ortak yaşam çıkar ve isterlerine parmak basar.

Bu da, kendine yakıştırdığı nitelik ne olursa olsun, makinacı dünya görüşünü benimsemiş kişinin ister istemez tutucu ve gerici, işlev yanlısınınsa içgüdüsel olarak ilerici, özgürlükçü ve uluslararasıcı oluşunu açıklar.[53]

"Kişilik yapısının zırha bürünmesinden ötürü, der, zırhlı insan her şeyden önce özdeği ve özdek parçacıklarını temel alan terimlerle düşünür. Gizemci, dirimsel atılımı doğaüstü, kendisini aşan bir şey gibi algılar. Dil her zaman doğrudan doğruya örgensel duygulanımların o anki halini yansıtır, dolayısıyla insanların neler duyumsadıklarını anlayabilmek için iyi bir anahtardır. Canlı özün devingenliği, kansu akımları zırhlı insana kapalıdır. Dolayısıyla kendi beninin 'ötesi'ndedirler, ya da 'doğaüstü' ve 'doğaötesi'dirler, başka bir deyişle yeryüzündeki yaşamın ötesindeki sonsuz acunsal susuzlukta yeralırlar. Zırhlı kişinin tin ya da can diye tasarladığı şey, bir türlü algılayamadığı canlı özün devingenliğidir. Zırhlı kişi devinim halindeki canlı özü *ancak bir aynada*

[52] *A.g.y.*, s. 84.

[53] Aynı yer.

görüp duyumsar. Sözkonusu devingenliği büyük bir titizlikle betimler, ama bu titizliğin kurgusal düşünmeden en küçük bir ayrımı yoktur. Gizemcinin kabalığının büyük bir bölümü, kendi içindeki dirimi duyumsayıp gerçek anlamda yaşayamamasına verilebilir (...). O zaman içinde aynadaki görüntüyü yakalama, ele avuca gelir kılma dürtüsü uyanır. Aynadaki dirim sürekli bir kışkırtmadır, sonunda onu çılgına çevirir. Devingen yaşam hemen orada, gözünün önündedir: yaşar, güler, ağlar, nefret eder, sever... Ama hep aynadadır, Tantalus'un meyveleri gibi, hep erişilmezdir. Bu acıklı durumdan yaşama yönelik koskoca bir yıkıcı içtepi doğar."[54]

Makinacı dünya görüşünü benimsemiş kişinin sınırlandırmaları değişik, ama bakışıktır. O da, der Reich, özdeğin kendiliğinden örgülenme (düzene girme) ilkesini kavrayamaz. Özgül dirimsel enerjinin özelliklerini bilmediği için, en yalın betimlemeye gömülüp kalmak istemiyorsa, işin içine doğaötesi bir ilke katmak zorundadır. Dolayısıyla, makinasal yapılara uygun bir gerçeklik anlayışı benimsemek durumunda kalır. Ona göre, "örgenlerin sıralanması"nda bir merdiven vardır. Gelişmenin "en yüksek basamağındaki" ürün olan beyin, omurilikteki sinir dizgesiyle birlikte, ona göre, bütün bedenin "yöneticisi"dir. Öbür örgenler, beynin yiğit hizmetçileridir. Sinirler, telgraf telleri olup çıkar. Ancak, bu koşullarda, devinimlerin eşgüdümü kavranamaz. Beynin nereden buyruk aldığı karanlıkta kalır. Us yoluyla kavranamayınca, "erekçilik"e başvurulur. Bu yüzden, dirimi kavrayamayan makinacı, ister istemez gizemciliğe savrulur. Bundan ötürü, makinacı dünya görüşleri de gizemcidir ya da öyle olma eğilimindedir. *Devinimci düşüncenin kendisi ataerkil toplumun yapısına uygundur; bu yapı, beyinde "işvereni", örgenlerdeyse uslu uşakları gören, kutsal varlığın buyurgan tasarımını doğuran kaynaktır.* Beynin gerisinde "Tanrı"nın, "us"un ya da "erek"in varsayılması mantığa uygundur.[55]

Bu ortak duygusal kaynağın (özalgılamaya ketvurulmasının) dışında nedir acaba gizemcilikle devinimciliği birbirine bağlayan? Onları bağlayan, der Reich, ancak dış görünüşte çelişik gözüken şu dünya görüşüdür: "Kimyasal özdeklerden oluşmuş bedeni bir yana, tin'i öbür yana koyarak dirimi kesin çizgilerle ikiye ayıran gizemcilikle devinimcilik aslında birbirlerini bütünler."[56] Bütün bunlar bir soyutlama olarak kalabilirdi; ancak, gerçekliğin böyle görülmesinin geçmişte yarattığı, bugün de

[54] *A.g.y.*, s. 92.

[55] Aynı yer.

[56] Aynı yer.

sürdürdüğü zararlı sonuçları bir yana bıraksak bile, duygusal kilitlenmenin ayrıca *çok köklü yıkıcı içtepiler* doğurduğunu unutmamak gerekir.

"Benzerine değinmek isteyen kansu akımı duvar gibi karşısına dikilen zırhlı bedene çarptığından, içtepi, her durum ve koşulda bu duvarı yıkmak üzere gelişir. Bu süreçte, bütün içtepiler yıkıcı öfkeye dönüşür. Beden, demir bir kafese kapatılmış gibi, zırhından öfkeyle kaçıp kurtulmaya çalışır.

"İnsan denen memeli hayvanın süreğen, kaskatı bir zırha bürünmesinde, der Reich, yalnız gizemci-devinimci düşüncenin değil, aynı zamanda onun başlıca niteliği olan yıkıcı korkunç öfkenin de açıklamasını bulduğumuza içtenlikle inanıyorum. İblis'in dünyasına ad koyduk."[57]

Zırhlı kişi, kendi bedenini, değişik bölümlerden oluşmuş gibi algılar. Her içtepi kendi zırhını aşıp gelmek zorundadır. "Yapmalıydın" ya da "yapmalısın" duygusu işte buradan gelir. Her örgenin isteyerek, buyruk vererek eyleme geçirilip devindirilmesi gerektiği düşüncesinin temelindeki şu ya da bu örgenin ya da tüm bedenin ağırlığı, kıpırtısızlığı, giderek kötürümlüğü duygulanımı da öyle. Bu durumda, her şeyin gerisinde, "yol gösterip yöneten" bir "Ben"in, bir "üst us"un bulunması son derece mantıklıdır. İnsan toplumunun devletçi bakışla tasarlanmasına geçebilmek için artık bir adım atmak yeter.

"Bir aynadaymış gibi" görülüp algılanan dış yaşamın sürekli "kışkırtması" kendi varlığını az çok tutsak gibi algılamanın verdiği acıya eklenince, zırhlı kişi, ister gizemci ister devinimci olsun, yıkıcı bir öfkeye kapılır.

Reich, ömrünün son yıllarında, düşüncenin dirimden *nasıl* doğduğu ve bu sürecin insan bedeni üzerinde hangi sonuçları yarattığı sorusunu yöneltti kendine. Burada da, acunsal yaşam enerjisi adını verdiği dirimsel enerjiden, zarlı bir dizge içersinde akıp giden, yürek gibi küt küt atan enerjiden yola çıktı: "Anlama ve akılyürütme de içinde olmak üzere, dirimsel dizgenin bütün öbür 'yüce' işlevleri işte bu temel işleve dayanır", der *Acunsal Üst Üste Binme*'de.[58]

Akılyürütme ve anlama işlevi, özünde, dirimsel enerji akışıyla çelişmez. Birçok büyük araştırmacının, düşünürün ve peygamberin yaşamöyküleri, bu kişilerin sezgilerinin kendi dirimsel işleyişlerini acunsal bir olay gibi algılayışlarından, doğal uyumla aralarında köklü "bağlılık"

[57] *A.g.y.*, s. 96.

[58] COS, s. 104.

duyumsayışlarından ileri geldiğini gösteren kanıtlarla doludur. Reich kendini tanıyıp bilgiyi yetkinleştirme özleminin verdiği destekle, son çözümlemede, kendi bilincine varan, acunsal yaşam enerjisinin ta kendisidir, der. Bu adım adım bilince ermede, "insan yazgısı" gizemcilik ve doğaötesinden kopar, acunsal boyutları olan bir gerçekliğe dönüşür.[59] Reich, yüce "dünyasal tin" düşünleri, başka bir deyişle dinsel inanç, insanın doğayı gözleme, onun üzerinde düşünme yeteneğinden; *doğada tutarlı, nesnel bir mantık bulgulamasından* doğmuştur diye düşünür. Reich'a göre, en uzak geçmişte, bir bakıma kendisini aşan olgular arasındaki mantıksal zincirlenmeyi yakalama yeteneği karşısında ürkmüştür insan denen memeli hayvan.

"Bütün bunlar bal gibi gizemcilik kokuyor, der Reich.[60] İşadamının kılgısal, uygulayımcı kafasıyla parlak aydının zihni bu tür sözlere gülüp geçmeyi alışkanlık edinmiştir. Ama aynı kafa, matematik akılyürütmenin somut doğal olayları önceden haber verebilmesini şu kadarcık açıklayamaz." Bu akılyürütmenin ve öngörülerin ardında, doğal işlevlerin özü gereği mantıklı algılanması vardır.

Hayvan dünyasında anaların yavrularını kusursuz yetiştirmeleri bu köklü akılcılığın kanıtıdır; tıpkı bitkilerin büyümesi, örgenlerin etkinlikleri, sahici sanatsal üretim gibi. Bu sonuçları bilinçaltının yaratıları saymanın hiçbir anlamı yoktur. Bilinçaltıyla usdışını özdeş kılmak saçmadır. O zaman ister istemez şu soru dikilir karşımıza: bilinçaltı, bilinçdışı nereden geliyor? Ve anlaksal bilincin dışındaki bütün işlevler "usdışı"ysa, nasıl olmuş da yaşam, usun gelişmesinden *önce* o kadar uzun süre öylesine iyi işleyebilmiştir? Şuna kuşku yok; her şeyden önce, *nesnel işlevler ussaldır, mantıklıdır.* Bu açıdan bakıldığında, Tanrı düşünü bile, *insanın kendi içinde de işleyişini duyumsadığı*, evrendeki somut işlevsel mantığın insan bilinci tarafından algılanışının son derece mantıklı sonucu olarak gözükür.

İnsan, bu "bilince eriş"le, doğal gerçekliğin akışı içersinde ikili bir işlevi yerine getirdiğinin ayrımına da varmış olabilir: ilkin, kendi ötesindeki doğal mantığın etkin olarak bilincine varma yeteneğini kavrayarak; ikinci olaraksa, bu yeteneğe karşın, doğumda, ölümde, büyümede, sevide, özellikle de karşıkonmaz cinsel sarılma içtepisinde kendisini aşan güçlü mantığa umutsuzca bağımlı kalarak. Ta başından beri bu dirimsel

[59] Aynı yer.

[60] *A.g.y.*, s. 106.

içtepinin "ona denetimini yitirttiği"ni; onu durmadan açılıp kapanan, sürekli akıp giden evrenin küçük bir parçasına dönüştürdüğünü duyumsamış olabilir. Belki şu ünlü "örgensel boşalma kaygısı"[61] de işte o anda ortaya çıkmıştır.

Görüldüğü gibi, Reich burada, eskiden esinlendiği Marx'çı kalıpları aşmak istemektedir. Bu, kuşkusuz, o dönemde kafasında gelişmiş bulunan, insan evrimini tutumbilimci açıklamalarla yorumlamaya duyduğu köklü güvensizliğe bağlı bir girişimdir. Ancak bu "sıçrama", tutumbilimci yaklaşımdan ruhbilimci görüşe geçtiği zaman toplumsal alanda yaptığı gibi, onu ilerici sonuçlara götürmez. Örneğin şu alıntıya bakın:

"Her yeni kuşakta, 'zırh'ı yeniden yaratanın özellikle toplumsal-tutumbilimsel etkiler olduğunu biliyoruz (...). Yetişkin çağa gelen insanlar da kendi çocuklarını zırha bürünmeye zorlamışlardır (...). Sözkonusu zırhın günümüzde toplumsal ve ekinsel zorlamayla giydirilmesi, zırha bürünmeyi, insan gelişmesinin uzak geçmişinde, hep toplumsal-parasal etkenlerin başlattığı anlamına gelmez: *zırha bürünme süreci, belki ilk veriydi; bugün ve insanlığın bütün yazılı tarihi boyunca, zırhlı varlığı üretip çoğaltan toplumsal-tutumbilimsel süreçler insanın dirimsel çarpıklığının ilk önemli sonuçları olmuştur.*"[62]

Yalnız bir varsayım da olsa, Reich'ın bu son dönem sözünün daha önce öne sürdükleriyle ciddi olarak çeliştiği; bir zamanlar, hem de büyük bir başarıyla, toplumsal koşullandırmalar, ikinci elden veriler olduklarını kanıtlamaya çalıştığı cinsel içtepi çarpıklık ve sapmalarını birinci elden, dirimsel görüngüler gibi gösterme tehlikesi yarattığı açıktır.

Peki, insanoğlunu uzak geçmişinde sarsan, zırha bürünmeye iten "dirimsel örselenme" neydi acaba?

Reich'a göre bu, *bilincin ortaya çıkışı*'ydı. Peki, sözkonusu bilinç nasıl belirmiştir? Örgensel enerji bilimine göre, can'la cansız arasındaki ilk açık seçik ayrışma, bir zar içersinde küçük bir örgensel enerjinin toplanması olmuştur. "İnsan zihninin kavrayamayacağı kadar çok yılı gerektiren" ikinci evre, Reich'a göre, zarın içinde dolaşan dirimsel enerji kendi akışını, hazla yayılışını, kaygıyla büzülüşünü algılama yeteneğini duyumsamaya başlayınca ortaya çıkmıştır.

"O anda, birbirini tamamlayan, birbirinden doğan üç örgensel enerji vardır, der Reich:[63] *acımsal* akım, *zarın içindeki* akım ve akımın algılanması, başka bir deyişle

[61] *A.g.y.*, s. 107-108.

[62] *A.g.y.*, s. 112.

[63] *A.g.y.*, s. 116-117.

dirimsel enerji duygulanımı (...). Ama henüz, öteden beri *akılcı düşünce* adını veregeldiğimiz şey yoktur. Bu işlev, insanın içindekiyle dışındaki doğa arasında kesin ve emin iletişimin kurulmasından sonra gelişmiş olmalıdır. Bu gelişme sırasında, insan kendi bedenindeki akım duyumları üzerinde, kendini ve dış dünyayı algılama yeteneği üzerinde düşünmeye başlamıştır. Bilgi kuramıyla ilgili incelemelere bakılırsa, insanın duyumsama, akılyürütme, kendini algılama, kendi varlığı ve çevresindeki doğa üzerinde düşünme yeteneği karşısında duyduğu şaşkınlıkla hiçbir şey yarışamaz."

Ve Reich burada "ilk örselenme"ye gelir:

"İnsan, kendi varlığı ve işlevleri üzerinde düşünürken, istemeden kendine karşıt oldu: yıkıcı bir karşıtlık değildi bu, ama ilerde zırha bürünmesine yolaçabilecek bir karşıtlıktı. Bakın nasıl:

"Usu yanılmış, iki kişilikli insanları gözleyerek, çok aşırı bir özalgılamanın kaçınılmaz biçimde bedenin birliğini bozduğunu biliriz. Burada, bir bakıma, canlı varlığın bir kesimi öbür kesimin karşısına dikilir. İnsanoğlu, kişilik yitimi sürecinde, kendi duyumlarını artık oldukları gibi değil, ilgi çekici nesneler gibi algılar. Dolayısıyla, bedendeki akımların duyumsanışı yabancı bir nesne gibi algılanır, şöyle ya da böyle, insanın dışından gelen bir şey gibi duyumsanır. Acaba ben'in ansızın yaşadığı bu deneyimde gizemci, aşkın düşünceye doğru atılmış ilk adımı göremez miyiz? Bunu kesinlikle öne sürmek olanaksızdır, ama doğrusu varsayım gözönünde bulundurulmaya değer. Bu tür deneyimler sırasında, insanın kendi türünün tarihinde ilk kez, bir bakıma yerlere serilmiş olması, sözünü ettiğimiz büyük korku karşısında, içini saran ürküntü karşısında zırha bürünmeye başlamış bulunması varsayımını hesaba katmamızı gerektiren pek çok neden vardır. Nitekim, ünlü masallardan birinde, kırkayağın önce hangi ayağını oynatması gerektiğini düşünmeye başladığı an birini bile kıpırdatamayışı, olduğu yerde çakılıp kalışı gibi, düşüncenin varlığın kendisine çevrilmesi de insanda ilk duygusal kilitlenmeyi yaratmış olabilir."[64]

Sonuç çok açıktır: bedenindeki örgensel enerji akışından kendini çekip ayıran ve hem onu, hem kendini anlamaya kalkışan insanoğlu zırha bürünmeye, dolayısıyla doğadan sapmaya başlamıştır. Bunun kaçınılmaz sonucuysa, insanın yaşadığı ilk kopma, gizemciliğe savrulup kendi çekirdeğine yabancılaşması, dirimsel enerjiye dayalı özdüzenlemenin yerini makinamsı yaşama düzeninin alması olmuştur.

Bir açıdan bakıldığında, bu varsayımların, hem öteden beri insanın yazgısındaki "ilk günah"ı savunanlara sağladığı destekten, hem de sinirce yaratan ve kişiyi yabancılaştıran bir bilginin varolamayacağını varsaydırmasından ötürü tehlikeli oldukları yadsınamaz. Öte yandan, daha tarihçi bir bağlam içersinde, o kadar karamsar durmuyorlar. Gerçi kendisi söylemiyor, ama —insanın yaşadığı "ilk örselenme", *hem dış dünyayı hem*

[64] Aynı yer.

de özünü algılama işlevinin belli belirsiz bilincine varmadan ya da *örgensel boşalma sırasındaki istençdışı çırpınmalar içinde bilincini yitirme*'den kaynaklandığına göre— Reich'ın dirimci anlayışının doğurduğu yeni barışçı Yaşam yaklaşımının, insana, kendisini yaşadığı ortamdan ayrı olarak ilk kez, parçalı ve karanlık biçimde algılayışıyla bozulan birliği yeniden kazandırıp kazandıramayacağı araştırılabilir.

İnsanın yaşadığı "ilk örselenme"ye ilişkin bu tartışmagötürür düşünceler bir yana —zaten bunlar Reich'ı genç yaşından beri yakından ilgilendiren kişiliği bölünmüş kimselere özgü bilinçlilik hâliyle kaygı hâlinin ikiye ayrılması sorunuyla buluşur: bunun için Peer Gynt'le, kitabın başında değindiğimiz "çıldırma korkusuyla ilgili gözlemlere bir daha bakmak yeterlidir—, Amerika'da geçirdiği yılların doğal süreçlerin özünde varolan "akılcılık"la, "bilgi susuzluğu"nun derin imlemiyle, insan düşüncesi ve doğal süreç arasındaki temel özdeşlikle ilgili düşünceleri, kanımca, Reich düşüncesinin birliğini doğrulayıp taçlandırmaktadır: yalnız Yaşama Enerjisi'nin (doğal, dirimsel-doğal, dirimsel-ruhbilimsel ve dirimsel-toplumbilimsel) bütün düzeylerindeki nesnel süreçlerde varolan Ortak İşleyiş İlkesi'nden değil, ayrıca (sözkonusu enerjinin dilegelişi demek olan) insan bilincinin, özellikle de Wilhelm Reich aracılığıyla, bu süreçlerin bilincine varmada erişip kazandığı algılamadan doğan bir birliktir bu.

Notlarda Kullanılan Kısaltmalar

BBİ	*Bedensel Boşalmanın İşlevi*
BDİ	*Başı Dertte İnsanlar*
FKRA	*Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı*
GEEA	*Gençlik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Aktöresi*
GCK	*Gençliğin Cinsel Kavgası*
CAB	*Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi*
KÇ	*Kişilik Çözümlemesi*
K	*Kanser*
DKA	*Dinle Küçük Adam!*
CD	*Cinsel Devrim*
DÖ	*Dirimin Öldürülüşü*
İDY	*İnsanın Doğadaki Yeri*
SW	*Selected Writings*
MDP	*Dialektische Materialismus und Psychoanalyse*
IZP	*"Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse"*
ZWS	*"Zeitschrift für Sexualwissenchaft"*
ZPPS	*"Zeitschrift für Politische Psychologie und Sexual-Oekonomie*
IJSEOR	*"International Journal of Sex Economy and Orgone Research"*
OEB	*"Orgone Energy Bulletin*

Reich Yapıtları Kaynakçası

WILHELM REICH'IN YAYIMLANMIŞ YAPITLARI

Der triebhafte Charakter, Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1925.

Bedensel Boşalmanın İşlevi, Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1927.

Yapıtın İngilizce bölümler *International Journal of Psychoanalysis*'te 1930'da basıldı.

Dialektischer Materialismus und Psychoanalyse, ilk basım (Almanca ve Rusça) Unter dem Banner des Marxismus, 1929; ikinci basım, Sexpol Verlag, 1934. Bir de Sırp-Hırvat çevirisi var.

Sexualerregung uns Sexualbefriedigung, Münster Verlag, Viyana, 1929; üç basım (10.000). 1930'da Macarca çevirisi.

Geschlechtsreife, Enthaltsamkeit, Ehemoral, Münster Verlag, Viyana, 1930.

Die Sexualität im Kulturkampfi, Sexpol Verlag, 1936.

La Crise sexuelle, Editions sociales internationales, Paris, 1934.

Sexualiteit en nieuwe kultur, Uitgeverij voor Sociale Psychologie, Roterdam, 1939.

Cinsel Devrim, Orgone Institute Press, 1945, üç basım. Peter Nevill, Vision Press, Londra, 1945, İngilizce çevirisi Dr. Theodore P. Wolfe.

Gençliğin Cinsel Kavgası, Verlag für Sexualpolitik, Berlin, 1932.

Sexualni boj mladeze, Knihovna leve fronty, Prag, 1933. Bu yapıtın bir de Macarca çevirisi var.

Gençliğin Cinsel Kavgası, Freiheitlich-Sozialistische Schriftenreihe, Zürih-Amsterdam, çoğaltılmış 52 sayfa, 1948. Salt siyasal nedenlerle yapılmış bu basımı Reich benimsememiştir.

Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi, Verlag für Sexualpolitik, Berlin, 1932. İkinci basım, Sexpol Verlag, Oslo, 1935.

Kişilik Çözümlemesi, ilk basım, Sexpol Verlag, 1933. (Bu basım İspanyolca'ya çevrilmiş, elde çoğaltılarak yayımlanmıştır.)

Kişilik Çözümlemesi, gözden geçirilmiş yeni basım, Orgone Institute Press, 1945; gözden geçirilmiş, genişletilmiş üçüncü basım, Orgone Institute Press, 1949; dördüncü basım. Nevill Vision, Londra, 1950; beşinci basım, Nevill Vision, Londra, 1958 (bütün bu basımları Dr. Wolfe çevirmiştir).

Kişilik Çözümlemesi, Editorial Paidos, Buenos Aires, 1957.

Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı, ilk basım, Sexpol Verlag, 1933; ikinci basım, Sexpol Verlag, 1934.

Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı, üçüncü basım, Orgone Institute Press, 1946.
Psychischer Kontakt und vegetative Strömung, Sexpol Verlag, 1937.
Experimentale Ergebnisse über die elektrische Funktion von Sexualität und Angst, Sexpol Verlag, Oslo, 1937.
Orgasmusreflex, Muskelhaltung und Körperausdruck, Sexpol Verlag, Oslo, 1939.
Die Bione, Sexpol Verlag, Oslo, 1938.
Bion Experiments on the Cancer Problem, Sexpol Verlag, 1939.
Drei Versuche am statischen Elektoscop, Sexpol Verlag, 1939.
The Discovery of the Orgone, c. I: The Function of the Orgasm, ilk basım, Orgone Institute Press, New York, 1942; ikinci basım, Or. Inst. Press, 1948; İngilizce çeviri Dr. Theodore P. Wolfe.
Det Levende, Sexualoekonomiske Meddelezer, Kopenhag, 1942.
Bedensel Boşalmanın İşlevi, L'Arche, Paris, 1952.
Bedensel Boşalmanın İşlevi, Editorial Paidos, Buenos Aires, 1955.
Bedensel Boşalmanın İşlevi, Sugar Editore, Milano, 1969.
The Discovery of the Orgone, C.II: The Cancer Biopathy, Orgone Institute Press, New York, 1948; İngilizce çeviri Dr. Theodore P. Wolfe.
Dinle Küçük Adam, Orgone Institute Press, Rangeley (Maine), 1951.
İnsanın Doğadaki Yeri, Orgone Institute Press, Rangeley (Maine), 1951 (I. ve IV. bölümler Myron Sharaf tarafından çevrilmiştir).
The Orgone Energy Accumulator, Orgone Institute Press, Rangeley (Maine), 1951.
Cosmic Süperimposition, Orgone Institute Press, Rangeley (Maine), 1951.
The Oranur Experiment, First Report (1947-1951), Orgone Institute Press, Rangeley (Maine), 1951.
Arbeitsdemokratie, Sexpol Verlag, Oslo, 1937.
The Emotional Plague of Mankind, C. I: Dirimin Öldürülüşü; c. II: Başı Dertte İnsanlar, Orgone Institute Press, Rangeley (Maine), 1953.
Contact with Space, Oranur Second Report (1951-1956), Core Pilot Press, New York, 1957.
Selected Writings (ölümünden sonra), Farrar and Strauss, New York, 1960.
Teoria dell'orgasmo e altri scritti, Lerici, Milano, 1961, önsöz Luigi de Marchi.
Cinsel Devrim, Editions Git-le-Coeur, Paris, 1968; cep kitapları 10X18, Plon, 1970.
Gençliğin Cinsel Kavgası, korsan yayın, 1966.
Le Combat sexuel, Payot, 1972.
Matérialisme dialectique, Matérialisme historique et Psychanalyse, Editions de la Pensée molle, 1970.
Kişilik Çözümlemesi, Constantin Sinelnikoff, Nice, 1971.
Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı, Editions de la Pensée molle, 1972.
Cinsel Ahlâkın Boygöstermesi, Payot, Paris, 1972.
Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı, Payot, Paris, 1972.
Gençliğin Cinsel Kavgası, Maspero, Paris, 1972.
Dirimin Öldürülüşü, Editions Le Champ libre, Paris, 1972.
Reich Freud'u Anlatıyor, Payot, 1972.
Dinle Küçük Adam, Payot, Paris, 1972.

WILHELM REICH'IN YAZILARI

"Über einen Fall von Durchbruch der Inzestchranke", ZSW, VII, 1920.
"Triebegriffe von Forel bis Jung", ZSW, 1921.
"Der Koitus und die Geschlechter", ZSW, 1921.
"Über Spezifitaet der Onanieformen", IZP, VIII, 1922.
"Zur Triebenergetik", ZSW, 1923. Özgün İngilizce elyazması.
"Kindliche Tagtraeuma einer spaetcren Zwangsneurose", IZP, 1923 (?).
"Über Genitalitaet", IZP, IX, 1923.
"Der Tic als Onanieequivalent", ZSW, 1924.
"Die Therapeutische Bedeutung der Genitallibido", IZP, X, 1924.
"Die Rolle der Genitalitaet in der Neurosentherapie", ZAP, I, 1925.
"Eine hystericshe Psychose in statu nascendi", IZP, VIII, Londra, 1927 (s. 159-173).
"Weitere Bemerkungen über die therapeutische Bedeutung der Genitallibido", IZP, XI, 1925.
"Über die Quellen der neurotischen Angst", IZP, XII, 1926.
"The Sources of Neurotic Anxiety", IZP, VII, Londra, 1926.
"Über die chronische hypochondrische Neurasthenie mit genitaler Asthenie", IZP, XII, 1926.
"Eltern als Erzieher", ZPP, Heft 3, 1926.
"Eltern als Erzieher" (arkası), ZPP, Heft, 7, 8, 9, 1927.
"Zur Technik der Deutung und der Widerstandsahalyse", IZP, XIII, 1927 (CA).
"Über Charakteranalyse", IZP, XIV, 1928, (CA).
"On the Technique of Character Analysis", PR, 1948.
"Onanie in Kindersalter", ZPP, Heft 4, 5, 6, 1928.
"About Genital Selsatisfaction in Children", OEB, II, 2, 1950.
"Wohin fuehrt die Nackterziehung", ZPP, Heft, 2, 3, 1928 (SR).
"Der genitale und der neurotische Charakter", IZP, XV, 1929 (CA).
"The Genital Character and the Neurotic Character", PR, 1948.
"Über kindliche Phobie und Charakterbildung", IZP, VI, 1930 (CA).
"Infantile Phobia and Character Formation", PR, 1948.
"Sexualnot und Sexualreform", Verhandlung der WLSR, IV. Kurultay, Viyana, 1930.
"Über den epileptischen Anfall", IZP, XVII, 1931; IZP, Londra, 1932 (?).
"Die charakterologische Überwindung des Oedipuskompexes", IZP, XVII, 1931 (CA).
"Der masochistische Charakter", IZP, XVIII, 1932 (CA).
"The Masochistic Character", IJO, III, 1944.
"Der Orgasmus als elektrophysiologische Entladung", ZPS, I, 1934 (29-43).
"Der Urgegenatz des vegetativen Lebens", ZPS, I, 1934 (125-142, 207-225). Özgün metin İngilizce.
"Zur Anwendung der Psychoanalyse in der Geschichtforschung", ZPS, I, 1934 (4-6).
"Ein Widerspruch der Freudschen Verdraengungslehre", ZPS, I, 1934 (115-125).
"Roheim's 'Pschoanalyse primitiver Kulturen'", ZPS, I, 1934 (169-195).
"Was ist Klassenbewusstsein?", ZPS, I, 1934 (16-29, 90-107, 226-255).

"Überlick über das Forschungsgebiet der Sexual-Oekonomie", ZPS, II, 1935 (5-13).
"Zur massenpsychologischen Wirkung des Kriegsfilms", ZPS, II, 1935 (26-31).
"Die Funktion der 'Objektiven Wartwelt'", ZPS, II, (32-43).
"Unterschiede zwischen liberalitischer sexualreform und revolutionaerer Sexualpolitik", ZPS, II, 1935 (99-103).
"Wie wirkt Sreicher's sadistische Pornographie?", ZPS, II, 1935 (129-133).
"Die Bremsung der Sexualrevolution in der USSR", ZPS, II, 1935 (145-166), (SR).
"Der Kulturpolitische Standpunkt der Sexpol", ZPS, III, 1936 (8-22).
"Die Sexpol als Organisation der dialektisch-materialistschen Psychologie", ZPS, III, 1936 (22-24).
"Fortppanzung - eine Funktion der Sexualitaet", ZPS, III, 1936 (24-31).
"Au secours de la famille", ZPS, III, 1936 (38-43).
"About the History and Activities of our Institute", IJSO, I, 1942.
"Biophysical Functionalism and Mechanistic Natural Science", IJSO, I, 1942.
"The Discovery of the Orgone", IJSO, I, 1942 (DO II).
"Die Entdeckung des Orgons", IZO, 1-2 Nisan 1951; IZO, 1-3 Şubat 1952.
"The Carcinomatous Shrinking Biopathy", IJSO, I, 1942 (DO II).
"Die Krebsschrumpfungs-Biopathie", IZO, 1-3 Şubat 1952.
"The Natural Organization of Protozoa from Orgone Energy Vesicles", IJSO, I, 1942 (DO II).
"Experimental Orgone Therapy of the Cancer Biopathy", IJSO, II, 1943 (DO II).
"Give Responsability to Vitally Necessary Work", IJSO, II, 1943 (MPF).
"The Biological Miscalculation in the Human Struggle for Freedom", IJSO, II, 1943 (MPF).
"Work Democracy versus Politics", IJSO, II, 1943 (MPF).
"Thermical and Electrocospical Orgonometry", IJSO, III, 1944.
"The 'Living Productive Power, Working Power' of Marx", IJSO, III, 1944. *Başı Dertte İnsanlar*'a eklenmiştir.
"Anorgonia in the Carcinomatous Shrinking Biopathy", IJSO, IV, 1945 (DO II).
"Some Mechanisms of the Emotional Plague", IJSO, IV, 1945 (CA, 1949).
"Orgone Biophysics, Mechanistic Science and 'Atom Energy'", IJSO, IV, 1945.
"Experimental Demonstration of the Practical Orgone Energy", IJSO, IV, 1945 (DO II).
"The Development of the Authoritarian State Apparatus from Rational Social Relationships", IJSO, IV, 1945 (MPF).
"Work Democracy in Action", AOI, I, 1947.
"Searchlight Phenomena in the Orgone Energy Envelope of the Earth", OEB, I, 1949.
"A Motor Force in Orgone Energy", OEB, I, 1949.
"Eine motorische Kraft in der Orgon Energie", IZO, I/1, Nisan 1950.
"Aan X, Ray Photograph on the Excited Orgone Energy Field of the Palms", OEB, I, 2, 1949.
"Further Physical Characteristics of Vacor Lumination", OEB, I, 3, 1949.
"Public Responsibility in the Early Diagnosis of Cancer", OEB, I, 3, 1949.
"A Dilemma in Social Self-Government", OEB, I, 3, 1949.
"Cosmic Orgone Energy and 'Ether'", OEB, I, 4, 1949 (EGD).

"Orgonomic Functionalism" Parte II, OEB, II, 1, 1950.
"Orgonomic Functionalism" (arkası), OEB, II, 2, 1950.
"Orgonomic Functionalism" (arkası), OEB, II, 3, 1950.
"Orgonomic and Chemical Canser Research", OEB, II, 3, 1950.
"Orgonomy 1935-1950 (I)", OEB, II, 3, 1950.
"Orgonometric Equations"
I. General Form, OEB, II, 4, 1950.
II. Complete Orgonometric Equations, OEB, III, 1, 1951.
"Meteorological Functions in Orgone Charged Vacuum Tubes", OEB, II, 4, 1950.
"Children of the Future" - First Report on the Orgonomic Infant Research Center, OEB, II, 4, 1950.
"The Orgone Energy Observatory (1948)", OEB, II, 4, 1950.
"A 'Control' of Reich's Cancer Experiments", OEB, II, 4, 1950.
"The Orgonomic, Anti-Nuclear Radiation Project (ORANUR)", OEB, nr. 1, Aralık 1950.
"'Cancer Cells' in Experiment XX", OEB, III, 1, 1951.
"The Storm of November 25th and 26th, 1950", OEB, III, 2, 1951.
"The Leukemia Problem: Approach", OEB, III, 2, 1951.
"Armoring a Newborn Infant", OEB, III, 3, 1951.
"Dowsing as an Object of Orgonomic Research", OEB, II, 3, 1951.
"Wilhelm Reich on the Road to Biogenesis (1935-39)", OEB, III, 3, 1951.
"Orgonomic Thinking in Medevine", OEB, IV, 1, 1952.
"An Experiment in Social Administration", OEB, IV, 3, 1952.
"Truth Versus Modju", OEB, IV, 3, 1952.
"DOR Removal and Cloud-Busting", OEB, IV, 4, 1952.
"Orgonomic Functionalism, Part II" (arkası), OEB, IV, 4, 1952.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 7

BİRİNCİ KESİM
RUHÇÖZÜMCÜ DÖNEM
(1919-1927)

BÖLÜM I 23
Freud'la İlk Karşılaşma 27
Peer Gynt ya da Günoğluculuğa Karşıtlık 32
İlk Ruhbilimsel Yazılar 35
Freud'la Çatışkı 42
Örgensel Boşalma Güçsüzlüğü 46
Toplumsal Uzantılara İlk Değinmeler 49
Weimar Cumhuriyeti'nde Elezerlik ve Ulusçuluk 50
İşçi Yanlısı Yanılsamalar 51
Tekeşli Evliliğe Yöneltilen İlk Eleştiriler 53
Yüceltme Masalının Çürütülmesi 56

İKİNCİ KESİM
MARX'ÇI DÖNEM
(1927-1938)

BÖLÜM II 63
Schattendorf Kıyımı 63

Avusturya Komünist Partisi'ne Katılma 68
Toplumcu Cinsel Danışma ve Araştırma Örgütü 70
Ortaklaşmacı Savaşeri 76
Pottendorf Tuzağı 79

BÖLÜM III 83

Eytişimsel Özdekçilik ve Ruhçözümlemesi 83
Ruhçözümlemesi Düşçü Bir Bilim Değildir 86
Ölüm İçgüdüsü Konusundaki Tartışma 89
Ruhçözümlemesinin Eytişimsel Niteliği 95
Marx'çı İndirgeme 100
Tinsel Eytişim 102
Ruhçözümlemesindeki İçyozlaşmanın Gösterilişi 110

BÖLÜM IV 117

Berlin'e Taşınma 117
Yeniyetmelik, Eldeğmemişlik ve Evlilik Aktöresi 118
Gençlerin Cinsel Kavgası 124
Düzeltimcilikle Savaş 128
Eşcinsellik Sorunu 134
"Cinsel Arkadaşlık"ın İçyüzü 138
Sovyet Yanlısı Bağlanma 144
Cinsellik ve Aydınlar 148

BÖLÜM V 153

Reich'ın İnsanbilimsel Düşüncesi 153
Güney Denizlerinden Otuzlu Yılların Avrupası'na 157
Yığınsal Sinirceyi Nasıl Önlemeli? 160
Trobriand Adaları Toplumu 163
Trobriand Adaları'nda Evlilik 173
Ergenlik Törenlerinin Acımasızlığı 182
Başlangıçta Anaerkil Düzen Vardı 184
Çeyiz Vergisi 187
Göçebe Topluluk Varsayımı 189
Kandaşıyla Cinsel İlişki Kurma Yasağı Sorunu 192

BÖLÜM VI 197

Reich'ın Sezgileri ve Marx'çı Katkılar 197
Reich'ın İnsanbilime Katkısı 203

BÖLÜM VII 205

Berlin Kavgaları 205
İşçi Sınıfının Cinsel Siyaseti İçin Birlik 207
Reich'la Freud Arasındaki Gerilimin Artışı 208
Kişilik Yapısından Gelen Direnmeler Sorunu 211
Uygulayımsal ve Düşünsel Görüş Ayrılıkları 218

BÖLÜM VIII 222

Atılmanın Önhazırlıkları 222
Kaygı ve Ölüm İçgüdüsü 225
Freud'un Teslim Oluşu 232
Çelmeleme ve Dümencilik 235
Kopenhag'a Gidiş 238
Reich, Fenichel ve "Marx'çı Karşıtgörüşlü Küme" 240
Reich'in Ruhçözümlemesi Derneği'nden Çıkarılışı 245

BÖLÜM IX 251

Faşizmin Kitle Ruhu Anlayışı 251
Marx'çılığın Aşırı Tutumbilimciliğinin Eleştirisi 255
Kişilik Yapısı Kavramı 258
Savaş ve Sürü Gibi Davranma 261
Buyurganlık ve Buyurgan Aile 267
Cinsel Baskı ve Orta Sınıf 270
Irkçılığın Çözümlenmesi 275
Nazi Simgeciliği 280
Devlet Buyurganlığı ve Cinsel Baskı 283
Gebeliği Önleme ve Düzeltimcilik 286
Halk Sağlığı ve Bireysel Sağaltım 288
Cinsel Bastırma ve Bana-ne'cilik 291

BÖLÜM X 295

Ortaklaşmacı Parti'yle İlk Çatışkılar 295
Atılışa Doğru 301
Hitler İşbaşında 305
Atılma 307

BÖLÜM XI 311

Göçler 311
Sınıf Bilinci Nedir? 312
İsveç'te Geçirilen Kısa Dönem 317
Norveç'te Karşılaşılan Yeni Güçlükler 320
Buyurgan Basın Saldırıya Geçiyor 323

ÜÇÜNCÜ KESİM

ACUNSAL YAŞAM ENERJİSİ DÖNEMİ (1935-1957)

BÖLÜM XII 329

Özezerlik ve Ölüm İçgüdüsü 331
Özezer Kişilik 336
Özezerlikle İlgili İncelemenin Belirleyici Önemi 340

BÖLÜM XIII

Örgensel Boşalma ve Dirimsel Elektrik 342
Dirimsel Elektrik Deneyleri 344
"Dirimin Denklemi" 349
Dirim Kabarcıkları 354
SAPA Dirim Keseciklerinin Kaygı Verici Gücü 359
Dirimsel Elektrikten Acunsal Yaşam Enerjisine 362

BÖLÜM XIV 364

Norveç'ten Birleşik Devletler'e 365
Örgensel Enerji Gözlem Aygıtı 368
Einstein'la Görüşmeler 370

Tarihsel Buluşma 371
Boşa Giden Umutlar 378
Sağaltımdan Arı Araştırmaya 380
Toplu Taşa Tutmanın İlk Belirtileri 382
F.D.A.'nın Başlattığı Soruşturma 384
Yargıç Clifford'un Yargısı 388
F.D.A.'nın Yeni Suçlaması ve Yargılama 390
"Ortaklaşmacı Tuzağı" Savı 395
Reich'ın Hapse Atılışı ve Ölümü 400

BÖLÜM XV 406

Amerika Yıllarının Eleştirel ve Bilimsel Kazanımları 406
Siyaset: Marx'çılığın Ötesi 409
Siyasal Kişilikbilimi 412
Birkaç Onaylanmaz Sav 415
Emeğe Dayalı Demokrasi 422
Reich'ın Ölümünden Sonra Kitle Ruhbilimi 426

BÖLÜM XVI 430

İnsanbilim 430
Eğitsel-Ruhbilim, Eğitbilim, Çocuk Hekimliği 431
Hekimlik 432
Kanser Sorunu 435
Dirimbilim 439
Dirimseldoğabilim, Doğabilim, Yıldızdoğabilimi 446
Örgensel ve Atomsal Işınım 453
Dünya Görüşü 456
Notlarda Kullanılan Kısaltmalar 467
Reich Yapıtları Kaynakçası 469

PAYEL YAYINEVİ—Cağaloğlu Yokuşu
Evren Han Kat: 3, No: 51
34440 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 528 44 09 - 511 82 33
Fax: 512 43 53

REICH'IN DÜŞÜNSEL YAŞAMI

Çeviren: Bertan Onaran

LUIGI DE MARCHI

Yirminci yüzyılın yetiştirdiği en önemli bilim adamlarından biri olan Wilhelm Reich'ın yapıtları ve yaşamı üzerine bugüne dek yazılan en eksiksiz ve kapsamlı yapıt, Luigi de Marchi'nin *Reich'ın Düşünsel Yaşamı* adıyla yayımladığımız bu kitabıdır. Freud'un cinsel enerji (libido) kavramından yola çıkıp, bitkisel-sinirsel sağaltıma, oradan dirimsel (biyolojik) enerjiye, en sonunda da canlı-cansız bütün varlıkları yaratan, oluşturan ölümsüz, sonsuz acunsal yaşam enerjisine gelene dek Reich'ın geçirdiği tüm evreleri en ince ayrıntısına dek ele alıp inceleyen yazar, böylece Reich'ın yapıtlarının daha iyi anlaşılmasına da yardımcı olmaktadır. *Reich'ın Düşünsel Yaşamı*, Reich'ın yaşamıyla yapıtlarının ve yaşadığı tarihsel dönemin birlikte ele alındığı rahat okunan bir yaşamöyküsü.

Luigi de Marchi'nin bu yapıtı, Wilhelm Reich'ın yayınlarımız arasında çıkan kitaplarını okuyanlar için gerçek bir birleştirici kaynak olacağı gibi, Reich'ı hiç okumamış olanlara da kendisini ve yapıtlarını tanıma olanağı verecektir.

ISBN 975-388-063-4